

T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİMDALI

**KÂNÎ DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ (GAZELLER BÖLÜMÜ): BAĞLAMLI
DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Necmiye KELEMCİ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Bilecik, 2018

10126203

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ŐNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİMDALI

KÂNÎ DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ (GAZELLER BÖLÜMÜ): BAĞLAMLI
DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Necmiye KELEMCİ

Tez Danışmanı
Doğ. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Bilecik, 2018

10126203

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSİS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı: Necmiye KALEMCI
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Yüksek Lisans
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR
Tezin Özgün Adı : Kâni Divanı Sözlüğü (Gazeller Bölümü):
Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük
Tezin İngilizce Adı : Glossary of Kani's Divan (Ghazals Section):
Concordance and Functional Glossary

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 16 / 03 / 2018

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ ~~10Y~~
~~ÇOKLUĞU~~ ile Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Üye: Doç. Dr. İbrahim DEMİRKAZIK

Üye: Yrd. Doç. Dr. Halit BİLTEKİN

Üye:

Üye:

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..... / ..... / 20.... tarih ve
..... / ..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

“Kânî Dîvânı Sözlüğü (Gazeller Bölümü): Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük” adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Necmiye KELEMCİ

16.03.2018

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatı metinleri; içerisinde tarihî, sosyal ve kültürel unsurları barındıran zengin bir bilgi hazinesinden beslenmektedir. Klasik Türk edebiyatı araştırmacılarının amacı ise bu bilgi birikimini gün yüzüne çıkarabilmektir. Biz de bu amaç doğrultusunda XVIII. yüzyılın birçok kültürel unsurlarını içinde barındıran “Kânî Dîvânı” adlı eseri çalışma konumuz olarak belirledik. Çalışmamızın sonucunda elde edilen verilerin klasik Türk edebiyatının hazinesine katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz. “Kânî Dîvânı Sözlüğü (Gazeller Bölümü): Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük” adlı tez çalışmasının kapsamının belirlenmesi ve hazırlık aşamalarında desteğini ve emeğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR’e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Öneri ve düzeltmeleri ile tezin son halini almasında emek veren Sayın Doç. Dr. İbrahim DEMİRKAZIK ile Dr. Öğr. Üyesi Halit BİLTEKİN’e, tezin düzenlenmesi aşamasında emek harcayan Sayın Arş. Gör. Serdar ŞİMŞEK’e ve sözlüğün anlamlandırılmasında tecrübelerini bizden esirgemeyen TEBDİZ grubundaki tüm hocalarıma teşekkür ederim. Hiçbir vakit desteklerini sakınmayan ve her zaman beni teşvik eden çok kıymetli hocalarım Arş. Gör. Bilal GÜZEL ve Arş. Gör. Gökhan REYHANOĞULLARI’na şükranlarımı sunarım. Kaynak araştırması ve tez yazım aşamasında bana destek olan Cem GÜNEŞ’e ve metnin kontrol edilmesinde yardımlarını esirgemeyen Mehtap ÖZSOY’a çok teşekkür ederim.

Son olarak her zaman yanımda olduklarını hissettirip bana destek olan kıymetli anne ve babama (Ayşe-Mehmet KELEMCİ) sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Klasik Türk şiirinin kökleri; Arap ve Fars edebiyatıyla birlikte Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü Balkanlar, Orta Avrupa ve Kırım gibi coğrafyaların da edebî ve kültürel unsurlarını içinde barındıran çok zengin bir kelime hazinesine ve kültürel arka plana dayanmaktadır. Yaşanılan coğrafyanın değişmesi ve kullanılan dildeki şekilsel değişikliğin de içinde bulunduğu birçok etken şiirin arka planını oluşturan kültüre yabancılaşmamıza neden olmuştur. Bunun sonucunda günümüzde klasik Türk şiirinin anlaşılması güçleşmiştir. Tez çalışmamızda, klasik Türk şiirindeki söz varlığının kültürel zenginliğinin ortaya çıkarılabilmesine katkı sağlayabilmek için XVIII. yüzyıl eserlerinden olan “Kânî Dîvânı”nın bağlamalı dizin yöntemi ile sözlüğü hazırlanıp bir inceleme yapılmıştır. Divandaki şiirler dönemin kültürel anlayışına ve şairin edebî kişiliğine bağlı olarak anlamlandırılmış ve incelenmiştir.

“Kânî Dîvânı” üzerine yapılan çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır. “Birinci Bölüm”de Kânî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. “İkinci Bölüm”de dil ve üslup özellikleri ele alınarak şiirlerin söz varlığı incelenmiştir. “Üçüncü Bölüm”de Kânî'nin gazellerindeki duygu ve düşünce unsurları belirlenerek şiirlerin muhtevası ortaya konulmaya çalışılmıştır. “Dördüncü Bölüm”de şiirlerde geçen şahsiyetler ve kahramanlar tespit edilerek tanıtılmıştır. “Beşinci Bölüm”de kelimelerin yazımı ile ilgili öneriler verilmiştir. Son olarak “Kânî Divanı'nın (Gazeller Bölümü): Bağlamalı ve İşlevsel Sözlüğü” ek olarak sunulmuştur.

Bu çalışma ile birlikte özeldede Kânî'nin gazellerinin söz varlığı ve kültürel arka planı genelde ise XVIII. yüzyılın edebî zihniyeti ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kânî, Kânî Divanı, Bağlam, Bağlamalı Dizin, İşlevsel sözlük.

ABSTRACT

Classical Turkish poetry, has a rich vocabulary and cultural background which hosts cultural and literary elements of Arabic and Persian languages as well as regions that Ottoman Empire once reigned such as Balkans, Central Europe and Crimea. Various factors including changes in geography and modal of language caused an estrangement to the culture that establishes the background of poetry. As a consequence, classical Turkish poetry has become harder to understand nowadays. In this thesis work, a dictionary of XVIII. century work, “KaniDivanı”, was developed by utilizing contextual index method to unearth cultural richness of vocabulary of classical Turkish poetry and an examination was performed. The poetry were studied and explained in accordance with cultural mentality of period and literary characteristics of poet.

Our study on poetry of Kânî under lyrics part consists of five chapters. In the First Chapter, general information about life of Kânî, his literary characteristics and his artistic work were given. Second Chapter houses vocabulary in light of his linguistic and wording features. In Third Chapter poetic content was presented using determination of sentiment and imagination in his lyrics. Characters and heroes from poetry were introduced in Fourth Chapter. Suggestions for spelling of vocabulary were given in Fifth Chapter. Lastly, Contextual and Functional Dictionary of (Lyrics Part of) Kânî Divan were presented as appendix.

Vocabulary and cultural background of Kânî lyrics in particular and literal mentality of XVIIIth century in general were presented with this study.

Keywords: Kânî, Kânî Divan, Context, Contextual Index, Functional Dictionary

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR.....	ix
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÂNÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. HAYATI.....	4
1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....	6
1.3. ESERLERİ.....	7
1.3.1. Münşeât.....	7
1.3.2. Letâif-nâme.....	7
1.3.3. Be-nâm-ı Havâriyyûn-ı Bürûc-ı Fünûn.....	8
1.3.4. Dîvân.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

DİL VE ÜSLUP

2.1. KÂNÎ'NİN GAZELLERİNDE SÖZ VARLIĞI.....	9
2.1.1. Sözcük Türleri.....	9
2.1.1.1. İsimler.....	9
2.1.1.2. Sıfatlar.....	10
2.1.1.3. Zamirler.....	11
2.1.1.4. Zarflar	13

2.1.1.5. Bağlaçlar.....	15
2.1.1.6. Edatlar.....	18
2.1.1.7. Ünlemler.....	21
2.1.1.8. Filler.....	24
2.2. SÖZ GRUPLARI.....	26
2.2.1. Tamlamalar.....	26
2.2.1.1. Arapça ve Farsça Tamlamalar.....	27
2.2.1.2. Türkçe Tamlamalar.....	29
2.2.1.3. Atıf Tamlaması.....	29
2.2.2. İkilemeler.....	30
2.2.3. Atasözleri.....	33
2.2.4. Deyimler.....	33
2.2.5. Yerel Kullanımlar.....	37
2.3. KÂNÎ'NİN ÜSLUBU.....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÂNÎ'NİN GAZELLERİNDE ÖNE ÇIKAN DUYGU, DÜŞÜNCE VE TEŞBİH UNSURLARI

3.1. DUYGU UNSURLARI.....	43
3.1.1. Aşk.....	43
3.1.1.1. Âşık.....	43
3.1.1.2. Sevgili.....	45
3.1.1.3. Rakip.....	46
3.1.1.4 Gelenek Dışı Kullanımlar.....	48

3.1.2. Ayrılık.....	49
3.1.2.1. Sevgiliden Ayrılmak.....	49
3.1.2.2. Dünyadan Ayrılmak (Ölüm).....	51
3.1.2.3. Vatandan Ayrılmak (Gurbet).....	52
3.1.3. Gam-Keder-Bela.....	53
3.1.4. Yaşlılık.....	54
3.2. DÜŞÜNCE UNSURLARI.....	55
3.2.1. Şikâyet.....	55
3.2.1.1. Sevgiliden Şikâyet.....	55
3.2.1.2. Rakipten Şikâyet.....	56
3.2.1.3. Felekten Şikâyet.....	56
3.2.2. Eleştiri.....	57
3.2.3. Fânilik.....	58
3.2.4. Yokluk.....	59
3.2.5. Övgü.....	60
3.2.6. Ümit-Beklenti-Rica.....	61
3.2.7. Dua-Beddua-Nasihât.....	62
3.3. KÂNÎ'YE HAS TEŞBİH UNSURLARI VE İFADELER.....	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÂNÎ'NİN GAZELLERİNDE ÖNE ÇIKAN ŞAHSİYETLER VE KAHRAMANLAR

4.1. DİNÎ ŞAHSİYETLER.....	68
----------------------------	----

4.1.1. PEYGAMBERLER.....	68
4.1.1.1. Hz. Âdem.....	68
4.1.1.2. Hz. Eyyûb.....	69
4.1.1.3. Hz. İsâ	69
4.1.1.4. Hz.Nûh.....	69
4.1.1.5. Hz. Süleymân.....	70
4.1.1.6. Hz. Yûsuf.....	70
4.1.1.7. Hz. Zekeriyâ.....	71
4.1.2. Din Büyükleri.....	71
4.1.2.1. Hz. Ali.....	71
4.1.2.2.Hanife Nu'mân Efendi.....	72
4.1.3.MELEKLER.....	72
4.1.3.1. Cebrail.....	72
4.1.3.2. İsrâfil.....	73
4.2. TARİHÎ VE EDEBÎ ŞAHSİYETLER.....	73
4.2.1. Tarihî Şahsiyetler.....	73
4.2.1.1. Bilâl Habeşî.....	73
4.2.1.2.Ebrehe.....	74
4.2.1.3. Hasan Baba (Öl.1094/1683).....	74
4.2.1.4. İskender.....	74
4.2.1.5. Nizâmülmülk (1018-1092).....	75
4.2.1.6. Platon (M.Ö. 427-347).....	75
4.2.1.7. Rüstem ve Nerîmân.....	75

4.2.1.8 Şahin Giray.....	76
4.2.1.9. Şems-i Tebrîzî.....	76
4.2.2. Edebî Şahsiyetler.....	77
4.2.2.1. Hoca Neşat (1735-1807).....	77
4.2.2.2. Mansûr.....	77
4.2.2.3. Mevlânâ.....	78
4.2.2.4. Nâbî (1642-1712).....	79
4.2.2.5. Nesîmî (öl.807-?).....	79
4.3.AŞK KAHRAMANLARI.....	79
4.3.1.Arzu ile Kamber.....	79
4.3.2. Leyla ile Mecnun.....	80

BEŞİNCİ BÖLÜM

TESPİTLER VE YAZIM ÖNERİLERİ

5.1. TESPİTLER VE YAZIM ÖNERİLERİ.....	81
SONUÇ.....	83
KAYNAKÇA.....	84
EK1: KÂNÎ DÎVÂNİ SÖZLÜĞÜ (GAZELLER BÖLÜMÜ): BAĞLAMLI VE İŞLEVSEL SÖZLÜK.....	88
ÖZGEÇMİŞ.....	883

KISALTMALAR

bkz.:	Bakınız
C. :	Cilt
Çev.:	Çeviren
DİA:	Diyanet İslam Ansiklopedisi
G :	Gazel
Haz.:	Hazırlayan
MBA:	Millet Büyük Ansiklopedisi
M :	Müstezat
Öl. :	Ölüm
S. :	Sayı
s. :	Sayfa
TDEA:	Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
TDV:	Türkiye Diyanet Vakfı
TDK:	Türk Dil Kurumu
TTK:	Türk Tarih Kurumu
vb. :	ve benzeri.
Yay.:	Yayınları

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Sıfatlar Listesi.....	10
Tablo 2: Zarflar Listesi.....	13
Tablo 3: İsim Tamlamaları Listesi.....	27
Tablo 4: Sıfat Tamlamaları Listesi.....	28
Tablo 5: İsim ve Sıfat Tamlamalarının Bir Arada Olduğu Tamlamalar Listesi.....	28
Tablo 6: Türkçe Gramer Kurallarına Göre Oluşturulan Tamlamalar Listesi.....	29
Tablo 7: Türkçe- Farsça Unsurların Bir Arada Kullanıldığı Tamlamalar Listesi.....	29
Tablo 8: Atıf Tamlamaları Listesi.....	29
Tablo 9: Türkçe Gramer Kurallarına Göre Oluşturulan İkilemeler Listesi.....	30
Tablo 10: Farsça Gramer Kurallarına Göre Oluşturulan İkilemeler Listesi	32
Tablo 11: Yazım Önerileri Listesi.....	81

GİRİŞ

Klasik Türk şiiri; Arap ve Fars edebiyatıyla birlikte Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü Balkanlar, Orta Avrupa ve Kırım gibi coğrafyaların edebî ve kültürel sentezinden meydana gelen zengin bir birikimin ürünüdür. Altı asır boyunca geniş bir coğrafyada yaşayan ve “padişah, şehzade, devlet adamı, şeyhülislam, kadı, asker, kâtip” gibi çeşitli kimliklere sahip olan sanatçıların verdiği eserleri göz önünde bulundurursak klasik Türk edebiyatının muazzam bir bilgi birikimi üzerine kurulduğu ortaya çıkmaktadır.

Yaşanılan coğrafyanın değişmesi ve kullanılan dildeki şekilsel değişikliğin de içinde bulunduğu birçok etken klasik şiirin arka planını oluşturan kültüre yabancılaşmamıza neden olmuştur. Bunun sonucunda günümüzde klasik Türk şiirinin anlaşılması güçleşmiştir. Klasik Türk edebiyatı araştırmacılarının görevi ise bu bilgi hazinesini ortaya çıkarıp anlaşılır hale getirmektir. Bu amaç doğrultusunda günümüze kadar pek çok kıymetli çalışma ortaya konulmuştur. Fakat mevcut çalışmalar böylesine zengin bir kültürün ürünü olan eserlerin tam olarak anlaşılması, yorumlanması ve açıklanması için yeterli niteliğe ve niceliğe sahip değildir.

Bundan dolayı modern çağın getirilerinden de faydalanarak bu çalışmalarını bir adım daha ileriye taşıma amacı ile TEBDİZ adıyla bir elektronik sistem geliştirilmiştir. Bu sistem sayesinde tarih ve edebiyat metinleri incelenerek söz varlığı ortaya konulmaktadır. Metinler şairin ve dönemin sanat anlayışı ile birlikte metin içindeki bağlamları doğrultusunda anlamlandırılıp ortak bir düzlemde toplanmaktadır. Böylelikle metinlerin arka planındaki birçok kültürel zenginliği içinde barındıran anlam dünyasının kapılarını aralamak amaçlanmaktadır.

Bir metindeki sözcük, atasözü, deyim, vecize, terim, argo, yerel ifadeler ve özel kullanımlardan oluşan yazım ve anlatım bütünü o eserin söz varlığını oluşturur. Bir eserin söz varlığı özelliklerini inceleyerek eserin yazıldığı dili, dönemi ve kültürü hakkında bilgiler edinilebilir. Söz varlığının ortaya çıkarılmasında sözlük çalışmalarının büyük önemi vardır. Bugüne kadar hazırlanan sözlüklere baktığımızda kelimeler tek başlarına bağımsız bir şekilde ele alınıp anlamlandırılmıştır. Fakat her dönemin ve her sanatçının kendine has bir sanat anlayışı, bir üslubu olduğu için kelimeler metnin

bağlamına göre farklı anlamlar taşımaktadırlar. Bu anlamların ortaya çıkarılabilmesi için bağlamlı dizin yöntemi ile hazırlanmış sözlükler büyük önem arz etmektedirler.

TEBDİZ projesi kapsamında şu anda pek çok eserin araştırmacılar tarafından bağlamlı dizin yöntemi ile sözlükleri hazırlanmaktadır. “Kânî Dîvânı Sözlüğü (Gazeller Bölümü): Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük” adlı çalışmamız da bu proje kapsamında hazırlanmıştır. Bu sayede özelde Kânî'nin söz varlığı, sanat anlayışı ve üslubu; genelde ise XVIII. yüzyıldaki klasik şiirin söz varlığı, sanat anlayışı ve kültürel unsurlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda öncelikle çalışmamızın ana malzemesini oluşturan metin, İlyas Yazar'ın 2012 yılında “Kânî Dîvânı” adı ile yayımladığı eser esas alınarak hazırlanmıştır. Metnin word dosyasına aktarılmış hali Arap harfli metin ile karşılaştırılarak okuma ve transkript kontrolü yapılmıştır. Sonra elde edilen metin, her şiir ayrı ayrı olmak üzere nazım şekilleri göz önünde bulundurularak TEBDİZ sistemine yüklenmiştir.

Çalışmamız “Kânî Dîvânı”nın gazeller bölümünde yer alan 221 adet gazel nazım şekli ve 1 adet müstezat nazım şekli ile yazılmış 222 adet şiirden meydana gelmektedir. Bu bölümdeki 2 adet Arapça¹ ve 9 adet Farşça² şiir anlamlandırılmamıştır. Ayrıca Türkçe şiirlerde bulunan tamamı Arapça ya da Farşça olan beyitler de anlam dışı tutulmuştur. Türkçe şiirlerdeki her kelime; sözlük, ansiklopedi, şerh çalışmaları, tarih kitapları ve metnin bağlamına dayanılarak yapılan şahsi yorumlar doğrultusunda anlamlandırılmıştır. Anlamlandırma işlemi tamamlandıktan sonra TEBDİZ sisteminin olanakları ile bağlamlı bir dizin elde edilmiştir.

Daha sonra klasik Türk edebiyatı, XVIII. yüzyılın sosyo- kültürel özellikleri ve Kânî ile ilgili bilgi toplayabileceğimiz gerekli kaynaklar (Şuara tezkireleri, ansiklopediler, kitaplar, makaleler, tezler vb.) taranarak bir bilgi havuzu oluşturulmuştur.

Bağlamlı dizindeki ve oluşturduğumuz bilgi havuzundaki bilgiler harmanlanarak Kânî'nin hayatını, edebî kişiliğini, şiirlerindeki söz varlığını, yaşadığı devrin ve coğrafyanın sanatı üzerindeki etkisini ortaya çıkartmak amacı ile bir inceleme

---

¹ 97 ve 115 nolu gazeller.

² 14, 17, 133, 185, 186, 187, 217, 218 ve 219 nolu gazeller.

yapılmıştır. İlyas Yazar tarafından 2007 yılında hazırlanan doktora tezinin inceleme bölümünde eser; nazım şekilleri, kafiye, vezin, redif ve edebî sanatlar gibi konu başlıkları altında incelendiği için biz incelememizde bu konulara değinmedik.

İncelememiz beş bölümden meydana gelmektedir.

“Birinci Bölüm”de Kânî’nin hayatı, edebî kişiliği, yaşadığı şehirlerin sanatı üzerindeki etkisi ve eserleri hakkında bilgi verilmektedir.

“İkinci Bölüm”de Kânî’nin dil ve üslup özellikleri ele alınıp örnek beyitler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Söz varlığını oluşturan sözcük türleri, deyimler, atasözleri ve yerel kullanımlar tespit edilerek kullanım sıklıkları belirtilmiştir.

“Üçüncü Bölüm”de şiirlerin duygu ve düşünce dünyası incelenmiştir. Eserde öne çıkan duygu, düşünce ve teşbih unsurları belirlenerek örnek beyitleri ile sunulmuştur.

“Dördüncü Bölüm”de şiirlerde adı geçen şahsiyetler ve kahramanlar tespit edilip tanıtılmıştır. Kânî’nin bu kişi ve kahramanları ne sıklıkla ve hangi yönleri ile ele aldığı belirtilmiştir.

“Beşinci Bölüm”de ise şiirlerde tespit edilen bazı kelimeler üzerine yazım önerilerinde bulunulmuştur.

Bu aşamaların sonucunda Kânî’nin şiirlerinde geçen birçok atasözü, deyim, konuşma diline ait unsurlar, orijinal hayaller ve söyleyişler gibi tespit edilen verilerin klasik şiirin bilgi hazinesine katkı sağlayacağı kanısındayız.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÂNÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

XVIII. yüzyıl şair ve nâsirlerinden olan Kânî'ye dair bilgileri, hem o dönemde hem de daha sonraki dönemlerde yazılmış olan şuaara tezkirelerinden ve çeşitli tarih kaynaklarından elde etmek mümkündür. Fakat mevcut veriler şairin hayatına dair detaylı bir bilgi içermemektedir.

Asıl adı Ebubekir olan Kânî, 1124/1712'de Tokat'ta doğmuştur. Şair Tokatlı olduğunu bir mektubunda "...Feyzullah sen zannedersin ki, bu Kânî dedikleri adam Tokad-ı bihişt-âbâdda Âdem imiş" ifadesiyle dile getirmektedir (Muallim Naci, 1986: 254-257). Tahsilini Tokat'ta tamamlamıştır. Döneminin renkli simalarından olan Kânî, nazım ve nesirdeki nükteli ifadeleri ile klasik edebiyatımızın mizah türünde eser veren önemli şairleri arasında yer almaktadır.

Kânî, gençlik yıllarında derbeder ve serkeş bir yaşam sürse de daha sonra Tokat Mevlevihanesi Şeyhi Abdülahad Dede'ye intisap ederek hayatının yaklaşık ilk kırk yılını Mevlevi dergâhında sükûn içinde geçirmiştir (Horata, 2009: 89). Trabzon Valisi Hekimoğlu Ali Paşa, üçüncü kez veziriazam olarak tayin edilip İstanbul'a çağırılmıştır. Kânî, Ali Paşa'nın İstanbul'a giderken Tokat'ı ziyaret etmesini fırsat bilip Paşa'ya bir kaside ve tarih sunmuştur. Paşa'nın dikkatini çekip beğenisini alan Kânî, Şeyh Abdülahad Dede'nin de izni ile Paşa'nın mahiyetine katılmıştır. Arif Hikmet, Kânî'nin İstanbul'a gelişini şu şekilde nakletmektedir:

"Tokad şeyhi hüdmedinde sikke-püş bir nev-civân iken Şeyhü'l-vüzera Hâkîm-başı-zâde 'Ali Paşa merhûm Trabzondan üçüncü def'a şadâret-i 'uzmâya med'uvven gelür iken Tokada uğradıkda kaşide ve târih şunup müşârün-ileyh kâdrini 'ârif olmağın izn-i şeyhle dâ'irelerine alup Âsitâneye getürmişler idi."(Arif Hikmet, 2014: 118)

Kânî İstanbul'a gelince divan kaleminde kısa sürede eğitimini tamamlayıp sonra vüzera divan kitabetinde bulunup hâcegan olmuştur (Süreyya, 1996: 865). Kânî, kalender mizacından dolayı saray hayatının debdebesine ve teşrifatına ayak uyduramayıp soluğu İstanbul'un Tokat'ı anımsatan kenar mahallelerinde almıştır

(Horata, 2009: 90). Hekimoğlu Ali Paşa'nın vezaretten alınıp Silistre'ye gönderilmesini fırsat bilen Kânî, Paşa'nın divan kâtibi olarak Silistre'ye gitmiştir.

Tabiatı gereği bir yerde “sabit-kadem” olmayan Kânî; bir süre sonra Paşa'nın yanından da ayrılıp Eflak- Bükreş-Ruşçuk ve civar bölgelerde otuz yıla yakın bir süre kâtiplik yaparak serazat bir yaşam sürmüştür. Bu görevi sırasında Eflak Voyvodası İskerletzade Konstantin Bey ile özel bir dostluk kurmuştur. Voyvoda, Kânî'den yeğeni Alexandra'ya Türkçe dersleri vermesini istemiştir. Kânî de bu sebepten *Be-nâm-ı Havâriyyûn-ı Bürûc-ı Fünûn* isimli bir eser kaleme almıştır (Horata, 2009: 90).

Kânî, Bükreş'te kaldığı dönemde gönlünce bir hayat sürmüştür. İçki ve eğlence meclislerine düşkün olduğu ve müptezel bir yaşamı olduğuna dair rivayetler kaynaklarda yer almaktadır. Günümüzde atasözü olarak kullanılan “Kırk yıllık Kânî olur mu yani” ifadesinin Kânî'nin bu dönemdeki yaşayış biçiminden kaynaklandığına dair rivayetler bulunmaktadır.

Yeğen Mehmet Paşa'nın veziriazam olmasından sonra Kânî, Paşa'nın daveti üzerine İstanbul'a geri dönmüştür. Ama azade bir hayat sürmeye alışık olan Kânî saray adabına uyum sağlayamamıştır. Ayrıca Yeğen Paşa'ya ait bazı sırları ifşa ettiği için Paşa'nın gazabına uğrayarak idama mahkûm edilmiştir (Yazar, 2012: 18). Reisülküttab Hayri Efendi'nin son anda araya girmesiyle idam cezasından kurtulmuştur. Bütün mallarına el konulup, kalebent olarak, Limni Adası'na gönderilmiştir (Şentürk-Kartal, 2008: 506). Burada geçirdiği zaman zarfı boyunca Kânî, yokluk ve sıkıntı içinde bir yaşam sürmüştür.

Kânî, ömrünün son döneminde bağışlanarak, tekrar İstanbul'a döndükten sonra dış dünya ile ilişkisini kesip münzevi bir hayat sürmüştür. 1791'in Kasım ayında vefat eden Kânî'nin mezarı, Eyüp'te Feridun Paşa Türbesi'nin sağındadır (Mehmet Tahir, 2016: 815-816).

Kânî'nin ölümü üzerine Sürûrî ve Sümbülzâde Vehbi şu beyitleri yazarak tarih düşmüşlerdir (Muallim Naci, 1986: 254-257).

“Her sözü ma'den-i cevher idi gitti Kânî” (Sürûrî)

“Gitti gevher idi güya o ma'arif kanı” (Vehbi)

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Kânî kişiliği ile eserlerindeki üslubu örtüşen bir şairdir. Bursalı Mehmet Tahir, Kânî'yi anlatırken “*Latife-gûlûk ve hazır-cevaplıkla meşhur olan bir edib-i Osmani'dir.*” ifadesini kullanarak şairin keskin zekâsını ve nüktedanlığını vurgulamaktadır (Mehmet Tahir, 2016: 815-816). Arif Hikmet ise, Kânî'nin tabiatı gereği bir tarz ve üslupta karar tutturamayan, laubali meşrepli bir zat olduğunu kaydetmiştir (Arif Hikmet, 2014: 118).

Kânî'nin hayatına dair bilgiler ele alındığında; laubali, makam ve mevkiye önem vermeyen, serazat, kural ve kaidelere uyum sağlayamayan, içkiye ve eğlence âlemine düşkün, hazır cevap, kıvrak zekâlı ve mizahi yönü ağır basan bir zat olduğu anlaşılmaktadır.

Kânî'nin sanat hayatını incelerken iki dönem olarak ele almak gerekmektedir. İstanbul'a gelmezden evvel Tokat Mevlevihanesi Şeyhi Abdülahad Dede'nin yanında 39-40 yaşına kadar sakin bir hayat sürmüştür. Kânî'nin Tokat'taki yaşamı ile ilgili çok şey bilinmemektedir. Sırrı Akıncı; Tokat ziyareti sırasında Hekimoğlu Ali Paşa ile tanıştırılan Kânî'yi şu şekilde anlatmıştır.

“Bu genç, Arapça ve Farsça'yı anadili gibi bilmekteydi. Şair, heccav ve nüktedandı. Zekâ gözlerinden akıyordu. Konuşması doyum olmayacak kadar tatlıydı. Şeyh Sâdî-i Şîrâzî'nin hikmetleriyle süslüydü. Hele kibarlığı ve nezâketi her türlü takdirin fevkindeydi. Üstelik Mevlevî'ydi. Bu tarikata mensup her kişi gibi musikiyle ülfeti vardı. Hâsılı asrının tam bir münevveriydi.” (Akıncı, 1972: 14-17).

Bu bilgiler ışığında Kânî'nin İstanbul'a gelmeden önce de ilmi, nüktedanlığı, nezaketi ve şiirleri ile itibar gördüğünü söyleyebiliriz. Ancak Kânî asıl şöhretini Hekimoğlu Ali Paşa ile beraber İstanbul'a gittikten sonra kazanmıştır. Hiciv türünün başarılı örnekleri arasında kabul gören 120 kadar mektubunu bu dönemde kaleme almıştır.

Kânî'den bahseden kaynakların ortak kanaati Kânî'nin nesrinin nazmına üstün geldiği yönündedir. “*Münşeati şiirinden üstündür.*” (Süreyya, 1996: 865). “*Kânî, günümüze, şair olarak değil, 120'ye yakın mektubuyla bir düz yazı ustası olarak kaldı.*” (MBA, 1990: 2833-2834), “*İnce bir mizah anlayışının ürünü yüz yirmi kadar mektubuyla ünlüdür.*” (Işık, 2001: 520). “*Şairliğinden çok nesirleri ile tanınmıştır.*”

(TDEA, 1982: 145-146). Bunun sebebi olarak da Kânî'nin mizahi üslubu öne sürülmektedir.

Hayata mizah gözüyle bakan, gözlem yeteneği güçlü ve gözlemlerini nükteli bir dil ile ifade edebilen Kânî; bu yeteneklerini daha çok mektuplarında ve mensur-manzum hicivlerini içeren *Letâif*'inde sergilemiştir. “ Tekir Binti Pamuk” imzası ile yazdığı mektubu hiciv şaheseri olarak kabul görmektedir (Horata, 2009: 581).

Kânî hayatını tek bir muhit etrafında geçirmediği gibi şiirlerini de tek bir tarz ile yazmamıştır. Kânî'nin gazelleri incelendiğinde klasik tarza bağlı kalmış olmasına rağmen kimi zaman Hikemî tarzla yazılmış kimi zamansa âşıkane tarzla yazılmış örnekler bulmak mümkündür.³

1.3. ESERLERİ

1.3.1. Münşeât

Kânî nükte ve hicivlerle dolu 120'ye yakın mektubunun yer aldığı eseri ile şöhret bulmuştur. Kânî; süslü, zincirleme tamlamaları ve secileri ile külfetli bir dil kullanmasına rağmen kendine has kullanımları ile dilini samimi ve işlek hale getirmiştir. Bu eserde resmi yazışmalar ile mektup yazma kurallarına dair örnekler ve mektup başlıkları yer almaktadır. “Tekir Binti Pamuk” imzası ile yazdığı efendisinden özür dileyen bir kedinin anlatıldığı mektubu meşhurdur (Batislam, 1997: 39- BTK, 2004: 21).

1.3.2. Letâif-nâme

Mensur ve manzum olarak iki bölümden oluşmaktadır. Kânî'nin *Letâif-nâme*'si klasik Türk edebiyatında bilinen diğer Letâif-nâmelerden daha farklı bir niteliktedir. Eserde bireysel ya da toplumsal hicvin ve mizahın işlendiği çeşitli türlerdeki metinler bir arada yer almaktadır. Eserde kullanılan dil süslü olmakla birlikte zaman zaman argo ve müstehcen ifadeler de barındırmaktadır (Batislam, 1997: 41).

---

³ Kânî'nin gazallerindeki üslup özellikleri ilgili bölümde daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1.3.3. Be-nâm-ı Havâriyyûn-ı Bürûc-ı Fünûn

Eser Eflak Voyvodası İskerletzade Konstantin Bey'in isteği üzerine yeğeni Alexandra'nın Türkçe öğrenimine fayda sağlaması amacı ile yazılmıştır. Karşılıklı konuşma diyalogları şeklinde yazılmış içinde nasihat ve nükteli ifadelerin bulunduğu 12 hikâyeden oluşmaktadır (Yazar, 2012: 37).

1.3.4. Dîvân

Yurtiçinde ve yurtdışında olmak üzere toplam 24 nüshası bulunan eser Kânî'nin ölümünden sonra Reisü'l-küttâb Mehmed Râşid Efendi'nin emriyle Abdullah Paşa'nın torunu Nuri Halil Efendi tarafından tertip edilmiştir (Yazar, 2012: 35-36). Kânî'nin Arapça, Farsça ve Türkçe yazdığı şiirlerden oluşmaktadır. Eserin başında Nuri Halil Efendi tarafından yazılmış bir dibace bulunmaktadır⁴

Dîvân üzerine yapılan çalışmalar şunlardır:

1. Muhittin Eliaçık, *Tokatlı Kânî Dîvânı'nın tenkitli metni (hayatı, kişiliği, vazifeleri, dili, sanatı ve uslubu)*, 1992, Yüksek Lisans Tezi.
2. Bilal Erbil, *Kânî Dîvânı üzerine bir inceleme*, 1997, Yüksek Lisans Tezi.
3. İlyas Yazar, *Kânî Dîvânı (inceleme-metin)*, 2007, Doktora Tezi.
4. İlyas Yazar, *Kânî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2012, Ankara.

---

⁴ Divanın dil, uslub ve muhteva özellikleri ilgili bölümlerde ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

DİL VE ÜSLUP

2.1. KÂNÎ'NİN GAZELLERİNDEKİ SÖZ VARLIĞI

2.1.1. Sözcük Türleri

2.1.1.1. İsimler

İsimleri; Korkmaz “*Evrendeki canlı cansız bütün varlıkları, insan tasavvurundaki somut ve soyut bütün kavramları, tek tek ya da tür olarak karşılayan sözlerdir.*” şeklinde tanımlamıştır (Korkmaz, 2014: 229).

Klasik Türk edebiyatında gazel nazım şekli ile yazılan şiirler “aşk, sevgili, şarap” gibi konuları işlemektedir. Bu sebeple divanlarda kullanılan kelimeler de bu kavramlar ekseninde gelişmektedir. Kânî de gazellerinde klasik usule bağlı kaldığı için bu kelimeleri ve mazmunları sıkça kullanmaktadır. Kânî gazellerinde insanın manevi yönünü anlatan “dil (112), gönül (51), cān (30) şine (50), derūn (35)” gibi sözcükleri sıklıkla kullanmaktadır. Kânî'nin gazellerinde geçen klasik şiirin ortak söz varlığından bazı örnekler şunlardır:

“āşik, bāde, cām, dil, sīne, gönül, gam, keder, dāg, şerhā, eşk, çeşm, dīde, kan, gevher hasret, hicrān, hūn, hāl, hāk, şūret, cefā, vefā, bāht, felek, gül, gülşen, rū, ruḥ, mey, sākī, bezm, meclis, şevk, ārzū, cennet, firdevs, māh, mihr... vb.”

Kânî; gazellerinde zaman zaman klasik Türk şiirinde çok sık rastlanmayan sözcüklere de yer vermiştir. Bu kelimelerden bazıları şunlardır:

“çala, çekīde, çeşbān, çifte, çokın, çörek, dāhir, daḥli, direk, döşek, durūg, düzd, efser, ekīde, erbācīn, eren, gābgāb, gāraž, germābe, hācet, ḥamām, ḥıdīv, içlük, ınnīn, jengār,

keşkül, mercimek, nohut, reg, terek, halhal, eñseri, piyaz, ğaraż, belbele, ‘araķıyye, dilli defter, giriřme, ķā’id”

2.1.1.2. Sıfatlar

“Türkiye Türkçesinde çok geniş bir yeri olan sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlerdir”(Korkmaz, 2014: 335).

Klasik Türk edebiyatındaki “ağdalı dil” diye adlandırılan dil yapısının harcı olan sıfat görevindeki sözcükleri şairlerimiz sıkça kullanmaktadır. Divan şairleri kullandıkları sıfatları çoğunlukla Farsça kelimelerden seçmektedir.

Şair âşığın aşk hali ile düştüğü durumu anlatırken sıfat görevindeki sözcükleri sıkça kullanmaktadır. Mecnun, divane, biçare, zavallı, yaralı, hasta, gamlı, talihsiz gibi kelimeler âşık için en sık kullanılan sıfatlardır.

Aşkın müsebbibi olan maşuk ise hem ay yüzlü, gümüş tenli, melek huylu, misk kokulu, badem gözlü, lal dudaklı gibi olumlu hem de zalim, insafsız, vefasız, kan dökücü, hilekâr, aldatıcı gibi olumsuz sıfatlar ile nitelendirilmektedir.

Âşığın bedbaht halinin bir diğer müsebbibi de rakiptir. Klasik şiirde rakip her zaman kara yüzlü, haris, soğuk nefesli, günahkâr, köpek gibi olumsuz sıfatlarla anlatılmaktadır.

Kânî; gazellerinde yalın, türemiş, birleşik ve ikileme biçimindeki sıfatların hem Farsça’daki hem de Türkçe’deki örneklerini başarılı bir biçimde kullanmıştır.

Gazellerde geçen sıfatlardan bazıları şunlardır.

Tablo 1: Sıfatlar Listesi		
çesbân	hoş	sağlam
güzel	Eğri	ıztırârî
leb-rîz	bi-çāre	edeb-āmūz
vesaḥ-nāk	pür-kın	dü-ciḥān
nāzük	köhne	mu‘teber
melek-ḥū	leb-ḥuşk	ķundaķcı
muğlaķ	maḥālsiz	şābit-ķadem
rif‘atli	perīşān	şabır-güdāz
Şiveli	sīm-ter	tiz
Aylı günlü	teḥî	şalkumlu

şusuz	temiz	toğrı
kızıl kızıl	mecrūh	uşlu
taş bağırlu	ter	şıkletli
h̄od-bīn	bī-vefa	şalkum şalkum

2.1.1.3. Zamirler

“Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir.”(Korkmaz, 2014: 387)

Kânî'nin şiirlerinde kullandığı zamirler; anlamları, görevleri, kullanım sıklıkları ve örnek beyitleri ile birlikte ayrıntılı bir şekilde sunulmaktadır.

“**ben**” zamiri, birinci tekil şahsı ifade ederken kullanılmaktadır. Klasik Türk edebiyatında şiirlerde “ben” zamiri ile anlatılan kişi şairdir. Şair ile âşık aynı kişidir. Kânî, gazellerinde bu zamiri “*ben, beni, baña, bende, benden ve benüm*” gibi isim hâl eki almış çeşitleri ile birlikte toplam 185 kez kullanmıştır.

“Ey **benüm** sīnemde cānum cānumuñ cān-pāresi
Hasretüñle oñmadan ħaldı derūnum yāresi” (G 199/1)

“**sen**” zamiri, ikinci tekil şahsı ifade ederken kullanılmaktadır. Klasik Türk edebiyatında “sen” zamiri çoğunlukla sevgiliyi karşılamaktadır. Kimi zaman da şair (âşık) kendine seslenirken “sen” zamirini kullanmaktadır. Kânî, bu zamiri “sen, seni, saña, sende, senden ve senüñ” gibi isim hâl eki almış çeşitleri ile toplam 198 defa kullanmıştır.

“Bu dil **seni** gözler **seni** yüzler **seni** özler
Hep cāy-gehi ħāk-i reh ü ħīndür amma” (G 2/9)

“Kendüñi kendüñ gözet Allah’a işmarla özüñ
Kāniyā virmez **saña** ħayvānlığı ħo il cevāb” (G 6/5)

“**o**”, hem üçüncü tekil şahsı zamiri hem de işaret zamiri olarak kullanılmıştır. Bu zamir, hem “o, ol, a” gibi varyantları ile hem de “aña, anı, anda, anuñ” gibi isim hâl eki almış biçimleri ile kullanılmaktadır. Kânî, bu zamiri gazellerinde “o” şeklinde 15 kez, “ol” şeklinde 19 kez, “aña” şeklinde 19 kez, “anı” şeklinde 13 kez, “anda” şeklinde 7 kez ve “anuñ” şeklinde 10 kez olmak üzere toplamda 83 kez kullanmıştır.

Bir demdür o māhuñ yine meyli neye düşdi
Bilmezdi o dem zevkini bilmem neye düşdi” (G 193/1)

“Bādeyi virme şusuz baña ki ol şu götürür
Zülfüni baña koçutma çelebüm bñ götürür” (G 55/1)

“O gül kim Hāzret-i Hāḳḳ reng ü bñ virmiş aña ey dil
Dimāğũnda şadāḳatsüz koçulmaz añladuḳ bildük” (G 110/5)

“**biz**” zamiri, birinci çoḡul şahıs zamiri olarak kullanılır. Şair “biz” zamiri ile âşıkları genelleyerek anlatmaktadır. Kânî’nin şiirlerinde bu zamir “biz, bize, bizi, bizde ve bizüm” gibi isim hâl eki almış çeşitleri ile 25 defa kullanılmıştır.

“Arada **biz** hele şaşduḳ irāde maḥv oldı
Murādumuz diyecek bir murādumuz yoḳdur” (G 37/2)

“**siz**” zamiri, ikinci çoḡul şahısları anlatmak için kullanılmaktadır. Kânî, gazellerinde bu zamiri “siz” ve “sizi” şeklinde âşıkları anlatmak için 2 kez kullanmıştır.

“Şorma ‘uşşāḳa **sizi** kim götürür ol yāra
Ben işāret iderem aña beni şũ götürür” (G 55/8)

“Çü ‘āşık cān görem dirse bedensiz
Aña ma‘şũḳ dir cān biz beden **siz**” (G 85/1)

“**bu**” işaret zamiri, yakınımızdaki kişileri veya nesnelere anlatmak için kullanılır. Kânî, gazellerinde bu zamiri “bu, bunı, bunda” gibi isim hâl eki almış çeşitleri ile birlikte 12 kez kullanmıştır.

“Vaşluñuñ naḳdini gösterme meded aḡyāra
Kāle-i vaşluñı hep o götürür **bu** götürür” (G 55/2)

“**şu**” işaret zamiri, uzağımızdaki kişileri veya nesnelere anlatmak için kullanılır. Kânî’nin gazellerinde bu zamir “şu ve şundan” gibi isim hâl ekleri almış şekilleri ile 4 yerde kullanılmıştır.

“Raķīb-i ehrimen haķķ gösterüp ol berhemen zādı
İşaret itdi şūfiye didi vallāh **şundan şu**” (G 149/2)

“**kendi**” şahıs zamiri olarak kullanılan dönüşlülük zamiridir. Kânî'nin gazellerinde bu zamir “kendi, kendü, kendüye, kendüyi, kendüden” gibi biçimlerde 32 yerde kullanılmıştır.

“Arkasında o bütün zevķ u şafādur maţlab
LİK maħcüb oluram **kendüye** bār oldıguma” (G 183/4)

Kânî, gazellerinde bu zamirlerin dışında belgisiz zamir ve soru zamiri olan “kimse, kes, kimesne, ba ‘zı, kimi, kaŋġı” gibi zamirlere de yer vermiştir.

2.1.1.4. Zarflar

“Zarflar fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip deġiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir.” (Korkmaz, 2014: 427)

Kânî şiirlerinde kullandığı eylemlerin zamanı, yeri, miktarı, niteliği ve durumu gibi özellikleri hakkında bilgiler sunarak; duygu ve hayallerini tasvir edip anlatımını güçlendirmiştir. Kânî'nin gazellerinde “yine, yalınuz, bir kez” gibi niteleme ve durum zarfları ile “gice, şeb, şimdi, gündüz” gibi zaman zarfları sıkça kullanılmaktadır. Tespit edilen zarflar anlam ve görev bakımından sınıflandırılarak kullanım sıklıkları ve örnekleri ile birlikte aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 2: Zarflar Listesi		
Zaman Zarfları	Kullanım Sıklığı	Örnek beyitler
imşeb	1	“Felek im-şeb hilāl-i hāle-pīrāyı idüp der-dest Hemānā döndi ol dervīşe tutmuş bir kemer keşkül” (G 114/2)
hemīşe	6	“Dil-i Kānī gibi ġamdan özge āşināsı yok Hemīşe āşināya reh-nümündür zevķ-i tenhāyī” (G 209/5)
dün	1	“Cān mubşır olur mı ya taşavvur götürür mi Dün ġalvet-i germābede ben cānumı gördüm” (G 129/5)
daġı	3	Meded kim perdeler çāk oldı sırlar fāş diller ġūn Daġı kaŋķı ġüne şaķlarsın Allāh’ım ġafūr ismin” (G 135/3)
hemvāre	2	“Yār iltifāt ‘āşıķa hemvāre itmese

		Ammā nevāzişi dahı āgyāra itmese” (G 161/1)
rüz	5	“Ayağum sāha-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan dūr Elüm her rüz u şeb būs itdigüm dāmāna ḥaşretdür” (G 35/5)
şeb	12	“Er oğlu er ağızdan fehm ider sırr-ı şebistānı O zen-ḥıynet bu şeb bezme eger ersem gider gelmez” (G 84/17)
gice	17	“Saña ol nev-ḥaḥ-ı nāzende ḫatı incinmiş Gündüzün varmağı ol semte muḥāl it gice geç” (G 15/3)
gündüz	3	“ Gündüzün rüy-ı siyāham beni eyler rüsivā Gice gelmez yanuma baḥt-ı siyāhdan ğayrı” (G 204/4)
şimdi	14	“Efkāruñ ile eglenür idüm gice gündüz Şimdi ben o efkārı yitürdüm bulamam hıç” (G 16/4)
hergiz	6	“Ḥayretle hemān üstüme dil-ber düşeyazdı Ben hergiz inanmadum o dahı düşeyazdı” (G 201/1)
bugün	14	“Seni aldatma da bir şey mi imiş ey Kānī Çekdi ruḥsārına bir perde bugün gitdi gider” (G 30/8)
üstü	1	“Şüfī bu gice meclise geldi seher üstü Ḳulḳul diyicek ḫalk sebū ḳalkale virdi” (G 191/6)
Niteleme ve Durum Zarfları	Kullanım Sıklığı	Örnek Beyitler
bir kez	13	“Dir imişsin ‘āşıkān mest-i müdām olmak gerek Cām-ı şevḳuñ dūrdan bir kez gören ayık mıdur” (G 59/2)
yaluñuz	10	“Kendümi kendüm tesellī itdi gördüm ‘āḳıbet Bir başuma tā bün-i deryāya ḫaldum yaluñuz ” (G 82/4)
bī-ḥüde	1	“Eski dāruñ ḫatı dār oldı o çamlar bardāk Gel çenār itme bizi bī-ḥüde bī-zār iderek” (G 109/3)
boş yerlere	1	“Ḳanum yoluñı şulamağa ḫāzır iken hıç Boş yerlere şular gibi aḳmak ne revādur” (G 45/3)
biñ kerre	1	“Biri birinüñ ardı sıra biñ kerre helāk olsam Reh-i ‘ıḫḫuñda ben ğā’ıblere irsem gider gelmez” (G 84/2)
dahı	3	“Benümle vaḫt-i ḫazān cihān-ı refīḳ olmaz Ayağ ile görürüz bir dahı bahār gelür” (G 21/3)
yine	63	“Sen ne deñlü nāz eylerseñ yine ben bundayum Çoḳ iderseñ az eylerseñ yine ben bundayum” (G 131/1)
Soru Zarfları	Kullanım Sıklığı	Örnek Beyitler
nedür	1	“Göñül bir tünd-ḫü dil-ber cefā-cü eşḳ rāḫat-şü Nedür bu mihrībān-keşlük raḳīb-i nā-kese ḳarşu” (G 149/1)
neden	10	“Āb-ı ḫuşḳ āteş ise ter ḫāk-ı sıḳlet bād serd ‘Ālem-i āba neden eyler heves mestāneler” (G 43/4)
niçün	28	“Mis-i nā-rāyic-i āmālūmi iksīr-i tevfiḳ Niğāh-ı nīmile āyā niçün itmez zeheb yā Rabb” (G 8/4)

Miktar Zarfları	Kullanım Sıklığı	Örnek Beyitler
az az	3	“Degüldür az hırş-ı māl ü cāh ey dil yeter ğayrı Dimāğ-efsürde eyler az az bu hırş u āz başuñ” (G 102/3)
çok	3	“Sen ne deñlü nāz eylerseñ yine ben bundayum Çok iderseñ az eylerseñ yine ben bundayum” (G 131/1)
ne deñlü	10	“Uyan yatduķca sen bār-ı günāh eyler seni ķanbūr Ne deñlü yol alur fikr ile bir kerre ‘aceb gözler” (G 28/4)
biraz	6	“Mişāl-i ğüft-ġū-yı bī-hude maħv oldı eczāmuz Biraz ma‘nālu ma‘nāsuz kühen-ünşüdemüz ķaldı” (G 200/4)
Yer Yön Zarfları	Kullanım Sıklığı	Örnek Beyitler
zīr	8	“O hālün zīr -i ġīsüdan zuhūrı vaşlı müş‘irdür Sa‘ādet aķterinüñ yümnü zāhirdür tulu‘undan” (G 141/3)
içinde	21	“Tenümde ‘aks-i çeşmüñ halka halka dāġlar açdı Ĥayāl-i ebruvānuñ āb içinde tākıldur hep” (G 11/4)
öñüne	2	“Geldüm ķapusu öñüne ‘ālem baña ġüldi Bu bābda ey Kānī ķatı maşhare düşdü” (G 118/12)
içre	9	“Uyanuķ şandum ol şūhı uyurken h‘āb-ı nāz içre Ķulak tıtdum degül āġāh ġüyā ki uyurmuşlar” (G 27/3)
taş	1	“Ne içinde ne taşında ne ikiden hāli Cünbiş-i rūh-ı revān bir var imiş bir yoġ imiş” (G 88/7)
ardınca	2	O āfet küsdi ġitdi Kānī-i bī-çāreye şimdi Dil-i dīvāneyi ardınca ġöndersem ġider gelmez” (G 84/18)
üstü	15	“Unşur-ı her nāzı tertīb eyledi dört üstüne Ol dür-i yektaveşi beş beş tōġırsın aneler” (G 43/2)

2.1.1.5. Bağlaçlar

“Bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayan ve yükledikleri işlevler ile bağladıkları sözler arasında türlü anlam ilişkileri kuran gramer öğeleridir” şeklinde tanımlanmaktadır (Korkmaz, 2014: 923).

Klasik Türk şiirinde hem Türkçe hem de Farsça bağlaçlar sıkça kullanılmaktadır. Kānī de farklı bağlaçları kullanarak şiirlerinde çeşitli anlam ilişkileri kurmuştur. Şiirlerde öne çıkan bağlaçlar örnek beyitleri ile birlikte aşağıda verilmektedir.

“u, ü, vü” bağlacı, aynı türden sözcükleri, sözcük gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan bağlaçlardandır. Klasik Türk edebiyatında çok sık kullanılan bu bağlaç Türkiye Türkçesi’ndeki “ve” bağlacı ile eş görevlidir.

“Emdürmiş ise sîne vü pistānuñ ‘aşıkā
Bi’llāh o farṭ-ı cūdına bir mekīdedür” (G 18/3)

“Da‘vā-yı dīn ü aṣl u fūrū‘atı bilmeyen
Deyne kefil ü da‘vī-i ğayra vekīl olur” (G 34/3)

“Her zamān sāġar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer
Yoḡsa bu zevk u safāyı yine sāġar mı sürer” (G 47/1)

“ne... ne...” bağlacı; olumsuz anlamda olan aynı türden kelime, kelime grubu ve cümleleri bağlamak için kullanılmaktadır. Kānī gazellerinde bu bağlacı 22 yerde kullanmıştır.

“Ne tüvān-ger ne kerem-ver ne zevi’l-cāh yapar
Ne hıdīv ü ne müṣīr ü ne şehin-şāh yapar” (G 51/1)

“Fütūr o deñlü var Kānīde kim tenşīte meyl itsem
Ne dār u kārger ne benc ü ne afyon ne hab yā Rabb” (G 8/5)

“Ne yār ne ser ne elemdār ne ġurbet
Dār u der-i diyārı yitürdüm bulamam hīç” (G 16/9)

“Ne nīk-nāmıġımız var ne pek de bed-nāmuz
Taḡalluṣ eyleyecek rütbe adımız yoġdur” (G 37/4)

“gāh... gāh...” hem aynı hem de farklı birden fazla durumu karşılaştırırken kullanılan bağlaçlardır. “gāh... gāh, gāhı... gāhı, gehı... gāh, geh... geh” gibi varyantları vardır. “bazen... bazen (de)...” anlamındadır.

“Böyledür ķā’ide-i ķahr u luṭf ‘ālemde
Ḥāne-i ehl-i dili gāh yıkar gāh yapar” (G 51/9)

“Cehd it dime bir gün iderem belki tedārik
Gāhī añup ol pādīşehi gāhı unutma” (G 165/3)

“Degül ġam bir ķarāra hecr ile geh lāl u geh zārūm
Neṣāṭ-ābād rüy-ı lālezārı yıl geķer görmem” (G 119/7)

“**Gehī** hayāl-i hat u **gāh** sāha-i gülşen
Dil-i remīde-i mā mī-reved çemen be-çemen” (G 145/1)

“**de/da**” birlikte kullanıldığı kelimeyi daha önceki kavramın anlamına ilave etmek için kullanılan bir sözdür. Kânî gazellerinde bu bağlacı 123 kez kullanmıştır.

“Yine tüt yaprağı çok pāre eyler şimdiden şoñra
Koyunlar **da** tohumlar kazdı eyyām-ı böcek geldi” (G 213/3)

“Cānā beni sen gayb ideyazmış idüñ ammā
Ben **de** dil-i nā-çārı yitürdüm bulamam hīç” (G 16/3)

“**dahı**” sözcüğü “de/da” bağlacı gibi kullanılan bir sözdür. Kânî’nin gazellerinde 26 kez kullanılmıştır.

“Yār iltifātı ‘āşıkā hemvāre itmese
Ammā nevāzişi **dahı** āgyāra itmese” (G 161/1)

“Bu devr-i bī-vefāda derdüñe dermān olur yokdur
Dem-i Hızr u Mesīhādan **dahı** Kānī şifā umma” (G 167/7)

“Almışdı ele Zühre kemānını çalardı
Başına güneş **dahı** çelengin şokınurdu” (G 196/2)

“**ya... yā**” Kânî; gazellerinde bu bağlacı birbiriyle aynı ya da zıt anlamlı birden fazla olay ve durumdan birinin tercih edilmesini anlatırken kullanmıştır. Kânî bu bağlacı vezin gereği “ya/yā” gibi iki şekilde de kullanmıştır. Ayrıca yine vezin için bağlacı sadece “ya” gibi tekil formda da kullanmıştır.

“Dāğı kınar **ya** yāresi şızlar **ya** āh ider
Bi’l-iztirār ümmet-i ‘ışkuñ günāh ider” (G 42/1)

“**ki**” Çoğunlukla aralarında neden-sonuç ilişkisi olan tümceleri birbirine bağlamak için kullanılmaktadır. Kânî’nin en sık kullandığı bağlaçlardandır. Bu bağlaç şiirlerde 140 defa kullanılmıştır.

“Uyanuķ Őandum ol Őūhı uyurken hıvāb-ı nāz iēre
Kulaķ tıtdum degül āgāh gūyā **ki** uyurmuŐlar” (G 27/3)

“Ol gözleri var mı görecek bir güzel ‘āŐıķ
Dirsin **ki** dü-ēeŐm-i nigerānum seni gözler” (G 52/4)

“**amma**” Karşıt anlamlı cümleleri sebep-sonuē iliŐkisiyle birbirine baēlamak iēin kullanılan bir sözdür. Kānı bu baēlacı 57 defa kullanmıştır. Ayrıca divanda “amma” redifi ile bir gazel de bulunmaktadır.

“Pāsām diyerek nekrece Őıveyle yanaşur
Saķızlılarıuñ Őınleri sındür **amma**” (G 2/6)

“Evlād-ı ‘Arab sevmeye itdüm heves **ammā**
Bahtum kara bir olmayacak eşlere düşdüm” (G 125/3)

“**Velik**” ve “**lik**” baēlaēları “ama, fakat” gibi karŐıtlık bildiren cümlelerde kullanılır. Kānı bu baēlaēları ikişer defa kullanmıştır.

“Ben bildigüm dimezsın o egri sözi **velik**
Ebrūsına hilālidi ya yād ider misin” (G 136/10)

“O mest-i sāēar-ı nāzik elin ayaēın öpdüm **lik**
Lebin öpmek kati müşkil iken peymāneden Őoñra” (G 155/3)

2.1.1.6. Edatlar

“Yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya baēlı bulunan, gramer bakımından onlara hākim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlelerin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlerdir.” (Korkmaz, 2014: 895).

Kānı gazellerinde hem kelimeleri farklı bir Şekilde bir araya getirebilmek hem de anlam bütünlüēü kurabilmek iēin edatları sıkça kullanmaktadır. Kānı’nin gazellerinde kullanılan edatlar örnek beyitleri ve kullanım sıklıkları ile aŐaēıda verilmektedir.

“**gibi**” edatı, klasik Şiirimizde sıkça geēen örnek vermek ve benzetme yapmak iēin kullanılan bir sözcüktür. Gazelerde 73 kez “gibi” edatı kullanılmaktadır.

“Bu ŧeb t̄a vardum b̄ülb̄ül **gibi** semte fiġān itd̄üm
Seni uyardum itd̄üm n̄āle-i n̄ā-gāh ŧuyduñ mı” (G 194/2)

“Uyġudan uyandum ki ez̄ānlar oġınurdu
Her naġme birer oġ **gibi** cāna ŧoġınurdu” (G 196/1)

“**āsā**” Farsça son ek olarak kullanılan “-āsā” kelimelerin sonuna gelerek benzetme edatı olarak kullanılmaktadır.

“Açıldı bāb-ı raġmet gitdi ġam gözden **sehāb-āsā**
Nümāyān oldu āsār-ı sa‘ādet **āftāb-āsā**” (G 1/1)

Benzer örnekler için bkz. māh āb-āsā (G 1/2), ġabāb-āsā (G 1/3), āb-āsā (G 1/4), ābā-sā (G 1/5), bāb-āsā (G 1/7), taŧvīr-āsā (G 8/2), ŧafaġ-āsā (G 15/1), bahār-āsā (G 19/6), Mañŧūr-āsā (G 19/7), nā-pezir-āsā (G 50/14), ŧabanı yanmış āsā (G 83/3), peleng-āsā (G 105/1), āftāb-āsā (G 124/1), vefā-āsā (G 167/4).

“**vār**” Farsça’da “gibi” anlamında kullanılan son ektir. ŧiirlerde ahenk oluŧturmak ve vezin için kullanılır.

“Yoluñda d̄ide ŧalġum ŧalġum incüler niŧār itdi
Gel ey **seh-vār** varum cevher-i ferdim niġün küsdün” (G 104/7)

Benzer örnekler için bkz. Yūsuf-vār (G 13/4), ŧeh-vār (G 16/7), Nesīmī-vār (G 50/13), seg-vār (G 63/5), ġar-vār (G 81/3), mürvarīd-vār (G 133/5), dīvāne-vār (G 137/4), ġired-vār (G 147/5), ġays-vār (G 170/2).

“**veŧ**” Türkçe’deki “gibi” edatına denk gelen Farsça son ektir. Kānī bu edatı gazellerinde 14 yerde kullanmıştır.

“ġarāruñ yoġ esüp ŧavurmadan ārāmsızlıġdan
Bu ġünler mi ‘aceb Kānī **ŧabā-veŧ** bildiġüñ ġünler” (G 62/9)

Benzer örnekler için bkz. Leylī-veŧ (G 4/5), kebk-veŧ (G 20/5), der-dest-veŧ (G 41/8), nāy-veŧ (G 42/4), yektāveŧ (G 43/2), bālīn-veŧ (G 50/12), maġsūf-veŧ (G 140/2),

surh-veş (G 151/4), tekke-veş (G 170/3), niyaz-veş (G 170/4), bād-veş (G 194/5), sebze-veş (G 202/6), Kays-veş (G 214/4),

“**mişāl**” Arapça “gibi” anlamına gelen “mişāl” edatı hem müstakil olarak hem de farklı kelimelere eklenerek kullanılmaktadır.

“Kāniyā yāra pek aldanma ki işkeste ider
Dilüni seng-i cefālarla **mişāl-i şīşe**” (G 168/6)

Benzer örnekler için bkz. hūrşīdi mişāl (G 15/5), mişāl-i şīşe (G 19/5), mişāl-i aḥter (G 28/6), mişāl-i cevher (G 78/3), mişāl-i fikr (G 79/1), Hāzret-i Īsī mişāl (G 94/2), mişāl-i māh (G 107/4), mişāl-i sünbül (G 110/3), kemer-mişāl (G 113/3), mişāl-i ḥançer (G 113/7), mişāl-i mīr (G 211/2), mişāl-i ḳalb (G 211/7), mişāl-i zerre (G 220/1).

“**çün**” edatı, Farsça “çünkü mademki, gibi, ne vakit ki” anlamlarına gelmektedir. Kānī gazellerinde bu edata 30 defa yer vermiştir.

“Ruḥsārımı **çün** eşk-i nedāmet yāyḳār
Esrārımı hep ḥūy-ı ḥacālet yāyḳār” (G 56/1)

“**dek**” edatı, bir işin sona erdiği yeri ve zamanı bildirmek için kullanılmaktadır. Kānī gazellerinde 4 yerde bu edatı kullanmıştır.

“Kānī şaḳınup fırsatı fevt itme görüş kim
Bir kaç güne **dek** şu ḳoca oḳlan gidecekdür” (G 58/5)

“**içün**” “amacıyla, maksadıyla, -den dolayı” gibi anlamlara gelen ve neden-sonuç ilişkisi kuran bir sözcüktür. Kānī gazellerinde 25 kez “için” 10 kez de “senüñçün” şeklinde bu edatı kullanmıştır.

“Giryeden şanma ağardı dīde-i giryānumuz
Sen Hümā-yı şayd **içün** ḳurduḳ bir iki yerde āḡ” (G 9/4)

“**deñlü**” “kadar” anlamında kullanılan nicelik bildiren sözdür. Kānī'nin gazellerinde 15 kez kullanılmıştır.

“Uyan yatduķca sen bār-ı günāh eyler seni ķanbūr
Ne **deñlü** yol alur fikr eyle bir kerre ‘aceb gözler” (G 28/4)

“**ile**” edatı, kelimeler arasında ilgi kurmak için kullanılan bir sözcüktür. Kânî gazellerinde 115 kez bu edatı kullanmıştır.

“Efkāruñ **ile** eglenür idüm gıce gündüz
Şimdi ben o efkārı yitürdüm bulamam hīç” (G 16/4)

2.1.1.7. Ünlemler

“Ünlem, söz içinde konuşanın acıma, beğenme, sevinç, korku, çaresizlik, şaşkınlık, üzüntü, dua, hayret, pişmanlık, kıskançlık, özlem gibi çok çeşitli duygu ve heyecanlarını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya; karşısındakilere seslenmeye, çağırma, cevap vermeye, göstermeye, sormaya, onları onaylamaya, redde veya tabiattaki sesleri taklit yolu ile kelimeler türetmeye yarayan bir söz türüdür.” (Korkmaz, 2014: 961)

Ünlemlerin tek başlarına bir anlam değeri olmayabilir. Fakat şairlerin ruhsal yapısını çözümlerken ünlemlerin etkisi oldukça fazladır. Çünkü ünlemler; şiirde bir kişiye ya da bir varlığa seslenmenin yanında sitem, yakarış, şaşkınlık, sevinç, korku gibi hislerin vurgulanması ile de görevlidirler. Şairin, şiirde vurgulamak istediği duyguyu kullandığı ünlemler sayesinde hissedebiliriz.

Kânî de şiirlerindeki hissiyatı vurgulamak için çeşitli ünlemlerden faydalanmıştır. Gazellerinde kullandığı ünlemler aşağıda örnek beyitleri ile verilmektedir.

“**ey**” ünlemi, yakında olmayan varlıklara seslenmek için kullanılan bir hitap sözcüğüdür. Kânî gazellerinde “ey” ünlemini sıkça kullanmıştır. Şair özellikle makta beyitlerinde kendine seslenirken ve sevgiliye hitap ederken bu ünlemi kullanmaktadır.

“Gel rızķ için **ey** tālib-i Hakk olma perīşān
Rızķuñ seni özler saña ta’yīndür amma” (G 2/3)

“Seni aldatma da bir şey mi imiş **ey** Kānī
Çekdi ruhsārına bir perde bugün gitdi gider” (G 30/8)

“**Ey** duħter-i sūtūde-şiyem niçe bir bu nāz
Kār eylemez mi hīç saña sevdigüm niyaz” (G 73/1)

Klasik Türk edebiyatında “ey” ünlemi aruz vezninin doğru bir şekilde uygulanması için “-ā” formunda isimlerin sonuna eklenerek de kullanılmaktadır.

“**Kāniyā** bār-girān-ı dü-cihān vezn olsa
Olamaz şiddet-i külfetde yine deng-i vedā” (G 93/9)

“Dāğ-dağ-ı sīne tıtdı merhem-i vaşluñla bāğ
Ġam degül şimden girü **cānā** baña dāğ üstü bāğ” (G 94/1)

Şair uzaktaki bir varlığa seslenmek için “ey” yerine zaman zaman “yā” ünlemini de kullanmaktadır.

“Ġalmasun şām-ı vişāl-i yāra dāğı kimsenüñ
Batmasun tā şubħa dek **Yā Rabb** çerāğı kimsenüñ” (G 111/1)

“**eyvah**” ünlemi; şiirde beklenmeyen, şaşırtıcı, kötü olaylar karşısında duyulan üzülmeye, şaşırma, korkma duygularını yansıtmak için kullanılır. Kānî şiirlerine vurgu katmak için bu ünlemi de kullanmaktadır.

“Farğ itmeyen insān ne dimek oldıgın **eyvāh**
Ġayvān gelecekdür yine Ġayvān gidecekdür (G 58/3)

“Senüñ seng-i ser-i kūyuñla dögdüm sīne-i çāküm
Girībān itdi dāmāna meded **eyvāh** tıyduñ mı” (G 194/9)

“Bir kerre alur gözle meger bakmışam **eyvāh**
Ġālā o bağışlar baña pür-kīndür amma” (G 2/10)

“**āh**” ünlemi; elem, pişmanlık, kızgınlık, beğenme, arzu, sevinme gibi duyguları anlatmak için kullanılan bir sözdür.

“**Āh** mey-ħāneye kimdür seni dirseñ götüren
Beni ol cānibe bu āb-ı keder-şü götürür” (G 55/7)

“Ben Ġam-ı ağıyārdan itmezdüm ey dil iştikā
Āh bir kerre baña ol yār yārümdür dişe” (G 158/3)

“**tüh**” ünlemi, “yazıklar olsun” anlamında pişmanlık bildiren bir seslenme sözüdür.

“Çıkdı feryād u figānum giderek nüh felege
Dağı bir vuşlat için ol yüzi māhum dir **tüh**” (G 154/2)

“**meded**” ünlemi, “yardım edin, imdat” anlamında bir yakarış bildiren sözdür. Bu ünlem genellikle çektiği acılardan kurtulmak için âşık tarafından zikredilmektedir.

“Vaşluñuñ naqdini gösterme **meded** ağıyāra
Kāle-i vaşluñı hep o götürür bu götürür” (G 55/2)

“Kim koydı minḡal-i dile bilsem bu āteşi
Sāḡī **meded meded** sele başdur şu āteşi” (G 198/1)

“Yine bir güçlü kuvvetli cüvāna mübtelā oldum
Meded ey nev-cüvān eyyām-ı pīrīdür ferüm yoḡdur” (G 50/14)

Kānī gazellerinde daha çok Rumelili şairler tarafından kullanılan “ā, āyā, hele” gibi ünlem bildiren sözcükleri de kullanmaktadır (Çeltik, 2013: 180-259).

“**ā/a**” ünlemi; hem şaşkın, kızgın ve sitemli seslenişlerde hem de şiirdeki vurguyu güçlendirmek için kullanılan bir sözcüktür. Bu ünlem ile birlikte “ a canım, a zalim, a zahit” gibi kalıp hitap ifadeleri de oluşturulmaktadır.

“Yetişmek istemez miydi **a zālīm** meyve-i maḡşūd
Ḳoparduñ ḡadr idüp olmazdan evvel anı ḡām alduñ” (G 103/2)

“**A zāhid** ḡaltabān ḡasret-keşān ol günde bir kerre
Bir ādem olmuşı gördüñ mü sen tek ḡaltabānlarda” (G 153/6)

“**āyā**” ünlemi, “acaba” sözcüğü gibi şaşma ve şüphe bildirirken kullanılan bir sözcüktür.

“Āḡāh iken vişālūñi va‘d eylemez idüñ
Āyā o sırrı sen bize rü’yāda der misin” (G 136/7)

“**Āyā** vefāda pāyemūzi añladuñ mı hiç
Benden tehī qalür gehice yād ider misin” (G 136/8)

“**hele**” ünlemi; “sonunda, bundan sonra” gibi anlamlara gelir ve pişmanlık, vazgeçmişlik hissi katmaktadır. Bu sözcüğün şiirlerdeki kullanımını konuşma dilinin bir yansımasıdır.

“Ümmidümi kesdüm **hele** halkuñ qapusından
Allāh qapısı gibi bir açık dere düşdüm” (G 118/7)

“Kevserüñ adın añar mıydum **hele** leb-teşnegān
Yār eger leb-teşnegān-ı būs-ı kenārumdur dişe” (G 158/5)

“Söz qalmadı ki söylene bilmem **hele** Kānî
Qaldum bir alay bî-hüde-gü sersem içinde” (G 160/15)

2.1.1.8. Filler

“Fiiller, karşıladıkları hareketler ile zaman ve mekân kapsamı içinde, somut ve soyut nesne ve kavramlarla ilgili her türlü oluş, kılış, kılınış ve durumları bildirirler.”(Korkmaz, 2014: 487)

Kānî Türk diline verdiği önemi zaman zaman gazellerinde vurgulamıştır. Şiirlerinde de fiilleri çoğunlukla Türkçe kelimelerden seçmiştir. Şiirlerinde “*sevmek, görmek, ağlamak, bakmak, geçmek, gitmek, gelmek, kalmak, gülmek, kızmak, şaşırmaq*” gibi klasik şiirin ortak söz varlığından olan basit yapıdaki fiillerin yanında “*dadandımaq, korandımaq, aldandımaq, çöksünmek, yaykandımaq, dürülmek, oymak, oyalandımaq, işlemdir*” gibi daha çok konuşma dilinde geçen fiilleri de kullanmıştır.

Kānî'nin kullandığı fiiller incelendiğinde çoğunluğu “-itmek, -eylemek, -olmak, -kılmak” gibi yardımcı fiilleri isimlerden sonra kullanarak yapılan birleşik fiillerin oluşturduğu görülmektedir. Kānî, Arapça ve Farsça isimleri Türkçe yardımcı fiillerle kullanarak bir nevi Türkçeleştirmiştir. Ayrıca Arapça ve Farsça tamlamalara da yardımcı fiil getirerek eylem özelliği kazandırmıştır. Böylece dilini daha da işlek bir hale getirerek anlatımını güçlendirmiştir.

“**itmek**” yardımcı eylemi isim veya isim soylu sözcüklere eklenerek birleşik fiiller oluşturur. Türkçe veya yabancı kökenli sözcüklere eklenebilir. Ayrıca deyimler de

oluşturmaktadır. Kânî gazellerinde “etmek” yardımcı fiilini Arapça ve Farsça kökenli kelimelere getirerek onları birleşik fiile çevirirken bir yandan da Türkçeleştirmiştir. Bu sözcük şiirlerde 197 defa yer aldığı için en çok kullanılan yardımcı eylem olmuştur.

“**Taḥalluṣ itmek** isterseñ sözüñ ḥüsni yeter maḥlaṣ
Miyān-ı ehl-i dilde olsa da baḥş-ı suḥandānı” (G 211/8)

“Ey bād-ı şubḥ ‘āşıkı hiç **yād ider** misin
Bî-gānevār yā unudup **yād ider** misin” (G 136/1)

Benzer örnekler için bkzn. *maḥv itmek, devr itmek, def itmek, reşk itmek, baḥş itmek, efsün itmek, taşvîr itmek, gül-i ser-i dār itmek, ta‘dād itmek, ḥamd-i hezārān itmek, luṭf-ı ‘amîmi itmek, kıyās itmek, inşāf itmek, teraccüh itmek, günāh itmek, külāh itmek, tebāh itmek, iḥmāl itmek, işāret itmek, kıble itmek, ‘aḳd itmek, ber-murād itmek, bezl-i iḳtidār itmek, birāder ḥürmetin ifā itmek, izhār itmek, inkār itmek.*

“**ol**” sözcüğü Türkçe ya da yabancı kökenli isim ve isim soylu kelimelere eklenerek birleşik eylemler meydana getirmektedir. İkillemelerle ve deyimlerle de kullanılmaktadır. Kânî’nin gazellerinde bu yardımcı eylem 196 defa kullanılarak yardımcı fiil oluşturulmuştur.

“Ḳanı helāl-i şer‘-i vefāda bilenlere
Bintü’l-‘ineb **ḥarām olur** bilmeyenlere” (G 150/1)

“‘Āşık olsun mı bu kim terk-i diyār it göz göre
Terk-i cān it **ḥoş olur** mı terk-i yār it göz göre” (G 163/1)

Benzer örnekler için bkz. *edeb-āmūz olmak, sebîl olmak, sefîl olmak, vekîl olmak, münkir olmak, gerdān olmak, muṭayyeb olmak, nüzhet olmak, lenger-zen-i sevāḥîl-i ümmîd olmak, āsūde-i menāzil-i ümmîd olmak, taḥşıldār-ı ḥāşıl-ı ümmîd olmak, vāşıl-ı ümmîd olmak, bād-ı hevāca nā‘il-i ümmîd olmak, mecnūn olmak, mülhem olmak, ḡālib olmak, tārîk olmak, ḥarām olmak, zerre olmak, ḥāk-pā olmak, maḥcüb olmak, belā olmak, nümāyān olmak, maḥv olmak, rām olmak, dār olmak, Hebā olmak, çāk olmak, ma‘lūm olmak, dūş olmak, ḥaşm-ı pulād-ten olmak, helāk olmak, ḥarāb olmak, keşf olmak.*

“**eyle**” sözü günümüzde daha çok “etmek” şeklinde kullanılmaktadır. Çoğunlukla yabancı kökenli isim soylu sözcüklere eklenerek birleşik fiiller oluşturulmaktadır. Kânî gazellerinde Arapça ve Farsça isim soylu sözcükler ile birlikte bu yardımcı fiili kullanarak 157 tane birleşik eylem oluşturmuştur.

“Bu fikre hâtıra gelmezden evvel **el-vedâ‘ eyle**
Hezârân ‘ıyd gelse bî-vefâdan merhabâ umma” (G 166/3)

“Yokluğa idi şöhreti ol hoşka-dehānuñ
Fāş eyledi sırr-ı dehenin söyleye düşdi” (G 193/5)

“Seyl-âb-ı eşk ‘ālemi **ğark-âb eyledi**
Sen ey nigâr-ı şu‘le-‘izârum ço âteşi” (G 198/4)

Benzer örnekler için bkz. *te‘yid eylemek, şinâh eylemek, tertîb eylemek, âh eylemek, vuşlat hevesin eylemek, kı̄l ü kâl eylemek, telh-dimâğ eylemek, şirt eylemek, imhâl eylemek, maḥv eylemek, şöḥbet keselin eylemek, kıdem da‘vâsı eylemek, fark eylemek, su‘âl eylemek, kâr eylemek, ‘avdet eylemek, zarûrî eylemek, gül-bāng-ı şevk eylemek, cilve eylemek, zinde eylemek, hüner da‘vâsın eylemek, ğamz eylemek, cüst-cü eylemek, dürüst eylemek, ‘âr eylemek, dem eylemek, feh̄m eylemek, lâl eylemek, dimâğ-efsürde eylemek, kahırlar eylemek, fâş eylemek, kabûl eylemek, koñşu kapusı eylemek, keşf-i râz eylemek, himmet eylemek, mü‘eşşer eylemek, va‘d eylemek, ḥazer eylemek, nâz eylemek, âvîze eylemek, der-âğûş eylemek, i‘tibâr eylemek.*

“**Kılmak**”, sözcüğü “etmek” anlamında bir yardımcı fiildir. Diğer yardımcı fiiller kadar sık kullanılmamaktadır. Kânî’nin gazellerinde de çok az sayıda bulunmaktadır. Bu yardımcı eylemle birlikte 9 adet birleşik fiil meydana getirilmiştir.

“Bir cāmı **nüş kı̄l** ki meyi bî-ḥumâr ola
Bir cāme gey ki külfet ü dāmānı olmaya” (G 182/3)

“Beni ol Mevlevî şūḥı ğamına **kıldı küçek**
Kalmadı itmedigi baña külâhdan ğayrı” (G 204/2)

Benzer örnekler için bkz. *‘arz kılmak, namaz kılmak, temyiz kılmak, nüş kılmak, kandîl-i maḥârîb kılmak, müyesser kılmak, küçek kılmak, ‘imâret kı̄l, hem-dem kılmak,.*

2.2. SÖZ GRUPLARI

2.2.1. Tamlamalar

Klasik Türk şiirinde şairlerin kendi üsluplarını oluşturmaları kelimeleri kullanışlarına bağlıdır. Her sanatçı şiirin ana malzemesi olan kelimeleri kendine has bir şekilde yan yana

getirerek farklı hayal unsurları ve kavramlar meydana getirir. Şairlerin diğerleri ile olan ortak ve farklı özelliklerini belirleyebilmek kullandığı tamlamaları incelemek ile mümkündür.

2.2.1.1. Arapça ve Farsça Tamlamalar

Divan şairleri üsluplarını ve hayal dünyalarını yansıtan tamlamaları oluştururken Arap ve Fars dillerinin söz varlığını ve gramer özelliklerini de kullanmışlardır. Kânî Arapça ve Farsça'yı iyi bilen ve bu dillerde şiir yazan bir şairdir. Bunun dışında Türkçe yazdığı şiirlerinde de bu dillerden oluşan tamlamaları kullanmıştır.

Kânî'nin gazellerinde “şābuñu'l-ħumūmı/ bintü'l-‘ineb/ ‘adīmü'l-meselün/ ‘ale'l-ğafle/ ‘ālimü'l-ğayb/ beyne'l-verā/ ğarbü'l-mesel/ ħabzü'l-ervāh/ ħarībü'l-‘ahd/ ħable'l-ħisāb” gibi Arapça gramer kurallarına göre yapılan tamlamalara çok rastlanmamaktadır. Kânî, şiirlerinde daha çok “bāde-i bî-ğış/ bade-i eşk/ bāde-i vuşlat/ bezm-i ‘irfān/ bezm-i şevĸ/ bezm-i vefā/ āb-ı kader/ ‘ālem-i āb/ ‘anĸā-yı ħimem/ āvāz-ı pāl/ bāb-ı rahmet/ bīd-i çemen/ bunduĸ-ı la^l/ bün-i derya/ bün-i mü/ buse-i la^l/ cerāb-ı dil/ ciger-i sūhte/ cism-i ‘aşıĸ/ cism-i ħazān/ cism-i pāk/ cism-i rüzĸâr/ cübbe-i vaĸdet/ çāk-i sīne/ çarĸ-ı sitemĸer/ çeşm-i bülbül/ çeşm-i düşmen/ çeşm-i ħün/ çeşm-i siyah/ çeşm-i ter/ dāĸ-ı dil/ dāĸ-ı der/ da‘vā-yı dīn/ dem-i niyaz/ dem-i vişāl/ derd-i maĸabbet/ derd-i ser/ devr-i leb/ dīde-i cān/ dil-i bīmār” gibi Farsça gramer kurallarına göre yapılan tamlamaları kullanmıştır. Kânî'nin şiirlerinde kullandığı tamlamalardan örnekler isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, isim ve sıfat tamlamalarının bir arada kullanıldığı tamlamalar olarak gruplandırılıp aşağıda sunulmaktadır.

TABLO 3: İsim Tamlamaları Listesi

bedraĸa-i şāh-reh-i yār	kārgāh-ı ħikmet	naĸd-i cān
çāşnī-i lezzet-i iħsān	ĸāşidān-ı reh-i ‘irfān	naĸş-ı ħaĸtī
çāşnī-i şīve-i āzār	keff-i cānum	nāz-ı gedā
evsāh-ı ĸam	kemān-ı şevĸı	necm-i süreyyā
eşk-i sitāre-reşk	keştī-i tevekkül	nevbet-i per-ĸaş
ğābe-i ħaĸīĸat	keyfiyyet-i deryā	nüfūs-ı kām
ğam-ı aĸyār u fikr-i yār	ĸirāt-ı gevher-pāre-i ĸadr	nüşĸa-i erjeng-i vedā ^ç
geşt-i emel	kūhsār-ı ‘ālem-i temkīn	ordū-yı şabr
ğonçe-i taşvir-āsā	künc-i mudārā	peyĸām-ı kevşer
gül-āb-efşān-ı ħüsn-i tesliyet	Desterre-i sitem	rāy-ı rāyet-i hindusitān-ı kişver-i ħüsn
gül-deste-i peymāne-i ser-şār	levĸ-i dile	reg-i cāna

gül-ḥande-i âmāl	leyli-i cemal	şafḥa-i cān
gül-ḳand-i s(i)tiḡnā	lezzet-i būs-ı dehān	şandūka-i derūn
ḥadeng-i şive-i ḳavs-i ḳader	lūbb-i me‘ānī	sebū-yı bāde-i âmāl
ḥālet-i ḥayret-füzūn	maḡz-ı ḥātır	sebū-yı ḥātır
heves-i sīm ü ḡam-ı zer	māh-ı āb-āsā	sebbezār-ı bāḡ-ı mazmūn
fıkr-i müstaḳbel ü māzi	maḥrem-i esrār	semt-i ḳible-i ümmid
ḥarem-i ḥum	menzil-i maḳşūd	seng-i cefālar
jengār-ı ḡam-ı yāra	me’sede-i sırr-ı ḳazā	seng-i vedā ^c
jeng-i vedā ^c	metā ^c -ı ‘ışḳ u şevḳ	ser-ḥoş-ı bezm-i şevḳı
ḳabā-yı ‘arz	mevc-i belā	ser-i şuffe-i vaşla
ḳā’ide-i ḳahr u luṭf	minḳal-i dile	şūret-i ‘ibret-nümā-yı‘ışḳ
ḳā’il-i safsaṭa-i ḳanṭar	miyān-ı şoḥbet-i ‘irfāniyān	şem ^c -i bezm-i şu‘legāh-ı vaḥdet
kāle-i vaşluñ	mizān-ı felek	te’sir-i keyf-i merhem-i vuşlat
kān-ı me‘ānī	nāḥun-ı ḥasret	töḥmet-i düzd-i niḡāh

TABLO 4: Sıfat Tamlamaları Listesi

çarḡ-ı sitemger	mişāl-i güft-gü-yı bī-hude	rüy-ı serd
çehre-i ḥū-kerde	muṭayyeb-kerde-i güftār-şevḳāşār	rüy-ı siyāh
çeng-i vedā ^c	naẓm-ı şubḥān	sāde-dil
‘irfān-ı ḥaḳīḳī	nükte-i ḥafī	şahbā-yı şāfi
‘irfān-ı şevāhid	pāk-ṭıynetler	semm-i helāhil
i’tibār ehli	perī-ruḥsār	sīb-i ter
ḳālīb-ı fersüde	perr-i nāleye	sīne-i meşrūḥ
kühen-bünyād-ı virān	pervāne-i pür-sūḥte	sırr-ı mektüm
ḥāk-i siyeh	peymāne-i ser-şār	şūḡ-tünd-reve
laḡz-ı suḥen	raḳīb-i bī-şerem	şu‘le-i ruḥsāruña
luṭf-ı ‘amīmi	raḳīb-i ḥādişe	şūr-ı ḥıred sūz
ma‘nī-i bī-gāne	raḳme-i maṭrūḥ	ten-i dil-mürde
mār-ı münakḳaş	reftār-ı süstüm	tevḥid-i ḥaḳīḳī
meḥāfet-i yezdān	reg-i nāzük-nümā	ṭül-i emel
mesāfe-i dūr u dıraz	rüşen-ṭıynet	üsküf-i zerrin

TABLO 5: İsim ve Sıfat Tamlamalarının Bir Arada Olduğu Tamlamalar Listesi

	ma‘ni-i mu‘teber-i lafz-ı ‘adālet	nesim-i ḡisuvān-ı yār
‘ıyār-ı külçe-i ihlāş	mey-i bī-meze-i ḡaflet	nuḳl-i ḥoş-güvār-ı vaşl
ḳad-i serv-sān	mis-i nā-rāyic-i âmāl	nūr-ı nıgeh-i şu‘le-feşān
ḳad-i ṭübā vü sidre	müjde-i zımnī-i vuşlat	pertev-i dü-dide
kerāmāt-ı bülend-i evliyā	nār-ı şevḳ-i ‘ālem-gür	pīş-i ḳaşr-ı āb-gün
keyf-i sāḡar-ı şahbā	nāvek-i dil-düz-ı pür	reng-i kāhī-i ruḡ-ı zerd
lezzet-i gül-büse-i ḥübān	neş’e-i ābuñ nübü ^c	rüy-ı zerd-i ḳays

2.2.1.2. Türkçe Tamlamalar

Kânî'nin şiirlerinde Türkçe gramer kurallarına göre kurulan tamlamalar isim ve sıfat tamlaması olarak sınıflandırıldığında çoğunluğu isim tamlamaları oluşturmuştur. Sıfat tamlamaları ise daha çok Farsça gramer kurallarına göre yapılan tamlamalardan oluşmaktadır. Ayrıca Kânî, şiirlerinde Türkçe-Farsça unsurların bir arada kullanıldığı tamlamalar da oluşturmuştur

İsim Tamlamaları	Sıfat Tamlamaları
ııkuñ Şereri	çoca oğlan
elma şekirdeği	köhne bābı
şanarya rengi	köhne bahārı
çapusu öñü	köhne kāhı
lebüñ bāı	kühen bende
sa'adet ađterinüñ yümnü	mevlevi Şühı
sözün hüsnı	çara haber
Őitā mevsimi	periŐān sözleri
şomuz çalası	Şad hezārān Şükr
ezeıi kālım	Şapa yollar
ay çehrelü	ŐolmiŐ şiçeği

āteŐ-meniş keŐtāneler	Őehbāz-ı hüsn pençesi
bı-hüde-gü serssem alay	řanādılüñ fūrüg-ı hāne-zıbi
řehremüñ reng-i za'ferānısi	pezirā-yı fenā cism

2.2.1.3. Atıf Tamlaması

Klasik Türk edebiyatında Şairler hem kökenleri aynı olan iki kelimeyi hem de anlamları yakın ya da zıt olan iki kelimeyi aralarına "atıf vavı" koyarak tamlama oluşturmuşlardır (Aksoyak, 2009: 184). Osmanlı Türkçesi'nde en çok kullanılan bu tamlama türünü Kânî de hem ahenk oluşturmak hem de anlatımını güçlendirmek için sıkça kullanmıştır.

şadd ü řāmet	āb u āteŐ	reng ü bū
şavl ü fi'l	nār u nem	reng ü rū
řazā vü şader	nāz u cilve	sıne vü nāfe

kıyl ü kâl	nâz u na'îm	söz ü sâz
lâ vü ne'am	nefs ü hevâ	şerha vü dâğ
leyl ü nehâr	nefy ü işbât	şevk u taleb
mâr u mûr	neng ü 'âr	tâc u taht
'ışk u şevk	nîk ü bed	tağat ü tûvân
ten ü cân	neşr ü nazm	cüst u cüy

2.2.2. İkilemeler

Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması (Türkçe sözlük, 948: 2005).

Kânî gazellerinde anlatımına vurgu katmak için Türkçe ve Farsça ikilemelerden faydalanmıştır. Şiirlerde geçen ikilemeler örnekleriyle birlikte sunulmaktadır.

TABLO 9: Türkçe Gramer Kurallarına Göre Oluşturulan İkilemeler	
İkilemeler	Örnek beyitler
An an	An an da ağla derd ile ol anı bir zamân An an vücüd mülkini ol hüsn ü ân değer (G 61/3)
Az az	Degüldür az hırş-ı mâl ü câh ey dil yeter gayrı Dimâğ-efsürde eyler az az bu hırş u âz başuñ (G 102/3)
bemm bemm	Bezm-i gam-ı 'uşşâkda var diñle nevâyı Zîr-ender-zîr idi nevâ bemm bemm içinde (G 160/3)
cem cem	Gel hâkde gör ceyl-i nüfûsı mütedâhil Gey gey omuzunda yatıyor cem cem içinde (G 160/4)
dem dem	Almış yine ortaya dili gamze vü müjgân Hançer kılıç üstünden aşar dem dem içinde (G 160/6) Birden tıkıyor hiç nefes almağa komaz çarh Bu nây gülü de göre gül dem dem içinde (G 160/8)
egri doğru	Qâbe kavseyne çıkar bahtımızuñ zerrâtı Egri doğru ne ki dir isem hep ebrü götürür (G 55/10)
gam gam	Düşdi güzelüm pâyımıza gam gam içinde Cevher gibi tîğ-ı dü-per-i gam gam içinde (G 160/1)
Gey gey	Gel hâkde gör ceyl-i nüfûsı mütedâhil Gey gey omuzunda yatıyor cem cem içinde (G 160/4)
Fır fır	Fır fır dolandı pır sır uçup eyledi figân Kesdi bugün emânumı feryâd-ı 'andelîb (G 12/2)

halka halka	Tenümde ‘aks-i çeşmüñ halka halka dāğlar açdı Hayāl-i ebruvānuñ āb içinde tākıldur hep (G 11/4) O halka halka zülf-i müşg-bū ol ‘ukde-i gīsū Çurulmuş Kāni-i nā-çarı şayda fākıldur hep (G 11/5)
ham ham	Vādī-i ğam kākülüne toğrıca çıkmak Mümkün mi girih-der-girih ü ham ham içinde (G 160/5)
Hazin hazin	Göñül hazın hazın añlayup yürek oynar Bilürsün ortada bi’llāh oynayan çalan (G 39/4)
kızıl kızıl	Gördüm Saķız kızımı yañaqlar kızıl kızıl Gözler siyeh o la’l dudaklar kızıl kızıl Yaluñ ayak göğüs bağır açık cebīn güşād Sākī elinde cām ayaklar kızıl kızıl Çıkmış beline belki de tā sīne neş’eler Gül-gün kemer-mişāl kuşaklar kızıl kızıl Meyler gulüvv idüp harem-i humda taşsun Olsun serāçelerle şokaqlar kızıl kızıl Muğ-beççe duht-ı rezle keş-ā-keş meyin çeküp Pīr-i muğanda oğul uşāklar kızıl kızıl Binmiş şabāvetiyle sürüp dühn-i verd-i āl Etfāl-i şehri itdi kızaklar kızıl kızıl Elde mişāl-i hançer-i Mirrīh tīg-ı nāz Kānī-i zāra oldı kıyaklar kızıl kızıl (G 113)
laht laht	Her a’zā zerre zerre pāre pāre laht laht oldı Hemān bir cān kaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (G 104/8)
maħzūn maħzūn	Görür etbā’ınuñ maħzūn maħzūn gezdigin lā-büd Anı bir tesliyetle bāri şād itmez hemān ölme (G 164/2)
miş miş	Ĥābgāh-ı nāzda miş miş uyur ol nāzenīn Tuħfe-i gül-būseye sen kāni’ olmuş olmamış (G 89/8)
pāre pāre	Her a’zā zerre zerre pāre pāre laht laht oldı Hemān bir cān kaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (G 104/8) Yem-i vişālde dā’im şināha tālīb olan Mişāl-i māhī yem-i cismi pāre pāre gerek (G 107/4)
pır pır	Fır fır dolandı pır pır uçup eyledi fiğān Kesdi bugün emānumı feryād-ı ‘andelīb (G 12/2)
Refte refte	Sāyesine kim ider ol nev-nihālün ilticā Refte refte şāhsār-ı kāmetsi ber virmese (G 175/5)
rem rem	Ürküñdi biraķdı yine ol āhū-yı vaħşī ‘Uşşāk arasında görüñ rem rem içinde (G 160/7)
Rīze rīze	Rīze rīze ol şanev-ber şekl-i hūnīn-fāmdan Āb u reng āl olasın tā vaħdetüñ pervanesi (G 189/15)
şam şam	Tīg-ı nıgehūñ ğamzelerüñ ile bir olmuş Ĥançer görünür cevhere-i şam şam içinde (G 160/10)
şalkum şalkum	Yoluñda dīde şalkum şalkum incüler nişār itdi Gel ey şehvār varum cevher-i ferdim niçün küsdün (G 104/7)
şem şem	Ben kākülünü dil-ser-i gīsuları koķdı Alduķ koķusun vuşlatınuñ şem şem içinde (G 160/9)

tem tem	Haṭṭuñ ruḥuña yazdı yine temme kitābı Geçdi şeref-i şems-i ḥasen tem tem içinde (G 160/12)
yalan ṭolan	O šāh-bāza ṭuzakdur bu ḥalka-i tevḥīd Nedür bu ḥod-menişānda olan yalan ṭolan (G 139/9)
yanuḳ yanuḳ	Leb-teşneyüz zülāl-i vişāle yanuḳ yanuḳ Bir kez maḳām-būs-ı kenāra varır mıyuz (G 75/2)
yer yer	Ḥāl-i siyāh şanma ki ol rüy-ı āteşin Yer yer yanar o dem ki şererler döker ‘alev (G 148/3)
zam zam	Ġam dilde ṭururken yine hicrāna şataşduḳ Çarḥ-ı felek itdi kederi zam zam içinde (G 160/13)
zerre zerre	Her a‘zā zerre zerre pāre pāre laḥt laḥt oldı Hemān bir cān ḳaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (G 104/8)

TAMLO 10: Farsça Gramer Kurallarına Göre Oluşturulan İkilemeler	
İkilemeler	Örnek beyitler
cā-be-cā	Ġamuñ göñlümde ḳondı cā-be-cā oymaḳlardur hep Çeker güşem benüm bu sīnemi oymaḳlardur hep (G 11/1)
der-be-der	Ḳapu Allah ḳapusu eşigin bālīnveş yaşdan Derinde der-be-der dīvāneyüm ğayrı derüm yoḳdur (G 50/12) Raḳīb-i rü-siyaha āh der-be-der ḳalası Gelür o şūfi ḥaḳuñdan senüñ ṭomuz çalası (G 215/1)
dem-be-dem	Vir berg-i sebzveş hele Kānīye dem-be-dem Bī-sāz u söz ü meşgale vü berge şīşeyi (G 202/6)
evvel-be-evvel	Ḥaḳḳ sözi evvel-be-evvel söylemez medḥin mezāḳ Bulmadum bu bābda ṭoḒrı deri birden bire (G 177/3)
germ-ā-germde	Şevḳden ḥün-germ ü dil-nerm olmaduḳca Kānīyā Serd-i dil bu bezm-i germ-ā-germde şā‘iḳ midür (G 59/8)
ḥarāb-ender-ḥarāb	Ben olmuşdum ḥarāb-ender-ḥarāb neş’e-i şevḳuñ Sen olmaduñ mı ḥarāb-ı nāzdan āġāh ṭuyduñ mı (G 194/4) Ḥarāb-ender-ḥarāb sāġar-ı ser-şāriñam sākī Mişāl-i zerre maḥv-ı pertev-i ruḥsāriñam sākī (G 220/1)
ḥod-be-ḥod	Ḥod-be-ḥod zūnnār-bend-i tāze ‘ahd oldum bugün Güşe-i vaḥdetde Kānī ḥod-perest olmuş yine (G 156/5) Ġam-ı hicrānı sessizden gelür teklīfsiz ammā O āfet ḥod-be-ḥod gelmez saña āvāz-ı pā umma (G 166/5)
Keş-ā-keş	Muġ-beççe duḥt-ı rezle keş-ā-keş meyın çeküp Pīr-i muġanda oğul uşāḳlar ḳızıl ḳızıl (G 113/5)
Ser-ā-pā	Uyarsañ nā-ḥun-ı ḥasretle baġruñ fā‘ide virmez Açılsa sīnede dilde ser-ā-pā dāġlar gözler (G 28/2) Senden özge dil-rübāyı ḥür olsa istemem Āftāb-āsā ser-ā-pā nūr olsa istemem (G 124/1) Mażhar-ı nūr-ı tecellī olmayınca Kānīyā BaşdıĖum yerler ser-ā-pā ṭūr olsa istemem (G 124/9) Gül-ġonçe dir miyim o ser-ā-pāy-ı cāmesin Canfes peten çiçeklü yeşil ḥāre itmese (G 161/4)
ser-ā-ser	Ey serv-i ser-firāz ser-ā-ser server ol

	Ey server-i ne-dīde hafālarla ŧeb be-ħayr (G 54/4)
sū-be-sū	Leb-i cūya çekildi sū-be-sū aħbāb ħün seyl-āb ŧaçıldı āb-ı rūy-ı ħuŧŧa vü endūh āb-āsā (G 1/4)
reg-be-reg	Ele al sāħarı biñ nāz ile ey cān yürisün Reg-be-reg cism-i yebūset-zedeye kān yürisün (G 140/1)
pey-der-pey	Baħarken gerden-i kāfūr-gūna ħīn-i bismilde Nedür bu cūŧiŧ-i pey-der-pey ey kaŧŧāb hunumda (G 179/4) Müjde saña Kānī o lebi hem-ħü la'l-i yār Yārānla nūŧ-ı meyi pey-der-peye düŧdi (G 193/8)
teng-ā-teng	Bu teng kāfiyelerle dehānı vaŧfında Nedür suħande bu 'acuz u fütür-ı teng-ā-teng (G 98/5)

2.2.3. Atasözleri

İt ürür kervan yürür (92/4): Gerçekleşmesi doğal olan işler engellenemez.

Göze yasak olmaz (G 94/6): Bir kimseye veya nesneye bakılmasını kimse önleyemez.

Eski çamlar bardak oldu (G 109/3): Devir deĝiŧti, eski tutumların deĝeri kalmadı.

Ķanbersiz düĝün olmaz (G 120/3): Her toplantıda veya her işin içinde bulunmak merakında olanlar için yarı sitem, yarı ŧaka olarak söylenen bir söz.

Zaman sana uymazsa sen zamana uy (G 170/1): Yaşadığın zamanın koşulları ve çevrendekilerin davranışları senin tutumuna uygun deĝilse sen onlara uymalısın.

Āŧıĝa Baĝdat uzak deĝildir (G 122/5): Bir ŧeyi elde etmek için aşırı istekli olan kimseye, bu uğurda katlanacağı fedakārlıklar güç gelmez.

Garip kuşun yuvasını Allah yapar (G 12/9): Garip ve kimsesiz kişiye Tanrı yardım eder.

2.2.4. Deyimler

A

Aĝzı sūt kokmak (G 180/2): Çok genç ve toy olma durumu.

Aĝız aĝza vermek (G 180/1): İki kişinin birbirine pek yakın durarak başkalarının işitemeyeceği bir ŧekilde konuşması.

Alıcı gözle bakmak (G 2/10): İnceden inceye gözden geçirip incelemek.

Ateşe atmak (G 69/6): Bile bile tehlikeli bir işe girişmek.

Ayak bağı olmak (G 75/5): Bir yere gidilmesine veya bir işin yapılmasına engel olmak.

Ayakta kalmak (G 6/2): Oturacak yer bulamamak, yıkılmamak, çökmemek.

B

Başa kakmak (G 45/5): Yapılan bir iyiliği yüzüne vurarak birini üzmemek.

Baş eğmek (G 68/2): Saygı göstermek için baş eğerek selamlamak. Direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek.

Baş göster (G116/2): Belirmek, meydana çıkmak.

Başı göğere ermek (değmek) (G 61/4): Alay beklenmeyen bir mutluluğa ermek.

Başını alıp gitmek (gezmek) (G 172/5): İzin almadan ve gideceği yeri bildirmeden gitmek, savuşmak.

C

Canı ağzına gelmek (G 180/1): Büyük bir tehlike karşısında ölecekmiş gibi bir korkuya kapılmak. Aşırı duygulanmak, çok heyecanlanmak.

Çekip gitmek (G 18/4): Bırakıp gitmek, ayrılmak, savuşmak.

D

Davul çalmak (dövmek) (G 28/1): Davula vurarak ses çıkarmak, Bir şeyi herkesin haber alabileceği biçimde ortalığa yaymak.

Dert yanmak (G 30/4): Derdini sızlanarak anlatmak.

Dile düşmek (G 118/3): Hakkında dedikodu yapılmak.

Dil (diller) dökmek (G 46/5): Kandırmak, inandırmak veya yararlanmak için tatlı sözler söylemek.

E

El almak (G 87/1): Tarikatlarda bir müridin, müşidinden başkalarına yol gösterme iznini alması. Bir sanatı yapmak için ustanın iznini almak.

Elden gitmek (G 123/1): Bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak

Elden bırakmamak (düşürmemek) (G 51/12): Bir şeyle sürekli ilgilenmek, elden düşürmemek.

Ele geçmek (G 100/1): Yakalanmak. Edinilmek.

El öpmek (G 206/5): Yaşlı veya saygı gösterilmesi gereken kimselerin sağ elinin üstünü önce dudağa sonra alna götürmek.

El vermek (G 86/6): Yardım etmek. Halk hekimliği ile uğraşan bir kimsenin bilgilerini bir başkasına öğretmesi.

Emanet etmek (G 13/5): Bir şeyi veya bir kimseyi birine veya bir yere bir süreliğine bırakmak.

F

Fitil (fitili) almak (G 39/1): Birdenbire telaşlanmak, kaygılanmak, öfkelenmek.

G

Gülüp oynamak (G 199/5): Neşeli, sevinçli, keyifli, güzel vakit geçirmek.

Göbek atmak (G 139/5): Karnını hareket ettirerek oynamak. Çok sevinmek.

Gönül (dil) vermek (G 137/1): Sevmek, âşık olmak, bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek, eğinmek, meyletmek.

Göğüs germek (G 84/8): Bir güçlüğü karşı koymak, dayanmak:

Gönül almak (G 100/5): Sevindirmek. Gönlü kırılan birini güzel bir davranışla memnun etmek.

H

Hoş görmek (G 79/4): Gücenilecek veya karşılık gelinecek bir davranışı hoşgörü ile karşılamak, anlayışla karşılamak, kusur saymamak.

İ

İş içinde iş var (G 39/1): Bir işin içyüzü başka anlamında kullanılan bir söz.

K

Kan ağlamak (G 44/1): Büyük bir üzüntü içinde bulunmak.

Kan dökmek (G 174/1): Ölüme yol açmak, cana kıymak.

Kana susamak (G 215/10): Öldürme hırsı duymak.

Kendinden geçmek (G 92/2): Bilinci işlemez olmak, kendini kaybetmek, bayılmak.
Bir şey karşısında coşkuya kapılmak, duygulanmak.

Kulağına küpe olmak (G 91/4): Başa gelen bir durumdan alınan dersi unutmamak.

Kulak tutmak (G 27/3): Dinlemek, işitmek istemek.

M

Mışıl mışıl uyumak (G 89/8): Rahat, sessiz ve derin soluk alarak uyumak.

O

Ocağı sönmek (G 111/4): Aile için dağılmak, yok olmak anlamında kullanılır.

Ö

Ölüp ölüp dirilmek (G 94/7): Çok sıkıntı, acı çekmek veya çok ağır hastalık geçirmek.

P

Pençesine düşmek (G 73/3): Yakalanmak.

S

Su gibi akmak (G 45/3): Zamanın hızla geçmesi. Para, yiyecek vb. şeylerin bol miktarda bulunması.

T

Tir tir titremek (G 31/1): Çok üşümek. Çok korkmak.

V

Velveleye vermek (G 191/1): Gereksiz telaşa ve heyecana düşürmek.

Yakayı ele vermek (G 100/1): Kaçamayarak ele geçmek, yakalanmak.

Y

Yaralı bereli (yara bere içinde olmak) (G 127/2): Vücudunda yara, ezik, sıyrık, çürük bulunmak.

Yol almak (G 28/4): Yolda ilerlemek.

Yolu düşmek (G 50/16): O yerden geçmesi gerekmemek.

Yüz bulmak (G 118/9): İlgi ve yakınlık görmek.

Yaya kalmak (G 88/11): İsteddiği şeyi yapamaz duruma gelmek. Binecek bir şeyi olmamak. Yardımcısız kalmak. Geri kalmak.

Yıldızı (yıldızları) barışmamak (G 104/11): Görüş, duygu ve düşünce bakımından uyuşmamak

2.2.5. Yerel Kullanımlar

Akran (G 34/5)

Başı kayısı (G 89/4)

Bir başıma (G 82/4)

Bir içim su (G 84/1)

Boynu bağlı (G 103/7)

Bukalemun (G 93/6)

Cııs çıplak (G 81/5)

Dadanmış (G 82/6)

Dağ üstü bağ (G 94/1)

Diyvirsem (G 84/11)

Dürülmek (G 1/2)

Er oğlu er (84/17)

Eyü günler (G 103/5)

Günahum ne (G 104/3)

Haram olsun (G 85/2)

Hoş geldin (G 108/1)

İğneden ipliğe dek (G 94/2)

Ne satan bilir ne alan (G 139/11)

Kaltaban (G 153/ 6)

Kara haber (G 21/1)

Kara sevda (G 118/6)

Komşu kapısı (G 129/2)
Korkaram (G 93/1)
Küsdî gitti (G 84/17)
Neme lazım (G 128/ 4)
Nîtdün (G 103/1)
Patadak (G 193/3)
Salkım salkım (G 104/7)
Sapa yollardan geçme (G 134/2)
Seni uyardım (G 194/2)
Sinmek (G 81/6)
Tohum ekmek (G 105/3)
Tükürdi (G 12/ 10)
Ufak tefek (G 96/2)
Ürkütmek (G 52/8)
Yalın ayak göğüs bağır açık (G 113/2)
Zararı yok (G 78/3)

2.3. KÂNÎ’NİN ÜSLUBU

Sözlük anlamı “*Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, stil.*” (Türkçe Sözlük, 2005: 2062) olarak açıklanan üslubu, Songül Taş “*dilin kişiye göre şekil alması ve kullanılması*” şeklinde tanımlamıştır (Taş, 2013: 433). Kânî’nin gazellerini incelediğimizde Ahmet Hikmet’in de “*muḳteżâ-yı cevelân-ı tab‘ bir vâdîde sâbit-ḳadem ve bir şüretle hem-dem olmayup*” (Ahmet Hikmet, 2014: 118) şeklinde belirttiği gibi çeşitli üsluplarla yazılmış şiirler görmekteyiz. Kânî’nin hayatının çeşitli muhitlerde geçtiğini bilmekteyiz. Bu durum onun üslubunu da etkilemiştir.

Kânî diğerk eserlerinde kullandığı üsluba nazaran gazellerinde klasik anlayışa bağlı kalmaya çalışmıştır. Divan şiirinin Necati Bey, Baki ve Nedim köprüsü ile XVIII. yüzyıla kadar uzanan klasik üslubun mazmunlarını, imajlarını şiirlerinde kullanmıştır.

“Talebkâr-ı neşât-ı bâde-i gül-gûnıñam sâkî
Hemân bir sâğar-ı leb-rîz ile memnûnıñam sâkî” (G 219/6)

Yed-i beyzâ da olsa pây-ı humda baña el virmez
Yetiş bir ayak evvel hasret-i dîdârıñam sâkî” (G 219/3)

“Dir imişsin ‘âşıkân mest-i müdâm olmak gerek
Câm-ı şevkuñ dürdan bir kez gören ayık mıdur” (G 59/2)

Kaynaklardan Kânî’nin 40 yaşına kadar Tokat Mevlevihanesi’ne mensup olduğu bilinmektedir. Hem burada geçirdiği günlerin ve aldığı eğitimin etkisi hem de XVII. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkıp, birçok şairi etkisi altına alan “Nâbî Ekolü” olarak da bilinen Hikemî tarzdan etkilenip yazdığı şiirleri çoğunlukla gazel nazım şekli ile kaleme almıştır. Daha çok zamane insanların vefasızlığı, fânilik, cahillik, kadir bilmezlik, tok gözlülük ve kadercilik gibi konuları işleyen gazelerde bu üslubu kullanmaktadır. Kânî gazellerinde Hikemî üsluba bağlı kalarak sade, açık bir dil kullanmıştır.

“Âyîn-i vefâ bir güzel âyîndür ammâ
Kânûn-ı edeb lâzıme-i dîndür amma” (G 2/1)

Kânî, ilim-irfan sahibi kişilerin nerede konuşup nerede susacağını bilmesi ve ettikleri kelimelerin da kıymetli olması gerektiğini vurgulamaktadır. Gerçek ariflere susmak yakışır çünkü edipler dil sürçmesinden ve yanlış söz söylemekten sakınırlar.

“Her şîvede hâmüş gerek ‘ârif-i bi’llah
Zîrâ üdebâ lağz-ı suhendin hâzer eyler” (G 24/5)

Kânî’nin dile getirdiği konulardan biri de âlimlerin hâl ve tavırlarıdır. Ona göre; ariflerin ve ilim sahiplerinin yaptıklarıyla, söyledikleriyle örnek teşkil etmeleri ve öğretici olmaları gerekmektedir.

“‘Ârif edeb-âmûz olur her revîşinde
‘Âkil hikem-i hâzret-i Hâkka nâzar eyler” (G 24/6)

Makam ve mevkiye heves etmek, düşkün olmak gönle göre değildir. Manevi bir varlık olan gönlün maddeye düşkün olması ona sıkıntı verir. Gönle yakışan fakirlik hırkasıdır.

“Mā’il olma cāme-i cāha gönül sıkletlidür
Hırka-i fakrı libās it işte ol hıffetlidür” (G 38/1)

Kânî'nin gazelleri incelendiğinde bir diğer üslup özelliği olarak XVIII. yüzyılda etkisini tamamen hissettirmeye başlayan “mahallileşme akımı”nın izleri göze çarpmaktadır. Kânî'nin Arapça ve Farsça şiirlerinden iyi bir Arapça ve Farsça tahsili aldığı anlaşılmaktadır. Divanında Arapça ile yazılmış kasideleri ve Farsça ile yazılmış gazelleri bulunmaktadır. Fakat Türkçe kaleme aldığı şiirlerinde açık anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Gazellerindeki söz dağarcığı incelendiğinde Türkçe kelimelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Özellikle fiillerini ve rediflerini Türkçe kelimelerden seçmiştir.

Kânî, XVIII. yüzyılın günlük yaşamına dair birçok kelimeyi, atasözünü ve vecizeleri şiirlerinde kullanmıştır. Daha sonradan Fuat Köprülü tarafından ‘Türk-i Basit’ olarak adlandırılacak olan bu üslup XVII. ve XVIII. yüzyılda etkisini göstermektedir. Bosnalı Sâbit ve Hayretî gibi Rumeli coğrafyasında yaşamış olan şairler bu üslup ile şiirler yazmıştır. Kânî de 30 yıla yakın bir süre Silistre, Bükreş gibi Balkan topraklarında yaşamış ve gezip gördüğü yerlerdeki yerel kullanımları şiirine yansıtmıştır. Fakat argo ve müstehcen ifadeleri şiirlerinde bolca kullanmasından dolayı zaman zaman eleştirilmiştir.

Kânî atasözü ve deyim gibi ifadeleri kullanırken “*bu mesel meşhûrdur*, bir sâ’ir meşeldür, ‘adîmü’l-meşelûn, bir darbü’l-meşeldür” gibi ifadeler kullanıp dikkat çekmektedir.

Kânî’ye göre, âşığın sevgiliye kaçamak bakışlar atmasının kabahat sayılmayıp hoş görülmesi gerekir. Çünkü herkesin de bildiği gibi göze yasak konulamaz.

“Töhmet-i düzd-i nigāhı sevdiğüm ma’zûr tut
Bu mesel meşhûrdur hergiz göze olmaz yasağ” (G 94/6)

Kânî konuşma dilinde kullanılan “*patadak*” ifadesini; âşığının kendisine canını feda edeceğini öğrenen sevgilinin, “hemen o anda ver” diye tutturmasını, sevgilinin şımarıklığını vurgulamak için kullanmaktadır.

“Didüm saña ben cānı fedā idecegümdür
İkrāruma başdı **patadak** isteye düşdi” (G 193/3)

Kânî; “*eliñ sunmak ve ağızñ aşı*” ifadeleri ile gönlünü uyarmaktadır. Aşk sofrasına elini uzatmaması gerektiğini o sofradaki nimetlerin Kânî’nin gönlünün yiyebileceği türden yemekler olmadığını dile getirmektedir. Aşkın yükünü göğüsleyebilecek mecalde olmadığını ifade etmektedir.

“Sofra-i ışıka **eliñ şunma** şakın
O degüldür senüñ **ağızñ aşı**” (G 220/4)

Kânî, nev’i şahsına münhasır zatlardan idi. Mizacı ve nüktedanlığı ile döneminde şöhret bulmuştur. En ciddi konuları dahi mizah ile ironik bir şekilde anlatmaktan uzak durmamıştır.

“Aklımı mehr virüp duht-ı rezi ‘ağd itdüm
Ger helâlümde disem ‘ayb degül mālumdur” (G 46/2)

“Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndur
Hele şahrāya bak bir kalkmışlar otlar öküzler” (G 28/5)

Kânî insanların dünyaya gelmelerinin bir amacı olduğunu ve insanoğlunun hakkı araması gerektiğini düşünür. Bu sırra vâkıf olamayanlara ise acır. Çünkü o kimselerin dünyadan olgunlaşmadan, pişmeden, ham olarak geldikleri gibi gideceklerini söyler.

Kânî’nin tabiatı göz önünde bulundurulduğunda bu beyit “Dünya nimetlerinden faydalanmayan, hayatın tadını çıkarmayan, insana has (sevmek, aşk, gam, neşe, hasret) duyguları tecrübe etmeyen kişiler insan dışı varlıklardan farksızdır. Geldikleri gibi bu dünyadan göçecekleri için de onlara acır.” şeklinde de anlamlandırılabilir.

“Farq itmeyen insān ne dimek oldığın eyvāh
Hayvān gelecekdür yine hayvān gidecekdür” (G 58/3)

Kânî; gönül kafesinin kırılmasını, sürekli incinip üzülmemesinin sebebini dayanıklı ve güçlü olması ile açıklar. Sevgili ne yaparsa yapsın Kânî’nin ondan vazgeçmeyeceğini bilir. Bu yüzden ona eziyet etmekten çekinmez.

“İşkeste olmada yine dā’im kedū-yı dil
Bilür felek şamara çayanur kafam var” (G 29/2)

Kânî, divanında ‘bir var imiş bir yok imiş’ redifli gazeli ile masal üslubunu da kullanmıştır.

“Lezzet-i būs-ı dehân bir var imiş bir yoğ imiş
Zevk-i āgūş-ı miyân bir var imiş bir yoğ imiş
Fikr-i müstaḳbel ü māziyi bırak ‘ārif isen
Böyledür ḫâl-i zamân bir var imiş bir yoğ imiş
Kim bilür şīve-i nā-gāh şütür gürbesini
Çarḫ-ı gerdündan amân bir var imiş bir yoğ imiş
Ya cefâdur ya vefâ muntazırı ‘uşşākuñ
Senden ey şūh-ı cihân bir var imiş bir yoğ imiş
Zinde eyler o dü-leb mürde-i şad-sāleyide
Ten-i dil-mürdede cān bir var imiş bir yoğ imiş
Gel ḳo nefsāniyeti maḫv-ı vücūd it zāhid
Bu şu‘unāt inan bir var imiş bir yoğ imiş
Ne içinde ne taşında ne ikiden ḫālî
Cünbiş-i rūḫ-ı revân bir var imiş bir yoğ imiş
Müttaḫid olmalıdır ‘āşık u ma‘şūk gibi
Biline sırr-ı nihân bir var imiş bir yoğ imiş
Çekemez ehl-i himem lâ vü ne‘am āzārın
Nedür ol zell ü hevân bir var imiş bir yoğ imiş
Nefy ü işbāt ki tevḫīd-i ḫaḳīki oldur
Eyler ol sırrı beyân bir var imiş bir yoğ imiş
Kāşidân-ı reh-i ‘irfân yedek çekmezler
Ḳalma bu yolda yayan bir var imiş bir yoğ imiş
Ḥareke nokḫa ḳabûlünden elif müstaḡnî
Vaḫdete işte nişân bir var imiş bir yoğ imiş
Ḳışşa-ḫvân-ı felek aḫvâl-i dil-i Kânîyi
Başladı naḳle hemân bir var imiş bir yoğ imiş” (G 88)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÂNÎ'NİN GAZELLERİNDE ÖNE ÇIKAN DUYGU, DÜŞÜNCE VE TEŞBİH UNSURLARI

3.1. DUYGU UNSURLARI

3.1.1. Aşk

Klasik Türk edebiyatında şairin tabiatına göre 'beşerî aşk ya da ilahi aşk' olarak işlenen aşk kavramı Kânî'de kendini beşerî aşk olarak göstermektedir. Kânî, Tokat Mevlevihanesi'nde geçirdiği 40 yılın etkisi ile zaman zaman tasavvufi kavramlar kullansa da bu kavramlar şairin bilgisini yansıtmaktan öteye geçmemektedir. Kânî'nin gazellerinde anlam bazında tasavvufi konulara pek rastlanmamaktadır.

Aşk mefhumu “*Bir kimseye veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı muhabbet*” olarak tanımlanmaktadır. “*Aşk, âşık ve maşuk arasında daha çok âşığı ilgilendiren bir durumdur*” (Pala, 2002: 49). Maşuk dışındaki her şey âşık için rakiptir. Aşk ise bu üç kavram ekseninde teşekkül bulmaktadır.

“Çāk-i zemīn-i sīneyi münbit maḥāl deyu
Toḥm-ı maḥabbeti dil-i şad-çāke ekdiler” (G 20/2)

“Yoğ iken sīnede fikr-i dehenüñ bir zerre
Hīç memnūn degilem dünyede var olduğıma” (G 183/2)

“Sīneler bī-dāğ diller bī-ğam-ı ıışk olmasun
Sönmesün dey-māh-ı firqatde ocağı kimsenüñ” (111/4)

3.1.1.1. Âşık

Âşık, klasik Türk edebiyatının merkez kişisidir. Âşık ile şair aynı kişidir. Âşık sevgili için her şeyi göze alır ve her türlü eziyete, güçlüğü katlanır. Hatta ne kadar acı çekerse o derece âşıklık rütbesi de artar. Âşık; sevgiliden sürekli vuslat talep eden, çaresiz, perişan, mecnun tabiatlı, zayıf bedenli, sarı yüzlü, sevgili uğruna canını feda etmeye hazır olandır.

Âşık sevgiliyi her şeyden kıskanır. Sevgilinin kendisine değil de başkalarına yakınlık göstermesi âşığın en büyük ızdırabıdır.

Âşığın en bilinen özelliklerinden biri de mecnun olmasıdır. Âşık sevgiliye duyduğu aşırı sevgiden aklını yitirmiştir. Âşığın iradesi elinde değildir hâl ve hareketlerini kontrol edemez. Bundan dolayı da âşiklar, insanlar tarafından yadırganır ve ayıplanırlar. Kânî ise, “âşikların (delilerin) hor görülüp ayıplanmaması gerektiğini çünkü Allah’ın huzurunda divanelerin üstün olduğunu akıllıların onlara imrendiğini” söyler.

“Merd-i dīvāne-nümāyı eyleme taḥkīr kim
Nezd-i Ḥaḳda ‘āḳile maḡbūṭdur dīvāneler” (G 43/5)

Âşık “sevgilinin ilgisiz davranışları, vuslata erememek, rakiplerin sevgili ile beraber olmaları” gibi sebeplerden dolayı öfke ve üzüntüye düşüp kanlı gözyaşı döker. Âşık kanlı yaşlar döktüğü için ayıplanmamalıdır çünkü çaresizlik içindedir elinden ağlamaktan başka bir şey gelmez.

“Ḳo ṭa’ını eşk-i ḥun-pāş-ı şerār-efşāna ey zāhid
Ne yapsun ‘āşik-ı bī-çārenüñ de derdi var ağlar” (G 19/8)

Âşığın tek sermayesi sevgiliye duyduğu aşktır. Âşık sevgilinin ettiği eziyetlerden şikâyetçi olmaz. O ne yaparsa yapsın hep hoş görür. Çünkü âşık için sevgilinin eziyeti bile güzeldir ona külfet gelmez.

“Ne deñlü cevri iderseñ hoş görür elbet anı ‘āşik
Kişiyse sevdiğinden her ne eylerse yamān gelmez” (G 79/4)

Klasik şiirimizde maşuk dışındaki canlı cansız her şey âşık için rakiptir ve kıskançlık unsurudur. Çünkü sevgili hep o rakiplere ihsanda bulunur. Onlara teveccüh gösterir. Bu durum âşığın en büyük kederidir. Âşık için sevgilinin bir kere ona iltifat etmesi, yârimdir demesi rakiplere gösterdiği ilgiden duyduğu üzüntü için şikâyet etmemesine kâfidir. Âşık çok az miktarda da olsa sevgilisinin iltifatına mazhar olursa eğer başına gelecek hiçbir sıkıntı ona ağır gelmez.

“Ben ḡam-ı aḡyārdan itmezdüm ey dil iştikā
Āh bir kerre baña ol yār yārümdür dise” (G 158/2)

“İderseñ nīm miqdār iltifāta Kānīyi mazhar
Felekden yağsa da seng-i sitem ašlā girān gelmez” (G 79/5)

Âşığın tek arzusu sevgiliye kavuşmaktır. Âşığın kavuşma arzusu ile ettiği ah; zayıf ve güçsüz bedeninde yanıklar, çektiği sıkıntılar da yarıklar meydana getirir. Bu yüzden vuslata niyet edenlerin derilerinin balıklarınki gibi pul pul olmasını göze almaları gerekir.

“Yem-i vişâlde dā'im şināha t̄alib olan
Mişāl-i māhī yemm cismi pāre pāre gerek” (G 107/4)

İnsanlar çevreleri tarafından ayıplanıp dışlanmamak için yaşadıkları topluma ayak uydururlar. Toplumsal ve ahlaki kuralları önemserler. Ama âşıklar bu kuralları umursamazlar. Onlar aşkın verdiği çöşku ile yaptıkları davranışlardan hicap duymazlar. Onların tek düşüncesi sevgiliye kavuşmaktır. Bundan dolayı ayıplanırlar.

“Saña ‘aşığ degülken ‘ār u nāmus idi endişem
Hebā oldı sevelden neng ü ‘ār ol gitdi ben kaldum” (G 117/5)

“Göñülden ider her kişi ümmid-i vişālün
Sevdüm seveli h̄azretün̄i dillere düşdüm” (G 118/3)

Âşık sevgiliyi görünce aklı başından gider. Sevgilisini servi gibi salına salına yürürken görünce heyecandan dizleri tutmaz yürüyemez hale gelir.

“İnān-ı ihtiyārum gitdi elden yārumı gördüm
Ayakdan kaldum ol serv-i sebük-reftārumı gördüm” (G 123/1)

3.1.1.2. Sevgili

Klasik Türk edebiyatındaki sevgili; can, canan, yâr, dost, şuh, güzel, maşuk, nigâr, sanem, büt, kâfir, dilber, hub, şah, hüsrev, padişah vb. kelimeleri ile anlatılmaktadır. Servi boylu, gümüş tenli, siyah saçlı, genç sevgili; işveli, cilveli ve nazlı tavırları ile tıpkı bir avcı gibi âşığın gönlünü çalıp onu kendine esir eder. Bakışları ile âşığın bağrını delip gönlünü yaralar. Sevgilinin bütün arzusuna ve yalvarışlarına rağmen vuslat talebine karşılık vermez.

Kānî'nin gazellerinde anlatılan sevgili geleneğe uygundur. Güzelliği ve cilveleri ile âşığın aklını başından alır. Âşığın ağlayıp, inleyip aman dilemesine rağmen ona eziyet

etmekten çekinmez. Âşığa iltifat etmeyip başkalarına yakınlık gösterir. Fakat sevgili gönül ülkesinin sultanıdır. O ne kadar eziyet ederse etsin âşık her şeye razı olur.

Genç sevgili, güzelliği ile âşığı elden ayaktan düşürür, yaşlandırır ama âşık bunu çok görüp şikâyet etmemelidir. Çünkü sevgilinin bir ömre değer olduğunu bilmelidir.

“Pîr itdigin seni kıti çoksunma Kāniyā
Degmez degül bir ‘ömri bil ol nev-cüvān değer” (G 61/8)

Sevgili âşıkların kandırıp onlara kendi dinini kabul ettiren bir kâfirdir. Cilveleri ile âşığın aklını başından alıp sarhoş eder. Âşığın aklı ve gönlü sarhoşluğun etkisi ile yere yıkılır sevgiliye biat eder.

“Bayılmış bir büt-i tersā-fürūşa ‘aqlın aldurmış
Yıkılmış rüz-ı mestīden dil-i hüşyārımı gördüm” (G 123/4)

Âşık; dik başlı güzellerin, uzun boyları ve zariflikleri ile bilinen şimşir ve dağ servilerinde bile bulunmayacak kadar nazlı ve cilveli olmalarının sebebini çözemez.

“Nedür ol nāz u cilve dil-berān-ı ser-keşānlarda
O şīve var mıdur şimşād u ‘ar‘arda yabanlarda” (G 153/1)

3.1.1.3. Rakip

Sevgili ile âşık arasına giren canlı cansız her şey rakiptir. Rakip, kara yüzlü ve kötü tabiatlı olmasının yanında âşığın da baş düşmanıdır. Bu yüzden rakip, âşığın gazap oklarına maruz kalır. Âşık sevgiliden rakibi feda edip kendisine ihsanda bulunmasını ister. Çünkü âşığın gözünde rakibin hiçbir değeri yoktur.

Âşık, sevgiliyi rakipten daha çok sevmesine rağmen sevgiliden alaka göremez. Sevgili hep rakiplere iltifat edip onların isteklerine karşılık verir. Ancak âşık rakiplerden arınmış bir dost meclisine varmak istese sevgili bunu kabul etmez.

“Baña rağmen rakībe iltifātın söyler ammā ben
Disem cem‘iyyetüñ bir aşlına irsem gider gelmez” (G 84/16)

Kānî’nin mizahi üslubu gazellerinde zaman zaman kendini göstermektedir. “Bir iki gecedir rakibin evinden ses işitmediği için “acaba cihan rakipten boş mu kaldı” diyerek rakibin ölmüş olma ihtimalini alaycı bir tavırla akla getirir.

“Cihān aġyārdan ḥālī mi ḳaldı bilmem ey Kānī
Bir iki gicedür ses ḥāne-i aġyārdan gelmez” (G 80/5)

Âşık gibi rakip de sevgiliyi görünce ona kavuşamadığı için ah edip ağlar. Fakat âşık için rakip ve rakibin aşkı kıymetsizdir. Bu ah edip ağlamaları kervan geçerken köpeklerin havlamasına benzetir. Kânî “it ürür kervan yürür” atasözünü kullanarak anlatımına zenginlik katar.

“Geçerken sīm tenler āh u feryād eylemiş aġyār
Bu bir ḍarbü’l-meşeldür kim it ürmiş kārban geçmiş” (G 92/4)

Âşık her ne kadar rakibin aşkını küçümsese de onun da kendisi gibi sevgiliye kavuşma düşüncesi ile kederlendiğini kabul eder.

“Raḳīb de ġam-ı fikr-i vişāle ṭalmışdur
Göñül birisi de sensin hem o fikire ṭolan” (G 139/8)

Kânî, sevgilinin rakip ile sohbet etmesini ve birbirlerine ilgi göstermelerini görünce âşığın kıskançlıktan ölecek duruma geldiğini “canı ağzına gelmek ve ağız ağıza vermek” deyimleri ile anlatmıştır.

“Reşk-i füzün ile geliyor cānum āġıza
Virdükce sen raḳīb ile hep ağız āġıza” (G 180/1)

Âşık için rakip tahammül edilemez biridir sevgiliden onu feda etmesini ister.

Çünkü âşık maddi ve manevi bütün varlığını sevgilinin önüne serer. Her şeyini onun uğruna feda eder.

“Cānum da tenüm de saña ḥayrān saña ḳurbān
İtmezseñ o aġyārı fedā hiç çekilmez” (G 70/7)

Âşık sevgilisi için rakibin küçümsemelerine dahi göğüs gerer, hiçbir vakit ondan vazgeçmez. Sevgilinin endişelenmesine gerek yoktur. Fakat rakip âşık kadar dayanıklı değildir âşık tarafından azarlanmaya ve eleştirilmeye razı olmaz.

“Baña āzārı için ġam yeme lākin dil-āzārum
Raḳīb-i rū-siyāhı zemm idüp yersem gider gelmez” (G 84/12)

3.1.1.4 Gelenek Dışı Kullanımlar

Kânî'nin gazellerinde anlatılan âşık, sevgili ve rakip çoğunlukla geleneğe uygun özelliklerdedir. Fakat bazı şiirlerde XVIII. yüzyıl şairlerinde görülen âşığa lütufta bulunan sevgili örneğine de rastlanmaktadır.

Âşığa hiçbir vakit vuslat bahşetmeyen sevgilinin aksine Kânî'nin sevgilisi âşığının kavuşma talebini arzular ve daima kavuşmayı istemeyi diler.

“Ma‘şûkdan gelür taleb-i vaşla ârzu
Kânî o şûh vaşlını hep istemek diler” (G 20/7)

Âşık ile rakip birbirlerinin baş düşmanlarıdır ve birbirleriyle hiçbir vakit anlaşamazlar. Fakat aşağıdaki beyitte sevgilinin telaşlı yürüyüşünü rakibe anlatan bir âşık ve insafli davranıp hayırlı bir yorum yapan rakip örneği verilmiştir.

“Şitâbuñ seyr idüp terkîbde agyâra naķil itdüm
Hele inşâf idüp ta‘bîrin anuñ hayra yormışlar” (G 27/4)

Âşık için sevgilisinden bir ümidinin bir arzusunun olmayışı ızdırıp verici bir durumdur. Sevgilisinin sabah rüzgârı gibi ardı sıra geldiği ve ona ilgi gösterdiği günleri özlemektedir.

“Benüm senden murâdum yoğ iken hâlüm diger-gündür
Kañı arduñ şıra bād-ı şabâ tek yeldigüñ günler” (G 62/3)

Aşağıdaki beyitte âşık kendisine “Sonradan ortaya çıkan rakibe her vakit kıdem davası eylerdin. Bu övgü sana yetmez miydi” diyerek hayıflanmaktadır. Bu sorudan pek alışılmış bir durum olmamasına rağmen âşığın bir vakitler rakibe üstün tutulduğu ve ilgi görüp övüldüğü anlaşılmaktadır.

“Kıdem da‘vâsı eylerdüñ rakîb-i hâdişe her gâh
Saña bu fahr yetmez mi idi övüldigüñ günler” (G 62/8)

Sevgili âşığına her vakit eziyet edip cefa çektiren taş kalpli ve merhametsiz bir güzeldir. Âşığın feryadına kulak asmaz onun çaresizliğini görmezden gelir. Kânî'nin sevgilisi ise âşığına ettiği bu eziyetlerden dolayı daha sonradan pişmanlık duyar.

“Yāruñ bize itdigi hep cevr ü cefā idi
Oldı hep itdigine peşimān efendimüz” (G 71/2)

Âşık sevgiliden daima bir lütuf, bir buse talep eder. Hatta bu lütfun karşılığında canını bile feda eder. Ama sevgili hiçbir vakit âşığa karşılık vermez. Aşağıdaki beyitte ise sevgilinin buse lütfetmek için sabırsızlanması ve âşığın şaşkınlığı anlatılmaktadır.

“Dünyā yıkılır ummaz idüm büseye ruḥşat
Bir büse didüm luḥf ile gel gel diye düşdi” (G 193/7)

3.1.2. Ayrılık

Kânî gazellerinde sevgiliden, vatandan ve dünyadan ayrılmak gibi üç ayrı ayrılık duygusunu işlemektedir.

3.1.2.1. Sevgiliden Ayrılmak

Âşık ömrünün çoğunu sevgiliye hasret olduğu için ah ederek geçirir. Onun en büyük emeli sevgilisinin yanında olmaktır. Fakat sevgili ona karşılık vermediği için sürekli ayrılık ateşi ile yanmaktadır. Âşık “Hep göz göz oldu bu ten u cānum seni gözler” diyerek hem tüm benliği ile sevgilisinin yolunu gözlediğini hem de sevgiliden ayrı olmanın verdiği acı ile vücudunda yaraların açıldığını anlatır.

“Cismümde benüm her ser-i mū bir nigeḥ oldı
Hep göz göz olup bu ten ü cānum seni gözler” (G 52/2)

Kânî “hasretdür” redifi ile yazdığı 35 nolu gazelinde sevgilisinden ayrı kaldığı için hasret olduğu duyguları sırayla anlatmıştır. Sevgili yokken ne şarabın ne eğlence meclisinin hiçbir şeyin anlamı yoktur. Âşık, sevgiliyle birlikte yaşadığı günleri özlemle anmaktadır.

“Gözüm nezzāre-i ruḥsāre-i cānāna ḥasretdür
Ḳulağum istimāc-ı şoḥbet-i yārāna ḥasretdür” (G 35/1)⁵

---

⁵“ Elüm gül-deste-i peymāne-i ser-şārdan ḥālī
Ayağum cünbiş-i mestāne-i rindāne ḥasretdür
Dimāğum āşinā-yı būy-ı ümmīd olmadan ḳaldı
Dehānum çāşnī-i lezzet-i iḥsāna ḥasretdür
Zebānum ḥüsn-i ta‘bīr-i merāmum itmeden ‘āciz

Sevgilinin saf göğsünün beyazlığından ve kaşlarının karalığından ayrı olmanın verdiği acı âşığı derbeder etmiştir. Onun gecesini ve gündüzünü bir eylemiştir. Âşık sevgiliden ayrı oldukça gecesini ve gündüzünü arasında bir fark yoktur. Onun için ayrılığın kara gecesini hiç bitmez.

“Hecr ile rûz u şebüm fark itmeden koydu beni
Sîne-i şâfuñ beyâzı kaşlarınıñ karası” (G 199/3)

Âşığın hem canı hem de gönlü olarak gördüğü sevgilisi gittiği için elinden ah etmekten başka bir şey gelmez. Âşığın bu çaresizliğine de harap olmuş halinden başka hiç kimse yardım etmez.

“Cân u dil gitdi baña kalmadı âhdan gayrı
Elvirür hâlûme yok hâl-i tebâhdan gayrı” (G 204/1)

Değerli bir taş olarak bilinen elmas, toz haline getirilip açık bir yaranın üzerine serildiğinde büyük bir acıya sebep olur. Çünkü elmas parçacıklarının toz haline gelse de kesici özelliği devam etmektedir. Bu yüzden yaranın içini parça parça eder. Ayrıca aynı tuz gibi yakıcı bir özelliği de vardır. Fakat Kânî'nin gözünde sevgiliden ayrılmanın acısı o kadar büyüktür ki âşığa, yaralı gönlüne serpilen elmas parçacıklarının verdiği acıyı dahi unutturmuştur.

“Eşer-i rîze-i elmâsı unutturdı baña
Ciger-i sũhtede yer ideli çeng-i vedâ” (G 93/4)

Ayrılığın humması (şiddetli ateş nöbeti) Kânî'yi terletmiştir. Kani sevgiliye olan aşkından dolayı ateşlere düşmüştür.

“Derletdi ten-i Kânîyi hummâ-yı firâkuñ
Sevdüm seni cânâ yine âteşlere düşdüm” (G 125/5)

Kelâmum imtizâc-ı harf-i istihsâna hasretdür
Ayağum sâha-i gülşen-serây-ı vuşlatuñdan dūr
Elüm her rûz u şeb būs itdigüm dāmâna hasretdür
Derünum pây-mâl-i minnet-i dünân iken hâlüm
Cebînüm âstân-ı zümre-i rindâna hasretdür
Dilüm endîşe-i vaşl-ı dil-ârâdan olup mahrûm
Hayâlüm Kâniyâ fikr-i sürür-ı cânâ hasretdür”

3.1.2.2. Dünyadan Ayrılmak (Ölüm)

Yaratılmış her canlı gibi insanoğlu da ölüm karşısında acizdir ve bir gün mutlaka bu dünyaya veda edecektir. Birçok farklılığın ve adaletsizliğin olduğu bu cihanda herkese eşit bir şekilde sunulan tek şey ölümdür.

Şair ölüm meleğini mecliste içki dağıtan sakiye benzeterek “sākī-i ecel” sıfatı ile nitelendirmiştir. Bu saki hiç kimseyi susuz bırakmayacak herkese şerbet sunacaktır.

“Bir kimseyi leb-teşne geçirmez şu arar hep
Sākī-i ecel herkese şerbet virecekdür” (G 49/3)

Şair sevgilisinin önce kendisine âşık edip sonra da onu bırakıp bu cihandan göç ettiği için kendisini kandırıldığını düşünür.

“Seni aldatma da bir şey mi imiş ey Kānī
Çekdi ruhsārına bir perde bugün gitdi gider” (G 30/8)

Kānī kendi ölümünü ise “yolcu” ifadesi ile anlatmıştır. Sevgilisini Allah’a emanet edip bu dünyadan gidecektir. Bu yüzden kendisini hoş tutmasını, eziyet etmemesini niyaz eder.

“Emānet itdüm Allaha seni ey gözlerüm nūrı
Çarībū’l-‘ahd yolcıdur efendüm Kānī’ñi hoş çut” (G 13/5)

Şaire göre “Bu dünyaya geldiğine sevinen ve fāni hayata müptela olan kişiler ölüm ile karşılaştıklarında dünyadan ayrılacakları için üzüleceklerdir. Beka âleminden ayrılıp bu cihana geldikleri için memnun olmayan kişiler ise ölümle karşılaştıklarında mutlu olacaktır” .

“Çandān gelen ‘āleme giryān gidecekdür
Giryān gelen ‘āleme çandān gidecekdür” (G 58/1)

Şair insanların bu dünyaya geldiklerinde hakikatin sırrına vâkıf olmak için aşk ateşi ile yanıp olgunlaşması gerektiğini düşünür. Bu gerçeği idrak edemeden ölen kişiler içinse üzüdür. Bu örnek Kānī’nin mizacına uygun olarak “Dünya nimetlerinden faydalanmayan, hayatın tadını çıkarmayan, insana has (sevgi, aşk, gam, neşe, hasret) duyguları tecrübe etmeyen kişiler insan dışı varlıklardan farksızdır” şeklinde de açıklanabilir.

“Fark itmeyen insān ne demek olduğın eyvāh
Ĥayvān gelecekdür yine Ĥayvān gidecekdür” (G 58/3)

Kānî “Çocuk yaşta ölen kişilerin hiçbir günaha bulaşmadan tertemiz olarak beka âlemine gittikleri için onların bu dünyaya insan olarak gelip melek olarak gittiklerini” söyler.

“Tıfl iken olan ‘āzim-i ‘uqbā şu fenāda
İnsān gelecek Ĥūri vü ġilmān gidecekdür” (G 58/4)

Fāni olan bu dünyada korkak ve çekingen davranarak sevgili ile görüşme fırsatlarının hiçbiri kaçırılmamalıdır. Çünkü birkaç güne ölüm kapımızı çalacak ve bu dünyadan göçülecektir.

“Kānî şakınup fırsatı fevt itme görüş kim
Bir kaç güne dek şu koca oğlan gidecekdür” (G 58/5)

Ölümün ne vakit nerede bizi bulacağını hiç kimse bilmemektedir. Bir gün ansızın ölüm bizi beka âlemine davet edecektir. Bu gerçek unutulmamalıdır hep hatırlanmalıdır.

“Bir gün ki apansız seni da‘vet edecekler
Añ ol günü ol da‘vet-i nā-gāhı unutma” (G 165/6)

3.1.2.3. Vatandan Ayrılmak (Gurbet)

Kānî'nin hayatına baktığımızda önce memleketi olan Tokat'ta yaşarken memleketinden ayrılıp İstanbul'a gelir. Sonra payitahtın yaşamına ayak uyduramayıp kendi arzusu ile Silistre'ye gider ve çok uzun bir süre vatanından ayrı o coğrafyada yaşar. Yeğen Mehmet Paşa'nın daveti ile ikinci kez İstanbul'a gelir fakat burada Paşa ile yaşadığı bazı anlaşmazlıklar sonucunda Limni Adası'na sürgün edilir. Kānî için asıl gurbet günleri bu sürgünle başlar.

Âşık olarak kabul edilen birinin memleketini terketmesi mümkün değildir. Çünkü onun memleketi sevgilisidir. Bu yüzden âşığın cananını terketmesindense canını terketmesi daha uygundur.

“Āşık olsun mı bu kim terk-i diyār it göz göre
Terk-i cān it hoş olur mı terk-i yār it göz göre” (G 163/1)

Âşığın vatanından ayrılıp gurbete gitmesinin bir sebebi de sevdiğinin kendisine değil de rakibe iltifat etmesidir. Âşık, sevdiğini başkalarıyla görmenin verdiği acıya dayanamayacağı için memleketinden ayrılmaya karar verip gurbete gider.

“Yārı aġyār ile görmekten vaṭanda Kāniyā
Yum gözüñ terk-i diyārı ihtiyār it göz göre” (G 163/6)

Hayatının bir bölümünü sürgünde geçiren Kânî “gurbet içinde gurbetteyim ve hasret garibiyim” diyerek Allah’a yalvarır. Çünkü vatanını görmek şöyle dursun evinden ve barkından haber getirecek haberciyi dahi yıllardır görmemiştir.

“Ġarīb-i ḥasretiyem ġurbet-ender-ġurbetem yā Rabb
Peyām-āverde-i dār u diyārı yıl geçer görmem” (G 119/5)

Âşık gençliğinin vatanından ayrı gurbette tükendiğini düşünüp üzülmemektedir. Hiç olmazsa ömrünün sonbaharını vatanında geçirmek ister. Âşığın asıl memleketinin sevgilisi olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda ise Kânî, gençliğinin sevgilisinden uzakta solduğu için hiç olmazsa ömrünün son dönemlerini sevgiliyle beraber geçirme arzusundadır.

“Ġamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde
O olsun bāri Şu köhne bahārı yıl geçer görmem” (G 119/11)

3.1.3. Gam-Keder-Bela

Aşk duygusu beraberinde keder üzüntü ve ızdırap duygularını getirmektedir. Çünkü aşk ateşine düşüp de gam, keder ve bela âlemine gark olmamak mümkün değildir.

Âşık sevgilinin sümbül çiçeği gibi siyah ve güzel kokulu saçlarını; gül goncası gibi pembe, taze ve parlak yanaklarını aklına getirdikçe ona kavuşamadığı için hasret acısı ile gece gündüz aralıksız ağlamaktadır.

“Ḥayāl-i ġonçe-i ruḥsārı sünbülzār-ı ġīsūsı
Gelürse ḥātıra ‘āşıkları leyl ü nehār ağlar” (G 19/2)

Çaresiz ve zavallı âşığın gönlü bir şişe gibi kırılıp paramparça olmuştur. Bu yüzden ah edip ağlamaktadır.

“Mişāl-i Şişe-i leb-rīz kim işkesde olmuşdur
Derünü ‘āşık-ı bī-çāre eyler inkisār ağlar” (G 19/5)

Âşık için sevgilisinden ayrılmanın acısı hiçbir acıya ve kedere denk tutulamaz. Sevgilinin gitmesi o kadar büyük bir elemdir ki buna hiçbir âşık dayanamaz.

“Şoruñ ‘uşşâkına âyâ birisi içinden
Tayanur mı hele bu derde bugün gitdi gider”(G 30/3)

Âşığın ömrünün sürekli ah etmekle geçmesinin sebebi sevgilinin dudağının üstündeki günahkâr bendir. O ben, kokusu ve rengi ile ambere benzer âşıkların aklını başından alır ve kendine çeker. Kanlı gözyaşları dökmesinin sebebi ise sevgilinin lal rengindeki dudaklarıdır.

“Âh eyledigüm hâl-i siyehkâruñ içündür
Çan ağıladıgüm la‘l-i güher-bâruñ içündür” (G 44/1)

3.1.4. Yaşlılık

İnsan hayatının en güzel dönemi olan ve bahar mevsimi olarak da adlandırılan gençlik günlerinin bitmesi âşık için elem verici bir durumdur. Çünkü yaşlanan âşığın gönlü aşkın çöşkusunu yaşayabilecek bir güçte değildir. Artık aşk duygusundan vazgeçmelidir. Fakat Kânî'nin gönlü genç bir sevgiliye meftun olup şevk ile dolarak gençleşmiştir.

“Göñül bu pîrlikde nev-cüvânlık vahti mi şanduñ
Ne idi pîr iken ol şevk ile genceldigüñ günler” (G 62/5)

Divan şiirinde sevgili çoğunlukla 13 yaşlarında taze ve genç bir güzeldir. Sevgilinin dudak çevresinde ayva tüyelerinin çıkması yaşının ilerlediğini göstermektedir. Şair bu tüyelerin rengi ile de ilişkilendirerek bu durumu “kara haber” olarak ifade etmektedir. Artık gençlik günlerinin anımsanması yaşlı gönüle elem vermektedir. Hatta öyle ki bu durum gençliğin kendisine bile elem vermektedir.

“O dem ki kara haberlerle haţţ-ı yâr gelür
Bahâr u sebzeyi alma dile gubâr gelür” (G 21/1)

“Zamân-ı vaşluñ añıldıçca cism-i rüzgâr ağlar
Sevâd-ı haţtuñ eyyâmı görünse nev-bahâr ağlar” (G 19/1)

Şairin en çok kullandığı tavsiyelerden biri de genç bir sevgiliye meftun olunmasıdır. Onun için ayva tüyleri çıkmış ve yaşı ilerlemiş sevgili solmuş bir çiçekten farksızdır. Her ikisi de artık güzelliklerini kaybettiği için değersizdirler.

“Şolmuş çiçegi başuma takmak ne revādur
Dildār-ı haṭ-āverdeye bakmak ne revādur” (G 45/1)

3.2. DÜŞÜNCE UNSURLARI

3.2.1.Şikâyet

3.2.1.1. Sevgiliden Şikâyet

Kânî, sevgilisinin her türlü eziyetine razı gelip uğruna canını bile feda etmekten çekinmemesine rağmen sevgilinin kayıtsız ve merhametsiz oluşundan şikâyet etmektedir.

Sevgili eğer rıza gösterseydi âşık her vakit onun yanında olurdu. Yaşadığı semtten hiç ayrılmazdı. Ama sevgili yanında bir yer bahşetmediği için âşığın elinden bir şey gelmez.

“Ser-i kūyuñda olurdım rızāñ olsaydı dā'im ben
Ve-lâkin ol ser-i kūda ne çāre bir yerüm yokdur” (G 50/2)

Kânî sevgilinin acımasızlığından şikâyetçidir. Çünkü sevgilinin yan bakışları bir terzi gibi âşığın can kumaşını keser biçer ve vücudunda yaralar oluşturur. Merhametin ne olduğunu bilmeyen sevgili; âşık aman dilemeye kalksa ona dahi izin vermeyip âşığın yalvarışını keser, dinlemez.

“Ḥayyāt-ı ğamze kâle-i cānı keser biçer
Bilmez amān o şūḥ amānı keser biçer” (G 57/1)

Âşık, sevgilisi için rakipler ile mücadele eder ve onun uğruna hiç sakınmadan canını verir. Kânî, bu fedakârlıklarına rağmen sevgilinin kendisine küsmesinden şikâyet etmektedir.

“Senüñçüñdi raḳībāñ ile nāverdüm niçün küsdüñ
Yoluñda bī-muḥābā cānımı virdüm niçün küsdüñ” (G 104/1)

3.2.1.2. Rakipten Şikâyet

Âşığın en çok şikâyet ettiği unsurlardan biri rakiptir. Çünkü sevgilinin etrafında birçok rakip bulunmaktadır. Onun çevresini öyle bir sarmışlardır ki zavallı âşığa sevgilinin yanında hiç yer kalmamıştır.

“Yer kılmamış nezâreye ‘uşşâk-ı zâr için
Almış rakîbler yine pîrâmenüñ senüñ” (G100/2)

Rakip sürekli sevgilinin yanındadır, o nereye giderse hemen arkasından gider. Aşkını gizleyip sevgiliyi kandırarak yanında kalır. Rakibin meclisteki varlığı âşığı huzursuz eder. O varken sevgiliye yaklaşamaz. Hatta rakip meclise gelme bile varlığının düşüncesi âşığı rahatsız etmeye yeter.

“Ne semte varsa dil-ber şoluğı anda alur ağyâr
Tuyırmaz âh-ı dil-süzün yorılmış güyyiâ hışlar” (G 39/5)

“Bürüdet bahş ider bezme rakîbüñ âh-ı dem-serdî
Yeründen kendüsi def^c olsa lâ-büd şıķleti kışlar” (G 39/6)

3.2.1.3. Felekten Şikâyet

Âşığın en büyük şikâyeti felektendir. Felek ona hep kötü davranır. Her musibeti, kötülüğü onun başına verir. Sevgilisinden ayrı kalıp harap olmasının sebebi de kötü talihidir.

“Felek hemân beni mi bulduñ imtiḥân idecek
Ġarîk-i lücce-i endüh-ı bî-kerân idecek” (G 99/1)

Felek âşığın gamlı ve kederli haline aldırmaksızın bir de yüreğine ayrılık acısını yükler.

“Ġam dilde tırurken yine hicrâna şataşduk
Çarḥ-ı felek itdi kederi zâm zâm içinde” (G 160/13)

Âşık sevdiklerinin ölmesinin sebebini de felek olarak görür. Çünkü felek âşığa o kadar öfkeli ki ondan intikam almak için sevdiklerini öldürür. Ama âşığa olan öfkesinden ötürü suçsuz olan sevdiklerini öldürdüğü için günah işlemiş olur.

“Felek nitdüñ ki benden bir ölümle intikam alduñ
Anı fikr itmedüñ ki boynuña hün-ı harām alduñ” (G 103/1)

3.2.2. Eleştiri

Kânî, tabiatı gereği hiçbir şehirde uzun süre kalamayan hayatının çoğunu dolaşarak geçiren ve iyi bir gözlem yeteneği olan bir zattır. Yaşadığı devirdeki insanların eksik ve yanlış yönlerini tespit edip eleştirmiştir. Kânî'nin en çok eleştirdiği konu eğitimdeki bozulma ve yozlaşmadır. Konu ile ilgili eleştirileri örnek beyitlerle sunulmaktadır.

Kânî'nin devrindeki sufiler kendilerini ilim sahibi olarak gösterip cehalete karşı çıkarlar. Oysaki gerçekte ilim-irfandan yoksun mektep ve medresenin kapısından geçmemiş kişilerdir.

“Söz düşse mu'allim geçinür cehle baş eğmez
Şüfî ki der-i medrese vü mektebi bilmez” (G 68/2)

Devlet adamları ve makam sahipleri yerine getirilmeyen vaatlerle insanları kandırırlar. Tarikatın en büyüğü ve bilgilisi olan şeyhler ise artık dervişe yakışır tarzda eksik ve kusurlu bilgiler verirler.

“Ehl-i devlet va'd-i bî-incâz ile aldar seni
Şeyhler de şimdi dervîşâne hep esmâ virür” (G 48/3)

İlimsiz şeyhler müritlere yol gösteren olduğu sürece cahil bedeviler de çölde hacılara kılavuz olur.

“Bî-māye şeyh sâlike oldıkça reh-nümā
Hâciya daḥı efkâr-ı 'urbân delîl olur” (G 34/2)

Cehaletlerinin farkında olmayan kişiler kendilerini âlim zannedip başkalarına akıl vermeye çalışırlar.

“Da'vâ-yı dîn ü aṣl u fūrū'âtı bilmeyen
Deyne kefîl ü da'vî-i ğayra vekîl olur” (G 34/3)

Kānî'ye göre; bir kimseye iyilik edip yardım etmenin en makbulü karşılık beklemeden ve dillendirmeden yapılanıdır. Yapılan iyiliğin hatırlatılıp başa kakmak uygunsuz bir davranıştır.

“Bir kimseye bir iyilik idüp şoñra da Kānî
Şoñbet arasında başa kaçmak ne revādur” (G 45/5)

Gönül sayfasına işaret maksadıyla konulan nokta ince manayı anlayamayan ve kavrayamayan kişiler tarafından yanık yarası (kalpte gizlenen günahlar) zannedilmektedir.

“İntihāb için konulmuş noktadır levh-i dile
Nükte nā-fehmān anı Kānî şanurlar gerçi dāğ” (G 94/8)

Şehvet duygusu insanların etrafını öyle bir sarmıştır ki arzu ve şehvet içerikli kitaplar dışında bir kitap okunmamaktadır. Eğitim değersizleşmiştir.

“Şehvet ol mertebe itmiş ki ihāta halkı
Okınur nüsha mı var nāme-i bāhdan gayrı” (G 204/3)

İnsanlar o kadar sapkınlaşmış ki artık dünyada babasının hakkını sayan bir evlat ve kardeşine değer veren bir gönül (kimse) kalmamıştır.

“Peder Haqqın şayar ‘ālemde bir evlād mı kaldı
Birāder hürmetin ifā ider bir yād mı kaldı” (G 206/1)

3.2.3. Fânîlik

Kānî dünyanın geçici olduğunu ve dünyaya gelen birinin bir gün gideceğini bilir. Bu yüzden de hiçbir vakit dünyevi hırsların peşine düşmez. Çünkü baki olan ruh, ölümlü olan bedenimizin misafiridir ve onu hoş tutmak gerekir.

“Beş on günlük misāfirdür tenüñde cānuñı hoş tut
Kañesde çarpınan murg-ı dil-i nālānuñı hoş tut” (G 13/1)

Arif olan kimse dünyanın geçiciliğini bilir. Bu yüzden geçmişin üzüntüsünü ve geleceğin endişesini yaşayıp kendini yok yere harap etmez.

“Fıkr-i müstakbel ü māziyi bırak ‘ārif iseñ
Böyledür hāl-i zamān bir var imiş bir yoğ imiş” (G 88/2)

3.2.4. Yokluk

Kânî'nin şiirlerindeki yokluk kavramı ele alındığında hem maddi olarak bir yoksulluk hem de kimsesizlik duygusu hissedilmektedir. Şair 50 nolu gazelinde “yoktur” redifi ile bu iki duyguyu da vermiştir.

Kânî “yalvarurdum” ifadesini kullanarak hem sevgiliye kendisini acındırarak aşırı bir istekte bulunmayı hem de para vermek anlamını hatırlatmaktadır. Gönül cebinde bir sermayesinin olmadığını söyleyerek de yoksulluğunu dile getirmektedir. Buradaki yoksulluk hem maddi hem de manevi anlamı karşılamaktadır.

“Saña çok yalvarurdum bitse yalvarmağ ile işler
Görürsin ceyb-i dilde nağd nâmiyla zerüm yokdur” (G 50/3)

Âşık her daim gam ve keder içinde olduğu için bedeni zayıf düşüp kuru dal gibi olmuştur. Âşığın kurumuş bedenini yeniden şevk ve neşe dolu olabilmesi için yardıma ihtiyacı vardır. Ama onu kucaklayıp iyileştirecek bir dostu yoktur.

“Getürmez cünbişe bu huşk-şâh-ı cismimi devrân
Beni bir şalla şirt eyler kucaklar şarşarum yokdur” (G 50/18)

Âşık her ne kadar cevher içinde olsa da onun bu değerini ve kıymetini ölçebilecek, idrak edebilecek insanların yoksunluğunu çekmektedir.

“Degül kırâṭ-ı gevher-pâre-i kadrüm benüm ma'lûm
Güher şuyındayum kadrüm bilinmez ırtarum yokdur” (G 50/20)

Âşığın âlemi kaplayan arzu ve isteklerinin ateşi bedenini yakıp, kavurup öyle bir mahvetmiştir ki bedeninden geriye işe yarar bir parça kalmamıştır.

“O rütbe kâlibum maḥv itdi nâr-ı şevk-i âlem-gîr
Ki hâkister miyânında ışıldar eñserüm yokdur” (G 50/21)

Şairin kimsesizlik duygusunu yansıttığı örneklerden biri de “yaluñuz” redifli 82 nolu gazelidir. Kânî bu gazelin her beyitinde yalnızlığını vurgulamıştır. Şairin özel hayatıyla ilgili kaynaklarda ayrıntılı bir bilgi yoktur. Ama Kânî'nin ömrünü bir yerde uzun süre kalmayıp dolaşarak geçirdiği bilindiği için bir ailesinin olmadığı yorumu yapılabilmektedir. Bu gazelde

de “Niçe biñ sâldur toldum boşaldum yaluñuz” ifadesi ile hayatını iyi kötü tek başına yaşayarak geçirdiğini anlatmaktadır.

“Kāniyā nīk ü bedüm bir kimse bilmez şad şükr
Niçe yüz biñ sâldur toldum boşaldum yaluñuz “ (G 82/8)

3.2.5. Övgü

Klasik Türk edebiyatındaki gazel nazım şekli ile yazılan şiirlerde şair, sevgilisinin güzelliğini övdüğü bölümler dışında özellikle makta beyitlerinde kendi şairlik derecesini yüceltmektedir. Kânî de diğer şairler gibi kendi sanatını överek üstünlüğünü dile getirir.

Kânî'nin şairlik kabiliyeti, çoşkun bir denizdeki dalgaya eş değer olduğu için diğer şairler ona öykünmektedir. Çünkü o, anlam hazinesinin gizli inceliklerini keşfedip şiire tazelik getirmiştir.

“Teyyâr-ı tab‘uña niçe öyküdi şâ‘irân
Kānī tabī‘atuñ yem-i zâhir degül midür” (G 23/6)

“Kānī yine cevāhir-i ma‘nāyı keşf idüp
Buldi zemīn-i dilde yeñi kân efendimüz” (G 71/11)

Kânî şairlik kabiliyetinin yanında âşıklığını da övmektedir. Öyle ki gönül sahiplerinin kendini ateşlere atmasını “iş midir” diye küçümsemektedir. Kânî için bu önemsiz ve basit bir şeydir. Çünkü o, canını dahi feda etmekten çekinmemektedir.

“Kendin dil ehli âteşe atmağ da iş midür
Kānī ider fedā-yı ser ister istemez” (G 64/6)

Bir başka örnekte ise “Hiç kimseye bağlılık ve sadakat göstermesem de şükürler olsun ki aşka vefam var” diyerek kendini övmektedir.

“Kānī egerçi itmez isem kimseye vefā
Şad şad hezār şükrüñe ‘ışka vefām var” (G 29/5)

Aşağıdaki örnekte ise şair gayet açık bir dille sevgiliye âşık olacak kişinin kendisi gibi olmasını istemektedir. Çünkü sevgiliye layık âşık sadece kendisidir.

“Cānā güzel olursa baña sen gibi olsa
‘Âşıkda olursa saña hep ben gibi olsa” (G 159/1)

3.2.6. Ümit-Beklenti-Rica

Âşığın en büyük hayali sevgiliye kavuşmaktır. Sevgiliden daima kendisine az da olsa yakınlık göstermesini rica eder ve bu ümidin gerçekleşmesini beklemekle ömrünü tüketir.

Âşık taze gül bahçesine benzettiği sevgilisinden büyüyüp, yeşermeyen kuru bir ağaç gibi olduğunu ve bir yerinin olmadığını söyleyerek onu gül tohumlarının ekilip yetiştiği o bahçeden ayrı düşürmemesini ister.

“Berü döşekden ayırma beni ey gül-bün-i taze
Dıraht-ı huşk neşve-nā-pezîr āsā yerüm yokdur” (G 50/15)

Kânî, sevgilisinin aşkı ile yazdığı şiirinin onun güzelliğine yakışır bir hediye olacak kadar güzel olmasını ve sevgilinin de beğenmesini ümit eder.

“Kânî bu gazel olsa sezā yāra hediye
Me’mül o perîden dahı taşîndür amma” (G 2/15)

Âşık güçlü, kuvvetli genç bir sevgiliye meftun olmuştur. Ama yaşlandığı için aşkın coşkunluğuna dayanabilecek mecali yoktur. Bu yüzden sevgilisinden kendisine insaf etmesini ister.

“Yine bir güçlü kuvvetli cüvāna mübtelā oldum
Meded ey nev-cüvān eyyām-ı pîrîdür ferüm yokdur” (G 50/14)

Âşık ümidini kaybedip şüpheye düşmemelidir. Çünkü Allah kendisine dua eden kulunu unutmaz ansızın dileğini gerçekleştirir.

“Sen hemān hāzır ol Allāh unutmaz kulını
Sen uyurken işi birden bire nā-gāh yapar” (G 51/11)

Âşığın en büyük beklentilerinden biri de sevgilisini kendisine âşık etmektir. Bir kez dahi olsa sevgilisini esir edebilseydi bu hayattan başka hiçbir lütuf istemezdi. Bu ihsan ona kâfi olurdu.

“Bir kerre yārı rām idebilseñ baña felek
Bundan ziyāde luḡfuñı besdür bes istemez” (G 74/7)

Şair, âşıklar sırasından sayılmayı ümit etmektedir. Eğer âşık olarak kabul edilirse gül bahçesindeki bülbüle benzediği için gam yemeyecektir. Bülbül gibi her türlü cefaya razı olacaktır.

“Ben de ‘âşıklar ‘idādından olaydum ma‘dūd
Bāğda bakmaz idüm şekl-i hezār oldığıma” (G 183/3)

Âşığın yaşlı gönlündeki arzuların hepsi sevgili içindir. Bu yüzden sevgilisinden “taze bir selam” ümit etmektedir. Taze selam ifadesi sevgilinin âşığa bir kez daha ihsanda bulunması anlamında kullanılmıştır.

“N’olur Kānīyi itseñ bir selām-ı tāzeye şāyān
Zamīr-i dilde köhne ārzūlar hep senüñçündür” (G 33/7)

3.2.7. Dua-Beddua-Nasihat

Kānî gazellerini genellikle Hikemî tarzda yazdığı için nasihat ve tembih bildiren ifadeleri sıkça kullanmıştır. Şair bazen sevgiliye bazen de kendine ve gönlüne uyarılarda bulunmaktadır.

Şair; arzu, istek ve zaafardan meydana gelen benliklerinin kölesi olup da keder ve elem içinde olan kişilere bundan vazgeçmelerini söyler. Çünkü bu arzular ve istekler fâni hayata aittir, ebedi değildir, gelip geçicidir.

“Gel ço nefsāniyeti maḥv-ı vücūd it zāhid
Bu şu‘unāt inan bir var imiş bir yoğ imiş” (G 88/6)

Şairler aşkın derin manasına erişememiş, irfansız kimseleri “şūfî” diye adlandırmaktadırlar. Aşkın sırrına vâkif olan âşık bu sırrı irfanı olmayan kimselerle paylaşmamalıdır. Çünkü o kimseler ki meyveleri acı olan ve insanlara fayda sağlamayan yaban ağaçları gibidirler aşilayarak ıslah etmeye çalışmak nafilidir.

“Şūfiye söyleme sırr-ı ‘ışkı
Ki yaban ağacı tutmaz aşı” (G 221/1)

Âşık çektiği acılardan dolayı ah etmektedir. Buradaki ah hem ağlamak hem de ilenmek anlamında kullanılmaktadır. Âşığın gözyaşları ve ahı sayesinde gaddar kimseler felakete uğrayacaktır. Bu yüzden âşık ah etmekten vazgeçmemelidir.

“Kāniyā eşk yıkar hānesini ğaddāruñ
Āhı elden koma maġdūruñ işüñ āh yapar” (G 51/12)

Kānî kendine sevgilinin güzelliğine ve işveli cilveli tavırlarına aldanmamak gerektiğini hatırlatır. Çünkü sevgili zalimdir âşığın cefa etmekten hoşlanır ve onun kalbini cam bir şişe gibi kırıp parçalamaktan çekinmez.

“Kāniyā yāra pek aldanma ki işkeste ider
Dilüñi seng-i cefālarla mişāl-i şîşe” (G 168/6)

Âşık sevgiliden küçücük bir ihsan görebilmek için ömrünü onun peşinde harcamaktadır. Bu uğurda nice dertlere düşüp acılar çeker. Bu yüzden sevgiliden hep yardım diler. Ama sevgili asla âşığın merhamet etmez. Kānî de aşağıdaki örnekte Allah’tan ve kendinden başka kimsesi olmadığını idrak edip başkalarından yardım ve vefa beklememesi gerektiği konusunda kendini uyarmaktadır.

“Kendüñi kendüñ gözet Allaha ısmarla özüñ
Kāniyâ virmez saña hayvânlığı ko il cevâb” (G 6/5)

Divanın 38 nolu gazeli konu bütünlüğü olan bir gazeldir. Şair bu gazelin tamamında âşığa “makam ve mevkiye düşkün olmanın gönle verdiği sıkıntı, kadere rıza göstermenin Allah katındaki değeri, tok gözlü olup kimseden yardım dilenmemenin şerefi” gibi konularda öğütler vermektedir.⁶

---

⁶ Mā’il olma cāme-i cāha göñül sıķletlidür
Hırķa-i fakrı libās it işte ol hıffetlidür
Rāzı ol nañnü kaseñnā beynehüm taķdīrine
Eyleyen Hāķķa tevekkül rütbesi rif’atlidür
Nīm-nān hursendesı ol söyleme hālüm şudur
Sırrını setr eyleyüp ‘arz itmeyen ‘izzetlidür
Ağlar iseñ güşe-i vahdetde kimse bilmesün
Dimesünler var ise bir kimseden hācetlidür
Kāniyā yārān ile ülfetden eyle ihtirāz
Muntazır olma selāma ol daķı minnetlidür

Kânî âşığa verdiği bu öğütler dışında sevgilisini de rakip konusunda uyarmaktadır. Rakip kötü niyetli ve çirkin tabiatlı biridir. Sevgiliyi âşığın sevdiği kadar sevmez onun kadar değer vermez. Sevgiliyi kötü davranışları ile incitip kırabilir. Rakip kendini akıllı biri olarak görmesine rağmen gerçekte kibirli ve mağrur biridir. Bu yüzden sevgili onu yanında tutmamalıdır.

“Uğratma rakibi ki saña toğrıca bakmaz
‘Âkıl geçinür gerçi ki hod-bîndür amma” (G 2/2)

Âşıklar gece gündüz bıkmadan usanmadan ayrılık günlerinin bitmesi, sevgiliye kavuşma, onun iltifatına nail olabilme, rakiplerden kurtulma gibi istekleri için Allah’a dua etmektedirler. Kânî de “yâ Rabb” redifi ile yazdığı 38 nolu gazelinde “arzu goncasının yeşermesi, goncanın açılarak gül şekline gelip amacına ulaşmak, feyz baharının rüzgârı ile ferahlamak ve sevgilinin küçük bir ilgisine mazhar olabilmek” gibi arzuları için Allah’a yakararak dua etmektedir.

“Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yâ Rabb
Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kāmum ‘aceb yâ Rabb
Açılmaz mı disām-ı âlfām-ı gönçe-i maşşūd
Çalur mı gönçe-i taşvîr-āsā beste-leb yâ Rabb
Bu günde bir nefescik bāri semt-i kıble-i ümmîd
Nesîm-i nev-bahār-ı feyze olmaz mı meheb yâ Rabb
Mis-i nā-rāyic-i âmālümü iksîr-i tevfiķ
Nigāh-ı nîmile āyā niçün itmez zeheb yâ Rabb
Fütür o deñlü var Kânîde kim tenşîte meyl itsem
Ne dāru kārger ne benc ü ne afyon ne ħab yâ Rabb” (G 8)

Kânî dünyanın gelip geçici olduğunu bilir. Bu yüzden de makam ve mevki gibi dünyevi işlere tamah etmez. O yaşadığı dünyadan keyif alıp bedeninde misafir olan gönlünü hoş etmenin çabasındadır. Onun şiirlerinde öfke, kızgınlık, nefret gibi duygulara çok sık rastlanmaz. Bu yüzden öfke ve kin hissinin ürünü olan beddua cümleleri de birkaç örnekte görülmektedir.

Âşık sevgilisini kaybettiği için kızgındır ve yaşadığı bu acının artması için kendine beddua etmektedir.

“Göz yaşlarum inci gibi şalkımlı dökülsün
Ben ol dür-i şehvârı yitürdüm bulamam hîç” (G 16/7)

Âşık, rakibin sevgilinin yanında olmasından şikâyetçidir. Eğer rakip bir gün kavuşmanın bayramına ererse sevgilinin âşığa bahşetmediği buse rakibe haram olmalıdır.

“Eger ‘ıyd-i vişāl itse taķarrüb
Harām olsun rakībe buse bensiz” (G 85/2)

Âşığı gama gark edip de çaresiz bırakanlar mutlu bir hayat yaşayacaklarını umut etmemelidirler. Çünkü âşığın ahını almışlardır. Âşık ömrü yetip de o günleri göremese bile mutlaka gerçekleşecektir. Allah onların hayatını alt üst edip darmadağın yapacaktır.

“Görürler görmesem ben idicek zīr ü zeber Allāh
Eyü günler görürsün şanma zīrā bed-du‘ām alduñ” (G 103/5)

Divandaki 182 nolu gazelde âşık kendisini aşk ateşinde yakıp sonra da hiç insaf etmeyen kâfir sevgiliye beddua etmektedir. Sevgili çaresi, dermanı, bir kurtuluş kapısı olmayan bir derde gark olmalıdır.

“Bir derde düş ki hācib ü derbānı olmaya
Bir derde düş ki hācet ü dermānı olmaya” (G 182/1)⁷

Sevgili âşığa bu kadar eziyet ettiği için o da kara yüzlü rakibe derbeder olmalıdır. Çünkü o insafsız sevgilinin hakkından domuz yavrusu tabiatlı sufi gelir. Kānî rakibin inadını ve merhametsizliğini vurgulamak için onu domuza benzetmektedir.

“Raķīb-i rū-siyaha āh der-be-der ķalası
Gelür o şūfi haķuñdan senüñ tomuz çalası” (G215/1)

---

⁷Bir derde düş ki hācib ü derbānı olmaya
Bir derde düş ki hācet ü dermānı olmaya
Bir yemmde bul ki ķaķresi feyz u kemāl ide
Bir baķre ķal ki hīç bün ü pāyānı olmaya
Bir cāmı nüş ķıl ki meyi bī-ķumār ola
Bir cāme gey ki külfet ü dāmānı olmaya
Bir raķşa gir ki dönmege dil bulmasun mecāl
Bir ķaşra ir ki ķaşrınıñ imkāmı olmaya
İnkār ider mi küfr-sivā oldıgın kemāl
Kānī meger ki münkirüñ İmānı olmaya

3.3. KÂNÎ'YE HAS TEŞBİH UNSURLARI VE İFADELER

Şairler edebî sanatlar, mecaz anlamlar ve kelime oyunları gibi yöntemlerden faydalanarak şiirlerinin anlam dünyasını zenginleştirir. Divan şairlerinin ortak olarak kullandığı “gonca, gül, sümbül, yay, mah, lal” gibi bazı mazmunlar ve imajlar vardır. Bunların dışında her şair kelimelere yeni semboller vererek özgünlüklerini ortaya koymaya çalışırlar.

Kânî'nin mizaha olan yeteneği onu diğer şairlerden farklı kılmıştır. O klasik geleneğin aksine bu mizahi yönünü gazellerinde de kullanmaktan çekinmemiştir. Klasik şiirin anlam dünyasını özgün hayalleri ile zenginleştirmiştir.

Şair üzüm kızı anlamına gelen “bintü'l-'ineb” ifadesini kullanarak ortak mazmunlardan faydalanmıştır. Fakat bu ifadeyi kendi hayal dünyasıyla birleştirerek farklı imajlar yaratmıştır. Aşağıdaki örnekte “Üzüm kızı olan şarap validesi olan üzümünden daha güzeldir. Çünkü o güzellik ve çekicilik bakımından kardeşine benzemektedir” diyen Kânî, burada akrabalık kavramları kullanılarak ana maddesi üzüm olan şıra, rakı, viski gibi içkilerden bahsedilmektedir. Şairin özellikle erkek kardeş anlamındaki “biraderi” ifadesini kullanması şaraptan daha ağır ve sert olan rakıyı akla getirmektedir

“Dā'im birāderine çeker hüsñ (ü) anda
Bintü'l-'ineb ki vālidesinden cemîl olur” (G 34/4)

Âşık tabiatı ve görüntüsü bakımından birçok nesneye benzetilmiştir. O kimi zaman zayıf ve güçsüz bedeni ile kuru bir dal parçası kimi zaman ise aşkıdan dolayı ihtiyarını elinden kaybettiği için sevgiliye biat etmiş bir köleye benzetilmiştir. Örnekteki âşık ise sert tabiatlı ve dirayetli bir kişi olmasına rağmen sevgilisinin o fındık gibi olan küçük dudaklarını ve badem gibi iri ve çekik gözlerini gördükten sonra düştüğü aşk ateşi ile iradesini kaybeder mahvolur. (Tıpkı kestanelerin ateşe atılınca sert kabuklarının çatlaması gibi)

“Bunduğ-ı la'lüñ ile bādām çeşmüñ müttahid
Ol sebebden çatlar ey âteş-meniş kestaneler” (G 43/3)

Âşığın gönlü sevgiliden ayrı olduğu için ölmek üzere olan bir hastadır ve ölmeden sevgilisini görme isteğindedir. Bu örnekte kullanılan “aylı günlü haste” tabiri divan şiirinde sık rastlanan bir örnek değildir. Şentürk, bu ifadenin bir örneğini daha bulamadığı için kaybolmaması gerekçesiyle sözlüğüne aldığını belirtmiştir (Şentürk, 2016: 480).

“Yetiş ey mäh aylı günli haste muhtaazdur dil
Degül ayda seni ben yılda bāri yıl geçer görmem” 119/13

Kânî'nin mizahi yönünü yansıtan aşağıdaki örnekte ise ilim ve hikmet sahipleri, düğün ve şenlik alanlarında görülen tahtadan yapılan iki tane ince uzun takma bacak ile gösteri yapan kişilere benzetilmiştir. Çünkü bu kişiler o uzun bacakları ile normal bir adamın daha çok adımda ve sürede gideceği mesafeye bir iki adımda ulaşabilir. Kânî “Bazı şeyler çalışarak ve araştırarak edinilen bilgi ile değil de Allah'ın lütfu olan ilham ile anlaşılır ama hikmet sahiplerinin de bacakları tahtadandır” diyerek âlimlerin üstünlüğünü dile getirmiştir. Bir yandan da ilim sahiplerini görevleri halkı eğlendirmek olan tahta bacaklara benzeterak ironi yapmıştır.

“Keşf ister o ‘irfân-ı şevâhidle bulunmaz
Ehl-i hikemüñ pāları çüpîndür amma” (G 2/5)

Kânî şiirlerinde dönemindeki diğer şairlerden etkilenerek rediflerini Türkçe kelimelerden seçmek için özel bir çaba sarfetmiştir. Bu çabası 105 nolu gazelindeki “benek, döneke, göbekte, mercimekte ve çörek” gibi farklı kelimeleri kullanmasına ve ilginç benzetmeler yapmasına sebep olmuştur (Horata, 2009: 66).

Şair, aşağıdaki örnekte “Süfre-i gerdünda devr eyleyen iki çörek” diyerek gökyüzünü sofraya, Güneş ve Ay'ı ise çöreğe benzetmektedir.

“Hissetti gālib olur dirler felek-meşreblerüñ
Süfre-i gerdünda devr eyleyen iki çörek” (G 105/5)

Aşağıdaki örnekte ise makam ve mevki sahibi olan kişilerin yetkilerini kötüye kullanmayıp görevlerini layığıyla yapmaları gerektiğini aslan ve kaplan postu üzerinden anlatmaktadır. Aslan iktidarın ve gücün sembolü bir hayvandır ve postu düz renktedir. Kaplan ise aslana yakın ve benzer bir hayvan olmakla birlikte alacalı bir posta sahiptir. Kânî kaplanın derisindeki bu alacaları “lekke” kelimesi ile anlatarak olumsuz bir örnek sunmaktadır. Hükmetme yetkisi olan kişilerin de doğal bir hükümdar olan aslana yakışır bir kimlikte olması gerektiğini vurgulamaktadır.

“Lekkelendürme peleng-āsā kabā-yı ‘arzı pek
Püstîñ-i şîr zîrā istemez naşş u benek” 105/1

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÂNÎ'NİN GAZELLERİNDE ÖNE ÇIKAN ŞAHSİYETLER VE KAHRAMANLAR

4.1. DİNÎ ŞAHSİYETLER

4.1.1. Peygamber

4.1.1.1. Hz. Âdem

Hz. Âdem, yaratılan ilk insan olarak bilinmekte ve insanlığın atası olarak kabul edilmektedir. Allah Hz. Âdem'i topraktan yarattıktan sonra burnuna hayat nefesini üfleyip onu canlandırır. Daha sonra da meleklerin ona secde etmesini ister. Azazil (İblis) olarak bilinen ve cennetin haznedarı olan melek, ateşten yaratıldığı için kendini Hz. Âdem'den üstün görür ve ona secde etmez. Bundan dolayı Allah tarafından cezalandırılır ve cennetten kovulur. Hz. Âdem, Havva ile birlikte cennette yaşarken Azazil'in hilesi ile günah işler ve Allah tarafından cezalandırılıp Havva ile birlikte dünyaya gönderilir. Divan edebiyatında Hz. Âdem ve Havva kıssası, insanlığın atası olmaları, Azazil tarafından kandırılmaları, cennetten atılıp dünyaya gönderilmeleri vb. konularda sıkça işlenmektedir (Pala, 2002: 6).

Kânî ise gazellerinde meleklerin Hz. Âdem'e secde etmesi, onun güzel ahlakı ve meziyetleri, insanlığın atası olduğu için cennetin insanoğlunun mirası olması gibi konuları işlemiştir.

“Âdemdeki ahlâk-ı hamîde ola mecmûc
Ser-levha-i mecmûc dahı lîndür amma” (G 2/13)

“Minnet mi çeker girmek için Cennete âdem
Mîrâş şalupdur baña Âdem pederümden” (G 143/2)

4.1.1.2. Hz. Eyyûb

Kur'an'da adı geçen peygamberlerdendir. Çok çocuğu olduğu ve varlıklı bir hayat sürdürdüğü bilinmektedir. Allah, onu sınamak için malını mülkünü elinden alır ve çocuklarını teker teker öldürür. Hz. Eyyûb “Allah verdi Allah aldı” der ve sabreder. Daha sonra Hz. Eyyûb hastalanır ve yaralarına kurtlar düşer. İnsanlar hastalığın kendilerine de bulaşmasından korktukları için Hz. Eyyûb'ten gitmesini isterler. O da eşi ile beraber bir mağaraya yerleşerek hayatına orada devam eder. Hz. Eyyûb sadakat sınavını başarı ile geçtikten sonra Allah tarafından topraktan fışkırtılan bir su ile yıkanarak eski sağlığına kavuşur. Daha sonra Allah ona çocuklarını, zenginliğini ve saadetini geri verir. Edebiyatımızda sabrın timsali olarak kullanılmaktadır (Pala, 2016: 143-144).

“O kaymak gibi ten hoşka ağızla şîr-i reng-endâm
Dil-i bî-sûda ihtâr itdi geşt-i deşt-i Eyyûbî” (195/3)

4.1.1.3. Hz. Îsâ

Hz. Îsâ, İsrailoğullarının son peygamberidir. Kendisine kitap gönderilen dört peygamberden biridir. Cebrail'in nefesi ile Hz. Meryem'den babasız olarak dünyaya gelmiştir. Hz. Îsâ edebiyatımızda mucizevi doğumu, bebekken konuşması, nefesi ile ölüleri diriltmesi, kendi söküğünü dikmesi ve göğe yükselmesi gibi birçok yönü ile ele alınmaktadır. Kânî ise Hz. Îsâ'yı göğe çekilirken üzerinde iğne bulunduğu için daha fazla yükselemeyip dördüncü katta (Güneş katında) kalması olayı ile ele almaktadır (Zavotçu, 2013: 385-389).

“Cüst-cû eyler felek tâ igneden iplige dek
İster iseñ Hâzret-i 'Îsî mişâli göge ağ” (G 94/2)

4.1.1.4. Hz. Nûh

Hz. Nûh insanlığın ikinci atası olarak bilinmektedir. Yıllarca kavmini imana davet etmesine rağmen çok az kişi ona inanmıştır. Hz. Nûh, kavmi iman etmemekte direndiği için ümitsizliğe düşüp onlara beddua etmiştir. Allah bu bedduasını kabul edip ona bir gemi yapmasını emretmiştir. İnsanlar Hz. Nûh'u gemi yaparken görünce ‘peygamberdin şimdi dülger mi oldun ?’ diyerek onunla alay etmişlerdir. Hz. Nûh, kendisine inanan çok az insan ve her türden bir dişi ve bir erkek hayvan ile birlikte gemiye bindiğinde tufan başlamıştır.

Dünya sular altında kalıp yerle bir olmuştur. Tufan altı ay sürdükten sonra sular geri çekilmiş ve Hz. Nûh'un gemisi karaya oturmuştur. Bu olaydan sonra insanoğlu Hz. Nûh'un üç oğlundan türemiştir.

Edebiyatımızda Hz. Nûh, Tufan hadisesi ve uzun ömrü ile ele alınmaktadır. Kânî ise Hz. Nûh peygamberin bedduası üzerine Allah'ın yeryüzünü sular altında bırakarak insanlığı helak etmesini hatırlatmaktadır (Harman, 2007: 224-227).

“Hâzer kim bir göñül bir ‘âlem-i garķ-âb-ı kâhreyler
Belâ bārân-ı tûfân inkisâr-ı Nûhdandır hep” (G 10/5)

4.1.1.5. Hz. Süleymân

Hz. Süleymân, Hz.Davut'un oğludur. Hz. Süleymân hem peygamber hem de çok güçlü bir hükümdardır. Onun, bütün vahşi hayvanların dilini bildiği ve üzerinde ‘İsm-i Azam’ yazan bir yüzük ile onlara hükmettiği kıssalardan bilinmektedir. Bu yüzük aynı zamanda Hz. Süleymân'ın mührüdür. Hz. Süleymân sadece insanlara ve hayvanlara değil cinlere de hükmetmektedir. Kudüs'deki Mescid-i Aksa'nın tadilatında cinleri çalıştırdığı söylenmektedir.

Edebiyatımızda Hz. Süleymân ihtişamlı hayatı, ‘Asaf ‘ adındaki veziri, mühür şeklindeki yüzüğü, rüzgâra, cinlere ve bütün varlıklara hükmetmesi ve Seba Ülkesinin Kraliçesi olan Belkıs adındaki eşi ile ele alınmaktadır. Kânî ise Hz. Süleymân'ı bütün varlıklara hükmeden hükümdar özelliği ile zikretmektedir (Harman, 2010: 56-60).

“Mülk-i istiğnâda hemvâre Süleymân olmayan
Maşlahat-fermây-ı mâr u mûr olsa istemem” (G 124/4)

4.1.1.6. Hz. Yûsuf

Hz. Yûsuf, Hz.Yakup'un en küçük oğludur. Kardeşleri tarafında kıskanıldığı için bir kuyuya atılmıştır. Kuyunun yanından geçen kervandaki kişiler Hz. Yûsuf'u kuyudan çıkarıp, Mısır'a götürerek, Mısır'ın maliye bakanı Aziz'e satarlar. Hz. Yûsuf yaratılmışların en güzeli olarak nitelenmektedir. Zamanla Aziz'in karısı Züleyha Hz. Yûsuf'un güzelliğine dayanamayıp ona âşık olur. Ancak güzellik timsali olduğu kadar güzel ahlakın da timsali olan Hz. Yûsuf bu yasak aşka karşılık vermez. Reddedilen Züleyha iftira ile onu zindana attırır.

Hız. Yûsuf yorumladığı bir rüya sayesinde affedilir ve zindandan kurtulur. Bir süre sonra köle olarak geldiğı Mısır'a sultan olur. Kardeşleri Mısır sultanından yardım istemek için geldiklerinde karşılarında Hız. Yûsuf'u görürler. Hız. Yûsuf kardeşlerinin ona yaptığı kötülöklere rağmen onlara küsmez ve yardım eder.

Hız. Yûsuf, güzelliğı, ahlakı, rüya tabirindeki yeteneğı ve Züleyha ile olan aşk hikâyesi ile edebiyatımızda anlatılmaktadır. Kânî'nin şiirlerinde ise kardeşlerinin hilesi ile kuyuya düşmesi ve gördüğü cefaya rağmen onlara küsmeyip iyi davranması yönleri ile anlatılmaktadır (Zavotçu, 2013: 791-797).

“Çün ayrıl sağ gerek bi'l-ıztırâr elbet ahibbâdan
Cefâ görseñ de Yûsuf-vâr sen ihvânuñı hoş tut” (G 13/4)

“Zenehdânuñ hayâliyle dönüşde bir ser-i çaha
İlişdi pâyum oldum Yûsuf-ender-câh tıyduñ mı” (G 194/8)

4.1.1.7. Hız. Zekeriyâ

Hız. Zekeriyâ İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden biridir. Hız. Yahya'nın babasıdır. Marangozluk yaparak geçimini sağlamaktadır. Hız. Meryem'i himayesi altına almıştır. Hız. Meryem, Hız. İsâ'yı babasız bir şekilde dünyaya getirdiğı vakit Yahudiler Hız. Zekeriyâ'ya iftira ederek onu testere ile katletmişlerdir. Kânî Kur'anı Kerim'in Meryem Sûresi'ndeki ikinci ayeti ile Hız. Zekeriyâ'nın hayatını hatırlatmaktadır (Zavotçu, 2013: 810-812).

“Te'sîr-i zıkr-i erre dimâğı ider taşîh
Men hanne 'abdühü Zekeriyâdı der misin” (G 136/15)

4.1.2. Din Büyükleri

4.1.2.1. Hız. Ali

Hız. Muhammed'in damadı ve amcası Ebu Talib'in de oğludur. Hız. Ali İslam'a ilk inananlardanır. Edebiyatımızda Hız. Ali'nin cesareti, kahramanlığı, yiğitliğı ve savaşlarda gösterdiği faydalar konu olarak işlenmektedir. Hız. Ali. “Esedullah, Hayder, Şir-i Yezdan ve Kur'an-i Natık” gibi sıfatlar ile anılmaktadır. Dört Halife'den dördüncüsüdür. “Düldül”

adında efsanevi bir atı ve “Zülfikar” adında ucu çatalı bir kılıcı vardır. Bu kılıcın gücü Hz. Ali’nin gücü ile özdeşleşmiştir ve en güçlü kılıç olarak anılır (Şentürk, 2016: 265-267). Kânî beyitte Hz. Ali’nin adını doğrudan zikretmemektedir. “Zülfikar ve Haydar” kelimelerini kullanarak Hz. Ali’yi ve onun gücünü, cesaretini hatırlatmaktadır.

“Şîr-i girân kirdâr-ı şahın-ı gâbe-i ışkâm
Elümde zü’l-fiķârüm vardur ammâ Hayderüm yoķdur” (G 50/10)

4.1.2.2. Hanîfe Nu‘mân Efendi

Ehl-i sünnet imamlarının dört büyük müçtehidinden ilkidir. Kaynaklara göre Ebû Hanîfe 4000 kişiden ilim öğrenmiştir. Bilgisi, zekâsı, zühd ve takvâsı ileri derecedir. Fıkıh bilgilerini toplayıp, kısımlara ve kollara ayırıp belirli yol ve yöntemler koymuştur. Peygamber efendimizin ve eshâb-ı kirâmın bildirdiği itikat ve iman bilgilerini de toplayıp yüzlerce öğrencisine bildirmiştir. Bütün dünyada uygulanan İslami hükümlerin dörtte üçünün Ebû Hanîfe ait olduğu söylenir. İslamiyette aile reisi olarak anılır. Diğer bütün mezhep bilginleri ise onun çocukları gibi düşünülür (Zavotçu, 2013: 211).

“Sâbit-ķadem bu şâri‘-i a‘zamda kâm alur
Bâ-ķavl-i bû Hanîfe-i Nu‘mân efendimüz” (G 71/4)

4.1.3. Melekler

4.1.3.1. Cebrail

Dört büyük melekten biri olarak kabul edilir. Allah ile melekler ve peygamberler arasında elçilik görevinde bulunur. Allah’ın emirlerini tebliğ etmek ile görevlidir. Cebrail, Hz. Muhammed’e Hira Dağı’nda görünüp ilk vahiyi tebliğ etmiştir. Daha sonra Miraç hadisesinde Hz. Muhammed’i kanatları ile göğe çıkarmıştır. Hz. Meryem’e insan suretinde görünüp Hz. İsâ’yı müjdelemiştir. Hz. İbrahim ateşe atıldığında ona yardım teklifinde bulunmuştur.

Edebiyatımızda diğer meleklerle nazaran Cebrail’den daha çok söz edilmektedir. “Cibril, Cibril-i Emin, Ruh’ul- Emin, Ruh’ul Kudsi, Bülbül-i Kudsi, Huma-yı Kudsi, Tavus-ı Kudsi, Tavus-ı Arş, Tavus-ı Sidre” gibi isimlerle anılmaktadır (Pala, 2002: 94). Kânî, Cebrail’i Allah ile vasitasız görüşüp onun emirlerini tebliğ ettiği için gerçek bilgiye vakıf

olma özelliği ile ele almaktadır. “Himmatlerin Anka’sı ile hem nefes” diyerek Allah ile olan yakınlığını da vurgulamaktadır.

“Hep Cebra’ıl t̄ānesidür remme-i ‘uķūl
Düşdi peşine gülle-i ‘ışķuñ şu ekdiler” (G 20/3)

“Hem-nefesdür rûḥ-ı Cibrîl ile ‘Anķā-yı himem
Rûḥ-ı Rıḍvāndur riyāz-ı Cennetüñ pervanesi” (G 189/6)

4.1.3.2. İsrâfil

Dört büyük melekten biridir. Hz. Âdem’e secde eden ilk melektir. Kıyamete kadar Levh-i Mahfuza bakıp diğer üç meleğe ne yapacaklarını bildirecektir. Kıyamet gününü Sur’a üfleyerek haber verecektir (Pala,2016;239). Kânî İsrâfil’i kıyameti haber verme özelliği ile ele almaktadır.

“S(i)râfîl eylese ol ķarn-ı ervāḥı baña teslîm
Vekâletle anı üç kerre üflerse gider gelmez” (G 84/7)

4.2. TARİHİ VE EDEBİ ŞAHSİYETLER

4.2.1. Tarihî Şahsiyetler

4.2.1.1. Bilâl Habeşî

Bilâl-i Habeşî peygamberimizin müezzini ve İslamı kabul eden ilk yedi kişiden biridir. Cennetle müjdelenen sahabelerdendir. İşkencelere göğüs gererek *Allah birdir* sözünü dilinden düşürmemiştir. Güzel sesi ile ezan okuması ile bilinir (Zavotçu, 2013: 130).

“Vaşf-ı ḥaṭṭuñ mı yazar ḥāme-i müşgîn cāma
Yoḥsa Ḳur’ānı Bilâl-i Ḥabeş ezber mi sürer” (G 47/4)

4.2.1.2. Ebrehe

Yemen kralı Ebrehe hazırladığı bir ordu ile Kâbe'yi yıkıp kıblenin yerini değiştirmek için Mekke'ye gelmiştir. Kur'anı Kerim'de Fil Suresi'nde Ebabil kuşlarının üzerine taş yağdırdığı ordu Ebrehe'nin ordusudur. Ebrehe'nin ismi surede açıkça zikredilmez (Kazancı, 1994: 79-80).

“Ebābīl Ebrehe-küşlük ne mu'īndür hayāl eyle
Niçe te'dīb-baḥş-ı düşmen-i bed-kār olur Kible” (G 171/6)

4.2.1.3. Hasan Baba (öl.1094/1683)

Cezayir'in Hacı Mehmet'ten sonra gelen ikinci dayısıdır. Aslen korsanlıktan gelme olup ünlü bir denizcidir (Çetin, 1997: 290).⁸ Kani 31 nolu gazelinde “Mellah Hasan” diyerek Hasan Baba'nın denizciliğinden bahsetmektedir.

“Mellāḥ Hasan göstererek 'āşıkā kāmēt
Degdi direk-i keşti-i hicrānda direkler” (G 31/2)

4.2.1.4. İskender

Tarihte iki farklı İskender vardır. Bunlardan biri Kur'an'da adı geçen, Hızır ile “ab-ı hayat” diye bilinen ölümsüzlük suyunu arayandır. Diğeri ise Yunanistan, Anadolu, İran, Hindistan gibi ülkeleri içine alan geniş bir coğrafyaya hükmeden Makedon kralıdır. Edebiyatımızda iki İskender'in menkıbeleri çoğu zaman birbiri ile karıştırılmıştır. İskender daha çok “ab-ı hayat”ı araması ve “Yecüc ve Mecüc” kavimleri için yaptığı set ile anılmaktadır (Zavotçu,2013;389-393).

“Düşer dil āsitān-ı dil-bere mey-ḥānedēn şoñra
İder bir secde-i İskenderi ammā neden şoñra” (G 155/1)

“Bilürdik olduḡuñ bī-behregān sīr-āb-ı ye's āḡir
S(i)kenderle berāber āb-ı Hızırı cüst-cū itsek”(G 101/5)

---

⁸ İlyas Yazar'ın 2007'de hazırladığı “Kānī Dīvānı” isimli doktora tezinde Hasan'ın, Ahmet Mithat Efendi'nin “Hasan Mellah” isimli romanındaki karakter ile aynı kişi olma ihtimali göz önünde bulundurulmuştur. Fakat tarih olarak bir uyumsuz söz konusu olduğu için burada sözü edilen Hasan'ın 1600'lerin sonunda yaşayıp denizciliği ile nam salmış Hasan Baba olduğu düşünülmektedir.

4.2.1.5. Nizâmülmülk (1018-1092)

İran’da doğup dönemin ünlü hocalarından ders aldıktan sonra Selçuklu Devleti’nin hizmetine girdi. Alparslan ve Melikşah gibi hükümdarların baş vezirliğini yaptı. Nizamiye Medreseleri’nin kurucusudur. “Siyasetnâme” adında ünlü bir eseri vardır.

“Getür nazma perîşân sözleri çün lü’lü-i manzûm
Nizâmü’l-mülk-i ma’nî ol mişâl-i mîr-i hâkânî” (G 211/2)

4.2.1.6. Platon (M.Ö. 427-347)

İlkçağ Yunan düşünürlerindedir. Alnının genişliğinden dolayı kendisine Platon ismi verilmiştir. Arap alfabesinde “p”sesi olmadığı için Yunancadan yapılan çevirilerde adı İslam edebiyatına “Eflatun veya Felatun” şeklinde geçmiştir. Platon divan edebiyatında aklın simgesi olarak kullanılmaktadır (Pala, 2002: 135).

“Aklıkarı degüldür ‘ışk-ı Eflâṭun da olsañ
Biraz Mecnûnca eṭvârlar ister deli ister” (G 65/4)

“Tehî mağzam Felâṭun ḡannider ammâ beni herkes
Ümîd-i neş’e eyler nûş-ı cām-ı ser-nügünümde” (G 179/7)

4.2.1.7. Rüstem ve Nerîmân

Neriman, *Şehnâme*’de adı geçen efsanevi kahramanlardandır. Sam’ın babası Zal’ın da dedesidir. Rüstem de *Şehnâme*’deki efsanevi kahramanlardandır. Rüstem’in Neriman’ın soyundan geldiği söylenilir. Divan edebiyatında her ikisi de kahramanlığın ve yiğitliğin sembolü olarak kullanılır (Yıldırım, 2008:545, 596-597).

“Ey ğam ne bozulmaz ne sitemger revîşüñ var /Gerdün gibi hep kec
Rüstemle Nerîmân saña leşker mi gerekdür / Râst ola ḡavâfi” (M 1/8)

4.2.1.8. Şahin Giray

Kırım'ın 48. (son) hanıdır. Kırım bağımsız olup Osmanlıdan ayrıldıktan sonra Rusların desteği ile Kırım tahtına oturmuştur. Kırım'daki Tatarlar Şahin Giray'ı han olarak kabul etmeyip isyan etmişlerdir. Şahin Giray Rusya'nın desteği ile üç kez Kırım tahtına oturmuştur. Sonra Ruslar Kırım'ı işgal etmeye geldiği vakit Şahin Giray, Rus ordularına kapıları açmıştır ve Kırım'ın kaybına sebep olmuştur. Daha sonra Şahin Giray Rusların gerçek yüzünü görüp, pişman olmuştur ve Osmanlıya sığınmıştır. Osmanlıdan af dilese de kabul edilmemiştir ve idam edilmiştir (Ahmet Cevdet, 2008: 145-146).

“Hā'inligi becerdi çü Tatar ğamzesi
Şahin Giray nāmına bir hān efendimüz” (G 71/3)

4.2.1.9. Şems-i Tebrîzî

Asıl adı Şemseddin Muhammed Tebrîzî'dir. Yüksek manevi yeteneklere sahip olduğu ve medrese eğitiminden uzak durduğu rivayet edilir. İlahiyat, felsefe, cebir, kimya gibi ilimlerle ilgilenmiştir. Konya'ya gelip Mevlânâ Celaleddin Rumi ile tanışmıştır. Mevlânâ'nın bilgi ve anlayış gücünden etkilendiği gibi kendisi de Mevlânâ'nın hayatını büyük ölçüde etkilemiştir. Mevlânâ ile aralarındaki bu yakın dostluk bir süre sonra Mevlânâ'nın çevresindekiler tarafından hoş karşılanmayıp kıskançlığa sebep olmuştur. Şems de Konya'dan ayrılmıştır. Divan edebiyatında Mevlânâ ile olan yakın dostluğu ile ele alınmıştır (Zavotçu, 2013: 706-708).

“Şems-i Tebrîzî olur Tebrîz-i teb-lerze-keşân
Ya'ni Mevlânâ-yı 'ālî-ħimmetün pervanesi” (G 189/11)

“Riyâzî ħuddise sırruh ki girmiş ravza-i vaşla
Dil-i Kānî gibi ol ravza-i pür-zîneden çıkmaz” (G 81/7)

4.2.2. Edebî Şahsiyetler

4.2.2.1. Hoca Neşet (1735-1807)

Asıl adı Süleyman'dır ve Edirne'de doğmuştur. Devrin önde gelen âlimlerinden Ali Efendi ile Yâsinîzâde'den ders almıştır. Mevlevî tarikatına mensuptur. Döneminin Farsça'yı en iyi bilen âlimi sayılmıştır. İyi derece Farsça bildiği için unutulmaya başlayan Acem ve Hint şiirini yeniden canlandırma yolunda eğilimler sergilemiştir. Hayatının çoğunu genç şairleri yetiştirmeye harcamıştır. Şeyh Galip'e "Esad" mahlasını o vermiştir. Sadrazam Râgıp Paşa'nın himayesinde olan şairlerdendir. Zeamet sahibi olması sebebi ile de 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı'na katılmıştır (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, İlhan Genç: 2013).

"Şu'le-zâdur çün fetîl-i şem'a-i revğan-nedân
Çayddan âzâdedür bu Neş'etüñ pervanesi" (G 189/9)

"Neş'et-i uhrâya eyle âhîrü'l-emr i'tibâr
Evvel âhîr olma gel bu Neş'etüñ pervanesi" (G 189/12)

"Hakğdan ister bîm-i dil yoğsa bu vaşşetgâhda
'Ârif-i billâh degül bu Neş'etüñ pervanesi" (G 189/13)

"Hâzret-i Neş'et Efendiye idüp hafz-ı cenâh
Olma ğayrı Kâniyâ şu neş'etüñ pervanesi" (G 189/18)

4.2.2.2. Mansûr

Mansûr İran'ın Tur kasabasında doğdu (M.857). Genç yaşta tasavvuf yoluna intisap edip İslam'ı yaymaya çalıştı. Bir dostunun hallaç dükkânındaki işleri bir parmak hareketi ile düzenlemesi sonucu "hallaç" lakabı verildi. "Ene'l-Hak" (ben Hakk'ım) dediği için hapse atıldı ve daha sonra da darağacına çekilerek idam edildi. Tasavvufî çevrelerce Mansûr Allah aşkı ile ölümü göze aldığı için şehit olarak kabul edilir. Kânî de Mansûr'un idam edilmesini şiirlerinde işlemiştir (Pala, 2002: 185-186).

"O kıdd ü kâmet ile sen cemâlüñ 'arz kılduğca
Göñül Manşûr-âsâ şurma ber-bâlâ-yı dâr ağlar" (G 19/7)

“Manşūrı çün gül-i ser-i dār idecekdiler
Sırr-ı ene'l-ḥaḳı açacaḳ idi çekdiler” (G 20/1)

“Mezheb-i Manşūr-ı ehl-i Ḥaḳḳı te'yīd eyleyen
Zülf-i müşgin-tābına ber-dār ise serper çıkar” (G 41/4)

“Ne Manşūram ne ber-dār-ı ser-i zülf olmaḳ ister dil
Nesīmī-vār hem de yüzmege lāyık derüm yoḳdur” (G 50/13)

“Dāmen-i dār-ı vefāya biz aşılduḳ tā ezel
Ḥazret-i Manşūr-āsā dāra ḥācet ḳalmadı” (G 214/6)

4.2.2.3. Mevlânâ

Mevlânâ Celaleddin Rumi 1207-1273 yılları arasında yaşıyan büyük bir mutasavvıftır. Mevleviliḡin kurucusudur. Mevlânâ medresede müderrislik yapan ve dergâhta zikir meclisleri kuran şöhreti yayılmış bir şeyhtir. Şems-i Tebrîzî ile tanıştıktan sonra aralarında yoğun bir manevi aşk hâsil olup büyük bir dostluk kurulmuştur. Mevlânâ, edebiyatımızda Mevlevilik, tasavvuf, Şems-i Tebrîzî ile olan dostluḡu ve altı ciltten oluşın “Mesnevi” isimli eseri ile sık sık zikredilmektedir (Zavotçu, 2013: 489-490).

“Baña imdād-ı Mevlânâ-yı Rūm irer yeter yoḳsa
Yolında ol şehūñ tā arşa da irsem gider gelmez” (G 84/9)

“İste Mevlânâ yüzinden şemme vechu'llāh yüzün
Tā olasın ḥān-ḳāh-ı fıtratuñ pervanesi” (G 189/17)

“Celāle'd-dīn-i Mevlânâ kitāb-ı Mesnevīsinde
Kerāmāt-ı bülend-i evliyādandur dimiş anı” (G 211/4)

4.2.2.4. Nâbî (1642-1712)

Asıl adı Yusuf'tur ve Urfa doğumludur. XVII. yüzyılın başarılı şairlerindedir. Eğitiminin Urfa'da tamamladıktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Burada divan kâtipliḡi ve kethudalık gibi vazifelerde bulunmuştur. “Nâbî Ekolü” olarak da isimlendirilen Hikemî tarzın Türk edebiyatındaki en başarılı temsilcisidir. Nâbî Lehistan ve Revan seferlerine katılmıştır. Kânî de şiirinde Nâbî'nin Revan seferine katılmasını dile getirmektedir (Zavotçu, 2013: 540).

“Revān-ı Nābī-i mağfūra ṭab^c-ı pāk-i Kānīden
Aransa bundan a'lā ber-güzār olmaz bu yerlerde” (G 167/7)

4.2.2.5. Nesîmî (öl.807-?)

Seyyid Nesîmî 'nin doğum yeri ve tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Şeyh Fazlullah tarafından kurulan Hurifilik tarikatının öğretilerini halk arasında yaydığı için derisi yüzülerek idam edilmiştir. Nesîmî de Hallacı Mansûr gibi aşk ehlidir ve inançları sebebiyle idam edilmiştir. Şiirlerde Hallacı Mansûr ve Seyyid Nesîmî zaman zaman bir arada kullanılmaktadır (Bilgin, 2007: 3-5).

“Ne Manşûram ne ber-dār-ı ser-i zülf olmak ister dil
Nesîmî-vār hem de yüzmege lāyık derüm yokdur” (G 50/13)

“Cild-i ten-i pür-dāğı Nesîmî gibi şoydı
Kisvet mi keser kendüye gerdün derümden” (G 143/6)

“Mānende-i Nesîmi-i aqdem haramdur
Kendü derisi cübbe-i vaḥdet giyenlere” (G 150/3)

4.3.Aşk Kahramanları

4.3.1. Arzu ile Kamber

Halk hikâyelerinden biri olan Arzu ile Kamber hikâyesi divanda bir beyitte geçmektedir. Zamanla atasözü olarak kabul edilen “Kambersiz düğün olmaz” sözü ile bu hikâyeye telmih yapılmıştır. Bu hikâyenin birçok varyantı bulunmaktadır. Varyantlardan biri kısaca şu şekilde anlatılmaktadır: Kamber Horasan'da dünyaya gelmiştir. Ailesi hac yolunda saldırıya uğrayıp öldürülmüştür. Tek başına kalan çocuğu Arzu'nun babası alır ve kızı ile beraber büyütür. Arzu'nun babası öldükten sonra bu iki çocuk kardeş olmadıklarını öğrenip birbirlerine âşık olurlar. Fakat Arzu'nun annesi evlenmelerine izin vermez. Arzu'yu zengin bir adamla evlendirmek ister. Bunun üzerine Kamber evi terk edip kendini uçurumdan aşağı atar. Melikşah'ın adamları Kamber'i yaralı halde bulup iyileştirirler. Melikşah; Arzu ve annesini saraya davet edip, Kamber'i kendi oğlu olarak tanıtarak onları evlendirmek ister. Düğün günü Arzu'nun odasına gelen Melikşah “Hadi kızım hazırlan bugün düğün günüdür”

der. Arzu “Kamber’den başka biriyle evlenmen” der. Bunun üzerine Melikşah “Elbette kızım Kambersiz düğün olur mu? Kamber dışarıda seni bekliyor” der.⁹

“Kambersüz ebed kûy-ı vefâda düğün olmaz
Ben sūr-ı vişâlũnde niçün Kambere dönmem” (G 120/3)

4.3.2. Leyla ile Mecnun

“Leyla ile Mecnun” aşk hikâyelerinin en meşhurdur. Klasik edebiyatımızda bu hikâyeye birçok şair tarafından mesnevi nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Bunların içinde en ünlü olanı Fuzuli’nin mesnevisidir. Mesneviler dışında şairler şiirlerinde de “Leyla ile Mecnun” hikâyesine sık sık telmihte bulunmuşlardır. Âşıklar kendilerini Mecnun ile kıyaslayıp aşklarının büyüklüğünü anlatmışlardır. Leyla ise ulaşılamayan sevgililerin ortak adıdır. Güzelliği dillere destandır. Mecnun ve Leyla kelimeleri şiirlerde sözlük anlamları ile de kullanılmaktadır. Kânî de âşığın ve sevgilinin özelliklerini anlatırken hem Leyla ile Mecnun hikâyesinin kahramanlarını hem de sözlük anlamlarını kastederek şiirlerinde kullanmıştır. Bunun dışında Mecnun’un gerçek adı olan Kays sözcüğünü de kullanmaktadır (Zavotçu, 2013: 449-54).

“Bir kez tağıtmasun saçın ol Leylî-i cemâl
Mecnunları tağı taş şahrâyı taldurur” (G 40/2)

“Aıklkârı degüldür ıışk-ı Eflâţũn da olsañ
Biraz Mecnũnca eţvârlar ister deli ister” (G 65/4)

“Deşt ü kũhı niçe taldurmaya Mecnũnlar kim
Hũsn-i Leylî bu tecellikedede kũh-der-kũh” (G 154/4)

“Kuş kındurur ser-i suhane Kays-vâr ıışk
Kındmaz bu mürğ egerçi ki her âşiyâneye” (G 170/2)

⁹ “Kambersiz düğün olmaz” atasözünün hikâyesi ile ilgili farklı rivayetlerde bulunmaktadır. Bunlar:

1. Hz. Ali’nin Kamber adında bir kölesi varmış. Hz. Ali nereye giderse Kamber’i de yanında götürürmüş. Bir meclis, toplantı ve düğünde Kamber’i gören insanlar Hz. Ali’nin geleceğini anlarırmış.

2. Vakti zamanında Kamber adında bir adam varmış. Adam karısı ve çocuklarını kaybettikten sonra akli dengesini de yitirmiştir. Nerede bir düğün görse karı ile evlendiği gün aklına gelir, düğünü de kendi düğünleri zannedermiş. Bütün düğünlere gider yiyip içip eğlenirmiş. Bir süre sonra Kamber bütün düğünlere davet edilmeye başlanmış. Hatta Kamberin gelmediği düğünler iptal edilir olmuş.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TESPİTLER VE YAZIM ÖNERİLERİ

5.1. TESPİTLER VE YAZIM ÖNERİLERİ

Osmanlı Türkçesi'nde yazımı aynı olan birçok kelime vardır. Bu yüzden çeviri çalışmalarında bazı eksiklikler ve yanlışlıklar meydana gelmektedir. Bağlamsal sözlüklerde kelimeler metin içindeki durumlarına göre anlamlandırıldıkları için bu tür eksikliklerin giderilmesi mümkündür. *Kânî Dîvânı*'nda tespit ettiğimiz kelimeler ve önerdiğimiz yeni kelimeler ile örnek beyitler aşağıda listelenmiştir.

	Beyit no	Yanlış/eksik	Kelimenin geçtiği beyit	Doğru/düzeltilmiş
1	(G 1/5)	Āb-āsā	Felek encüm zamān oldı yine rindānla ihvān Ṭıbāk-ı seb'-i arz ümm-i veled eflāk ābā-sā	Ābā-sa
2	(G 6/2)	pāzenü	Dest ü pāzen bu āteş-mevcde güstāhdur Her şināver qalur ayakda virür her el cevāb	pāzen
3	(G 10/2)	çün	Tenāfür ehl-i 'irfāniyla zāhid sen de inşāf it Cenābuñda olan sīmā-yı cevn yeb-rūhdandur hep	cevn
4	(16/7)	der-i şehvār	Göz yaşlarum inci gibi şalkımlu dökülsün Ben ol dür-i şehvār yitürdüm bulamam hıç	dür-i şehvār
5	(G 28/4)	Fikr ile	Uyan yatduqca sen bār-ı günāh eyler seni qanbūr Ne deñlü yol alur fikreyle bir kerre 'aceb gözler	fikreyle
6	(G 32/5)	Mecnūna	Biri haqıkat-ı hāle virürse revnaq u zıb Degül qabāhate farı-ı mecūna haml olunur	mecūna
7	(G 42/6)	anuñ	Eyler sipihr-i tüde-i 'anber şerāresi Kānī şemīm-i hālūñ anub çünki āh ider	anub
8	(G 43/1)	şūziş/yāneler	Şūziş -i şem'î neden idrāk ider pervāneler Sūziş-i 'ışk ile bî-pervā niçe bir yaneler	şūziş/yaneler
9	(G 53/4)	mı (eksik)	Geçmeyen qanṭara-i 'ışk-ı mecāziden eger Qā'il-i safsaṭa-i qanṭara mı ceyb midür	mı
10	(G 71/7)	kıızıl dili	Aq yazılı işāret idüp nefyini gamuñ Fermān virür kızıl deli sulṭān efendimüz	kızıl deli
11	(G 79/2)	elümden	O deñlü ḥasretüñle künc-i gamda olmuşam bî-tāb Niyāza kudretüm qalmaz elünden el-amān gelmez	elünden
12	(G 80/4)	nisār	Fürüg-ı feyze isti'dād kār-ı kabiliyyetdür Şadefdendür güher nisān -ı gevher-bārdan gelmez	nisān

13	(G 93/6)	Eger (eksik)	Olsa şüretger eger bükalemün gösteremez Baña gösterdigini nüsha-i Erjeng-i vedā	eger
14	(G 102/1)	hālını	Niçün bir de teğāfül ruķdesinden kalkmaz başuñ Gül-āgīn-i hayāl-i hām ider bālīn nāz başuñ	bālīn
15	(G 103/7)	Memlukün	Senüñ ben boynı bađlu ‘abd-i memlūkuñ muyam ey çarlı Benüm rām oldıđum gördüñ de zann itdüñ ğulām alduñ	‘abd-i memlūkuñ
16	(G 103/2)	ölmezden	Yetişmek istemez miydi a zālīm meyve-i maķşūd Koparduñ ğadr idüp olmazdan evvel anı hām alduñ	olmazdan
17	(G 105/9)	ile	İmtinān ile yeme rengīn-simāṭ herkesi Sīr-çeşmāndan kabūl eyle nohūd u mercimek	eyle
18	(G 110/5)	koķuşmaz	O gül kim Hāzret-i Hāķķ reng ü bñ virmiş aña ey dil Dimāđuñda şadāķatsüz koķulmaz añladuķ bildük	koķulmaz
19	(113/5)	‘uşşāķlar	Muğ-beççe duht-ı rezle keş-ā-keş meyin çeküp Pīr-i muğanda oğul uşāķlar kızıl kızıl	uşāķlar
20	(G 116/1)	ğülef	Olur pūr-hñn dü-dīdem hem-çü sāđar dil-berüm añsam ğülef bađlar dü-ruhsārum o māh-ı enverüm añsam	kelef
21	(G 135/2)	cüst-cū-yı	Reh-i ‘ışķuñda cüst [ü] cū-yı Hāķķu’l-Hāķķa ğayret vir Refīķ-i rāh-bīn it her ‘azīmetde ğayūr ismin	cüst [ü] cū-yı
22	(G 136/3)	vaşlıdı	Peyğām-ı vaşlı bizlere fāş eyledüñ ğüzel Ol rāz-ı ser-nühüfteyi de yād ider misin	vaşlı

SONUÇ

Çalışmamız XVIII. yüzyıl eserlerinden olan Kânî Divanı'nın “Kânî Divânı Sözlüğü (Gazeller Bölümü): Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük” başlığı altında incelenmesinden meydana gelmektedir. Şiirlerdeki her kelime çekim ekleri atılarak kök ve gövde şekline getirildikten sonra anlamlandırılmıştır. Arapça ve Farsça tamlamalar, deyimler, atasözleri, anlam bütünlüğü olan bazı ifadelerdeki kelimeler birleştirilerek anlamlandırılmıştır. Türkçe tamlamalar ise anlam bütünlüğünün bozulduğu durumlar dışında tamlama ve tamlayanları ayrı olarak anlamlandırılmıştır.

Elde edilen bağlamlı dizinin incelenmesi sonucunda Kânî'nin atasözlerini, deyimleri ve yerel ifadeleri sıklıkla kullandığı tespit edilmiştir. Kânî'nin zaman zaman da Rumelili şairlerin kullandığı ifadelere şiirlerinde yer verdiği tespit edilmiştir. Bu durumu Kânî'nin uzun süre o coğrafyada yaşaması ile ilişkilendirmek mümkündür. Şiirlerde geçen edat, ünlem ve bağlaç gibi sözcük türleri belirlenerek kullanım sıklıkları ortaya konulmuştur. Şairin üslubunu ortaya çıkaran tamlamalar incelenerek dilbilgisel ve anlamsal olarak sınıflandırılıp soyut ve orijinal benzetmeler belirlenmiştir. Kânî iyi bir gözlemci olarak XVIII. yüzyılın sosyal hayatına dair bilgileri ve kültürel unsurları şiirlerinde kullanmıştır. Bu unsurlar belirlenerek şairin yaşadığı döneme ayna tutulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Arslan, Mehmet (2000), *Osmanlı Edebiyat-Tarih-Kültür Makaleleri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Asım Ahmed (2000), *Burhan-ı Katı* (Haz. M. Öztürk-D. Örs), TDK Yayınları, Ankara.
- Arif Hikmet (2014), *İnceleme-* Akbayar, Nuri (2001), *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, Tarih Vakfı Yurt Yay, İstanbul.
- Akıncı, Sırrı (1971), “*Hekimoğlu Ali Paşa ve Kani Efendi*”, Hayat-Tarih Mecmuası, Cilt:2 (Ekim) S.14-17.
- Aksoy, Ö. Asım (2015), *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (2 Cilt), İnkılap Yayınları, İstanbul.
- Aksoyak, İ Hakkı (2009), *Osmalı Türkçesi Okuma Kitabı*, Grafiker Yay. Ankara.
- Aksoyak, İ Hakkı (2016), *Söylenmemiş Sözler*, Grafiker Yay. Ankara.
- Aktaş, Şerif (1986), *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri*, Akçağ Yayınları Ankara.
- Arif Hikmet (2014), *Tezkire-i Şu'ara: İnceleme-Çeviriyazı-İndeksli Tıpkıbasım*, (Haz. Sadık Erdem), TTK Yay. Ankara.
- Atabay, Neşe, Kutluk İbrahim, Özel Sevgi (1983), *Sözcük Türleri*, TDK Yay. Ankara.
- Batıslam, H. Dilek (1997), *Kani'nin Mensur İetaifnamesi ve Hezliyyatı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bilgin, A.Azmi (1995), “Nesimi”, İslam Ansiklopedisi, (C:33 ss.3-5), MEB, Yay. İstanbul.
- Bursalı Mehmet Tahir (2016), *Osmanlı Müellifleri*, (Haz. Yekta Saraç),(C: 2 s.815-816) TÜBA, Ankara.
- Canım, Rıdvan (2016), *Divan Edebiyatında Türler*, Grafiker Yay. Ankara.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1998), *Divanlar Arasında*, Akçağ yay, Ankara.
- Çelik, Nebi (2016). *Edirneli Şevki Dîvânı (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Çeltik, Halil (2013) *Rumeli Şairlerinin Şiir Dünyası*, Kurgan Edebiyat Yay, Ankara.
- Derleme Sözlüğü*, (2009), C. 1-6, TDK Yayınları, Ankara.

- Çetin, Atilla (1997), “*Hasan Baba*”, *İslam Ansiklopedisi*, (C:16 ss.289-290), Meb. Yay. İstanbul.
- Develioğlu, Ferit (2000), *Osmanlıca Türkçe Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara.
- Dilçin, Cem (2013), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, (Onuncu Baskı), TDK Yayınları, Ankara.
- Dilçin, Cem (2013), *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yay, Ankara.
- Doğan, Ahmet (2011), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1977), *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılap ve Aka Yay, İstanbul.
- Harman, Ö. Faruk (1995), “Nüh”, *İslam Ansiklopedisi*, (C:38 ss. 224-227), MEB Yay. İstanbul.
- Harman, Ö. Faruk (1995), “Süleyma”, *İslam Ansiklopedisi*, (C:33 ss.5660), MEB Yay. İstanbul.
- Horata, Osman (2009), *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Işık, İhsan (2001), “Kani”, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, (ss.520) Uyum Ajans, Ankara
- İnalçık, Halil (2013). *Şair ve Patron Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme*, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- İpekten, Haluk (2006). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, (Sekizinci Baskı), Dergâh Yayınları, İstanbul.
- İsen, Mustafa, Horata Osman, Macit Muhsin, Kılıç Filiz., Aksoyak, İ. Hakkı (2014), *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay, Ankara.
- Kabaklı, Ahmet (2011), *Divan Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay, Ankara.
- Kanar, Mehmet (2008), *Kanar Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yay, İstanbul.
- Kanar, Mehmet (2003), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin yay, İstanbul.
- “Kani” (1998), *Ana Britanica*, (C:12, ss.15) Ana Yayıncılık, İstanbul.
- “Kani” (2004), *Başlangıcından Bugüne Türk Şair ve Yazarlar Sözlüğü*, (C:7 ss.525-526), Ötüken Yay. İstanbul.
- “Kani” (1955), *İslam Ansiklopedisi*, (C:6, ss.158-159) MEB Yay. İstanbul.
- “Kani” (1990), *Milliyet Büyük Ansiklopedi*, (C:8, ss. 2833-2834) Milliyet, İstanbul
- “Kani” (1982), *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, (C:5, ss.145-146), Dergâh, İstanbul.

- “Kani” (1982), *Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi*, (Atilla Özkırımlı), (C:3, s.715-716), Dergâh, İstanbul
- Kaplan, Mehmet (2014), *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kayaalp, İsa (2001), “Kani”, *İslam Ansiklopedisi*, (C:24, ss.306), Türk Diyanet Vakfı Yay. İstanbul.
- Kazancı, Ahmet Lütfi (1995), “Ebrehe”, *İslam Ansiklopedisi*, (C:10 ss.7980), MEB Yay. İstanbul.
- Kılıçarslan, Orhan (2016), *Hayâlî Bey Dîvânı'nın İncelenmesi-Bağlamlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Koçu, R. Ekrem (1969) *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, 1. Baskı, Sümerbank Yayınları, Ankara.
- Köprülü, M. Fuat (2014), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Levend, A. Sırrı (1973) *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Levend, A. Sırrı (1984). *Divan Edebiyatında Kelimeler ve Remizler Mazmunlar*, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- Mehmed Süreyya (1996), *Sicill-i Osmânî (6 cilt)*, Tarih Vakfı Yurt Yay, İstanbul.
- Mengi, Mine (2000) *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yay, Ankara.
- Muallim Naci (2000). *Osmanlı Şairleri* (Haz. Cemal Kurnaz), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara.
- Onay, A. T. (1986), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Öztürk, Furkan (2007), *Bâkî Dîvânı Sözlüğü* [Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük], Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara.
- Öztürk, F. (2008, Kış), *İşlevsel Sözlük ve Osmanlı Şiirinde Bağlam*, Turkish Studies, S. 3(1), 326-334.
- Pakalın, Mehmet Zeki, (1971), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Pala, İskender (2008), *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Parlatır, İsmail (2012). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı yay, Ankara.
- Redhouse, J. W. (1992), *Turkish and English Lexicon* (2.baskı), Çağrı yay, İstanbul.

- Saraçbaşı, M. Ertuğrul, (2010), *Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü*, YPK Yayınları, İstanbul.
- Şemseddin Sami (2012), *Kâmûs-ı Türkî*, Altınpost yay, Balıkesir.
- Şemseddin Sami (1889), *Kamusu'l – Alam*, Mihran Matbaası, İstanbul.
- Şenödeyici, Özer (2015), *Nâilî Dîvânı Sözlüğü* [Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük], Serüven Kitap, İstanbul.
- Şentürk, A. Atilla (2016), *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, OSEDAM Yayayınları, İstanbul.
- Şentürk, A. A. (2016). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, OSEDAM Yayınları, İstanbul.
- Şentürk, A. Atilla & Kartal, Ahmet (2014), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Şükün, Zeki (1996), *Farsça-Türkçe Lugat, Gencine-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ*, MEB yayayınları, İstanbul.
- Taş, Songül (2013), *Yazar-Eser-Uslup*, Gazi Kitabevi, Ankara
- Tarama Sözlüğü*, (2009), 4. Baskı, (C: 1-8), TDK Yayınları, Ankara.
- Tulum, Mertol (2013), *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Türkçe Sözlük* (2009), TDK Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, Nimet (2008), *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Yılmaz, Mehmet (1992), *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler* (Ansiklopedik Sözlük), Enderun Kitabevi, İstanbul.
- Zavotçu, Gencay (2013), *Klâsik Türk Edebiyatı Sözlüğü*, Kesit Yayınları, İstanbul.

KÂNÎ DÎVÂNÎ SÖZLÜĞÜ (GAZELLER BÖLÜMÜ): BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜK

a: "Ey" anlamında seslenme edatı.

Gel gör göze hîç göz göre nūr itme izāfe /Aldar bu teğāfülle **a** cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [a]

Yetişmek istemez miydi **a** zālīm meyve-i maḫşūd /Koparduñ gadr idüp olmazdan evvel anı hām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [a]

Gül-būseyi isrāfa vecih neydi **a** cānum /Giçmez çü çocuğdur ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [a]

Ferāgatde hemānā şāh kendü ‘ālemindeyken /Ne sihr itdüñ **a** zālīm āh ‘aqlum çeldigün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [a]

Eşk-i gül-günuma itme taklīd /La’l olur mı **a** münāfık aşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 4). [a]

a: 1. Sevgilinin telaşı.

Şitābuñ seyr idüp terkībde ağıyāra naḫil itdüm /Hele inşāf idüp ta’bīrin **anuñ** ḫayra yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [anuñ, -nuñ]

2. Sevgili.

O kim taḫdīr ezelde ḫüsnin **anuñ** bī-zevāl itmiş /Öñünde sām da esse bozulmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [anuñ, -nuñ]

Gül **anuñ** gönçesi gönçe lebinüñ rencesidür /Ne ḫadar medḫ iderseñ de o gül-rū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 11). [anuñ, -nuñ]

Ben **anuñ** iderdüm ḡam-ı ‘ışkı ile hey hey /Şimdi o da bir tāze-reviş hey heye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 7). [anuñ, -nuñ]

3. Âşık.

Hîç var mı kâ’inātda baḫ gitme derin /Allāh derinden özge **anuñ** bir deri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [anuñ, -nuñ]

4. Küstahlıklar.

Eger güstāḫī-i bīrūn bağışlansa da Kānī /Ġayūrāne tutar **anuñ** yerin sīneñdeki ḡışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [anuñ, -nuñ]

5. Gül bahçesi.

O gülşen kim hemīşe bāḡbānı Ḥazret-i Ḥaḫḫdur /**Anuñ** gül gönçesi bi’llāh şolmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [anuñ, -nuñ]

āb: 1. Su.

Olurdi hātıra-i vuşlatuñ dile reh-yāb /Geçeydi dūzaħa Firdevs çeşmesinden **āb** (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [āb]

Göñülde ıışk yoğ ise şarābı neylersin /Harāret olmayıcağ dilde **ābı** neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 2). [ābı, -ı]

Mümkin mi **āb** āteş ile itsün imtizāc /Ben şu gibi mülāyim efendi o āteşī (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 9).[āb]

2. Şarap.

Żunūn-ı muħtemel-i kizb iken elüñdeki **āb** /Belūr-ı cām-ı mey-i āb-güne ħaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [āb]

āb içinde tāk: Su içinde yarım daire gibi olan kemer.

Tenümde ıaks-i çeşmüñ ħalka ħalka dāğlar açdı /Hayāl-i ebruvānuñ **āb içinde tāk**lardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [āb içinde tāk]lardur, -lardur]

āb u revnağ: Tazelik ve güzellik.

Derün bīrūn-nümā-yı cism tāb-ı rūħdandur hep /Zemīn ü āsmānda **āb u revnağ** yūħdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [āb u revnağ]

āb u tāb-ı ħüsni: Güzelliğın aydınlığı ve parıltısı.

O **āb u tāb-ı ħüsni** seyr idüp berğ-i bahār-āsā /Şihāb-ı berğ peyker-bār-ı ebr-i şu'le-bār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 11). [āb u tāb-ı ħüsni, -ı]

āb-āsā: Su gibi.

Leb-i cūya çekildi sū-be-sū aħbāb çün seyl-āb /Şaçıldı āb-ı rüy-ı ħuşşā vü endüh **āb-āsā** (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [āb-āsā]

ıabd-i memlūk: Bir kimsenin sahip olduğı ve tasarrufunda bulunduğı köle, kul.

Senüñ ben boynı bağılu **ıabd-i memlūkuñ** muyam ey çarħ /Benüm rām olduğum gördüñ de żann itdüñ ħulām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 13). [ıabd-i memlūkuñ, -uñ]

ıabes baħş-ı fu'ād it-: Boş, yersiz ihsanda bulunmak.

Ne düşmeden ne dostuñdan mürüvvet iste ey Kānī /ıAbes kimse saña baħş-ı fu'ād itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 14). [ıabes baħş-ı fu'ād itmez, -mez]

āb-ı hıızr: İçene ebedî hayat bağışlayan efsanevi su, āb-ı hayat.

Bilürdik olduğıñ bî-behregān sîr-āb-ı ye's āhîr /S(i)kenderle berāber **āb-ı Hıızrı** cüst-cü itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 10). [āb-ı hıızrı, -ı]

āb-ı keder-şü: Kederi yıkayan, yok eden su. Şarap.

Āh mey-hāneye kimdür seni dirseñ götüren /Beni ol cānibe bu **āb-ı keder-şü** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 14). [āb-ı keder-şü]

āb-ı maḥabbet: Aşk suyu.

Dîdār-ı aḥıbbā virür insāna neşāt /Evsāḥ-ı ğamı **āb-ı maḥabbet** yayķar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [āb-ı maḥabbet]

āb-ı ruḥ: Parlaklık, parıltı.

Devr-i felek-i ḥüsn u cemālün yine döndi /Mānend-i şihāb **āb-ı ruḥı** tîz söyüdü (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 2). [āb-ı ruḥı, -ı]

āb-ı rüy-ı ğuşşa vü endüh: Gam ve kederin şerefi, haysiyeti.

Leb-i cūya çekildi sū-be-sū aḥbāb çün seyl-āb /Şaçıldı **āb-ı rüy-ı ğuşşa vü endüh** āb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [āb-ı rüy-ı ğuşşa vü endüh]

āb-ı şîve: İşve suyu.

Reng-i işve şîveñe bir ḥüsn-i dîĝer virmese /**Āb-ı şîve** şu'le-i ruḥsāruña fer virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 2). [āb-ı şîve]

aç-: 1. Kapalı şeyi açık hâle getirmek.

Aç dāide-i fütüvveti ṭavr-ı 'amāyı ķo /Feth-i ṭılsım-ı ism-i mu'ammāyı çek çevir (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [aç]

Aç sîneñi görünsün o āyîne-i ṭılsım /Yum gözlerün açılmasun ol daḥmegāh-ı nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 11). [aç]

2. Söylemek, açıklamak.

Manşürı çün gül-i ser-i dār idecekdiler /Sırr-ı ene'l-ḥaķı **açacaķ** idi çekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [açacaķ, -acaķ]

3. Rahatlamak, genişlemek.

O perçem zîr-i fesden ol zenaḥdān perde-i ḥaṭdan /Neler itdi baña **açmazdan** gör baḥt-ı vārūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [açmazdan, -mazdan]

4. (İçini)Açmak. Derdini anlatmak, içini dökmek.

Sīnesin göstermez **açmaz** ol deri birden bire /Bād serd-i āhdan şağlar deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 1). [açmaz, -maz]

‘acāyib: Hayret verici. Bambaşka.

Cām-ı firākuñı çekeli çekdirüp gider /‘Āşık o cezbe ile **‘acāyib** çekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [‘acāyib]

‘aceb: 1. Garip, tuhaf.

‘Aceb bir hāle dūş oldum dilüm var dil-berüm yokdur /Ne sırdur dürc-i dil hem-çün şadefken gevherüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [‘aceb]

Şafha-i çehre-i pākizesi tefsīr-i ‘uyūn /‘Aks-i müjgānum o tefsīre **‘aceb** mıştardur (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [‘aceb]

Esrārumı ũurmadan ider cümle tırāş ol /Sırr şağlanamaz hīç **‘aceb** bir yere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [‘aceb]

2. Acaba.

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yā Rabb /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kāmum **‘aceb** yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [‘aceb]

Derd-i mağabbetüñ eseri cānda mı **‘aceb** /Büyü gülüñ fezā-yı gülistānda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [‘aceb]

Derd-i mağabbetüñ eseri cānda mı ‘aceb /Büyü gülüñ fezā-yı gülistānda mı **‘aceb** (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [‘aceb]

Nīrān-ı ğam göñülde midür bende sende mi /Yoğsa şerār-ı āh o külhanda mı **‘aceb** (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [‘aceb]

Bu hüsn u ān sende midür bilmem anı ben /Esrār-ı hüsn ü ‘ışık ise ol anda mı **‘aceb** (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [‘aceb]

Hān-ı hālīl mi baña h‘ān-ı vişāl mi /Hān-ı hālīl didigimüz hānde mi **‘aceb** (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [‘aceb]

Kānī bu gevher adımı virme kimesneye /Kān cevher içre mi ya cevher kānda mı **‘aceb** (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [‘aceb]

Uyan yatduğca sen bār-ı günāh eyler seni řanbūr /Ne deñlü yol alur fikr eyle bir kerre **‘aceb** gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [‘aceb]

Vağdet-i Hāğkı niçün münkir olurlar Kāniyā /Mu‘teber olmağ gerekmez mi **‘aceb** bir dāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [‘aceb]

Ben imhâl üzre saña gönlümü virmekte bi'llâhi /'Aceb gelmez mi cânâ hâtıra mühmelidigün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [‘aceb]

Çarârũn yok esüp şavurmadan ârâmsızlıktan /Bu günler mi ‘aceb Kânî şabâ-veş bildigün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 18). [‘aceb]

‘Aceb bir ben miyim dil-hûn gadrũn biñ mi yüzbiñ mi /Vefâsızlık mesânidinde pek ‘âlî maķâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [‘aceb]

Şorsañ ne dir ‘aceb şu muvaħħid geçenlere /Taħķķ-i mü'min olana kâfir diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [‘aceb]

Bu şüret-hâne-i ‘âlemde yokdur cây-ı âsâyiş /‘Aceb kanda gidersin Kâniyâ büt-hâneden sonra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 10). [‘aceb, -de]

Bir merhem ‘aceb var mı didüm dâĝ-ı derûna /Güldi didi gel leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [‘aceb]

Emsem ‘aceb emsem ola mı la'lüni didüm /Bir şive ile söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 21). [‘aceb]

Dilüm kanlar yutar kanlar döker göz kâna müstaĝrak /Bu demlerde ‘aceb şol cân sersem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [‘aceb]

‘aceb it-: Şaşmak, şaşırmaq.

Beni hem cünbiş-i sîm-âb görüp itme ‘aceb /Şiše-i şabri şikest itdi bugün seng-i vedâ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [‘aceb itme, -me]

acı-: 1. Üzölmek, acımaq.

Acımam ‘ışkı ile zâr u nizâr oldıĝuma /Yâr eger hiç kulaĝ tutmasa zâr oldıĝuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 1). [acımam, -mam]

2. Boşuna gitmiş sayarak üzölmek.

Bir yaralı berelü beste-i fitrâk-i ĝamum /Çati bî-raħme şikârum aña mı **acıyayum** (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [acıyayum, -yayum]

Hecr idelden beni jengâr-ı ĝam-ı yâra dü-çâr /Kâniyâ sine-figârum aña mı **acıyayum** (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [acıyayum, -yayum]

Târik-i dâr u diyâram aña mı **acıyayum** /Mübtelâ-yı ĝam-ı dârum aña mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [acıyayum, -yayum]

Târik-i dâr u diyâram aña mı acıyayum /Mübtelâ-yı ĝam-ı dârum aña mı **acıyayum** (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 2). [acıyayum, -yayum]

acı söz: Kişinin onuruna dokunan, gönlünü inciten söz.

Acı söze ne borcu var ‘aşıkuñ begüm /Gāhīce istemez mi dil-i zār bir piyāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [acı söze, -e]

açık: 1. Kapalı olmayan, açık.

Besdür bu şerhalar niye lâzım bu dāğlar /Gör hāne-i derün **açık** menfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 24). [açık]

2. Girilip çıkılması, geçilmesi serbest.

Ümmīdümü kesdüm hele halkuñ kapusından /Allāh kapusu gibi bir **açık** dere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 14). [açık]

3. Çıplak, örtüsüz (vücut veya organ), uryan.

‘Uryān ten olmalı beden-i rūh **açıkdan** /Başı kıçı açık gezinür canfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 15). [açık, -dan]

açıl-: 1. Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak, açık hâle getirilmek.

Açıldı bāb-ı rahmet gitdi gam gözden şehāb-āsā /Nümāyān oldı āsār-ı sa‘ādet āftāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [açıldı, -dı]

Aç sīneñi görünsün o āyīne-i tılsım /Yum gözlerüñ **açılmasun** ol daħmegāh-ı nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 12). [açılmasun, -masun]

2. Meydana gelmek, ortaya çıkmak. (vücutta yara oluşması).

Oyarsın nāħun-ı hasretle bağruñ fā’ide virmez /**Açılma** sīnede dilde ser-ā-pā dāğlar gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [açılma, -sa]

3. (Çiçek için) Büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

Ṭururken ‘aks-i rūy-ı yār mir‘āt-ı derūnumda /**Açılmaz** mı gül-i ümmīd dāğ-ı lāle-gūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 2). [açılmaz, -maz]

Açılmaz mı disām-ı ālfām-ı gonçe-i maqşūd /Kālır mı gonçe-i taşvīr-āsā beste-leb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [açılmaz, -maz]

Açıl semt-i gülüstāna yine ey gülşen-i hūbı /Şalın biñ nāz ile nā-çār Ṭübā lek disün ṭubı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [açıl]

4. Dudağın açılması. Sevgilinin konuşması, âşığa iltifat etmesi.

Gül-bün-ṭırāz-ı hūsn olalı gonçe-i femi /‘Aşıqlara **açılmadı** bir an efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 12). [açılmadı, -madı]

‘āciz: Güçsüz, zayıf, beceriksiz.

Zebānum ḥüsn-i ta‘bīr-i merāmum itmeden **‘āciz** /Kelāmum imtizāc-ı harf-i istiḥsāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [‘āciz]

ad: 1. İsim, san, şöhret.

Ne nîk-nāmılgımız var ne pek de bed-nāmuz /Taḥalluş eyleyecek rütbe **adımız** yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [adımız, -ımız]

Yatarsın sen eşekler gibi **aduñ** ise insāndur /Hele şahrāya baĸ bir ĸalkmıřlar otlar öküzer (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [aduñ, -uñ]

Ġamze gibi kanlu ḥanĸer gibi egridür **adı** /Olmasun bŷy-āřinā-yı ḥŷn dimāĸı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 11). [adı, -ı]

2. İsim, mahlas.

Kānî bu gevher **adını** virme kimesneye /Kān cevher iĸre mi ya cevher kānda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [adını, -ını]

ādem:

1. İnsan.

Bir kerre senüñ ‘ıřkuñ ile uğraşa **ādem** /Ġayrı kedere var mı nazar virdi söĸündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [‘ādem]

Ey řŷḥ-ı siyeh-ĸerde seni görmese **ādem** /Tārīk olurdu gözine ĸehre-i ‘ālem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [ādem]

Gözüm merdümleri āĸıřtedür ḥun ben řehīd-i ‘ıřĸ /Baña **ādem** dinür mi ĸayrı ādem ĸande ben ĸande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [ādem]

Gözüm merdümleri āĸıřtedür ḥun ben řehīd-i ‘ıřĸ /Baña ādem dinür mi ĸayrı **ādem** ĸande ben ĸande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [ādem]

2. Hz. Ādem.

Ādemdeki aḥlāĸ-ı ḥamīde ola mecmŷ /Ser-levḥa-i mecmŷ daḥı līndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 25). [ādemdeki, -deki]

Bārgāh-ı ĸayrıdan umma ḥuřŷl-i maḥlabı /**Ādeme** her ne virürse řāh-ı istiĸnā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [ādeme, -e]

Mīnnet mi ĸeker girmek iĸün Cennete ādem /Mīrās ĸalupdur baña **Ādem** pederümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [ādem]

‘adem diyārı: Yokluk diyarı.

‘Adem diyārına şalmış şalāsı ‘ışk beni /Bu şubḥ pīr-i mey oḡutmuşa şu şalāsı (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 3). [‘adem diyārına, -na]

ādemī-zād: İnsan(oḡlu).

Ādemī-zāddur ammā ki perī-zād da dirüm /Beni ol vādīlere hep o melek-ḥū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 17). [ādemī-zāddur, -dur]

‘adīmü’l-miṣl: Benzersiz, örneḡi olmayan.

Kāniyā cān u dehānı o ‘adīmü’l-miṣlüñ /Noḡta-i şekk mi süveydā mı ḡaṡ-ı ‘ayb mıdur (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [‘adīmü’l-miṣlüñ, -üñ]

adını añ-: Bahsetmek. Söz etmek.

Kevserüñ **adın añar** mıydum hele leb-teşnegān /Yār eger leb-teşnegān būs-ı kenārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [adın añar, -ar]

adını bil-: Adını bilen (kişi), tanıyan, hatırlayan.

Zamānede unudulmuş **adın bilür** daḡı yok /Şudūr-ı luṡf u mürüvvet cünūna ḡaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [adın bilür]

āfet: 1. Güzel, sevgili.

O **āfet** küsdi gitdi Kānī-i bī-çāreye şimdi /Dil-i dīvāneyi ardınca göndersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 35). [āfet]

Ġam-ı hicrānı sessizden gelür teklīfsiz ammā /O **āfet** ḡod-be-ḡod gelmez saña āvāz-ı pā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [āfet]

2. I. Güzel, sevgili. **II.** Sakınılması gereken, tehlikeli, insana büyük zarar verecek olan kimse veya şey.

‘Āşıklarını öldüre öldüre o **āfet** /Evşāfını ser-defter-i ‘āşık-küşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 3). [āfet]

āfet-i cān: Cana bela veren, ıstırap çektiren güzel.

Hāṡıruñ neyle muṡayyeb olur ey **āfet-i cān** /Cān ise maṡlab eger ol daḡı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [āfet-i cān]

Niçe dil-mürde olmaz şüret-i ten-zinde de insān /Küser ‘uşşāḡına o **āfet-i cān** bir zamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [āfet-i cān]

āfet-i ‘uṣṣāk-küṣ: Âşıkları öldüren afet. Sevgili.

Kimin menākib-i şevke kimini düş-ı dile /Ġamin o **āfet-i ‘uṣṣāk-küṣ** yabān mı ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 28). [āfet-i ‘uṣṣāk-küṣ]

āftāb-āsā: Güneş gibi.

Açıldı bāb-ı rahmet gitdi ğam gözden seḫāb-āsā /Nümāyān oldı āsār-ı sa‘adet **āftāb-āsā** (Kānî Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [āftāb-āsā]

Senden özge dil-rübāyı hūr olsa istemem /**Āftāb-āsā** ser-ā-pā nūr olsa istemem (Kānî Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [āftāb-āsā]

‘afüvv: Affeden, merhametli.

‘Azîz zü’n-ntikām ismin netice zîb-i hāl itme /‘**Afüvv** ismine hem-dem kııl Ḥalîm ismin Şabūr ismin (Kānî Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [‘afüvv]

‘afv it: Bağışlamak, affetmek.

Kibāruñ rüy-ı serdin mevsim-i iḳbâlde **‘afv it** /Meh-i temmüzda berfüñ nüzüli ṫāğlardandur (Kānî Divanı, Gazel 22, Mısra 13). [‘afv it]

afyon: Haşhaş başlarından çıkan zehirli ve uyutucu madde.

Fütür o deñlü var Kānîde kim tenşîte meyl itsem /Ne dārü kārger ne benc ü ne **afyon** ne ḫab yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [afyon]

ağ: 1. Aşğın gözleri.

Cemāli seyrini dil-ḫ‘āhum üzre itmedüm Kānî /Bu küstaḫlıḫ nigāh-ı ḫ‘āhişümde **ağlardandur** (Kānî Divanı, Gazel 22, Mısra 16). [ağlardandur, -lardandur]

2. Tuzak.

Ağardı şanma farṫ-ı giryeden çeşmān-ı ‘uṣṣākuñ /Reh-i vaşluñda cānā ḫordu çeşm-i intizār **ağlar** (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [ağlar, -lar]

ağ ḫur-: Tuzak kurmak, bir varlığı yakalamak, ele geçirmek amacıyla tuzak hazırlamak (âşğın gözleri bağlamında).

Giryeden şanma ağardı dīde-i giryānumuz /Sen Ḥümāyı şayd için **ḫurduḫ** bir iki yerde **ağ** (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [ağ ḫurduḫ, -duḫ]

āgāh : Bilgili, haberli, uyanık.

Uyanık şandım ol şūhı uyurken h̄'āb-ı nāz içre /Kulak tıtdım degül **āgāh** gūyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [āgāh]

āgāh ol-: 1. Uyanmak.

Ben olmuşdım h̄arāb-ender-h̄arāb neş'e-i şevkuñ /Sen **olmaduñ** mı h̄'āb-ı nāzdan **āgāh** tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [āgāh olmaduñ, -maduñ]

2. Haberdar olmak.

Nüfūs-ı kām ile qable'l-hisāb **olmak** gerek **āgāh** /Eserler vaqflarda raqme-i maṭrūhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [āgāh olmak, -mak]

āgar-: Rengi solmak, ferî gitmek. (çok ağlamaktan kör olmak).

Ağardı şanma farṭ-ı giryeden çeşmān-ı 'uşşākuñ /Reh-i vaşluñda cānā qordu çeşm-i intizār aqlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [ağardı, -dı]

āgāz it--: Başlamak.

Ol çifteli tek ṭurmaz ider ten tene āgāz /Der der depinür dır dır ider seg-vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 9). [āgāz ider, -er]

āgeh ol-: Haberdar olmak, öğrenmek, vâkıf olmak.

Dil **āgeh olmayıcaq** dīde rūšenā olmaz /Hudā-yı hāneye muhtācdur gūşāyiş-i bāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [āgeh olmayıcaq, -mayıcaq]

āgehī: Uyanık, sırlara vâkıf.

Kānī şaḳın o şūr-ı h̄ired-sūzden ki h̄iç /Hāl-i tebāḥ-ı 'āşıḳınuñ āgehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 14). [āgehī]

āğışte be-hūn eyle-: Kan içinde bırakan, kana bulamak.

Üstüne düşmemenüñ var mı meger imkānı /Beni **āğışte be-hūn eyleyen** ol h̄ançerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [āğışte be-hūn eyleyen, -en]

ağız: İnsan ve hayvanlarda yemeye, seslenmeye mahsus uzuv.

Ağızla ağıladur diyemez yok bizüm ise /Tā mā-verā-yı gāybdadur intisābımız (Kânî Divanı, Gazel 72, Mısra 3). [ağızla, -la]

Kânî o ay çehrelü hürşîd behrelü /Niçün gâzabla **ağzına** ayı taldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 12). [ağzına, -ına]

ağız: Yeni doğuran memeli hayvanların doğumdan sonraki koyu kıvamda ilk sütü.

Zevk-i lebünle bir mi güvârişde cüy-ı şîr /Şâfî südüñ müşâbeheti var mı **ağıza** (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [ağıza, -a]

ağız ağıza vir-: İki kişi birbirine pek yakın durarak başkaları iştımecek bir biçimde konuşmak.

Reşk-i füzün ile geliyor cânım ağıza /Virdükce sen raķīb ile hep ağız ağıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [ağız ağıza virdükce, -dükce]

ağla-: Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

Zamân-ı vaşluñ añıldukça cism-i rüzgâr **ağlar** /Sevâd-ı haţtuñ eyyâmı görünse nev-bahâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [ağlar, -r]

Zamân-ı vaşluñ añıldukça cism-i rüzgâr ağlar /Sevâd-ı haţtuñ eyyâmı görünse nev-bahâr **ağlar** (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [ağlar, -r]

Hayâl-i gönçe-i ruhsârı sünbülzâr-ı gîsûsı /Gelürse hâţıra ‘aşık-ları leyl ü nehâr **ağlar** (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [ağlar, -r]

Ne kaldı ‘aşık-ı üftâdeye resm-i maħabbetden /Ki gelse meclise ağıyâr ider feryâd yâr **ağlar** (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ağlar, -r]

Misâl-i şîşe-i leb-rîz kim işkesde olmışdur /Derünî ‘aşık-ı bî-çâre eyler inkisâr **ağlar** (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [ağlar, -r]

O kıdd ü kıamet ile sen cemâlün ‘arz kıldukça /Gönül Manşür-âsâ turma ber-bâlâ-yı dâr **ağlar** (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 14). [ağlar, -r]

Ço ta‘nı eşk-i hun-pâş-ı şerâr-efşâna ey zâhid /Ne yapsun ‘aşık-ı bî-çârenün de derdi var **ağlar** (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 16). [ağlar, -r]

O yaluñ yüzli âfet şu gibi aķduķça gülzâra /Miyân-ı âb u âteşdür yeri Kânî yanar **ağlar** (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [ağlar, -r]

An an da **ağla** derd ile ol anı bir zamân /An an vücüd mülkini ol hüşn ü ân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [ağla]

Düşdiginden **ağlarum** yârün raķībân üstüne /Sevdiğüm gavgâ bütün ‘âlemde yorgân üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [ağlarum, -rum]

Nâz ile **ağladığın** ‘aşık iştmişti meger /Var sevâ-yı diger serde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [ağladığın, -dığın]

Ağlar iseñ gūşe-i vaħdetde kimse bilmesün /Dimesünler var ise bir kimseden ħācetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [ağlar, -]

Senüñçün **ağlamakda** buldıgum zevki ħaķ-ı Zemzem /Degül bulmaķ müyesser sevdigüm ğayrı ovalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [ağlamakda, -maķda]

Ağızla **ağladur** diyemez yoķ bizüm ise /Tā mā-verā-yı ğaybdadur intisābımız (Kânî Divanı, Gazel 72, Mısra 3). [ağladur, -dur]

ağlat-: Birisinin ağlamasına sebep olmak. Üzmek, kederlendirmek.

Ağlatdı ańdırup dil-i nālān u zārı hem /Ol gönlümü alanı mı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [ağlatdı, -dı]

ağyār: Rakip, el gün (sevgilinin dost edindiği kimseler).

Ne ħaldı ‘āşık-ı üftādeye resm-i maħabbetden /Ki gelse meclise **ağyār** ider feryād yār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ağyār]

Şitābuñ seyr idüp terkībde **ağyāra** naķil itdüm /Hele inşāf idüp ta‘bīrin anuñ ħayra yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [ağyāra, -a]

Geçerken sīm tenler āh u feryād eylemiş **ağyār** /Bu bir ħarbü'l-meseldür kim it ürmiş kārban geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [ağyār]

Bu günlerde ħazer it geçme Kānī semt-i dil-berden /Seni ğamz eylemiş **ağyār** o bī-raħme yamāñ geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [ağyār]

Ağyār raķibe ħaber-i vuşlat uçurmuş /Sen de baña vir sevdiceğim el ele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 13). [ağyār]

Yārı **ağyār** ile görmekten vaçanda Kāniyā /Yum gözüñ terk-i diyārı iħtiyār it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 11). [ağyār]

Ağyārı da görsem seni der-ħāřır iderdüm /Cānā hem o ağyārı yitürdüm bulamam ħiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 11). [ağyārı, -ı]

Ağyārı da görsem seni der-ħāřır iderdüm /Cānā hem o **ağyārı** yitürdüm bulamam ħiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 12). [ağyārı, -ı]

Vaşluñuñ naķdini gösterme meded **ağyāra** /Kāle-i vaşluñı hep o götürür bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [ağyāra, -a]

Ağyāra faşl ider seni kaç‘ıce bil bunı /Desterre-i sitem seni Kānī keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [ağyāra, -a]

Cānum da tenüm de saña ħayrān saña ħurbān /İtmezseñ o **ağyārı** fedā ħiç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 14). [ağyārı, -ı]

Cihān **ağyārdan** hālī mi ħaldı bilmem ey Kānī /Bir iki ğicedür ses ħāne-i **ağyārdan** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [ağyārdan, -dan]

Yār iltifāt ‘aşıka hemvāre itmese /Ammā nevāzişi daħı **āgyāra** itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 2). [āgyāra, -a]

Geçdi ol yāre beni **āgyār** zār itmem yine /Geçse dilden gizlü biñ oğ āşikār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [āgyār]

Yoğ yoğ neden sezā dimiş **āgyār** büseme /Söz var mı şu firībe lebey bağ şu ağıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 5). [āgyār]

Ne semte varsa dil-ber şoluğı anda alur **āgyār** /Tuyırmaz āh-ı dil-süzın yorılmış gūyiyā hışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [āgyār]

āgza al-: Anmak, sözünü etmek.

Zāhidūñ daħli mey-i bī-meze-i ğafletedür /**Almaz āgza** lebūñi mes’eleye ‘ālimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [āgza almaz, -maz]

āgzuñ aşı degül-: Ağzının aşı olmamak. Altından kalkabileceği bir şey olmamak. Harcı olmamak.

Sofra-i ‘ışka elūñ şınma şağın /O degüldür senūñ āgzuñ aşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 8). [āgzuñ aşı degüldür, -dür]

āh: 1. Hüzün, sürur, yas, ümit, beğeni, sevinç ve şaşkınlık gibi deruni ahvale delalet eden bir ünlem.

Ben ğam-ı āgyārdan itmezdüm ey dil iştikā /**Āh** bir kerre baña ol yār yārümdür dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [āh]

Birbirine tayandı yine ‘ışk u ğasen **āh** /Ol iki belā-yı ezeli belbele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [āh]

Gāh germ ü gāh serd oldığı bulmuşdur şuyı /Kaydlardan şu siyeh-baht **āh** da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [āh]

Cān u dil gitdi baña qalmadı **āhdan** ğayrı /Elvirür hālüme yoğ hāl-i tebāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [āhdan, -dan]

Rağīb-i rü-siyaha **āh** der-be-der qalası /Gelür o şūfi ğağūñdan senūñ tomuz çalası (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 1). [āh]

Geçerken zīr-i kāsāneñden itdüm **āh** tıyduñ mı /Efendüm qorqaram uyquda idüñ **āh** tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [āh]

Ferāğatde hemānā şāh kendü ‘ālemindeyken /Ne sihr itdüñ a zālīm **āh** ‘aqlum çeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [āh]

Āh mey-ğāneye kimdür seni dirseñ götüren /Beni ol cānibe bu āb-ı keder-şü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 13). [āh]

2. İnleme, aşk acısıyla sızlanma.

Bir müslim-i müsellemin 'ışıyla **ahımız** /Tāv-hāne-i zemīn-i Buḥārāyı tıldurur (Kānī Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [āhımız, -ımız]

3. I. Ah etmek, feryat etmek. **II.** Beddua etmek.

Kāniyā eşk yıkar hānesini ğaddāruñ /**Āhi** elden koma mağdūruñ işüñ āh yapar (Kānī Divanı, Gazel 51, Mısra 24). [āhi, -i]

Kāniyā eşk yıkar hānesini ğaddāruñ /**Āhi** elden koma mağdūruñ işüñ **ah** yapar (Kānī Divanı, Gazel 51, Mısra 24). [āh]

Sīnesin göstermez açmaz ol deri birden bire /**Bād**-serd-i **āhdan** şaklar deri birden bire (Kānī Divanı, Gazel 177, Mısra 2). [āhdan, -dan]

āh eyle-: İnlemek, feryat etmek.

Āh eyledigüm hāl-i siyeh-kāruñ içündür /**Āh** ağladığum la^l-i güher-bāruñ içündür (Kānī Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [āh eyledigüm, -digüm]

āh it-: Ah etmek, haykırmak, nara atmak.

Dāğı kanar ya yāresi şızlar ya **āh ider** /**Bi'l**-iztirār ümmet-i 'ıškuñ günāh ider (Kānī Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [āh ider, -er]

Ben **āh iderem** bād-ı seher zūfüni oḥşār /Sen reşk ile var es şavur ol yelyele virdi (Kānī Divanı, Gazel 191, Mısra 17). [āh iderem, -erem]

Geçerken zīr-i kāşāneñden itdüm āh tıyduñ mı /Efendüm kórkarım uykuda idüñ āh tıyduñ mı (Kānī Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [āh itdüm, -düm]

āh u feryād eyle-: Ağlama, inleme, feryat etme.

Geçerken sīm tenler **āh u feryād eylemiş** ağıyār /Bu bir đarbü'l-meseldür kim it ürmiş kārban geçmiş (Kānī Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [āh u feryād eylemiş, -miş]

āh u intizār gel-: Beklemekle ve hasretle, figanla dolu günlerin gelmesi.

Sen eyle rāhat ile 'azm-i h̄'āb ey dīde /Seni de seyr iderüz **āh u intizār gelür** (Kānī Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [āh u intizār gelür, -ür]

āh u vāhla ol-: Ağlayıp inlemek, sızlanmak.

Hep evvelki şü istersin yüri Allāhla ol sen /Göñül ben gitdüm işte gayrı **āh u vāhla ol** sen (Kānī Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [āh u vāhla ol]

āh u zār iden: Ağlayıp inleyen ah eden. (âşık).

Görüp o gül-bedeni **âh u zâr iden** bir mi /Bu gülsitâna benüm gibiler hezâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [âh u zâr iden]

âh u zâr-ı Kays: Kays'ın (Mecnun'un) ağlaması ve ahı.

Başı kıysı mı idi Leylâ'nuñ **âh u zâr-ı Kays** /Ya'ni Mecnûn 'aķıllı dîvâne olmış olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [âh u zâr-ı kıays]

aķbâb: Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Leb-i cûya çekildi sũ-be-sũ **aķbâb** çün seyl-âb /Şaçıldı âb-ı rûy-ı ğuşsa vü endũh âb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [aķbâb]

aķbâb ile şöğbet kesel eyle-: Arkadaşlar ile dostluk kurma konusunda tembellik etmek, uyuşuk davranmak.

Şöğbet keselin eyleme aķbâb ile tecvîz /Elbet bu cihâna gelen insân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [aķbâb ile şöğbet keselin eyleme, -me]

âhen-: Demir.

Tabanı yanmış âsâ pek yürür zâhid nedür fâ'iz /Siyâh **âhenden** ey dil beyzâ-ı tîĝ-ı tâbân çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [âhenden, -den]

âhen-dil: Demir, katı yürekli kimseler.

İl için yırtmaķ yarmaķdur **âhen- dillerũñ** kârı /Müşâhiddür bu ma'nâ diķkat olunsa şabânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [âhen-dillerũñ, -lerũñ]

âheng-i sâz-ı şevķi: Şevk sazımın ahengi.

Hîç bir sâz uymadı **âheng-i sâz-ı şevķime** /Sâz-ı pür-âheng-i istiĝnâyı çaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 9). [âheng-i sâz-ı şevķime, -me]

âheng-i vedâ' it-: Ayrılık hazırlıĝı yapmak. Veda etmek.

Görinür âyîne-i dilde yine jeng-i vedâ' /Korķaram itdi o âyîne-ruĝ âheng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [âheng-i vedâ' itdi, -di]

âhenksiz: Sazlardaki perdelerin veya insan sesinin belirli bir sese göre ayarlanması, düzen, akort.

Râşide eger olsa riyâ mu‘teber olmaz /**Âhenksiz** olduk da şadâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [âhenksiz]

âhestegî-: Ahestelik, yavaşlık acelesizlik.

Dil-ḥastegî-i ‘aşıkı şorma ḥekîmden /Ol mes’ele var ise de **âhestegîdedür** (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 16). [âhestegîdedür, -dedür]

âh-ı dem-serd: Soğuk nefesinin ahı.

Bürüdet bahş ider bezme rakîbüñ **âh-ı dem-serdi** /Yeründen kendüsi def’ olsa lâ-büd sıkleti kışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [âh-ı dem-serdi, -i]

âh-ı dil-süzün tıuyır-: Gönül yakan ahını duyurmak. Rakibin sevgiliye aşkıını ilan etmesi.

Ne semte varsa dil-ber şoluğı anda alur ağıyâr /Tıuyırmaz âh-ı dil-süzün yorılmış güyyiyâ ḥışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [âh-ı dil-süzün tıuyırmaz, -maz]

âh-ı ḥuşk: Kuru ah.

Eyler o ḥükmi ḥuşk u tere baḥr u berre hep /Li’llâh **âh-ı ḥuşku** ya çeşm-i teri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 12). [âh-ı ḥuşku, -u]

ahibbâ-: Dostlar, ahbaplar, tanıdıklar, bildikler.

Çün ayrılşañ gerek bi’l-ıztırâr elbet **ahibbâdan** /Cefâ görseñ de Yüsuf-vâr sen ih’ânuñı ḥoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [ahibbâdan, -dan]

âḥir: 1. Sonunda, nihayet.

Sebû-yı ḥaḥırı fikr-i lebüñ eyler şikest **âḥir** /Sifâl-i bâde pāk olmaz ne deñlü şüst u şü itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [âḥir]

2. Son.

‘Âlem bakılsa **âḥiri** âḥir degül midür /Âḥirler evvel evveli âḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [âḥiri, -i]

‘Âlem bakılsa âḥiri âḥir degül midür /**Âḥirler** evvel evveli âḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [âḥirler, -ler]

3. Sonra.

Şad ḥamd ki yüz bulmadı benden zen-i dünyâ /**Âḥir** didi kendüm gibi bir şevhere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 18). [âḥir]

āhîr: Öteki dünya, ahiret.

‘Ālem bakılsa āhîri **āhîr** degül midür /Āhîrler evvel evveli **āhîr** degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [āhîr]

‘Ālem bakılsa āhîri **āhîr** degül midür /Āhîrler evvel evveli **āhîr** degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [āhîr]

āhîr-i hüsñ-: Güzelliğin, gençliğin son zamanları.

Nāz iden **āhîr-i hüsñünde** haṭ-ı sebzi ile /Vādi-i hüsñde Hızra irenüm hoş geldün (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [āhîr-i hüsñünde, -ünde]

aḥlāk-ı ḥamīd-: Övgüye layık, eksiksiz, kusursuz ahlak.

Ādemdeki **aḥlāk-ı ḥamīde** ola mecmū‘ /Ser-levḥa-i mecmū‘ daḥı līndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 25). [aḥlāk-ı ḥamīde, -e]

aḥter-i sepīde: Beyaz yıldız. (Ay, sevgili).

Ey burc-ı āsmān-ı fütūḥ ey şafā-yı rūḥ /Ey **aḥter-i sepīde** vefālarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [aḥter-i sepīde]

āhū-beçe-i nāz: Ürkek, çekingen ve nazlı güzel.

Ḳoñşu ḳapusı eylediler şerḥa-i dāḡuñ /**Āhū-beçe-i nāz** o cīrānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [āhū-beçe-i nāz]

āhū-yı çeşm: Gözlerinin ceylanı. (Sevgilinin ürkek bakışları).

Āhū-yı çeşmini gör ol perī-ruḥsāruñ sen /Göze göstermege gelmezse de yā hū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [āhū-yı çeşmini, -ini]

āhū-yı vaḥşī: I. Yabani ceylan. (sevgili) II. Sevgilinin merhametsiz gözü (bakışı).

Ürküñdi bıraḳdı yine ol **āhū-yı vaḥşī** /‘Uşşāḳ arasında görüñ rem rem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 13). [āhū-yı vaḥşī]

aḥvāl-i dil-i kânî: Kânî'nin gönlünün hâli, durumu.

Ƙışsa-h̄'ān-ı felek **ahvāl-i dil-i Kānīyi** /Başladı naḳle hemān bir var imiş bir yoğ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 25). [ahvāl-i dil-i kânî, -yi]

ak-: Akmak, dökülmek.

Göñüller **akdı** semt-i gülşen-ābād-ı muşāfāta /Ƙaçan Ƙurtuldu sāhil-h̄āne-i cāma ḥabāb-āsā (Kānî Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [akdı, -dı]

‘akd it-: Nikāh kıyma, evlenme.

‘Aqlımı mehr virüp duht-ı rezi **‘akd itdüm** /Ger ḥelālümde disem ‘ayb degül mālumdur (Kānî Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [‘akd itdüm, -düm]

‘ākıbet: İşin sonu, neticede, sonuçta.

Bir şolaḳ maḥbūbı sevdim şimdi ben şağdan şağa /‘**Ākıbet** öldüm dirildüm eyledüm işümi şağ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [‘ākıbet]

‘akīk-i sürḥ: Kırmızı akik. (şarap).

Dāne-i eşküm **‘akīk-i sürḥı** eylerdi ḥacīl /Ḥasret-i la‘l-i lebüm gevher-nisārumdur dise (Kānî Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [‘akīk-i sürḥı, -ı]

‘akıl: Akıllı, akıl sahibi.

‘Ārif edeb-āmūz olur her revişinde /‘**Ākıl** ḥikem-i ḥazret-i Ḥaḳḳa naḳar eyler (Kānî Divanı, Gazel 24, Mısra 12). [‘ākıl]

Merd-i dīvāne-nümāyı eyleme taḥḳīr kim /Nezd-i Ḥaḳda **‘akıle** mağbūḫdur dīvāneler (Kānî Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [‘ākıle, -e]

Uğratma raḳıbi ki saña toğrıca baḳmaz /‘**Ākıl** geçinür gerçi ki ḥod-bīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [‘ākıl]

‘akıl kārı: Akla uygun olan. Akla yatkın olan.

‘**Ākıl kārı** degüldür ‘ışḳ Eflātūn da olsañ /Biraz Mecnūnca eṭvārlar ister deli ister (Kānî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [‘akıl kārı]

‘akıllı: Aklı, doğruyu görecek ve ona göre davranacak, gerekeni yapacak derecede olan.

Başı Ƙaysı mı idi Leylā’nuñ āh u zār-ı Ƙays /Ya‘ni Mecnūn **‘akıllı** dīvāne olmuş olmamış (Kānî Divanı, Gazel 89, Mısra 8). [‘akıllı]

‘akl: Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us.

‘Aqlımı mehr virüp duht-ı rezi ‘ağd itdüm /Ger helâlümde disem ‘ayb degül mâlumdur (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [‘aqlımı, -ımı]

‘aqlını yitir-: Aklını kaybetmek, çıldırmak.

Siyeh-mest-i şarâb-ı ‘ışk-ı Leylî olmadum ammâ /Seni gördüm yitirdüm ‘aqlımı Mecnûnıñam sâķī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 18). [‘aqlını yitirdüm, -düm]

‘aqlını aldur-: Delirmek, meftun olmak, hayrete düşmek.

Bayılmış bir büt-i tersâ-fürüşa **‘aqlın aldurmış** /Yıķılmış rüz-ı mestîden dil-i hüşyârımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [‘aqlın aldurmış, -miş]

‘aqlını çel--: Sevgilinin âşığı niyetinden caydırıp ayartması.

Ferâgatde hemânâ şâh kendü ‘âlemindeyken /Ne sihr itdün a zâlim âh **‘aqlum çeldigüñ** günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [‘aqlum çeldigüñ, -digüñ]

aķrân: Mevki, rütbe ve durumları birbirine uygun olanlar, emsal.

Żarar gelmez kişiyeye kendü cinsinden kim olsa da /Hilâf-ı cinsi ķo **aķrânla** eşbâhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [aķrânla, -la]

Kânî girîve-gîr-i ‘adâlet cihânda /**Aķrânına** teraccüh ider bî-‘adîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [aķrânına, -ına]

aķreb ile aķrabı bil-: Dost ile düşmanı bilmek, birbirinden ayırt etmek.

Heyzüm görünür ‘aynı ile şekl-i ħurûfât /Sözi uzadur **aķreb ile aķrabı bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 12). [aķreb ile aķrabı bilmez, -mez]

‘aks-i çeşm: Gözlerinin yansıması. Göz izi, bakış.

Tenümde **‘aks-i çeşmüñ** ħalka ħalka dâğlar açdı /Ĥayâl-i ebruvānuñ âb içinde tākıldur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [‘aks-i çeşmüñ, -üñ]

‘aks-i mey-i şafaķ: Kızıl şarabın aksi, yansıması.

‘Aks-i mey-i şafaķ sereyân al ider alın /Reng-i ħınâdan olsa girîzân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 19). [‘aks-i mey-i şafaķ]

‘aks-i müjgân: Kirpiklerimin yansıması.

Şafha-i çehre-i pākizesi tefsīr-i ‘uyūn /‘**Aks-i müjgānum** o tefsīre ‘aceb mıştardur (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [‘aks-i müjgānum, -um]

‘aks-i ruḥ: Yanağın yansıması, parlaklığı.

Āyīnelenüp **‘aks-i ruḥuñla** der-i sīne /Bu revzeneden rūḥ-ı revānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [‘aks-i ruḥuñla, -uñla]

‘aks-i rüy-ı yār: Sevgilinin yüzünün yansıması.

Ṭururken **‘aks-i rüy-ı yār** mir‘āt-ı derūnumda /Açılmaz mı gül-i ümmīd dāğ-ı lāle-gūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 1). [‘aks-i rüy-ı yār]

‘aks-i zenaḥdān: Çenenin aksi, yansıması.

Görüp misket tolu peymānede **‘aks-i zenaḥdānuñ** /Baña aındurdı emrūdī kadeḥler sīb-i Sīnobı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 3). [‘aks-i zenaḥdānuñ, -uñ]

akyazılı: Bir inanışa göre Bektaşiler arasında rakı içme geleneğini Akyazılı Sultan isminde bir Bekdaşi Babası ihdas ettiği için, bu tarikat erbabınca rakıya "akyazılı" denmiştir.

Akyazılı işāret idüp nefyini gamuñ /Fermān virür kızıl deli sultān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 13). [akyazılı]

al-: 1. I. Çalmak. II. Kapmak.

Girmiş ḥayāle bilmez iken ben muḥabbeti /**Almış** o düzd cānı meger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [almış, -mı]

Alduñ gönülcügüm beni koyduñ zebūn u zār /İtdüñ ḥulāşa āteş-i ‘ışkum şabır-güdāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 3). [alduñ, -duñ]

2. Almak.

Ele desti **alup** saḳkālīga rağbet idelden ben /Gelüp el öpmedük şākird mi üstād mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [alup, -up]

Şikāf-ı sīne-i çākümden **alduñ** cān-ı maḥzūnı /Cigerden alma bārī nāvek-i dil-düz-ı pür-ḥūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [alduñ, -duñ]

Şikāf-ı sīne-i çākümden alduñ cān-ı maḥzūnı /Cigerden **alma** bārī nāvek-i dil-düz-ı pür-ḥūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [alma, -ma]

Sāḳī ele **al** sāğar-ı gül-gūnı ne ṭurduñ /Ya vir baña kan olacağı ya ki döküdü (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [al]

3. Almak, elde etmek.

Büy-ı şemîm-i kâkülünü **al** getir baña /Ey bād ister esme sen ister es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 11). [al]

4. Almak. Tutmak.

Bülbülce kayuğı şanurdum iki dīdemi /**Alduğca** dört yanımı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [alduğca, -duğça]

al: Kırmızı.

‘Aks-i mey-i şafağ sereyân al ider **alın** /Reng-i hınâdan olsa girizân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 19). [alın, -ın]

al it-: Kırmızı yapmak.

‘Aks-i mey-i şafağ sereyân **al ider** alın /Reng-i hınâdan olsa girizân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 19). [al ider, -er]

Şâm-ı firkat-ı dem eyyâm-ı vişâl it gece geç /Şafağ-āsâ o karanlıkda var **al it** gece geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [al it]

alay: Latife yaparak takılma, kandırma.

Suhen cevher iken beyne’l-verâ bî-âb u tâb olmak /Mağâlsiz bir **alay** bî-cevherâne lâğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 12). [alay]

alda-: Kandırmak, aldatmak.

Ehl-i devlet va’d-i bî-incâz ile **aldar** seni /Şeyhler de şimdi dervîşâne hep esmâ virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [aldar, -r]

Gel gör göze hîç göz göre nür itme izâfe /**Aldar** bu teğâfülle a cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [aldar, -r]

aldan-: Kanmak, yanılmak, hataya düşmek.

Aldanma be-çeşmek be-serek dirse de Kânî /Ser-keşçe olur gâlib-i aḥvâl-i serekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 13). [aldanma, -ma]

Kāniyâ yāra pek **aldanma** ki işkeste ider /Dilüni seng-i cefâlarla misâl-i şîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [aldanma, -ma]

Gördüñ zamâne uymadı sen uy zamâneye /**Aldan** durūğa lâfa inan uy terâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [aldan]

Aldanma bād u bīdine zīrâ hılâfdur /Bīd-i çemen iderse kâdüñle müşâcere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 1). [aldanma, -ma]

aldat-: Aldatmak, kandırmak.

Seni **aldatma** da bir şey mi imiş ey Kānī /Çekdi ruhsārına bir perde bugün gitdi gider (Kānī Divanı, Gazel 30, Mısra 15). [aldatma, -ma]

‘ale’l-gafle: Haberi olmayarak.

Sebū ber-dūş geldi dūş-ı bezm-i vaḥdete Kānī /‘**Ale’l-gafle** meger sākī-i bezm-i ‘ışka olmuş dūş (Kānī Divanı, Gazel 91, Mısra 10). [‘ale’l-gafle]

‘ālem: 1. Evren, kâinat.

‘**Ālem** bakılsa āhiri āḥir degül midür /Āḥirler evvel evveli āḥir degül midür (Kānī Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [‘ālem]

Düşdiginden ağlarum yāruñ raḳībān üstüne /Sevdiğüm gavgā bütün ‘**ālemde** yorgān üstüne (Kānī Divanı, Gazel 157, Mısra 2). [‘ālemde, -de]

Şevke-i gül-naḥl-ı iḳbāle dirāz-engüşt olan /Olamaz ‘**ālemde** şān u şevketüñ pervānesi (Kānī Divanı, Gazel 189, Mısra 6). [‘ālemde, -de]

Ḥazer kim bir gönül bir ‘**ālemi** ğarḳ-āb ḳahreyler /Belā bārān-ı ṭūfān inkisār-ı Nūḥ'dandur hep (Kānī Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [‘ālemi, -i]

Seyl-āb-ı eşḳ ‘**ālemi** ğarḳ-āb eyledi /Sen ey nigār-ı şu‘le-‘izārüm ḳo āteşi (Kānī Divanı, Gazel 198, Mısra 7). [‘ālemi, -i]

Böyledür ḳā‘ide-i ḳahr u luṭf ‘**ālemde** /Ḥāne-i ehl-i dili gāḥ yıḳar gāḥ yapar (Kānī Divanı, Gazel 51, Mısra 17). [‘ālemde, -de]

Ḥandān gelen ‘**āleme** giryān gidecekdür /Giryān gelen ‘āleme ḥandān gidecekdür (Kānī Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [‘āleme, -e]

Ḥandān gelen ‘āleme giryān gidecekdür /Giryān gelen ‘**āleme** ḥandān gidecekdür (Kānī Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [‘āleme, -e]

2. Kâinat, dünya. **II.** Dünyadaki herkes ve her şey.

Geldüm ḳapusı önüne ‘**ālem** baña güldi /Bu bābda ey Kānī ḳatı maşḥare düşdüm (Kānī Divanı, Gazel 118, Mısra 23). [‘ālem]

Egerçi ‘ālem-i āb içreyüm yemm ḥūna müstağrak /Bu ṭalḳunluḳ var iken bende ‘**ālem** ḳande ben ḳande (Kānī Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [‘ālem]

Peder Ḥaḳḳın şayar ‘**ālemde** bir evlād mı ḳaldı /Birāder ḥürmetin ifā ider bir yād mı ḳaldı (Kānī Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [‘ālemde, -de]

Oldı leb-rīz-i ğazab sākī meyi dökdüñ deyi /Sürçmesün ‘**ālemde** bir kerre ayağı kimsenüñ (Kānī Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [‘ālemde, -de]

Şu gevherler ki nesr itdüm anı zîb-i binâgûş it /Eger olmak dilerseñ **‘âlem** içre ma‘rifet Kânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 18). [‘âlem içre]

‘âlem-i âb: İçki âlemi. İçki meclisi.

Âb-ı huşk âteş ise ter hâk-ı sıklet bād serd /**‘Âlem-i âba** neden eyler heves mestâneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [‘âlem-i âba, -a]

Dürüldi **‘âlem-i âbuñ** şafâsı mevsim-i deyde /İşındı erba‘inde halk zevke mâh-ı âb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [‘âlem-i âbuñ, -uñ]

‘âlemi uyut-: Yerde ve gökte yaratılmış olanların hepsini uyutmak. Evreni oyalayıp aldatmak.

Sevdiğüm bu ane-i hüsnüñ uyutdı ‘âlemi /Gicelerde kışsa-h‘ân efsâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 19). [‘âlemi uyutdı, -dı]

âlet-i pergâr: Pergel. (Hem gamzenin keskin ucu şimşir ağacını çizdiği için hem de şimşir ağacı ikiye ayrıldığı için şekil itibarı ile pergel gibi kullanılabilir o yüzden pergele gerek yok)

Nevk-i gamzeñ çizdi şemşirin bütün hall eyledi /Ey müzehhib **âlet-i pergâra** hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [âlet-i pergâra, -a]

‘âlim: Çok bilen (kimse), bilici.

Zâhidüñ dahli mey-i bî-meze-i gâfletedür /Almaz ağza lebüñi mes‘eyleye **‘âlimdür** (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [‘âlimdür, -dür]

‘âlimü’l-ğayb: Gaybı bilen; Allah.

‘Âlimü’l-ğayb tağalluş idinürseñ şâyân /Dilimüz vâkıf-ı sırr-ı dehen-i dil-berdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [‘âlimü’l-ğayb]

Allah: Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık, Tanrı, Hudâ.

Emânet itdüm **Allaha** seni ey gözlerüm nûrı /Karîbü’l-‘ahd yolcudur efendüm Kânî’ñi hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [allaha, -a]

Kânî olur âzâde ser-i minnet-i dü-nân /O kimseye **Allâh** ki sa‘âdet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [allâh]

Sen hemân hâzır ol **Allâh** unutmaz kulum /Sen uyurken işi birden bire nâ-gâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 21). [allâh]

Görürler görmesem ben idicek zîr ü zeber **Allâh** /Eyü günler görürsüñ şanma zîrâ bed-du‘âm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [allâh]

Meded kim perdeler çāk oldu sırlar fāş diller hūn /Dağı ıanķı güne Őaklırsın **Allāhım** Ğafūr ismin (Kānî Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [allāhım, -ım]

Seni her zerre bir başķa Őifatla itmede tavŐıf /Kimi **Allāh** kimi Yezdāndur dirler zebānlarda (Kānî Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [allāh]

Evinden ıapusun dan kimseyi **Allāh** redd itmez /Anuñ cūn gāhda būsegehi eŐrār olur ııble (Kānî Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [allāh]

Raķıbi hāıruñ cūn zāhidi **Allāh** iıün Kānî /Dile vird itmedük en‘ām mı evrād mı ıaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 11). [allāh]

Őehbāz-ı hūsn penıesine dūŐmesūn gōñül /**Allāh** itmesūn yine bāb-ı ıazāyı bāz (Kānî Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [allāh]

Allāh deri: Allah ıapısı.

Hıç var mı kā’ināt da baı gitme derin /**Allāh derinden** özge anuñ bir deri ola (Kānî Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [allāh derinden, -nden]

Allāh ıapusu: Belli bir maksatla belli bir Şey elde etmek iıün baŐvurulan, baılanılan baki olan Alah'tan yardım isteme.

ıapu **Allāh ıapusu** eşigin bālınveŐ yaşdan /Derinde der-be-der dīvāneyüm ğayı derüm yoıdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 23). [allah ıapusu]

Ümmīdümü kesdüm hele hālķuñ ıapusundan /**Allāh ıapusu** gibi bir aııķ dere dūŐdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 14). [allāh ıapusu]

alın: Alın.

Alnumda niıe anlar idi hıç beŐāŐet /Yoı iken efendüm hele ben ānumı gōrdüm (Kānî Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [alnumda, -umda]

ālūde: Kirli, günahķār, suılu.

O verd-i āl ile **ālūde** ben āl-i ‘abā hāıķı /Gözüm den ıanlar aııt düm ya Őebnem ıande ben ıande (Kānî Divanı, Gazel 174, Mısra 3). [ālūde]

ālūde-dāmen: Kirli etek, günahķār ve suılu kimse.

Rūzgāruñ pāk dāmenler ıeker serpindisin /ıande bir ālūde dāmen var ise serper ıııar (Kānî Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [ālūde-dāmen]

alur gözle baı-: İnceden inceye gözden geıirmek.

Bir kerre **alur gözle** meger **bakmışam** eyvâh /Hâlâ o bakışlar baña pür-kîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 19). [alur gözle bakmışam, -mişam]

âmâde: Hazır, hazırlanmış.

Çalursa böyle bezm-i ‘ayş-ı ‘işret her dem **âmâde** /Senüñ ben rüz-ı maşşerde dañı medyüniñam sâķī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 15). [âmâde]

âmâde it-: Hazır hâle getirmek, hazırlamak.

Derk ehli içün mi añı **âmâde ider** Hâķķ /Ĝayyâ-yı ğavâyetde ki var niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 11). [âmâde ider, -er]

âmâde ol-: Bir şeye hazır hâlde olmak.

Olsa pervâza göñül âmâde pür-pervândur /Himmet itmez şanma şıdķ-ı niyyetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 3). [âmâde olsa, -sa]

amân: 1. Yardım istenildiğini anlatan söz, imdat.

Dâĝ-ı derünü sînelerüñ şerħa sen baña /Añma **amân** efendi baña kes kes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 10). [amân]

O rây-ı râyet-i Hindusitân-ı kişver-i hüsne /**Amân** şad el-amân rây el-amân dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [amân]

Kim bilür şîve-i nâ-ĝâh şütür ğürbesini /Çarħ-ı gerdündan **amân** bir var imiş bir yoĝ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 6). [amân]

Hayyât-ı ğamze kâle-i cânı keser biçer /Bilmez amân o şüh **amânı** keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [amânı, -ı]

Ey şüh-ı siyeh-çerde **amân** baht-ı siyehden /Var mı ğaber âyâ ğüzelüm vech-i şebelden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [amân]

Olur heft-âsmân bir çend-rüze ser-ħoşa maĝlûb /Anuñçün dâ’imâ cevri felekdendür **amân** ser-ħoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [amân]

Raķībe itmeden isrâf **amân** şîvelerin /Amânsız nigeħüñ virecek mı ķodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 21). [amân]

Raķībe itmeden isrâf amân şîvelerin /Amânsız nigeħüñ virecek **amân** mı ķodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 22). [amân]

2. Dikkat çekme, tembih, uyarı.

Baķma diķķatle ğazab vaķtı **amân** çehresine /Uĝraruz ğamzesiniñ nâvek-i nâ-kehresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [amân]

3. Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet.

Amān zamān virürse o bī-amān virmez /O bī-amān felekde **amān** zamān mı ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 16). [amān]

amān amān di-: Yardım dilemek.

Amān amān diyerek pāy-ı nāza düşmüş idüm /Belā bu düşmege de ıākat ü tüvān mı ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 23). [amān amān diyerek, -yerek]

amān bil-: Acımak, merhamet etmek.

ıayyāt-ı ğamze kāle-i cānı keser bıçer /**Bilmez** amān o şūı **amānı** keser bıçer (Kānî Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [amān bilmez, -mez]

amān vir-: Rahat bırakmak, nefes aldirmek.

Amān zamān virürse o bī-amān virmez /O bī-amān felekde amān zamān mı ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 15). [amān virürse, -ürse]

amānsız: Acımasız, merhametsiz.

Raııbe itmeden isrāf amān şıvelerin /**Amānsız** nıgehüñ vırecek amān mı ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 22). [amānsız]

‘amel şaııfesi: İslam dinine ğöre kulların dūnyada iken yaptıkları şeylerin, iş ve hareketlerin yazıldııı defter (sayfa).

Kānî **‘amel şaııfesinüñ** ğorse bir yüzün /Lā-büd dimek ğerek hele bir yüzü aııza (Kānî Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [‘amel şaııfesinüñ, -nüñ]

āmııhte it-: Karııtırmak.

İdüp āmııhte hıketle revnaı vir mazāmıne /Tasavvuf ile behııt ‘ācil eyle bezm-i ‘ırfānı (Kānî Divanı, Gazel 211, Mısra 9). [āmııhte idüp, -üp]

ammā: 1. Ancak, ama.

Āyın-i vefā bir ğuzel āyındür **ammā** /ıānün-ı edeb lāzıme-i dındür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [ammā]

Āyın-i vefā bir ğuzel āyındür ammā /ıānün-ı edeb lāzıme-i dındür **ammā** (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [ammā]

Uğratma raķibi ki saña ęođruca baķmaz /‘Āķil geĉinür gerĉi ki ĥod-bīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [ammā]

‘Āşıklara temkīn gerek rāh-ı vefāda /Temkīni dağı şüret-i telvīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [ammā]

Keşf ister o ‘irfān-ı şevāhidle bulunmaz /Ehl-i ĥikemün pāları çüpīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [ammā]

Pasam diyerek nekrece şiveyle yanaşur /Saķızlılaruñ şīnleri sīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 12). [ammā]

Dil-ĥastelerün başı ucında ęurur ol şüh /Şüretde i‘āde içi telķīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 16). [ammā]

Bu dil seni gözler seni yüzler seni özler /Hep cāy-gehi ĥāk-i reh ü ģīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 18). [ammā]

Bir kerre alur gözle meger baķmışam eyvāh /Ĥālā o baķışlar baña pür-kīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 20). [ammā]

Ol āteşi kim bu yedi deryāyı ider maĥv /Bir büse ile ķābil-i tesķīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 22). [ammā]

Ādemdeki aĥlāk-ı ĥamīde ola mecmū‘ /Ser-levĥa-i mecmū‘ dađı līndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 26). [ammā]

Żāhirle iş olmaz ki işüñ bāĥını vardur /Ĥođursa inanma ki o ‘innīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 28). [ammā]

Kānī bu ģazel olsa sezā yāra hediye /Me‘mül o perīden dağı taĥsīndür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 30). [ammā]

Hezārān faşlı hezār āşinā olur **ammā** /O bülbüli görürüz bir dağı bahār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 13). [ammā]

‘Uşşāk kūh-ı Kāfda olsa çeker ģamuñ /**Ammā** döner arada çekilmez ķıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 8). [ammā]

Ben ol şīr-i girān kirdār-ı şaĥn-ı ģābe-i ‘ışķam / Elümde zü’l-fiķārum vardur **ammā** Ĥayderüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 20). [ammā]

Ādemī-zāddur **ammā** ki perī-zād da dirüm /Beni ol vādīlere hep o melek-ĥū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 17). [ammā]

Her ne çekilürse çekilür sevdiğüm **ammā** /Fahır-ı cühelā nāz-ı gedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [ammā]

Baña raģmen raķibe iltifātın söyler **ammā** ben /Disem cem‘iyyetün bir aşlına irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 31). [ammā]

Ĥaĥ-āver olmuş eyyām-ı bahār ĥüsün ü ān geĉmiş /Bilür ol şüh görse ‘āşıkın **ammā** zamān geĉmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [ammā]

Şaded hâl-i dil-i ‘uşşâkdan geçdükçe meclisde /Baña dâ’ir de şöhet geçmiş **ammâ** pek nihân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [ammâ]

Benümsin ben senüñ zanneyler idüm bir zamân **ammâ** /Sen olduñ aşinâ-yı şad-hezâr ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [ammâ]

Eşk eşmesi pek çağlağan **ammâ** neme lâzım /Çün ben o aķındıda hele çağlara düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [ammâ]

Öpmek dilemişdüm yañağın mest iken **ammâ** /Bilmem geçilür mi o yaña tîg-i nigehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [ammâ]

Der-âgüş eyleyüp kıkıldum yañağın cām-ı h̄’âb içre /Didi rahm eyleyüp nüş it lebüm **ammâ** neden şöıra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 4). [ammâ]

Zerre olurdim o mihre h̄âksârumdur dise /H̄âk-pâ olurdim **ammâ** ki gubârumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [ammâ]

Te’sîrde her gamze birer tîr-i hevâyî /Müjgânlar **ammâ** ser-i süzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [ammâ]

Yâr iltifât ‘âşîka hemvâre itmese /**Ammâ** nevâzişi daħı âgyâra itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 2). [ammâ]

Ġam-ı hicrânı sessizden gelür teklîfsiz **ammâ** /O âfet h̄od-be-h̄od gelmez saña âvâz-ı pâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [ammâ]

Tehî mağzam Felâṭun zan ider **ammâ** beni herkes /Ümîd-i neş’e eyler nüş-ı cām-ı ser-nügünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 13). [ammâ]

Kânî meye sen tevbelisın şâhidüz **ammâ** /Zinhâr anı sen şâhid-i ibrâma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 9). [ammâ]

Giymezdi sitem-câmelerin evveli **ammâ** /Bilmem neye tırıldı baña kim giye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 11). [ammâ]

Tîr-i müjesi sehm-i sa’âdetden atılmış /Kendiye tecellîkede **ammâ** okı nürdi (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [ammâ]

İdersin da’vi-i ‘irfân **ammâ** şâhidüñ var mı /Cenâb-ı Hâķķa lâyıķ bir zamîr-i ‘â’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [ammâ]

Ṭutuldum bir perî-rüya deyu lâfuñ degül mesmû’ /Şikâr oldum şanursın kendüñ **ammâ** şâ’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [ammâ]

Düşmez dir idüm büsesinüñ mevsimin **ammâ** /H̄’âb aldı şeker bâdem-i çeşmin düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [ammâ]

Ne hoş kâdem idi nevk-i h̄adeng-i nâz **ammâ** /Teğâfül-i nigehtî bizde h̄iç ṭabân mı kıldı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 13). [ammâ]

Degül peymâne-keşlik meşrebüm mey-hânede **ammâ** /Helâk-i neş’e-i zehr-âbe-i âzârînam sâķî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [ammâ]

Siyeh-mest-i şarāb-ı 'ıŝk-ı Leylī olmadum **ammā** /Seni gördüm yitirdüm 'aqlımı Mecnūnıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 17). [ammā]

Cānā beni sen ğayb ideyazmış idüñ **ammā** /Ben de dil-i nā-çarı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [ammā]

Şāhān-ı 'ışk müŝtehī-i h'ān-ı 'ışkdur /Bu h'ānçe-i se-rüzeye **ammā** şehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [ammā]

Evlād-ı 'Arab sevmege itdüm heves **ammā** /Bahtum kıra bir olmayacak eşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 5). [ammā]

2. Sözü pekiştirmek, kuvvetlendirmek için.

Ser-tā-be-ka-dem müy-be-mü oldı girifte /Tolaşdı gönül zülfine **ammā** ne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [ammā]

3. Bundan ötürü.

Hāl-i siyehi 'anbere ta'n eylese **ammā** /Ol şüh-ı siyeh-çerde hemān ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 3). [ammā]

4. Yalnız.

Gel rızık için ey t'alib-i Hakk olma perīŝān /Rızkuñ seni özler saña ta'yındür **ammā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [ammā]

añ-: 1. Hatırlamak, akla getirmek.

Bir dem mi olur kıan yudup sāğara dönmem /Bir laħza mı var hālüñ **añup** 'anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [añup, -up]

Ağlatdı **añdırup** dil-i nālān u zārı hem /Ol gönülümi alanı mı feryād-ı 'andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [añdırup, -dırup]

An an da ağla derd ile ol ānı bir zamān /**An** an vücūd mülkini ol hüsñ ü ān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [an]

An **an** da ağla derd ile ol ānı bir zamān /An **an** vücūd mülkini ol hüsñ ü ān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [an]

Dāğ-ı derünü sīnelerüñ ŝerħa sen baña /**Añma** amān efendi baña kes kes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 10). [añma, -ma]

Olur pür-hün dü-dīdem hem-çü sāğar dil-berüm **añsam** /Kelef bağlar dü-ruħsārum o mäh-ı enverüm añsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [añsam, -sam]

Olur pür-hün dü-dīdem hem-çü sāğar dil-berüm añsam /Kelef bağlar dü-ruħsārum o mäh-ı enverüm **añsam** (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [añsam, -sam]

Derün u dilde dāğ u ŝerħalar baş gösterir yer yer /Geçen eyyāmda ol yâren ile itdüklerüm **añsam** (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [añsam, -sam]

İder seyl-âb-ı ğam bir de bütün esbâb-ı ârāmum /Dem-i fūrkatde eşk-efşân olan çeşm-i terüm **añsam** (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 6). [añsam, -sam]

Ruḥum zerd olmağa başlar gözüm ser-çeşme-i sîm-âb /Dem-i iḳbâlde der-kîs olan sîm ü zerü **añsam** (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 8). [añsam, -sam]

Şabâh-ı rûzeve a‘kâb-ı vaşla döndürür vaḳtüm /‘Aḳîb-i neş’ede tārî olan derd-i serüm **añsam** (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 10). [añsam, -sam]

Uzadukca uzar efkâr-ı u‘cûbe kıyâmetdür /Uzun gice olunca şubḥ o ḳadd-i ‘ar‘arum **añsam** (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 12). [añsam, -sam]

Sürâĝ-ı fikri güm-geşte ider nâ-gâh ey Kânî /Ümîd-i vaşl ile taḥmînlerüm ḥâletlerüm **añsam** (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [añsam, -sam]

Bir gün ki apansız seni da‘vet idecekler /**Añ** ol günü ol da‘vet-i nâ-gâhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [añ]

2. Adını söylemek, zikretmek.

Şâhibüm gör beni faşl itme şaşın /Naḳşa söz atma **añup** naḳḳâşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 10). [añup, -up]

ân: Güzellik.

Ol zülf o perçem ol **ân** dilden çıkar mı bir an /Ḥâlüm neden perîşân hîç şâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [ân]

Alnumda niçe anlar idi hîç beşâşet /Yoĝ iken efendüm hele ben **ânumı** gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [ânumı, -umı]

an: Dimaĝ, zihin, kavrayış.

Bu ḥüsn u ân sende midür bilmem anı ben /Esrâr-ı ḥüsn ü ‘ışḳ ise ol **anda** mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [anda, -da]

ân: 1. Zamanın bölünemeyecek kadar küçük parçası, kısa zaman, lahza, dem.

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir **ân** /Ḥâlüm neden perîşân hîç şâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [an]

2. Sevgiliye kavuşulan an, vakit.

An an da ağla derd ile ol **ânu** bir zamân /An an vücūd mülkini ol ḥüsn ü ân deĝer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [anı, -i]

aña: Üçünçü tekil şahıs ve işaret zamirinin yönelme hâl eki almış biçimi.

1. Sevgili.

Çü ‘aşık cān görem dirse bedensiz /**Aña** ma‘şūk dir cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [aña]

O gül kim Hâzret-i Hâkķ reng ü bû virmiş **aña** ey dil /Dimāguñda şadākatsüz ķoķulmaz añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [aña]

2. Âşık.

Gerdān olur elbette seri saķn-ı cefāda /Gerdūn **aña** kim nevbet-i devlet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [aña]

3. Nebiler

Ṭarafdārī-i evlād-ı Nebī itdükce ümmetler /Muķālifler **aña** bir itmedük isnād mı ķaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [aña]

4. Gönül.

Keşti-i tevekkülle gönül eylese gül-geşt /Himmet **aña** bambaşķaca yelken gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [aña]

Gönül dirler **aña** nām-ı diger yek-ķaṭre hūn-ı germ /Bu gül-bünde hemān bir gonçe-i ne-küşüdemüz ķaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [aña]

5. Ona nispetle, ona göre. (Gönül)

Şad laḫtdur ciger niçe biñ pāredür gönül /Ümmīd odur ki yār **aña** bir ekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [aña]

5. İşaret zamiri.

Ol behişt-i nāz olmazdı ṫarāvet-yāb-ı hūsn /Sel-sebīl-i vaşl **aña** peygām-ı kevser virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 6). [aña]

Şorma ‘uşşāķa sizi kim götürür ol yāra /Ben işāret iderem **aña** beni şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 16). [aña]

Tārik-i dār u diyāram **aña** mı acıyayum /Mübtelā-yı ğam-ı dārum āña mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [aña]

Tārik-i dār u diyāram āña mı acıyayum /Mübtelā-yı ğam-ı dārum **aña** mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 2). [aña]

Bir yaralu berelü beste-i fitrāk-i ğamum /Ķati bī-raḫme şikārum **aña** mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [aña]

Aña bir hāne-i bī-minnet oldı sīne-i Kānī /Ḥayālūñ bir yere başmaz dil-i bī-kīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 9). [aña]

Hecr idelden beni jengār-ı ğam-ı yāra dü-çār /Kāniyā sīne-figārum **aña** mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [aña]

Bülbülūñ yapsa yuvasın gül dinilmez reng **aña** /Şu‘lezār-ı reng-i gül cāy-ı nişest olmış yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [aña]

‘anber: 1. Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde; güzel koku.

Hâl-i siyehi **‘anbere** ʿaʿn eylese ammā /Ol şüh-i siyeh-çerde hemân ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 3). [‘anbere, -e]

İderdüm hâlin ol dâyı revîşli âfetüñ teşbîh /Bu ‘anberdânda bir hâbbe deñlü **‘anberüm** yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [‘anberüm, -üm]

Sebeb-i dil siyehi hâttı-yı siyehkâruñdur /Yoğsa hâl-i siyehüñ câna deger **‘anberdür** (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [‘anberdür, -dür]

‘anberdân: Anber yeri, buhurdan.

İderdüm hâlin ol dâyı revîşli âfetüñ teşbîh /Bu **‘anberdânda** bir hâbbe deñlü ‘anberüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [‘anberdânda, -da]

‘anbere dön-: Ambere dönüşmek, benzemek. (Sevgilinin beni renk ve koku yönünden ambere benzetilmiştir).

Bir dem mi olur kan yudup sâğara dönmem /Bir lağza mı var hâlüñ añup **‘anbere dönmem** (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [‘anbere dönmem, -mem]

‘anber-i düd-âlüd-: Dumanlı amber. Amber tütsüsü.

Hâl-i bûyın ise bir **‘anber-i düd-âlüda** /Sîmden sâhte güyâ zeğanı micmerdir (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [‘anber-i düd-âlüda, -a]

ancağ: Yalnızca, sadece.

Ṭavul çalsañ uyanmaz ğâfil **ancağ** uykusın gözler /Anı bilmez ki kan ağlayacağdur yarın ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [ancağ]

anda: Orada.

Tekellüm eylemege var mı nâzdan ruḥşat /Zebâne-i sitem **anda** zebân dehân mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 12). [anda]

añdur-: Bir şeye onu akla ve hatıra getirecek şekilde benzemek.

Görüp misket ṭolu peymânede ‘aks-i zenaḥdânuñ /Baña **añdurdi** emrüdî ḳadeḥler sîb-i Sînobı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [añdurdi, -dı]

Bugün bir seng-dil-i dildâr-ı bî-raḥme dü-çâr oldum /Taş **añdurdum** dil-i dîvâneye kühsârımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [añdurdum, -dum]

ana-i ḥüsn-: Güzelliğin annesi.

Sevdiğüm bu **ana-i ḥüsnüñ** uyutdı ‘âlemi /Gicelerde kışşa-ḥ’ân efsâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 19). [ane-i ḥüsnüñ, -üñ]

anı: Üçüncü tekil şahıs ve işaret zamirinin belirtme hâl eki almış biçimi.

1. Kişinin başına gelecek felaketler.

Ṭavul çalsañ uyanmaz gâfil ancak uykusun gözler /**Anı** bilmez ki kan ağlayacaktır yarın ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [anı]

2. Sevgilinin ettiği eziyetler.

Ne deñlü cevri iderseñ hoş görür elbet **anı** ‘aşık /Kişiye sevdiğinden her ne eylerse yamân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [anı]

3. Sur.

S(i)râfil eylese ol karn-ı ervâḥı baña teslîm /Vekâletle **anı** üç kerre üflersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [anı]

4. Emel meyvesi.

Yetişmek istemez miydi a zâlim meyve-i maşşud /Koparduñ gadr idüp olmazdan evvel **anı** ḥâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [anı]

5. Sevgiliye kavuşma arzusu.

Vişâlin ḥ’âhişin ‘arz eylemişdüm cân-güstâḥuñ /**Anı** da añladuñ bildüñ haber birdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 12). [anı]

6. Feleğin işlediği günah.

Felek nitdüñ ki benden bir ölümle intikâm alduñ /**Anı** fikr itmedüñ ki boynuña ḥün-ı ḥarâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 2). [anı]

7.Can.

Her a’zâ zerre zerre pâre pâre laḥt laḥt oldu /Hemân bir cân ḫaldı **anı** da serdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [anı]

8. Âşıkklar.

Ḥâr u ḥasdur ten-i ‘uşşâḳ-ı sitem-keş güyâ /**Anı** hep semt-i dil-ârâya begüm cü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [anı]

Görür etbâ’ınuñ maḥzûn maḥzûn gezdigin lâ-büd /**Anı** bir tesliyetle Bârî şâd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [anı]

9. Tövbe.

Kânî meye sen tevbelerin şâhidüz ammâ /Zinhâr **anı** sen şâhid-i ibrâma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 10). [anı]

10. Kusursuz şiir.

Celâle'd-dîn-i Mevlânâ kitâb-ı Mesnevîsinde /Kerâmât-ı bülend-i evliyâdandır dimiş **anı** (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 8). [anı]

11. Gevher.

Şu gevherler ki nesr itdüm **anı** zîb-i binâgüş it /Eger olmak dilerseñ 'âlem içre ma'rifet Kânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 17). [anı]

12. Gönüldeki siyah nokta.

İntihâb için konulmuş noqtâdur levh-i dile /Nükte nâ-fehmân **anı** Kânî şanurlar gerçi dâğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 16). [anı]

13. Cehennem.

Derk ehli için mi **anı** âmâde ider Hâkk /Ğayyâ-yı ğavâyetde ki var niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 11). [anı]

14. Güzellik.

Bu hüsn u ân sende midür bilmem **anı** ben /Esrâr-ı hüsn ü 'ışık ise ol anda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [anı]

anı: Yaşanmış şeylerden zihinde kalan, hafızada yaşamaya devam eden her türlü iz, hatıra. (Sevgiliye kavuşmanın hatırası).

Nâz itse dağı vuşlatı biñ el-amân deger /Anısı zevk-ı salţanat-ı şad cihân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 2). [anısı, -sı]

añıl-: Zikredilmek.

Zamân-ı vaşluñ **añılduğca** cism-i rüzgâr ağlar /Sevâd-ı haţtuñ eyyâmı görünse nev-bahâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [añıl, -duğca]

'anķā-yı himem: Himmetlerin Anka'sı. (Allah).

Hem-nefesdür rûh-ı Cibrîl ile **'Anķā-yı himem** /Rûh-ı Rıdvândur riyâz-ı Cennetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 11). ['anķā-yı himem]

añla-: Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.

Añlardı sırr-ı cānumı feryād-ı ‘andelīb /Bilseydi kuş lisānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [añlardı, -rdı]

Añlamayup gider mi mezâyâ-yı vaşl-ı yâr /Ol nükte-i zamîr-şikâra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [añlamayup, -mayup]

Murād itmezse Hakk bi’llāh iş olmaz **añladuğ** bildük /Sebū-yı bāde-i âmāl tölmez añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [añladuğ, -duğ]

Murād itmezse Hakk bi’llāh iş olmaz añladuğ bildük /Sebū-yı bāde-i âmāl tölmez **añladuğ** bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [añladuğ, -duğ]

O gülşen kim hemîşe bâğbānı Hâzret-i Hakkdur /Anuñ gül gonçesi bi’llāh şolmaz **añladuğ** bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [añladuğ, -duğ]

O kim taqdîr ezelde hüsün anuñ bî-zevāl itmiş /Önüünde sām da esse bozulmaz **añladuğ** bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [añladuğ, -duğ]

Kerāmet tācı her bir başa lāyık mı degül Kānî /O tāc-ı mekremet her başa olmaz **añladuğ** bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 14). [añladuğ, -duğ]

Alnumda niçe **añlar** idi hîç beşāset /Yoğ iken efendüm hele ben ānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [añlar, -r]

Vişālin h̄āhişin ‘arz eylemişdüm cān-güstāhuñ /Anı da **añladuñ** bildüñ haber birdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 12). [añladuñ, -duñ]

Vişālüñ hāletin zor **añlamışken** farı-ı gayretle /Ne idi sevdiğüm genceldigüñ inceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 11). [añlamışken, -mişken]

O kim evvel olur şāne-zen-i gīsūyı isti‘dād /Misāl-i sünbül-i ter-şaç olmaz **añladuğ** bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [anla, -duğ]

ansız: Ansızın, aniden.

Ben hāmd-i hezārān iderem Hakk’a ki **ansız** /Her maşlahatı luğf-ı ‘amîmi ider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 13). [ansız]

anuñçün: Onun için, bu sebeple, bundan dolayı.

Evinden çapusundan kimseyi Allāh redd itmez /**Anuñçün** gāhda büsegehi eşrār olur Kible (Kânî Divanı, Gazel 171, Mısra 6). [anuñ çün]

Nigāh-ı hayra tab‘ān olamaz pertev gedā-yı ‘ışk /**Anuñçün** rüşenā çeşm olmak ister āşinā-yı ‘ışk (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 2). [anuñçün]

apansız: Birdenbire, hiç umulmayan bir zamanda.

Bir gün ki **apansız** seni da‘vet idecekler /Añ ol günü ol da‘vet-i nā-gāhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [apansız]

‘ār: Utanma, çekinme, mahcup olma.

Yār benden ‘ār ider ben **‘ārdan** ‘ār eylerem /‘Ārdan ölsem de istihsāl-i ‘ār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [‘ārdan, -dan]

‘ār eyle-: Utanmak, hicap duymak.

Yār benden ‘ār ider ben ‘ārdan **‘ār eylerem** /‘Ārdan ölsem de istihsāl-i ‘ār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [‘ār eylerem, -rem]

‘ār it-: I. Utanmak, hicap duymak. II. Çekinmek, sakınmak.

Yār benden **‘ār ider** ben ‘ārdan ‘ār eylerem /‘Ārdan ölsem de istihsāl-i ‘ār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [‘ār ider, -er]

‘ār u nāmus: Ar ve namus. Utanma ve iffet.

Saña ‘āşık degülken **‘ār u nāmus** idi endişem /Hebā oldı sevelden neng ü ‘ār ol gitdi ben ıaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 9). [‘ār u nāmus]

ara: Toplu bir şekilde duran nesnelere veya kimselerin içi.

Ürküdü bıraıdı yine ol āhū-yı vaışı /‘Uşşāk **arasında** görüñ rem rem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 14). [arasında, -nda]

ara-: Aramak, bir şeyi bulmaya çalışmak, araştırmak.

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez şu **arar** hep /Sākī-i ecel herkese şerbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [arar, -r]

Çeşmüm ılıca seyrin idüp sīneye şapdı /Germābe **ararken** hele külhānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [ararken, -rken]

Kāniyā ‘ışık ile yanmağa bir çāre **ara** /O zebānī-beçenüñ kırtı ne nev-resi ne (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [ara]

Bu sitem-verzler içre **arama** hīç mu‘īn /Kimse imdād idemez ‘avn-i ilāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 11). [arama, -ma]

Vücüd **ararsañ** efendi vücüdsuzluktur /Vücüd-ı ‘ariziye istinādımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [ararsañ, -rsañ]

Arama dü-çār olmadığım bāğ-ı fenāda /Ol serv-i sehī şīveli reftāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [ara. -ma]

arada:

1. O esnada, aralıkta.

Arada biz hele şaşduğ irāde maḥv oldı /Murādumuz diyecek bir murādumuz yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [arada]

Göñül ebrū-siyeh çeşm-i siyāhı sürmeli ister /Raķīb-i rü-siyāhı ol **arada** sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [arada]

2. Kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi.

Virirdi bir söz ile cānını saña ‘āşık /Ne var o ğamze-i ḥun-rīz **arada** ḳan idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [arada]

‘arakiyye: Dervişlerin başlarına giydiği tiftikten kumaş.

Bülbül yuvası bir **‘arakiyye** be-farḳ-ı ser /Ḳoydum idüp fiğānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 11). [‘arakiyye]

ārām: Durma, dinlenme, rahat, huzur.

Derün āsüdelik ‘azv eylemişler Kānī-i zāra /Yine dīvānenüñ gül-gün **ārāmını** yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [ārāmını, -ını]

ārām-ı dil-i zār: İnleyen gönlümü dinlendiren, huzur veren. (Sevgili)

Bir ḥaylidür ol yārı yitürdüm bulamam hīç /**Ārām-ı dil-i zārı** yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [ārām-ı dil-i zārı, -ı]

ārāmsızlık: Durup dinlenmeden, aralıksız.

Ḳarāruñ yoğ esüp şavurmadan **ārāmsızlığdan** /Bu günler mi ‘aceb Kānī şabā-veş bildiğün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 17). [ārāmsızlığdan, -dan]

arası uza-: Bitmek bilmemek, geçen zaman çok uzun gelmek. Mesafenin çoğalması.

Va‘de-i vuşlat-ı müncez olmanuñ hengāmıdır /Ḳorḳaram maḥrüm-ı vaş olam uzadı arası (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 4). [arası uza,-dı]

a'rāz-ı nā-maḥsūs: Başkalarına ait izler, belirtiler.

Degül a'rāz-ı nā-maḥsūs maḥsūsın bile bilmem /Ki bu şayrefiyānda ceyde şāyān cevherüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 15). [a'rāz-ı nā-maḥsūs]

'arbede-cū: Kavga arayan, kavga ve gürültü çıkarmayı seven (kimse), kavgacı.

Kānî seni o 'arbede-cū imtiḥān idüp /Muẓtarr şad-ḥavādis ü gavğa ider şaḫın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 11). ['arbede-cū]

'ārdan öl-: Utançtan ölmek. Çok utanmak.

Yār benden 'ār ider ben 'ārdan 'ār eylerem /'Ārdan ölsem de istiḥsāl-i 'ār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 4). ['ārdan ölsem, -sem]

ardı sıra: Hemen arkasından, peşi sıra, peşinden, arkası sıra.

Biri birinüñ ardı sıra biñ kerre helāk olsam /Reh-i 'ıḫḫuñda ben gā'iblere irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 3). [ardı sıra]

ardınca: (İyelik ve eşitlik hâli eklerinin kalıplaşmasıyla) Arkasından, arkası sıra, peşinden.

Düm tek teke başla tek itse teḫaddüm /Düm-dārılıḫ it tekyede ardınca etek vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [ardınca]

O āfet küsdi gitdi Kānî-i bî-çāreye şimdi / Dil-i dīvāneyi ardınca göndersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 36). [ardınca]

'ārif: Bilgili, olgun, sezgi sahibi kişi; edep ve hayâ sahibi kimse; âşık; gönül ehli.

'Ārif edeb-āmüz olur her revişinde /'Āḫil ḫikem-i ḫazret-i Ḥaḫḫa nazār eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 11). ['ārif]

Ḥud'a itme kavlı ü fi'lüñde şaḫın 'āriflere /Meşreb ehli istemez sāğarda ḫıl deñlü direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 11). ['āriflere, -lere]

Fikr-i müstaḫbel ü māziyi biraḫ 'ārif iseñ /Böyledür ḫāl-i zamān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 3). ['ārif]

'ārif olan: Zihni olgunluğa, sezgi gücüne ulaşmış kişi, ma'rifet ehli.

Emîr-i kişver-i dildür egerçi 'ārif olan /Velî bu şāhlığa Kāniyā emāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 11). ['ārif olan]

‘arîf-i bi’llâh: Allah’ı tanıyan, ermiş olmak.

Her şîvede hāmûş gerek **‘arîf-i bi’llâh** /Zîrâ üdebâ lağz-ı suhnden hâzer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [‘arîf-i bi’llah]

‘arîf-i şâhib-nazar: Keremli bakış, lütuf sahibi âlim.

Sipihrüñ dñn-himmet oldıgın bundan kıyâs eyle /Ki tutmaz âşikâra **‘arîf-i şâhib-nazar** keşkñl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 6). [‘arîf-i şâhib-nazar]

arka: Peş.

Arkasında o bütññ zevk u şafâdur mañlab /Lîk mañcñb oluram kendñye bâr oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [arkasında, -sında]

armağân: 1. Hediye.

Eyle kabñl efendicigñm ki benñm degñl /Virdi bu **armağânımı** feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 32). [armağânımı, -ımı]

2. I. Hediye. **II.** Yolculuğa çıkanlar için "azık".

Göññl mu‘âvedet-i gurbeti revâ görmez /O cãn-pâresine cãn tek **armağân** mı qodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 30). [armağân]

arş: İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta.

Baña imdâd-ı Mevlânâ-yı Rñm irer yeter yoğsa /Yolında ol şehññ tã **arşa** da irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 18). [arşa, -a]

‘arşa-i haşr: Kıyamet yeri.

Tã **‘arşa-i haşre** varıcaq rãh-ı ğamuñda /‘Uşşâk senññ hññ-ı ğamuña çoqınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [‘arşa-i haşre, -e]

‘arş-ı rahmân: Bütñn yaratılmışları şevkat ve merhametle besleyip büyüten Allah’ın tasarruf dairesi, makamı.

‘Arş-ı rahmân şuffe-i lâhñtdur mesken saña /Ĝam ne Kãnî bu kühen kãşâne olmış olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 21). [‘arş-ı rahmân, -dur]

‘arz eyle-: İfade etmek, açıklamak, belirtmek.

Vişãlin hññhişin **‘arz eylemişdñm** cãn-ğüstãhuñ /Anı da añladuñ bildññ haber birdñm niçñn küsdññ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 11). [‘arz eylemişdñm, -mişdñm]

‘arz it-: Söylemek, bildirmek, ilan etmek.

Hâlimi **‘arz idemem** hâzret-i Hâkından ğayrı /Yanamam derdimi bir ferde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [‘arz idemem, -emem]

Nîm-nân hursendesı ol söyleme hâlüm şudur / Sırrımı setr eyleyüp **‘arz itmeyen** ‘izzetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [‘arz itmeyen, -meyen]

‘arzū: Arzu, istek, dilek.

Ma‘şûkdan gelir taleb-i vaşla **‘arzū** / Kânî o şüh vaşlımı hep istemek diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 13). [‘arzu]

N’olur Kânîyi itseñ bir selâm-ı tâzeye şâyân / Zâmîr-i dilde köhne **‘arzûlar** hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 14). [‘arzûlar, -lar]

-āsā: Gibi.

Berü döşekden ayırma beni ey gül-bün-i tâze / Dıraht-ı huşk neşve-nâ-pezîr **āsā** yerüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 30). [āsā]

āsār-ı sa‘âdet: Mutluluk izleri, alametleri.

Açıldı bâb-ı rahmet gitdi ğam gözden seḫâb-āsā / Nümâyân oldu **āsār-ı sa‘âdet** âftâb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [āsār-ı sa‘âdet]

‘ases: Gece bekçisi, âşıklar.

Eski ‘asesleri yetişür cân u dil gibi / Kûy-ı muḫabbete yeñiden **‘ases** istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 22). [‘ases]

Eski **‘asesleri** yetişür cân u dil gibi / Kûy-ı muḫabbete yeñiden ‘ases istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 21). [‘asesleri, -leri]

aşḫâb: Dost.

Temîz **aşḫâbı** zevk-ı hâl ile hoş-hâldür her vaḫt / Çü ibnü’l-vaḫt vaḫf-ı intizâr olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [aşḫâbı, -ı]

aşı: Yama yapmak, taklit etmek.

Eşk-i gül-günuma itme taḫlîd / La’l olur mı a münâfik **aşı** (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 4).[aşı]

‘aşık: Sevgiliye gönül bağı ile bağlanmış kimse.

Cām-ı firākuñı çekeli çekdirüp gider /‘**Āşık** o cezbe ile ‘acāyib çekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 8).
[‘aşık]

Emdürmiş ise sīne vü pistānuñ **‘āşika** /Bi’llāh o farṭ-ı cūd yine bir mekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [‘āşika, -a]

Virirdi bir söz ile cānını saña **‘aşık** /Ne var o gamze-i hun-rīz arada kan idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [‘aşık]

Sāde-rūluḡda lebin emme muḡāl iken o şūḡ /Kāniyā ḡaṭ gelicek **‘āşıkı** bī-zār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [‘āşıkı, -ı]

‘Āşıklara temkīn gerek rāh-ı vefāda /Temkīni daḡı şüret-i telvīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [‘āşıklara, -lara]

Mellāḡ ḡasan göstererek **‘āşika** kāmēt /Degdi direk-i keşti-i hicrānda direkler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [‘āşika, -a]

Ol gözleri var mı görecek bir güzel **‘aşık** /Dirsin ki dü-çeşm-i nigerānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [‘aşık]

ḡurbiyyet ider **‘āşika** irās tesellī /Dil-ber olıcaḡ ḡāne-cūdā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 9).
[‘āşika, -a]

Gül-bün-ṭırāz-ı ḡüsn olalı ḡonçe-i femi /‘**Āşıklara** açılmadı bir an efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 12). [‘āşıklara, -lara]

Acı söze ne borcu var **‘aşıkuñ** begüm /Gāhīce istemez mi dil-i zār bir piyāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [‘aşıkuñ, -uñ]

Ne deñlü cevr iderseñ ḡoş görür elbet anı **‘aşık** /Kişiye sevdiğinden her ne eylerse yamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [‘aşık]

Çü **‘aşık** cān görem dirse bedensiz /Aña ma’sūḡ dir cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 1).
[‘aşık]

ḡaṭ-āver olmuş eyyām-ı bahār ḡüsn ü ān geçmiş /Bilür ol şūḡ görse **‘aşıkın** ammā zamān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [‘aşıkın, -ın]

Ey bād-ı şubḡ **‘aşıkı** hīç yād ider misin /Bī-gānevār yā unudup yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [‘aşıkı, -ı]

Virme sipāh-ı nāza bu vechile i’tinā / Ordū-yı sabr **‘aşıkı** yāḡma ider şaḡın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 6). [‘aşıkı, -ı]

‘Āşık kalıcaḡ rāh-ı maḡabbetde piyāde /Şevḡ u ṭaleb esvāṭla tevsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 15). [‘aşık]

Cânâ güzel olursa baña sen gibi olsa /**‘Āşıkda** olursa saña hep ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [‘āşıkda, -da]

Her dâğ-ı dil **‘āşıkını** eylese rüşen /Sürâhları sîne revzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 11). [‘āşıkını, -ını]

Yâr iltifât **‘āşık**a hemvâre itmese /Ammâ nevâzişi dağı âğyâra itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 1). [‘āşık, -a]

‘Āşıklarını öldüre öldüre o âfet /Evşâfını ser-defter-i ‘āşık-küşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 3). [‘āşıklarını, -larını]

Hayâl-i gönçe-i ruhsârı sünbülzâr-ı gîsûsî /Gelürse hâtırâ **‘āşıkları** leyl ü nehâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [‘āşıkları, -ları]

Nâz ile ağladığın **‘āşık** iştmişdi meger /Var sevdâ-yı diger serde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [‘āşık]

Āyîneye nakş-ı haţtı şüret virecekdür /Bir şüreti de **‘āşık**a elbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [‘āşık, -a]

Râh-yâb-ı halvet-i vaşl olmayan **‘āşık** midur /Halvete ehl olmayanlar vuşlata lâyıķ midur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [‘āşık]

Beni kıl deñlü miyânı çeker ol semte hemân /Bir kıl ile yedilür **āşıkı** bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [āşıkı, -ı]

Ben de ‘āşıklar ‘idâdından olaydum ma‘dûd /Bâğda bakmaz idüm şekl-i hezâr olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [‘āşıklar, -lar]

‘āşık u ma‘şûķ: Āşık ve maşuk (sevgili).

Müttaħid olmalıdır **‘āşık u ma‘şûķ** gibi /Biline sırr-ı nihân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 15). [‘āşık u ma‘şûķ]

‘āşıka bağdâd irâğ ol-: Kim ki bir şeyi elde etmek ister, ona taşkın bir kavuşma isteğiyile yanıp tutuşur, o kimseye zor şartlar ağır gelmez; o, her türlü çabayı gösterir; her türlü fedakârlığa katlanır.

Meşhûr budur **‘āşık**a Bağdâd irâğ olmaz /Rûz-nâme-i hicrânunuñ da gerķ ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 9). [‘āşık

‘āşıkân: Āşıklar.

Dir imişsin **‘āşıkân** mest-i müdâm olmaķ gerek /Câm-ı şevķuñ dürdan bir kez gören ayıķ midur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [‘āşıkân]

Eylemezdim bir dağı nezzâre-i semt-i vişâl /**‘Āşıkânım** çeşm-düz-ı intizârumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 6). [‘āşıkânım, -um]

‘āşıkān-ı nāzkār: Nazlı âşıklar.

Hisset itmezdüm dilā naqd-i niyāzı şarfda /Nāzenīnüm **‘āşıkān-ı nāzkārumdur** dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 8). [‘āşıkān-ı nāzkārumdur, -umdur]

āşikār it-: Ortaya koymak, meydana çıkarmak, belli etmek.

Geçdi ol yāre beni ağıyār zār itmem yine /Geçse dilden gizlü biñ oğ **āşikār itmem** yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [āşikār itmem, -mem]

āşikāra tūt-: Açık etmek, meydana çıkarmak.

Sipihrüñ dūn-himmet oldıgın bundan kıyās eyle /Ki tūtmez āşikāra ‘ārif-i şāhib-nazar keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 6). [āşikāra tūtmez, -maz]

‘āşık-ı bī-çāre: Çaresiz, zavallı âşık.

Misāl-i şīşe-i leb-rīz kim işkesde olmışdur /Derūnī ‘āşık-ı bī-çāre eyler inkisār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 10). [‘āşık-ı bī-çāre]

Ço ta‘nı eşk-i hun-pāş-ı şerār-efşāna ey zāhid /Ne yapsun **‘āşık-ı bī-çārenüñ** de derdi var ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 16). [‘āşık-ı bī-çārenüñ, -nüñ]

‘āşık-ı ḥasret-zede: Hasret, özlem çeken âşık.

Gözlerin bir laḥza kıpmaz **‘āşık-ı ḥasret-zede** /Divşirilmez bī-tekellūf yaş deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [‘āşık-ı ḥasret-zede]

‘āşık-ı ter-dest: Mahir, usta âşık.

Germ-ābe-i vaşluñda senüñ **‘āşık-ı ter-dest** /Gözyaşı kadar yoğ ise de çok şu dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 11). [‘āşık-ı ter-dest]

‘āşık-ı üftāde-: Düşkün, biçare âşık.

Unutma **‘āşık-ı üftādeñi** efendicigüm /Efendüm eski kuluñdur bu bende-i nālan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 3). [‘āşık-ı üftādeñi, -ñi]

Ne kaldı **‘āşık-ı üftādeye** resm-i maḥabbetden /Ki gelse meclise ağıyār ider feryād yār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [‘āşık-ı üftādeye, -ye]

‘āşık-ı zār: Ağlayan âşık.

Sürünse yürise bilece **'āşık-ı zāruñ** /Pā-tābe-girībān ser-i dāmen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 9). [‘āşık-ı zāruñ, -uñ]

Cevr ü cefâsı **'āşık-ı zāruñ** belin büker /‘Uşşākı kendüsine eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 3). [‘āşık-ı zāruñ, -uñ]

Sevdâsı sardı **'āşık-ı zāruñ** o perçeme /Gerçekden olsa şāh-ı diyār-ı fes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [‘āşık-ı zāruñ, -uñ]

aşıl-: 1. Asılmak, idam edilmek.

Ben ol sere Manşūr-ı ser-dār-ı vefāyum /**Aşılmağ** için dārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [aşılmağ, -mağ]

Dāmen-i dār-ı vefāya biz **aşıldı**ğ tā ezel /Hāzret-i Manşūr-āsā dāra hācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 11). [aşıldığ, -duğ]

2. Asılı konumda bulunmak.

Başıldı zevkler zor-ı mey-i köhneyle meclisde /**Aşıldı** şevkler Kānî ser-i dīvāra bāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [aşıldı, -dı]

aşıl: Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşe.

Bu bî-sāmanluğūñ **aşlı** nizāma meylimüzdendür /Perîşānî-i gîsū-yı meţālib şānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [aşlı, -ı]

H’āb-āver olmanūñ hîç **aşlın** ider mi idrāk /Benden işit bu sırrı efsāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [aşlın, -ın]

āşinālık: Tanışıklık, dostluk ve yakınlık.

Benümle **āşinālık** yoğ iken kimlerle eglendüñ /Şükür geçdi hele bî-gānelikler eldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 13). [āşinālık]

āşinā-yı bŷy-ı ümmîd ol-: Arzu edilen şeylerin, emellerin kokusuna vâkif olmak.

Dimāğum **āşinā-yı bŷy-ı ümmîd olmadan** kaldı /Dehānum çāşnî-i lezzet-i ihsāna hāşretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [āşinā-yı bŷy-ı ümmîd olmadan, -madan]

āşinā-yı ‘ışk: Aşka aşına.

Nigāh-ı hayra tab‘ān olamaz pertev gedā-yı ‘ışk /Anuñcün rüşenā çeşm olmağ ister **āşinā-yı ‘ışk** (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 2). [āşinā-yı ‘ışk]

āşinā-yı kıl ü kâl-i baħs-i vahdet ol-: Birlik konusundaki dedikodulara vâkif olmak.

Āşinā-yı k̄l ü k̄l-i baḥs-i vaḥdet olma kim /Ma‘nī-i bī-gāneye her biri bir ma‘nā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [āşinā-yı k̄l ü k̄l-i baḥs-i vaḥdet olma, -ma]

āşinā-yı şad-hezār ol-: Yüz bin kere dost olmak. (Çok yakın dost, çok iyi bilindik kimse).

Benümsin ben senüñ zanneyler idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār ol gitdi ben k̄aldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 8). [āşinā-yı şad-hezār olduñ, -duñ]

āsītān: I. Eşik. II. Dergâh, tekke.

Mürīd-i ‘ışk olalı rāzdār-ı ğamze-i yār /Bu āsītānede öpmedük **āsītān** mı k̄odı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 6). [āsītān]

Sen fetḥ-i bāb-ı vaşl ide dur tekkeveş hemān /Başdurma ehl-i ‘uḳdeyi ol **āsītāneye** (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [āsītāneye, -ye]

Mürīd-i ‘ışk olalı rāzdār-ı ğamze-i yār /Bu **āsītānede** öpmedük āsītān mı k̄odı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 6). [āsītānede, -de]

āsītān-ı dil-bere düş-: Sevgilinin kapı eşiğine, dergâhına düşmek, kapanmak.

Düşer dil āsītān-ı dil-bere mey-ḥāneden şoñra /İder bir secde-i İskenderi ammā neden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 1). [āsītān-ı dil-bere düş, -er]

āşiyān: I. Yuva. II. Gönül kuşunun yuvası.

Yavru kuşuñ yuvasını Allāh yapar k̄uzum /Yapmaz mı **āşiyānumı** feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 18). [āşiyānumı, -umı]

Bu mürġ-ı dil bu gülistānda **āşiyān** mı k̄odı /Tutuşmaduḳ ğam-ı ‘ışkıyla gülistān mı k̄odı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 1). [āşiyān]

Ḳuş k̄ondurur ser-i suḫane Ḳays-vār ‘ışk /Ḳonmaz bu mürġ egerçi ki her **āşiyāneye** (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [āşiyāneye, -ye]

aşl u fūrū‘āt: Bir şeyin aslı, başı, kaynağı ve o kaynaktan meydana gelen çeşitleri. bir meselenin başı sonu.

Da‘vā-yı dīn ü **aşl u fūrū‘ātı** bilmeyen /Deyne kefl̄ ü da‘vī-i ğayra vek̄l olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [aşl u fūrū‘ātı, -ı]

aşlā: Hiç, hiçbir zaman, kesinlikle.

İderseñ nīm miqdār iltifāta Kānīyi maḥzar /Felekden yağsa da seng-i sitem **aşlā** girān gelmez (Kānî Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [aşlā]

āstān-ı zümre-i rindān: Rintler zümresinin eşiği.

Derūnum pāy-māl-i minnet-i dūnān iken ḥālüm /Cebīnüm **āstān-ı zümre-i rindāna** ḥasretdür (Kānî Divanı, Gazel 35, Mısra 16). [āstān-ı zümre-i rindāna,-a]

āsūde-i menāzil-i ümmīd ol-: Arzu ve umudun dünyasında rahat, huzurlu olmak.

Lenger-zen-i sevāḥil-i ümmīd olur muyuz /**Āsūde-i menāzil-i ümmīd olur** muyuz (Kānî Divanı, Gazel 66, Mısra 2). [āsūde-i menāzil-i ümmīd olur, -ur]

āsūdelik: Gönül rahatlığı.

Derūn **āsūdelik** ‘azv eylemişler Kānī-i zāra /Yine dīvānenüñ gül-gün ārāmını yormışlar (Kānî Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [āsūdelik]

at-:1. İndirmek, göndermek.

Fıkr-i gīsū-yı siyāha düşmesün bī-çāregān /Ol belāyı **atma** ‘uşşāk-ı perīşān üstüne (Kānî Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [atma, -ma]

2. Atmak, fırlatmak. (Ok).

Sihām-ı cān-güdāz-ı āhı **atdum** tā verā-i ‘arş /Kemān-ı şevḫı ol ḡāyātde gördüm niçün küsdüñ (Kānî Divanı, Gazel 104, Mısra 7). [atdum, -dum]

āteş: 1. Ateş, gönül ateşi.

Seyl-āb-ı eşk ‘ālemi ḡarḫ-āb eyledi /Sen ey nigār-ı şu‘le-‘izārum ḫo **āteşi** (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [āteşi, -i]

Ol **āteşi** kim bu yedi deryāyı ider maḥv /Bir buse ile ḫābil-i teskīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 21). [āteşi, -i]

Kim koydı minḫal-i dile bilsem bu **āteşi** /Sāḫī meded meded sele başdur şu **āteşi** (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [āteşi, -i]

2. Aşk ateşi.

Kim koydı minḫal-i dile bilsem bu **āteşi** /Sāḫī meded meded sele başdur şu **āteşi** (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [āteşi, -i]

3. Ateş, yakıcı.

Mümkin mi āb **āteş** ile itsün imtizāc /Ben şu gibi mülāyim efendi o āteşī (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [āteş]

āteş ol-: Hiddetlenmek.

Emr-i dāniş reşk ider gāh gāzabda rūyuña /**Āteş olur** çehre-i hū-kerdesi bu el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [āteş olur, -ur]

āteş vir-: Tutuşturmak, yakmak.

Fıkr-i lebūñ niçün dile **āteş virür** müdām /Meşhūr degül mi başdurur elbet şu āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [āteş virür, -ür]

āteşe at-: Bile bile tehlikeli bir işe girişmek.

Kendin dil ehli **āteşe atmak** da iş midür /Kānî ider fedā-yı ser ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 11). [āteşe atmak, -mak]

āteşe yak-: I. Ateşe atmak, ateşte yakmak. II. Âşık etmek, sevdaya düşürmek.

Yā Rabb kuluñı nāz u na'īm ile büyüdüñ /Şoñra birağub **āteşe yakmak** ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [āteşe yakmak, -mak]

āteşi: Ateşli, hararetli, hiddetli.

Mümkin mi āb āteş ile itsün imtizāc /Ben şu gibi mülāyim efendi o **āteşi** (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [āteşi]

āteş-i ıışk: Aşk ateşi.

Alduñ gönülcüğüm beni koyduñ zebūn u zār /İtdüñ hūlāşa **āteş-i ıışkum** şabır-güdāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [āteş-i ıışkum, -um]

āteşlere düş-: İçin için yanmak, yanıp kavrulmak, kızarmak.

Nerm ister iken dil-beri ser-keşlere düşdüm /Bir şuda idüm gamla ki **āteşlere düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [āteşlere düşdüm, -düm]

Derletdi ten-i Kānîyi hūmmā-yı firākuñ /Sevdüm seni cānā yine **āteşlere düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 10). [āteşlere düşdüm, -düm]

āteşlere gir-: I. Ateşlere girmek, ateşlerde yanmak. II. İstenilen güzel şeyler uğruna cefa çekmek.

Bir içim şu deyu **âteşlere girsem** gider gelmez /Ya bir kerre yüzün görmege cân virsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [âteşlere girsem, -sem]

âteş-meniş kestâneler çatla-: Sert tabiatlı kestanelerin çatlaması. Sevgilinin badem gözlerinin ve küçük dudaklarının güzelliğinden dolayı sert tabiatlı, dayanıklı birinin (âşık) dayanamayacak hale gelmesi ve zayıflık göstermesi.

Bunduğ-ı la'lıñ ile bādām çeşmüñ müttehid /Ol sebebden çatlar ey âteş-meniş kestâneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [âteş-meniş kestâneler çatlar, -r]

âteş-mevc: Ateş dalgası.

Dest ü pāzen bu **âteş-mevcde** güstâhdur /Her şināver alur ayakda virür her el cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [âteş-mevc, -de]

atıl-: Fırlatılmak.

Tîr-i müjesi sehm-i sa'âdetden **atılmış** /Kendiye tecellîkede ammā oı nürdü (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 9). [atılmış, -miş]

atuñ başını çek-: Atı durdurmak için yularını kendine doğru çekmek.

Da'vet-i abāba çün bād-ı şabā eyle şitāb /Da'vet-i a'dāya dizgin ger **atuñ başını çek** (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 14). [atuñ başını çek]

'av'av-ı **seg-tıynetān:** Köpek yaradılışlıların havlaması. (Kötü fitratlı kimselerin sözleri, dedikoduları).

Ehl-i pertev göklere çıkşa yine medhüldür /'Av'av-ı **seg-tıynetāndan** māh da urtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 8). [av'av-ı seg-tıynetāndan, -dan]

āvāze-i kuhsār: Dağın namı, şöhreti.

Kuhsār-ı 'ālem-i temkīnde nām almışuz /aysveş **āvāze-i kuhsāra** hācet almadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 8). [āvāze-i kuhsāra, -a]

āvāz-ı pā: Ayak sesi.(Sevgilinin gelişini anlamak için duyulması beklenen ses).

am-ı hicrānı sessizden gelür teklîfsiz ammā /O āfet hūd-be-hūd gelmez saña **āvāz-ı pā** umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [āvāz-ı pā]

'avdet eyle-: Evvelce bulunduğu yere veya duruma geri dönmek.

Meger bu semte bilmezlikle **‘avdet eyleye** yoħsa /Göñül ħālin eger bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 21). [‘avdet eyleye, -ye]

āvīħte: Asılmış.

Göñlümi gördüm ħaħuñ müyında ben **āvīħte** /Şan Şikest ta‘līħ yazmışlardı reyħān üstüne (Kānî Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [āvīħte]

āvīze-i gūş-ı nādān eyle-: Cahilin kulağına avize eylemek, asmak. (cahil, bilgisiz insana söz söylemek laf anlatmak).

Sözüñi eyleme āvīze-i gūş-ı nādān /Kāniyā kān-ı me‘ānīde suħan gevherdür (Kānî Divanı, Gazel 36, Mısra 17). [āvīze-i gūş-ı nādān eyleme, -me]

‘avn-i ilāħ: Allah'ın yardımı.

Bu sitem-verzler içre arama ħiç mu‘īn /Kimse imdād idemez **‘avn-i ilāħdan** ħayı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 12). [‘avn-i ilāħdan, -dan]

ay: Ay, kamer.

Sāķī ne dem ki sāğar-ı Őaħbāyı ħoldurur /Ĥūrşīd Őān ki nūrı ile **ayı** ħoldurur (Kānî Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [ayı, -ı]

ay: Şarap.

Kānī o ay ħehrelü ħūrşīd behrelü /Niçün ħazābla ağzına **ayı** ħoldurur (Kānî Divanı, Gazel 40, Mısra 12). [ayı, -ı]

ay ħehrelü: Ay yüzlü, sevgili.

Kānī o **ay ħehrelü** ħūrşīd behrelü /Niçün ħazābla ağzına ayı ħoldurur (Kānî Divanı, Gazel 40, Mısra 11). [ay ħehrelü]

āyā: Acaba (Şaşkınlık ve merak bağlamında).

Mis-i nā-rāyic-i āmālūmi iksīr-i tevfiħ /Nigāħ-ı nīmīle **āyā** niçün itmez zeheb yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [āyā]

Őoruñ ‘uŐŐāķına **āyā** birisi içinden /Ĥayanur mı hele bu derde bugün gitdi gider (Kānî Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [āyā]

Ey şūh-ı siyeh-çerde amān baht-ı siyehden /Var mı haber **āyā** güzelüm vech-i şebelden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [āyā]

ayağı bāğda: Ayağı bağlı. Serbest dolaşamayan, gezemeyen kimse.

Ayağı bāğda servüñ gelemes ayağına /Bāri luṭf eylesün ol serv-i hıramān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 5). [ayağı bāğda]

ayağı sürç-: Ayağının takılması (düşmek bağlamında).

Oldı leb-rîz-i gāzab sāķī meyi dökdüñ deyü /**Sürçmesün** ‘ālemde bir kerre **ayağı** kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [ayağı sürçmesün, -mesün]

ayağına gel-: Yanına, huzuruna gelmek.

Ayağı bāğda servüñ **gelemes ayağına** /Bāri luṭf eylesün ol serv-i hıramān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 5). [ayağına gelemes, -emez]

ayağ: I. Kadeh. II. Şarap.

Yaluñ ayak göğüs bağır açık cebīn güşād /Sāķī elinde cām **ayağlar** kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 4). [ayağlar, -lar]

Bir yaña olup al **ayağı** ele ser çek /Sen baña yalan söyleme ben de saña gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [ayağı ele al]

2. Ayak.

Ayağum sāḥa-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan dūr /Elüm her rüz u şeb būs itdigüm dāmāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [ayağum, -um]

Elüm gül-deste-i peymāne-i ser-şārdan ḥālī /**Ayağum** cünbiş-i mestāne-i rindāne ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [ayağum, -um]

3. I. Adım. II. Kadeh.

Yed-i beyzā da olsa pāy-ı ḥumda baña el virmez /Yetiş bir **ayağ** evvel ḥasret-i dīdārīñam sāķī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [ayağ]

ayağ bağı ol-: Bir yere gidilmesine veya bir işin yapılmasına engel olmak.

Oldı ayak bağı bize ḥaylūlet-i şitā /Bilmem o semte Kānī bahāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [ayağ bağı oldu, -dı]

ayağ ile gör-: Kadeh ile görmek. Sarhoşluğun etkisiyle keyiflenmek.

Benümle vaqt-i h̄azān cihān-ı refīk olmaz /**Ayağ ile görürüz** bir daḥı bahār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [ayağ ile görürüz, -ürüz]

ayağda kal-: İşi ilerletemeyip yarıda bırakmak.

Dest ü pāzen bu āteş-mevcde güstāḥdur /Her şināver **kalur ayağda** virür her el cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [ayağda kalur, -ur]

ayağdan kal-: Heyecandan yürüyemeyecek hale gelmek. Dizlerinin bağı çözülmek.

‘İnān-ı ihtiyārum gitdi elden yārumı gördüm /**Ayağdan kaldum** ol serv-i sebük-reftārumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [ayağdan kaldum, -dum]

ayağlan-: Harekete geçmek. Niyetlenmek.

Sefer-i bādiye-i ‘ışka **ayağlanmış** iken /Pek kederlendi gönül nefse sivār olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 9). [ayağlanmış, -miş]

ayağlara kal-: İtibardan düşmek, kıymetini kaybetmek.

Ma‘ni-i mu‘teber-i lafz-ı ‘adālet oldur /Çiyenür qalmaya ayağlara rāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [ayağlara qalmaya, -maya]

‘ayb: Utanç veren kusur, hata.

Tezyīn-i lafzı **‘ayb** diyenler neden dimiş /Ziyy-i nazīf ḥıl‘at-ı fāḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [‘ayb]

Ṭaleb-i vuşlat-ı dildār dile **‘ayb** mıdur /Hecre şaldıñ beni bu cāygeh-i reyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [‘ayb]

‘Aqlımı mehr virüp duḥt-ı rezi ‘ağd itdüm /Ger ḥelālümde disem **‘ayb** degül mālumdur (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [‘ayb]

‘ayb-ı ser-verān: Uluların kusuru, ayıbı.

Kalur pūşīde **‘ayb-ı ser-verān** bā-himmet-i etibbā’ /Olur vāreste ser-zībā-ter olsa zīnet-i ser-pūş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 3). [‘ayb-ı ser-verān]

āyet-i ‘ışk: Aşk ayeti.

Dil **āyet-i ‘ışkı** okıdı şoñra üfürdi /Ser-şafḥa-i cān u bedeni bī-huşayazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 7). [āyet-i ‘ışkı, -ı]

ayıq: I. Akli başında, kendinde ve bilinçli olan. II. Kendine gelmiş, sarhoşluktan, sersemlikten kurtulmuş.

Dir imişsin ‘āşīkân mest-i müdām olmak gerek /Cām-ı şevkuñ dürdan bir kez gören **ayıq** mıdur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [ayıq]

âyîn: Âdet, töre, usul.

Âyîn-i vefâ bir güzel **âyîndür** ammâ /Kânün-ı edeb lâzıme-i dîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [âyîndür, -dür]

âyîne: Ayna, gönül.

Hayâlün bir yere başmaz dil-i bî-kîneden şoñra /Miyānuñ çoçmağa imkân yok **âyîneden** şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [âyîneden, -den]

Olmaz muqâbil-i ruḥ-ı dil-ber her **âyine** /Çeşmân u ebruvânda ister her **âyine** (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 1). [âyine]

âyîne-i cân u dil: Can ve gönül aynası.

İsterem **âyîne-i cân u dil** olsun sır-nümâ /Lîk o sırrı cevher-i cânâ gubâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 11). [âyîne-i cân u dil]

âyîne-i dil: Gönül aynası.

Görinür **âyîne-i dilde** yine jeng-i vedâ^c /Korqaram itdi o âyîne-ruḥ âheng-i vedâ^c (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [âyîne-i dilde, -de]

âyîne-i emles: Cilalı ayna.

Ḥaṭṭdur ṭutan dili iki tellü қаpağ ile /Zen tek ricâl **âyîne-i emles** istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 4). [âyîne-i emles]

âyîne-i ruḥsâr: 1. Sevgilinin yüzünün aynası. Sevgilinin parlak yüzü.

Nedür **âyîne-i ruḥsârda** jengâr küsdün mi /Cebînünde yine bir çîn-i naḥvet var küsdün mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [âyîne-i ruḥsârda, -da]

2. Yanağının parıltısı, ışıltısı.

Âyîne-i ruḥsârına reşk eylese hürşîd /Meh-tâb geyer ḥasret ile câme-i mâtem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 9). [âyîne-i ruḥsârına, -ına]

āyīne-i tılsım: Sır âlemi.

Aç sīneñi görünsün o **āyīne-i tılsım** /Yum gözlerüñ açılmasun ol dahmegāh-ı nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 11). [āyīne-i tılsım]

āyīnelen-: Ayna olmak.

Āyīnelenüp ‘aks-i ruħuñla der-i sīne /Bu revzeneden rūḥ-ı revānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [āyīnelenüp, -üp]

āyīne-ruḥ: Yanağı ayna gibi parlak sevgili.

Görinür āyīne-i dilde yine jeng-i vedā‘ / Korkaram itdi o **āyīne-ruḥ** āheng-i vedā‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [āyīne-ruḥ]

āyīneye şüret vir-: Görüntünün aynaya yansıması.

Āyīneye naqş-ı ḥaṭṭı şüret virecekdür /Bir şüreti de ‘āşıkā elbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [āyīneye şüret virecekdür, -ecekdür]

āyīn-i vefā: Vefa âdeti.

Āyīn-i vefā bir güzel āyīndür ammā /Kānūn-ı edeb lāzıme-i dīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [āyīn-i vefā]

ayır-: Ayırmak, ayrı düşürmek.

Berü döşekden **ayırma** beni ey gül-bün-i tāze /Dıraḥt-ı ḥuşk neşve-nā-pezir āsā yerüm yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 29). [ayırma, -ma]

ayrıl-: 1. Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, firak.

Ayrılmanuñ gönül niçe ser-riştesin bulur /Kānī o riştenüñ ucı dil-bestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 17). [ayrılmanuñ, -manuñ]

Çün **ayrılmañ** gerek bi'l-iztirār elbet ahibbādan /Cefā görseñ de Yūsuf-vār sen ihvānuñı hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [ayrılmañ, -mañ]

2. Uzaklaşmak, ilgi ve alakasını kesmek.

Vārīd olur mı didüm **ayrılmadı** ol şūḥ /Didüm didüm ol dīde-i şūḥı diderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [ayrılmadı, -madı]

3. Ayrılmak, vazgeçmek, çıkmak.

Vefādārān-ı rāh-ı ʿışkdan bir haṭve **ayrılma** /Şapa yollarda gezme var yürü hem-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [ayrılma, -ma]

ayvā: Ayva. (Sevgilinin göbeği ve göğsü)

Lebi gülnār o bütüñ ğabġabı sīb-i terdür /Sīne vü nāfesi **ayvā** diyecek yerlerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [ayvā]

az: Az, çokun karşıtı.

Sen **az** mı şanursın o mezārūñ şühedāsın /Ol tīr-i müje Kānī cihānuñ çoġın urdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 11). [az]

aʿzā: Uzu.

Her **aʿzā** zerre zerre pāre pāre laḥt laḥt oldı /Hemān bir cān ħaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 15). [aʿzā]

āzāde: Özgür, tutsak olmayan.

ʿUbūdiyyet maġāmında taʿayyün kesb idelden ben /Baña ħul olmaduġ bir bende mi **āzāde** mi ħaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [āzāde]

āzāde ol-: Hür olmak, kurtulmak.

Kānī olur āzāde ser-i minnet-i dü-nān /O kimseye Allāh ki saʿadet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [āzāde olur, -ur]

āzār: Dert sıkıntısı.

Baña **āzārı** içün ġam yeme lākin dil-āzārūm /Raġīb-i rü-siyāhı zemm idüp yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 23). [āzārı, -ı]

Çekemez ehl-i himem lā vü neʿam **āzārın** /Nedür ol zell ü hevān bir var imiş bir yoġ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 17). [āzārın, -ın]

āzār-ı küstāhāne: Küstahça azarlama, paylama.

Niçün raḥm eylemezsin ey cihān-efrüz-ı istignā /Bu deñlü şīveden **āzār-ı küstāhāneden** şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 8). [āzār-ı küstāhāneden, -den]

‘azīmet: Kulun, Allah tarafından kendisine yüklenen görevleri tam bir sebat ve azimle yerine getirmesi.

Reh-i ıŝkuñda cüst [ü] cū-yı Hakku’l-Hakka ğayret vir /Refik-i rāh-bīn it her **‘azīmetde** Ğayūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [‘azīmetde, -de]

‘āzim-i ‘uqbā olan: Ahirete giden, ölen kimse.

Ṭıfl iken olan ‘āzim-i ‘uqbā ŝu fenāda /İnsān gelecek hūri vü ğilmān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [‘āzim-i ‘uqbā olan]

‘azm-i harem-i ka‘be-i cān it-: Can kabesinin haremine (içine) gitmeye karar vermek.

‘Azm-i harem-i Ka‘be-i cān it teni boş қо /Tecrīd ise maqşad eger iħrāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 5). [‘azm-i harem-i ka‘be-i cān it]

‘azm-i h‘āb eyle-: Uyumaya kararlı olmak, niyet eylemek.

Sen **eyle** rāhat ile **‘azm-i h‘āb** ey dīde /Seni de seyr iderüz āh u intizār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [‘azm-i h‘āb eyle]

‘azv eyle-: Bir söz veya hareketi birine yakıştırma, onun üzerine atma, isnat etme.

Derūn āsūdelik **‘azv eylemişler** Kānī-i zāra /Yine dīvānenüñ gül-gün ārāmını yormıŝlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [‘azv eyle, -mişler]

bā: Ar. Be harfinin ismidir.

Bā lebūñ bāsı o müŝgin hāl-i zībā noqtası /Ey elif kad ne ŝanur yabāne olmış olmamıŝ (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [bā]

bāb: Kapı.

Geldüm kapusı önüne ‘ālem baña güldi /Bu **bābda** ey Kānī katı maşhare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 24). [bābda, -da]

Hakk sözi evvel-be-evvel söylemez medħin mezāk /Bulmadum bu **bābda** toĝrı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 6). [bābda, -da]

bāb-āsā: Kapı gibi.

Başıldı zevkler zor-ı mey-i köhneyle meclisde /Aşıldı şevkler Kānī ser-i dīvāra **bāb-āsā** (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [bāb-āsā]

bāb-ı kazā: Kaza kapısı (ilahi takdir sonucu gerçekleşecek olanlar).

Şehbāz-ı hüsn pençesine düşmesün gönül /Allāh itmesün yine **bāb-ı kazāyı** bāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [bāb-ı kazāyı, -yı]

bāb-ı rahmet: Rahmet kapısı.

Açıldı **bāb-ı rahmet** gitdi ğam gözden şehāb-āsā /Nümāyān oldı āsār-ı sa'adet āftāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [bāb-ı rahmet]

bād: Rüzgar.

Büy-ı şemīm-i kākülünü al getir baña /Ey **bād** ister esme sen ister es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 12). [bād]

Şeb-çerāğ-ı küngür-i devlet söner mi **bāddan** /Feyz alur Rūhu'l-ķudüsdan devletüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 9). [bāddan, -dan]

bādām çeşm: Badem biçiminde uçları çekik, iri göz.

Bunduķ-ı la'lün ile **bādām çeşmüñ** müttehid /Ol sebebdan çatlar ey āteş-meniş kestāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [bādām çeşmüñ, -ün]

bāde: Kadeh.

Bādeyi virme şusuz baña ki ol şü götürür /Zülfüñi baña ķoķutma çelebüm bñ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [bādeyi, -yi]

bāde-i bī-ğış: Saf şarap.

Hep **bāde-i bī-ğışla** yunar çirk-i günāh /Çirk-i bedeni reşħa-i şafvet yayķar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [bāde-i bī-ğışla, -la]

bāde-i eşk: Gözyaşı şarabı. Kanlı gözyaşı.

Sākī ķadehe ben **bāde-i eşkümi** dökdüm /Şevķ-i ruh-ı pür-āli yine selsele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [bāde-i eşkümi, -ümi]

bāde-i vuşlat: Kavuşma şarabı.

Devr-i lebinde **bāde-i vuşlat** mübāh iken /Cānuñ var ise tevbe idüp terke şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 5). [bāde-i vuşlat]

bâdem-i çeşm: Göz bademi, badem göz.

Düşmez dir idüm büsesiniñ mevsimin ammâ /H̱'âb aldı şeker **bâdem-i çeşmin** düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 6). [bâdem-i çeşmin, -in]

bâdeyi çaç: İçki kadehlerini birbirine vurmak.(Bu esnada çıkan ses ve kıvılcımlar şimşeğe benzetilmiş).

Şimşek gibi ışkuñ şereri dilde çaçarken /Mey-hânedeki **bâdeyi çaçmak** ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [bâdeyi çaç, -mak]

ba'd-ez-în: Bundan sonra.

Gelürdüñ Kânîye her-bâr yılduzlar barışmışdı /Tutup öpsem de küsmez **ba' d-ez-în** derdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 22). [ba'd-ez-în]

bâd-ı hevâ: Heves rüzgarı.

Bu baħr-ı pür-haıırda şurta-i tevfiğden ğayrı /Seni sâhil-res-i ümmîd ider **bâd-ı hevâ** umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 4). [bâd-ı hevâ]

bâd-ı hevâca: Bedavaca, kolayca.

İtmez mi rüzgâr bizi ħâk-i küy-ı yâr /**Bâd-ı hevâca** nâ'il-i ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 8). [bâd-ı hevâca]

bâdî ol-: Sebep olmak.

Sebük-serler olur iflâsa bâdî ser-fürü itsek /Bu zâhirdür eger endîşe-i cām u sebū itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 1). [bâdî olur, -ur]

bâd-ı şabâ: Sabah rüzgarı.

Benüm senden murādum yoğ iken ħâlüm dîger-gündur /Kanı ardum şıra **bâd-ı şabâ** tek yeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [bâd-ı şabâ]

Da'vet-i aħbâba çün **bâd-ı şabâ** eyle şitâb /Da'vet-i a'dāya dizgin ger atıñ başını çek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 13). [bâd-ı şabâ]

bâd-ı seħer: Seher yeli.

Ben āh iderem **bâd-ı seħer** zülfüni oħşâr /Sen reşk ile var es şavur ol yelyele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 17). [bâd-ı seħer]

bād-ı serd es-: Soğuk ve sert rüzgarların esmesi. Gerginlik yaşanması.

Nigāh-ı germ mi itdüm ya bād-ı serd mi esdi /Günāhum ne ne oldı bā'is-i tardıum niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [bād-ı serd esdi, -di]

bād-ı şubh: Sabah rüzgarı.

Ey **bād-ı şubh** 'āşıkı hîç yād ider misin /Bī-gānevār yā unudup yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [bād-ı şubh]

bād-veş git-: Rüzgar gibi gitmek. Çok hızlı, çok süratli gitmek.

Giderken bād-veş döndüm girifte-pāy-ı bī-tāba /Bulınmaz oldı hayretten sürāğ-ı rāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 9). [bādveş giderken, -erken]

bāğ: I. Bahçe, yeşillik, çiçekli, ağaçlık yer. II. Dünya.

Ben de 'āşıklar 'idādından olaydum ma'dūd /**Bāğda** bakmaz idüm şekl-i hezār olduğıma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [bāğda, -da]

Çok zamāndur ki senüñ küyuña ben varamadum /Beni **bāğında** öten nağme-i gū gū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 26). [bāğında, -ında]

bāğ: Katılmak. Bir yere dahil olmak. Sevgilinin saçına bağlanan, asılan âşıklar. (Sümbül çiçeğinin ek ek oluşu.)

Perišanlık ser-i gīsüña beste **bāğlardandur** /Ki sünbül nev'inüñ hep iştiḥarı bāğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [bāğlardandur, -lardandur]

Perišanlık ser-i gīsüña beste bāğlardandur /Ki sünbül nev'inüñ hep iştiḥarı **bāğlardandur** (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [bāğlardandur, -lardandur]

bāğbān:

1. Bahçıvan. Sevgili.

Ne ki gīsūlaruñdan göz yayındurmağda muzḥardur /Şikāyet **bāğbānlarda** nihāyet zāğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [bāğbānlarda, -larda]

2. Bağcı, bahçıvan. Allah

O gülşen kim hemīşe **bāğbānı** Ḥazret-i Ḥaqqdur /Anuñ gül gönçesi bi'llāh şolmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [bāğbānı, -ı]

bāġ-i fenā: Fani bahçesi, dünya.

Arama dü-çār olmadıġum **bāġ-i fenāda** /Ol serv-i sehī ŧıveli reftāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [bāġ-i fenāda, -da]

baġıŧlan-: Affedilmek.

Eger güstāhī-i bīrūn **baġıŧlansa** da Kānī /Ġayūrāne ŧutar anuñ yerin sīneñdeki ġıŧlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [baġıŧlansa, -sa]

baġır: Göġüs, sine, gönül.

Oyarsın nāġun-ı ħasretle **baġruñ** fā'ide virmez /Açılsa sīnede dilde ser-ā-pā dāġlar gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [baġruñ, -uñ]

Ne nāzük cilvelerle gülmiŧidüñ güldiġüñ günler /Ser-i peykān-ı müjġānuñla **baġrum** deldiġüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [baġrum, -um]

bahāne bul-: Kusur bulmak.

Bahāne bulma taġdīre tereccüh virme tedbīre /Hele nā-sāzluġlar ŧīve-i mercühdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 11). [bahāne bulma, -ma]

bahār: I. Bahar mevsimi. II. Gençlik.

Benümle vaġt-i ħazān cihān-ı refīġ olmaz /Ayaġ ile görürüz bir daġı **bahār** gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [bahār]

Hezārān faŧlı hezār āŧinā olur ammā /O bülbüli görürüz bir daġı **bahār** gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [bahār]

Oldı ayaġ baġı bize ħaylūlet-i ŧitā /Bilmem o semte Kānī **bahāra** varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [bahāra, -a]

Ġamum oldur bu yād ilde **bahārum** oldı pejmürde /O olsun bāri ŧu köhne bahārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 21). [bahārum, -um]

bahār u sebze: Neŧe, canlılık ve tazelik. (ilkbahar mevsimi).

O dem ki ħara ħaberlerle ħaġġ-ı yār gelür / **Bahār u sebzeyi** alma dile ġubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [bahār u sebzeyi, -yi]

bahār-ı ħasret: Hasretin baharı.

Bahār-ı ħasretüm dīdār-ı yārı yıl geçer görmem /Göñül de gitdi elden ıztırārī yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [bahār-ı ħasretüm, -üm]

bā-ḥaṭṭ-ı hümayun: Padişahın el yazısı bulunan ferman.

Berāt-ı vuşlatuñ tevcihi **bā-ḥaṭṭ-ı hümayundur** /‘Atıķın der-kenāra gerçi ḥācet yoķ buyurmuşlar (Kānî Divanı, Gazel 27, Mısra 3). [bā-ḥaṭṭ-ı hümayundur, -dur]

bahā-yı ḥüsn ü dil: Gönlün ve güzelliğın değeri, kıymeti.

Metā‘-ı vaşl bir özge metā‘dur Kānî /**Bahā-yı ḥüsn ü dili** ne şatan bilür ne alan (Kānî Divanı, Gazel 139, Mısra 22). [bahā-yı ḥüsn ü dili, -i]

baḥçe-i vech-i ḥasen: Güzel yüzlü bahçem. (sevgili).

Ey benüm **baḥçe-i vech-i ḥasenüm** ḥoş geldüñ /Gülşen-i ḥüsn-i dilüm gül bedenüm ḥoş geldüñ (Kānî Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [baḥçe-i vech-i ḥasenüm, -üm]

bā-himmet-i etibbā‘: Tabiplerin ihsanı, gayreti ile.

Ḳalır püşide ‘ayb-ı ser-verān **bā-himmet-i etibbā‘** /Olur vāreste ser-zībā-ter olsa zīnet-i ser-püş (Kānî Divanı, Gazel 91, Mısra 3). [bā-himmet-i etibbā‘]

baḥr: Deniz.

Bir yemimde bul ki ḳaṭresi feyż u kemāl ide /Bir **baḥre** ṭal ki ḥiç bün ü pāyānı olmaya (Kānî Divanı, Gazel 182, Mısra 4). [baḥre, -e]

baḥr u berr: Deniz ve kara.

Eyler o ḥükmi ḥuşk u tere **baḥr u berre** hep /Li‘llāh āh-ı ḥuşku ya çeşm-i teri ola (Kānî Divanı, Gazel 151, Mısra 11). [baḥr u berre, -e]

baḥr-ı pür-ḥaṭır: Duygu, anı hatıra dolu deniz.

Bu **baḥr-ı pür-ḥaṭırda** şurṭa-i tevfiķden gayrı /Seni sāḥil-res-i ümmīd ider bād-ı hevā umma (Kānî Divanı, Gazel 166, Mısra 3). [baḥr-ı pür-ḥaṭırda, -da]

baḥs it-: Söz etmek, konuşmak.

Miñkār-ı naķr-ı nağme-i selmekde **baḥs idüp** /Başdı ağaç ḳaķanumı feryād-ı ‘andelīb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 7). [baḥs idüp, -üp]

baḥs-i ḥuzūr: Huzur konusu, meselesi.

Ḳarf ta‘rif eylemez cem‘iyyet-i lafza meded /Mes‘ele muğlaķ degül **baḥs-i ḥuzūra** el-cevāb (Kānî Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [baḥs-i ḥuzūra, -a]

bağış it-: Vermek, sunmak, ihsan etmek.

Bürüdet **bağış ider** bezme raķībūñ āh-ı dem-serdi /Yeründen kendüsi def^c olsa lâ-büd sıķleti kışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [bağış ider, -er]

bağış-ı suķandān: Söz söylemeyi bilenlerin ihsanı.

Taħalluş itmek isterseñ sözüñ ħüsni yeter maħlaş /Miyān-ı ehl-i dilde olsa da **bağış-ı suķandānı** (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 16). [bağış-ı suķandānı, -ı]

baht: Şans, saadet, kutluluk.

Evlād-ı ‘Arab sevmege itdüm heves ammā /**Bahtum** ħara bir olmayacak eşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [bahtum, -um]

Raķibe rāst geldüm zīr-i kāşāneñde gör **bahtı** /Selām virdüm yarım ağızla bi’l-iķrahı tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 11). [bahtı, -ı]

Ķābe ħavseyne çıkar **bahtımızuñ** zerrātı /Egri toğrı ne ki dir isem hep ebrū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 19). [bahtımızuñ, -ımızuñ]

baht-ı siyāh: Kara baht, kötü talih.

Gündüzün rüy-ı siyāhım beni eyler rüsvā /Gice gelmez yanuma **baht-ı siyāhdan** ħayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [baht-ı siyāhdan, -dan]

baht-ı siyeh: Kara bahtlı, şanssız.

Ey şūħ-ı siyeh-çerde amān **baht-ı siyehden** /Var mı ħaber āyā güzelüm vech-i şebehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [baht-ı siyehden, -den]

baht-ı vārūn: Ters talih, kötü kader.

O perçem zīr-i fesden ol zenaħdān perde-i ħaħdan /Neler itdi baña açmazdan gör **baht-ı vārūnı** (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [baht-ı vārūnı, -ı]

bā‘is-i ħard: Kovulma, uzaklaştırılma sebebi. (Sevgilinin aşğa küsme nedeni).

Niğāh-ı germ mi itdüm ya bād-ı serd mi esdi /Günāhum ne ne oldı **bā‘is-i ħardum** niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [bā‘is-i ħardum, -um]

baķ: 1. Seyretmek, temaşa etmek.

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndur /Hele şaħrāya **baķ** bir ħalkmışlar otlar öküzler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [baķ]

Bakarken gerden-i kâfûr-gûna ħî̄n-i bismilde /Nedür bu cûşîş-i pey-der-pey ey kaçşâb hûnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 7). [bakarken, -arken]

Şolmuş çiçeği başuma taşmak ne revâdur /Dildâr-ı ħaţ-âverdeye **bakmak** ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [bakmak, -mak]

2. Üzerinde durmak, önem vermek.

Ben de ‘aşîklar ‘idâdından olaydum ma‘dûd /Bâğda **bakmaz** idüm şekl-i hezâr olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [bakmaz, -maz]

Vasat-ı ħâli-i vefk-i dile eyle nazarı /**Bakma** şüretce benüm ehl-i kenâr olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [bakma, -ma]

Bakma diğkatle ġazab vakti amân çehresine /Uğraruz ġamzesiniñ nâvek-i nâ-kehresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [bakma, -ma]

bâ-ğavl: Söz ile.

Sâbit-ğadem bu şâri‘-i a‘zamda kâm alur /**Bâ-ğavl** Bû Ĥanîfe-i Nu‘mân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [bâ-ğavl, -da]

bakıl-: Görülmek ,incelenmek.

‘Âlem **bakılsa** âġiri âġir degül midür /Âġirler evvel evveli âġir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [bakılsa, -sa]

bağış-: Bakma şekli, nazar.

Bir kerre alur gözle meger bakmışam eyvâh /Ĥâlâ o **bağışlar** baña pür-kîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 20). [bağışlar, -lar]

bâl ü per: Kanat.

Ben ol çâpük-süvâr-ı ‘arşa-i âlâm u ekdârum /Ki **bâl ü per** olur peydâ ten-i esb-i ħarûnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 12). [bâl ü per]

bâlâ: Yüksek, yüce.

Ŧutar **bâlâyı** gerdünda ħamer bir mu‘teber keşkül /Degül çesbân egerçi bu ħalenderlikle zer keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [bâlâyı, -yı]

bâlâ-ğadd: I. Uzun boylu II. Sevgili.

Kişî süfliyyet ile ‘ulviyâta intisâb itmez /Bu **bâlâ-ğadd** güzeller cezbe-i sırr-ı ‘alî ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [bâlâ-ğadd]

bambaşkaça: Bilinenlerden, tanınanlardan tamamen başka, çok değişik, apayrı, farklı.

Keşti-i tevekkülle gönül eylese gül-geşt /Himmet aña **bambaşkaça** yelken gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [bambaşkaça]

baña: Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali. (Âşık, şair)

Yek dillük eylesün **baña** dilleşmede dü-dem /Boş koymasun şu yanımı feryād-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 27). [baña]

Baña bu neş’e-i cām-ı şetâret her zamân gelmez /Eger gelse misâl-i fikr-i vuşlat rāyegân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [baña]

S(i)râfil eylese ol kırn-ı ervâhı **baña** teslîm /Vekâletle anı üç kerre üflersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 13). [baña]

Baña imdād-ı Mevlânâ-yı Rûm irer yeter yoğsa /Yolında ol şehûn tâ arşa da irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 17). [baña]

Baña rağmen rakîbe iltifâtın söyler ammâ ben /Disem cem‘iyyetüñ bir aşlına irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 31). [baña]

Olsa şüretger eger bûkalemün gösteremez /**Baña** gösterdiğini nüşha-i Erjeng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 12). [baña]

Mînet mi çeker girmek için Cennete âdem /Mîrâs kalıpdur **baña** Âdem pederümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 4). [baña]

‘Ubüdiyyet makâmında ta‘ayyün kesb idelden ben /**Baña** kıl olmaduğ bir bende mi âzâde mi kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [baña]

Erbâb-ı hâsed her ne kadar olsa müzâhîm /Bir kerre felek **baña** da nevbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [baña]

Bir kerre alur gözle meger bakmışam eyvâh /Hâlâ o başışlar **baña** pür-kîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 20). [baña]

Hân-ı halîl mi **baña** h‘ân-ı vişâl mi /Hân-ı halîl didigimiz hânde mi ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [baña]

Bâdeyi virme şusuz **baña** ki ol şu götürür /Zülfünü **baña** hoşutma çelebüm bû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [baña]

Dâğ-ı derûnî sînelerüñ şerha sen **baña** /Añma amân efendi **baña** kes kes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 10). [baña]

Büy-ı şemîm-i kâkülünü al getir **baña** /Ey bād ister esme sen ister es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 11). [baña]

Bir kerre yârî râm idebilseñ **baña** felek /Bundan ziyâde luţfuñı besdür bes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 13). [baña]

Dāğ-dağ-ı sīne tıtdı merhem-i vaşluñla bāğ /Gam degül şimden girü cānā **baña** dāğ üstü bāğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [baña]

Gül-âb-efşân-ı hüsn-i tesliyet idüñ **baña** evvel /Çü yanuñda buñurdân ile ‘anberdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 17). [baña]

Bir yaña olup al ayağı ele ser çek /Sen **baña** yalan söyleme ben de saña gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [baña]

Sākī ele al sāğar-ı gül-günü ne tırduñ /Ya vir **baña** kan olacağı ya ki dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 10). [baña]

Yed-i beyzā da olsa pāy-ı humda **baña** el virmez /Yetiş bir ayak evvel h̄asret-i dīdārīnam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 5). [baña]

O perçem zīr-i fesden ol zenañdān perde-i hañdan /Neler itdi **baña** açmazdan gör bañt-ı vārūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [baña]

Baña āzārı için ğam yeme lākin dil-āzārum /Raķīb-i rū-siyāhı zemm idüp yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 23). [baña]

Eser-i rīze-i elmāsi unuttırdı **baña** /Ciger-i sūñtede yer ideli çeng-i vedā‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 9). [baña]

Geldüm kapısı önüne ‘ālem **baña** güldi /Bu bābda ey Kānī katı maşhare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 23). [baña]

İlāhī meş‘al-i rāh-ı hüdā it **baña** Nūr ismin /Ni‘am perverdeñe sen mücib-i şükr it Şekūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [baña]

Umdurma koñutma ser-i ğīsūñı efendüm /Gösterme **baña** perçemüñi tarf-ı külehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 8). [baña]

İ‘tibār ehli **baña** biñ i‘tibār eylerse de /i‘tibārāta virüp yüz i‘tibār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [baña]

Ben ğam-ı aġyārdan itmezdüm ey dil iştikā /Āh bir kerre **baña** ol yār yārümdür dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [baña]

Cānā güzel olursa **baña** sen gibi olsa /‘Āşıkda olursa saña hep ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [baña]

Gözüm merdümleri āġıñtedür hun ben şehīd-i ‘ışk /**Baña** ādem dinür mi ġayrı ādem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [baña]

Aġyār raķībe haber-i vuşlat uçurmuş /Sen de **baña** vir sevdiceğim el ele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 14). [baña]

Giymezdi sitem-cāmelerin evveli ammā /Bilmem neye tarıldı **baña** kim giye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [baña]

Görüp misket tolu peymānede ‘aks-i zenañdānuñ /**Baña** añdurdı emrūdī kadeñler sīb-i Sīnobı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [baña]

Cân u dil gitdi **baña** kalmadı âhdan ğayrı /Elvirür hâlüme yok hâl-i tebâhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [baña]

Beni ol Mevlevî şûhî ğamına kıldı kûçek /Kalmadı itmedigi **baña** külâhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 4). [baña]

Bâdeyi virme şusuz **baña** ki ol şu götürür /Zülfüni **baña** koçutma çelebüm bû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [baña]

Şaded hâl-i dil-i ‘uşşâkdan geçdükçe meclisde /**Baña** dâ’ir de şöbet geçmiş ammâ pek nihân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [baña dâ’ir]

bâr: Yük. (can, ruh bağlamında).

Her **bâr** rehâ ister iken ester ü hârdan /Şüfî gibi bir kendüyi bilmez hare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 21). [bâr]

bâr it-: Yük olmak. Zahmet, sıkıntı vermek.

Yüzine urdı felek itdiği istiğnâyı /Neye yüz qaralığın kend’özine **bâr itdi** (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [bâr itdi, -di]

bâr ol-: Ağır olmak, yük olmak. Zahmet, sıkıntı vermek.

Arkasında o bütüñ zevk u şafâdur maṭlab /Lîk maḥcûb oluram kendüye **bâr oldıguma** (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [bâr oldıguma, -dıguma]

bârgâh-ı ğayrı: Başkalarının divanı. Yüce divan dışındaki divanlar.

Bârgâh-ı ğayrıdan umma huşûl-i maṭlabı /Âdeme her ne virürse şâh-ı istiğnâ virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [bârgâh-ı ğayrıdan, -dan]

bârgâh-ı Hakk: Allah'ın yüce divanı.

Sen hemân dest-i niyâzi **bârgâh-ı Hakk** aç /Kâniyâ her ne dilerseñ Hâzret-i Allâh virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [bârgâh-ı hakk, -a]

bâr-girân-ı dü-cihân: İki cihanın yük taşıyanları, sıkıntı çekenleri.

Kâniyâ **bâr-girân-ı dü-cihân** vezn olsa /Olamaz şiddet-i külfetde yine deng-i vedâ’ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 17). [bâr-girân-ı dü-cihân]

bârî Bari, hiç olmazsa.

Bu günde bir nefescik **bârî** semt-i kıble-i ümmîd /Nesîm-i nev-bahâr-ı feyze olmaz mı mehebb yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [bârî]

Bintü'l-‘inebüñ semtine yaklaşma müdāmā /**Bāri** çeker iseñ kucağa tāze püser çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [bāri]

Ġamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde /O olsun **bāri** şu köhne bahāri yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 22). [bāri]

Cānı bir şiveyle ol tıfl-ı melek-ḥū istemiş /Dönmesün **bārī** sözinden baş degül cān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [bārī]

Şikāf-ı sīne-i çākümden alduñ cān-ı maḥzūnı /Cigerden alma **bārī** nāvek-i dil-düz-ı pür-ḥūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [bārī]

Nigāh-ı nāza da kâ’il idük dirîĝ itdi /Zebān-ı nāz yine yā **bāri** tercemān mı kōdı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 20). [bāri]

Ayaĝı bāĝda servüñ gelemez ayaĝına /**Bāri** luḫf eylesün ol serv-i ḥıramān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [bāri]

bārī: Hâlık, Cenabıhak.

Görür etbā’ınuñ maḥzūn maḥzūn gezdigin lā-büd /Anı bir tesliyetle **Bārī** şād itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [bārī]

bār-ı günāh: Günahın aĝırlıĝı.

Uyan yatduĝca sen **bār-ı günāh** eyler seni k̄anbūr /Ne deñlü yol alur fikr eyle bir kerre ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [bār-ı günāh]

baş-: 1. Ayak basmak. Bir yere varmak, uğramak, bağlanmak.

Sen fetḫ-i bāb-ı vaşl ide dur tekkeveş hemān /**Başdurma** ehl-i ‘uḫdeyi ol āsitāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [başdurma, -durma]

2. Etkisini kuvvetle hissettirmek, kaplamak, bürümek.

Ḥayālūñ bir yere **başmaz** dil-i bī-kīneden şoñra /Miyānuñ çoçmaĝa imkān yoĝ āyīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [başmaz, -maz]

Çīn-i siḫr-pāy nigāh germile **başmış** o şūḫ /Sīne-i gül çatlamış yer yer şikest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 7). [başmış, -mış]

Aña bir ḥāne-i bī-minnet oldı sīne-i Kānī /Ḥayālūñ bir yere **başmaz** dil-i bī-kīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 10). [başmaz, -maz]

3. Doğrulamak.

Didüm saña ben cānı fedā ideceğümdür /İkrāruma **başdı** paḫadaĝ isteye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 6). [başdı, -dı]

4. Zapt etmek, işgal etmek.

Başdı serāçe-i dili eşk-i sitāre reşk /Yağdı girīvdānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 23). [başdı]

başıl-: Bastırılmak, yatıştırılmak.

Başıldı zevkler zor-ı mey-i köhneyle meclisde /Aşıldı şevkler Kānî ser-i dīvāra bāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [başıldı, -dı]

baş: Kişinin kendi şahsı, zâtı.

Başı kıyası mı idi Leylā’nuñ āh u zār-ı Kıyas /Ya’ni Mecnūn ‘ağıllı dīvāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [başı, -ı]

Kerāmet tācı her bir **başā** lāyık mı degül Kānî /O tāt-ı mekremet her **başā** olmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 14). [başā, -a]

Kerāmet tācı her bir **başā** lāyık mı degül Kānî /O tāt-ı mekremet her **başā** olmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 13). [başā, -a]

baş degül cān üstüne: "Başım üstüne" ifadesi istenilen şeyin başı pahasına da olsa büyük bir içtenlikle seve seve yapılacağını belirtir. âşık mubalağa yaparak "başım değil canım pahasına isteğini seve seve yerine getireceğim" diyor.

Cānı bir şīveyle ol tıfl-ı melek-hū istemiş /Dönmesün bārī sözinden **baş degül cān üstüne** (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [baş degül cān üstüne]

baş eg-: Boyun eğmek, itaat etmek.

Esb-i himem-i nāz-ı perīşānı egerle /Ol saña **baş egmez** dime bi’llāh eger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [baş egmez, -mez]

baş göster-: Belirmek, meydana çıkmak.

Derūn u dilde dāğ u şerhalar **baş gösterir** yer yer /Geçen eyyāmda ol yâren ile itdüklerüm añsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 3). [baş gösterir, -ir]

baş koy-: (Bir şey uğruna) Canını feda etmeye hazır olmak, kendini adamak.

Miyān-ı bezm-i mey-h’ārān-ı ‘ışk-ı şevke **baş koydum** /Dil-i Kānî gibi ben de senüñ meftūnıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 19). [baş koydum]

başa kaç-: Bir kimseyi, bir kusurunu veya kendisine yapılan bir iyiliği baktırıcasına yüzüne vurarak üzme.

Bir kimseye bir iyilik idüp sonra da Kânî /Şoḥbet arasında **başa kaçmak** ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [başa kaçmak]

başı göge deg-: Alay beklenmeyen bir mutluluğa ermek.

Bir var ise **başı göge degmiş** cefâda da /Ben görmedüm velî o ḳad-i serv-sân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [başı göge degmiş]

baş ucı: Yatılan bir yerin baş konulan yönü veya yakını.

Dil-hastelerün **baş ucında** ṭurur ol şüh /Şüretde i'âde içi telkîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 15). [baş ucında, -nda]

başın uzat-: (Gönlün) Başını ileriye doğru yöneltmesi.

Şemm itmege gîsûlarını bu gece Kânî /Dil **başın uzatdı** vü girîbâna ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [başın uzatdı, -dı]

başuna dir-: Bir iş ya da bir şey konuşmak için başkalarını çevresine toplamak.

Şefâ'at-ḥ'âhlik diñlemez 'özre i'tibâr itmez /Zemîn ü âsmânı **başuma dirsem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 26). [başuma dirsem, -sem]

başuna ṭak-: Çiçek, taç, boncuk gibi ziynet eşyalarını hoş gözükmeye için başına iliştmek.

Şolmuş çiçeği **başuma ṭakmak** ne revâdur /Dildâr-ı ḥaṭ-âverdeye bakmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [başuma ṭakmak]

başuñ şalup geçivir-: Anladığı, anlamadığı her şeye baş sallayıp, onay vererek geçip gitmek.

Başuñ şalup niçün geçivirdüñ dem-i niyâz /Ḳurbânuñ olduğum büz-i aḥfeş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 5). [başuñ şalup geçivirdüñ, -düñ]

bat-: Sönmek, kesilmek.

Ḳalmasun şâm-ı vişâl-i yâra dâğı kimsenüñ /**Batmasun** tâ şubḥa dek Yâ Rabb çerâğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [batmasun, -masun]

bâtin: Ar. iç, gizli, derun, Allah'ın dört isminden biri. (Evvel, Ahir Zâhir, Bâtın).

Ẓâhirle iş olmaz ki işüñ **bâtinı** vardır /Togursa inanma ki o ‘innîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 27). [bâtinı, -ı]

bâtinını kor- İç yüzünü, görünmeyen yüzünü, manevi varlığını (kirli) bırakmak.

Erbâb-ı riyâ beñzer o câme-şüya /Kor bâtinını zâhir-i kisvet yaykar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [bâtinını kor, -r]

bayağı: Sıradan, adi, basit. (aciz, güçsüz)

Dilde kim hâşıl ola cezbe-i mıknatîsi /Haşm-ı pulâd-ten olsa **bayağı** kâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 16). [bayağı kâh yapar, -ar]

bayıl-: Kendinden geçmek.

Bayılmış bir büt-i tersâ-fürûşa ‘aqlın aldurmış /Yıkılmış rûz-ı mestîden dil-i hüşyârumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [bayılmış, -mış]

bâz it-: Açmak.

Şehbâz-ı hüsn pençesine düşmesün gönül /Allâh itmesün yine bâb-ı kazâyı bâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [bâz itmesün, -mesün]

ba‘zı: Kimi, bir kısım.

Şağın pîş ez-vukû‘ itme işâ‘a sırr-ı mektümü /Şuyû‘ı saht-terdür **ba‘zı** evzâ‘uñ şürû‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 4). [ba‘zı]

bâzîçe: Oyun, eğlence.

Yuvalanmak ser-i ‘uşşâka bir **bâzîçedür** Kânî /Keser ‘uşşâkınuñ başların ol hünî yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 9). [bâzîçedür, -dür]

bâzî-i gerdün: Dünyanın oyunu.

Bâzi-i gerdündan ehl-i câh da kırtulmadı /Mâtdan şahtanclarda şâh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 1). [bâzi-i gerdündan, -dan]

becer-: Bir şeyi yapmayı başarabilmek, başarmaya muvaffak olmak.

Hâ‘inligi **becerdi** çü Tatar gâmzesi /Şâhin Giray nâmına bir hân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [becerdi, -di]

bed-du'ā al-: Biri tarafından kendisine ilenilmek.

Görürler görmesem ben idicek zīr ü zeber Allāh /Eyü günler görürsün şanma zīrā **bed-du'ām alduñ** (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 10). [bed-du'ām alduñ, -duñ]

bedel ol-: Yerini tutmak, karşılık olmak.

Cem'iyete olurdu perīşanlığum bedel /Şemşīr-i ğamze cismümi şad-pāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 3). [bedel olurdu, -urdu]

beden: Gövde, cisim, ten.

Çü 'aşık cān görem dirse bedensiz /Aña ma'şūk dir cān biz **beden** siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [beden]

Çü 'aşık cān görem dirse **bedensiz** /Aña ma'şūk dir cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [bedensiz, -siz]

Çün reglerüm aldı **bedenümde** ditirekler /Dir ten tene nā dir tene dir dir ditirekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [bedenümde, -ümde]

beden-i rūh: Ruhun bedeni, vücut.

'Uryān ten olmalu **beden-i rūh** açıktan /Başı kıçı açık gezinür cānfesistemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 15). [beden-i rūh]

be-dīdār ol-: Görünür olmak, kendini göstermek.

Çün pūşt-i lebünde reg-i gül **ola be-dīdār** /Çeşmümde benüm rakşa gelür şevkile regler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [be-dīdār ola, -a]

bed-nām: Kötü şöhretli.

Ne nīk-nāmlıgımız var ne pek de **bed-nāmuz** /Taḥalluş eyleyecek rütbe adımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [bed-nāmuz, -uz]

be-farq-ı ser: Başının üstünde.

Bülbül yuvası bir 'araqiye **be-farq-ı ser** /Koydum idüp figānumı feryād-ı 'andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 11). [be-farq-ı ser]

begüm: Beyim, efendim, canım (sevgili için).

Hār u ḥasdur ten-i 'uşşāk-ı sitem-keş güyā /Anı hep semt-i dil-ārāya **begüm** cū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [begüm]

Acı söze ne borcu var ‘âşıkun **begüm** /Gâhice istemez mi dil-i zâr bir piyâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [begüm]

behçet-i cân u dil: Gönül ve can güzelliği.

Gül-i ruhsârũn idi **behçet-i cân u dil**-i zârũm /O dağı Şimdi oldu gözde hâr ol gitdi ben ¼aldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 3). [behçet-i cân u dil-i zârũm, -um]

be-hem-res it-: Kavuşmak, bir araya gelmek.

La‘l-i lebin lebũmle **be-hem-res idince** yâr /Gül-büsesi hezâr hezârân cân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [be-hem-res idince, -ince]

behişt-i nâz: Naz cenneti.

Ol **behişt-i nâz** olmazdı tarâvet-yâb-ı hüsn /Sel-sebîl-i vaşl aña peygâm-ı kevser virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 5). [behişt-i nâz]

beķâ: Kalıcı olmak, ebedî olmak.

Ĥabâb-ı bâde ehl-i bî-niše bir çeşm-i ‘ibretdür /Fenâ-bünyâd olan şũĥ-ı hevâyiden **beķâ** umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [beķâ]

belâ: Felaket, afet.

Fıkr-i gîsũ-yı siyâha düşmesũn bî-çâregân /Ol **belâyı** atma ‘uşşâķ-ı perîşân üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [belâyı, -yı]

Müslimânâne **belâ** olmadığı ķâfidür /Müslimân ol dime ġafletle o kâfir-kîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 9). [belâ]

Amân amân diyerek pây-ı nâza düşmüş idũm /**Belâ** bu düşmege de tãķat ü tüvân mı ¼odı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 24). [belâ]

belâ bārân-ı tũfân: Tufan yağmurunun belası. (Nuh tufanının afeti).

Ĥazer kim bir göñũl bir ‘âlemi ġarķ-âb ķahreyler /**Belâ bārân-ı tũfân** inkisâr-ı Nũĥ'dandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [belâ bārân-ı tũfân]

belâ bezmi: I. Gam, keder meclisi. II. Elest bezmi.

Şikâf-ı sînede ĥâl-i dil-i pür-ĥũnı seyr itdũm /**Belâ bezmindeki** peymâne-i ser-şarũmı gördũm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 6). [belâ bezmindeki, -ndeki]

belā-keş: Bela çeken, eziyet, sıkıntı ve mihnet çekmiş olan.

Ey sūz-ı ʿışk bir yanar âteş misin nesin /Tākāt-güdüz-ı cān **belā-keş** misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 2). [belā-keş]

belā-yı ezeli: Ezelden beri çok eski bela, afet.

Birbirine tayandı yine ʿışk u ḥasen āh /Ol iki **belā-yı ezeli** belbele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 8). [belā-yı ezeli]

belbele vir-: Vesvese, kuruntu vermek.

Birbirine tayandı yine ʿışk u ḥasen āh /Ol iki belā-yı ezeli **belbele virdi** (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 8). [belbele virdi, -di]

belini bük-: Çaresizlik içinde bırakmak.

Cevr ü cefāsi ʿāşık-ı zāruñ **belin bükür** /ʿUşşākı kendüsine eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 3). [belin bük, -er]

beli bükül-: Belin bükülmesi. Çaresizlik içinde kalmak.

Belüm büküldi o ebrüdan olmadum ber-kām /Kepāze eylemedük tīr mi kemān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 7). [belüm büküldi, -di]

belürsüz ol-: Kim ve ne olduğu anlaşılmayan, bilinmeyen, tanınmayan, meçhul olmak.

Belürsüz oldı bezimde kemāl-i mestīden /Göbek atan yürüyen şīvelerle baş şalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 9). [belürsüz oldı, -dı]

ben: Birinci teklik şahıs zamiri. (âşık, şair)

Emsem lebüñi öpsem o gerdāni didüm **ben** /Güldi didi iḥsān yeri der-ḥīndür em mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [ben]

Sözün ṭoğrısı Kāñi **bendedür** benden suʿāl eyle /İşitmiş var ise uşlu ḥaber dīvānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [bendedür, -dedür]

Sözün ṭoğrısı Kāñi bendedür **benden** suʿāl eyle /İşitmiş var ise uşlu ḥaber dīvānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [benden, -den]

Benüm reftār-ı süstüm süsti-i peymānedendür hep /Hücüm-ı şaḥne-i ḥiss şīve-i mestānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [benüm, -üm]

Bu ḥüsn u ān sende midür bilmem anı **ben** /Esrār-ı ḥüsn ü ʿışk ise ol anda mı ʿaceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [ben]

Nîrân-ı gam göñülde midür **bende** sende mi /Yoħsa ŧerâr-ı āh o külħanda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [bende, -de]

Ėamuñ göñlümde ķondi cā-be-cā oymaķlardur hep /Çeker gūŧem **benüm** bu sînemi oymaķlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [benüm, -üm]

Cānā beni sen ġayb ideyazmıŧ idüñ ammā /**Ben** de dil-i nā-çarı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [ben]

Efkāruñ ile eġlenür idüm gice gündüz /ŧimdi **ben** o efkārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [ben]

Ben ol sere Mañŧūr-ı ser-dār-ı vefāyum /Aŧılmaġ için dārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [ben]

Göz yaŧlarum inci gibi ŧalkımlı dökülsün /**Ben** ol dūr-i ŧehvārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 14). [ben]

Görüp cemālünü bir **ben** miyüm iden nāle /Bu gülsitāna benüm gibi ŧad-hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [ben]

Zāhid **beni** görür de ŧanur ki ŧafām var /Ya‘ni cihanda dil-ber-i ŧāhib-vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [beni, -i]

Görel zerdimi **ben** eŧk-i sefidümle zede /Heves-i sīm ü ġam-ı zer de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [ben]

Ben dir idüm ki berāber olalum ġayli zamān /Ķalmamıŧ kısmeti bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [ben]

Üstüne düŧmemenüñ var mı meġer imkānı /**Beni** āġiŧte be-ħün eyleyen ol ħaçerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [beni, -i]

Cismümde **benüm** her ser-i mü bir nigeħ oldı /Hep göz göz olup bu ten ü cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [benüm, -üm]

ŧorma ‘uŧŧāķa sizi kim götürür ol yāra /**Ben** iŧaret iderem aña beni ŧu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 16). [ben]

Çok zamāndur ki senüñ kūyuña **ben** varamadum /Beni bāġuñda öten naġme-i gū gū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 25). [ben]

Bir var ise baŧı göġe degmiŧ cefāda da /**Ben** görmedüm velī o ķad-i serv-sān deġer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [ben]

Ben imhāl üzre saña göñlümi virmekte bi’llāhi /‘Aceb gelmez mi cānā ħātıra müħmeldiġüñ ġünler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [ben]

Benümle āŧinālık yoġ iken kimlerle eġlendüñ /ŧükür geçdi hele bī-ġanelikler eldiġüñ ġünler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 13). [benümle, -ümle]

Girmiŧ ħayāle bilmez iken **ben** muħabbeti /Almıŧ o düzd cānı meġer ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [ben]

Ḥ'āb-āver olmanuñ hīç aşlın ider mi idrāk /**Benden** işit bu sırrı efsāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [benden, -den]

Biri biriniñ ardi şıra biñ kerre helāk olsam /Reh-i 'ışkuñda **ben** gā'iblere irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [ben]

Buña ḥāmūşlıkdan gayrı hīçbir var mıdur çāre /Bu rāzı **ben** eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [ben]

Beni görmek hevāsından geçerse varırum dirse /Eger **ben** ḥ'āhiş-i dīdārı göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [ben]

Dadanmışdur o gül-қand-i s(i)tignāya biraz eyyām /Ki **ben** semm-i helāhilde eger yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [ben]

O deñlü bī-amāndur gāmze-i bī-rahm u ḥūn-rīzi /Dil-i mecrūhumuñ **ben** meyyitin sersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 28). [ben]

Baña rağmen raқıbe iltifātın söyler ammā **ben** /Disem cem'ıyyetüñ bir aşlına irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 31). [ben]

Eger 'ıyd-i vişāl itse taқarrüb /Ḥarām olsun raқıbe buse **bensiz** (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [bensiz, -siz]

Bir şolak maḥbūbı sevdim şimdi **ben** şağdan şağa /'Āқıbet öldüm dirildüm eyledüm işümi şağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [ben]

Müsāferetse yeter i'tikāf ise kāfī /**Benüm** derünümü mı buldı gam mekān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 12). [benüm, -üm]

Dilā evvel gönüldi yār-ı gār ol gitdi **ben** қaldum /Ḡam-ı dirīnemüzden guşşa-ḥ'ār ol gitdi ben қaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [ben]

Dilā evvel gönüldi yār-ı gār ol gitdi ben қaldum /Ḡam-ı dirīnemüzden guşşa-ḥ'ār ol gitdi **ben** қaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [ben]

Gül-i ruşsāruñ idi behçet-i cān u dil-i zārum /O daḥı şimdi oldı gözde ḥār ol gitdi **ben** қaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [ben]

Senüñ 'ışkuñdan özge var mı şimdi mā-melek gayrı /Derün bīrūn gamuñla her ne var ol gitdi **ben** қaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [ben]

Benümsin **ben** senüñ zanneyler idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār ol gitdi ben қaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [ben]

Benümsin ben senüñ zanneyler idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār ol gitdi **ben** қaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 8). [ben]

Saña 'āşık degülken 'ār u nāmus idi endişem /Hebā oldı sevelden neng ü 'ār ol gitdi **ben** қaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [ben]

Benümsin ben senüñ zanneyler idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār ol gitdi ben қaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [benümsin, -ümsin]

‘Ubūdiyyet maḳāmında ta‘ayyün kesb idelden **ben** /Baña kul olmaduk bir bende mi āzāde mi ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 7). [ben]

Ele desti alup sakḳālīga raġbet idelden **ben** /Gelüp el öpmedük şākird mi üstād mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [ben]

Çün püşt-i lebūnde reg-i gül ola be-dīdār /Çeşmümde **benüm** rakşa gelür şevķile regler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [benüm, -üm]

Benüm senden murādum yoġ iken ḫālüm dīger-gündur /Ḳanı arđum şıra bād-ı şabā tek yeldiġün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [benüm, -üm]

Ser-i kūyuında olurdım rızāñ olsaydı dā‘im **ben** /Ve-lākin ol ser-i kūda ne çāre bir yerüm yoġdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [ben]

O gül-ruḫ esb-i nāz üzre piyāde **ben** niyāz-āmiz /Şeh-i satranca döndi ḳur‘a-i nerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 19). [ben]

Bir yaña olup al ayaġı ele ser çek /Sen baña yalan söyleme **ben** de saña gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [ben]

Ey **benüm** bahçe-i vech-i ḫasenüm hoş geldüñ /Gülşen-i ḫüsn-i dilüm gül bedenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [benüm, -üm]

Şekkeristān-ı melāḫat saña mı manşib idi /Ey **benüm** tūṭī-i nā-kes suḫenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 4). [benüm, -üm]

Ben ‘ışķ ile virmişdüm o maġfūra nümāyiş /Ol bilmedi ḳadrin yine taşlarla döġüdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 13). [ben]

Ḳalursa böyle bezm-i ‘ayş-ı ‘işret her dem āmāde /Senüñ **ben** rüz-ı maḫşerde daḫı medyünıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 16). [ben]

Miyān-ı bezm-i mey-ḫ‘ārān-ı ‘ışķ-ı şevķe baş ḳoydum /Dil-i Kānī gibi **ben** de senüñ meftünıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 20). [ben]

Ser-i şeh-rāh-ı vuşlatda piyāde idüm ey Kānī /Çün oldı eşheb-i nāza süvār ol gitdi **ben** ḳaldım (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 18). [ben]

Şad ḫamd ki yüz bulmadı **benden** zen-i dünyā /Aḫir didi kendüm gibi bir şevhere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 17). [benden, -den]

Kişi kendü diyārunda tesellīsüz ḳarār itmez /**Ben** ise ġurbet ilde ġam-ġüsārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [ben]

Ḳanbersüz ebed kūy-ı vefāda düġün olmaz /**Ben** sūr-ı vişālūnde niçün Ḳanbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 6). [ben]

Eşķ eşmesi pek çağlaġan ammā neme lāzım /Çün **ben** o aķındıda hele çağlara düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 128, Mısra 8). [ben]

Alnumda niçe anlar idi hīç beşāşet /Yoġ iken efendüm hele **ben** ānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [ben]

Cân mubşır olur mı ya taşavvur götürür mi /Dün halvet-i germâbede **ben** cânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 10). [ben]

Çıkardum tâ Hüseyiniye biraz eyyâm efgâni /Muhayyer oldu vuşlatda karar ol gitdi **ben** kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 16). [ben]

Degül kırât-ı gevher-pâre-i kadrüm **benüm** ma'lûm /Güher şuyındayum kadrüm bilinmez tartarum yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 39). [benüm, -üm]

Didüm saña **ben** cânı fedâ ideceğümdür /İkrâruma başdı paçadağ isteye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [ben]

Ğam-ı ağyâr u fikr-i yâr idi cân yoldaşum 'umrâ /Benümle olmadı bir lahza yâr ol gitdi **ben** kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 14). [ben]

Cânâ seni **ben** miñnet ile terk ideyazdum /Bi'llâh **ben** ey tâze gül Türkîde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [ben]

Dil Türkide baş Türkide cân be-kef oldum /**Ben** nâme-i hâsret yazısın Türkîde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [ben]

Felek nitdüñ ki **benden** bir ölümle intikam alduñ /Anı fikr itmedüñ ki boynuña hün-ı harâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [benden, -den]

'Aceb bir **ben** miyim dil-hün gadrün biñ mi yüzbiñ mi /Vefâsızlık mesânidinde pek 'alî maķâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [ben]

Senüñ **ben** boynı bağlu 'abd-i memlûkuñ muyam ey çarh /Benüm râm olduğum gördüñ de zann itdüñ ğulâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 13). [ben]

Yâr benden 'âr ider **ben** 'ârdan 'âr eylerem /'Ârdan ölse de istihsâl-i 'âr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [ben]

Dilüm kanlar yutar kanlar döker göz kâna müstağrak /Bu demlerde 'aceb şol cân sersem kande **ben** kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [ben]

Senüñ ben boynı bağlu 'abd-i memlûkuñ muyam ey çarh /**Benüm** râm olduğum gördüñ de zann itdüñ ğulâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 14). [benüm, -üm]

Eger esrârünü fâş eyledümse gizleme lillâh /Seni **ben** cânlar ortasında gizlerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [ben]

Dilenüp gezmede **ben** gâh zekât-ı hüsnüñ /Dilümi kârd-ı ğamla delenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 7). [ben]

Ğam-ı ağyâr u fikr-i yâr idi cân yoldaşum 'umrâ /**Benümle** olmadı bir lahza yâr ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 14). [benümle, -ümle]

Cânâ seni **ben** miñnet ile terk ideyazdum /Bi'llâh **ben** ey tâze gül Türkîde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [ben]

Sâde gül-i hod-rüya müşâbih idi dâğum /Her bergini **ben** bir gül-i şad-berg ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [ben]

Māhum seni **ben** pençe-i hūrşīde degişmem /Ol sīne-i şāfī dem-i ispīde degişmem (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [ben]

Bir lahza senüñle bile olmak hevesin **ben** /Şad-ömr-i girān māye-i cāvīde degişmem (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [ben]

Sen ne deñlü nāz eylerseñ yine **ben** bundayum /Çoç iderseñ az eylerseñ yine **ben** bundayum (Kânî Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [ben]

Hep evvelki şu istersin yūri Allāhla ol sen /Göñül **ben** gitdüm işte ğayrı āh u vāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [ben]

Göñlümi gördüm haṭuñ müyında **ben** āvīhte /Şan şikest ta'līk yazmışlardı reyḫān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [ben]

Ben ğam-ı aġyārdan itmezdüm ey dil iştikā /Āh bir kerre baña ol yār yārümdür dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [ben]

Cānā güzel olursa baña sen gibi olsa /Āşıkda olursa saña hep **ben** gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [ben]

Hāl-i siyehi 'anbere ṭa'n eylese ammā /Ol şūḫ-ı siyeh-çerde hemān **ben** gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [ben]

Ben kākülüñi dil ser-i ġīsūları koçdı /Alduğ koçusun vuşlatıñıñ şem şem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 17). [ben]

Yār **benden** 'ār ider ben 'ārdan 'ār eylerem /'Ārdan ölsem de istihsāl-i 'ār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [benden, -den]

Gözüm merdümleri āġıştedür ḫun **ben** şehīd-i 'ışk /Baña ādem dinür mi ğayrı ādem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [ben]

Gözüm merdümleri āġıştedür ḫun ben şehīd-i 'ışk /Baña ādem dinür mi ğayrı ādem kande **ben** kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [ben]

Eğerçi 'ālem-i āb içreyüm yemm ḫūna müstaġrak /Bu ṭalkunluğ var iken **bende** 'ālem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [bende, -de]

Eğerçi 'ālem-i āb içreyüm yemm ḫūna müstaġrak /Bu ṭalkunluğ var iken bende 'ālem kande **ben** kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [ben]

Demüm dāġum ğama hem-dem hem āb aқıduram hem dem /Ġamuñ yoқlar beni dem dem dedem dem kande **ben** kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [ben,]

O verd-i āl ile ālūde **ben** āl-i 'abā ḫaқkı /Gözümden kınlar aқıtdum ya şebnem kande **ben** kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [ben]

Ben ol ġüm-geşte-i şahrā-yı bī-pāyān-ı 'ışkam kim /Yine benden şorar rāh-ı ümīdi reh-nümünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [ben]

Ben ol çāpük-süvār-ı 'arşa-i ālām u ekdārum /Ki bāl ü per olur peydā ten-i esb-i ḫarūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 11). [ben]

Ben de ‘aşıklar ‘idādından olaydum ma‘dūd /Bāğda bakmaz idüm şekl-i hezār olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [ben]

Vasat-ı hâli-i vefk-i dile eyle nazarı /Bağma şüretce **benüm** ehl-i kenâr olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [benüm, -üm]

Ne ma‘cün olduğun ma‘lüm oldı ey raḥîk-i ‘Adn /Devā-yı kâziyu’l-ḥacâtı gördüm **ben** devâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [ben]

Sâkî kadehe **ben** bade-i eşkümi dökdüm /Şevk-i ruḥ-ı pür-âli yine selsele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [ben]

Ben âh iderem bād-ı seher zülfünü oḥşâr /Sen reşk ile var es şavur ol yelyele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 17). [ben]

Ġam aldı **benüm** dört yanımı cân saña kaldı /Eyü bilesin çünkü bu kurbân saña kaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [benüm, -üm]

Ben olmuşdum ḥarâb-ender-ḥarâb neş’e-i şevkuñ /Sen olmadun mı ḥ’âb-ı nâzdan âgâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [ben]

Ben anuñ iderdüm ğam-ı ‘ışkı ile hey hey /Şimdi o da bir tâze-reviş hey heye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 7). [ben]

Mümkün mi âb âteş ile itsün imtizâc /**Ben** şu gibi mülâyim efendi o âteşî (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [ben]

Ey **benüm** sînemde cānum cānumuñ cān-pāresi /Ḥasretünle oñmadan kaldı derünüm yaresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [benüm, -üm]

Ḥayretle hemân üstüme dil-ber düşeyazdı /**Ben** hergiz inanmadum o daḥı düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [ben]

Ben ḥamd-i hezārân iderem Ḥaḳka ki ansız /Her maşlahatı luṭf-ı ‘amîmi ider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 13). [ben]

Ben ol şîr-i girân kirdâr-ı şahñ-ı ğâbe-i ‘ışkam /Elümde zü’l-fiḳarum vardır ammâ Ḥayderüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 19). [ben]

Bütün ḥayruñ da şerrüñ de kâderdür maşdarı lâ-büd /**Benüm** kendi yedümde zerrece ḥayr u şerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 34). [benüm, -üm]

Ben ol güm-geşte-i şahrâ-yı bî-pâyân-ı ‘ışkam kim /Yine **benden** sorar rāh-ı ümîdi reh-nümünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [ben, -den]

Görürler görmesem ben idicek zîr ü zeber Allāh /Eyü günler görürsün şanma zîrâ bed-du‘ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [ben]

Eyle kabûl efendicigüm ki **benüm** degül /Virdi bu armağanımı feryād-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 31). [benüm, -üm]

Görüp cemâlünü bir ben miyüm iden nâle /Bu gülsitâna **benüm** gibi şad-hezâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [benüm, -üm]

Görüp o gül-bedeni āh u zār iden bir mi /Bu gülsitāna **benüm** gibiler hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [benüm, -üm]

Benümle vaqt-i ḥazān cihān-ı refīk olmaz /Ayağ ile görürüz bir daḥı bahār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [benümle, -ümle]

ben: Yüzde ve vücutta bulunan tabiî ufak ve siyah noktalar, ben, hâl.

Ruḥsārı sīb **benleri** elma çekirdegi /Gül-büse cāy-ı alevi ḥamrā çekirdegi (Kânî Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [benleri, -leri]

Ruḥ-ı pür-tābda ol ḥāller kundaçlıardur hep /Yanup yıkıldığım şanma **benüm** bu dāğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [benüm, -üm]

Görüp ḥüsnin dimiş hīç noқта kōnmaz /Dimek ister raķīb ol yāra **bensiz** (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [bensiz, -siz]

benc: Esrar, Yaprak uçlarında bulunan sakızından uyuşturucu elde edilen bitki, ban otu.

Fütür o deñlü var Kānīde kim tenşīte meyl itsem /Ne dārū kārger ne **benc** ü ne afyon ne ḥab yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [benc]

bende: Kul, köle.

‘Ubūdiyyet maķāmında ta‘ayyün kesb idelden ben /Baña kıl olmaduğ bir **bende** mi āzāde mi kıldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [bende]

bende-i nālān: İnleyen köle.

Unutma ‘āşık-ı üftādeñi efendicigüm /Efendüm eski kuluñdur bu **bende-i nālān** (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 4). [bende-i nālān]

beng-i vedā‘: Ayrılığın afyonu, uyuşukluğu.

Şimdi eglence bütün naş-ı ḥayālātuñdur /İtdi ol rütbe serāsime beni **beng-i vedā‘** (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 14). [beng-i vedā‘]

beni: Birinci tekil şahıs ekinin yükleme durum eki almış hali. (âşık, şair)

Cānā **beni** sen ğayb ideyazmış idüñ ammā /Ben de dil-i nā-çarı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [beni]

Beni görmek hevāsından geçerse varırım dirse /Eger ben ḥ‘āhiş-i dīdārı göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [beni]

Beni hem cünbiş-i sîm-âb görüp itme ‘aceb /Şîşe-i şabri şikest itdi bugün seng-i vedâ’ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [beni]

Şimdi eglence bütün naşş-ı hayâlâtıundur /İtdi ol rütbe serâsîme **beni** beng-i vedâ’ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 14). [beni]

Felek hemân **beni** mi bulduñ imtiñân idecek /Ġarîk-i lücce-i endüh-ı bî-kerân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [beni]

Germî-i eşk-i taħayyürdür **beni** leb-ħuşk iden /Tolmasun bu âteş-i terden kabağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [beni]

Beni ol Mevlevî şūhî ġamına kıldı kûçek /Kalmadı itmedigi baña külâhdan ġayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [beni]

Berü döşekden ayırma **beni** ey gül-bün-i tâze /Diraht-ı ġuşk neşve-nâ-pezir âsâ yerüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 29). [beni]

Getürmez cünbişe bu ġuşk-şâh-ı cismimi devrân /**Beni** bir şalla şırt eyler kucağlar şarşarum yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 36). [beni]

Beni kıl deñlü miyânı çeker ol semte hemân /Bir kıl ile yedilür âşıkı bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [beni]

Âh mey-ħâneye kimdür seni dirseñ götüren /**Beni** ol cânibe bu âb-ı keder-şü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 14). [beni]

Şorma ‘uşşâka sizi kim götürür ol yâra /Ben işâret iderem aña **beni** şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 16). [beni]

Âdemî-zâddur ammâ ki perî-zâd da dirüm /**Beni** ol vâdîlere hep o melek-ħü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 18). [beni]

Çok zamândur ki senüñ kûyuña ben varamadum /**Beni** bâġuñda öten nağme-i ġü ġü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 26). [beni]

Alduñ göñülcüğüm **beni** koyduñ zebün u zâr /İtdüñ ġulâşa âteş-i ‘ışkum şabır-ğüdâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 3). [ben]

Kânî o ġoş girişmeler ol ġoş çıkındılar /İtdi **beni** esîr-i telâş ol ġarîm-i nâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 14). [beni]

Beni dirdüñ ki bu kuşbu’d-devâ’irdir maħabbetde /Miyân-ı merkez-i ‘ışkuñda miħverdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [beni]

Geçdi ol yâre **beni** aġyâr zâr itmeme yine /Geçse dilden gizlü biñ oğ âşikâr itmeme yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [beni]

Kâniyâ lübb-i me‘ânî **beni** cânlandırdı /Tevbe sevdâ-zede-i naşş-ı nigâr oldıġuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 13). [beni]

Gündüzün rüy-ı siyâhım **beni** eyler rüsvâ /Gice gelmez yanuma baht-ı siyâhdan ġayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [beni]

‘Adem diyārına şalmış ŝalāsı ‘ışk **beni** /Bu şubh pīr-i mey okutmıŝa şu ŝalāsı (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 3). [beni]

Nikāb-ı şermi ref‘ it vech-i pāk-i duŝter-i rezden /**Beni** bī-gāne şanma maħrem-i esrārīñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 10). [beni]

Lāl itdi **beni** zābet-i ser-pençe-i qahruñ / Ellerle iŝāret iderem beŝlere dūŝdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 7). [beni]

Hecr idelden **beni** jengār-ı ğam-ı yāra dü-çār /Kāniyā sīne-figārum aña mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 9). [beni]

Demüm dāğum ğama hem-dem hem āb aqıduram hem dem /Ĝamuñ yoqlar **beni** dem dem dedem dem qānde ben qānde (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [beni]

Tehī mağzam Felāṭun zan ider ammā **beni** herkes /Ümīd-i neŝ’e eyler nūŝ-ı cām-ı ser-nügünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 13). [beni]

Hecr ile rüz u şebüm fark itmeden koydı **beni** /Sīne-i ŝāfuñ beyāzı qāŝlarınıñ qarası (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [beni]

ŝāhibüm gör **beni** faşl itme ŝaķın /Naqşa söz atma añup naqķāŝı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [beni]

Ṭaleb-i vuşlat-ı dildār dile ‘ayb mıdur /Hecre ŝalduñ **beni** bu cāygeh-i reyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [beni]

benüm degül: Kendisine ait olmama.

Eyle qābül efendicigüm ki **benüm degül** /Virdi bu armaĝānımı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 31). [benüm degül]

benüm gibi: Benim gibi, bana benzeyen.

Görüp cemālūñi bir ben miyüm iden nāle /Bu gülsitāna **benüm gibi** ŝad-hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [benüm gibi]

Görüp o gül-bedeni āh u zār iden bir mi /Bu gülsitāna **benüm gibiler** hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [benüm gibiler, -ler]

benümle: Benimle beraber.

Benümle vaqt-i ħazān cihān-ı refīķ olmaz /Ayaĝ ile görürüz bir daħı bahār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [benümle]

beñze-: İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırmak.

Erbāb-ı riya **beñzer** o cāme-şūya /Kor bāṭınını zāhir-i kisvet yaykar (Kānî Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [beñzer, -r]

ber: Göğüs, sine.

Dil dirler idi kanı sıcağ **ber** olacağdı /Eyvāh o ğam-ḥ'ārı yitürdüm bulamam hīç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [ber]

ber vir-: Meyve yemiş vermek. (Sevgilinin büyüyüp serpilmesi).

Sāyesine kim ider ol nev-nihālūñ ilticā /Refte refte şāḥsār-ı kāmēti **ber virmese** (Kānî Divanı, Gazel 175, Mısra 10). [ber virmese, -mese]

berāber: Birlikte, beraber.

Bilürdik oldığüñ bī-behregān sīr-āb-ı ye's āḥir /S(i)kenderle **berāber** āb-ı Hızırı cüst-cū itsek (Kānî Divanı, Gazel 101, Mısra 10). [berāber]

berāber ol-: Beraber, birlikte olmak.

Ben dir idüm ki **berāber olalum** ḥayli zamān /Kalmamış kısmeti bu derde bugün gitdi gider (Kānî Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [berāber olalum, -alum]

berāy-ı ḥāṭır-ı aḥbāb: Arkadaş hatırı için.

Kimesne dostān-ı pes-māndegānın farṭ-ı şefkatden /Berāy-ı ḥāṭır-ı aḥbāb yād itmez hemān ölme (Kānî Divanı, Gazel 164, Mısra 6). [berāy-ı ḥāṭır-ı aḥbāb]

ber-bālā-yı dār: Darağacının tepesinde asılı.

O ḳadd ü ḳāmet ile sen cemālūñ 'arz ḳılduğca /Göñül Mañşür-āsā ṭurma **ber-bālā-yı dār** ağlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 14). [ber-bālā-yı dār]

ber-dār-ı ser-i zülf ol-: Sevgilinin saçlarına asılmak. İdam edilmek.

Ne Mañşürām ne **ber-dār-ı ser-i zülf olmağ** ister dil /Nesīmī-vār hem de yüzmege lāyık derüm yoğdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 25). [ber-dār-ı ser-i zülf olmağ, -mağ]

ber-düş gel-: Omuz üzerinde gelmek. (Şarap testisinin omuzda taşınması bağlamında)

Sebū **ber-düş geldi** düş-ı bezm-i vaḥdete Kānī /'Ale'l-ğafle meger sākī-i bezm-i 'ışka olmış düş (Kānî Divanı, Gazel 91, Mısra 9). [ber-düş geldi, -di]

berf: Kar.

Kibāruñ rüy-ı serdin mevsim-i iqbâlde ‘afv it /Meh-i temmûzda **berfüñ** nüzûli tğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [berfüñ, -üñ]

berg: Yaprak.

Sâde gül-i hod-rüya müşâbih idi dâğum /Her **bergini** ben bir gül-i şad-berg ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [bergini, -ini]

ber-geşte: Perişan, düşkün.

Sefer-bersüñ senüñ de dâ'imâ **ber-geştedür** hâlüñ /Niçün sen boynuña böyle vebâl-i pür-âsâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 11). [ber-geştedür, -dür]

ber-güzâr: Yedigâr olarak kalan şey, hatıra.

Yerin buldı hadengüñ ok deyüp yan düşdi qalbümde /Hele bu **ber-güzârüñ** hâtır-ı bî-kîneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [ber-güzârüñ, -uñ]

berhemen: Putperest.

Raķîb-i ehrimen haķķ gösterüp ol **berhemen** zādî /İşâret itdi şüfiye didi vallâh şundan şu (Kânî Divanı, Gazel 149, Mısra 3). [berhemen]

berî: I. Uzak. II. Kurtulmuş, arınmış.

Berî o rütbeyüz esbâbdan ki ey Kânî /Tevekkül ile dahı ittiñadımız yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [berî]

berķ-i bahâr-âsâ: ilkbaharın parlaklığı gibi.

O âb u tâb-ı hüsni seyr idüp **berķ-i bahâr-âsâ** /Şihâb-ı berķ peyker-bâr-ı ebr-i şu'le-bâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 11). [berķ-i bahâr-âsâ]

berķ-i sitîz-i gamze: Gamzenin gazap şimşegi.

Hün-ı şehîd nâz imiş çün şarâbımız /**Berķ-i sitîz-i gamze** pişürsin kebâbımız (Kânî Divanı, Gazel 72, Mısra 2). [berķ-i sitîz-i gamze]

ber-murâd it-: İsteğine, arzusuna kavuşturmak.

Getürmez hâtırâ bir kimse yâd itmez hemân ölme /Kimesne nâ-murâduñ **ber-murâd itmez** hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [ber-murâd itmez, -mez]

ber-şüret-i dil-h'āh: İstenilen suret üzere. Arzu edilen şekilde.

Dime ihmāl ider ümmīd ki imhāl eyler /Bir gün olur işi **ber-şüret-i dil-h'āh** yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 12). [ber-şüret-i dil-h'āh]

berü: -den bu yana.

Berü döşekden ayırma beni ey gül-bün-i tāze /Dıraht-ı huşk neşve-nā-pezîr āsā yerüm yoqdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 29). [berü]

bes: Kafi, yeter, yetişir.

Bir kerre yāri rām idebilseñ baña felek /Bundan ziyāde luţfuñı **besdür** bes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 14). [besdür, -dür]

Besdür bu şerhalar niye lāzım bu dāğlar /Gör hāne-i derūn açık menfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 23). [besdür, -dür]

bes: Artık, bundan sonra.

Bir kerre yāri rām idebilseñ baña felek /Bundan ziyāde luţfuñı besdür **bes** istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 14). [bes]

beste: Bağlı, bağlanmış.

Perişanlık ser-i gīsūña **beste** bağlardandur /Ki sünbül nev'inüñ hep iştiḥārı bağlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [beste]

beste-leb: Dudağı kapalı, açılmamış, cansız.

Açılmaz mı disām-ı ālfām-ı gönçe-i maqşūd /Qalur mı gönçe-i taşvîr-āsā **beste-leb** yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [beste-leb]

beş on günlük misāfir: Geçici misafir, fāni olmak.

Beş on günlük misāfirdür tenüñde cānuñı hoş tüt /Qafesde çarpınan murğ-ı dil-i nālānuñı hoş tüt (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [beş on günlük misāfirdür, -dür]

beşāşet: Güler yüzlülük, ferahlılık, aydınlık.

Alnumda niçe anlar idi hîç **beşāşet** /Yoğ iken efendüm hele ben ānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [beşāşet]

beyān eyle-: Açıklamak.

Nefy ü isbāt ki tevḥīd-i ḥaḳīḳi oldur /Eylər ol sırrı beyān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 20). [beyān eyler, -r]

beyne'l-verā: Yaratılmışlar arasında.

Suḥen cevher iken **beyne'l-verā** bī-āb u tāb olmak /Maḥālsiz bir alay bī-cevherāne lāğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [beyne'l-verā]

beyzā-ı tīğ-ı tābān: Parlak çeliğin beyazlığı.

Ṭabanı yanmış āsā pek yürür zāhid nedür fā'iz /Siyāh āhenden ey dil **beyzā-ı tīğ-ı tābān** çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [beyzā-ı tīğ-ı tābān]

bezl-i iktidār it-: Gücünü bolca harcamak. Çok çaba sarf etmek.

Cevri-i ḳahhār-ı nazmuñ olmasa sırrında sırr /Kāniyā tanzīre **bezl-i iktidār itmeme** yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 14). [bezl-i iktidār itmeme, -mem]

bezm: Sohbet, yaran sohbeti, ziyafet, işret sohbeti.

Yıldızdan oldu **bezmime** ehl-i birün ırāḳ /Ol deñlü çeşm-i düşmene şimdi ḥafām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [bezmime, -ime]

Hemān taḳlīd ile girmek mi istersin sen ol **bezme** /Nihān-ḥāneñde Kānī yoḥsa ḥāl-i zā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [bezme, -e]

Er oğlu er ağızdan fehmi ider sırr-ı şebistānı /O zen-ḥıynet bu şeb **bezme** eger ersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 34). [bezme, -e]

Bürüdet baḥş ider **bezme** raḳībūñ āh-ı dem-serdi /Yeründen kendüsi def' olsa lā-büd sıḳleti ḳışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [bezme, -e]

Belürsiz oldu **bezmimde** kemāl-i mestīden /Göbek atan yürüyen şīvelerle baş şalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 9). [bezmimde, -de]

bezmgeh: Sohbet ve işret için toplanılan, meclis kurulan yer.

O **bezmgehde** ki māverd oduna ḥaml olunur /Bahā-yı cevher her cins dūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [bezmgeh, -de]

bezm-i 'ayş u 'işret: Yeme içme, eğlence meclisi.

Ḳalursa böyle **bezm-i 'ayş u 'işret** her dem āmāde /Senüñ ben rüz-ı maḥşerde daḥı medyūnıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 15). [bezm-i 'ayş-ı 'işret]

bezm-i germ-ā-germ: Çok hareketli, çok şevkli meclis.

Şevkten hūn-germ ü dil-nerm olmadukça Kāniyā /Serd-i dil bu **bezm-i germ-ā-germde** şā'ik midür (Kānî Divanı, Gazel 59, Mısra 16). [bezm-i germ-ā-germde, -de]

bezm-i 'irfān: İrfan meclisi.

İdüp āmilhte hikmetle revnağ vir mazāmīne /Tasavvuf ile behişt 'ācil eyle **bezm-i 'irfānı** (Kānî Divanı, Gazel 211, Mısra 10). [bezm-i 'irfānı, -ı]

bezm-i şevk: Şevk, arzu meclisi.

Bezm-i şevkuñ isterüz mey-hāne olmuş olmamış /Cām-ı la'lüñdür ğarağ peymāne olmuş olmamış (Kānî Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [bezm-i şevkuñ, -uñ]

bezm-i vefā: Vefa meclisi.

Minnet mi alurdı heves-i vuşlata cānā /Bir kerre eger **bezm-i vefāda** seni görsem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 6). [bezm-i vefāda, -da]

bırak-: 1. Bırakmak, vazgeçmek.

Fikr-i müstaqlbel ü māziyi **bırak** 'ārif iseñ /Böyledür hāl-i zamān bir var imiş bir yoğ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 3). [bırak]

Yā Rabb uluñı nāz u na'īm ile büyütdüñ /Şoñra **bırağub** āteşe yağmak ne revādur (Kānî Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [bırağub, -ub]

2. Düşürmek.

Ürküñdi **bırakdı** yine ol āhū-yı vaşşī /'Uşşāk arasında görüñ rem rem içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 13). [bırakdı, -dı]

bī-āb u tāb ol-: Parlayan ve kusursuz olmak. Mükemmel olmak.

Suhen cevher iken beyne'l-verā **bī-āb u tāb olmak** /Mağālsiz bir alay bī-cevherāne lāğlardandur (Kānî Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [bī-āb u tāb olmak, -mak]

bī-'adīl: Adaletsiz.

Kānī girīve-gīr-i 'adālet cihānda /Akrānına teraccüh ider **bī-'adīl** olur (Kānî Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [bī-'adīl]

bī-amān: Amansız, aman vermez, acımaz, merhametsiz.

Amān zamān virürse o **bī-amān** virmez /O **bī-amān** felekde amān zamān mı ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 16). [bī-amān]

O deñlü **bī-amāndur** ğamze-i bī-rahm u ħūn-rīzi /Dil-i mecrūhumuñ ben meyyitin serssem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 27). [bī-amāndur, -dur]

Olup pā-māl ħayret kendüden ğeçmiş dil-i şeydā /Semend-i nāza binmiş ħorħaram ol **bī-amān** ğeçmiş (Kānî Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [bī-amān]

Amān zamān virürse o **bī-amān** virmez /O **bī-amān** felekde amān zamān mı ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 15). [bī-amān]

bī-behre: Nasipsiz, kısmetsiz.

Dil-i nā-mūsta‘id feyyāzdan **bī-behredür** dā‘im /Nemā-ħārā-yı saħta ebr-i feyz āsārdan gelmez (Kānî Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [bī-behredür, -dür]

bī-ĉāre: Çaresiz. Düşkün, zavallı.

Bī-ĉāre Kāniyi de yeñer küştigīr-i merg /Vaħt-i rehāda gerçi yeñilmez kıyās ider (Kānî Divanı, Gazel 26, Mısra 11). [bī-ĉāre]

bī-ĉāregān: Zavallılar, çaresizler, aşıklar.

Fikr-i ğīsū-yı siyāha düşmesün **bī-ĉāregān** /Ol belāyı atma ‘uşşāħ-ı perīşān üstüne (Kānî Divanı, Gazel 157, Mısra 9). [bī-ĉāregān]

bī-cevherāne: Deĝersiz, beceriksiz.

Suħen cevher iken beyne‘l-verā bī-āb u tāb olmak /Maħālsiz bir alay **bī-cevherāne** lāĝlardandur (Kānî Divanı, Gazel 22, Mısra 12). [bī-cevherāne]

bī-dāĝ: Yarasız.

Sīneler **bī-dāĝ** diller bī-ĝam-ı ‘ışħ olmasun /Sönmesün dey-māh-ı firħatde ocaĝı kimsenüñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [bī-dāĝ]

bī-dār: Uyanık, müteyakkız.

El-ħazer **bī-dār** iken endīşe-i ğül-büsedan /Ĥ‘āb-ı nāza varmadan olsun mı var it ğöz ğöre (Kānî Divanı, Gazel 163, Mısra 3). [bī-dār]

bī-dermān: Çaresiz.

Nedür hūnīligüñ cellād mı mirrīḥ mi ne olduñ /Meger fermān **bī-dermān** nefy ü katl-i ‘ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 8). [bī-dermān]

bīd-i çemen: Bahçenin söğüt ağacı. (Sevgilinin boyu serviye benzetildiği için bahçedeki diğer ağaçlar serviye haset eder, onunla yarışa girer)

Aldanma bād u bīdine zīrā hılāfdur /**Bīd-i çemen** iderse ḳadūñle müşācere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [bīd-i çemen]

bī-ğam-ı ‘ışk: Aşk acısından, üzüntüsünden yoksun.

Sīneler bī-dāğ diller **bī-ğam-ı ‘ışk** olmasun /Sönmesün dey-māh-ı firḳatde ocağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [bī-ğam-ı ‘ışk]

bī-ğāne: Yabancı.

Niḳāb-ı şerhi ref‘ it vech-i pāk-i duḫter-i rezden /Beni **bī-ğāne** şanma maḫrem-i esrārīñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 10). [bī-ğāne]

bī-ğānelik: Yabancılık, ilgisizlik, kayıtsızlık, alakasızlık.

Benümle āşinālīḳ yoğ iken kimlerle eglendüñ /Şükür geçdi hele **bī-ğānelikler** eldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 14). [bī-ğānelikler, -ler]

bī-ğānevār: Yabancı gibi.

Ey bād-ı şubḥ ‘āşīḳı hīç yād ider misin /**Bī-ğānevār** yā unudup yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [bī-ğānevār]

bīḥ ü büni tūt-: Dibi ve kökü tutmak. (Dikilen tohumun filizlenmesi).

Toḫm-ı maḫabbet ekdi o ḫāl-i siyeh dile /**Bīḥ ü büni tūtarsa** o yüzden ekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [bīḥ ü büni tūtarsa, -arsa]

bi-ḫamdi’llāh: Allah'a şükür olsun, Allah'ın yardımıyla.

Görince dār-ı ‘ışḳı ḫar düşer dil cān atardum hep /**Bi-ḫamdi’llāh** kim dār u diyārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 16). [bi-ḫamdi’llāh]

bī-ḫānumān: Evsiz barksız.

Bī-ḫānumān mıdur şu ḫarābāt erenleri /Yek-dem serīr-i meykede şad-ḫānumān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 11). [bī-ḫānumān]

bî-hüde-gü sersem alay: Boş konuşan budala, şaşkın insanlardan oluşan kalabalık.

Söz kalmadı ki söylene bilmem hele Kânî /Kaldum bir alay bî-hüde-gü sersem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 30). [bî-hüde-gü sersem alay]

bî-ḥumār: (içkiden sonra gelen) baş ağrısı ve mahmurluk vermeyen. (Baş ağrıtmayan.).

Bir cāmî nūş kıl ki meyi **bî-ḥumār** ola /Bir cāme gey ki külfet ü dāmānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 5). [bî-ḥumār]

bî-ḳarār it-: Tereddüde düşürmek, kararsız bırakmak.

Bir ḳarāra göz ḳarārdur ol siyeh-dil ḳatlüme /Kirpigüm kıpmam derūnum **bî-ḳarār itmem** yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 6). [bî-ḳarār itmem, -mem]

bil-: 1. Bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak.

Bu ḥüsn u ān sende midür **bilmem** anı ben /Esrār-ı ḥüsn ü ışık ise ol anda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [bilmem, -mem]

Añlardı sırr-ı cānumı feryād-ı ‘andelīb /**Bilseydi** kuş lisānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [bilseydi, -seydi]

Ṭavul çalsañ uyanmaz gāfil ancak uykusun gözler /Anı **bilmez** ki ḳan ağlayacaktır yarın ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [bilmez, -mez]

İşteste olmada yine dā‘im kedū-yı dil /**Bilür** felek şamara ṭayanur ḳafam var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 4). [bilür, -ür]

Da‘vā-yı dīn ü aşl u fūrū‘atı **bilmeyen** /Deyne kefil ü da‘vī-i ḡayra vekil olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [bilmeyen, -meyen]

Degül a‘rāz-ı nā-maḥsūs maḥsūsın bile **bilmem** /Ki bu şayrefiyānda ceyde şāyān cevherüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 15). [bilmem, -mem]

Aḡyāra faşl ider seni ḳaṭ‘ice **bil** bunı /Desterre-i sitem seni Kânî keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [bil]

Pīr itdiğin seni ḳati çoḳsunma Kāniyā /Degmez degül bir ‘ömri **bil** ol nev-cüvān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 16). [bil]

Bilmem nedür tefāvüt-i nāz iltifātdan /Degmez o şūḡ ḥāṭıruma bir zamān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [bilmem, -mem]

Vuşlat metā‘inuñ degerin **bilmiyor** hele /Ḥāṭırlara o şūḡ deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [bilmiyor, -miyor]

Zevḳ-i şarāb-ı nābı peymāneler de **bilmez** /Ser-ḥoş-ı bezm-i şevḳı mey-ḥāneler de **bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [bilmez, -mez]

Zevk-i şarâb-ı nâbı peymâneler de **bilmez** /Ser-hoş-ı bezm-i şevkı mey-hâneler de **bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [bilmez, -mez]

Her zerre bir defîne her kuvve bir huzâne /Ol nükte-i hafî ne vîrâneler de **bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [bilmez, -mez]

H'âb-âver olmanuñ hîç aşlın ider mi idrâk /Benden işit bu sırrı efsâneler de **bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [bilmez, -mez]

Bu söz ü sâz neymiş sûziş ne gûne şeymiş /Bu sırrı kaç seneymiş pervâneler de **bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 10). [bilmez, -mez]

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /Hâlüm neden perîşân hîç şâneler de **bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [bilmez, -mez]

Sevdâ-yı 'ışk-ı zevkî Kânî nedendür âyâ /Esrârını cününüñ dîvâneler de **bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 16). [bilmez, -mez]

Kâniyâ nîk ü bedüm bir kimse **bilmez** şad şükr /Niçe yüz biñ sâldur taldum boşaldum yalunuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [bilmez, -mez]

Vişâlin h'âhişin 'arz eylemişdüm cân-güstâhuñ /Anı da añladuñ **bildüñ** haber birdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 12). [bildüñ, -düñ]

O kim taqdîr ezelde hüsünin anuñ bî-zevâl itmiş /Öñünde sâm da esse bozulmaz añladuğ **bildük** (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [bildük, -dük]

Kerâmet tâcı her bir başa lâyıq mı degül Kânî /O tâc-ı mekremet her başa olmaz añladuğ **bildük** (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 14). [bildük, -dük]

Murâd itmezse Hâkğ bi'llâh iş olmaz añladuğ **bildük** /Sebû-yı bâde-i âmâl talmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [bildük, -dük]

Murâd itmezse Hâkğ bi'llâh iş olmaz añladuğ bildük /Sebû-yı bâde-i âmâl talmaz añladuğ **bildük** (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [bildük, -dük]

O gülşen kim hemîşe bâğbânî Hâzret-i Hâkğdur /Anuñ gül gonçesi bi'llâh şolmaz añladuğ **bildük** (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [bildük, -dük]

O kim evvel olur şâne-zen-i gîsûyî isti'dâd /Misâl-i sünbül-i ter-şaç olmaz añladuğ **bildük** (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [bildük, -dük]

Öpmek dilemişdüm yañağın mest iken ammâ /**Bilmem** geçilür mi o yaña tîğ-i nigehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [bilmem, -mem]

Söz kalmadı ki söylene **bilmem** hele Kânî /Kaldum bir alay bî-hûde-gü sersem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 29). [bilmem, -mem]

Bir demdür o mâhuñ yine meyli neye düşdi /Bilmezdi o dem zevkîni **bilmem** neye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [bilmem, -mem]

Giymezdi sitem-câmelerin evveli ammâ /**Bilmem** neye tardı baña kim giye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [bilmem, -mem]

Ağlar iseñ gūşe-i vahdetde kimse **bilmesün** /Dimesünler var ise bir kimseden hācetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [bilmesün, -mesün]

Girmiş hayāle **bilmez** iken ben muḥabbeti /Almış o düzd cānı meger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [bilmez, -mez]

Cihān ağıyardan hālī mi ḳaldı **bilmem** ey Kānī /Bir iki gicedür ses hāne-i ağıyardan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [bilmem, -mem]

Kim koydı minḳal-i dile **bilsem** bu āteşi /Sāḳī meded meded sele başdur şu āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [bilsem, -sem]

Oldı ayak bağı bize haylūlet-i şitā /**Bilmem** o semte Kānī bahāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [bilmem, -mem]

2. Bilmek, tanımak.

Haṭ-āver olmuş eyyām-ı bahār ḥüsn ü ān geçmiş /**Bilür** ol şūḥ görse ‘āşıḳın ammā zamān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [bilür, -ür]

bilāl-i ḥabeş: İslâmiyeti ilk kabul edenlerden ve bunu açıktan ilan eden ilk yedi kişiden biridir.

Vaşf-ı ḥaṭṭuñ mı yazar ḥāme-i muşḳin cāma /Yoḥsa Ḳur’ānı **Bilāl-i Ḥabeş** ezber mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [bilāl-i ḥabeş]

bildik: Bilmek, tanımak, anlamak.

Ḳarāruñ yoḳ esüp şavurmadañ ārāmsızlıḳdan /Bu günler mi ‘aceb Kānī şabā-veş **bildigüñ** günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 18). [bildigüñ, -üñ]

bile: Dahi, de.

Degül a‘rāz-ı nā-maḥsūs maḥsūsın **bile** bilmem /Ki bu şayrefiyānda ceyde şāyān cevherüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 15). [bile]

bile ol-: Birlikte olmak.

Bir laḥza **senüñle bile olmak hevesin** ben /Şad-‘ömr-i girān māye-i cāvīde deḡişmem (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [bile olmak, -mak]

bilece: Birlikte, beraber.

Sürünse yürise **bilece** ‘āşıḳ-ı zāruñ /Pā-tābe-girībān ser-i dāmen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 9). [bilece]

bi'l-ikrāh: Tikinti ile.

Raķibe rāst geldüm zīr-i kāşāneñde gör bahtı /Selām virdüm yarım ağızla **bi'l-ikrāh** tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 12). [bi'l-ikrāh]

bilin-: Anlaşılmak, gerçeğine erişilmek, idrak edilmek.

Müttahid olmalıdır 'aşık u ma'sûk gibi /**Biline** sırr-ı nihân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 16). [bilin-, -e]

bi'l-ıztırār: Çaresizlikle, çaresizlikten.

Çün ayrılmañ gerek **bi'l-ıztırār** elbet ahibbādan /Cefā görseñ de Yūsuf-vār sen ihvānuñı hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [bi'l-ıztırār]

Dāğı kanar ya yāresi şızlar ya āh ider /**Bi'l-ıztırār** ümmet-i 'ışkuñ günāh ider (Kânî Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [bi'l-ıztırār]

bi'llāh: Allah için, Allah'a yemin ederim.

Emdürmiş ise sīne vü pistānuñ 'āşıkā /**Bi'llāh** o farṭ-ı cūd yine bir mekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [bi'llāh]

Ġam yeme ey dil-i hayret-zede ğaddāruñ işüñ /Ĥazret-i Muntaķim-i 'adl be **bi'llāh** yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [bi'llāh]

Cānā seni ben miḥnet ile terk ideyazdum /**Bi'llāh** ben ey tāze gül Türkīde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [bi'llāh]

Esb-i himem-i nāz-ı perīşānı egerle /Ol saña baş egmez dime **bi'llāh** eger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [bi'llāh]

Murād itmezse Ĥaķķ **bi'llāh** iş olmaz añladuķ bildük /Sebū-yı bāde-i āmāl ṭolmaz añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [bi'llāh]

O gülşen kim hemīşe bāĝbānı Ĥazret-i Ĥaķķdur /Anuñ gül ğonçesi **bi'llāh** şolmaz añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [bi'llāh]

Ben imhāl üzre saña gönlümü virmekde **bi'llāhi** /'Aceb gelmez mi cānā ḥāṭıra mühmeldiĝüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [bi'llāhi]

bilmezlik: Gaflet.

Meger bu semte **bilmezlikle** 'avdet eyleye yoḥsa /Göñül ḥālin eger bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 21). [bilmezlikle, -le]

bī-māye: İlimsiz, cevhersiz.

Bī-māye şeyḫ sālike oldıḳca reh-nümā /Ḥāciya daḫı efḳar-ı ‘urbān delīl olur (Kānî Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [bī-māye]

bīm-i ḥaṭ-ı ‘anber-şiken: Kıvrımlı siyah saç telinin korkusu.

‘Işkuñ şanemā mülk-i dile velvele virdi /**Bīm-i ḥaṭ-ı ‘anber-şikenüñ** zelzele virdi (Kānî Divanı, Gazel 191, Mısra 2). [bīm-i ḥaṭ-ı ‘anber-şikenüñ, -üñ]

bī-muḥābā: Çekinmeden, sakınmadan, korkmadan.

Senüñçüdi raḳībān ile nāverdüm niçün küsdüñ /Yoluñda **bī-muḥābā** cānımı virdüm niçün küsdüñ (Kānî Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [bī-muḥābā]

biñ: Binlerce, pek çok.

Bir kez seni sersem o ser-i şuffe-i vaşla /**Biñ** ğamla ser-i ‘āşıkuñ olmaz idi sersem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [biñ]

Ele al sāğarı **biñ** nāz ile ey cān yürisün /Reg-be-reg cism-i yebüset-zedeye kān yürisün (Kānî Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [biñ]

Geçdi ol yāre beni aġyār zār itmem yine /Geçse dilden gizlü **biñ** oḳ āşikār itmem yine (Kānî Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [biñ]

İ‘tibār ehli baña **biñ** i‘tibār eylerse de /İ‘tibārāta virüp yüz i‘tibār itmem yine (Kānî Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [biñ]

Nāz itse daḫı vuşlatı **biñ** el-amān deġer /Anısı zevḳ-ı salṭanat-ı şad cihān deġer (Kānî Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [biñ]

Görenler şerḫa-i sīnem ider **biñ** dāğa istidlāl /Bu sırr-ı şerḫa kes kādır degüldür sīneden soñra (Kānî Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [biñ]

Açıl semt-i gülistāna yine ey gülşen-i ḥūbı /Şalın **biñ** nāz ile nā-çār Tūbā lek disün tūbı (Kānî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [biñ]

‘Aceb bir ben miyim dil-ḥün ġadrüñ **biñ** mi yüzbiñ mi /Vefāsızluḳ mesānidinde pek ‘ālī maḳām alduñ (Kānî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [biñ]

biñ kerre: Bin defa, pek çok kez.

Biri birinüñ ardı şıra **biñ kerre** helāk olsam /Reh-i ‘ışkuñda ben ġā’iblere irsem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 3). [biñ kerre]

biñ pare: Bin parça.

Şad lahtdur ciger niçe **biñ pāredür** gönül /Ümmîd odur ki yār aña bir ekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [biñ pāredür, -dür]

binā-yı şabr-ı ‘āşık: Âşığın sabır binası.

Yıkar bir hamlede zîr-i temelden dil-berân elbet /**Binā-yı şabr-ı ‘āşık** üstüvâr olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [binā-yı şabr-ı ‘āşık]

bî-nişân: Hedef alınmamış, vurulmamış.

Ĥadeng-i şîve-i kavş-i kader bu menzilde /Bu **bî-nişânı** mı gördi hemân nişân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [bî-nişânı, -ı]

bintü'l-‘ineb: 1. I. Üzümün kızı. II. Şarap.

Büse-i la‘lini **bintü'l-‘inebüñ** bî-teklîf /Muğ-beçe aldığı vâkı‘se er oğlu erdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 15). [bintü'l-‘inebüñ, -üñ]

Dâ‘im birâderine çeker ĥüsn (ü) ānda /**Bintü'l-‘ineb** ki vâlidesinden cemîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [bintü'l-‘ineb]

Mey-ĥānede pîr-i meyi **bintü'l-‘inebi** gör /Muğ-beççeyi Kānî bu ikisine siper çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [bintü'l-‘inebi, -ı]

2. Üzümün kızı. (Yaşlı kadın bağlamında)

Bintü'l-‘inebüñ semtine yaklaşma müdāmā /Bāri çeker iseñ kucağa tāze püser çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [bintü'l-‘inebüñ, -üñ]

bî-nūr: Işıksız, nursuz.

Gerçi ĥandîl-i maĥārîb kılp olmaz cenî /Kala mı **bî-nūr** o rüşen-ıynetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [bî-nūr]

bî-pervā: Korkusuz, Çekinmeden.

Şüzîş-i şem‘i neden idrāk ider pervāneler /Süzîş-i ‘ışık ile **bî-pervā** niçe bir yaneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [bî-pervā]

bir: 1. Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı sıfatı.

Bir müslim-i müselle müñ ‘ışkıyla āhımız /Tāv-ĥāne-i zemîn-i Buĥārāyı ıoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [bir]

Bir kimseye **bir** iylik idüp sonra da Kānī /Şoḥbet arasında başa kaçmak ne revādur (Kānī Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [bir]

Şad ḥamd ki yüz bulmadı benden zen-i dünyā /Āḥir didi kendüm gibi **bir** şevhere düşdüm (Kānī Divanı, Gazel 118, Mısra 18). [bir]

Bir çeşm-i bülbül içlügi var gönçenüñ geyer /Şoydıķca cāmedānumı feryād-ı ‘andelīb (Kānī Divanı, Gazel 12, Mısra 21). [bir]

Bir hoş kanarya rengi virüp perr-i nāleye /Zerd itdi gül-ruḥānumı feryād-ı ‘andelīb (Kānī Divanı, Gazel 12, Mısra 29). [bir]

Emdürmiş ise sīne vü pistānuñ ‘āşıķa /Bi’llāh o farṭ-ı cūd yine **bir** mekīdedür (Kānī Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [bir]

Her zerre **bir** defīne her kuvve bir ḥazīne /Ol nükte-i ḥafī ne vīrāneler de bilmez (Kānī Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [bir]

Her zerre bir defīne her kuvve **bir** ḥazīne /Ol nükte-i ḥafī ne vīrāneler de bilmez (Kānī Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [bir]

Ol zül f o perçem ol an dilden çıkar mı **bir** an /Ḥālüm neden perīşān hīç şāneler de bilmez (Kānī Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [bir]

Bulmadum cem‘iyyet-i ḥāṭırdan efzün **bir** şafā /Yaluñuz ḳaldum bu ḥāletden hoşaldum yaluñuz (Kānī Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [bir]

Baña rağmen raķıbe iltifātın söyler ammā ben /Disem cem‘iyyetüñ **bir** aşlına irsem gider gelmez (Kānī Divanı, Gazel 84, Mısra 32). [bir]

Āyīn-i vefā **bir** güzel āyīndür ammā /Ḳānūn-ı edeb lāzıme-i dīndür ammā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [bir]

Ḥazer kim **bir** gönül bir ‘ālemi ğarķ-āb ḳahreyler /Belā bārān-ı ṭūfān inkisār-ı Nūḥ'dandur hep (Kānī Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [bir]

Ḥazer kim bir gönül **bir** ‘ālemi ğarķ-āb ḳahreyler /Belā bārān-ı ṭūfān inkisār-ı Nūḥ'dandur hep (Kānī Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [bir]

Suḥen cevher iken beyne'l-verā bī-āb u tāb olmak /Maḥālsiz **bir** alay bī-cevherāne lāğlardandur (Kānī Divanı, Gazel 22, Mısra 12). [bir]

Ol ki der-i elṭāfına ruḥsā ola elbet /**Bir** vechile maḥrūm ḳomaz her nider eyler (Kānī Divanı, Gazel 24, Mısra 16). [bir]

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndur /Hele şahrāya bak **bir** ḳalkmışlar otlar öküzler (Kānī Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [bir]

Ḥālimi ‘arz idemem ḥazret-i Ḥaḳḳdan ğayrı /Yanamam derdimi **bir** ferde bugün gitdi gider (Kānī Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [bir]

Tekerrümense de iğmāz-ı ‘ayna virme vücūd /Ya **bir** ümīde ya ḥāl-i zebūna ḥaml olunur (Kānī Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [bir]

Bir gün ki apansız seni da‘vet idecekler /Añ ol günü ol da‘vet-i nā-gāhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [bir]

Hāl-i bŷyın ise **bir** ‘anber-i dŷd-ālŷda /Sĩmden sãhte gŷyã zekani micmerdir (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [bir]

Ağlar iseñ gŷşe-i vaħdetde kimse bilmesŷn /Dimesŷnler var ise **bir** kimseden ħãetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [bir]

Bu **bir** sã’ir meseldŷr iş iħinde var iken işler /Fitĩli alsa işler iřledŷkce yãreler işler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [bir]

Rŷzgãruñ pãk dãmenler çeker serpindisin /Çãnde **bir** ãlŷde dãmen var ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [bir]

‘Aceb **bir** ħãle dŷř oldum dilŷm var dil-berŷm yoħdur /Ne sırdur dŷrc-i dil hem-çŷn şadefken gevherŷm yoħdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [bir]

Ser-i kŷyuñda olurdım rızãñ olsaydı dã’im ben /Ve-lãkin ol ser-i kŷda ne çãre **bir** yerŷm yoħdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [bir]

İderdŷm ħãlin ol dãyı revišli ãfetŷñ teřbĩh /Bu ‘anberdãnda **bir** ħabbe deñlŷ ‘anberŷm yoħdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [bir]

Yine **bir** gŷçli kuvvetli cŷvãna mŷbtelã oldum /Meded ey nev-cŷvãn eyyãm-ı pĩrĩdŷr ferŷm yoħdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 27). [bir]

Cismŷmde benŷm her ser-i mŷ **bir** nigeħ oldı /Hep gŷz gŷz olup bu ten ŷ cãnum seni gŷzler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [bir]

Ol gŷzleri var mı gŷrecek **bir** gŷzel ‘ãřık /Dirsin ki dŷ-çeşm-i nigerãnum seni gŷzler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [bir]

Beni kıl deñlŷ miyãni çeker ol semte hemãn /**Bir** kıl ile yedilŷr ãřıkı bir mŷ gŷtŷrŷr (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [bir]

Beni kıl deñlŷ miyãni çeker ol semte hemãn /Bir kıl ile yedilŷr ãřıkı **bir** mŷ gŷtŷrŷr (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [bir]

şoyın bulıcaħ nŷzhet olur her **bir** naħř /şadrında ğamı **bir** nem-i devlet yayħar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 14). [bir]

Bir var ise başı gŷge degmiş cefãda da /Ben gŷrmedŷm velĩ o ħad-i serv-sãn deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [bir]

Pĩr itdiĝin seni ħati çoħsunma Kãniyã /Degmez degŷl **bir** ‘ŷmri bil ol nev-cŷvãn deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 16). [bir]

‘Uřřãka **bir** ħırım ħodı ki ħãn efendimŷz /Her **bir** nigeħde eyledi **bir** ħãn efendimŷz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [bir]

Acı sŷze ne borcu var ‘ãřıkuñ begŷm /Gãħice istemez mi dil-i zãr **bir** piyãz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [bir]

Dili düzd-i nigāhuñ cānı **bir** dīger melek-peyker /Dü-kār-ı müstaķıldür ikisi **bir** oķdan çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 3). [bir]

Dile te'sîr-i keyf-i merhem-i vuşlat ķadar sîñmiş /Lebûñ **bir** kıymet-i cevherdür ol gencîneden çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 12). [bir]

Hudeng-i ğamze-i ķattalı **bir** tîr-i hevāyîdür /Laţîfeyle eger **bir** kez göğüs gersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 15). [bir]

İder āyîne kendin ħalka elbet her zamān ser-ĥoş /Bulır evzā'ına şāyeste **bir** sırr-ı nihān ser-ĥoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [bir]

Olur heft-āsmān **bir** çend-rûze ser-ĥoşa maĝlûb /Anuñçün dā'imā cevri felekdendür amān ser-ĥoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [bir]

Geçerken sîm tenler āh u feryād eylemiş aĝyār /Bu **bir** đarbü'l-meseldür kim it ürmiş ķarbān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [bir]

Bir şolak maĥbûbı sevdim şimdi ben şaĝdan şaĝa /'Āķıbet öldüm dirildüm eyledüm işümi şaĝ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [bir]

Ťutar bālāyı gerdünda ķamer **bir** mu'teber keşķül /Degül çeşbān egerçi bu ķalenderlikle zer keşķül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [bir]

Bir ķaşları yā dil-ber-i sîmin-bere düşdüm /Peyķān-ı ser-i tîrine sînemgere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [bir]

Ebrûlaruñ fikri olup **bir** ķara sevdā /Ķarardı gözüm ĥasret ile ĥaçere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 11). [bir]

Ümmîdümü kesdüm hele ĥalkuñ ķapusından /Allāh ķapusu gibi **bir** açıķ dere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 14). [bir]

Her bār rehā ister iken ester ü ĥārdan /Şüfî gibi **bir** kendüyi bilmez ĥare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 22). [bir]

Nerm ister iken dil-beri ser-keşlere düşdüm /**Bir** şuda idüm ğamla ki āteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [bir]

Evlād-ı 'Arab sevmege itdüm heves ammā /Baĥtum ķara **bir** olmayacak eşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [bir]

Vefādārān-ı rāh-ı 'ışķdan **bir** ĥaţve ayrılma /Şapa yollarda gezme var yüri hem-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [bir]

Gel ey ĥādi-i rāh-ı 'ışķ gitme ğayrı **bir** semte /Biraz da himmet eyle Kāni-i güm-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 11). [bir]

Metā'-ı vaşl **bir** özge metā'dur Kānî /Bahā-yı ĥüsn ü dili ne şatan bilür ne alan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 21). [bir]

Ey süz-ı 'ışķ **bir** yanar āteş misin nesin /Ťākāt-güdāz-ı cān belā-keş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [bir]

Hîç var mı kâ'inâtda bak gitme derin /Allâh derinden özge anuñ **bir** deri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [bir]

Cânı **bir** şiveyle ol tıfl-ı melek-hû istemiş /Dönmesün bārî sözinden baş degül cân üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [bir]

Bir merhem 'aceb var mı didüm dâğ-ı derûna /Güldi didi gel leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [bir]

Emsem 'aceb emsem ola mı la'lüni didüm /**Bir** şive ile söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 22). [bir]

Söz kalmadı ki söylene bilmem hele Kânî /Kaldum **bir** alay bî-hûde-gû sersem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 30). [bir]

Bir kararâ göz kararâdur ol siyeh-dil katlûme /Kirpigüm kıpmam derûnum bî-karâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [bir]

Pîr-i mey muğ-beççe dirler **bir** cüvânı sevķ ider /Bint keremüñ gayrisin ben ihtiyâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [bir]

Görür etbâ'ınuñ maħzûn maħzûn gezdigin lâ-büd /Anı **bir** tesliyetle Bārî şād itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [bir]

Kefîl-i zinde-i hâzır vaşî-i mürde-i gâ'ib /Didirdüp kendüye **bir** tırfa ad itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [bir]

Ĥabâb-ı bâde ehl-i bî-nişe **bir** çeşm-i 'ibretdür /Fenâ-bünyâd olan şûĥ-ı hevâyîden beķâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 7). [bir]

Kâniyâ 'ışķ ile yanmağa **bir** çäre ara /O zebânî-beçenüñ kırtı ne nev-resi ne (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [bir]

Aña **bir** hâne-i bî-minnet oldı sîne-i Kânî /Ĥayâlüñ **bir** yere başmaz dil-i bî-kîneden şöra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 9). [bir]

Kânî 'amel şahîfesinüñ görse **bir** yüzün /Lâ-büd demek gerek hele bir yüzi ağıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [bir]

Kânî 'amel şahîfesinüñ görse bir yüzün /Lâ-büd demek gerek hele **bir** yüzi ağıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 10). [bir]

Bir derde düş ki hâcib ü derbânı olmaya /Bir derde düş ki hâcet ü dermânı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 1). [bir]

Bir derde düş ki hâcib ü derbânı olmaya /**Bir** derde düş ki hâcet ü dermânı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 2). [bir]

Bir yemmde bul ki kaçresi feyz u kemâl ide /Bir baħre tal ki hîç bün ü pâyânı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 3). [bir]

Bir yemmde bul ki kaçresi feyz u kemâl ide /**Bir** baħre tal ki hîç bün ü pâyânı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 4). [bir]

Bir cāmi nūş kı1 ki meyi bī-ḥumār ola /Bir cāme gey ki külfet ü dāmānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 5). [bir]

Bir cāmi nūş kı1 ki meyi bī-ḥumār ola /**Bir** cāme gey ki külfet ü dāmānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 6). [bir, -ı]

Yuvalanmak ser-i ‘uşşāka **bir** bāzīçedür Kānī /Keser ‘uşşākınuñ başların ol ḥūnī yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 9). [bir]

Nedür āyīne-i ruḥsārda jengār küsdüñ mi /Cebīnünde yine **bir** çīn-i naḥet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [bir]

Ben anuñ iderdüm ğam-ı ‘ışkı ile hey hey /Şimdi o da **bir** tāze-reviş hey heye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [bir]

Dünyā yıkılır ummaz idüm büseye ruḥşat /**Bir** büse didüm luḫ ile gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [bir]

Nezāketle varup **bir** büse de aldum yañaguñdan /Tehevür itme söyle ḥasbeten-li’llāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [bir]

Zeneḥdānuñ ḥayāliyle dönüşde **bir** ser-i çāha /İlişdi pāyum oldum Yūsuf-ender-cāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 15). [bir]

İdersin da‘vi-i ‘irfān ammā şāhidüñ var mı /Cenāb-ı Ḥaḫka lāyık **bir** zamīr-i ‘ā’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [bir]

İdersin vuşlat-ı yāre liyākaḫ iddi‘āsın hep /El alduñ mı birinden **bir** mu‘ayyen kâ’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [bir]

Ṭutuldum **bir** perī-rüya deyu lāfuñ degül mesmūc /Şikār oldum şanursın kendüñ ammā şā’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [bir]

Çok zamānlardur dimāğ-āzürde-i büy-ı ğamuz /**Bir** esivir ey nesīm-i ğīsuvān-ı yār esi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [bir]

Ṭarafdārī-i evlād-ı Nebī itdükce ümmetler /Muḥālifler aña **bir** itmedük isnād mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [bir]

‘Ubüdiyyet maḫāmında ta‘ayyün kesb idelden ben /Baña kü1 olmaduk **bir** bende mi āzāde mi kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [bir]

Bir görünmezce belā idi ezel ‘uşşāka /Şimdi Ḥaḫk şaklaya kend’özini iḫhār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 3). [bir]

Yed-i beyzā da olsa pāy-ı ḥumda baña el virmez /Yetiş **bir** ayak evvel ḥasret-i dīdārıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [bir]

Ṭalebkār-ı neşāḫ-ı bāde-i gül-güñıñam sākī /Hemān **bir** sāğar-ı leb-rīz ile memnūñıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 12). [bir]

2. Bir. Sayı sıfatı.

Bir kerre alur gözle meger bakmışam eyvâh /Hâlâ o bakışlar baña pür-kîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 19). [bir]

Ol âteşi kim bu yedi deryâyı ider maḥv /**Bir** büse ile kâbil-i teskîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 22). [bir]

Bülbül yuvası **bir** ‘araḳıyye be-farḳ-ı ser /Ḳoydum idüp fiğānumı feryād-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 11). [bir]

Âyîneye naḳş-ı ḥaṭṭı şüret virecekdür /**Bir** şüreti de ‘aşıḳa elbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [bir, -ye]

Arada biz hele şaşduḳ irâde maḥv oldı /Murādumuz diyecek **bir** murādumuz yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [bir]

Getürmez cünbişe bu ḥuşḳ-şâḥ-ı cismimi devrân /Beni **bir** şalla şırt eyler ḳucaḳlar şarşarum yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 36). [bir]

Benümle vaḳt-i ḥazân cihân-ı refîḳ olmaz /Ayaḡ ile görürüz **bir** daḡı bahâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [bir]

Hezârân faşlı hezâr âşinâ olur ammâ /O bülbülü görürüz **bir** daḡı bahâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [bir]

‘Uşşâḳa **bir** ḳırım ḳodı ki ḳân efendimüz /Her **bir** nigeḥde eyledi **bir** ḳân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [bir]

Ḥâ’inligi becerdi çü Tatar ḡamzesi /Şâhin Giray nāmına **bir** ḡân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [bir]

Felek nitdüñ ki benden **bir** ölümle intiḳam alduñ /Anı fikr itmedüñ ki boynuña ḡün-ı ḡarâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [bir]

Her a‘zâ zerre zerre pâre pâre laḡt laḡt oldı /Hemân **bir** cân ḳaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [bir]

Muḳâbil düşdi mâḡ yek-şebe ḡurşîde maşrıḳda /Ṭutar **bir** pîr-i nûrânîye şan bir sîm-ber keşḳül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [bir]

Muḳâbil düşdi mâḡ yek-şebe ḡurşîde maşrıḳda /Ṭutar bir pîr-i nûrânîye şan **bir** sîm-ber keşḳül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [bir]

Bir dem mi olur ḳan yudup sâḡara dönmem /Bir laḡza mı var ḡâlüñ aḡup ‘anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [bir]

Bir dem mi olur ḳan yudup sâḡara dönmem /**Bir** laḡza mı var ḡâlüñ aḡup ‘anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [bir]

Sâde gül-i ḡod-rüya müşâbih idi dâḡum /Her bergini ben **bir** gül-i şad-berg ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [bir]

Bugün **bir** seng-dil-i dildâr-ı bî-rahme dü-çâr oldum /Ṭaş aḡdurdum dil-i dîvāneye kühsârımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [bir]

Bayılmış **bir** büt-i tersâ-fürûşa ‘aqlın aldurmuş /Yııklmış rüz-ı mestîden dil-i hüşyârumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [bir]

Çıkdı feryâd u figânım giderek nüh felege /Dağı **bir** vuşlat için ol yüzi mâhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [bir]

Ġamuñ ile hemân **bir** kâlib-ı fersüdemüz kaldı /Cihân u mâ-sivâdan dâmen-i âlûdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [bir]

Göñül dirler aña nâm-ı diger yek-kaatre hûn-ı germ /Bu gül-bünde hemân **bir** gönçe-i ne-küşüdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [bir]

Peder Haqqın şayar ‘âlemde **bir** evlâd mı kaldı /Birâder hürmetin îfâ ider bir yâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [bir]

Peder Haqqın şayar ‘âlemde bir evlâd mı kaldı /Birâder hürmetin îfâ ider **bir** yâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [bir]

3. Yalnızca.

Görüp cemâlünü **bir** ben miyüm iden nâle /Bu gülsitâna benüm gibi şad-hezâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [bir]

Evsâh-ı riyâyı yedi deryâ uyamaz /Ol lekkeyi **bir** cüz-i kabâhat yaykar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 12). [bir]

‘Aceb **bir** ben miyim dil-hûn ğadrüñ biñ mi yüzbiñ mi /Vefâsızluk mesânidinde pek ‘âlî maqâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [bir]

4. Aynı, benzer.

Görüp o gül-bedeni âh u zâr iden **bir** mi /Bu gülsitâna benüm gibiler hezâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [bir]

La‘l-i lebüñ ki kaatre-i rengîn çekîdedür /Yâkut-ı sürh ile ikisi **bir** çekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [bir]

Şad lahtdur ciger niçe biñ pâredür göñül /Ümmîd odur ki yâr aña **bir** ekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [bir]

bir an: Çok kısa süre.

Gül-bün-tırâz-ı hüsn olalı gönçe-i femi /‘Āşıklara açılmadı **bir an** efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 12). [bir an]

bir başka: Farklı.

Seni her zerre **bir başka** şıfatla itmede tavşîf /Kimi Allâh kimi Yezdândur dirler zebânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [bir başka]

İştilâh-ı ʿışk **bir başka** edādur Kāniyā /Fehm olunmaz fārisiyyāt-ı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [bir başka]

bir başuna: Yalnız, tek başına.

Kendümi kendüm tesellî itdi gördüm ʿâkıbet /**Bir başuma** tâ bün-i deryāya ʿaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 8). [bir başuma]

bir dahı: Bir daha, artık, bundan sonra.

Eylemezdüm **bir dahı** nezzāre-i semt-i vişāl /ʿĀşıkānum çeşm-düz-ı intizārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 5). [bir dahı]

bir dāne: Bir tane, eşsiz.

Vaḥdet-i Ḥaḳkî niçün münkir olurlar Kāniyā /Muʿteber olmaḳ gerekmez mi ʿaceb **bir dāneler** (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [bir dāneler, -ler]

bir dem: 1. Bir nefeslik zaman, bir an.

Bir gün mi geçer ki seni zıkr itmeye Kānî /**Bir dem** mi olur şevküñ ile eylesün dem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 12). [bir dem]

2. Öyle bir zamandır ki...

Bir demdür o māhuñ yine meyli neye düşdi /Bilmezdi o dem zevkini bilmem neye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [bir dem, -dür]

bir gün: 1. Bir gün, bir zaman.

Bir gün mi geçer ki seni zıkr itmeye Kānî /Bir dem mi olur şevküñ ile eylesün dem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 11). [bir gün]

2. Sonra, ilerde, eninde sonunda, mutlaka.

Semt-i derîçe bend-i nigāra varır mıyuz /**Bir gün** olur mı dergeh-i yāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [bir gün]

İder **bir gün** işāret ʿıyd-ı vaşla gūşe-i ebrū /Görürler rüze-dārān-ı gamuñ āyīneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [bir gün]

bir gün olacak: Bir gün gelecek. Zamanı geldiğinde.

Rāhî olacaḳsın o yola **bir gün olacak** /Evvel ola gör rāhı o şeh-rāhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 3). [bir gün olacak]

bir gün olur: Zamanı gelir, gün olur.

Dime ihmāl ider ümmīd ki imhāl eyler /**Bir gün olur** işi ber-şüret-i dil-h̄āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 12). [bir gün olur]

bir hamlede yıķ-: Bir şeyi tek seferde bir vuruşta yıkmak, yerle bir etmek.

Yıķar bir hamlede zīr-i temelden dil-berān elbet /Binā-yı şabr-ı ʿāşık üstüvār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [bir hamlede yıķar, -ar]

bir hayli: Çok uzun zamandır.

Bir haylidür ol yārı yitürdüm bulamam hīç /Ārām-ı dil-i zārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [bir haylidür, -dür]

bir hüsn-i dīger: Bir başka güzellik.

Reng-i ʿişve şīveñe **bir hüsn-i dīger** virmese /Āb-ı şīve şuʿle-i ruhsāruña fer virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 1). [bir hüsn-i dīger]

bir içim şu: I. Bir içimlik, birazcık su. Ölmeden önce hastaya verilen su. II. Çok güzel kadın.

Bir içim şu deyu āteşlere girsem gider gelmez /Ya bir kerre yüzün görmege cān virsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [bir içim şu]

bir ihtimāmlıca: Bir güzel, özenle.

Zinhār atmasun tıpayı hūm gibi oda /Sākī **bir ihtimāmlıca** birke şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 10). [bir ihtimāmlıca birke şīşeyi, -yi]

bir iki: Birkaç.

O Türk-beççeye söz mi geçer nezāket ile /**Bir iki** lafz-ı fużülāna qaldı ğayrı qalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [bir iki]

Cihān ağyārdan hālī mi qaldı bilmem ey Kānī /**Bir iki** gicedür ses hāne-i ağyārdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 10). [bir iki]

Giryeden şanma ağardı dīde-i giryānumuz /Sen Hūmāyı şayd için kırdı **bir iki** yerde āĝ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [bir iki]

bir kaç: Çok olmayan, az sayıda, az.

Kânî şakınup fırsatı fevt itme görüş kim /**Bir kaç** güne dek şu kıoca oğlan gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [bir kaç]

Nağme-i şeh-nāza boğdurmuş niyāzı ğālibā /Nāle-i ‘uşşāk **bir kaç** perde pest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [bir kaç]

bir kerre: Bir defa, bir defacık, sadece bir kez.

Erbāb-ı hāsed her ne kıadar olsa müzāhım /**Bir kerre** felek baña da nevbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [bir kerre]

Bir kerre yāri rām idebilseñ baña felek /Bundan ziyāde luţfuñı besdür bes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 13). [bir kerre]

Bir içim şu deyu āteşlere girsem gider gelmez /Ya **bir kerre** yüzün görmege cān virsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [bir kerre]

Buña hāmūşlıkıdan ğayrı hıçbir var mıdur çāre /Bu rāzı ben eger **bir kerre** söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [bir kerre]

Meger bu semte bilmezlikle ‘avdet eyleye yoĥsa /Göñül hālin eger **bir kerre** diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 22). [bir kerre]

Oldı leb-rız-i ğāzab sākı meyi dökdüñ deyu /Sürçmesün ‘ālemde **bir kerre** ayağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [bir kerre]

Ben ğam-ı ađyārdan itmezdüm ey dil iştikā /Āh **bir kerre** baña ol yār yārümdür dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [bir kerre]

Bir kerre senüñ ‘ışkuñ ile uğraşa ‘ādem /Ğayrı kedere var mı nağar virdi söğüñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [bir kerre]

Uyan yatdukıca sen bār-ı ğünāh eyler seni kıanbūr /Ne deñlü yol alur fikr eyle **bir kerre** ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [bir kerre]

Mıñnet mi kıalurdı heves-i vuşlata cānā /**Bir kerre** eger bezm-i vefāda seni görsem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 6). [bir kerre]

bir kez: Bir defa, bir defacık, sadece bir kez.

Bir kez tağıtmasun şakın ol Leylī-i cemāl /Mecnunları tağı taşı şahrāyı töldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [bir kez]

Dir imişsin ‘āşıkāñ mest-i müdām olmağ ğerek /Cām-ı şevkıñ dürdan **bir kez** gören ayık mıdur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [bir kez]

Leb-teşneyüz zülāl-i vişāle yanuk yanuk /**Bir kez** mađām-būs-ı kenāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [bir kez]

Hadeng-i ğamze-i kattalı bir tîr-i hevâyîdür /Laṭifeyle eger **bir kez** göğüs gersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 16). [bir kez]

Bir kez seni sersem o ser-i şuffe-i vaşla /Biñ ğamla ser-i ‘aşıkuñ olmaz idi sersem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [bir kez]

Bir kez şarınca sîneme ol sîm sîneyi /İtdi o şüh mā-melekim hep müşādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [bir kez]

bir kimse: 1. Bir kişi bile.

Kāniyā nîk ü bedüm **bir kimse** bilmez şad şükr /Niçe yüz biñ sâldur ṭoldum boşaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [bir kimse]

Getürmez ḥaṭıra **bir kimse** yād itmez hemān ölme /Kimesne nā-murāduñ ber-murād itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [bir kimse]

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez şu arar hep /Sākî-i ecel herkese şerbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [bir kimseyi, -yi]

2. Herhangi biri.

Bir kimseye bir iylik idüp soñra da Kānî /Şoḥbet arasında başa kaçmak ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [bir kimseye, -ye]

bir laḥza: Çok kısa bir an.

Bir laḥza senüñle bile olmaḡ hevesin ben /Şad-‘ömr-i girān māye-i cāvīde deġişmem (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [bir laḥza]

Gözlerin **bir laḥza** kıpmaz ‘aşıq-ı ḥasret-zede /Divşirilmez bî-tekellüf yaş deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [bir laḥza]

Ğam-ı aġyār u fikr-i yār idi cān yoldaşum ‘umrā /Benümle olmadı **bir laḥza** yār ol gitdi ben ḡaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 14). [bir laḥza]

bir ma‘nā vir-: Başka anlamlar vermek.

Āşinā-yı ḡıl ü ḡāl-i baḡs-i vaḥdet olma kim /Ma‘nî-i bî-gāneye her biri **bir ma‘nā virür** (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [bir ma‘nā virür, -ür]

bir nefescik: I. Çok kısa bir zaman. II. Küçücük bir soluk.

Bu günde **bir nefescik** bāri semt-i kıble-i ümmīd /Nesīm-i nev-bahār-ı feyze olmaz mı mehebb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [bir nefescik]

bir ol-: Bir olmak: bir araya gelmek, iş birliği yapmak.

Tîğ-ı nıgehüñ ğamzelerüñ ile **bir olmuş** /Hançer görünür cevhere-i şam şam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 19). [bir olmuş, -miş]

bir özge: Bir başka.

Kızarmış tâb-ı reng-â-reng ile farı-ı tehevürden /Yañağunda yine **bir özge** hâlet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [bir özge]

bir selâm-ı tâze: I. Bir genç kanının merhabası. II. Bir genç kadının huzuru.

N'olur Kânîyi itseñ **bir selâm-ı tâzeye** şâyân /Zamîr-i dilde köhne ârzûlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [bir selâm-ı tâzeye, -ye]

bir şey mi : Zor değil, çok kolay.

Virmek saña **bir şey mi** dimüşdüm dil ü cānı /Ol tıfl-ı sebük-mağz hemān vir diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 3). [bir şey mi]

Seni aldatma da **bir şey mi imiş** ey Kānî /Çekdi ruhsârına bir perde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 15). [bir şey mi, -imiş]

bir var imiş bir yoğ imiş: Masal gibi geçip gitmiş, artık bir düş olmuş, eskide kalmış.

Lezzet-i būs-ı dehān **bir var imiş bir yoğ imiş** /Zevk-i āğüş-ı miyān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 1). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Lezzet-i būs-ı dehān bir var imiş bir yoğ imiş /Zevk-i āğüş-ı miyān **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 2). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Fıkr-i müstakbel ü mâziyi bırak ʿarif iseñ /Böyledür hâl-i zamān **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 4). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Kim bilür şîve-i nā-gāh şütür gürbesini /Çarh-ı gerdündan amān **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 6). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Ya cefādur ya vefā muntazırı ʿuşşākuñ /Senden ey şüh-ı cihān **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Zinde eyler o dü-leb mürde-i şad-sāleyide /Ten-i dil-mürdede cān **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Gel ko nefsanıyeti maḥv-ı vücūd it zāhid /Bu şuʿunāt inan **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Ne içinde ne taşında ne ikiden hālî /Cünbiş-i rüh-ı revān **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Müttahid olmalıdır ‘aşığ u ma‘şuk gibi /Biline sırr-ı nihân **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 16). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Çekemez ehl-i himem lâ vü ne‘am âzārın /Nedür ol zell ü hevân **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 18). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Nefy ü isbât ki tevhîd-i haqîki oldur /Eylar ol sırrı beyân **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 20). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Ķâşidân-ı reh-i ‘irfân yedek çekmezler /Ķalma bu yolda yayan **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 22). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Ķareke nokta kabûlünden elif müstağnî /VaĶdete işte nişân **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 24). [bir var imiş bir yoğ imiş]

Ķışsa-Ķân-ı felek aĶvâl-i dil-i Kânîyi /Başladı nakle hemân **bir var imiş bir yoğ imiş** (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 26). [bir var imiş bir yoğ imiş]

bir yaña ol-: Yan yana olmak, baş başa olmak.

Bir yaña olup al ayağı ele ser çek /Sen baña yalan söyleme ben de saña gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [bir yaña olup, -up]

bir yer: Bir yer, herhangi bir yer.

Esrârımı ħurmadan ider cümle tırâş ol /Sırr şaklanamaz ħiç ‘aceb **bir yere** düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [bir yere, -e]

Aña bir Ķâne-i bî-minnet oldı sîne-i Kânî /Ķayâlün **bir yere** başmaz dil-i bî-kîneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 10). [bir yere, -e]

Ķayâlün **bir yere** başmaz dil-i bî-kîneden şoñra /Miyānuñ Ķoçmağa imkân yoğ ayîneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [bir yere, -e]

bir zamân: 1. Geçmişte.

Benümsin ben senün zanneyler idüm **bir zamân** ammâ /Sen olduñ aşinā-yı şad-hezâr ol gitdi ben Ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [bir zamân]

2. Bir zaman, bir süre, bir müddet.

An an da ağla derd ile ol anı **bir zamân** /An an vücüd mülkini ol ħüsn ü ân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [bir zamân]

Niçe dil-mürde olmaz şüret-i ten-zinde de insân /Küser ‘uşşâĶına o âfet-i cân **bir zamân** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [bir zamân]

Ķayâlün sînedey rūĶ-ı ‘âlem **bir zamân** çıĶmaz /Pezîrâ-yı fenâ olmazsa cism elbette cân çıĶmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [bir zamân]

Bilmem nedür tefāvüt-i nāz iltifâtdan /Degmez o şüh hâşıruma **bir zamân** deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [bir zamân]

bir zerre: "zerre kadar" deyiminin karşılığı olarak hiç anlamında kullanılmıştır.

Yoğ iken sinede fikr-i dehenüñ **bir zerre** /Hîç memnün degilem dünyede var olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [bir zerre]

birâder: 1. Şarabın kardeşi. (Şıra ve rakı gibi ham maddesi üzüm olan içecekler)

Dâ'im **birâderine** çeker hüsñ (ü) ānda /Bintü'l-'ineb ki vâldesinden cemîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [birâderine, -ine]

2. Erkek kardeş.

Peder Haqqın şayar 'âlemde bir evlād mı qaldı /**Birâder** hürmetin îfâ ider bir yād mı qaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [birâder]

bî-rahm: I. Acımasız, merhametsiz. II. Sevgili.

Bu günlerde hâzer it geçme Kânî semt-i dil-berden /Seni gâmez eylemiş ağıyâr o **bî-rahme** yamāñ geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [bî-rahme, -e]

Bir yaralu berelü beste-i fitrāk-i gânum /Kati **bî-rahme** şikârum aña mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [bî-rahme, -e]

biraz: Biraz, bir parça, azıcık.

'Aqılkârı degüldür 'ışk Eflâtün da olsañ /**Biraz** Mecnünca eṭvârlar ister deli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [biraz]

Çı kardum tâ Hüseyniyye **biraz** eyyâm efgâni /Muḥayyer oldı vuşlatda qarâr ol gitdi ben qaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 15). [biraz]

Gel ey ḥâdi-i rāh-ı 'ışk gitme gayrı bir semte /**Biraz** da himmet eyle Kâni-i güm-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 12). [biraz]

Mişâl-i güft-gü-yı bî-hude maḥv oldı eczâmuz /**Biraz** ma'nâlu ma'nâsuz kühen-ünşüdemüz qaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 8). [biraz]

Dadanmışdur o gül-qand-i s(i)tignāya **biraz** eyyâm /Ki ben semm-i helâhilde eger yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 11). [biraz]

birbirine: Karşılıklı olarak biri ötekine, öteki de ona.

Birbirine tayandı yine 'ışk u ḥasen āh /Ol iki belâ-yı ezeli belbele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [birbirine]

birden bire: Ansızın. Kısa sürede, hemen.

Sen hemân hazır ol Allâh unutmaz kılını /Sen uyurken işi **birden bire** nâ-gâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 22). [birden bire]

Sînesin göstermez açmaz ol deri **birden bire** /Bâd-serd-i âhdan şaqlar deri **birden bire** (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 1). [birden bire]

İştilâh-ı ışk bir başka edâdur Kâniyâ /Fehm olunmaz fârisiyyât-ı deri **birden bire** (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 12). [birden bire]

Gözlerin bir lahza kıpmaz ışk-ı hasret-zede /Divşirilmez bî-tekellûf yaş deri **birden bire** (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 10). [birden bire]

birer: Her biri.

Te'sîrde her gamze **birer** tîr-i hevâyî /Müjgânlar ammâ ser-i süzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 7). [birer]

Her şerha **birer** serv-i serâ gülşen-i taḥkîk /Her yâre siyeh-gönçe-i süsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [birer]

Uyğudan uyandım ki ezânlar oḡınurdu /Her nağme **birer** oḡ gibi câna ṭoḡınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [birer]

biri: 1. Bir kimse, herhangi bir şahıs (belirsizlik zamiri).

Biri ḥaḳîḳat-ı hâle virürse revnaḡ u zîb /Degül ḳabâḫate farṭ-ı mucûna ḫaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [biri]

Raḳîb de ḡam-ı fikr-i vişâle ṭalmışdur /Göñül **birisi** de sensin hem o fikire ṭalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [biri, -si]

2. Biri. (Mürşid, kılavuz)

İdersin vuşlat-ı yâre liyâḳat iddi'âsın hep /El alduñ mı **birinden** bir mu'ayyen ḳâ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [birinden, -nden]

biri birinüñ: Karşılıklı olarak, biri diğeri, öteki de onu.

Biri birinüñ ardı şıra biñ kerre helâk olsam /Reh-i ışkuñda ben ḡâ'iblere irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 3). [biri birinüñ]

Raḳîb de ḡam-ı fikr-i vişâle ṭalmışdur /Göñül **birisi** de sensin hem o fikire ṭalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [biri, -si]

birk-: Sağlamaştırmak. (şişenin kapağını sıkıca kapatmak)

Zinhâr atmasun tıpayı hûm gibi oda /Sâkî **bir ihtimâmlıca birke şişeyi** (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 10).
[birke, -e]

bîrûn: Dış, uzak, hariç.

Senüñ ıŝkuñdan özge var mı şimdi mâ-melek ğayrı /Derûn **bîrûn** ğamuñla her ne var ol gitdi ben
kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [bîrûn]

bî-sâmânluk: Düzensizlik.

Bu **bî-sâmânluguñ** aşlı nizâma meylimüzdendür /Perîŝânî-i ğîsû-yı meţâlib ŝânedendür hep (Kânî
Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [bî-sâmanluĝuñ, -uñ]

bîşe: Orman.

Ĝâbe-i ğayba mülâşık gerek eţrâfî dilüñ /Olamaz me'sede-i sırr-ı kazâ her **bîşe** (Kânî Divanı, Gazel 168,
Mısra 6). [bîşe]

bister-i ğaflet: Ğaflet yataĝı, döŝeĝi.

Ne bu teĝâfûl-i nâ-ĝâh u nevme-i ğaflet /Uyur mı **bister-i ğafletde** hîç  aşık olan (Kânî Divanı, Gazel 139,
Mısra 20). [bister-i ğafletde, -de]

bit-: Sona ermek, tamamlanmak.

Saňa çok yalvarurdum **bitse** yalvarmaĝ ile işler /Görürsin ceyb-i dilde naĝd nâmiyla zerüm yokdur
(Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [bitse, -se]

bî-tâb ol-: Halsiz kalmak, bitkin duruma gelmek, gücü kalmamak.

O deñlü ğaşretüñle künc-i ğamda olmuşam bî-tâb /Niyâza kudretüm kalmaz elünden el-amân gelmez
(Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [bî-tâb olmuşam, -muŝam]

bî-ţayy-ı mesâfe: Mesafeyi aşmak.

Bî-ţayy-ı mesâfe su-yı ğakka ğüzër eyler /Ol hürşide kim kendi özinden sefer eyler (Kânî Divanı, Gazel
24, Mısra 1). [bî-ţayy-ı mesâfe]

bî-tekellûf: Kolayca, zahmetsizce.

Gözlerin bir laĝza kıpırmaz  aşık-ı ğaşret-zede /Divşirilmez **bî-tekellûf** yaş deri birden bire (Kânî Divanı,
Gazel 177, Mısra 10). [bî-tekellûf]

bî-teklîf: Samimi, içli dışlı, sıkı fıkı, teklifsiz.

Büse-i la^lini bintü'l-^linebüñ **bî-teklîf** /Muğ-beçe aldığı vâkı'se er oğlu erdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 15). [bî-teklîf]

bî-vaqt: Vakitsiz, münasebetsiz vakitte.

Ne deñlü taş bağırlu olsa itmez nâ-gehân teklîf /Mü'ezzinler menâre hiç **bî-vaqt** ezân çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [bî-vaqt]

bî-vefâ: I. Vefasız. II. Sevgili.

Bu fikre hâtıra gelmezden evvel el-vedâ' eyle /Hezârân 'ıyd gelse **bî-vefâdan** merhabâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [bî-vefâdan, -dan]

biz: Birinci çokluk şahıs zamiri. (âşiklar)

Câme-i fetvâyi-i dildâra virmiş il cevâb /Müftî-i 'ışka danışduk **biz** bu remzi el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [biz]

Arada **biz** hele şaşduk irâde mahv oldu /Murâdumuz diyecek bir murâdumuz yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [biz]

Reh-i vefâda ebed zıkr ü fikrimüz sensin /Cerâb-ı dilde **bizüm** gayrı zâdımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [bizüm, -üm]

İtmez mi rûzgâr **bizi** hâk-i küy-ı yâr /Bâd-ı hevâca nâ'il-i ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [bizi, -i]

Çü 'âşik cân görem dirse bedensiz /Aña ma'şûk dir cân **biz** beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [biz,]

Biz gâbe-i hâkîkate kim şîr-i şerzeyüz /Şîrân bizümle elleşemez rûbehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [biz]

Dâmen-i dâr-ı vefâya **biz** aşılduk tâ ezel /Hâzret-i Manşûr-âsâ dâra hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 11). [biz]

Ne hoş kâdem idi nevk-i hadeng-i nâz ammâ /Teğâfûl-i nighî **bizde** hiç şabân mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 14). [bizde, -de]

Duht-ı rez eyledi yine ser-mest **bizleri** /Geldi bugün sarayına sulţân efendimiz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 17). [bizleri, -leri]

Cây-ı emân toğunmamadur keyf-i zâhide /**Biz** hiç semt-i merd-i çenâra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 6). [biz]

Peygâm-ı vaşlı **bizlere** fâş eyledüñ güzel /Ol râz-ı ser-nühüfteyi de yâd ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 5). [bizlere, -lere]

Biz gābe-i haḳīkate kim şīr-i şerzeyüz /Şīrān **bizümle** elleşemez rübehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 4). [bizümle, -ümle]

Mu‘arizāt-ı şuverle olındı şulḥ-ı ebed /**Bizüm** bu ma‘rekelerde cihādımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [biz, -üm]

bī-zār it-: I. Bıktırmak, usandırmak. **II.** Tedirgin etmek.

Sāde-rūluḳda lebin emme muḥāl iken o şūḥ /Kāniyā ḥaṭ gelicek ‘aşıḳı **bī-zār itdi** (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [bī-zār itdi, -di]

bize: Birinci çoḡul şahıs zamirinin yönelme eki almış şekli. (âşıklar)

Sākī getir **bize** yine şol zer-keşī şeyi /Döndür şu gonçe-i gül-i şad-berge şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [bize]

Oldı ayak bağı **bize** ḥaylūlet-i şitā /Bilmem o semte Kānī bahāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [bize]

Bize erbāb-ı taşarruf olamaz ḥarf-endāz /Sīga-i emsile-i ‘unşurumuz sālimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [bize]

Sürinürmiş didiler duḥter-i rez leblerüne /**Bize** bu sürmeceyi yoḥsa ḳadeḥler mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [bize]

Vaḳtiyle ḳılarum diyu her-bār nemāzi /Zāhid **bize** itdigün edā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [bize]

Yāruñ **bize** itdigi hep cevr ü cefā idi /Oldı hep itdigine peşimān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [bize]

bī-zevāl it-: Sonsuz, bitmez, tükenmez etmek.

O kim taḳdīr ezelde ḥüsnin anuñ **bī-zevāl itmiş** /Öñünde sām da esse bozulmaz añladuḳ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [bī-zevāl itmiş, -miş]

bizi: Birinci çoḡul şahıs zamirinin belirtme durum eki almış şekli. (âşıklar)

Ḳurtar bu dürd-i nūşī-i ḡamdan **bizi** yetiş /Şahbā-yı şāfi mi mey-i bī-ḡış mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 7). [bizi]

Alma kesendiye **bizi** ey zāhid-i ḥarūn /İsterse medḥ it iste o māha kes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 17). [bizi]

Ey pādīşeh-i mülk-i melāḥat yeter oldı /İtdüñ sitem-ābād **bizi** dīvān saña ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [bizi]

boğ-: Nefesi tükenmek.(nağme yaparken yüksek perdelere çıkamamak).

Boğdı büleñd ü tîz nevâlarla şavtı mı /Pest itdi İşfahânımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 13). [boğdı, -dı]

boğdur-: (Bir şey diğer bir şeyi) Bastırmak, hâkim olup örtmek.

Nağme-i şeh-nâza **boğdurmuş** niyâzı gâlibâ /Nâle-i ‘uşşâk bir kaç perde pest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [boğdurmuş, -muş]

bol: Çok.

Libâs-ı rızk gâyet **bol** bulamadı gerek hayyât /O harvânî-i har-vâr var her peşmîneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [bol]

borc: Birine karşı bir şeyi yerine getirme yükümlülüğü, vecibe.

Acı söze ne **borc**ı var ‘âşıkun begüm /Gâhîce istemez mi dil-i zâr bir piyâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [borc, -ı]

boş koy-: Yalnız bırakmak. Yerini dolduramamak.

Yek dillük eylesün baña dilleşmede dü-dem /**Boş koymasun** şu yanımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 28). [boş koymasun, -masun]

boş yer: Boş yere. Sevgili dışındaki herhangi bir şey uğruna.

Çanum yoluñı şulamağa hâzır iken hîç /**Boş yerlere** şular gibi akmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [boş yerlere, -lere]

boynu bağılu: Boynu bağılı, köle. En aşağı seviyede bulunan köle ve tutsaklar için kullanılan bir ifadedir. Bu tutsaklar, bir yerden başka bir yere götürülürken boyunlarına hayvan misali ip bağlanırdı.

Senüñ ben **boynu bağılu** ‘abd-i memlûkuñ muyam ey çarh /Benüm râm olduğum gördüñ de zann itdüñ gulâm aldun (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 13). [boynu bağılu]

boynuña hün-ı harâm al-: Üzerine masum bir cana kıymanın vebalini almak.

Felek nitdüñ ki benden bir ölümle intikâm aldun /Anı fikr itmedüñ ki **boynuña hün-ı harâm aldun** (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 2). [boynuña hün-ı harâm aldun, -duñ]

boynuña vebāl-i pür-āsām al-: Üzerine günah dolu sorumluluk almak.

Sefer-bersüñ senüñ de dā'imā ber-geştedür hālüñ /Niçün sen **boynuña** böyle **vebāl-i pür-āsām alduñ** (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 12). [boynuña vebāl-i pür-āsām alduñ, -duñ-süñ]

bozul-: Güzelliğini yitirmek.

O kim taqdîr ezelde hüsün anuñ bî-zevāl itmiş /Öñünde sām da esse **bozulmaz** añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [bozulmaz, -maz]

böyle: Böyle, bu şekilde, bu tarzda.

Çalursa **böyle** bezm-i 'ayş-ı 'işret her dem âmāde /Senüñ ben rüz-ı maşşerde dağı medyünüñam sākî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 15). [böyle]

Sefer-bersüñ senüñ de dā'imā ber-geştedür hālüñ /Niçün sen boynuña **böyle** vebāl-i pür-āsām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 12). [böyle]

Böyledür kâ'ide-i kahr u luğ 'ālemde /Hāne-i ehl-i dili gāh yıkar gāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 17). [böyledür, -dür]

Fikr-i müstakbel ü māziyi bırak 'ārif iseñ /**Böyledür** hāl-i zamān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 4). [böyledür, -dür]

Akıtmak seng-diller 'ışkına deryāçe-i eşki /Urulmak **böyle** taşdan taşta cular hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [böyle]

bu: 1. Bu, işaret zamiri.

Bu bir sâ'ir meseldür iş içinde var iken işler /Fitîli alsa işler işledükce yâreler işler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [bu]

Ağyāra faşl ider seni kaç'ice bil **buni** /Desterre-i sitem seni Kānî keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [buni, -nı]

Sebük-serler olur iflāsa bādî ser-fürü itsek /**Bu** zāhirdür eger endîşe-i cām u sebū itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 2). [bu]

Sipihrüñ dün-himmet olduğın **bundan** kıyās eyle /Ki tutmaz āşikāra 'ārif-i şāhib-nazar keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [bundan, -ndan]

Meşhür **budur** 'āşıkā Bağdād ırağ olmaz /Rüz-nāme-i hicrānuñı da gerk ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 9). [budur, -dur]

Vaşluñuñ nağdini gösterme meded ağyāra /Kāle-i vaşluñı hep o götürür **bu** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [bu]

Geçerken sīm tenler āh u feryād eylemiş ağyār /**Bu** bir çarbü'l-meseldür kim it ürmiş kārban geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [bu]

Sa'adet-i dü-cihân gūşe-i ferāğdadur /**Bunuñla** kıble-i hācāt-ı halk olur mihrāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [bunuñla, -uñ -la]

2. Bu, işaret sıfatı.

Ol āteşi kim **bu** yedi deryāyı ider maḥv /Bir buse ile kâbil-i teskîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 21). [bu]

Kânî **bu** gazel olsa sezâ yâra hediye /Me'mûl o periden daḥı taḥsîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 29). [bu]

Câme-i fetvāyi-i dildāra virmiş il cevāb /Müftî-i 'ışkâ danışduḡ biz **bu** remzi el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [bu]

Bu bî-sāmanluḡuñ aşlı nizāma meylimüzdendür /Perîşānî-i gîsû-yı meṭālib şānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [bu]

Bu dil seni gözler seni yüzler seni özler /Hep cāy-gehi hāk-i reh ü tîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 17). [bu]

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm **bu** şeb yâ Rabb /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kāmum 'aceb yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [bu]

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yâ Rabb /Yeşermez mi **bu** günde gül-bün-i kāmum 'aceb yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [bu]

Bu hüsn u ān sende midür bilmem anı ben /Esrār-ı hüsn ü 'ışkâ ise ol anda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [bu]

Ġamuñ gönlümde ḡondı cā-be-cā oymaḡlardur hep /Çeker gūşem benüm **bu** sînemi oymaḡlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [bu]

Raḡam-ı dāḡ hayāl-i ḡālidür **bu** şerḡalar cedvel /Şerefle ḡonmış o ḡālî vaşat o fāḡlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [bu]

Eyle ḡabûl efendicigüm ki benüm degül /Virdi **bu** armaḡānumı feryād-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 32). [bu]

Ruḡ-ı pür-tābda ol ḡāller ḡundaḡcılardur hep /Yanup yıkıldıḡum şanma benüm **bu** dāḡlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [bu]

Şoruñ 'uşşāḡına āyā birisi içinden /Ṭayanur mı hele **bu** derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [bu]

Ben dir idüm ki berāber olalum ḡayli zamān /Ḳalmamış ḡismeti **bu** derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [bu]

Bu çāk-i sîneye yer yer refûlar hep senüñçündür /**Bu** köhne cāmeye bu reng ü rûlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [bu]

Her zamān sāḡar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer /Yoḡsa **bu** zevḡ u şafāyı yine sāḡar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [bu]

Sürinürmiş didiler duhter-i rez leblerüñe /Bize **bu** sürmeceyi yoḥsa ḳadeḫler mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [bu]

İderdüm ḫālın ol dāyı revişli āfetüñ teşbīḫ /**Bu** ‘anberdānda bir ḫabbe deñlü ‘anberüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [bu]

Yolum hep ḫuşk-sāl-ı vaḫşete düşdi **bu** esnāda /Ḳurıdı ḳanı cism-i zārumuñ hergiz terüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 31). [bu]

Cismümde benüm her ser-i mü bir nigeḫ oldı /Hep göz göz olup **bu** ten ü cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [bu]

Āyīnelenüp ‘aks-i ruḫuñla der-i sīne /**Bu** revzeneden rūḫ-ı revānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [bu]

Şoḫbet keselin eyleme aḫbāb ile tecvīz /Elbet **bu** cihāna gelen insān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [bu]

Göñül **bu** pīrlıkde nev-cüvānlık vaḳtı mi şanduñ /Ne idi pīr iken ol şevḳ ile genceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [bu]

Ḳıdem da‘vāsı eylerdüñ raḳīb-i ḫādise her gāḫ /Saña **bu** faḫr yetmez mi idi övüldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 16). [bu]

Ḳarāruñ yoḳ esüp şavurmadañ ārāmsızlıḳdan /**Bu** günler mi ‘aceb Kānī şabā-veş bildigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 18). [bu]

Kişi süfliyyet ile ‘ulviyāta intisāb itmez /**Bu** bālā-ḳadd güzeller cezbe-i sırr-ı ‘alī ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [bu]

Ḳalır mıyuz **bu** zāviye-i hecrde ebed /Yoḫsa felekde vāşıl-ı ümmīd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [bu]

Sābit-ḳadem **bu** şārī‘-i a‘zamda kām alur /Bā-ḳavl Bū Ḥanīfe-i Nu‘mān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 7). [bu]

Besdür **bu** şerhalar niye lāzım bu dāḫlar /Gör ḫāne-i derün aḳıḳ menfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 23). [bu]

Besdür bu şerhalar niye lāzım **bu** dāḫlar /Gör ḫāne-i derün aḳıḳ menfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 23). [bu]

Ḥāb-āver olmanuñ ḫīḳ aşlın ider mi idrāk /Benden işit **bu** sırrı efsāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [bu]

Bu söz ü sāz neymiş süziş ne güne şeymiş /Bu sırrı ḳaç seneymiş pervāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [bu]

Bu söz ü sāz neymiş süziş ne güne şeymiş /**Bu** sırrı ḳaç seneymiş pervāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 10). [bu]

Baña **bu** neş‘e-i cām-ı şeḫāret her zamān gelmez /Eger gelse misāl-i fikr-i vuşlat rāyegān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [bu]

Yerin buldı hadengün oğ deyüp yan düşdi kalbümde /Hele **bu** ber-güzāruñ hāṭır-ı bī-kīneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [bu]

Buña hāmüşlikdan gayrı hıçbir var mıdur çāre /**Bu** rāzı ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [bu]

Meger **bu** semte bilmezlikle ‘avdet eyleye yoḥsa /Göñül hālin eger bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 21). [bu]

Er oğlı er ağızdan fehm ider sırr-ı şebistānı /O zen-ṭıynet **bu** şeb bezme eger ersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 34). [bu]

Ḳāşidān-ı reh-i ‘irfān yedek çekmezler /Ḳalma **bu** yolda yayan bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 22). [bu]

‘Arş-ı rahmān şuffe-i lāhūtdur mesken saña /Ġam ne Kānī **bu** kühen kāşāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 22). [bu]

Gürizāndur gürüh-ı bed-menişden pāk-ṭıynetler /İder ĩmā **bu** ma‘nāya şitāb-ı şīve-i ḥar-güş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 6). [bu]

Ḥadeng-i şīve-i kavş-i kader **bu** menzilde /Bu bī-nişānı mı gördi hemān nişān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 3). [bu]

Ḥadeng-i şīve-i kavş-i kader bu menzilde /**Bu** bī-nişānı mı gördi hemān nişān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [bu]

Bu güne qahramānlıklar ider qalmamış iken sen /Ḳahırlar eyledüñ bu Kānī-i nā-kāma kām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 15). [bu]

Mey-ḥānede pīr-i meyi bintü’l-‘inebi gör /Muğ-beççeyi Kānī **bu** ikisine siper çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [bu]

Emīr-i kişver-i dildür egerçi ‘ārif olan /Velī **bu** şāhlıḡa Kāniyā emāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 12). [bu]

Germī-i eşk-i taḥayyüürdür beni leb-ḥuşk iden /Ṭolmasun **bu** āteş-i terden qabaḡı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [bu]

Şāhān-ı ışk müştēhī-i ḥān-ı ışkdur /**Bu** ḥānçe-i se-rüzeye ammā şehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [bu]

Ṭutar bālāyı gerdünda qamer bir mu‘teber keşkül /Degül çeşbān egerçi **bu** qalenderlikle zer keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [bu]

Geldüm qapusı önüne ‘ālem baña güldi /**Bu** bābda ey Kānī qatı maşhare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 24). [bu]

Virme sipāh-ı nāza **bu** vechile i‘tinā /Ordü-yı şabr ‘āşığı yağma ider şaḡın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 5). [bu]

Unutma ‘āşık-ı üftādeñi efendicigüm /Efendüm eski quluñdur **bu** bende-i nālan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 4). [bu]

Gül-i deh-rüze-i gülzârdan bÿy-ı vefâ umma /**Bu** şâğardan şaķın sen neşve-i neşv ü nemâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [bu]

Bu baħr-ı pür-ħatırda şurta-i tevfiķden ğayrı /Seni sâhil-res-i ümmîd ider bād-ı hevâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 3). [bu]

Bu fikre ħâtıra gelmezden evvel el-vedâ' eyle /Hezârân 'ıyd gelse bî-vefâdan merħabâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 5). [bu]

Bu devr-i bî-vefâda derdüñe dermân olur yoķdur /Dem-i Hızr u Mesîħâdan daħı Kânî şifâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 13). [bu]

Fem ü leb ruħ zenaħ ber-bÿse zâr olmaz **bu** yerlerde /Turunc u pÿste gül gül-nâr enâr olmaz **bu** yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [bu]

Yıķar bir ħamlede zîr-i temelden dil-berân elbet /Binâ-yı şabr-ı 'aşık üstÿvâr olmaz **bu** yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [bu]

Temîz aşħâbı zevķ-i ħâl ile hoş-ħâldür her vaķt /Çü ibnü'l-vaķt vaķf-ı intizâr olmaz **bu** yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [bu]

Göñüllerde nihânîce tüten bÿy-ı vefâ-âsâ /Tolanur gerçi 'ırfân iştiħâr olmaz **bu** yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [bu]

Eyler mi erba'inine **bu** faşluñ i'tibâr /Kânî şovuk baķan kişi **bu** çille-ħâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 14). [bu]

Kim koydı minķal-i dile bilsem **bu** âteşi /Sâķî meded meded sele başdur şu âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [bu]

Görÿp o gül-bedeni âh u zâr iden bir mi /**Bu** gülsitâna benüm gibiler hezâr gelÿr (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [bu]

Görÿp cemâlÿñi bir ben miyÿm iden nâle /**Bu** gülsitâna benüm gibi şad-hezâr gelÿr (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [bu]

Cemâlî seyrini dil-ħ'âhum ÿzre itmedüm Kânî /**Bu** küstaħlık nigâh-ı ħ'âhişÿmde âğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 16). [bu]

Bu çâk-i sîneye yer yer refÿlar hep senÿñçÿndÿr /**Bu** köhne câmeye bu reng ü rÿlar hep senÿñçÿndÿr (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [bu]

Bu çâk-i sîneye yer yer refÿlar hep senÿñçÿndÿr /Bu köhne câmeye **bu** reng ü rÿlar hep senÿñçÿndÿr (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [bu]

Sebÿdan sâğara ilkâ vÿ sâğardan leb-i rinde /Leb-i rindândan **bu** ğÿft-ğÿlar hep senÿñçÿndÿr (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [bu]

Ṭama'ķâr-ı vişâli olduğuñ hisseyledi Kânî /Peşîn söyletmeyÿp **bu** naķd-i cânı virmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [bu]

Râh-ı 'ıřķa **bu** dil-i şeydâyı şaldum yaluñuz /Kÿnc-i ħayretde tek ü tenħaca ķaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [bu]

Gel o nefsanıyeti maħv-ı vucūd it zāhid /**Bu** Őu‘unāt inan bir var imiŐ bir yođ imiŐ (Kānĭ Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [bu]

Töhmet-i düzd-i nigāhı sevdigüm ma‘zür tüt /**Bu** mesel meşhürdur hergiz göze olmaz yasağ (Kānĭ Divanı, Gazel 94, Mısra 12). [bu]

Dest ü pāzen **bu** āteŐ-mevcde güstāhdur /Her Őināver alur ayağda virür her el cevāb (Kānĭ Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [bu]

Emr-i dāniŐ reŐk ider gāh azabda rūyuña /ĀteŐ olur çehre-i hū-kerdesi **bu** el-cevāb (Kānĭ Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [bu]

Bu günde bir nefescik bāri semt-i ible-i ümmĭd /Nesĭm-i nev-bahār-ı feyze olmaz mı mehebb yā Rabb (Kānĭ Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [bu]

Kānĭ **bu** gevher adını virme kimesneye /Kān cevher içre mi ya cevher kānda mı ‘aceb (Kānĭ Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [bu]

Mu‘arizāt-ı Şuverle olındı Şulh-ı ebed /Bizüm **bu** ma‘rekelerde cihādımız yoğdur (Kānĭ Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [bu]

Degül a‘rāz-ı nā-maŐsūs maŐsūsın bile bilmem /Ki **bu** Őayrefiyānda ceyde Őāyān cevherüm yođdur (Kānĭ Divanı, Gazel 50, Mısra 16). [bu]

Getürmez cünbişe **bu** huşk-Őāh-ı cismimi devrān /Beni bir Şalla Şirt eyler ucağlar Şarşarum yoğdur (Kānĭ Divanı, Gazel 50, Mısra 35). [bu]

Ürkütđi dilüm vaŐset-i endĭŐe-i hecri /DüŐde daħı **bu** rūh-ı revānum seni gözler (Kānĭ Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [bu]

Gel gör göze hĭ göz göre nūr itme izāfe /Aldar **bu** tegāfülle a cānum seni gözler (Kānĭ Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [bu]

Kānĭ gibi Şeh-rāh-ı hayālünđe olurmış /Dil Őāh-niŐĭninde **bu** cānum seni gözler (Kānĭ Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [bu]

Őaleb-i vuşlat-ı dildār dile ‘ayb mıdur /Hecre Őalduñ beni **bu** cāygeh-i reyb midür (Kānĭ Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [bu]

Kānĭ **bu** köhne kāhda sen aŐr-ı nāzda /Ey gevher-i ekĭde rifālarla Şeb be-hayr (Kānĭ Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [bu]

Āh mey-hāneye kimdür seni dirseñ götüren /Beni ol cānibe **bu** āb-ı keder-Şü götürür (Kānĭ Divanı, Gazel 55, Mısra 14). [bu]

Hayli ‘uŐŐāk kođu aldı senün zülfünđen /Koğdılar ayri o kođmıŐları **bu** bū götürür (Kānĭ Divanı, Gazel 55, Mısra 22). [bu]

Bu sāde dü-yekden ne çıkar çifteñi uydur /Her bir sese uy çifteye ifte teke tek var (Kānĭ Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [bu]

Ey duħter-i sütüde-Şiyem niçe bir **bu** nāz /Kār eylemez mi hĭ saña sevdigüm niyāz (Kānĭ Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [bu]

Ḳaddūñ hevāsına düşeli rāḫat olmadum /Oldı **bu** kışşa giderek ey serv-ḳadd-dırāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [bu]

Sevdigüm **bu** ane-i ḫüsnuñ uyutdı ‘ālemi /Gicelerde kışşa-ḫ’ān efsāne olmış olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 19). [bu]

Bu günlerde ḫazer it geçme Kānî semt-i dil-berden /Seni ğamz eylemiş aġyār o bî-raḫme yamāñ geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [bu]

Beni dirdüñ ki **bu** ḳuṭbu’d-devā’irdir maḫabbetde /Miyān-ı merkez-i ‘ıṣṣuñda mihverdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [bu]

Ġamum oldur **bu** yād ilde bahārum oldı pejmürde /O olsun bāri şu köhne bahārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 21). [bu]

Muḳarrerdür kemend-i hāle-i āġuşa bend itmek /**Bu** şeb rü’yāda Kānî ol ḳamer ruḫsārımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [bu]

O şāh-bāza ṭuzaḳdur **bu** ḫalka-i tevḫîd /Nedür bu ḫod-menişānda olan yalan ṭolan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 17). [bu]

O şāh-bāza ṭuzaḳdur bu ḫalka-i tevḫîd /Nedür **bu** ḫod-menişānda olan yalan ṭolan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 18). [bu]

Dāġ-ı nev ü kühenle nedür **bu** tezeyyünüñ /Ey şerḫasında mār-ı münakḳaş mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 3). [bu]

Ḳurtar **bu** dürd-i nūşî-i ğamdan bizi yetiş /Şahbā-yı şāfi mi mey-i bî-ġış mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 7). [bu]

Geldüm **bu** cihāna öle yazdum kederümden /Ayrılmadı gitdi **bu** göñül hîç giderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 1). [bu]

Göñül bir tünd-ḫū dil-ber cefā-cū eşk rāḫat-şū /Nedür **bu** mihribān-keşlük raḳîb-i nā-kese ḳarşu (Kânî Divanı, Gazel 149, Mısra 2). [bu]

İl için yırtmaḳ yarmaḳdur āhen- dillerüñ kārı /Müşāhiddür **bu** ma’nā diḳḳat olunsa şabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [bu]

Deşt ü kühı niçe ṭoldurmaya Mecnūnlar kim /Ḫüsni Leylî **bu** tecellîkdede küh-der-küh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 8). [bu]

Bu şüret-ḫāne-i ‘ālemde yokdur cāy-ı āsāyiş /‘Aceb ḳanda gidersin Kāniyā büt-ḫāneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 9). [bu]

Bu dāġ u şerḫalar sebep-i inşirāḫ idi /Ḳalbüm nigāh-ı nîmi bütün yāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 5). [bu]

Ḳuş ḳondurur ser-i suḫane Ḳays-vār ‘ıṣṣ /Ḳonmaz **bu** mürġ egerçi ki her āşiyāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [bu]

Dilüm ḳanlar yutar ḳanlar döker göz ḳāna müstaġraḳ /**Bu** demlerde ‘aceb şol cān sersem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [bu]

Egerçi ʿālem-i āb içreyüm yemm hūna müstağrak /**Bu** ʿālem ʿālem ʿālem ben ʿālem (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [bu]

Bu zemînlerle ne mümkün kām almak Kāniyā /Kām ruḥşat-nāmesin çarḥ-ı sitemger virnese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 17). [bu]

Ḥaḳḳ sözi evvel-be-evvel söylemez medḥin mezāk /Bulmadum **bu** bābda ʿoğrı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 6). [bu]

Görenler şerḥa-i sīnem ider biñ dāğa istidlāl /**Bu** sırr-ı şerḥa kes ʿādir degüldür sīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [bu]

Baḳarken gerden-i kâfir-gūna ḥin-i bismilde /Nedür **bu** cūşış-i pey-der-pey ey ʿaşşāb hūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [bu]

Ya doğ ya doğayum deyu taʿcīl ider saña /Küstāḥluḳ degül mi mehe **bu** mübādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [bu]

Serd-diller germi-i ervāḥdan maḥrūmdur /Ḥün germāndur **bu** ser-i germiyetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 16). [bu]

Bu nāzişlerle cānā yürüyüşden bellidür elbet /Nedür söyle dige refṭār bu refṭār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [bu]

Bu nāzişlerle cānā yürüyüşden bellidür elbet /Nedür söyle dige refṭār **bu** refṭār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [bu]

Nʿolur sen de diseñ ol şūḥ-ı şīrīnkāra ey Kānī /Nedür **bu** çend rüze ʿizzet-i dīdār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 10). [bu]

Şūfī **bu** gice meclise geldi seḥer üstü /Ḳulḳul diyicek ḥalḳ sebū ʿalḳale virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 11). [bu]

Ġam aldı benüm dört yanımı cān saña ʿaldı /Eyü bilesin çünki **bu** ʿurbān saña ʿaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [bu]

Bu şeb tā vardum bülbül gibi semte fiğān itdüm /Seni uyardum itdüm nāle-i nā-gāḥ ʿuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [bu]

Ḳadeḥ der-kef nigeḥ mestāne sīne münkeşif tā nāf /**Bu** Kānī sevmesün nʿitsün o fettān-ı dil-āşübü (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [bu]

Göñül dirler aña nām-ı dige yek-ḳatre ḥün-ı germ /**Bu** gül-bünde hemān bir gonçe-i ne-küşüdemüz ʿaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [bu]

Pişürdük işleri nefsi ne-puḥteyle **bu** maṭbahda /Ḥayāl-i ḥām dirler fikret-i bī-hüdemüz ʿaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 5). [bu]

Bu sitem-verzler içre arama ḥiç muʿīn /Kimse imdād idemez ʿavn-i ilāhdan ḡayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 11). [bu]

Bu mürğ-ı dil bu gülistānda āşiyān mı ʿodı /Ṭutuşmaduḳ ḡam-ı ʿışḳıyla gülistān mı ʿodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 1). [bu]

Bu mürğ-i dil **bu** gülistānda āşiyān mı ʔodı /Tutuşmaduğ ğam-ı ʔışkıyla gülistān mı ʔodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 1). [bu]

Mürîd-i ʔışk olalı rāzdār-ı ğamze-i yār /**Bu** āsitānede öpmedük āsitān mı ʔodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 6). [bu]

Amān amān diyerek pāy-ı nāza düşmüş idüm /Belā **bu** düşmege de ʔākat ü tüvān mı ʔodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 24). [bu]

Şemm itmege ğisūlarımı **bu** gice Kānî /Dil başın uzatdı vü girîbāna ʔolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 13). [bu]

Elā ey ʔalib-i gencîne-i esrār-ı sultānı /Suhanla ʔıl ʔimāret **bu** kühen-bünyād-ı virānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [bu]

ʔAdem diyārına şalmış şalāsı ʔışk beni **Bu** şubh pîr-i mey oğutmuşa şu şalāsı (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [bu]

N'ola ser-şār-ı şahbā-yı sürür olsam **bu** demlerde /Hümār-ı hasretüñle hayli dem maḥzünîñam sākî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 13). [bu]

Kānî seni **bu** nefis ü hevā varṭaya şaldı /İmdād saña var mı ʔazā vü ʔaderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 15). [bu]

Sākî gice meclisde mey-i nāba göz itdi /**Bu** şiveyi seyr eyledi peymāne ʔolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 6). [bu]

Bu cezbe vü an hep saña mevhüb-ı Hudādur /An an dili şayd eyledi rindāne ʔolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 9). [bu]

Bu ğüne ʔahramānlıklar ider ʔalmamış iken sen /ʔahırlar eyledüñ **bu** Kānî-i nā-kāma kām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 16). [bu]

bû: Koku. (Sevgilinin saçının kokusu).

Hayli ʔuşşāk ʔoqu aldı senüñ zülfüñden /ʔoğdılar ğayri o ʔoğmışları bu **bû** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 22). [bû]

Bādeyi virme şusuz baña ki ol şu götürür /Zülfüñi baña ʔoğutma çelebüm **bû** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [bû]

bu deñlü: Bu kadar çok, bu şekilde.

Niçün raḥm eylemezsin ey cihān-efrüz-ı istignā /**Bu deñlü** şiveden āzār-ı küstāhāneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 8). [bu deñlü]

bü hanîfe-i nu'mān efendi: Ehl-i sünnet imamlarının dört büyük müctehidinden ilkidir.

Sābit-ḳadem bu şāri'-i a'zamda kām alur /Bā-ḳavl **Bü Hanîfe-i Nu'mān efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 8). [bü hanîfe-i nu'mān efendimüz, -müz]

bu kadar: Bu kadar, çok fazla anlamında.

Çekmem dime kahrın degerin añla o şūhuñ /Degmez mi şanursın **bu kadar** nāza deger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [bu kadar]

bu uzun bu kışa di-: Bu uzun bu kısa demek. Ayrım yapmak.

Dime hergiz bu uzun bu kışa ta'dîl-i erkân it /Ki ne tül-i emel ne himmet-i kütâhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [bu uzun bu kışa dime, -me]

bugün: 1. Bugün.

Duht-ı rez eyledi yine ser-mest bizleri /Geldi **bugün** sarayına sulţân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 18). [bugün]

Bugün bir seng-dil-i dildâr-ı bî-rahme dü-çâr oldum /Taş aındurdum dil-i dīvāneye kûhsârımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [bugün]

Fır fir dolandı pır pır uçup eyledi figân /Kesdi **bugün** emānumı feryād-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [bugün, -di]

2. Bu devirde, bu zamanda.

Beni hem cünbiş-i sîm-âb görüp itme 'aceb /Şîşe-i şabri şikest itdi **bugün** seng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [bugün]

3. Bulunulan andan itibaren, bundan sonra, artık.

Nâz ile ağladığın 'aşık iştmişdi meger /Var sevdâ-yı diger serde **bugün** gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [bugün]

Gitdi ol mâh-ı sefer-kerde **bugün** gitdi gider /Bir öni gökde biri yerde **bugün** gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [bugün]

Şoruñ 'uşşâkına āyâ birisi içinden /Tayanur mı hele bu derde **bugün** gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [bugün]

Hâlimi 'arz idemem hâzret-i Hâkđdan ğayrı /Yanamam derdimi bir ferde **bugün** gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [bugün]

Görelî zerdimi ben eşk-i sefidümle zede /Heves-i sîm ü ğam-ı zer de **bugün** gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [bugün]

Eglenürdi dil-i zârüm nağam-ı bülbül ile /Gülşenümden o gül-i ter de **bugün** gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 12). [bugün]

Ben dir idüm ki berâber olalum ğayli zamân /Kalmamış kısmeti bu derde **bugün** gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [bugün]

Seni aldatma da bir şey mi imiş ey Kânî /Çekdi ruhsârına bir perde **bugün** gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 16). [bugün]

buḥürdân ile ‘anber: Güzel koku ve o güzel kokunun etrafa dağıtılması için yakılan tütsü. (Birbiriyle uyumlu birlikte kullanılan iki şey bağlamında)

Gül-âb-efşân-ı ḥüsn-i tesliyet idüñ baña evvel /Çü yanuñda **buḥürdân ile ‘anberdüm** niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 18). [buḥürdân ile ‘anberdüm, -düm]

būkalemün şüretger ol-: Bukalemunun (sık sık karar deęiřtiren ,renkten renge giren birinin) ressam olması.

Olsa şüretger eger būkalemün gösteremez /Baña gösterdiğini nüřha-i Erjeng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 11). [būkalemün şüretger olsa, -sa]

bul-: 1. Arayarak temin etmek. Ulaşmak.

Libâs-ı rızk ğāyet bol **bulamadı** gerek ḥayyât /O ḥarvânî-i ḥar-vâr var her peşmînedden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [bulamadı, -amadı]

Bulmadum cem‘iyyet-i ḥâırdan efvn bir şafâ /Yaluñuz şaldum bu ḥâletden ḥořaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [bulmadum, -madum]

İder âyîne kendin ḥalka elbet her zamân ser-ḥoř /**Bulır** evzâ‘ına şâyeste bir sırr-ı nihân ser-ḥoř (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [bulır, -ır]

Senüñçün ağlamakda buldığım zevki ḥağ-ı Zemzem /Degül **bulmak** müyesser sevdigüm ğayrı ovalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [bulmak, -mak]

Bir ḥaylidür ol yarı yitürdüm **bulamam** ḥiç /Ārām-ı dil-i zârı yitürdüm bulamam ḥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [bulamam, -amam]

Bir ḥaylidür ol yarı yitürdüm bulamam ḥiç /Ārām-ı dil-i zârı yitürdüm **bulamam** ḥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [bulamam, -amam]

Dil dirler idi kıanı şıcağ ber olacağdı /Eyvâh o ğam-ḥ‘ârı yitürdüm **bulamam** ḥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [bulamam, -amam]

Cânâ beni sen ğayb ideyazmış idüñ ammâ /Ben de dil-i nâ-çârı yitürdüm **bulamam** ḥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [bulamam, -amam]

Efkârüñ ile eglenür idüm gece gündüz /Şimdi ben o efkârı yitürdüm **bulamam** ḥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [bulamam, -amam]

Ben ol sere Mañşür-ı ser-dâr-ı vefâyum /Aşılmağ için dârı yitürdüm **bulamam** ḥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [bulamam, -amam]

Ağyârı da görsem seni der-ḥâıtır iderdüm /Cânâ hem o ağyârı yitürdüm **bulamam** ḥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 12). [bulamam, -amam]

Göz yaşlarum inci gibi şalkımlı dökülsün /Ben ol dür-i şehvârı yitürdüm **bulamam** ḥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 14). [bulamam, -amam]

Gönlümde hayālātuñi taşvīr iderdüm /Ol şüret-i dīdārı yitürdüm **bulamam** hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 16). [bulamam, -amam]

Ne yār ne ser ne elemdār ne ğurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm **bulamam** hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 18). [bulamam, -amam]

Kāni mi ne dirlerdi kühen bendelerüñden /Hālā o dil o kārı yitürdüm **bulamam** hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 20). [bulamam, -amam]

Ayrılmanuñ göñül niçe ser-riştesin **bulur** /Kānī o riştenüñ ucı dil-bestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 17). [bulur, -ur]

İş uşūlin **buldı** hīç edvāra hācet kalmadı /Devr-i ebvāb itmege eṭvāra hācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [buldı, -dı]

Yoğ u varı lezzet-i vicdān ile **buldı** göñül /Kendi kendin buldı yoğ u vara hācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [buldı, -dı]

Yoğ u varı lezzet-i vicdān ile buldı göñül /Kendi kendin **buldı** yoğ u vara hācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [buldı, -dı]

Senüñçün ağlamakda **buldıgum** zevki haq-ı Zemzem /Degül bulmaq müyesser sevdiğüm gayrı ovalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [buldıgum, -dıgum]

2. Görmek, denk gelmek.

Gāh germ ü gāh serd oldığı **bulmuşdur** şuyu^ç /Qaydlardan şu siyeh-baht āh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [bulmuşdur, -muşdur]

Haqq sözi evvel-be-evvel söylemez medhın mezāk /**Bulmadum** bu bābda toğrı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 6). [bulmadum, -madum]

3. Gözüne kestirmek, seçmek.

Felek hemān beni mi **bulduñ** imtiḥān idecek /Ġarīk-i lücce-i endüh-ı bī-kerān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [bulduñ, -duñ]

‘Aqīk-pāre-i laht-ı derūn-ı hūn-ı ciger /Derūn-ı sīne-i çāküm mi **buldı** kân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 8). [buldı, -dı]

Müsāferetse yeter i’tikāf ise kāfī /Benüm derūnumu mı **buldı** ğam mekân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 12). [buldı, -dı]

bulın-: Sağlanmak, tedarik ve temin edilmek.

Keşf ister o ‘irfān-ı şevāhidle **bulınmaz** /Ehl-i hikemüñ pālari çüpīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [bulınmaz, -maz]

bulınmaz ol-: Kaybolmak. Yok olmak.

Giderken bādveş döndüm girifte-pāy-ı bī-tāba /**Bulınmaz oldu** hayretten sürāğ-ı rāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [bulınmaz oldu, -dı]

buña: Bu, işaret zamirinin yönelme eki almış hali.

Buña hāmūşlıkdan ğayrı hıçbir var mıdur çāre /Bu rāzı ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [buña]

bundan: (Ayrılma hâl eki kalıplaşmasıyla) Bu mesele, durum ve vaziyetten.

Bir kerre yārı rām idebilseñ baña felek /**Bundan** ziyāde luṭfuñı besdür bes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 14). [bundan]

bunduğ-ı la'l: Dudağın küçüklüğü. Fındık ağız.

Bunduğ-ı la'lüñ ile bādām çeşmüñ müttehid /Ol sebebden çatlar ey āteş-meniş kestāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [bunduğ-ı la'lüñ, -üñ]

bunu: İşaret zamirinin belirtme hal eki almış biçimi. (düşmanlık)

Üstüme at sürer oldu o sipāhī-zāde /Şeh-levendüm **bunu** tā 'arşa-i maḥşer mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [bunu]

būs it-: Öpmek.

Ayağum sāḥa-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan dūr /Elüm her rüz u şeb **būs itdigüm** dāmāna ḥaşretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [būs itdigüm, -digüm]

büse: Öpme, öpçük.

Ol āteşi kim bu yedi deryāy-ı ider maḥv /Bir **büse** ile kâbil-i teskīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 22). [büse]

Eger 'ıyd-i vişāl itse taḥarrüb /Ḥarām olsun raḳībe **büse** bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [büse,]

Dünyā yıkılır ummaz idüm büseye ruḥşat /Bir **büse** didüm luṭf ile gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [büse]

Düşmez dir idüm **büsesinüñ** mevsimin ammā /Ḥ'āb aldı şeker bādem-i çeşmin düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [büsesinüñ, -sinüñ]

Dünyā yıkılır ummaz idüm **büseye** ruḥşat /Bir büse didüm luṭf ile gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 13). [büseye ruḥşat ummaz idüm, -düm]

būse al-: Öpmek.

Nezâketle varup bir būse de aldum yañaguñdan /Tehevür itme söyle ḥasbeten-li'llāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [būse aldum, -dum]

būsecik al-: Buse almak, öpmek.

Ḥ'ābīde iken gördüm iki **būsecik aldum** /Öpdüm dehenin yođ yere hep řanımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [būsecik aldum, -dum]

būse-i la'li: I. Kırmızı, parlak öpücük. II. Şarap yudumu.

Būse-i la'lini bintü'l-'inebüñ bī-teklīf /Muğ-beçe aldıđı vākı'se er ođlı erdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 15). [būse-i la'lini, -ini]

būs-ı girībān: Yaka, etek öpmek.

İtmezken ebed **būs-ı girībāna** tenezzül /Baḥt-ı siyeh-pestimi gör peşlere düşdüñ (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 3). [būs-ı girībāna, -a]

būs-ı kenār: (Sevgilinin) dudađını öpen.

Kevserüñ adın añar mıydum hele leb-teşnegān /Yār eger leb-teşnegān **būs-ı kenārumdur** dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [būs-ı kenārumdur, -umdur]

būs-ı leb-i yār it-: Yârin dudađını öpmek.

Nüş-ı mey-i gül-günü leb-i cāma tıyurma /**Būs-ı leb-i yār it** fem-i gül-fāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 2). [būs-ı leb-i yār it]

būyı gül: Gülün kokusu, izi.

Derd-i maḥabbetüñ eseri cānda mı 'aceb /**Būyı gülüñ** fezā-yı gülistānda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [būyı gülüñ, -üñ]

būy-ı şemīm-i kākül: Sevgilinin saçının güzel kokusu.

Būy-ı şemīm-i kākülünü al getür baña /Ey bād ister esme sen ister es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 11). [būy-ı şemīm-i kākülünü, -ünü]

būy-ı vefā: Vefa kokusu, izi.

Gül-i deh-rūze-i gülzārdan **būy-ı vefā** umma /Bu şāğardan şaķın sen neşve-i neşv ü nemā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 1). [būy-ı vefā]

büy-ı vefâ-âsâ: Vefa gibi koku.

Göñüllerde nihânîce tüten **büy-ı vefâ-âsâ** /Tolanur gerçi ‘irfân iştihâr olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 7). [büy-ı vefâ-âsâ]

buyur-: Emretmek, söylemek.

Berât-ı vuşlatuñ tevcîhi bâ-ḥaṭṭ-ı hümayundur /‘Atîkın der-kenâra gerçi ḥâcet yok **buyurmuşlar** (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [buyurmuşlar, -muşlar]

büstân-ı ‘ışk: Aşk bahçesi.

Ḳaysısı büstân-ı ‘ışkuñ rüy-ı zerd-i Ḳaysdur /Zerd canfes câme-i şâhâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 9). [büstân-ı ‘ışkuñ, -uñ]

büt: Put gibi güzel sevgili.

Lebi gülnâr o **bütüñ** ḡabḡabı sîb-i terdür /Sîne vü nâfesi ayvâ diyecek yerlerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [bütüñ, -üñ]

Tâ yek-ḡademe inmeyicek süllem-i nâzı /Zîr-i ḡademinde o **bütüñ** minbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 8). [büt, -üñ]

Arkasında o **bütüñ** zevḡ u şafâdur maṭlab /Lîk maḡcüb oluram kendüye bâr olduḡuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [bütüñ, -üñ]

Mânend-i sâmirî viremez rûḡ fitneye /Hîç itmesün raḡîb o **bütle** müsâmere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [bütle, -le]

bütân: Güzeller, sevgililer.

Olur fevvâre-i ḡün her bün-i mü cism-i ‘âşıkda /**Bütânüñ** müydâr olduḡca câm-ı la‘l-i mey-ḡünü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 6). [bütânüñ, -uñ]

büt-ḡânededen şoñra: Puthaneden, tapıntan (sevgilinin bulunduğu yer) çıktıktan sonra.

Bu şüret-ḡâne-i ‘âlemde yokdur cây-ı âsâyış /‘Aceb ḡanda gidersin Kâniyâ **büt-ḡânededen şoñra** (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 10). [büt-ḡânededen şoñra]

büt-i tersâ-fürüş: Hıristiyanlık inancını satan put.(Güzelliḡi ile âşıkları kendi dinine çeken hıristiyan güzel)

Bayılmış bir **büt-i tersâ-fürüşa** ‘aḡlın aldurmış /Yıḡılmış rüz-ı mestîden dil-i hüşyarımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 7). [büt-i tersâ-fürüşa, -a]

bütün: 1. Hep, tamamen.

Bütün hayruñ da şerrüñ de kâderdür maşdarı lâ-büd /Benüm kendi yedümde zerrece hayr u şerüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 33). [bütün]

Düşdiginden ağlarum yāruñ raķībān üstüne /Sevdigüm gavgā **bütün** ‘alemde yorgān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 2). [bütün]

Kāniyā eylerdüm ol şūha **bütün** cānum fedā /Mażhar-ı nīm-iltifātum yār-ı gārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [bütün]

Şimdi eglence **bütün** naķş-ı hayālātuñdur /İtdi ol rütbe serāsime beni beng-i vedā‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 13). [bütün]

2. Tek parça.

Nevk-i gamzeñ çizdi şemşirin bütün hāl eyledi /Ey müzehhib ālet-i pergāra hācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [bütün]

bütün it-: Tamamlamak. (sevgiliye yarım bir bakışı kalp, gönül tamamlıyor)

Bu dāğ u şerhalar sebep-i inşirāh idi /Kālbüm nigāh-ı nīmi bütün yāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 6). [bütün itmese, -mese]

bün-i deryā: Denizin dibi.

Kendümi kendüm tesellī itdi gördüm ‘āķibet/Bir başuma tā **bün-i deryāya** taldum yalunuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 8). [bün-i deryāya, -ya]

bün-i mü: Saç dibi, saç kökü.

Olur fevvāre-i hūn her **bün-i mü** cism-i ‘āşıkda /Bütānuñ müydār oldukça cām-ı la‘l-i mey-gūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 5). [bün-i mü]

bürd-i berd fersā: Soğuktan korunmak için giyilen aba, giyecek.

Ne fakruñ köhne **bürd-i berd fersāsın** kōdum dūşa /Ne tāk u taht sevdāsı serümde efserüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 13). [bürd-i berd fersāsın, -sın]

bürüdet: Maddi ve manevi soğukluk.

Bürüdet baķş ider bezme raķībūñ āh-ı dem-serdi /Yeründen kendüsi def‘ olsa lâ-büd sıķleti kışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [bürüdet]

büryân: Kavrulmuş, yanmış.

Büryân iken derûn yine bir yandan atmanuñ /Bir yandan aşlı âya nedür ki ço âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 5). [büryân]

bün ü pâyân: Sonu ve dibi. Ucu bucağı.

Bir yemimde bul ki kaçresi feyz u kemâl ide /Bir bahre tal ki hiç **bün ü pâyânı** olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 4). [bün ü pâyânı, -i]

bülbül: 1. I. Güzel sesiyle bilinen kuş. II. Âşık.

Bülbülüñ yapsa yuvasın gül dinilmez reng aña /Şu'lezâr-ı reng-i gül cāy-ı nişest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [bülbülüñ, -üñ]

Bu şeb tâ vardum **bülbül** gibi semte figân itdüm /Seni uyardum itdüm nâle-i nâ-gâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [bülbül]

Kânî ne be-tahkîk-i terennüm köni ki zâğ /**Bülbül** gibi de itse nidâ hiç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 16). [bülbül]

2. Sevgili.

Hezârân faşlı hezâr âşinâ olur ammâ /O **bülbülü** görürüz bir dağı bahâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [bülbülü, -i]

bülbül yuvası: Bülbül yuvası şeklinde külah.

Bülbül yuvası bir 'araқыıye be-farq-ı ser /Koydum idüp figânımı feryâd-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 11). [bülbül yuvası]

bülbülce: Bülbüle göre.

Bülbülce kayuğı şanurdum iki dîdemi /Alduğca dört yanımı feryâd-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [bülbülce]

bülend ü tîz nevâ: Yüksek ve ince, keskin nağmeler ile (neva perdesi).

Boğdı **bülend ü tîz nevâlarla** şavtıımı /Pest itdi İşfahânımı feryâd-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 13). [bülend ü tîz nevâlarla, -larla]

bülend-eyvân şu'arâ-: Büyük şairlerin seviyesi.

İrişdür pāye-i şî'ri bülend-eyvân şu'arāya /İdüp āvîze bir bālā-yı pervîn nazm-ı şubhānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [bülend-eyvân şu'arāya, -ya]

büyüt-: Büyütmek, beslemek, yetiştirmek.

Yâ Rabb kuluñı nâz u na'îm ile **büyütdüñ** /Şoñra bırağub âteşe yakmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [büyütdüñ, -düñ]

büzerek söyle-: Sevgilinin aşıklarını etkilemek ya da kandırmak için konuşurken dudaklarını büzmesi.

La'l-i mekîdesin **büzerek söylüyor** yine /'Uşşâk-ı zâra var ise kaçdı mekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [büzerek söylüyor, -iyor]

büz-i ahfeş: Ahfeş keçisi (Arapların üç âlimlerine birden verilen lâkap. Bu âlimlerden birisi keçisinin boynuna ip takıp ona hitaben dersini anlatır ve ara sıra ipini çekerek keçiyi tasdiğe mecbur eylesmiş. Bundan dolayı, anladığı anlamadığı her söze baş sallayanlara "büz-i Ahfeş" denilir.

Başuñ şalup niçün geçivirdüñ dem-i niyâz /Kurbânuñ olduğum **büz-i ahfeş** misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 6). [büz-i ahfeş]

câ-be-câ: Far. Yer yer, mahal-be-mahal.

Ġamuñ gönlümde kondı **câ-be-câ** oymaqlardur hep /Çeker güşem benüm bu sînemi oymaqlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [câ-be-câ]

câh u şeref-i dehr: Dünyanın manevi yüceliği ve makamı.

Câh u şeref-i dehre gönül bağlamadum hîç /Ne fikr-i maķâmâta ne ħayr u şere düşdüñ (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 15). [câh u şeref-i dehre, -e]

câ'ize: Armağan, bahşış, hediye.

Nüşa-i şî're nedür **câ'ize** dirseñ el'ân /Görmedüm şüret-i taħsînde pâhdan ħayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 17). [câ'ize]

câm: I. Kadeh. II. Şarap.

Vaşf-ı ħaţtuñ mı yazar ħâme-i muşķîn **câma** /Yoħsa Ķur'ânı Bilâl-i Ħabeş ezber mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [câma, -a]

Yaluñ ayak göğüs bağır açık cebîn güşâd /Sâķî elinde **câm** ayaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 4). [câm]

Bir **câmı** nüş kııl ki meyi bî-ħumâr ola /Bir câme gey ki külfet ü dâmânı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 5). [câmı, -ı]

cāme: 1. Libas, elbise.

Gül-gonçe dir miyim o ser-ā-pāy **cāmesin** /Canfes peten çiçeklü yeşil hāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 7). [cāmesin, -sin]

Bir cāmı nūş kıl ki meyi bī-ḥumār ola /Bir **cāme** gey ki külfet ü dāmānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 6). [cāme]

2. Âşğın gönlü.

Bu çāk-i sīneye yer yer refūlar hep senüñçündür /Bu köhne **cāmeye** bu reng ü rūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [cāmeye, -ye]

cāme-i cāh: Yüksek makam, mevki elbisesi.

Māʿil olma **cāme-i cāha** gönül sıkletlidür /Hırқа-i faqrı libās it işte ol hıffetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [cāme-i cāha, -a]

cāme-i mātem gey- Ayın matem elbisesi giymesi. (Güneşin ışıltısından ayrı kaldığı için ayın karanlıkta kalması).

Āyīne-i ruḥsārına reşk eylese ḥūrşīd /Meh-tāb geyer ḥasret ile cāme-i mātem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 10). [cāme-i mātem geyer, -er]

cāme-şüy: Çamaşır yıkayan kimse.

Erbāb-ı riyā beñzer o **cāme-şüya** /Kor bāṭınını zāhir-i kisvet yaykar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [cāme-şüya, -a]

cām-ı firāk: Ayrılık kadehi (şarap).

Cām-ı firākuñı çekeli çekdirüp gider /ʿĀşık o cezbe ile ʿacāyib çekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [cām-ı firākuñı, -unı]

cām-ı ḥāb: Uyku sarhoşluğu.

Der-āğüş eyleyüp koğdum yañağın **cām-ı ḥāb içre** /Didi raḥm eyleyüp nūş it lebüm ammā neden soñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 3). [cām-ı ḥāb içre]

cām-ı laʿl-i mey-gün: Şarap rengindeki kırmızı kadeh.

Olur fevvāre-i ḥūn her bün-i mū cism-i ʿāşıkda /Bütānuñ müydār oldukça **cām-ı laʿl-i mey-günü** (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 6). [cām-ı laʿl-i mey-günü, -ı]

cām-i laʿl: Dudak kadehi; sevgilinin dudağı.

Bezm-i şevkuñ isterüz mey-hâne olmuş olmamış /**Cām-i laʿlūñdür** garaž peymāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [cām-i laʿlūñdür, -üñdür]

cām-i şevk: Arzu kadehi.

Dir imişsin ʿaşıķān mest-i müdām olmağ gerek /**Cām-i şevkuñ** dürdan bir kez gören ayıķ midur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [cām-i şevkuñ, -uñ]

cān: 1. Sevgili.

Her **cān** zi ins ü **cān** degül ol feyze müstaʿid /İllā o **cān** ki cānla her-cāyı ʿoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [cān]

Sen seni gözle ki sensin saña lāzım Kānî /Ĝayrı görme özüñe **cānı** nigeħ-dār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 10). [cānı, -ı]

Gül-büseyi isrāfa vecih neydi a **cānum** /Giçmez çü çocuğdur ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [cānum, -um]

Ey benüm sīnemde **cānum** cānumuñ cān-pāresi /Ĥasretüñle oñmadan ʿaldı derūnum yaresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [cānum, -um]

Cān muşır olur mı ya taşavvur götürür mi /Dün ħalvet-i germābede ben **cānumı** gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 10). [cānumı, -umı]

Gel gör göze hīç göz göre nūr itme izāfe /Aldar bu teğāfülle a **cānum** seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [cānum, -um]

2. Güç, dirilik.

Ele al sāğarı biñ nāz ile ey **cān** yürisün /Reg-be-reg cism-i yebūset-zedeye ʿān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [cān]

3. Dost.

Eger esrāruñı fāş eyledümse gizleme lillāħ /Seni ben **cānlar** ortasında gizlerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [cānlar, -lar]

4. I. Can, ruh. II. Gönül.

Beş on günlük misāfirdür tenüñde **cānuñı** hoş ʿtut /Ķafesde çarpınan murğ-ı dil-i nālānuñı hoş ʿtut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [cānuñı, -uñı]

Girmiş ħayāle bilmez iken ben muħabbeti /Almış o düzd **cānı** meger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [cānı, -ı]

Derd-i maħabbetüñ eseri **cānda** mı ʿaceb /Büyü gülüñ fezā-yı gülistānda mı ʿaceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [cānda, -da]

Çatlatdı mürğñ dil-i zār u nizārımı /Yağdı yuvamı **cānumı** feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 16). [cānumı, -umı]

Cān eger endūhdan efgār ise serper çıkar /Dil verādan reste-i efgār ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [cān]

Kānī gibi şeh-rāh-ı hayālūñde olurmuş /Dil şah-nişīninde bu **cānum** seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [cānum, -um]

Cānum da tenüm de saña hayrān saña qurbān /İtmezseñ o ağıyarı fedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 13). [cānum, -um]

Çü ‘aşık **cān** görem dirse bedensiz /Aña ma‘şūk dir cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [cān]

Çü ‘aşık cān görem dirse bedensiz /Aña ma‘şūk dir **cān** biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [cān]

Zinde eyler o dü-leb mürde-i şad-sāleyide /Ten-i dil-mürdede **cān** bir var imiş bir yog imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [cān]

Senüñçüñdi raķībān ile nāverdüm niçün küsdüñ /Yoluñda bī-muḥābā **cānımı** virdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [cānımı, -ımı]

Cān mubşır olur mı ya taşavvur götürür mi /Dün ḥalvet-i germābede ben cānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [cān]

Dilüm kanlar yutar kanlar döker göz kāna müstağrak /Bu demlerde ‘aceb şol **cān** sersem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [cān]

Ey benüm sīnemde cānum **cānumuñ** cān-pāresi /Ḥasretüñle oñmadan qaldı derūnum yaresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [cānumuñ, -umuñ]

Göñül mu‘āvedet-i ğurbeti revā görmez /O cān-pāresine **cān** tek armağān mı qodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 30). [cān]

İtdi kemer-i nāfe-i sūzānı keşüde /Ol tüde-i ‘anber-girih **cāna** tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 8). [cāna, -a]

Dīvāne-vār nā-be-mahāl **cānuma** hücüm / 8. İtmez dime nigāhuñi cānā ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 7). [cānuma, -uma]

5. Âşığın hayatı, yaşanı.

Cānı bir şiveyle ol tıfl-ı melek-ḥū istemiş /Dönmesün bārī sözinden baş degül cān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [cānı, -ı]

Her a‘zā zerre zerre pāre pāre laḥt laḥt oldu /Hemān bir **cān** qaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [cān]

Ḥāṭıruñ neyle muṭayyeb olur ey āfet-i cān /**Cān** ise maṭlab eger ol daḥı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [cān]

La'l-i lebin lebümle be-hem-res idince yār /Gül-büsesi hezār hezārān **cān** deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 14). [cān]

Eyler vişāli h̄'āhiş eger ister istemez /Gördi ki vaşlı **cān** deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [cān]

Ġam aldı benüm dört yanımı **cān** saña ƙaldı /Eyü bilesin çünki bu ƙurbān saña ƙaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [cān]

cān be-leb: Canı ağızında (dudağında). Son nefesinde.

Cān be-leb gözleri yollarda dil-i bīmāruñ /Yürisün ħastesini görmege cānān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [cān be-leb]

cānı çıƙ-: Can çıkmak, ölmek.

Ĥayālūñ sīnede ey rūḥ-ı 'ālem bir zamān çıƙmaz /Pezīrā-yı fenā olmazsa cism elbette **cān çıƙmaz** (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [cān çıƙmaz, -maz]

cān evi: Bağır, derun, kalp.

Her gevher-i esrār dizilse reg-i cāna /Şandūƙa-i derūn **cān evi** mahzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 18). [cān evi]

cān u dehān: Sevgilinin ağızı ve gönü.

Kāniyā **cān u dehān** o 'adīmü'l-meselūñ /Noƙta-i şekk mi süveydā mı ħaṭ-ı 'ayb mıdur (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [cān u dehānı, -ı]

cān u dil: Can ve gönül.

Cān u dil gitdi baña ƙalmadı āhdan ğayrı /Elvirür ħālūme yoƙ ħāl-i tebāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [cān u dil]

Eski 'asesleri yetiştir **cān u dil** gibi /Kūy-ı muħabbete yeñiden 'ases istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 21). [cān u dil]

cān vir-: Ölmek, ruhunu teslim etmek.

Bir içim şu deyu āteşlere girsem gider gelmez /Ya bir kerre yüzün görmege **cān virsem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [cān virsem, -sem]

cānā: Ey sevgili, ey can, ey gönül.

Cānā beni sen ğayb ideyazmış idüñ ammā /Ben de dil-i nā-çarı yitürdüm bulamam ħiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [cānā]

Ağyārı da görsem seni der-ḥāṭır iderdüm /**Cānā** hem o ağyārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 12). [cānā]

Ağardı şanma farṭ-ı giryeden çeşmān-ı ‘uşşākuñ /Reh-i vaşluñda **cānā** ḳordu çeşm-i intizār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [cānā]

Dāğ-dağ-ı sīne ṭıtdı merhem-i vaşluñla bāğ /Gam degül şimden girü **cānā** baña dāğ üstü bāğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [cānā]

Minnet mi ḳalurdı heves-i vuşlata **cānā** /Bir kerre eger bezm-i vefāda seni görsem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 5). [cānā]

Dīvāne-vār nā-be-mahāl cānuma hücüm /İtmez dime nigāhuñı **cānā** ider şaḳın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [cānā]

Cānā güzel olursa baña sen gibi olsa /‘Āşıkda olursa saña hep ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [cānā]

Bu nāzişlerle **cānā** yürüyüşden bellidür elbet /Nedür söyle diger reftār bu reftār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [cānā]

Ben imhāl üzre saña gönlümi virmekde bi’llāhi /‘Aceb gelmez mi **cānā** ḥāṭıra mühmelidigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [cānā]

Cānā seni ben miḥnet ile terk ideyazdum /Bi’llāh ben ey tāze gül Türkīde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [cānā]

Derletdi ten-i Kānīyi ḥummā-yı firākuñ /Sevdüm seni **cānā** yine āteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 10). [cānā]

cāna deg-: Can kadar kıymetli, oldukça değerli.

Sebeb-i dil siyehi ḥaṭṭ-ı siyehkāruñdur /Yoḥsa ḥāl-i siyehüñ **cāna deger** ‘anberdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [cāna deger, -er]

cāna ṭoḳın-: Cana dokunmak. İçe işlemek.

Uyḳudan uyandum ki ezānlar oḳınurdi /Her nağme birer oḳ gibi **cāna ṭoḳınurdi** (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [cāna ṭoḳınurdi, -urdi]

cānān: Sevgili, dost.

Cān be-leb gözleri yollarda dil-i bīmāruñ /Yürisün ḥastesini görmege **cānān** yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [cānān]

cānfes: Parlak, ipekli, kırmızı kumaş, elbise.

‘Uryān ten olmalu beden-i rūḥ açıkdan /Başı kıcı açık gezinür cānfesistemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 16). [cānfes]

canfes peten: Parlak, ipekli, kırmızı kumaş.

Gül-gonçe dir miyim o ser-ā-pāy cāmesin /Canfes peten çiçeklü yeşil ḥāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 8). [canfes peten]

canfes-cāme-i šāhāne: Şahın kırmızı, parlak, ipek kumaştan yapılmış elbisesi. (Sevgilinin parlak,taze, sağlıklı yüzü)

Ḳaysısı büstān-ı ‘ışkuñ rūy-ı zerd-i Ḳaysdur /Zerd canfes cāme-i šāhāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 10). [canfes-cāme-i šāhāne]

cān-güstāḥ: Korkusuz, pervasız sevgili.

Vişālin ḥ ‘āhişin ‘arz eylemişdüm cān-güstāḥuñ /Anı da añladuñ bildüñ ḥaber birdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 11). [cān-güstāḥuñ, -uñ]

cānı fedā it-: Canını, hayatını, her şeyi sevgiliye feda etmek.

Didüm saña ben cānı fedā idecegümdür /İkrāruma başdı paçadaḳ isteye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [cānı fedā idecegümdür, -ecegümdür]

cān-ı maḥzūn: Kederli gönül.

Şikāf-ı sīne-i çākümden alduñ cān-ı maḥzūnı /Cigerden alma bārī nāvek-i dil-düz-ı pür-ḥūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 1). [cān-ı maḥzūnı, -ı]

cānib: Taraf, cihet, yan.

Āḥ mey-ḥāneye kimdür seni dirseñ götüren /Beni ol cānibe bu āb-ı keder-şü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 14). [cānibe, -e]

cānını bir söz ile vir-: Aşğın canını sevgiliye vermesi için bir söz kafidir. Sevgiliden gelecek bir söz için canını vermek.

Virirdi bir söz ile cānını saña ‘āşık /Ne var o ḡamze-i ḥun-rīz arada ḳan idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [cānını bir söz ile virirdi, -irdi]

canlan-: Canlılık, hareketlilik kazanmak, hareketlenmek.

Kāniyā lübb-i me‘ānī benī **cānlandurdu** /Tevbe sevdā-zede-i naqş-ı nigār oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 13). [cānlandurdu, -durdu]

cān-pāre: Can parçası.

Göñül mu‘āvedet-i ğurbeti revā görmez /O **cān-pāresine** cān tek armağān mı ıodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 30). [cān-pāresine, -sine]

Ey benüm sīnemde cānum cānumuñ **cān-pāresi** /Ħasretüñle oñmadan ıaldı derūnum yaresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [cān-pāre, -si]

cānı āğıza gel-: Büyük bir tehlike karşısında ölecekmiş gibi bir korkuya kapılmak.

Reşk-i füzūn ile **geliyor cānum āğıza** /Virdukce sen raķīb ile hep āğız āğıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 1). [cānum āğıza geliyor, -iyor]

cānını fedā eyle-: Canını gözden çıkarmak, canından vazgeçmek.

Kāniyā **eylerdüm** ol şūħa bütün **cānum fedā** /Mażhar-ı nīm-iltifātum yār-ı ğārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [cānum fedā eylerdüm, -rdüm]

cāy-geh: Yer, mekan.

Bu dil seni gözler seni yüzler seni özler /Hep **cāy-gehi** ħāk-i reh ü ĩndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 18). [cāy-gehi, -i]

cāygeh-i reyb: Şüphe makamı.

Ṭaleb-i vuşlat-ı dildār dile ‘ayb mıdur /Hecre şalduñ benī bu **cāygeh-i reyb** midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [cāygeh-i reyb]

cāy-gīr ol-: Yer etmek, yerleşmek.

Çeşm-i ħūninde ħayāl-i ħaṭṭı olmaz cāy-gīr /Ħaṭ yazılmaķ mümkin olmaz Kāniyā řan üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 11). [cāy-gīr olmaz, -maz]

cāy-ı āsāyiş: Huzurlu bir yer.

Bu şüret-ħāne-i ‘ālemde yoķdur **cāy-ı āsāyiş** /‘Aceb şanda ğidersin Kāniyā büt-ħāneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 9). [cāy-ı āsāyiş]

cāy-ı nişest ol-: Oturma yeri olmak.

Bülbülün yapsa yuvasın gül dinilmez reng aña /Şu¹lezār-ı reng-i gül **cāy-ı nişest olmuş** yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 6). [cāy-ı nişest olmuş, -miş]

cebîn: Alın.

Derūnum pāy-māl-i minnet-i dūnān iken hālüm /**Cebînüm** āstān-ı zümre-i rindāna h̄asretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 16). [cebînüm, -üm]

Nedür āyīne-i ruhsārda jengār küsdüñ mi /**Cebînünde** yine bir çīn-i naḥvet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [cebînünde, -ünde]

cebîn güşād: Alın açık.

Yaluñ ayak gögüs bağır açık **cebîn güşād** /Sākī elinde cām ayaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 3). [cebîn güşād]

cedvel: Cetvelin üzerindeki çizgiler şerhalara benzetilmiştir.

Raḡam-ı dāğ ḥayāl-i hālīdür bu şerhalar **cedvel** /Şerefle ḡonmıñ o hālī vaşat o fāḡlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [cedvel]

cefā: 1. Eziyet, sıkıntı, acı.

Ey şūḡ-ı ḡaṭ-resīde şafālarla şeb be-ḡayr /Ey rūḡ-ı nev-resīde **cefālarla** şeb be-ḡayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [cefālarla, -larla]

Bir var ise başı göge degmiş **cefāda** da /Ben görmedüm velī o ḡad-i serv-sān deḡer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [cefāda, -da]

2. I. Eziyet, sıkıntı. **II.** Sevgilinin cilvesi.

Ya **cefādur** ya vefā muntazırı ‘uṣṣāḡuñ /Senden ey şūḡ-ı cihān bir var imiş bir yoḡ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 7). [cefādur, -dur]

cefā gör-: Zulüm ve eziyet çekmek.

Çün ayrılsañ gerek bi’l-izṭırār elbet ahibbādan /**Cefā görseñ** de Yūsuf-vār sen iḡvānuñı ḡoş ṭut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [cefā görseñ, -señ]

cehle baş eg-: Cahilliğe ve bilgisizliğe itibar etmek, saygı göstermek, hükmüne girmek.

Söz düşse mu‘allim geçinür **cehle baş egmez** /Şūfī ki der-i medrese vü mektebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 3). [cehle baş egmez, -mez]

celāle'd-dīn-i mevlānā: Mevlana Celaleddin Rumi.

Celāle'd-dīn-i Mevlānā kitāb-ı Mesnevīsinde /Kerāmāt-ı bülend-i evliyādandur dimiş anı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 7). [celāle'd-dīn-i mevlānā]

cellād: Can alan kimse.

Nedür hūnīligüñ **cellād** mı mirrīḥ mi ne olduñ /Meger fermān bī-dermān nefy ü katl-i 'ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [cellād]

cemāl: Güzellik, yüz güzelliği, güzel yüz.

Görüp cemālūñi bir ben miyüm iden nāle /Bu gülsitāna benüm gibi şad-hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [cemālūñi, -üñi]

Cemāli seyrini dil-ḥ'āhum üzre itmedüm Kānī /Bu küstaḥlık nigāh-ı ḥ'āhişümde āğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 15). [cemali, -i]

cemālūñi 'arz kııl-: Sevgilinin güzel yüzünü göstermesi.

O ḳadd ü ḳāmet ile sen **cemālūñi 'arz kıılduḳca** /Göñül Mañşūr-āsā ṭurma ber-bālā-yı dār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 13). [cemālūñi 'arz kııl, -duḳca]

cemīl: Güzeli.

Dā'im birāderine çeker ḥüsn (ü) ānda /Bintü'l-'ineb ki vālidesinden **cemīl** olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [cemīl]

cem'iyyet: Gönüldeki dirlik, düzenlik. Aşığıñ gönlünün perişan olmaması durumu.

Cem'iyyete olurdu perīşanlığum bedel /Şemşīr-i ğamze cismümi şad-pāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 3). [cem'iyyete, -e]

cem'iyyet-i ḥāṭır: Gönül dirliği.

Bulmadum **cem'iyyet-i ḥāṭırdan** efzün bir şafā /Yaluñuz ḳaldum bu ḥāletden ḥoşaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [cem'iyyet-i ḥāṭırdan, -dan]

cem'iyyet-i lafza: Kelime, söz topluluğu.

Ḥarf ta'rif eylemez **cem'iyyet-i lafza** meded /Mes'e ele muğlaḳ degül baḥs-i ḥuzūra el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [cem'iyyet-i lafza]

cem'iyetüñ aşlına ir-: Cemiyetin aslına ermek. Rakiplerden temizlenmiş dost, sevgili meclisine ulaşmak.

Baňa rağmen raķibe iltifâtın söyler ammâ ben /Disem **cem'iyetüñ** bir **aşlına irsem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 32). [cem'iyetüñ aşlına irsem, -sem]

cenâb: "şeref, onur ve büyüklük" terimi olarak kullanılır, hazret.

Tenâfir ehl-i 'irfânıyla zâhid sen de inşâf it /**Cenâbuñda** olan sîmâ-yı cevn yeb-rûhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [cenâbuñda, -uñda]

cenâb-ı haķķ: Allah.

İdersin da'vi-i 'irfân ammâ şâhidüñ var mı /**Cenâb-ı Haķķa** lâyıķ bir zamîr-i 'â'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [cenâb-ı haķķa, -a]

cennet: İmanlı ve iyi kimselerin ölümden sonra Allah tarafından mükâfat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nîmetlerle dolu yer.

Mînet mi çeker girmek için **Cennete** âdem /Mîrâs kalupdur baňa Âdem pederümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [cennete, -e]

cennet-i vuşlat: Kavuşmanın cenneti.

Cennet-i vuşlata me'lûf olanuñ çeşminde /Künc-i düzaķ görünür güşe-i evreng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 15). [cennet-i vuşlata, -a]

cerâb-ı dil: Gönül çıkını, bohçası.

Reh-i vefâda ebed zıkr ü fikrimüz sensin /**Cerâb-ı dilde** bizüm ğayrı zâdimuz yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [cerâb-ı dilde, -de]

cevâb vir-: Karşılık vermek, icabet etmek.

Kendüñi kendüñ gözet Allaha ışmarla özüñ /Kâniyâ **virmez** saña hayvânlığı ķo il **cevâb** (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [cevâb virmez, -mez]

Câme-i fetvâyi-i dildâra **virmiş** il **cevâb** /Müftî-i 'ışķa danışduķ biz bu remzi el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [cevâb virmiş, -miş]

Dest ü pâzen bu âteş-mevcde güstâhdur /Her şinâver kalur ayakda **virür** her el **cevâb** (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [cevâb virür, -ür]

cevāhir-i ma'nā: Mana cevheri.

Kānī yine **cevāhir-i ma'nāyī** keşf idüp /Buldı zemīn-i dilde yeñi kân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 21). [cevāhir-i ma'nāyī, -yı]

cevher: Mücevher; değerli, kıymetli.

Suhen **cevher** iken beyne'l-verā bī-āb u tāb olmak /Maḥālsiz bir alay bī-cevherāne lāğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [cevher]

Düşdi güzelüm pâyımıza ğam ğam içinde /**Cevher** gibi tīg-ı dü-per-i ğam ğam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [cevher]

Kānī bu gevher adını virme kimesneye /Kân **cevher** içre mi ya cevher kānda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [cevher]

Kānī bu gevher adını virme kimesneye /Kân cevher içre mi ya **cevher** kānda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [cevher]

cevhere-i şam görin-: Altın madeni, cevheri (gibi) görünmek.

Tīg-ı nıgehüñ ğamzelerüñ ile bir olmuş /Ḥançer görünür cevhere-i şam şam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 20). [cevhere-i şam görinür, -ür]

cevher-i cān: Can, gönül cevheri.

İsterem āyīne-i cān u dil olsun sır-nümā /Līk o sırrı **cevher-i cāna** ğubār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 12). [cevher-i cāna, -a]

cevher-i feleg: Dünya madeni, gevheri.

Kānī ki **cevher-i felegüñ** dāverī ola /Pertev gedāsı şa'sa'a-i ḥāverī ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 1). [cevher-i felegüñ, -üñ]

cevher-i ferd: Eşsiz cevher.

Yoluñda dāde şalkum şalkum incüler nisār itdi /Gel ey şehvār-ı varum **cevher-i ferdim** niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 14). [cevher-i ferdim, -im]

cevr it-: Eziyet, zulümde bulunmak, cefa çektirmek.

Ne deñlü **cevr iderseñ** hoş görür elbet anı 'aşıq /Kışiye sevdiginden her ne eylerse yamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [cevr iderseñ, -erseñ]

cevr ü cefâ: Incitici söz veya davranışlar, eziyet ve zulüm.

Yârũn bize itdigi hep **cevr ü cefâ** idi /Oldı hep itdigine peşimân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [cevr ü cefâ,]

Cevr ü cefâsı ‘âşık-ı zârũn belin bükür /‘Uşşâkı kendüsine eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 3). [cevr ü cefâsı, -sı]

cevr-i felek: Feleğin, talihin zulmü.

Olur heft-âsmân bir çend-rûze ser-hoşa mağlûb /Anuñçün dâ’imâ **cevr-i felekdendür** amân ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [cevr-i felekdendür, -dendür]

cevri-i kâhhâr-ı nazm: Şiirin kahredici eziyeti.

Cevri-i kâhhâr-ı nazmuñ olmasa sırrında sırr /Kâniyâ tanzîre bezl-i iktidâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 13). [cevri-i kâhhâr-ı nazmuñ, -uñ]

ceyb: Kalp.

Geçmeyen kañtara-i ‘ışık-ı mecâzîden eger /Kâ’il-i safsaça-i kañtara mı **ceyb** midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [ceyb]

ceyb-i dil: Gönül cebi.

Saña çok yalvarurdum bitse yalvarmağ ile işler /Görürsin **ceyb-i dilde** nağd nâmiyla zerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [ceyb-i dilde, -de]

ceyde şâyân cevher: Uzun boya yakışır cevher, idrak etme gücü. (boyuna , yaşına uygun idrak etme kabiliyeti).

Degül a’râz-ı nâ-mağsûs mağsûsın bile bilmem /Ki bu şayrefiyânda **ceyde şâyân cevherüm** yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 16). [ceyde şâyân cevherüm, -üm]

cezbe: I. Bir yöne çekilme, heyecan coşku. II. Kendinden geçme hâli.

Câm-ı firâkuñı çekeli çekdirüp gider /‘Âşık o **cezbe** ile ‘acâyib çekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [cezbe]

cezbe vü ân: Güzellik ve çekicilik.

Bu **cezbe vü ân** hep saña mevhûb-ı Hüdâdur /An an dili şayd eyledi rindâne ÷olaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 9). [cezbe vü an]

cezbe-i mıknañis: Allah’ın, kulunu manen kendisine çekmesinden doğan coşkunluk, kendinden geçme ve istiğrak hâli.

Dilde kim hâsıl ola **cezbe-i mıknaṭîsi** /Hâşm-ı pulâd-ten olsa bayağı kâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 15). [cezbe-i mıknaṭîsi, -i]

cezbe-i sırr-ı ‘alî: Yücelik sırrının çoşkusı.

Kişi süfliyyet ile ‘ulviyâta intisâb itmez /Bu bâlâ-ğadd güzeller **cezbe-i sırr-ı ‘alî** ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [cezbe-i sırr-ı ‘alî]

ciger: Bağır, yürek.

Şikâf-ı sîne-i çäkümden alduñ cân-ı maḥzûnı /**Cigerden** alma bārî nâvek-i dil-düz-ı pür-hûnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [cigerden, -den]

Şad laḥtdur **ciger** niçe biñ pāredür göñül /Ümmîd odur ki yâr aña bir ekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [ciger]

ciger-i sūhte: Yanmış, tutuşmuş ciğer.

Eser-i rîze-i elmâsı unutturdı baña /**Ciger-i sūhtede** yer ideli çeng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 10). [ciger-i sūhtede, -de]

cihād: Savaş, gaza, çaba, gayret.

Mu‘arizât-ı şuverle olındı şulḥ-ı ebed /Bizüm bu ma‘rekelerde **cihādımız** yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [cihādımız, -ımız]

cihân: 1. Dünya, âlem, cihan.

Zâhid beni görür de şanur ki şafâm var /Ya‘ni **cihânda** dil-ber-i şâḥib-vefâm var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [cihanda, -da]

Kânî girîve-gîr-i ‘adâlet **cihânda** /Aqrânına teraccüh ider bî-‘adîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [cihânda, -da]

Zamānuñ i‘tibārâtı **cihânda** medḥali yoğdur /Sepîde-rîş olan kibrit ile zâtında pîr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 5). [cihânda, -da]

Cihân ağıyardan ḥālî mi ḳaldı bilmem ey Kânî /Bir iki gicedür ses ḥâne-i ağıyardan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [cihân]

2. Dünyada yaşayan insanların hepsi, herkes.

Ḳırup geçürür ğamze-i fettâni **cihânı** /Varup ser-i zülfi serine şâne ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 11). [cihânı, -ı]

Sen az mı şanursın o mezârnuñ şühedâsın /Ol tîr-i müje Kânî **cihānuñ** çoğın urdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 12). [cihānuñ, -uñ]

cihān u mā-sivā: Dünya ve âlemdeki her şey.

Ġamuñ ile hemān bir kālīb-ı fersüdemüz kaldı /**Cihān u mā-sivādan** dāmen-i ālūdemüz kaldı (Kānî Divanı, Gazel 200, Mısra 2). [cihān u mā-sivādan, -dan]

cihāna gel-: Doğmak, dünyaya gelmek.

Geldüm bu cihāna öle yazdum kederümden /Ayrılmadı gitdi bu gönül hiç giderümden (Kānî Divanı, Gazel 143, Mısra 1). [cihāna geldüm, -düm]

Şoḥbet keselin eyleme aḥbāb ile tecvīz /Elbet bu **cihāna gelen insān** gidecekdür (Kānî Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [cihāna gelen, -en]

cihān-ı refiḳ ol-: Dost, arkadaş olmak.

Benümle vaḳt-i ḥazān **cihān-ı refiḳ olmaz** /Ayağ ile görürüz bir daḫı bahār gelür (Kānî Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [cihān-ı refiḳ olmaz, -maz]

cild-i ten-i pür-dāğ: Yara dolu vücudun derisi.

Cild-i ten-i pür-dāğ Nesīmī gibi şoydı /Kisvet mi keser kendüye gerdün derümden (Kānî Divanı, Gazel 143, Mısra 11). [cild-i ten-i pür-dāğ, -ı]

cilve: Güzellere yakışır duruş ve davranış. Dilberâne hareket. Naz ve edâ. Hoşa giden görünüş.

Ne nāzük **cilvelerle** gülmişidüñ güldigüñ günler /Ser-i peykān-ı müjgānuñla bağrum deldigüñ günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [cilvelerle, -lerle]

cīrān: Komşular. (sevgili)

Ḳoñşu ḳapusu eylediler şerḫa-i dāğūñ /Āhū-beçe-i nāz o **cīrānumı** gördüm (Kānî Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [cīrānumı, -umı]

cism: Beden, vücut.

Cismümde benüm her ser-i mü bir nigeḫ oldı /Hep göz göz olup bu ten ü cānum seni gözler (Kānî Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [cismümde, -ümde]

Yem-i vişalde dā'im şināha ḫālib olan /Misāl-i māhī-i yemm **cismi** pāre pāre gerek (Kānî Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [cismi, -i]

Cem'iyete olurdı perīşanlığum bedel /Şemşir-i ğamze **cismümi** şad-pāre itmese (Kānî Divanı, Gazel 161, Mısra 4). [cismümi, -ümi]

cism-i 'āşık: Aşığın vücudu.

Olur fevvāre-i hūn her bün-i mū **cism-i 'āşıkda** /Bütānuñ müydār olduķca cām-ı la'ı-i mey-gūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 5). [cism-i 'āşıkda, -da]

cism-i hāzān: Yaşlı beden.

Rāhat mı ider 'āşık olan ğamze-i şūha /Ser-tā-be-ķadem **cism-i hāzānum** seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [cism-i hāzānum, -um]

cism-i laţif-i nāzenīn: Nazlı, cilveli, genç ve güzel sevgilinin vücudu.

Reg-i nāzūk-nümā **cism-i laţif-i nāzenīnünde** /Gelū-yı şīşede mer'ı vü mübşar sākıldur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [cism-i laţif-i nāzenīnünde, -ünde]

cism-i pāk: Saf beden.

Ton üstü şanma dostluğı vaşluñ niyāz idüp /Şarılsa **cism-i pāküñe** pīrāhenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [cism-i pāküñe, -üñe]

cism-i rüzgār: Zamanın kendisi.

Zamān-ı vaşluñ añılduķca **cism-i rüzgār** ağlar /Sevād-ı haţtuñ eyyāmı ğorinse nev-bahār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [cism-i rüzgār]

cism-i yebūset-zede: Susuzluđa uğramış beden, kurumuş vücut.

Ele al sāđarı biñ nāz ile ey cān yürisün /Reg-be-reg **cism-i yebūset-zedeye** ķān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 2). [cism-i yebūset-zedeye, -ye]

cism-i zār: Ağlayan, inleyen beden.

Yolum hep huşk-sāl-ı vahşete düşdi bu esnāda /Kurıdı ķanı **cism-i zārumuñ** herğiz terüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 32). [cism-i zārumuñ, -umuñ]

cū: 1. Irmak.

Aķıtmaķ seng-diller 'ışķına deryāçe-i eşķi / Urulmaķ böyle taşdan taşta **cūlar** hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [cūlar, -lar]

2. İçki.

Hār u hasdur ten-i 'uşşāķ-ı sitem-keş ğüyā /Anı hep semt-i dil-ārāya begüm **cū** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [cū]

cūşış-i pey-der-pey: Art arda coşma.

Bağarken gerden-i kâfūr-gūna h̄in-i bismilde /Nedür bu **cūşış-i pey-der-pey** ey kaşşāb hūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [cūşış-i pey-der-pey]

cübbe-i vaḥdet giyen: Birlik cübbesini giyen kimse. Allah ile bir olan, bütün olan kimse.

Mānende-i Nesīmi-i aḳdem ḥarāmdur /Kendü derisi **cübbe-i vaḥdet giyenlere** (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 6). [cübbe-i vaḥdet giyenlere, -lere]

cümle: Bütün.

Esrārımı ṭurmadan ider **cümle** tırāş ol /Sırr şaḳlanamaz h̄iç ‘aceb bir yere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 7). [cümle]

cünbiş: Şevk, neşe ve coşkunluk dolu hareket, kaynaşma.

Getürmez **cünbiş** bu ḥuşk-şāḥ-ı cismimi devrān /Beni bir şalla şırt eyler kucaklar şarşarum yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 35). [cünbiş, -e]

cünbiş-i ḥarf-i recā-yı vaşl: Kavuşma ümidi harfinin hareketi.

Zebānum **cünbiş-i ḥarf-i recā-yı vaşla** nā-maḥrem /Dehānum lezzet-i gül-büse-i ḥübāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 11). [cünbiş-i ḥarf-i recā-yı vaşla, -a]

cünbiş-i mestāne-i rindāne: Sefa ehli kişilerin (rintçe) şarhoşça hareketleri. (Sendelemek).

Elüm gül-deste-i peymāne-i ser-şārdan ḥālī /Ayağum **cünbiş-i mestāne-i rindāne** ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [cünbiş-i mestāne-i rindāne]

cünbiş-i rūḥ-ı revān: Sevgilinin işveli cilveli tavırları.

Ne içinde ne taşında ne ikiden ḥālī /**Cünbiş-i rūḥ-ı revān** bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 14). [cünbiş-i rūḥ-ı revān]

cünbiş-i sīm-āb görüp: (Beni) Gümüş su, cıva (gibi) salınır ve çok hareketli gördüğün vakit.

Beni hem **cünbiş-i sīm-āb görüp** itme ‘aceb /Şīşe-i şabrı şikest itdi bugün seng-i vedā‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [cünbiş-i sīm-āb görüp]

cünbiş-i zātīsi ecsām: Cisimlerin kendilerine has hareket ve davranışları. (Karakter).

Göñüldendür hemīşe **cünbiş-i zātīsi ecsāmuñ** /Ḳanādīlūñ fūrūğ-ı ḥāne-zībi yāğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [cünbiş-i zātīsi ecsāmuñ, -uñ]

cünün: Çılgınlık, delilik.

Zamānede unutulmuş adın bilür dağı yok /Şudür-ı luṭf u mürüvvet **cünūna** ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [cünūna, -a]

Sevdā-yı ʿışk-ı zevkî Kānî nedendür āyā /Esrārını **cünūnuñ** dīvāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 16). [cünūnuñ, -uñ]

Derūnumda **cünün** ol rütbe te'sîr eylemişdür kim /Nümāyān nāle-i zencîr her müy birūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 3). [cünün]

cürm: Suç, kabahat.

Vuşlat hevesin eyledigüm eyleme ta'yiḅ /İnkār idemem **cürmimi** ikrāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [cürmimi, -imi]

cüst [ü] cū-yı ḥakku'l-ḥakḫ: Hakikat gerçeğini aramak.

Reh-i ʿışkuñda **cüst [ü] cū-yı Ḥakku'l-Ḥakḫa** gayret vir /Refîk-i rāh-bîn it her ʿazîmetde Ğayūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 3). [cüst [ü] cū-yı ḥakku'l-ḥakḫ, -a]

cüst-cū eyle-: Araştırıp sormak, sorup soruşturmak, arayıp sormak.

Cüst-cū eyler felek tā igneden iplige dek /İster iseñ Ḥazret-i ʿİsî misâli göge āğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [cüst-cū eyler, -r]

cüst-cū it-: Araştırıp sormak, teftiş ve tahkik, sorup soruşturmak, arayıp sormak.

Bilürdik olduñ bî-behregān sîr-âb-ı ye's āḫir /S(i)kenderle berāber āb-ı Hızır **cüst-cū itsek** (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 10). [cüst-cū itsek, -sek]

cüvân: Genç, delikanlı.

Pîr-i mey muğ-beççe dirler bir **cüvânı** sevḫ ider /Bint keremüñ gayrisin ben ihtiyār itmey yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [cüvânı, -ı]

cüz-i ḳabāḫat: Kabahat cüzü.(Kur'ânın bölündüğü otuz kısımdan her biri). (töbe etmek, dua etmek bağlamında)

Evsâḫ-ı riyâyı yedi deryâ yuyamaz /Ol lekkeyi bir **cüz-i ḳabāḫat** yayḫar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 12). [cüz-i ḳabāḫat]

çağlağan: Çağlayarak akan su.

Eşk eşmesi pek **çağlağan** ammā neme lāzım /Çün ben o aķındıda hele çağlara düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [çağlağan]

çāk-i sîne: Ařıĝın gönül yaraları.

Bu **çāk-i sîneye** yer yer refûlar hep senüñçündür /Bu köhne cāmeye bu reng ü rûlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [çāk-i sîneye, -ye]

çāk-i zemîn-i sîne: Ařıĝın göğsünün ve baĝrının üzerindeki yırtık ve yarıklar. (yaralar)

Çāk-i zemîn-i sîneyi münbit maĥâl deyu /Toĥm-ı maĥabbeti dil-i şad-çāke ekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [çāk-i zemîn-i sîneyi, -yi]

çal-: Çalmak (Bir müzik aleti baĝlamında).

Hîç bir sâz uymadı āheng-i sâz-ı řevķime /Sâz-ı pür-āheng-i istiĝnāyı **çaldum** yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 10). [çaldum, -dum]

çamlıca seyri: Çamlıca, İstanbul'un Anadolu Yakası Üsküdar ilçesi sınırlarında yer alan tepelik ve yeşil bir semttir. İstanbul'un ve Boĝaziçi'nin en güzel manzaralarının görülebileceĝi çam korularını içeren Büyük Çamlıca Tepesi, Küçük Çamlıca Tepesi bu semte bulunur.

Sen daĝı **Çamlıca seyride** řanursuñ kendin /Üsküdar serviligi fikrini derkār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [çamlıca seyride, -nde]

çāpük-süvār-ı 'arşa-i ālām u ekdār: Kederler ve elemeler arsasında at binen.

Ben ol **çāpük-süvār-ı 'arřa-i ālām u ekdārım** /Ki bāl ü per olur peydā ten-i esb-i řarūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 11). [çāpük-süvār-ı 'arřa-i ālām u ekdārım, -rum]

çār ebruvān: "Dört kaşlı": Bıyıĝı yeni terlemiş (delikanlı). Sevgili.

Birden olur dem uğrar idüm iki günlüĝe /Ol **çār ebruvānuñ** eger çāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 12). [çār ebruvānuñ, -uñ]

Kānî niçe olmasun o **çār ebrūya** mā'il /Vefķ-i varāķ-ı ĥüsni felek dört köşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 11). [çār ebrūya, -ya]

çāre: I. İlaç. II. Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu.

Kāniyā 'ıřķ ile yanmaĝa bir **çāre** ara /O zebānî-beçenüñ şartı ne nev-resi ne (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [çāre]

Buňa hāmūşlıkdan ğayrı hıçbir var mıdır **çäre** /Bu rāzı ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [çäre]

çarh: Felek, gök; baht, talih.

Senüñ ben boynı bağlu ‘abd-i memlūkuñ muyam ey **çarh** /Benüm rām oldıgum gördüñ de zann itdüñ ğulām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 13). [çarh]

çarh-ı felek: Feleĝin çarkı, baht, talih, çarkıfelek.

Ĝam dilde tırurken yine hicrāna şataşduĝ /**Çarh-ı felek** itdi kederi zam zam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 26). [çarh-ı felek]

çarh-ı gerdün: Dönen çark, felek; dünya.

Kim bilür şıve-i nā-ĝāh şütür ğürbesini /**Çarh-ı gerdündan** amān bir var imiş bir yoĝ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 6). [çarh-ı gerdündan, -dan]

çarh-ı sitemger: Zalim felek.

Bu zemīnlerle ne mümkin kām almak Kāniyā /Kām ruşşat-nāmesin **çarh-ı sitemger** virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 18). [çarh-ı sitemger]

çar-päre: Musikimizde özellikle oyun havaları ve köçekçelerde usul vurmaya yarayan, dört parça sert tahtadan yapılmış, ikişer ikişer avuçlara geçirilerek çalınan bir çeşit kastanyet.

Kāniyā oynar ğüler raĝmen li-enfisüñ raķıb /Kim elinde kāfirüñ eksik hemān **çar-päresi** (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [çar-päresi, -si]

çāşnī: Lezzet, tat.

Elfāzdur semār-ı dıraht-ı tabı‘atum /Mazmün **çāşnīsi** vü ma‘nā çekirdegi (Kânî Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [çāşnīsi, -si]

çāşnī-i lezzet-i ihsān: (Sevgilinin) Lütüflarının lezzetinin tadı.

Dimāĝum āşinā-yı büy-yı ümmīd olmadan ğaldı /Dehānum **çāşnī-i lezzet-i ihsāna** hasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [çāşnī-i lezzet-i ihsāna, -a]

çāşnī-i şıve-i āzār: Sevgilinin azarlama üslubunun lezzeti, tadı. (Sevgilinin aşığı azarlaması, terslemesi lütüftür).

Kānī seni şırīn suhenlerle ögerse /Hep **çāşnī-i şıve-i āzāruñ** içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 14). [çāşnī-i şıve-i āzāruñ, -uñ]

çatla-: Parçaları ayrılıp toplanmayacak biçimde yarılmak.

Çîn-i sihr-pây nigâh germile başmış o şûh /Sîne-i gül **çatlamış** yer yer şikest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 8). [çatlamış, -miş]

çatlat-: Parça parça etmek.

Çatlatdı mürğîñ dil-i zâr u nizârımı /Yağdı yuvamı cânımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 15). [çatlatdı, -dı]

çehre: Yüz, surat, sima.

Bakma dikqatle gâzab vaqti amân **çehresine** /Uğraruz gamzesinüñ nâvek-i nâ-kehresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [çehresine, -sine]

çehre-i ‘âlem: Âlemin yüzü, dünya.

Ey şûh-ı siyeh-çerde seni görmese âdem /Târîk olurdı gözine **çehre-i ‘âlem** (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 2). [çehre-i ‘âlem]

çehre-i hû-kerde: Terlemiş yüz.

Emr-i dâniş reşk ider gâh gâzabda rûyuña /Âteş olur **çehre-i hû-kerdesi** bu el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [çehre-i hû-kerdesi, -si]

çehremüñ reng-i za‘ferânî: Yüzümün sarı rengi, sarılığı.

Çadehde **çehremüñ** seyr eyle **reng-i za‘ferânîsin** /Göñül yâd itmesün mi âl-i reng-â-reng-i maħbûbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [çehremüñ reng-i za‘ferânîsinî, -sin]

çek-: 1. Yölendirmek, kanalize etmek, iletmek.

Leb-i cûya **çekildi** sū-be-sū aħbâb çün seyl-âb /Şaçıldı âb-ı rûy-ı guşşa vü endüh âb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [çekildi, -ildi]

Gürîz fâ‘ide virmez kaçâdan ey Kânî /**Çeker** mesâfe-i dūr u dırazdan girdâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [çeker, -er]

2. Katlanmak, üzüntü ve sıkıntıya göğüs germek.

‘Uşşâk kûh-ı Kâfda olsa **çeker** gamuñ /Ammâ döner arada çekilmez kıyâs ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [çeker, -er]

Çekemez ehl-i himem lâ vü ne‘am âzârın /Nedür ol zell ü hevân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 17). [çekemez, -emez]

Çekmem ebedî dekk ü külâhî dönerem /Hergiz olamam ya'ni mübâhî dönerem (Kânî Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [çekmem, -mem]

Çekmem dime kahrın degerin añla o şūhuñ /Degmez mi şanursın bu kadar nāza deger **çek** (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [çek]

Rūzgāruñ pāk dāmenler **çeker** serpindisin /Kānde bir ālūde dāmen var ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [çeker, -er]

Neş'e-i vaşlı humār-ı hecre hem āgūş idüp /**Çekmesün** hamyāze-i hasret kaçığı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 6). [çekmesün, -mesün]

Vaqtıyle kılarum diyu her-bār nemāzı /Zāhid bize itdigün edā hīç **çekilmez** (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [çekilmez, -ilmez]

Her ne çekilürse çekilür sevdigüm ammā /Fāhr-ı cūhelā nāz-ı gedā hīç **çekilmez** (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [çekilmez, -ilmez]

Rāşide eger olsa riyā mu'teber olmaz /Āhenksiz olduk da şadā hīç **çekilmez** (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [çekilmez, -ilmez]

Çurbiyyet ider 'āşika ĩrās tesellī /Dil-ber olıcağ hāne-cüdā hīç **çekilmez** (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [çekilmez, -ilmez]

Tevfīk eger terbiyeye virmese revnāk /Perverde-i ta'lim Hūdā hīç **çekilmez** (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 12). [çekilmez, -ilmez]

Cānum da tenüm de saña hayrān saña çurbān /İtmezseñ o ağıyarı fedā hīç **çekilmez** (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 14). [çekilmez, -ilmez]

Kānī ne be-tahkīk-i terennüm köni ki zāğ /Bülbül gibi de itse nidā hīç **çekilmez** (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 16). [çekilmez, -ilmez]

Her ne çekilürse **çekilür** sevdigüm ammā /Fāhr-ı cūhelā nāz-ı gedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [çekilür, -ilür]

Her ne **çekilürse** çekilür sevdigüm ammā /Fāhr-ı cūhelā nāz-ı gedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [çekilürse, -ilürse]

3. Cezbetmek, yönlendirmek.

Beni kıl deñlü miyānı **çeker** ol semte hemān /Bir kıl ile yedilür āşığı bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [çeker, -er]

4. Benzemek.

Dā'im birāderine **çeker** hūsn (ü) ānda /Bintü'l-'ineb ki vālidesinden cemīl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [çeker, -er]

5. (İp, sehpa, darağacı kelimeleriyle) Asmak, asarak idam etmek.

Manşūrı çün gül-i ser-i dār idecekdiler /Sırr-ı ene'l-hağkı açacağ idi **çekdiler** (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [çekdiler, -diler]

çekip çevir-: Hale yola koymak, yönetmek.

Aç dāide-i fütüvveti tavr-ı ‘amāyı ko /Feth-i tılısm-ı ism-i mu‘ammāyı **çek çevir** (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [çek çevir]

Çevril çekin çerāgehi hulyāyı **çek çevir** /Çöz pālheng-i fikreti dünyāyı çek çevir (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 1). [çek çevir]

Çevril çekin çerāgehi hulyāyı çek çevir /Çöz pālheng-i fikreti dünyāyı **çek çevir** (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [çek çevir]

çekdirüp git-: Bırakıp gitmek, terk etmek.

Cām-ı firākuñı çekeli **çekdirüp gider** /‘Āşık o cezbe ile ‘acāyib çekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [çekdirüp gider, -er]

çekeli: Ayrılık kadehini (şarap) içtiğinden beri.

Cām-ı firākuñı çekeli çekdirüp gider / ‘Āşık o cezbe ile ‘acāyib çekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 7). [çekeli]

çekide: Damla.

La‘l-i lebūñ ki kaçre-i rengīn **çekidedür** /Yākut-ı sürh ile ikisi bir çekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [çekidedür, -dür]

La‘l-i lebūñ ki kaçre-i rengīn çekidedür /Yākut-ı sürh ile ikisi bir **çekidedür** (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [çekidedür, -dür]

Cām-ı firākuñı çekeli çekdirüp gider /‘Āşık o cezbe ile ‘acāyib **çekidedür** (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [çekidedür, -dür]

çekirdek: Bir şeyin başlangıcını ve esasını teşkil eden kısım, nüve.

Elfāzdur semār-ı dıraht-ı tabī‘atum /Mazmūn çāšnisi vü ma‘nā **çekirdegi** (Kânî Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [çekirdegi, -i]

çelebüm: Efendim, canım.

Bādeyi virme şusuz baña ki ol şu götürür /Zülfüñi baña koçutma **çelebüm** bñ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [çelebüm]

çend: Ne kadar.

Yüzüm rengini gül-lande-i âmâlde sâdur /Sözüm her **çend** rengin olsa istihsâna hasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [çend]

çend rûze: Bir kaç gün.

N'olur sen de diseñ ol şûh-ı şîrînkâra ey Kânî /Nedür bu **çend rûze** 'izzet-i dîdâr küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 10). [çend rûze]

Olur heft-âsmân bir **çend-rûze** ser-hoşa mağlûb /Anuñçün dâ'imâ cevri-i felekdendür amân ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [çend-rûze]

çeng-i vedâ': Ayrılık pençesi.

Eser-i rîze-i elmâsı unutturdı baña /Ciger-i sühtede yer ideli **çeng-i vedâ'** (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 10). [çeng-i vedâ']

çerâğ: I. Mum, kandil. II. Sevgili.

Çalmasun şâm-ı vişâl-i yâra dâğı kimsenüñ /Batmasun tâ şubha dek Yâ Rabb **çerâğı** kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [çerâğı, -ı]

çesbân: Yakışır, layık, uygun.

Çutar bâlâyı gerdünda çamer bir mu'teber keşkûl /Degül **çesbân** egerçi bu çalenderlikle zer keşkûl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [çesbân]

çeşm: 1. Göz.

Hîç göz göre geçmek niçe mümkün ola senden /**Çeşmüm** nîgehüm sırr-ı nihânum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [çeşmüm, -üm]

Çeşmüm ılıca seyrin idüp sîneye şapdı /Germâbe ararken hele külhânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [çeşmüm, -üm]

Çaynamadukça çi nâ-ķâ'r-yâb-ı şevķden /Girye-i nâ-gehle **çeşmüm** kûr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [çeşmüm, -üm]

2. I. Bakış, görüş, nazar **II.** Algılama biçimi, fikir, düşünce, anlayış.

Çün püşt-i lebüñde reg-i gül ola be-dîdâr /**Çeşmümde** benüm rakşa gelür şevķile regler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [çeşmümde, -ümde]

Cennet-i vuşlata me'lûf olanuñ **çeşminde** /Künc-i düzaķ görünür gûşe-i evreng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 15). [çeşminde, -inde]

çeşmân-ı ‘uşşāk: Âşıkların gözleri.

Ağardı şanma farṭ-ı giryeden **çeşmân-ı ‘uşşākuñ** /Reh-i vaşluñda cānā ḳordu çeşm-i intizār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [çeşmân-ı ‘uşşākuñ, -uñ]

çeşm-düz-ı intizār: Gözlerini dikip bekleyen, gözleyen.

Eylemezdüm bir daḫı nezzāre-i semt-i vişāl /‘Āşıkānum **çeşm-düz-ı intizārumdur** dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 6). [çeşm-düz-ı intizārumdur, -umdur]

çeşme: Pınar.

Olurdi ḫātıra-i vuşlatuñ dile reh-yāb /Geçeydi düzaḫa Firdevs **çeşmesinden** āb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [çeşmesinden, -sinden]

çeşm-i bülbül: I. Bülbülün gözü **II.** Âşığın gözü.

Bir **çeşm-i bülbül** içlügi var gonçenuñ geyer /Şoydıḫca cāmedānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 21). [çeşm-i bülbül]

çeşm-i düşmen: Düşman gözü. Rakiplerin nazarı.

Yıldızdan oldu bezmime ehl-i birün ırāk /Ol deñlü **çeşm-i düşmene** şimdi ḫafām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [çeşm-i düşmene, -e]

çeşm-i ḫün: Kanlı göz. (Ağlamaktan kızaran gözler).

Çeşm-i ḫüninde ḫayāl-i ḫaṭṭı olmaz cāy-gır /Ḫaṭ yazılmaḫ mümkin olmaz Kāniyā ḫan üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 11). [çeşm-i ḫüninde, -inde]

çeşm-i ‘ibret: İbret gözü.

Ḫabāb-ı bāde ehl-i bī-nişe bir **çeşm-i ‘ibretdür** /Fenā-bünyād olan şūḫ-ı hevāyīden beḫā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 7). [çeşm-i ‘ibretdür, -dür]

çeşm-i intizār: Bekleyen göz.

Ağardı şanma farṭ-ı giryeden çeşmân-ı ‘uşşākuñ /Reh-i vaşluñda cānā ḳordu **çeşm-i intizār** ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [çeşm-i intizār]

çeşm-i siyâh: Kara göz, kara gözlü.

Gönül ebrû-siyeh **çeşm-i siyâhı** sürmeli ister /Raķīb-i rû-siyâhı ol arada sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [çeşm-i siyâhı, -ı]

çeşm-i ter: Yaşlı göz.

Eyler o hükmi huşuk u tere baħr u berre hep /Li'llâh âh-ı huşku ya **çeşm-i teri** ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 12). [çeşm-i teri, -ı]

çık-: 1. I. Dışarı çıkmak II. ayrılmak.

Dil alur ol perî şoñra dil-i mahrûkdan **çıkamaz** /Yataklı düzd-i kâmil-hâne-i mesrûkdan **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [çıkamaz, -maz]

Ol zülf o perçem ol an dilden **çıkır** mı bir an /Hâlüm neden perîşân hîç şâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [çıkır, -ar]

Hayâl-i sîne-i sîmîn senâmuñ sîneden **çıkamaz** /O sâde-dil ne sîne cevher-i âyîneden **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [çıkamaz, -maz]

Hayâl-i sîne-i sîmîn senâmuñ sîneden **çıkamaz** /O sâde-dil ne sîne cevher-i âyîneden **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [çıkamaz, -maz]

Yerin buldı hadengüñ oķ deyüp yan düşdi kalbümde /Hele bu ber-güzâruñ hâtır-ı bî-kîneden **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [çıkamaz, -maz]

Dile te'sîr-i keyf-i merhem-i vuşlat kadar siñmiş /Lebüñ bir kıymet-i cevherdür ol gencîneden **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 12). [çıkamaz, -maz]

Hayâlüñ sînede ey rûh-ı 'âlem bir zamân **çıkamaz** /Pezîrâ-yı fenâ olmazsa cism elbette cân **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [çıkamaz, -maz]

2. Yükselmek.

Ķâbe kavseyne **çıkır** baħtımızuñ zerrâtı /Egri toğrı ne ki dir isem hep ebrû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 19). [çıkır, -ar]

Çıkıdı feryâd u figânım giderek nüh felege /Daħı bir vuşlat için ol yüzi mâhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [çıkıdı, -dı]

3. Ortaya çıkmak. Meydana gelmek.

Şüphe var mı hať-ı ruhsâr yüze **çıkmaya** mı /Zâlike's-şuħuf 'aceb muşħaf-ı lâ-rayb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [çıkmaya, -maya]

Libâs-ı rızķ ġâyet bol bulamadı gerek hayyâť /O ħarvânî-i ħar-vâr var her peşmîneden **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [çıkamaz, -maz]

Tabanı yanmış āsā pek yürür zāhid nedür fāʿiz /Siyāh āhenden ey dil beyzā-ı tīg-ı tībān **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [çıkamaz, -maz]

Dehānından vişāle dāʿir olmaz hārcik mesmūʿ /**Çıkan** hep vardandur emr-i mümkin yoqdan çıkamaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [çıkan, -an]

Dehānından vişāle dāʿir olmaz hārcik mesmūʿ /Çıkan hep vardandur emr-i mümkin yoqdan **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [çıkamaz, -maz]

4. Yukarı çıkmak. (Ezan okumak için minareye çıkmak bağlamında)

Ne deñlü taş bağırlu olsa itmez nā-gehān teklīf /Müʿezzinler menāre hīç bī-vaqt ezān **çıkamaz** (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [çıkamaz, -maz]

5. Ulaşmak, varmak.

Vādī-i gam kākülüne toğrıca **çıkmağ** /Mümkin mi girih-der-girih ü ham ham içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [çıkmağ]

çıkâr-: 1. (Müzikte) makama çıkmak, makam değıştirmek.

Çıkardum tā Hüseyniyye biraz eyyām efgānı /Muḥayyer oldu vuşlatda karar ol gitdi ben qaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 15). [çıkardum, -dum]

2. Yükseltmek, ulaştırmak.

ʿİşkuñ dili ʿuşşākı Ḥuseynīye **çıkardı** /Taḥsīn ide gör ḥüsnuñi ihsān saña qaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [çıkardı, -dı]

çıplak bin-: Ata eyer vurmada binmek.

Çıplak da binse menzil-i maqşūdına yeter /Ey dil rikāb-ı vaşla eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [çıplak binse, -se]

çiçeklü it-: (Elbisesini kırmızı ve yeşil kumaşlarla) Çiçekli, bezeli yapmak.

Gül-gonçe dir miyim o ser-ā-pāy cāmesin /Canfes peten çiçeklü yeşil ḥāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 8). [çiçeklü itmese, -mese]

çifte: Ağza gelen kısmında iki dil bulunduğ için bu ismi alan, nefesli basit bir halk sazı, bir çeşit dilli zurna.

Bu sāde dü-yekden ne çıkar **çifteñi** uydur /Her bir sese uy çifteye çifte teke tek var (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [çifteñi, -ñi]

çille-hâne: Dervişlerin çilelerini doldurmak üzere kapandıkları yer.

Eyler mi erba'înine bu faşluñ i'tibâr /Kânî şovuk bağan kişi bu **çille-hâneye** (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 14). [çille-hâneye, -ye]

çîn-i naḥ'et: Kibirin kırışıklığı.

Nedür âyîne-i ruḥsârda jengâr küsdüñ mi /Cebînünde yine bir **çîn-i naḥvet** var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [çîn-i naḥvet]

çirk-i beden: Bedenin kiri, günah.

Hep bâde-i bî-ğışla yunar çirk-i günâh /**Çirk-i bedeni** reşḥa-i şafvet yayḳar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [çirk-i bedeni, -i]

çirk-i günâh: Günahın çirkinliği, pisliği.

Hep bâde-i bî-ğışla yunar **çirk-i günâh** /Çirk-i bedeni reşḥa-i şafvet yayḳar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [çirk-i günâh]

çiyen-: Gereken saygı ve dikkat gösterilmeyip zarara uğratılmak, haleldar edilmek.

Ma'ni-i mu'teber-i lafz-ı 'adâlet oldur /**Çiyenür** ḳalmaya ayaklara râhdan ḡayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [çiyenür, -ür]

çiz-: (Bir şeyin üzerinden sert ve sivri bir şey geçirerek) Çizgi hâlinde berelemek, üzerinde çizik peydâ olmasına sebep olmak.

Nevk-i ḡamzeñ **çizdi** şemşîrin bütün ḥall eyledi /Ey müzehhib âlet-i pergâra ḥâcet ḳalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [çizdi, -di]

çocuk: Düşünce ve davranışları yaşına göre yeterince olgunlaşmamış, yaşı büyüdüğü halde duygu ve fikirleri çocukluk seviyesinde kalmış kimse.

Gül-büseyi isrâfa vecih neydi a cānum /Giçmez çü **çocukdur** ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [çocukdur, -dur]

çok: Miktarı ziyade olan.

Germ-âbe-i vaşluñda senüñ 'aşıḳ-ı ter-dest /Göz yaşı ḳadar yoḡ ise de **çok** şu döküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 12). [çok]

Saña **çok** yalvarurdum bitse yalvarmaḡ ile işler /Görürsin ceyb-i dilde naḳd nâmiyla zerüm yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [çok]

çok zamān: Uzun zamandır, epeydir.

Çok zamāndur ki senüñ kūyuña ben varamadum /Beni bāguñda öten nağme-i gū gū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 25). [çok zamāndur, -dur]

Çok zamānlardur dimāğ-āzürde-i bŷy-ı gamuz /Bir esivir ey nesīm-i gīsuvān-ı yār esi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [çok zamānlardur, -lardur]

çokın: Çoğunu. Çok fazlasını.

Sen az mı şanursın o mezāruñ şühedāsın /Ol tır-i müje Kānī cihānuñ **çokın** urdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 12). [çokın]

çoşsun-: Çok görmek.

Pīr itdigin seni kıti **çoşsunma** Kāniyā /Degmez degül bir ‘ömri bil ol nev-cüvān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 15). [çoşsunma, -ma]

çörek: Güneş ve ay.

Hısseti gālib olur dirler felek-meşreblerüñ /Süfre-i gerdūnda devr eyleyen iki **çörek** (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 10). [çörek]

çöz-: Serbest bırakmak.

Çevril çekin çerāgehi hulyāyı çek çevir /**Çöz** pālheng-i fikreti dünyāyı çek çevir (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [çöz,]

çü: 1. Çünkü. Şundan dolayı, şu sebeple, zira.

Çü ‘aşıq cān görem dirse bedensiz /Aña ma‘şūq dir cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [çü]

Gül-būseyi isrāfa vecih neydi a cānum /Giçmez **çü** çocuğdur ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [çü]

Temīz aşhābı zevk-ı hāl ile hoş-ğāldür her vaqt /**Çü** ibnū'l-vaqt vaqf-ı intizār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [çü]

Gül-āb-efşān-ı hüsn-i tesliyet idüñ baña evvel /**Çü** yanuñda buğürdān ile ‘anberdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 18). [çü]

Uyanıklar uyurlardan selāmetdür seferlerde /**Çü** rāh-ı ‘ışka düşdüñ gel dil-i āğāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [çü]

2. Gibi.

Hâ'inligi becerdi **çü** Tatar gâmezisi /Şâhin Giray nâmına bir hân efendimiz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [çü]

çün: 1. Nasıl ki.

Ruhsârumı **çün** eşk-i nedâmet yaykar /Esrârumı hep hüy-yı hacâlet yaykar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [çün]

Haṭâ vü sehvi Kânî i'tirâf it nezd-i Bârîde /Du'ânun efđali **çün** lâ-tu'âhiz inne-sînâdur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [çün]

2. Olduğunda.

Da'vet-i aḥbâba **çün** bād-ı şabâ eyle şitâb /Da'vet-i a'dâya dizgin ger atun başını çek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 13). [çün]

3. Gibi.

Leb-i cüya çekildi sū-be-sū aḥbâb **çün** seyl-âb /Şaçıldı âb-ı rüy-yı guşşa vü endüh âb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [çün, -a]

Kızdukca kızdı nâleye qorlandı **çün** ḥamâm /Dirilti keff-i cānumı feryâd-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 25). [çün]

Çün püşt-i lebünde reg-i gül ola be-dîdâr /Çeşmümde benüm rakşa gelür şevkile regler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [çün]

Getür nazma perîşân sözleri **çün** lü'lü-i manzûm /Nizâmü'l-mülk-i ma'nî ol misâl-i mîr-i ḥâkânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [çün]

4. Çünkü.

Çün ayrılşañ gerek bi'l-iztirâr elbet ahibbâdan /Cefâ görseñ de Yûsuf-vâr sen ihvânunı hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [çün]

Manşürü **çün** gül-i ser-i dâr idecekdiler /Sırr-ı ene'l-ḥaḳı açacaḳ idi çekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [çün]

Suḥan-ı 'ışḳ-ı Ḥudâ **çün** ezeli kâlimdür /Kıyl ü kâl eylememek lâzime-i ḥâlimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [çün]

Çün kabûl itmez metâ'-ı 'ışḳ u şevḳ ortaḳlığı /Uymadı kendümle de bâzâr aldum yalunuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [çün]

Ser-i şeh-râh-ı vuşlatda piyâde idüm ey Kânî /**Çün** oldu eşheb-i nâza süvâr ol gitdi ben qaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 18). [çün]

Eşḳ eşmesi pek çağlağan ammâ neme lâzım /**Çün** ben o aḳındıda hele çağlara düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 128, Mısra 8). [çün]

Ġam aldı benüm dört yanımı cân saña qaldı /Eyü bilesin **çünkü** bu qurbân saña qaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [çünkü]

5. Ne vakit ki.

Çün reglerüm aldı bedenümde ditirekler /Dir ten tene nā dir tene dir dir ditirekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [çün]

6. İçin, uğruna.

Raķībi hātıruñ **çün** zāhidi Allāh için Kānī /Dile vird itmedük en‘ām mı evrād mı ıaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 11). [çün]

7. Mademki.

Derün u sīnede **çün** dāğ u şerha yok şūfī /O halkasuz rezesüz köhne bābı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [çün]

da: De, da bağlacı.

Ağyārı **da** görsem seni der-hātır iderdüm /Cānā hem o ağyārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 11). [da]

Bir kimseye bir iylik idüp şöıra **da** Kānī /Şoĥbet arasında başa kaķmaķ ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [da]

Erbāb-ı ĥased her ne kağar olsa müzāĥim /Bir kerre felek baña **da** nevbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [da]

Ādemī-zāddur ammā ki perī-zād **da** dirüm /Beni ol vādīlere hep o melek-ĥū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 17). [da]

An an **da** ağla derd ile ol anı bir zamān /An an vücūd mülkini ol ĥüsn ü ān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [da]

‘Aķılkārı degüldür ‘ışk Eflātün **da** olsañ /Biraz Mecnūnca eķvārlar ister deli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [da]

Bütün ĥayruñ **da** şerrüñ de kağerdür maşdarı lā-büd /Benüm kendi yedümde zerrece ĥayr u şerüm yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 33). [da]

İderseñ nīm miķdār iltifāta Kānīyi mażhar /Felekden yağsa **da** seng-i sitem aşlā girān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [da]

Baña imdād-ı Mevlānā-yı Rüm irer yeter yoĥsa /Yolında ol şehüñ tā arşa **da** irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 18). [da]

Vişālin ĥ‘āhişin ‘arz eylemişdüm cān-güstāĥuñ /Anı **da** añladuñ bildüñ ĥaber birdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 12). [da]

Her a‘zā zerre zerre pāre pāre laĥt laĥt oldı /Hemān bir cān ıaldı anı **da** serdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [da]

O kim taķdīr ezelde ĥüsnin anuñ bī-zevāl itmiş /Öñünde sām **da** esse bozulmaz añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [da]

Seni aldatma **da** bir şey mi imiş ey Kānī /Çekdi ruhsārına bir perde bugün gitdi gider (Kānī Divanı, Gazel 30, Mısra 15). [da]

Bir var ise başı göge degmiş cefāda **da** /Ben görmedüm velī o qad-i serv-sān deger (Kānī Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [da]

Çıplaq **da** binse menzil-i maqşūdına yeter /Ey dil rikāb-ı vaşla eger ister istemez (Kānī Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [da]

Kendin dil ehli āteşe atmaq **da** iş midür /Kānī ider fedā-yı ser ister istemez (Kānī Divanı, Gazel 69, Mısra 11). [da]

Bāzi-i gerdūndan ehl-i cāh **da** qurtulmadı /Mātdan şaṭranclarda şāh da qurtulmadı (Kānī Divanı, Gazel 203, Mısra 1). [da]

Bāzi-i gerdūndan ehl-i cāh da qurtulmadı /Mātdan şaṭranclarda şāh **da** qurtulmadı (Kānī Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [da]

Gāh germ ü gāh serd oldığı bulmuşdur şuyū /Qaydlardan şu siyeh-baht āh **da** qurtulmadı (Kānī Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [da]

Hīlekāra ṭa'neden qurtulmağa yoqdur mecāl /Kim ser-i kūhsārda rūbāh **da** qurtulmadı (Kānī Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [da]

Ehl-i pertev göklere çıksa yine medhūldür /Av'av-ı seg-ṭıynetāndan māh **da** qurtulmadı (Kānī Divanı, Gazel 203, Mısra 8). [da]

Niğāh-ı nāza **da** kā'il idük dirīğ itdi /Zebān-ı nāz yine yā bāri tercemān mı qodı (Kānī Divanı, Gazel 208, Mısra 19). [da]

Taḥalluş itmek isterseñ sözüñ ḥüsni yeter maḥlaş /Miyān-ı ehl-i dilde olsa **da** baḥş-ı suḥandānı (Kānī Divanı, Gazel 211, Mısra 16). [da]

Yed-i beyzā **da** olsa pāy-ı ḥumda baña el virmez /Yetiş bir ayak evvel ḥasret-i dīdārīñam sākī (Kānī Divanı, Gazel 219, Mısra 5). [da]

Ma'ārifūñ saña sorguc ṭaḫsa **da** Kānī /Şikence-i felege ya serūna ḥaml olunur (Kānī Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [da]

Rāşide eger olsa riyā mu'teber olmaz /Ahenksiz olduq **da** şadā hīç çekilmez (Kānī Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [da]

Cānum **da** tenüm de saña ḥayrān saña qurbān /İtmezseñ o agyārı fedā hīç çekilmez (Kānī Divanı, Gazel 70, Mısra 13). [da]

Gel ey ḥādi-i rāh-ı ıışk gitme gayrı bir semte /Biraz **da** himmet eyle Kānī-i güm-rāhla ol sen (Kānī Divanı, Gazel 134, Mısra 12). [da]

Ben anuñ iderdüm ḡam-ı ıışkı ile hey hey /Şimdi o **da** bir tāze-reviş hey heye düşdi (Kānī Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [da]

Eger güstāhī-i bīrūn bağışlansa **da** Kānī /Ġayūrāne ṭutar anuñ yerin sīneñdeki ḡışlar (Kānī Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [da]

dād u sited: Alış veriş, alım satım.

Kāniyā **dād u sited** ma'nādudur şimden geru /Hud'a-i şüretger-i bāzāra hācet kalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 13). [dād u sited]

dadān-: Alışmak; müptelası olmak.

Dil **dadānmış** idi nuql-i hoş-güvār-ı vaşluña /Şimdilik zehr-āb-ı hicrāna koralıdum yaluñuz (Kānî Divanı, Gazel 82, Mısra 11). [dadānmış, -miş]

Dadānmışdur o gül-kañd-i s(i)tignāya biraz eyyām /Ki ben semm-i helāhilde eger yersem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 11). [dadānmışdur, -mişdur]

dāg: Aşk, elem, keder vb. içe işleyen duyguların verdiği yanıklık, yara.

Dāgı kanar ya yāresi şızlar ya āh ider /Bi'l-iztirār ümmet-i ıışkuñ günāh ider (Kānî Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [dāgı, -ı]

Demüm **dāgum** gāma hem-dem hem āb ağıduram hem dem /Gamuñ yoqlar beni dem dem dedem dem kande ben kande (Kānî Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [dāgum, -um]

Görenler şerha-i sīnem ider biñ **dāga** istidlāl /Bu sırr-ı şerha kes kādır degüldür sīneden soñra (Kānî Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [dāga, -a]

Oyarsın nāhun-ı hāsetle bağruñ fā'ide virmez /Açılsa sīnede dilde ser-ā-pā **dāğlar** gözler (Kānî Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [dāğlar, -lar]

Sāde gül-i hod-rüya müşābih idi **dāgum** /Her bergini ben bir gül-i şad-berg ideyazdum (Kānî Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [dāgum, -um]

Ruḥ-ı pür-tābda ol hāller kundağlılardur hep /Yanup yıkıldığım şanma benüm bu **dāğlardandur** (Kānî Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [dāğlardandur, -lardandur]

Besdür bu şerhalar niye lāzım bu **dāğlar** /Gör hāne-i derün açık menfes istemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 23). [dāğlar, -lar]

Kalmasun şām-ı vişāl-i yāra **dāgı** kimsenüñ /Batmasun tā şubha dek Yā Rabb çerāgı kimsenüñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 1). [dāgı, -ı]

İntihāb için konulmuş noqtadur levḥ-i dile / Nükte nā-fehmān anı Kānî şanurlar gerçi **dāg** (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 16). [dāg]

dāg u şerha: Yara ve yarık, çatlaklar.

Derün u sīnede çün **dāg u şerha** yoğ şüfī /O halkasuz rezesüz köhne bābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [dāg u şerha]

Derün u dilde **dāg u şerhalar** baş gösterir yer yer /Geçen eyyāmda ol yāren ile itdüklerüm ańsam (Kānî Divanı, Gazel 116, Mısra 3). [dāg u şerhalar, -lar]

Bu **dāğ u şerhalar** sebab-i inşirāh idi /Kālbüm nigāh-ı nīmi bütün yāre itmese (Kānî Divanı, Gazel 161, Mısra 5). [dāğ u şerhalar, -lar]

dāğ üstü bāğ: Sinedeki açık ve kanlı yara. (Bu yara görüntüsünden dolayı çiçek açmış bir bağa benzetilmiştir)

Dāğ-dağ-ı sīne tıtdı merhem-i vaşluñla bāğ /Gam degül şimden girü cānā baña **dāğ üstü bāğ** (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [dāğ üstü bāğ]

dāğ-dağ-ı sīne: Sinenin yara dağı.

Dāğ-dağ-ı sīne tıtdı merhem-i vaşluñla bāğ /Gam degül şimden girü cānā baña dāğ üstü bāğ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 1). [dāğ-dağ-ı sīne]

dāğ-ı derün: Gönül yarası.

Bir merhem ‘aceb var mı didüm **dāğ-ı derūna** /Güldi didi gel leblerimi em em içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [dāğ-ı derūna, -a]

Dāğ-ı derūni sīnelerüñ şerha sen baña /Añma amān efendi baña kes kes istemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 9). [dāğ-ı derūni, -ı]

dāğ-ı dil: Gönül yarası.

Her **dāğ-ı dil** ‘aşıkını eylese rüşen /Sūrāhları sīnede revzen gibi olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 11). [dāğ-ı dil]

Dāğ-ı dilüme hañçer-i āzārı gibi yok /İnşāf olınsa güzelüm dirhem ü merhem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [dāğ-ı dilüme, -üme]

dāğ-ı nev ü kühen: Eski ve yeni yanıklar, yaralar.

Dāğ-ı nev ü kühenle nedür bu tezeyyünüñ /Ey şerhasında mār-ı munaqqaş mısın nesin (Kānî Divanı, Gazel 142, Mısra 3). [dāğ-ı nev ü kühenle, -le]

dāğlar aç-: Yaralar açmak.

Tenümde ‘aks-i çeşmüñ halka halka **dāğlar açdı** /Hayāl-i ebruvānuñ āb içinde tākıldur hep (Kānî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [dāğlar açdı, -dı]

dağı: 1. Dahi, da/de.

‘Aşıklara temkīn gerek rāh-ı vefāda /Temkīni **dağı** şüret-i telvīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [dağı]

Kānī bu ğazel olsa sezā yāra hediyye /Me`mūl o perīden **daḥı** taḥsīndür ammā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 30). [daḥı]

Zamānede unudulmuş adın bilür **daḥı** yok /Şudūr-ı luṭf u mürüvvet cünūna ḥaml olunur (Kānī Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [daḥı]

Bī-māye şeyḥ sālike oldıkça reh-nümā /Ḥāciya **daḥı** efkar-ı ‘urbān delīl olur (Kānī Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [daḥı]

Deheniyle suḥanı gül be-şekerdür gūyā /Lebi pālūde-i terden **daḥı** nāzük-terdür (Kānī Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [daḥı]

Kāniyā yārān ile ülfetden eyle ihtirāz /Muntazır olma selāma ol **daḥı** minnetlidür (Kānī Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [daḥı]

Ürkütü dilüm vaḥşet-i endīşe-i hecri /Düşde **daḥı** bu rūḥ-ı revānum seni gözler (Kānī Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [daḥı]

Ḥātıruñ neyle muṭayyeb olur ey āfet-i cān /Cān ise maṭlab eger ol **daḥı** der-ceyb midür (Kānī Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [daḥı]

Nāz itse **daḥı** vuşlatı biñ el-amān deger /Anısı zevḫ-ı salṭanat-ı şad cihān deger (Kānī Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [daḥı]

Sen **daḥı** Çamlıca seyrinde şanursuñ kendin /Üsküdar serviligi fikrini derkār iderek (Kānī Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [daḥı]

Gül-i ruḥsāruñ idi behçet-i cān u dil-i zārum /O **daḥı** şimdi oldı gözde ḥār ol gitdi ben ḳaldum (Kānī Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [daḥı]

Bu devr-i bī-vefāda derdüñe dermān olur yoḳdur /Dem-i Hızr u Mesīḥādan **daḥı** Kānī şifā umma (Kānī Divanı, Gazel 166, Mısra 14). [daḥı]

Ḥayretle hemān üstüme dil-ber düşeyazdı /Ben hergiz inanmadum o **daḥı** düşeyazdı (Kānī Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [daḥı]

Ḳalursa böyle bezm-i ‘ayş-ı ‘işret her dem āmāde /Senüñ ben rüz-ı maḥşerde **daḥı** medyūñıñam sāḳī (Kānī Divanı, Gazel 219, Mısra 16). [daḥı]

Ādemdeki aḥlāḳ-ı ḥamīde ola mecmū‘ /Ser-levḫa-i mecmū‘ **daḥı** līndür ammā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 26). [daḥı]

Berī o rütbeyüz esbābdan ki ey Kānī /Tevekkül ile **daḥı** ittihādımız yoḳdur (Kānī Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [daḥı]

Yār iltifāt ‘aşıḳa hemvāre itmese /Ammā nevāzişi **daḥı** āḡyāra itmese (Kānī Divanı, Gazel 161, Mısra 2). [daḥı,]

Ḥavāşş-ı zāhir ü bāṭın saña imdād iderlerdi /İdüp inşāf lā-büd sen **daḥı** yārānuñı ḥoş ṭut (Kānī Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [daḥı]

2. Daha.

Çıkdı feryād u figānum giderek nüh felege /**Daḥı** bir vuşlat için ol yüzi māhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [daḥı]

Benümle vaqt-i ḥazān cihān-ı refiḳ olmaz /Ayağ ile görürüz bir **daḥı** bahār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [daḥı]

Hezārān faşlı hezār āşinā olur ammā /O bülbüli görürüz bir **daḥı** bahār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [daḥı]

3. Hala.

Meded kim perdeler çāk oldı sırlar fāş diller ḥün /**Daḥı** kanḳı güne şaḳlarsın Allāhım Ğafūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [daḥı]

dāḥir: Toplanılmış veya gömülmüş mal. (Hazine).

Zuhru'l-kirām olan zeri eyler mi iddiḥār /Ta'dād iden mekārımı **dāḥir** degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [dāḥir]

daḥli: Ayıp, kabahat.

Zāhidüñ **daḥli** mey-i bī-meze-i ḡafletedür /Almaz aḡza lebüñi mes'eleye 'ālimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [daḥli]

daḥmegāh-ı nāz: Naz hazinesi.

Aç sīneñi görünsün o āyīne-i tılsım /Yum gözlerüñ açılmasun ol **daḥmegāh-ı nāz** (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 12). [daḥmegāh-ı nāz]

dā'im: Her vakit, her zaman, devamlı olarak, sürekli.

Ser-i kūyuñda olurdım rızāñ olsaydı **dā'im** ben /Ve-lākin ol ser-i kūda ne çāre bir yerüm yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [dā'im]

Dil-i nā-müsta'id feyyāzdan bī-behredür **dā'im** /Nemā-ḥārā-yı saḡta ebr-i feyz āsārdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [dā'im]

Yem-i vişālde **dā'im** şināha ṭālib olan /Misāl-i māhī-i yemm cismi pāre pāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [dā'im]

Dā'im birāderine çeker ḥüsn (ü) ānda /Bintü'l-ineb ki vālidesinden cemīl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [dā'im]

İşkeste olmada yine **dā'im** kedü-yı dil /Bilür felek şamara ṭayanur ḳafam var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [dā'im]

dā'imā: Her vakit, sürekli olarak.

Sefer-bersüñ senüñ de **dā'imā** ber-geştedür hālūñ /Niçün sen boynuña böyle vebāl-i pür-āsām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 11). [dā'imā]

dā'ir: Bir konu üzerine olan, üzerine, konusunda, ... ile ilgili, üstüne.

Haţuñ devrinde sözler vaşf-ı la'ı-i nāba **dā'irdür** /Gülüşler vaqt-i mağrib ekserī mey-hānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [dā'irdür, -dür]

Dehānından vişāle **dā'ir** olmaz hārcik mesmū' /Çıkan hep vardandur emr-i mümkin yokdan çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [dā'ir]

Şaded hāl-i dil-i 'uşşākdan geçdükçe meclisde /Baña **dā'ir** de şoşbet geçmiş ammā pek nihān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [dā'ir]

dāmān: Etek.

Ayağum sāha-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan dūr /Elüm her rüz u şeb būs itdigüm **dāmāna** hāşretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [dāmāna, -a]

dāmen: Etek.

Dāmen gibi varur şoşılursın miyānına /Kānī o şūh-tünd-reve peş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [dāmen]

dāmen-i ālüde: Günaha bulaşmış, suç işlemiş.

Ġamuñ ile hemān bir kālīb-ı fersüdemüz kaldı /Cihān u mā-sivādan **dāmen-i ālüdemüz** kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 2). [dāmen-i ālüdemüz, -müz]

dāmen-i dār-ı vefā: Vefa darının eteği.

Dāmen-i dār-ı vefāya biz aşılduğ tā ezel /Ĥazret-i Maşşūr-āsā dāra hācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 11). [dāmen-i dār-ı vefāya, -ya]

dāne-i eşk: Gözyaşı damlası.

Dāne-i eşküm 'akīk-i sürhı eylerdi hācīl /Ĥasret-i la'ı-i lebüm gevher-nisārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [dāne-i eşküm, -üm]

danış-: I. Danışmak, bilgi sahibi olmak II. Sorup soruşturmak.

Cāme-i fetvāyi-i dildāra virmiş il cevāb /Müftī-i 'ışka **danışduğ** biz bu remzi el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [danışduğ, -duğ]

dānişver-i her-ḥāl: Her durumda ve her zaman bilgili (kimse).

Ol ibn-i vâkı̄t kim ola **dānişver-i her-ḥāl** /Taḳlīd-i reh ü resm-i şî'âr-ı peder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [dānişver-i her-ḥāl]

dār: İdama mahkum olanları asmak için dikilen direk.

Ben ol sere Mañşür-ı ser-dār-ı vefāyum /Aşılmağ için **dārı** yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [dārı, -ı]

Dāmen-i dār-ı vefāya biz aşılduk tā ezel /Ḥazret-i Mañşür-āsā **dāra** ḥācet ḳalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 12). [dāra, -a]

dār u diyār: Vatan (Sevgilinin bulunduğu yer).

Ne yār ne ser ne elemdār ne ğurbet /**Dār u der u diyārı** yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 18). [dār u der u diyārı, -ı]

Görince dār-ı 'ışkı ṭar düşer dil cān atardum hep /Bi-ḥamdi'llāh kim **dār u diyārı** yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 16). [dār u diyārı, -ı]

ḍarbü'l-mesel: Duruma uygun olarak söylenen söz.

Geçerken sīm tenler āh u feryād eylemiş ağıyār /Bu bir **ḍarbü'l-meseldür** kim it ürmiş kārban geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [ḍarbü'l-meseldür, -dür]

dārū: İlaç, deva.

Fütür o deñlü var Kānīde kim tenşīte meyl itsem /Ne **dārū** kārger ne benc ü ne afyon ne ḥab yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [dārū]

da'vā-yı dīn: Din davası. İnanç meselesi.

Da'vā-yı dīn ü aşl u fūrū'ātı bilmeyen /Deyne kefil ü da'vī-i ğayra vekīl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [da'vā-yı dīn]

dāver: Hükümdar.

Kānī ki cevher-i felegüñ **dāverī** ola /Pertev gedāsi şa'sa'a-i ḥāverī ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 1). [dāverī, -ī]

da'vet it-: Davet etmek, çağırma.

Bir ğün ki apansız seni **da'vet idecekler** /Añ ol ğünü ol da'vet-i nā-ġāhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [da'vet idecekler, -ecekler]

da'vet-i a'dā: Düşmanın daveti, çağırısı.

Da'vet-i aḥbāba çün bād-ı şabā eyle şitāb /Da'vet-i a'dāya dizgin ger atıñ başını çek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 14). [da'vet-i a'dāya, -ya]

da'vet-i aḥbāb: Dostun davet, çağırısı.

Da'vet-i aḥbāba çün bād-ı şabā eyle şitāb /Da'vet-i a'dāya dizgin ger atıñ başını çek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 13). [da'vet-i aḥbāba, -a]

da'vet-i nā-gāh: Ansızın, birden bire yapılan davet. (ölüm)

Bir gün ki apansız seni da'vet idecekler /Añ ol günü ol **da'vet-i nā-gāhı** unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [da'vet-i nā-gāhı, -ı]

da'vī-i 'irfān it-: Bilgi tartışması etmek.

İdersin da'vi-i 'irfān ammā şāhidüñ var mı /Cenāb-ı Ḥaḳka lāyık bir zamīr-i 'ā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [da'vi-i 'irfān idersin, -ersin]

dāyı revişli āfet: El kol sallayıp, topuklarını yere vurarak alımlı çalımlı tarzda yürüyen sevgili.

İderdüm ḥālın ol **dāyı revişli āfetüñ** teşbīh /Bu 'anberdānda bir ḥabbe deñlü 'anberüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [dāyı revişli āfetüñ, -üñ]

de: Dahi, de/da bağlacı.

Bütün ḥayruñ da şerrüñ **de** ḳaderdür maşdarı lā-büd /Benüm kendi yedümde zerrece ḥayr u şerüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 33). [de]

Çün ayrılsañ gerek bi'l-iztirār elbet ahibbādan /Cefā görseñ **de** Yūsuf-vār sen ihvānuñı ḥoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [de]

Cānā beni sen ḡayb ideyazmış idüñ ammā /Ben **de** dil-i nā-çarı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [de]

Dil-ḥastegī-i 'āşıkı şorma ḥekīmden /Ol mes'ele var ise **de** āḥestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 16). [de,]

Ḳo ta'nı eşk-i ḥun-pāş-ı şerār-efşāna ey zāhid /Ne yapsun 'āşık-ı bī-çārenüñ **de** derdi var ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 16). [de]

Sen eyle rāḥat ile 'azm-i ḥ'āb ey dīde /Seni **de** seyr iderüz āh u intizār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [de]

Ne nīk-nāmıḡımız var ne pek **de** bed-nāmuz /Taḥalluş eyleyecek rütbe adımız yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [de]

Āyīneye naqş-ı haţtı şüret virecekdür /Bir şüreti **de** ‘aşıka elbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [de]

Ẓevk-i şarâb-ı nâbı peymâneler **de** bilmez /Ser-hoş-ı bezm-i şevkı mey-hâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [de]

Ẓevk-i şarâb-ı nâbı peymâneler de bilmez /Ser-hoş-ı bezm-i şevkı mey-hâneler **de** bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [de]

Her zerre bir defîne her kuvve bir hazîne /Ol nükte-i hafî ne vîrâneler **de** bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [de]

Ĥâb-âver olmanuñ hîç aşlın ider mi idrâk /Benden işit bu sırrı efsâneler **de** bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [de]

Bu söz ü sâz neymiş süziş ne gûne şeymiş /Bu sırrı kaç seneymiş pervâneler **de** bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 10). [de]

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /Ĥâlüm neden perîşân hîç şâneler **de** bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [de]

Şaded hâl-i dil-i ‘uşşâkdan geçdükçe meclisde /Baña dâ’ir **de** şöbet geçmiş ammâ pek nihân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [de]

Sefer-bersüñ senüñ **de** dâ’imâ ber-geşteditür hâlün /Niçün sen boynuña böyle vebâl-i pür-âsâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 11). [de]

Deh düşdüm ‘aşıkuñ nîm-i bî-ğışşına ve-lîk /Ruhsâr-ı zerdi pek **de** zer-i deh-dehi degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 10). [de]

Pek **de** heves gerekmeze şevkuñ pekitmege /Fi’l-aşl o yerlü göklü fidândur pekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [de]

Görelî zerdimi ben eşk-i sefdümle zede /Heves-i sîm ü gam-ı zer **de** bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [de]

Eglenürdi dil-i zârum nağam-ı bülbül ile /Gülşenümden o gül-i ter **de** bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 12). [de]

Aldanma be-çeşmek be-serek dirse **de** Kânî /Ser-keşçe olur gâlib-i aĥvâl-i serekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 13). [de]

Tekerrümense **de** iğmâz-ı ‘ayna virme vücüd / Ya bir ümîde ya hâl-i zebûna ĥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [de]

Ehl-i devlet va’d-i bî-incâz ile aldar seni /Şeyhler **de** şimdi dervîşâne hep esmâ virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [de]

Gül anuñ gönçesi gönçe lebinüñ rencesidür /Ne kadar medĥ iderseñ **de** o gül-rü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 12). [de]

Cânum da tenüm **de** saña ĥayrân saña ĥurbân /İtmezseñ o aĥyârı fedâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 13). [de]

Kānī ne be-tahkīk-i terennüm köni ki zāg /Bülbül gibi **de** itse nidā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 16). [de]

İylik tabî'at ehline itmek gerek yine /Şekker **de** virseler yemege kerkes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 8). [de]

Sevdā-yı 'ışk-ı zevki Kānī nedendür āyā /Esrārımı cününüñ dīvāneler **de** bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 16). [de]

Her çend seng-dil ise **de** yumşar beni görüp /Nāziklik ile gönlümi aldı tenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [de]

Gelürdüñ Kānīye her-bār yılduzlar barışmışdı /Tutup öpsem **de** küsmez ba' d-ez-în derdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 22). [de]

Kānī nigehi künd ideli şafha-i cānı /Ser-semlik ile kendümi **de** terk ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 14). [de]

Öldürse **de** seni dime öldürme kâ'il ol /Ol 'ısi-i dü-leb gelür ihyā ider şaşın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [de]

Şerār-ı 'ışk kanı sen **de** hāmsın var piş /Ki pişmemiş kanı tamar kebābı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [de]

Raķīb **de** ğam-ı fikr-i vişāle talmışdur /Göñül birisi de sensin hem o fikire talan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [de]

Raķīb de ğam-ı fikr-i vişāle talmışdur /Göñül birisi **de** sensin hem o fikire talan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [de]

Yār benden 'ār ider ben 'ārdan 'ār eylerem /'Ārdan ölse **de** istihsāl-i 'ār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [de]

İ'tibār ehli baña biñ i'tibār eylerse **de** /İ'tibārāta virüp yüz i'tibār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [de]

Ben **de** 'aşıklar 'idādından olaydum ma'dūd /Bāğda bakmaz idüm şekl-i hezār olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [de]

N'olur sen **de** diseñ ol şüh-ı şirinkāra ey Kānī /Nedür bu çend rüze 'izzet-i dīdār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [de]

Ağyār raķibe haber-i vuşlat uçurmuş /Sen **de** baña vir sevdiceğim el ele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 14). [de]

Nezāketle varup bir büse **de** aldum yañaguñdan /Tehevür itme söyle hasbeten-li'llāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [de]

Germ-ābe-i vaşluñda senüñ 'aşık-ı ter-dest /Göz yaşı kadar yoğ ise **de** çok şu döküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 12). [de]

Amān amān diyerek pāy-ı nāza düşmüş idüm /Belā bu düşmege **de** tākāt ü tūvān mı qodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 24). [de]

Miyân-ı bezm-i mey-ḥ̄ārân-ı ʿışk-ı şevke baş koydum /Dil-i Kânî gibi ben **de** senüñ meftûnıñam sâkî
(Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 20). [de]

Zâhid beni görür **de** şanur ki şafâm var /Yaʿni cihanda dil-ber-i şâhib-vefâm var (Kânî Divanı, Gazel 29,
Mısra 1). [de]

Bî-çâre Kâniyi **de** yeñer küştigîr-i merg /Vaḫt-i rehâda gerçi yeñilmez kıyâs ider (Kânî Divanı, Gazel 26,
Mısra 11). [de]

Bir yaña olup al ayağı ele ser çek /Sen baña yalan söyleme ben **de** saña gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106,
Mısra 2). [de]

Bahâr-ı ḫasretüm dîdâr-ı yârı yıl geçer görmem /Gönül **de** gitdi elden ıztırârî yıl geçer görmem (Kânî
Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [de]

Senüñ ben boynı baḡlu ʿabd-i memlûkuñ muyam ey çarḫ /Benüm râm oldıgum gördüñ **de** zann itdüñ
ḡulâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 14). [de]

de-: 1. Demek, söylemek.

Yerin buldı ḫadengüñ oḫ **deyüp** yan düşdi ḫalbümde /Hele bu ber-güzâruñ ḫâṭır-ı bî-kîneden çıkmaz
(Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [deyüp, -yüp]

2. Düşünmek.

Gelürdüñ Kânîye her-bâr yılduzlar barışmışdı /Tutup öpsem de küsmez baʿ d-ez-în **derdüm** niçün
küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 22). [derdüm, -rdüm]

3. Anlama gelmek.

Farḫ itmeyen insân ne **dimek** oldıgın eyvâh /Ḥayvân gelecekdür yine ḫayvân gidecekdür (Kânî Divanı,
Gazel 58, Mısra 5). [dimek, -mek]

def it-: Ortadan kaldırmak, yok etmek, gidermek.

Ḥelâl-zâde şikest itdigin dürüst eyler /Ḥumârını yine kendüsi **def ider** mey-i nâb (Kânî Divanı, Gazel 5,
Mısra 12). [def ider, -er]

def ol-: Yok olmak, ortadan kalkmak; uzak durmak, uzaklaşmak.

Bürüdet baḫş ider bezme raḫîbüñ âh-ı dem-serdi /Yeründen kendüsi **def olsa** lâ-büd sıḫleti ḫışlar (Kânî
Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [def olsa, -sa]

define: Büyük değer sahibi olan insan veya şey.

Her zerre bir **define** her kuvve bir ḫazîne /Ol nükte-i ḫafî ne vîrâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77,
Mısra 3). [define]

defter-i mehr-i vefāyī dūr-: Vefa güneşinin defterinin dürmek, öldürmek.(Vefasız olmak, sözünde durmamak).

Uzayup nāzişi günden güne mānend-i berāt /**Defter-i mehr-i vefāyī dūrenüm** hoş geldün (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 6). [defter-i mehr-i vefāyī dūrenüm, -enüm]

deg: 1. Bedel, eş, denk.

Eyler vişāli h̄āhiş eger ister istemez /Gördi ki vaşlı cān **deger** ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [deger, -er]

Çekmem dime kahrın degerin aıla o şūhuñ /Degmez mi şanursın bu kadar nāza **deger** çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [deger, -er]

Çekmem dime kahrın degerin aıla o şūhuñ /**Degmez** mi şanursın bu kadar nāza deger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [degmez, -mez]

Vuşlat metā'ınuñ **degerin** bilmiyor hele /H̄atırlara o şūh deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [degerin, -in]

Nāz itse dahı vuşlatı biñ el-amān **deger** /Anısı zevk-ı salţanat-ı şad cihān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [deg, -er]

Nāz itse dahı vuşlatı biñ el-amān deger /Anısı zevk-ı salţanat-ı şad cihān **deger** (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 2). [deger, -er]

An an da ağla derd ile ol anı bir zamān /An an vücūd mülkini ol h̄üsn ü ān **deger** (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [deger, -er]

Teşbīh ider hezār gülistāna ruḥlaruñ /Şad-berg-i leb şüküftesi yüz gülsitān **deger** (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [deger, -er]

Bī-hānumān mıdur şu ḥarābāt erenleri /Yek-dem serīr-i meykede şad-hānumān **deger** (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [deger]

La'l-i lebin lebümle be-hem-res idince yār /Gül-büsesi hezār hezārān cān **deger** (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 14). [deger]

Pīr itdigin seni kati çoksunma Kāniyā /Degmez degül bir 'ömri bil ol nev-cüvān **deger** (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 16). [deger]

Pīr itdigin seni kati çoksunma Kāniyā /**Degmez** degül bir 'ömri bil ol nev-cüvān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 16). [deg, -mez]

2. Ulaşmak, erişmek.

Mellāh Ḥasan göstererek 'āşika kāmēt /**Degdi** direk-i keşti-i hicrānda direkler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [degdi, -di]

Bir var ise başı göge degmiş cefāda da /Ben görmedüm velī o kad-i serv-sān **deger** (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [deger, -er]

Bilmem nedür tefāvüt-i nāz iltifâtdan /**Degmez** o şüh hâşıruma bir zamân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [degmez, -mez]

Ey ecel nevbet-i per-hâş saña **degmeyecek** /Şavdı zîrâ gönül ol nevbeti der-ceng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [degmeyecek, -meyecek]

3. Aklına gelmek, düşmek.

Vuşlat metâ'ınuñ degerin bilmiyor hele /Hâşırılara o şüh **deger** ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [deger, -er]

Bilmem nedür tefāvüt-i nāz iltifâtdan /Degmez o şüh hâşıruma bir zamân **deger** (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [deger, -er]

degerin añla-: Kıymetini, değerini bilmek.

Çekmem dime kahrın **degerin añla** o şühüñ /Degmez mi şanursın bu kadar nāza deger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [degerin añla]

değiş-: Birini diğerine tercih etmek.

Māhum seni ben pençe-i hürşide **değişmem** /Ol sîne-i şâfî dem-i ispide değişmem (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [değişmem, -mem]

Māhum seni ben pençe-i hürşide değişmem /Ol sîne-i şâfî dem-i ispide **değişmem** (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 2). [değişmem, -mem]

degül: İsim cümlesinde yükleme veya başka öğelere olumsuzluk anlamı veren sözcük, ek fiilin olumsuzu.

Yoğ iken sînede fikr-i dehenüñ bir zerre /Hîç memnün **degilem** dünyede var olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [degilem, -em]

Harf ta'rif eylemez cem'iyet-i lafza meded /Mes'ele muğlak **degül** baħs-i huzûra el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [degül]

‘Ālem bakılsa āhîri āhîr **degül** midür /Āhîrler evvel evveli āhîr degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [degül]

‘Ālem bakılsa āhîri āhîr degül midür /Āhîrler evvel evveli āhîr **degül** midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [degül]

Dikḡat gerek ‘izām-ı ecillā-yı ‘āleme /Zîr-i lühüd ‘izām-ı nev-āhîr **degül** midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [degül]

Zuhru'l-kirām olan zeri eyler mi iddiḡār /Ta'dād iden mekārîmi dāhîr **degül** midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [degül]

Tezyîn-i lafzı ‘ayb diyenler neden dimiş /Ziyy-i nazîf hıl‘at-ı fâhîr **degül** midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [degül]

Teyyâr-ı tab‘uña niçe öykündi şâ‘irân /Kânî tabî‘atuñ yem-i zâhîr **degül** midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [degül]

Biri haķîkat-ı hâle virürse revnaķ u zîb /**Degül** kabâhate farţ-ı mucûna ħaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [degül]

Her cân zi ins ü cân **degül** ol feyze müsta‘id /İllâ o cân ki cânla her-câyı ÷oldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [degül]

Degül a‘râz-ı nâ-maĥsûs maĥsûsın bile bilmem /Ki bu şayrefiyânda ceyde şâyân cevherüm yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 15). [degül]

Pîr itdigin seni ħati çoķsunma Kâniyâ /Degmez **degül** bir ‘ömri bil ol nev-cüvân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 16). [degül]

Kerâmet tâci her bir başa lâyiķ mı **degül** Kânî /O tâc-ı mekremet her başa olmaz añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 13). [degül]

Şâhân-ı ‘ışķ müştehî-i ĥ‘ân-ı ‘ışķdur /Bu ĥ‘ânçe-i se-rûzeyeye ammâ şehî **degül** (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [degül]

Hep seh-vi secdedür ne ħadar itse ser-fürû /Eşcâr-ı bâĝ-ı ħaddüñe serv-i sehî **degül** (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 8). [degül]

Deh düşdüñ ‘aşîķuñ nîm-i bî-ĝışşına ve-lîk /Ruĥsâr-ı zerdi pek de zer-i deh-dehi **degül** (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 10). [degül]

Rûbeh-nijâd ekseri ehl-i zamânenüñ /Zîrâ yüze gelince heme rûbehî **degül** (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 12). [degül, -ince]

Kânî şaķın o şûr-ı ĥired-süzden ki ĥîç /Ĥâl-i tebâĥ-ı ‘aşîķınuñ âgehî **degül** (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 14). [degül]

Ťutar bâlâyı gerdünda ħamer bir mu‘teber keşķül /**Degül** çeşbân egerçi bu ħalenderlikle zer keşķül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [degül]

Görenler şerĥa-i sînem ider biñ dâĝa istidlâl /Bu sırr-ı şerĥa kes ħâdir **degüldür** sîneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [degüldür, -dür]

Degül Mecnûna teşbîh eylemek Kânîyi şâyeste /Hezârân Ķays ĥayrân ĥâlet-i ĥayret-füzûnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 15). [degül]

Ya doĝ ya doĝayum deyu ta‘cîl ider saña /Küstâĥluķ **degül** mi mehe bu mübâdere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [degül]

Senüñçün aĝlamakda bulduĝum zevķi ĥaķ-ı Zemzem /**Degül** bulmak müyesser sevdigüm ĝayrı ovalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [degül]

Ťutuldum bir perî-rûya deyu lâfuñ **degül** mesmû‘ /Şikâr oldum şanursın kendüñ ammâ şâ‘idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [degül]

Fikr-i lebün niçün dile âteş virür müdām /Meşhūr **degül** mi başdurur elbet şu âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [degül]

Degül peymâne-keşlik meşrebüm mey-hānede ammā /Helāk-i neş'e-i zehr-ābe-i āzārīnam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [degül]

Biz gābe-i haķīkate kim şīr-i şerzeyüz /Şīrān bizümle elleşemez rübehī **degül** (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 4). [degül]

Māh-ı felek **degül** yalıñuz şaķķ-ı ceyb iden /Çıķ ser-fürü ide heme aķter her āy ine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 7). [degül]

Dāğ-dağ-ı sīne tıtdı merhem-i vaşluñla bāğ /Ĝam **degül** şimden girü cānā baña dāğ üstü bāğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [degül]

Uyanuķ şandum ol şūhı uyurken h'āb-ı nāz içre /Kulak tıtdum **degül** āgāh gūyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [degül]

‘Aķılkārı **degüldür** ‘ışķ Eflātün da olsañ /Biraz Mecnünca etvārlar ister deli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [degüldür, -dür]

‘Aķlımı mehr virüp duht-ı rezi ‘aķd itdüm /Ger helālümde disem ‘ayb **degül** mālumdur (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [degül]

deh düş-: Dikkat etmek, farkına varmak.

Deh düşdüm ‘aşıķuñ nīm-i bī-ğışşına ve-līk /Ruhsār-ı zerdi pek de zer-i deh-dehi degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 9). [deh düşdüm, -düm]

dehān: Ağız.

Dimāğum āşinā-yı būy-ı ümmīd olmadan ķaldı /**Dehānum** çāşnī-i lezzet-i ihsāna hasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [dehānum, -um]

Zebānum cünbiş-i harf-i recā-yı vaşla nā-maħrem /**Dehānum** lezzet-i gül-büse-i hūbāna hasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [dehānum, -um]

Dehānından vişāle dā'ir olmaz harfcik mesmū' /Çıķan hep vardandur emr-i mümkin yoķdan çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [dehānından, -ından]

H'ābīde iken gördüm iki būsecik aldum /Öpdüm **dehenin** yoķ yere hep ķanımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [dehenin, -in]

Deheniyle suħanı gül be-şekerdür gūyā /Lebi pālūde-i terden daħı nāzük-terdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [deheniyle, -iyle]

dehen tengüñ: Küçük ağızlı.

Er oğlı erligini gördi ol **dehen tengüñ** /Dil ol fikirle Semerķand mı Ardahān mı ķodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 25). [dehen tengüñ, -üñ]

dek: Bir işin sona erdiği yeri veya zamanı gösterir.

Çalmasun şām-ı vişāl-i yāra dāğı kimsenüñ /Batmasun tā şubḥa **dek** Yā Rabb çerāğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [dek]

Kānî şaḫınup fursatı fevt itme görüş kim /Bir kaç güne **dek** şu ḳoca oğlan gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [dek]

dekk ü külāh: Oyun ve düzen, hile.

Çekmem ebedî **dekk ü külāh** dönerem /Hergiz olamam ya'ni mübāhî dönerem (Kânî Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [dekk ü külāhı, -ı]

del-: Delmek, (sevgilinin, aşğın kalbinde yara açması).

Ṭaḳmış miyānına o zerīn ḥaṇçerin gelür /Tīg-i nigāhı dilleri **delmez** kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [delmez, -mez]

Ne nāzük cilvelerle gülmişidüñ güldigüñ günler /Ser-i peykān-ı müjgānuñla bağrum **deldigüñ** günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [deldigüñ, -digüñ]

Dilenüp gezmede ben gāh zekāt-ı ḥüsnüñ /Dilümi kār-d-ı ğamla **delenüm** hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [delenüm, -üm]

deli: Meczip, mecnun.

‘Aḳılkārı degüldür ‘ışḳ Eflāṭün da olsañ /Biraz Mecnünca eṭvārlar ister **deli** ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [deli]

delil: Kılavuz, rehber, yol gösterici. Bir dava ve meseleyi ispata yarayan şey, burhan. Nişan, alâmet.

Bî-māye şeyḫ sālīke oldıḳca reh-nümā /Ḥāciya daḫı efḳar-ı ‘urbān **delil** olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [delil]

dem: 1. Zaman, an.

N’ola ser-şār-ı şahbā-yı sürür olsam bu demlerde /Ḥumār-ı ḥasretüñle ḥayli **dem** maḥzünüñam sākî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 14). [dem]

N’ola ser-şār-ı şahbā-yı sürür olsam bu **demlerde** /Ḥumār-ı ḥasretüñle ḥayli dem maḥzünüñam sākî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 13). [demlerde, -lerde]

Bir **dem** mi olur ḳan yudup sāğara dönmem /Bir laḫza mı var ḥālüñ añup ‘anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [dem]

O **dem** ki kara haberlerle haṭṭ-ı yār gelür /Bahār u sebzeyi alma dile gubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [dem]

Dilüm kanlar yutar kanlar döker göz kâna müstağrak /Bu **demlerde** ‘aceb şol cân sersem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [demlerde, -lerde]

2. Kan.

Demüm dāğum ğama hem-dem hem āb aqıduram hem dem /Ĝamuñ yoqlar beni dem dem dedem dem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [demüm, -üm]

Almış yine ortaya dili ğamze vü müjgān /Ḥançer kılıç üstünden aşar **dem** dem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 12). [dem]

dem dem: Zaman zaman.

Demüm dāğum ğama hem-dem hem āb aqıduram hem dem /Ĝamuñ yoqlar beni **dem dem** dedem dem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [dem dem]

dem eyle-: Nefes almak, yaşamak.

Bir gün mi geçer ki seni zıkr itmeye Kānī /Bir dem mi olur şevküñ ile **eylemesün dem** (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 12). [dem eylesün, -mesün]

dem içinde: An içinde, bir anda.

Almış yine ortaya dili ğamze vü müjgān /Ḥançer kılıç üstünden aşar dem **dem içinde** (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 12). [dem içinde]

dem zevkini bil-: Şarabın keyfini, tadını bilmek.

Bir demdür o māhuñ yine meyli neye düşdi /Bilmezdi o dem zevkini bilmem neye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [dem zevkini bilmezdi, -mezdi]

dem-i fūrkat: Ayrılık vakti.

İder seyl-āb-ı ğam bir de bütün esbāb-ı ārāmum /**Dem-i fūrkatde** eşk-efşān olan çeşm-i terüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 6). [dem-i fūrkatde, -de]

dem-i hıız u mesihā: Mucize olarak ölüyü diriltten Hz.İsa'nın nefesi gibi güçlü, hayat ve şifa verici bir nefese sahip olan, isa nefesli (kimse). Abıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdadına yettiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre veli olan zat.

Bu devr-i bî-vefâda derdüñe dermân olur yokdur /**Dem-i Hızır u Mesîhâdan** dağı Kânî şifâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 14). [dem-i hızır u mesîhâ, -dan]

dem-i niyâz: Yalvarma, yakarma, dua vakti.

Başuñ şalup niçün geçivirdüñ **dem-i niyâz** /Kurbânuñ oldıgum büz-i aḥfeş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 5). [dem-i niyâz]

dem-i vâ-pesîn: Son an, son dem.

Dem-i vişâl **dem-i vâ-pesîne** tev'emdür /Seḥerde gâlib olur dirler ekseriyâ ḥ'âb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [dem-i vâ-pesîne, -e]

dem-i vişâl: Kavuşma zamanı.

Dem-i vişâl dem-i vâ-pesîne tev'emdür /Seḥerde gâlib olur dirler ekseriyâ ḥ'âb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [dem-i vişâl]

dendân: Diş.

Ṭatlu dildür dil-bere lâzım olan ḥüsn-i edâ /Lebleri **dendânları** şehdâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [dendânları, -ları]

deng-i vedâ' ol-: Ayrılığın dengi, ayrılık derdine eş değer olmak.

Kâniyâ bâr-girân-ı dü-cihân vezn olsa /Olamaz şiddet-i külfetde yine deng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 18). [deng-i vedâ' olamaz, -amaz]

deñlü: Kadar, derece, miktar.

Ḥud'a itme kavlı ü fi'lüñde şaḥın 'arıflere /Meşreb ehli istemez sâğarda kııl **deñlü** direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 12). [deñlü]

İderdüm ḥâlin ol dâyı revişli âfetüñ teşbîh /Bu 'anberdânda bir ḥabbe **deñlü** 'anberüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [deñlü]

depret-: Kimıldatmak, hareket ettirmek, sarsmak.

Şarşar-ı 'âtiye **depretmiyecek** ḥâneleri /Bir nermce şıcacık âh-ı seḥergâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 5). [depretmiyecek, -miyecek]

der: 1. Belli bir maksatla belli bir şey elde etmek için başvuru, bağlanılan yer.

Kapı Allah kapısı eşigin bālīnveş yaşdan /Derinde der-be-der dīvāneyüm gayrı derüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 24). [derinde, -inde]

Kapı Allah kapısı eşigin bālīnveş yaşdan /Derinde der-be-der dīvāneyüm gayrı **derüm** yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 24). [derüm, -üm]

Hîç var mı kâ'inâtda bağ gitme derin /Allāh derinden özge anuñ bir **deri** ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [deri, -i]

Ümmīdümü kesdüm hele hālkuñ kapısından /Allāh kapısı gibi bir açığ **dere** düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 14). [dere, -e]

2. Dünya.

Ben dir idüm ki berāber olalum hayli zamān /Kalmamış kısmeti bu **derde** bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [derde, -de]

der ü dīvār: Kapı ve duvar.

Dil harīminde ne nā-mağrem ne mağrem kaldı hîç /Ravza-i dilde **der ü dīvāra** hācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [der ü dīvāra, -a]

der-āğüş eyle-: Kucaklamak, sarmak.

Der-āğüş eyleyüp koğdum yañağın cām-ı h̄'āb içre /Didi rağm eyleyüp nüş it lebüm ammā neden soñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 3). [der-āğüş eyleyüp, -yüp]

der-be-der: Kapı kapı gezen, serseri, dağınık, perişan.

Rağīb-i rū-siyaha āh **der-be-der** khalası /Gelür o şūfi hağıñdan senüñ tomuz çalası (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 1). [der-be-der]

der-be-der dīvāne: Avare, perişan deli (âşık).

Kapı Allah kapısı eşigin bālīnveş yaşdan /Derinde **der-be-der dīvāneyüm** gayrı derüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 24). [der-be-der dīvāneyüm, -yüm]

der-ceng-i vedā': Ayrılığın savaşında.

Ey ecel nevbet-i per-hāş saña degmeyecek /Şavdı zīrā göñül ol nevbeti **der-ceng-i vedā'** (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [der-ceng-i vedā']

der-ceyb: Cepte olmak. Elde edilmiş, ulaşılmış olmak.

Ḥāṭıruñ neyle muṭayyeb olur ey āfet-i cān /Cān ise maṭlab eger ol daḥı **der-ceyb** midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [der-ceyb]

derd: Keder, acı, zahmet.

Ḳo ṭa'ını eşk-i ḥun-pāş-ı şerār-efşāna ey zāhid /Ne yapsun 'āşık-ı bī-çārenüñ de **derdi** var ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 16). [derdi, -i]

Şoruñ 'uşşākına āyā birisi içinden /Ṭayanur mı hele bu **derde** bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [derde, -e]

An an da ağla **derd** ile ol anı bir zamān /An an vücūd mülkini ol ḥüsn ü ān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [derd]

derde düş-: Bir sıkıntıya, kedere maruz kalmak ve bu durumdan kurtulamamak.

Bir **derde düş** ki ḥācib ü derbānı olmaya /Bir derde düş ki ḥācet ü dermānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 1). [derde düş]

Bir derde düş ki ḥācib ü derbānı olmaya /Bir **derde düş** ki ḥācet ü dermānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 2). [derde düş]

der-dest it-: Ele geçirmek, tutmak, yakalamak.

Felek im-şeb hilāl-i hāle-pīrāyı idüp der-dest /Hemānā döndi ol dervīşe ṭutmuş bir kemer keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [der-dest idüp, -üp]

derd-i maḥabbet: Aşk derdi.

Derd-i maḥabbetüñ eseri cānda mı 'aceb /Büyü gülüñ fezā-yı gülistānda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [derd-i maḥabbetüñ, -üñ]

derd-i ser: Baş ağrısı.

Düşdüm ḡam-ı hicrān ile mey-ḥāne-i 'ışka /Maḥmürlük el vireli **derd-i sere** düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [derd-i sere, -e]

derd yan-: Dert yanmak. Derdini sızlanarak anlatmak.

Ḥālîmi 'arz idemem ḥāzret-i Ḥaḳḳdan ḡayrı /Yanamam derdimi bir ferde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [derdimi yanamam, -amam]

derdüñe dermān ol-: Derdine derman, çare olacak (şey).

Bu devr-i bī-vefāda **derdüñe dermān olur** yoktur /Dem-i Hızır u Mesīhādan daḥı Kānī şifā umma (Kānī Divanı, Gazel 166, Mısra 13). [derdüñe dermān olur, -ur]

dergeh: I. Kapı yeri, kapı önü II. Sevgilinin eşiği.

Der-i nigāra varılmaz efendi gözlemeden /Peşīn o **dergehe** varmağa istiḥāre gerek (Kānī Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [dergehe, -e]

dergeh-i yār: Yârin eşiği, kapısı.

Semt-i derīçe bend-i nigāra varır mıyuz /Bir gün olur mı **dergeh-i yāra** varır mıyuz (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [dergeh-i yāra, -a]

der-ḥāṭır it-: Hatırına getirmek.

Ağyārı da görsem seni **der-ḥāṭır iderdüm** /Cānā hem o ağyārı yitürdüm bulamam hīç (Kānī Divanı, Gazel 16, Mısra 11). [der-ḥāṭır iderdüm, -erdüm]

der-ḥīn: Vaktidir.

Emsem lebüñi öpsem o gerdānı didüm ben /Gülđi didi iḥsān yeri **der-ḥīndür** em mā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [der-ḥīndür, -dür]

deri: Deri, ten. (insan)

Sīnesin göstermez açmaz ol **deri** birden bire /Bād-serd-i āhdan şaḳlar deri birden bire (Kānī Divanı, Gazel 177, Mısra 1). [deri]

Sīnesin göstermez açmaz ol deri birden bire /Bād-serd-i āhdan şaḳlar **deri** birden bire (Kānī Divanı, Gazel 177, Mısra 2). [deri]

Ḥaḳḳ sözi evvel-be-evvel söylemez medḥin mezāk /Bulmadum bu bābda ṭoḡrı **deri** birden bire (Kānī Divanı, Gazel 177, Mısra 6). [deri]

der-i elṭāf: Lütüfler, cömertlikler kapısı.

Ol ki **der-i elṭāfına** ruḥsā ola elbet /Bir vechile maḥrūm ḳomaz her nider eyler (Kānī Divanı, Gazel 24, Mısra 15). [der-i elṭāfına, -ına]

der-i gülşenkede-i vuşlat: Kavuşma, buluşma gül bahçesinin kapısı.

Rūyına ḥaṭṭı gelüp rūzumuzı tār itdi /**Der-i gülşenkede-i vuşlatı** dīvār itdi (Kānī Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [der-i gülşenkede-i vuşlatı, -ı]

der-i medrese vü mektebi bil-: Eğitim almak, ilim ve irfan sahibi olmak.

Söz dūŖŖe mu'allim geçinür cehle baŖ egmez /Ŗūfī ki **der-i medrese vü mektebi bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [der-i medrese vü mektebi bilmez, -mez]

der-i nigār: Sevgilinin kapısı.

Der-i nigāra varılmaz efendi gözlemeden /PeŖŖin o dergehe varmağa istiĖāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [der-i nigāra, -a]

der-i sīne: Gönül kapısı.

Āyīnelenüp 'aks-i ruĖuñla **der-i sīne** /Bu revzeneden rūĖ-ı revānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 5). [der-i sīne]

derk ehli: Akıl sahipleri. İdrak etme melekesi olan kişiler.

Derk ehli içün mi añı āmāde ider ĖaĖĖ /Ėayyā-yı Ėavāyetde ki var niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 11). [derk ehli]

derkār it-: AŖıkar etmek, anlatmak.

Sen dağı Çamlıca seyrinde Ŗanursuñ kendin /Üsküdar serviligi fikrini **derkār iderek** (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 4). [derkār iderek, -erek]

der-kef kadeğ: Elde kadeh.

ĖadeĖ der-kef niĖeh mestāne sīne münkeŖif tā nāf /Bu Kānī sevmesün n'itsün o fettān-ı dil-āŖūbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 9). [der-kef kadeĖ]

derlet-: Terletmek, terlemesine yol açmak.

Derletdi ten-i Kānīyi Ėummā-yı firāĖuñ /Sevdüm seni cānā yine āteŖlere dūŖdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 9). [derletdi, -di]

der-pey: Ardı sıra, arkasından.

Felekden bir gün uğurlansa **der-peyi** mücārātı /çeker etfāl Ėabs-i mektebi āzīneden Ŗoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 7). [der-peyi, -i]

derü: İnsan ve hayvan vücudunu bir örtü gibi saran koruyucu tabaka, ten, cilt.

Cild-i ten-i pür-dāđı Nesīmī gibi Ŗoydı /Kisvet mi keser kendüye gerdün **derümden** (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 12). [derümden, -mden]

derûn: 1. Kalp, yürek, iç, bâtın.

Senüñ işkuñdan özge var mı şimdi mâ-melek gayrı /**Derûn** bîrûn gamuñla her ne var ol gitdi ben
kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [derûn]

Bir qarâra göz qarârdur ol siyeh-dil katlûme /Kirpigüm kıpmam **derûnum** bî-qarâr itmem yine (Kânî
Divanı, Gazel 162, Mısra 6). [derûnum, -um]

Derûnumda cünûn ol rûtbe te'sîr eylemişdür kim /Nümâyân nâle-i zencîr her müy birûnumda (Kânî
Divanı, Gazel 179, Mısra 3). [derûnumda, -umda]

Haķîkat-ı zâhir her huşk ü ter unvân-ı bâtındur /**Derûnuñ** inkişâfı sîne-i meşrûhdandur hep (Kânî
Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [derûnuñ, -uñ]

Büryân iken **derûn** yine bir yandan atmanuñ /Bir yandan aşlı âya nedür ki ço âteşi (Kânî Divanı, Gazel
198, Mısra 5). [derûn]

Ey benüm sînemde cānum cānumuñ cān-pāresi /Hasretüñle oñmadan kaldı **derûnum** yaresi (Kânî
Divanı, Gazel 199, Mısra 2). [derûnum, -um]

Müsāferetse yeter itikāf ise kāfî /Benüm **derûnumu** mı buldı gam mekân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99,
Mısra 12). [derûnumu, -umu]

Derûnum pây-māl-i minnet-i dūnān iken hālüm /Cebînum āstān-ı zümre-i rindāna hasretdür (Kânî
Divanı, Gazel 35, Mısra 15). [derûnum, -um]

2. İçten, samimi.

Derûn āsüdelik azv eylemişler Kānî-i zāra /Yine dīvānenüñ gül-gün ārāmını yormışlar (Kânî Divanı,
Gazel 27, Mısra 9). [derûn]

derûn u dil: Gönülde ve kalpte.

Derûn u dilde dāğ u şerhalar baş gösterir yer yer /Geçen eyyāmda ol yâren ile itdüklerüm ańsam (Kânî
Divanı, Gazel 116, Mısra 3). [derûn u dilde, -de]

derûn u sîne: Gönül ve kalp.

Derûn u sîne çün dāğ u şerha yok şüfî /O halkasuz rezesüz köhne bâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel
138, Mısra 3). [derûn u sîne, -de]

derûnı inkisār eyle-: Gönülden, içten kırılmak, incinmek. İçten beddua etmek.

Misāl-i şîşe-i leb-rîz kim işkesde olmuşdur /Derûnî aşık-ı bî-çāre eyler inkisār ağlar (Kânî Divanı, Gazel
19, Mısra 10). [derûnı inkisār eyler, -ler]

derūn-ı sīne-i āġište-hūn: Kana bulanmış gönlün içi.

Ġamuñ konaqlamak ey rūḥ göñlümden geçürmişdüm /**Derūn-ı sīne-i āġište-hūnda** ezberüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 10). [derūn-ı sīne-i āġište-hūnda, -da]

derūn-ı sīne-i çāk: Yarık gönlümün derini, içi.

‘Aķīķ-pāre-i laḥt-ı derūn-ı hūn-ı ciger /**Derūn-ı sīne-i çāküm** mi buldı kân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 8). [derūn-ı sīne-i çāküm, -üm]

dervīṣāne: Bir tarikata girip ilim gören talebeye yakışır tarzda, eksik olarak.

Ehl-i devlet va‘d-i bī-incāz ile aldar seni /Şeyḥler de şimdi **dervīṣāne** hep esmā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [dervīṣāne]

deryāçe-i eṣki aķıt-: Gözyaşı gölü akıtmak. (Gözyaşlarının damla damla deġilde göl gibi çok akması, aşırı ağlamak)

Aķıtmaķ seng-diller ‘ıṣķına deryāçe-i eṣki /Urulmaķ böyle taṣdan taṣa cūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [deryāçe-i eṣki aķıtmaķ, -maķ]

deṣt ü kūh: Çöl ve daġ.

Deṣt ü kūhı niçe töldurmaya Mecnūnlar kim /Ḥüs-n-i Leylī bu tecellikedede kūh-der-kūh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [deṣt ü kūhı, -ı]

dest ü pāzen: Kıyafet, elbise.

Dest ü pāzen bu āteṣ-mevcde güstāḥdur /Her ṣināver ḳalur ayaķda virür her el cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [dest ü pāzen]

desterre-i sitem: Sitem testeresi.

Aġyāra faṣl ider seni kaṭ‘ice bil bunı /**Desterre-i sitem** seni Kānī keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [desterre-i sitem]

desti: Testi.

Ele **desti** alup saķķālīga raġbet idelden ben /Gelüp el öpmedük ṣākird mi üstād mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [desti]

dest-i düzd: Hırsızların eli.

Eli ehkinden al kim tã ola hãşşiyeti zãhir /Vezãret mührü **dest-i düzde** girmekle vezîr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [dest-i düzde, -e]

dest-i niyâzı aç-: Dua ve yakarış elini açmak. (dua etmek).

Sen hemân dest-i niyâzı bârgâh-ı Hãkka aç /Kâniyâ her ne dilerseñ Hãzret-i Allãh virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [dest-i niyâzı aç]

devâ: Tedbir, çare, derman.

Ne ma'cün olduñ ma'lûm oldu ey raḥîḳ-i 'Adn /Devâ-yı kãziyu'l-hãcâtı gördüm ben **devâlarda** (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [devâlarda, -larda]

devâ-yı kãziyu'l-hãcât: Bütün ihtiyaçları yerine getiren Hakim. Allah'ın devası dermanı.

Ne ma'cün olduñ ma'lûm oldu ey raḥîḳ-i 'Adn /**Devâ-yı kãziyu'l-hãcâtı** gördüm ben devâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [devâ-yı kãziyu'l-hãcâtı, -ı]

devr eyle-: Dönüp dolaşmak.

Ḥisseti gâlib olur dirler felek-meşreblerüñ /Süfre-i gerdünda **devr eyleyen** iki çörek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 10). [devr eyleyen, -yen]

devr it-: Dönmek, dolaşmak.

Kemâl-i kevkebe her nãkışuñ mülâzimidür /Gürüh-ı encüm ile **devr ider** gice meh-tãb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [devr ider, -er]

devrân: I. Felek, dünya. II. Baht, talih.

Getürmez cünbişe bu ḥuşk-şãḥ-ı cismimi **devrân** /Beni bir şalla şırt eyler kucaqlar şarşarum yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 35). [devrân]

devr-i bî-vefâ: Vefasız devir, zaman.

Bu **devr-i bî-vefâda** derdüñe dermân olur yoḳdur /Dem-i Ḥızr u Mesîḥâdan daḫı Kãnî şifâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 13). [devr-i bî-vefâda, -da]

devr-i felek-i ḥüsn u cemâl: Güzel yüzün ve güzelliğın talihi, bahtı.

Devr-i felek-i ḥüsn u cemâlüñ yine döndü /Mânend-i şihâb âb-ı ruḫı tîz söyüñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 1). [devr-i felek-i ḥüsn u cemâlüñ, -üñ]

devr-i leb: Dudağının çevresi.

Devr-i lebinde bâde-i vuşlat mübâh iken /Cānuñ var ise tevbe idüp terke şîşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 5). [devr-i lebinde, -inde]

devr-i meclis: Mecliste kadehin dönüşü, saki eliyle dolaştırılması.

Mâh-ı maḥsûf-veş alsun ele cām ḳahve /**Devr-i meclisde** o hürşîd-i dıraḥşān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 4). [devr-i meclisde, -de]

dey-mâh-ı firḳat: Ayrılığın kış ayı.

Sîneler bî-dâğ diller bî-ğam-ı ışk olmasun /Sönmesün **dey-mâh-ı firḳatde** ocağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 8). [dey-mâh-ı firḳatde, -de]

deyne kefil ü da'vî-i gayra vekîl ol-: Başkasının davasına vekil ve borcuna da kefil olmak. Başkasının sorumluluğunu üzerine almak. (Bir işi iyice araştırmadan cahillik yapıp üzerine sorumluluk almak, başını derde sokmak)

Da'vâ-yı dîn ü aşl u fūrû'âtı bilmeyen /**Deyne kefil ü da'vî-i gayra vekîl olur** (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 6). [deyne kefil ü da'vî-i gayra vekîl olur, -ur]

deyu: İçin, -den dolayı.

Hefte başında idüp ḥalk-ı ḥaṭ-ı müşğinin /Ḥaṭ degül ḥaṭ-ı ḥaṭādur **deyu** inkâr itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 8). [deyu, -dur]

Çâk-i zemîn-i sîneyi münbit maḥâl **deyu** /Toḥm-ı maḥabbeti dil-i şad-çâke ekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [deyu]

Bir içim şu **deyu** âteşlere girsem gider gelmez /Ya bir kerre yüzün görmege cān virsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [deyu]

Ferzend-i hünermend-i fülānum **deyu** söyler /Şorsañ meselâ şöhret-i cedd ü ebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [deyu]

Ṭutuldum bir perî-rüya **deyu** lâfuñ degül mesmû' /Şikâr oldum şanursın kendüñ ammâ şâ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [deyu]

Oldı leb-rîz-i gâzab sâķî meyi dökdüñ **deyü** /Sürçmesün 'âlemde bir kerre ayağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [deyü]

Vaḳtiyle ḳılarum **deyu** her-bâr nemâzı /Zâhid bize itdigüñ edâ hiç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 3). [diyu]

di-: 1. Söylemek.

Emsem lebüñi öpsem o gerdāni didüm ben /Güldi **didi** iḥsān yeri der-ḥīndür em mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [didi, -di]

Emsem lebüñi öpsem o gerdāni **didüm** ben /Güldi didi iḥsān yeri der-ḥīndür em mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [didüm, -düm]

Dil **dirler** idi ḳanı şıcaḳ ber olacaḳdı /Eyvāh o ḡam-ḥ̣'arı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [dirler, -rler]

Kāni mi ne **dirlerdi** kühen bendelerüñden /Ḥālā o dil o kārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 19). [dirlerdi, -rlerdi]

Tezyīn-i lafzı 'ayb diyenler neden **dimiş** /Ziyy-i nazīf ḥıl'at-ı fāḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [dimiş, -miş]

Arada biz hele şaşduḳ irāde maḥv oldı /Murādumuz **diyecek** bir murādumuz yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [diyecek, -yecek]

'Aḳlımı mehr virüp duḡt-ı rezi 'aḳd itdüm /Ger ḥelālümde **disem** 'ayb degül mālumdur (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [disem, -sem]

Baḅa raḡmen raḳībe iltifātın söyler ammā ben /**Disem** cem'iyetüñ bir aşlına irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 32). [disem, -sem]

Meger bu semte bilmezlikle 'avdet eyleye yoḳsa /Göñül ḥālın eger bir kerre **diyvirsem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 22). [diyvirsem, -yvirsem]

Görüp ḥüsnin dimiş hīç noḳta ḳonmaz /**Dimek** ister raḳīb ol yāra bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [dimek, -mek]

Görüp ḥüsnin **dimiş** hīç noḳta ḳonmaz /Dimek ister raḳīb ol yāra bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 5). [dimiş, -miş]

Çü 'aşıḳ cān görem dirse bedensiz /Aña ma'sūḳ **dir** cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [dir, -r]

Çü 'aşıḳ cān görem **dirse** bedensiz /Aña ma'sūḳ dir cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [dirse, -rse]

Hisseti ḡalib olur **dirler** felek-meşreblerüñ /Süfre-i gerdūnda devr eyleyen iki çörek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [dirler, -rler]

Öldürse de seni **dime** öldürme ḳā'il ol /Ol 'ısi-i dü-leb gelür iḥyā ider şaḳın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [dime, -me]

Şorsañ ne **dir** 'aceb şu muvaḥḥid geçenlere /Taḥḳīḳ-i mü'min olana kāfir diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [dir, -r]

Pasam **diyerek** nekrece şīveyle yanaşur /Saḳızlılarıñ şīnleri sīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [diyerek, -erek]

Şikeste-bāl görüp mürğ-i cānum ey Kānī /O yār nāz ile gelmiş **dimiş** şikār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 16). [dimiş, -miş]

Sürinürmiş **didiler** duhter-i rez leblerüñe /Bize bu sürmeceyi yoḥsa ḳadeḫler mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [didiler, -diler]

Seni her zerre bir başḳa şıfatla itmede tavşīf /Kimi Allāh kimi Yezdāndur **dirler** zebānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [dirler, -rler]

Ḥān-ı ḫalīl mi baña ḫān-ı vişāl mi /Ḥān-ı ḫalīl **didigimüz** ḫande mi ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [didigimüz, -digimüz]

Aldanma be-çeşmek be-serek **dirse** de Kānī /Ser-keşçe olur ḡalib-i aḫvāl-i serekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 13). [dirse, -rse]

Ol gözleri var mı görecek bir güzel ‘āşık /**Dirsin** ki dü-çeşm-i nigerānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [dirsin, -rsin]

Ḳābe ḳavseyne çıkar baḫtımuzuñ zerrātı /Egri toḡrı ne ki **dir** isem hep ebrū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 20). [dir, -r]

Āh mey-ḫāneye kimdür seni **dirseñ** götüren /Beni ol cānibe bu āb-ı keder-şū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 13). [dirseñ, -rseñ]

Ādemī-zāddur ammā ki perī-zād da **dirüm** /Beni ol vādīlere hep o melek-ḫū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 17). [dirüm, -rüm]

Dir imişsin ‘āşıkān mest-i müdām olmaḳ gerek /Cām-ı şevḳuñ dürdan bir kez gören ayık mıdur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [dir, -r]

Re’sü’l-ḫikem meḫāfet-i Yezdāndur **dimiş** /Şīr-i Ḥudā nażargeh-i Yezdān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 9). [dimiş, -miş]

Ağızla ağladur **diyemez** yoḳ bizüm ise /Tā mā-verā-yı ḡaybdadur intisābımız (Kânî Divanı, Gazel 72, Mısra 3). [diyemez, -yemez]

Beni görmek hevāsından geçerse varırım **dirse** /Eger ben ḫāhiş-i dīdārı göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [dirse, -rse]

Beni **dirdüñ** ki bu ḳuṭbu’d-devā’irdir maḫabbetde /Miyān-ı merkez-i ‘ışḳuñda miḫverdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [dirdüñ, -rdüñ]

Vārīd olur mı **didüm** ayrılmadı ol şūḫ /Didüm didüm ol dīde-i şūḫı diderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [didüm, -düm]

Vārīd olur mı didüm ayrılmadı ol şūḫ /**Didüm** didüm ol dīde-i şūḫı diderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 8). [didüm, -düm]

Der-āḡuş eyleyüp ḳoḳdum yañaḡın cām-ı ḫāb içre /**Didi** raḫm eyleyüp nūş it lebüm ammā neden şōñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 4). [didi, -di]

Zerre olurdım o miḫre ḫāksārumdur **dise** /Ḥāk-pā olurdım ammā ki ḡubārumdur **dise** (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [dise, -se]

Zerre olurdım o mihre hâksârumdur **dise** /Hâk-pâ olurdım ammâ ki gubârumdur **dise** (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [dise, -se]

Ben ğam-ı aġyârdan itmezdüm ey dil iştikâ /Âh bir kerre baña ol yâr yârümdür **dise** (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [dise, -se]

Eylemezdüm bir daġı nezzâre-i semt-i vişâl /‘Âşıkânım çeşm-düz-ı intizârumdur **dise** (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 6). [dise, -se]

Hisset itmezdüm dilâ naġd-i niyâzı şarfda /Nâzenînüm ‘âşıkân-ı nâzkârumdur **dise** (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 8). [dise, -se]

Kevserüñ adın añar mıydum hele leb-teşnegân /Yâr eger leb-teşnegân būs-ı kenârumdur **dise** (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [dise, -se]

Dâne-i eşküm ‘aķik-i sürġı eylerdi ġacîl /Ĥasret-i la‘l-i lebüm gevher-nisârumdur **dise** (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 12). [dise, -se]

Kâniyâ eylerdüm ol şūġa bütün cânım fedâ /Mażhar-ı nîm-iltifâtum yâr-ı ġârumdur **dise** (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 14). [dise, -se]

Bir merhem ‘aceb var mı didüm dâġ-ı derûna /Güldi **didi** gel leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [didi, -di]

Bir merhem ‘aceb var mı **didüm** dâġ-ı derûna /Güldi didi gel leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [didüm, -düm]

Emsem ‘aceb emsem ola mı la‘lünü **didüm** /Bir şive ile söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 21). [didüm, -düm]

Pîr-i mey muġ-beççe **dirler** bir cüvânı sevġ ider /Bint keremüñ ġayrisin ben ihtiyâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [dirler, -rler]

Müslimânâne belâ olmadığı kâfîdür /Müslimân ol **dime** ġafletle o kâfir-kîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 10). [dime, -me]

Kânî ‘amel şaġîfesinüñ görse bir yüzün /Lâ-büd **dimek** gerek hele bir yüzü aġıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 10). [dimek, -mek]

N’olur sen de **diseñ** ol şūġ-ı şîrînkâra ey Kânî /Nedür bu çend rûze ‘izzet-i dîdâr küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [diseñ, -señ]

Şüfî bu gice meclise geldi şehir üstü /Ėulġul **diyicek** ġalk sebû ġalkale virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 12). [diyicek, -yicek]

Didüm saña ben cânı fedâ idecegümdür /İkrâruma bağdı paţadaġ isteye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [didüm, -düm]

Dünyâ yıķılır ummaz idüm büseye ruġşat /Bir büse **didüm** luġ ile gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [didüm, -düm]

Virmek saña bir şey mi **dimüşdüm** dil ü cânı /Ol tıfl-ı sebük-maġz hemân vir diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 3). [dimüşdüm, -müşdüm]

Açıl semt-i gülistāna yine ey gülşen-i hūbı /Şalın biñ nāz ile nā-çār Ṭübā lek **disün** ṭubı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [disün, -sün]

Gönül **dirler** aña nām-ı diger yek-kaṭre hūn-ı germ /Bu gül-bünde hemān bir gönçe-i ne-küşüdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [dirler, -rler]

Pişürdük işleri nefsi ne-puḥteyle bu maṭbahda /Ḥayāl-i ḥām **dirler** fikret-i bī-hüdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [dirler, -rler]

Nüşa-i şî're nedür cā'ize **dirseñ** el'ān /Görmedüm şüret-i taḥşinde pāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 17). [dirseñ, -rseñ]

Celāle'd-dīn-i Mevlānā kitāb-ı Mesnevīsinde /Kerāmāt-ı bülend-i evliyādandur **dimiş** anı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 8). [dimiş, -miş]

Ḳulaġuñda küpe olsun **dimekdür** pend cūyāna /Hemīşe gūş-ı hūş-ı bendegān-ı şāhda mengūş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 7). [dimekdür, -mekdür]

Dem-i vişāl dem-i vā-peşine tev'emdür /Seherde ġālib olur **dirler** ekseriyā ḥ'āb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [dirler, -rler]

Gözüm merdümleri āġıştedür ḥun ben şehīd-i 'ışk /Baña ādem **dinür** mi ğayrı ādem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [dinür, -nür]

Ben **dir** idüm ki berāber olalum ḥayli zamān /Ḳalmamış ḳismet-i bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [dir, -r]

2. Diye düşünmek.

Dime iḥmāl ider ümmīd ki imhāl eyler /Bir gün olur işi ber-şüret-i dil-ḥ'āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 11). [dime, -me]

Aġlar iseñ gūşe-i vaḥdetde kimse bilmesün /**Dimesünler** var ise bir kimseden ḥācetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [dimesünler, -mesünler]

Esb-i himem-i nāz-ı perīşānı egerle /Ol saña baş egmez **dime** bi'llāh eger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [dime, -me]

Çekmem **dime** ḳahrın deġerin añla o şūḥuñ /Degmez mi şanursın bu ḳadar nāza deġer çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [dime, -me]

Şad ḥamd ki yüz bulmadı benden zen-i dünyā /Āḥir **didi** kendüm gibi bir şevhere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 18). [didi, -di]

Dīvāne-vār nā-be-mahāl cānuma hücüm /İtmez **dime** nigāhuñı cānā ider şaḳın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [dime, -me]

Fā'ide yokdur umūr-ı i'tibārīde **dime** /Şatdırur zīrā duḥānı boġçe vü dizi göbek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 15). [dime, -me]

Düşmez **dir** idüm büsesinüñ mevsimin ammā /Ḥ'āb aldı şeker bādem-i çeşmin düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [dir, -r]

3. ... diye adlandırmak, ... diye vasıflandırmak.

Bülbülün yapsa yuvasın gül **dinilmez** reng aña /Şu'lezâr-ı reng-i gül cāy-ı nişest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [dinilmez, -nilmez]

Lebi gülnâr o bütûñ ğabġabı sîb-i terdür /Sîne vü nâfesi ayvâ **diyecek** yerlerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [diyecek, -yecek]

dîdâr-ı ehibbâ: Dostların yüzü. (Dostlarla birlikte olmak)

Dîdâr-ı ehibbâ virür insâna neşât /Evsâh-ı ğamı âb-ı maĥabbet yayġar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [dîdâr-ı ahibbâ]

dîdâr-ı yâr: Sevgilinin yüzü.

Bahâr-ı ĥasretüm **dîdâr-ı yârı** yıl geçer görmem /Göñül de gitdi elden iztirârî yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [dîdâr-ı yârı, -ı]

dîde: Göz.

Sen eyle râĥat ile 'azm-i ĥ'âb ey **dîde** /Seni de seyr iderüz âh u intizâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [dîde]

Yoluñda **dîde** şalkum şalkum incüler nisâr itdi /Gel ey şehvâr-ı varum cevher-i ferdim niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 13). [dîde]

Dil âgeh olmayıcaġ **dîde** rüşenâ olmaz /Ĥudâ-yı ĥâneye muĥtâcdur ġüşâyiş-i bâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [dîde]

Dîde tûfânzâr-ı eşk içre iki girdâbdur /Çâr-mevc-i giryedür ya bâr ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [dîde]

'İşġa düşeli **dîdelerüm** itmedi râĥat /Yoluñda senüñ virdi niçe kerre döküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 3). [dîdelerüm, -lerüm]

dîde-i cân: Can gözü, kalbin derinlikleri.

Ey nür-ı başâr **dîde-i cânım** seni gözler / Nür-ı nigeĥ-i şu'le-feşânım seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [dîde-i cânım, -um]

dîde-i fütüvvet: Cömertlik, baġışlama gözü.

Aç **dîde-i fütüvveti** tavr-ı 'amâyı ġo /Feth-i tılısm-ı ism-i mu'ammâyı çek çevir (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [dîde-i fütüvveti, -i]

dīde-i giryān: Ağlayan göz.

Giryeden şanma ağardı **dīde-i giryānumuz** /Sen Hümāyı şayd için kırduğ bir iki yerde ağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [dīde-i giryānumuz, -umuz]

dīde-i şūh: İşveli, cilveli güzelin gözü, bakışı.

Vārīd olur mı didüm ayrılmadı ol şūh /Didüm didüm ol **dīde-i şūhı** diderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 8). [dīde-i şūhı, -ı]

didirt-: Söyletmek.

Keфіl-i zinde-i hāzır vaşī-i mürde-i gā'ib /**Didirdüp** kendüye bir tırfa ad itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [didirdüp, -üp]

dīger: Başka, öteki, öbür.

Dili düzd-i nigāhuñ cānı bir **dīger** melek-peyker /Dü-kār-ı müstakıldür ikisi bir oğdan çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 3). [dīger]

Bu nāzişlerle cānā yürüyişden bellidür elbet /Nedür söyle **diger** reftār bu reftār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [diger]

dīger-gün: Izdıraplı.

Benüm senden murādum yoğ iken hālüm **dīger-gündur** /Çanı ardum şıra bād-ı şabā tek yeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [dīger-gündur, -dur]

dikḳat: İhtimam, incelik.

Dikḳat gerek 'izām-ı ecillā-yı 'āleme /Zīr-i lühūd 'izām-ı nev-āḫir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [dikḳat]

Bağma dikḳatle gāzab vakti amān çehresine /Uğraruz gāmzesinüñ nāvek-i nā-kehresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [dikḳatle bağma, -ma]

dikḳat ol-: İlgıyla, özenle bakmak.

İl için yırtmağ yarmağdur āhen- dillerüñ kārı /Müşāhiddür bu ma'nā **dikḳat olunsa** şabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [dikḳat olunsa, -unsa]

dil: 1. Gönül, kalp, yürek.

Bu **dil** seni gözler seni yüzler seni özler /Hep cāy-gehi hāk-i reh ü tīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 17). [dil]

Olurdu hâṭıra-i vuşlatuñ **dile** reh-yâb /Geçeydi düzaḥa Firdevs çeşmesinden âb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [dile, -e]

Dil dirler idi kanı şıcaḳ ber olacaḳdı /Eyvâh o ḡam-ḥ̄arı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [dil]

Toḡm-ı maḥabbet ekdi o ḥâl-i siyeh **dile** /Bîḥ ü büni ṭutarsa o yüzden ekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [dile, -e]

Ṭaḳmış miyânına o zerîn ḥançerin gelür /Tîḡ-i nigâhı **dilleri** delmez kıyâs ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [dilleri, -leri]

Dilüm endîşe-i vaşl-ı dil-ârâdan olup maḥrûm /Ḥayâlüm Kâniyâ fikr-i sürür-ı câna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 17). [dilüm, -üm]

Ol zülf o perçem ol an **dilden** çıkar mı bir an /Ḥâlüm neden perîşân hîç şâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [dilden, -den]

Dil dadanmış idi nuḳl-i ḥoş-güvâr-ı vaşluña /Şimdilik zehr-âb-ı hicrâna ḳoraldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 11). [dil]

Ṭabanı yanmış âsâ pek yürür zâhid nedür fâ'iz /Siyâh âhenden ey **dil** beyzâ-ı tîḡ-ı tâbân çıḳmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [dil]

O gül kim Ḥazret-i Ḥaḳḳ reng ü bü virmiş aña ey **dil** /Dimâḡuñda şadâkatsüz ḳoḳulmaz añladuḳ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [dil]

Dil âgeh olmayıcaḳ dîde rûşenâ olmaz /Ḥudâ-yı ḥâneye muḥtâcdur ḡüşâyiş-i bâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [dil]

Oyarsın nâḥun-ı ḥasretle baḡruñ fâ'ide virmez /Açılsa sînede **dilde** ser-â-pâ dâḡlar gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [dilde, -de]

‘Aceb bir ḥâle dūş oldum **dilüm** var dil-berüm yoḳdur /Ne sırdur dürc-i dil hem-çün şadefken gevherüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [dilüm, -üm]

Çıplaḳ da binse menzil-i maḳşûdına yeter /Ey **dil** rikâb-ı vaşla eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [dil]

Dile te'sîr-i keyf-i merhem-i vuşlat ḳadar siñmiş /Lebüñ bir kıymet-i cevherdür ol gencîneden çıḳmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 11). [dile, -e]

Sîneler bî-dâḡ **diller** bî-ḡam-ı ‘ıṣḳ olmasun /Sönmesün dey-mâh-ı firḳatde ocaḡı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [diller, -ler]

Ol dil-berüñ ḳapusına **dil** eyler intisâb /Reftârı reşk-i şîve-i kebk-i derî ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [dil]

Düşer **dil** âsitân-ı dil-bere mey-ḥânededen şoñra /İder bir secde-i İskenderi ammâ neden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 1). [dil]

Ben ḡam-ı aḡyârdan itmezdüm ey **dil** iştikâ /Âh bir kerre baña ol yâr yârümdür dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [dil]

Geçdi ol yāre beni āgyār zār itmeme yine /Geçse **dilden** gizli biñ oğ āşikār itmeme yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [dilden, -den]

Ġābe-i ğayba mülāşik gerek etrāfı **dilüñ** /Olamaz me'sede-i sırr-ı kazā her bīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 5). [dilüñ, -üñ]

Kāniyā yāra pek aldanma ki işkeste ider /**Dilüñi** seng-i cefālarla misāl-i şīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 12). [dilüñi, -üñi]

Dilüm kanlar yutar kanlar döker göz kâna müstağrak /Bu demlerde 'aceb şol cān sersem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 1). [dilüm, -üm]

Şem'ci bezm-i şu'legāh-ı vaḥdetüñ pervānesi /Olmaz ey **dil** kārgāh-ı ḥikmetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 2). [dil]

Fikr-i lebüñ niçün **dile** āteş virür müdām /Meşhūr degül mi başdurur elbet şu āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [dile, -e]

Dil āyet-i 'ışkı oğdı soñra üfürdi /Ser-şafḥa-i cān u bedeni bī-huşayazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 7). [dil]

Er oğlı erliğini gördi ol dehen tengüñ /**Dil** ol fikirle Semerkand mı Ardahān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 26). [dil]

Şemm itmege ğisūlarımı bu gice Kānī /**Dil** başın uzatdı vü girībāna ḳolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [dil]

Bu cezbe vü an hep saña mevhüb-ı Ḥudādur /An an **dili** şayd eyledi rindāne ḳolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 10). [dili, -i]

Tehī **dil** mā-sivādan vāşıl-ı feyz-i me'ānīdür /Eser evfākda ḥāli vasaḳ bir ḥānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [dil]

Cān eger endühdan efgār ise serper çıkar /**Dil** verādan reste-i efgār ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 2). [dil]

Şimşek gibi 'ışkuñ şereri **dilde** çaḳarken /Mey-ḥānedeki bādeyi çaḳmaḳ ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [dilde, -de]

Ne Maşūram ne ber-dār-ı ser-i zülf olmaḳ ister **dil** /Nesīmī-vār hem de yüzmege lāyık derüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 25). [dil]

Dilde kim hāşıl ola cezbe-i mıḳnaḳısi /Ḥaşm-ı pulād-ten olsa bayağı kāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 15). [dilde, -de]

Ürküttdi **dilüm** vaḥşet-i endīşe-i hecri /Düşde daḳı bu rüḥ-ı revānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [dilüm, -üm]

Ḥaleb-i vuşlat-ı dildār **dile** 'ayb mıdur /Hecre şalduñ beni bu cāygeh-i reybi midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [dile, -e]

Ġam **dilde** ḫururken yine hicrāna şataşduḳ /Çarḫ-ı felek itdi kederi zam zam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 25). [dilde, -de]

Almış yine ortaya **dili** ğamze vü müjgân /Hañçer kılıç üstünden aşar dem dem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 11). [dili, -i]

Kâni mi ne dirlerdi kühen bendeleründen /Hâlâ o **dil** o kârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 20). [dil]

Ben kâkülünü **dil** ser-i ğisûları koçdı /Alduğ koğusun vuşlatınuñ şem şem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 17). [dil]

Dilenüp gezmede ben ğāh zekāt-ı hüsünüñ /**Dilümi** kârd-ı ğamla delenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [dilümi, -ümi]

‘Ālimü’l-ğayb tağalluş idinürseñ şâyân /**Dilimüz** vâkıf-ı sırr-ı dehen-i dil-berdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [dilimüz, -imüz]

2. Dil, lisan. Konuşma dili.

‘İşkuñ **dili** ‘uşşâkı Huseynîye çıkardı /Taḥsîn ide gör hüsünüñi iḥsân saña kaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [dili, -i]

dil al-: Gönül almak, aşık etmek.

Dil alur ol perî soñra dil-i mahrûkdan çıkmaz /Yataklı düzd-i kâmil-ḡâne-i mesrûkdan çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [dil alur, -ur]

dil ehli: I. Gönül sahibi II. Aşık.

Kendin **dil ehli** âteşe atmağ da iş midür /Kânî ider fedâ-yı ser ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 11). [dil ehli, -i]

dil ḡarîmi: Gönül, başka kişilerin girmesinin yasak olduğu yer.

Dil ḡarîminde ne nâ-maḡrem ne maḡrem kaldı hîç /Ravza-i dilde der ü dîvâra ḡâcet ḡalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [dil ḡarîminde, -nde]

dil ü cāmı vir-: Canını ve gönülünü vermek.

Virmek saña bir şey mi dimüşdüm dil ü cāmı /Ol tıfl-ı sebük-mağz hemân vir diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 3). [dil ü cāmı virmek, -mek]

dil ü şadr u dimāğ: Akıl ve sine ve gönül.

Hep pâreler misin **dil ü şadr u dimāğımız** /N’itseñ gerek daḡı güzelüm yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 3). [dil ü şadr u dimāğımız, -ımız]

dil vir-: Gönül vermek. Sevmek.

Dil virme hâkine seni rüsvâ ider şaķın /Sevdâ-yı zabt-ı mülk-i süveydâ ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 1). [dil virme, -me]

dilâ: Ey gönül, sevgili.

Hisset itmezdüm **dilâ** naķd-i niyâzı şarfda /Nâzenînum ‘âşıkân-ı nâzkârumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [dilâ]

Dilâ evvel gönüldi yâr-ı gâr ol gitdi ben kaldum /Ėam-ı dirînemüzden guşsa-hÿâr ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [dilâ]

dil-âzâr: I. Gönül kıran. II. Sevgili.

Baņa âzârı için Ėam yeme lâkin **dil-âzârüm** /Raķîb-i rû-siyâhı zemm idüp yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 23). [dil-âzârüm, -um]

dil-ber: I. Gönül alan güzel. II. Sevgili.

Ėurbiyyet ider ‘âşıkâ ĩrâs tesellî /**Dil-ber** olıcaķ hâne-cüdâ hîÇ çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [dil-ber]

Ėatlu dildür **dil-bere** lâzım olan Ėüsn-i edâ /Lebleri dendânları şehdâne olmış olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 5). [dil-bere, -e]

Ėayretle hemân üstüme **dil-ber** düşeyazdı /Ben hergiz inanmadum o dağı düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [dil-ber]

Ne semte varsa **dil-ber** şoluğı anda alur ağyâr /Ėuyırmaz âh-ı dil-süzün yorılmış Ėüyyiâ Ėışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [dil-ber]

‘Aceb bir hâle düş oldum dilüm var **dil-berüm** yokdur /Ne sırdur dürc-i dil hem-Ėün şadefken Ėevherüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [dil-berüm, -üm]

Olur pür-hÿün dü-dâdem hem-Ėü sâĖar **dil-berüm** ańsam /Kelef baĖlar dü-ruĖsârüm o mâh-ı enverüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [dil-berüm, -üm]

Her zamân sâğar-ı bezm-i meyi **dilber** mi sürer /Yoğsa bu zevķ u şafâyı yine sâğar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [dilber]

Nerm ister iken **dil-beri** ser-keşlere düşdüm /Bir şuda idüm Ėamla ki âteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [dil-beri, -i]

Dil-berleri sensüz Ėöze göstermedigüm hîÇ /Ey rÿh-ı revân Ėÿâhiş-i dâdârũn içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [dil-berleri, -leri]

dil-berān: Gönül alıcı güzeller.

Yıkar bir hamlede zīr-i temelden **dil-berān** elbet /Binā-yı şabr-ı ‘āşık üstüvār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [dil-berān]

dil-berān-ı ser-keşān: Dik başlı güzeller, sevgililer.

Nedür ol nāz u cilve **dil-berān-ı ser-keşānlarda** /O şīve var midur şimşād u ‘ar‘arda yabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [dil-berān-ı ser-keşānlarda, -larda]

dil-ber-i şāhib-vefā: Vefa sahibi güzel, sevgili.

Zāhid beni görür de şānur ki şafām var /Ya‘ni cihanda **dil-ber-i şāhib-vefām** var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [dil-ber-i şāhib-vefām, -m]

dil-ber-i sīmin-ber: Gümüş gerdanlı (ak gerdanlı) sevgili.

Bir kaşları yā **dil-ber-i sīmin-ber** düşdüm /Peykān-ı ser-i tīrine sīnemgere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [dil-ber-i sīmin-ber, -e]

dil-berüñ kapusı: Sevgilinin kapısı, dergahı.

Ol **dil-berüñ kapusına** dil eyler intisāb /Reftārı reşk-i şīve-i kebk-i derī ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [dil-berüñ kapusına, -na]

dil-bestegīde: Gönül bağlamaya yarayan.

Ayrılmanuñ gönül niçe ser-riştesin bulur /Kānī o riştenüñ ucı **dil-bestegīdedür** (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 18). [dil-bestegīdedür]

dildār: Gönül alan sevgili.

Fitne pā-buşın öper **dildār** mest olmuş yine /Ġamze ol terlikle gör hañcer be-dest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 1). [dildār]

dildār-ı haṭ-āverde: Sakalları (ayva tüyleri) çıkmış (güzelliğini yitirmiş) sevgili. Yaşı geçkin sevgili.

Şolmuş çiçeği başuma ṭakmak ne revādur /**Dildār-ı haṭ-āverdeye** bakmak ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [dildār-ı haṭ-āverdeye, -ye]

dile-: İstemek, arzulamak.

Ma‘şūkdan gelür taleb-i vaşla ārzū /Kānī o şūh vaşlını hep istemek **diler** (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 14). [diler, -r]

Sen hemān dest-i niyāzı bārgāh-ı Hākka aç /Kāniyā her ne **dilerseñ** Hāzret-i Allāh virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [dilerseñ, -rseñ]

Öpmek **dilemişdüm** yañağın mest iken ammā /Bilmem geçilür mi o yaña tīg-i nigehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [dilemişdüm, -mişdüm]

Şu gevherler ki nesr itdüm anı zīb-i bināgūş it /Eger olmağ **dilerseñ** ‘ālem içre ma‘rifet Kānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 18). [dilerseñ, -rseñ]

dile al-: Diline, ağzına almak/gönle koymak.

O dem ki kara haberlerle haṭṭ-ı yār gelür /Bahār u sebzeyi alma dile gubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [dile alma, -ma]

dile vird it-: Diline dolamak. Çok tekrar etmek.

Raḳībi ḥāṭıruñ çün zāhidi Allāh için Kānī /**Dile vird itmedük** en‘ām mı evrād mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 12). [dile vird itmedük, -medük]

dil-ḥaste: Gönlü hasta, hasta gönüllü.

Dil-ḥastelerüñ başı ucında ṭurur ol şūh /Şüretde i‘āde içi telḳindür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 15). [dil-ḥastelerüñ, -lerüñ]

dil-ḥastegī-i ‘āşık: Aşığın gönül hastalığı, yürek derdi.

Dil-ḥastegī-i ‘āşıkı şorma ḥekīmden /Ol mes‘ele var ise de āḥestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 15). [dil-ḥastegī-i ‘āşıkı, -ı]

dil-ḥūn: İçi kan ağlayan.

‘Aceb bir ben miyim **dil-ḥūn** ḡadrüñ biñ mi yüzbiñ mi /Vefāsızluğ mesānidinde pek ‘ālī maḳām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [dil-ḥūn]

dil-ḥ‘āh: Gönlün arzu ettiği, gönlün istediği, arzu edilen.

Cemālī seyrini **dil-ḥ‘āhum** üzre itmedüm Kānī /Bu küstaḥlıḳ nigāh-ı ḥ‘āhişümde āḡlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 15). [dil-ḥ‘āhum, -um]

dil-i āgāhla ol-: Gönlü uyanık ile olmak.

Uyanıklar uyurlardan selāmetdür seferlerde /Çü rāh-ı ʿışka düşdüñ gel **dil-i āgāhla ol** sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [dil-i āgāhla ol]

dil-i bī-kīne: Kinsiz, temiz gönül.

Aña bir hāne-i bī-minnet oldı sīne-i Kānī /Hayālūñ bir yere başmaz **dil-i bī-kīneden** şöıra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 10). [dil-i bī-kīneden, -den]

Hayālūñ bir yere başmaz **dil-i bī-kīneden** şöıra /Miyānuñ çoçmağa imkân yok āyīneden şöıra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [dil-i bī-kīneden, -den]

dil-i bīmāruñ: Hasta gönül.

Cān be-leb gözleri yollarda **dil-i bīmāruñ** /Yürisün hastesini görmege cānān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [dil-i bīmāruñ, -uñ]

dil-i dīvāne: Deli gönül.

O āfet küsdi gitdi Kānī-i bī-çāreye şimdi /**Dil-i dīvāneyi** ardınca göndersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 36). [dil-i dīvāneyi, -yi]

Bugün bir seng-dil-i dildār-ı bī-rahme dü-çār oldum /**Ťaş añdurdum dil-i dīvāneye** kühsārumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [dil-i dīvāneye, -ye]

dil-i hayret-zede: Hayrete uğrayan, şaşırın gönül.

Ėam yeme ey **dil-i hayret-zede** gaddāruñ işüñ /Ėazret-i Muntakim-i ʿadl be bi'llāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [dil-i hayret-zede]

dil-i hūrşīd: Güneşin (sevgilinin) gönlü.

Pāsbān ol ser-i kūyuñda o māhuñ Kānī /Şu zemīnde **dil-i hūrşīdi** misāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [dil-i hūrşīdi, -i]

dil-i hüşyār: Akıllı gönül.

Bayılmış bir büt-i tersā-fürüşa ʿaqlın aldurmış /Yıkılmış rüz-ı mestīden **dil-i hüşyārumı** gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 8). [dil-i hüşyārumı, -umı]

dil-i kānī: Kani'nin gönlü.

Miyān-ı bezm-i mey-hʿārān-ı ʿışk-ı şevke baş koydum /**Dil-i Kānī** gibi ben de senüñ meftūñnam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 20). [dil-i kānī]

dil-i maḥrūk: Yanmış gönül.

Dil alur ol perī soñra **dil-i maḥrūkdan** çıkmaz /Yataklı düzd-i kâmil-ḥâne-i mesrūkdan çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [dil-i maḥrūkdan, -dan]

dil-i mecrūh: Yaralı gönül.

Ne mümkindür o ḥünideñ şikâyet eyleye Kânî /Şikâyetler yine varsa **dil-i mecrūhdandur** hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 14). [dil-i mecrūhdandur, -dandur]

O deñlü bî-amândur ğamze-i bî-raḥm u ḥün-rîzi /**Dil-i mecrūhumuñ** ben meyyitin sersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 28). [dil-i mecrūhumuñ, -umuñ]

dil-i nâ-çâr: Çaresiz gönül.

Cânâ beni sen ğayb ideyazmış idüñ ammâ /Ben de **dil-i nâ-çârı** yitürdüm bulamam hiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [dil-i nâ-çârı, -ı]

dil-i nālân u zâr: Ağlayan ve inleyen gönül.

Ağlatdı añdırup **dil-i nālân u zârı** hem /Ol göñlümi alanı mı feryād-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 9). [dil-i nālân u zâr, -ı]

dil-i nâ-müsta‘id: Akılsız, kabiliyetsiz gönül.

Dil-i nâ-müsta‘id feyyâzdan bî-behredür dâ‘im /Nemâ-ḥārâ-yı saḥta ebr-i feyz âsârdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [dil-i nâ-müsta‘id]

dil-i şad-çâk: Paramparça olmuş gönül.

Çâk-i zemîn-i sîneyi münbit maḥâl deyu /Toḥm-ı maḥabbeti **dil-i şad-çâke** ekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [dil-i şad-çâke, -e]

dil-i şeydâ: Deli, divane gönül.

Olup pâ-mâl ḥayret kendüden geçmiş **dil-i şeydâ** /Semend-i nâza binmiş ḳorḳaram ol bî-amân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 3). [dil-i şeydâ]

Râh-ı ‘ışḳa bu **dil-i şeydâyı** şaldum yaluñuz /Künc-i ḥayretde tek ü tenhâca ḳaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [dil-i şeydâyı, -yı]

dil-i ‘uṣṣāk: Âşıkların gönlü.

Dil-i ‘uṣṣāk elbet müncezibdür semt-i hûbâna /Merâci’dür efendi mu‘teber lâ-büd zamâyirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 3). [dil-i ‘uṣṣāk]

dil-i zâr: Ağlayan, inleyen gönül.

Acı söze ne borcu var ‘âşıkun begüm /Gâhice istemez mi **dil-i zâr** bir piyâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [dil-i zâr]

İderdüm dilli defter şerha vü dâğı **dil-i zârâ** /Raqam-senc olmağa şâyeste dilli defterüm yoqdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 17). [dil-i zârâ, -â]

Eglenürdi **dil-i zârum** nağam-ı bülbül ile /Gülşenümden o gül-i ter de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 11). [dil-i zârum, -um]

Şahne-i hâk-i Necefdür **dil-i zârûñ** mededi /Çat‘-ı ümmîd idelüm şahne vü şahdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 13). [dil-i zârûñ, -uñ]

dil-i zâr u nizâr: Zayıf ve dermansız gönül.

Çatlatdı mürğün **dil-i zâr u nizârımı** /Yağdı yuvamı cânımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 15). [dil-i zâr u nizârımı, -ımı]

dilini çiyne-: Sözü ağızda gevelemek, tevil için uğraşmak.

Dilini çiyneyerek nâz iderek Kânîye /Şekkerîn harf-i zebânın gevenüm hoş geldün (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 11). [dilini çiyneyerek, -yerek]

dillere düş-: İnsanların diline düşmek, dedikodusu yapılmak.

Göñülden ider her kişi ümmîd vişâlün /Sevdüm seveli hâzretün **dillere düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [dillere düşdüm, -düm]

dilleş-: Söyleşmek, mükâleme ve musahabe etmek.

Yek dillük eylesün baña **dilleşmede** dü-dem /Boş koymasun şu yanımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 27). [dilleşmede, -mede]

dilli defter it-: Bütün ayrıntılar gösterilerek yazılan defter etmek. (Gönüldeki yara ve yarıklar deftere yazılan yazılara benzetilmiştir)

İderdüm dilli defter şerha vü dâğı dil-i zârâ /Raqam-senc olmağa şâyeste dilli defterüm yoqdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 17). [dilli defter iderdüm, -erdüm]

dilli defter: Bütün ayrıntılar gösterilerek yazılan defter.

İderdüm dilli defter şerha vü dāğı dil-i zārā /Raḡam-senc olmağa şāyeste **dilli defterüm** yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 18). [dilli defterüm, -üm]

dil-mürde: Gönlü ölü, duygusuz.

Niçe **dil-mürde** olmaz şüret-i ten-zinde de insân /Küser ‘uşşâkına o âfet-i cān bir zamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [dil-mürde, -mez]

dil-rîş ol-: Dertlenmek.

Ḳîl ü kâl-i haber-i haṡṡ ile **dil-rîş olma** /Müjde-i zimnî-i vuşlatda hayâl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [dil-rîş olma, -ma]

dil-rübâ: I. Gönül çalan, gönül hırsızı. II. Güzel, sevgili.

Senden özge **dil-rübâyı** hür olsa istemem /Āftâb-āsâ ser-â-pâ nūr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [dil-rübâyı, -yı]

dil-şâh-nişînin: Gönül cumbası, balkon.

Kânî gibi şeh-râh-ı hayâlûñde olurmış /Dil şâh-nişîninde bu cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [dil-şâh-nişîninde, -de]

dimâğ: 1. Akıl, fikir.

O gül kim Hâzret-i Haḡḡ reng ü bû virmiş aña ey dil /**Dimâğunda** şadâḡatsüz ḡoḡulmaz añladuḡ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 10). [dimâğunda, -unda]

2. I. Beyin. II. Burun.

Dimâğum âşinâ-yı bûy-ı ümmîd olmadan ḡaldı /Dehānum çāşnî-i lezzet-i iḡsâna ḡasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [dimâğum, -um]

dimâğ-âzürde-i bûy-ı ḡam: Gam kokusundan zihni incinmek, yorulmak.

Çoḡ zamānlardur **dimâğ-âzürde-i bûy-ı ḡamuz** /Bir esivir ey nesîm-i ḡîsuvân-ı yâr esi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 7). [dimâğ-âzürde-i bûy-ı ḡamuz, -uz]

dinle-: Kulak vermek, kabul etmek.

Şefâ‘at-ḡ‘âhlıḡ **diñlemez** ‘özre itibâr itmez /Zemîn ü âsmâni başuma dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 25). [diñlemez, -mez]

dir dir ditirek: Tir tir titremek.

Çün reglerüm aldı bedenümde ditirekler /Dir ten tene nâ dir tene **dir dir ditirekler** (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 2). [dir dir ditirekler, -ler]

dıraht-ı huşk: Kurumuş, cansız ağaç.

Berü döşekden ayırma beni ey gül-bün-i tâze /**Dıraht-ı huşk** neşve-nâ-pezir âsâ yerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 30). [dıraht-ı huşk]

Şeref insâna zîb-i câme vü destârdan gelmez /**Dıraht-ı huşke** revnâk mihr-i pür-envârdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [dıraht-ı huşke, -e]

direk: Direk, sütun.

Mellâh Hasan göstererek ‘âşıka kâmet /Degdi direk-i keşti-i hicrânda **direkler** (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [direkler, -ler]

Hud‘a itme kavl ü fi‘lünde şağın ‘ariflere /Meşreb ehli istemez sâğarda kıl deñlü **direk** (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 12). [direk]

direk-i keşti-i hicrân: Ayrılık gemisinin direği.

Mellâh Hasan göstererek ‘âşıka kâmet /Degdi **direk-i keşti-i hicrânda** direkler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 4). [direk-i keşti-i hicrânda, -da]

dirhem ü merhem: Derman, çare, ilaç.

Dâğ-ı dilüme hançer-i âzârı gibi yok /İnşâf olınsa güzelüm **dirhem ü merhem** (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 8). [dirhem ü merhem]

dirîğ it-: Esirgemek, sakınmak.

Nigâh-ı nâza da kâ’il idük **dirîğ itdi** /Zebân-ı nâz yine yâ bâri tercemân mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 19). [dirîğ itdi, -di]

dirilt-: Canlandırmak, yaşar duruma getirmek, hayat vermek.

Kızdukca kızdı nâleye qorlandı çün hamâm /**Dirilti** keff-i cānumı feryād-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 26). [dirilti, -di]

disām-ı ālfām-ı gönçe-i maqşūd: İstek ve arzu tomurcuğumun al renkli kapağı, tıpası. Sevgilinin dudağı.

Açılmaz mı **disām-ı ālfām-ı gönçe-i maqşūd** /Kalur mı gönçe-i taşvīr-āsā beste-leb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [disām-ı ālfām-ı gönçe-i maqşūd]

ditirekler al-: Titreme tutmak.

Çün reglerüm aldı bedenümde ditirekler /Dir ten tene nā dir tene dir dir ditirekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [ditirekler aldı, -dı]

dīvān: Huzur, makam.

Ey pādişeh-i mülk-i melāhat yeter oldı /İtdüñ sitem-ābād bizi **dīvān** saña ıaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [dīvān]

dīvāne: I. Mecnun, deli. II. Aşık.

O deyr-ālūfte-i keyf-i gubār-ı beng şevküñdür /Göñül **dīvānesin** göndersem ol sersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 30). [dīvānesin, -sin]

Başı kıaysı mı idi Leylā'nuñ āh u zār-ı Kıays /Ya'ni Mecnūn 'ağıllı **dīvāne** olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 8). [dīvāne]

Derün āsüdelik 'azv eylemişler Kānī-i zāra /Yine **dīvānenüñ** gül-gün ārāmını yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [dīvānenüñ, -nüñ]

Merd-i dīvāne-nümāyı eyleme taḥkīr kim /Nezd-i Ḥaḫda 'āqıle mağbūtdur **dīvāneler** (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [dīvāneler, -ler]

Sevdā-yı 'ışq-ı zevki Kānī nedendür āyā /Esrārını cününüñ **dīvāneler** de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 16). [dīvāneler, -ler]

Sözün ṭoğrısı Kānī bendedür benden su'āl eyle /İşitmiş var ise uşlu ḫaber **dīvānedendür** hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [dīvānedendür, -dendür]

dīvāne-vār: Deliler gibi.

Dīvāne-vār nā-be-mahāl cānuma hücüm /İtmez dime nigāhuñı cānā ider şaḫın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 7). [dīvāne-vār]

dīvār it-: (Kapıyı) Duvara çevirmek. (Kavuşmaya imkan tanımamak).

Rüyına ḫaṭṭı gelüp rüzumuzu tār itdi /Der-i gülşenkede-i vuşlatı **dīvār itdi** (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 2). [dīvār itdi, -di]

diye: Sebepten, nedenden dolayı.

Virme saña bir şey mi dimüşdüm dil ü cânı /Ol tıfl-ı sebük-mağz hemân vir **diye** düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [diye]

diyen: 1. Diyen, söyleyen kimse.

Şorsañ ne dir ‘aceb şu muvaḥḥid geçenlere /Taḥkîk-i mü’min olana kâfir **diyenlere** (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 4). [diyenlere, -lere]

Tezyîn-i lafzı ‘ayb **diyenler** neden dimiş /Ziyy-i nazîf ḥıl‘at-ı fâḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [diyenler, -ler]

2. İsteyen (kimse).

Ḥulkı hep sâbit-ḳadem olsun **diyen** her kârda /Olmasun mânende-i devr-i felek kendü dönek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [diyen]

dizgin ger-: Dizginini çekmek. (Atı) Durdurmak.

Da‘vet-i aḥbâba çün bād-ı şabâ eyle şitâb /Da‘vet-i a‘dâya **dizgin ger** atun başını çek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 14). [dizgin ger]

dizil-: Sıralanmak.

Her gevher-i esrâr **dizilse** reg-i cânâ /Şandūka-i derûn cân evi maḥzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 17). [dizilse, -se]

dost: Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis.

Ne düşmenden ne **dostuñdan** mürüvvet iste ey Kânî /‘Abes kimse saña baḥş-ı fu‘âd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 13). [dostuñdan, -uñdan]

dög-: Dövmek, vurmak.

Senüñ seng-i ser-i küyuñla **dögdüm** sîne-i çäküm /Girîbân itdi dāmâna meded eyvâḥ tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 17). [dögdüm, -düm]

dögün-: Kendi kendini dövmek, kendini oradan oraya vurmak.

Dögündüm taşlarla pîş-i ḳaşr-ı âb-günuñda /Görüp güldi raḳîb-i bî-şerem ḳahḳâḥ tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 21). [dögündüm, -düm]

dök-: 1. Dökmek, saçmak.

Oldı leb-rîz-i ğazab sâķî meyi **dökdüñ** deyü /Sürçmesün ‘âlemde bir kerre ayağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [dökdüñ, -düñ]

2. Gözyaşı akıtmak, ağlamak.

Sâķî ğadehe ben bade-i eşkümi **dökdüm** /Şevķ-i ruķ-ı pür-âli yine selsele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [dökdüm, -düm]

Göz yaşlarum inci gibi şalkımlı **dökülsün** /Ben ol dür-i şehvârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 13). [dökülsün, -ülsün]

dön-: 1. Vazgeçmek, caymak.

Çekmem ebedî dekk ü külâhı **dönerem** /Hergiz olamam ya‘ni mübâhî dönerem (Kânî Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [dönerem, -erem]

Çekmem ebedî dekk ü külâhı dönerem /Hergiz olamam ya‘ni mübâhî **dönerem** (Kânî Divanı, Gazel 121, Mısra 2). [dönerem, -erem]

2. Benzemek, andırmak, ...gibi olmak.

Giderken bādveş **döndüm** girifte-pây-ı bî-tâba /Bulınmaz oldu ğayretten sürâğ-ı râh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 9). [döndüm, -düm]

3. Değişmek.

Devr-i felek-i ğüsn u cemâlüñ yine **döndi** /Mânend-i şihâb âb-ı ruķı tîz söyüñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 1). [döndi, -di]

döndür-: Benzetmek, çevirmek.

Sâķî getir bize yine şol zer-keşî şeyi /**Döndür** şu ğonçe-i gül-i şad-berge şîşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [döndür]

dönek: Değişen, sebatsız.

Ħulķı hep sâbit-ķadem olsun diyen her kârda /Olmasun mânende-i devr-i felek kendü **dönek** (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [dönek]

dönüş: Dönüş yolu. Dönerken.

Zeneĥdânüñ ğayâliyle **dönüşde** bir ser-i çâha /İlişdi pâyum oldum Yüsuf-ender-câh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 15). [dönüşde, -de]

dört köşe: Dört köşe. (muskanın üçgen değil de kare biçiminde olması)

Kânî niçe olmasun o çâr ebrûya mâ'il /Vefk-i varak-ı hüsnî felek **dört köşe** yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 12). [dört köşe]

dört üstüne: Kusursuz, eksiksiz, dört başı mamur.

‘Unşur-ı her nâzı tertîb eyledi **dört üstüne** /Ol dür-i yektâveşi beş beş çoğursın aneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 3). [dört üstüne]

dört yan: Etraf, her yan.

Bülbülce kayuğı şanurdum iki dîdemi /Alduğca **dört yanımı** feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [dört yanımı, -ımı]

Ġam aldı benüm **dört yanımı** cân saña kaldı /Eyü bilesin çünkü bu qurbân saña kaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [dört yanımı, -ımı]

döşek: I. Yatak. II. Tohum ve fidan ekilen yer, bahçe.

Berü **döşekden** ayırma beni ey gül-bün-i tâze /Dıraht-ı huşk neşve-nâ-pezîr âsâ yerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 29). [döşekden, -den]

du‘â: Allah'a yalvarma; niyaz.

Haṭâ vü sehvi Kânî i‘tirâf it nezd-i Bârîde /**Du‘ânuñ** efdali çün lâ-tu‘âhiz inne-sînâdur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [du‘ânuñ, -nuñ]

du‘â-yı kânî: Kânî'nin duası.

Taḫvîm-i sâl ü devletüñe şâh-gül ile /Yazsun **du‘â-yı Kânî mi** feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 34). [du‘â-yı kânîmi, -mi]

dudağ: Dudak.

Gördüm Saḫız kızını yañaqlar kızıl kızıl /Gözler siyeh o la‘l **dudağlar** kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [dudağlar, -lar]

duḫter-i sûtüde-şiyem: Övgüye layık nitelikleri olan kız, sevgili.

Ey **duḫter-i sûtüde-şiyem** niçe bir bu nâz /Kâr eylemez mi hîç saña sevdigüm niyâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [duḫter-i sûtüde-şiyem]

duht-1 rez: I. Üzüm kızı. II. Şarap.

Duht-1 rez eyledi yine ser-mest bizleri /Geldi bugün sarayına sulţān efendimüz (Kānî Divanı, Gazel 71, Mısra 17). [duht-1 rez]

Niçün ey muğ-beçe ey **duht-1 rez** sulţanlıķ itmezsin /Miyān-ı mey-keşānda hāy u hūlar hep senüñçündür (Kānî Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [duht-1 rez]

‘Aqlımı mehr virüp **duht-1 rezi** ‘aķd itdüm /Ger helālümde disem ‘ayb degül mālumdur (Kānî Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [duht-1 rezi]

Muğ-beççe **duht-1 rezle** keş-ā-keş meyin çeküp /Pīr-i muğanda oğul uşāklar kızıl kızıl (Kānî Divanı, Gazel 113, Mısra 9). [duht-1 rezle, -le]

durūğ: Yalan, gerçek olmayan söz.

Gördüñ zamāne uymadı sen uy zamāneye /Aldan **durūğa** lāfa inan uy terāneye (Kānî Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [durūğa, -a]

dü-çār it-: Uğratmak, tutulmak.

Hecr idelden beni jengār-ı ğam-ı yāra dü-çār /Kāniyā sīne-figārum aña mı acıyayum (Kānî Divanı, Gazel 127, Mısra 9). [dü-çār idelden, -elden]

dü-çār ol-: Müptela olmak,yakalanmak, tutulmak.

Bugün bir seng-dil-i dildār-ı bī-rahme **dü-çār oldum** /Taş aındurdum dil-i dīvāneye kühsārumı gördüm (Kānî Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [dü-çār oldum, -dum]

Arama **dü-çār olmadıgum** bāğ-ı fenāda /Ol serv-i sehī şīveli reftāruñ içündür (Kānî Divanı, Gazel 44, Mısra 3). [dü-çār olmadıgum, -madıgum]

dü-çesm-i nigerān: Bakan iki göz.

Ol gözleri var mı görececek bir güzel ‘āşık /Dirsin ki **dü-çesm-i nigerānum** seni gözler (Kānî Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [dü-çesm-i nigerānum, -um]

dü-dem: İki dünyada.

Yek dillük eylesün baña dilleşmede **dü-dem** /Boş koymasun şu yanımı feryād-ı ‘andelīb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 27). [dü-dem]

dü-dîde: İki göz.

Olur pür-hûn **dü-dîdem** hem-çü sâgar dil-berüm ańsam /Kelef bağlar dü-ruhsârum o mâh-ı enverüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [dü-dîdem, -m]

dü-leb: İki dudak.

Zinde eyler o **dü-leb** mürde-i şad-sâleyide /Ten-i dil-mürdede cân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 9). [dü-leb]

düm tek teke başla-: Tempo tutmaya başlamak.

Düm tek teke başla tek itse teğaddüm /Düm-dârlık it tekyede ardınca etek vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 3). [düm tek teke başla]

düm-dârlık it-: Emniyetini sağlamak için arkasından gitmek.

Düm tek teke başla tek itse teğaddüm /**Düm-dârlık it** tekyede ardınca etek vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [düm-dârlık it]

dün: Dün, önceki gün.

Cân muşır olur mı ya taşavvur götürür mi /**Dün** halvet-i germâbede ben cânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 10). [dün]

dün-himmet ol-: Gayretsiz olmak, gayreti düşük olmak.

Sîpîhrüñ **dün-himmet oldığın** bundan kıyās eyle /Ki ıtıtmaz aşıkâra ‘arîf-i şâhib-nazar keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [dün-himmet oldığın, -dığın]

dünyâ: Âlem, cihan.

Çevril çekin çerâgehi hulyâyı çek çevir /Çöz pâlheng-i fikreti **dünyâyı** çek çevir (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [dünyâyı, -yı]

dünyâ yıkılır: Dünya yıkılsa bile.

Dünyâ yıkılır ummaz idüm büseye ruşat /Bir büse didüm luţf ile gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 13). [dünyâ yıkılır]

dünye: İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan.

Yoğ iken sînede fikr-i dehenüñ bir zerre /Hîç memnün degilem **dünyede** var olduğıma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [dünyede, -de]

dür: Uzak.

Dir imişsin ‘âşıkân mest-i müdâm olmak gerek /Câm-ı şevkuñ **dürdan** bir kez gören ayık mıdur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [dürdan, -dan]

Ayağum sâha-i gülşen-serây-ı vuşlatuñdan **dür** /Elüm her rüz u şeb būs itdigüm dāmāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [dür]

dürç-i dil: Gönül hokkası.

‘Aceb bir ḥāle dūş oldum dilüm var dil-berüm yoğdur /Ne sırdur **dürç-i dil** hem-çün şadefken gevherüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [dürç-i dil]

dürri-i şehvār: Padişaha yaraşır inci.

Göz yaşlarum inci gibi şalkımlı dökülsün /Ben ol **dür-i şehvārı** yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 14). [dür-i şehvārı]

dürri-i her şadef: Her sedefin incisi.

Ey nūr-ı cebhe-i şeref ey **dürri-i her şadef** /Ey pertev-i dü-dīde şifālarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [dürri-i her şadef]

dü-ruḥsār: iki yanak.

Olur pür-ḥün dü-dīdem hem-çü sāğar dil-berüm ańsam /Kelef bağlar **dü-ruḥsārüm** o māh-ı enverüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [dü-ruḥsārüm, -um]

dürül-: Toplanmak, toplanıp kaldırılmak.

Dürüldi ‘ālem-i ābuñ şafāsı mevsim-i deyde /İşındı erba‘inde ḥalk zevke māh-ı āb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [dürüldi, -di]

dürüst eyle-: Doğru hāle getirme, düzeltme.

Ḥelāl-zāde şikest itdigin **dürüst eyler** /Ḥumārını yine kendüsi def‘ ider mey-i nāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [dürüst eyler, -ler]

düş-: 1. Uğramak, rast gelmek.

Yolum hep ḥuşk-sāl-ı vaḥşete **düşdi** bu esnāda /Kırıldı ḳanı cism-i zārumuñ hergiz terüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 31). [düşdi, -di]

Zāhid yine sen ḥalt-ı kelām eyleye **düşdüñ** /Te‘dīb gerekdür seni gel mesti söküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [düşdüñ, -düñ]

Esrārımı tırmadan ider cümle tırāş ol /Sırr şaklanamaz hīç ‘aceb bir yere **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [düşdüm, -düm]

Düşdüm ğam-ı hicrân ile mey-hâne-i ‘ışka /Maḥmūrluḡ el vireli derd-i sere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 9). [düşdüm, -düm]

Ümmīdümü kesdüm hele ḡalkuñ ḡapısından /Allāh ḡapısı gibi bir açık dere **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 14). [düşdüm, -düm]

Cāh u şeref-i dehre göñül bağlamadum hīç /Ne fikr-i maḡāmāta ne ḡayr u şere **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 16). [düşdüm, -düm]

Nerm ister iken dil-beri ser-keşlere **düşdüm** /Bir şuda idüm ğamla ki āteşlere **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [düşdüm, -düm]

Fikr-i ġīsū-yı siyāha **düşmesün** bī-ḡāregān /Ol belāyı atma ‘uşşāḡ-ı perīşān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 9). [düşmesün, -mesün]

Şad ḡamd ki yüz bulmadı benden zen-i dūnyā /Āḡhir didi kendüm gibi bir şevhere **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 18). [düşdüm, -düm]

2. Müptela olmak.

ḡaddūñ hevāsına **düşeli** rāḡat olmadum /Oldı bu ḡışşa giderek ey serv-ḡadd-dırāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [düşeli, -eli]

Bir ḡaşları yā dil-ber-i sīmin-bere **düşdüm** /Peykān-ı ser-i tīrine sīnemgere **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [düşdüm, -düm]

Virmek saña bir şey mi dimüşdüm dil ü cānı /Ol tıfl-ı sebük-maḡz hemān vir diye **düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [düşdi, -di]

Bir demdür o māhuñ yine meyli neye **düşdi** /Bilmezdi o dem zevḡını bilmem neye **düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [düşdi, -di]

Düşdüm ğam-ı hicrân ile mey-hâne-i ‘ışka /Maḥmūrluḡ el vireli derd-i sere **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [düşdüm, -düm]

Ebrūlaruñuñ fikri olup bir ḡara sevdā /ḡarardı gözüm ḡasret ile ḡanḡere **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 12). [düşdüm, -düm]

Her bār rehā ister iken ester ü ḡārdan /Şūfī gibi bir kendüyi bilmez ḡare **düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 22). [düşdüm, -düm]

Bir demdür o māhuñ yine meyli neye **düşdi** /Bilmezdi o dem zevḡını bilmem neye **düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [düşdi]

3. Yalvarmak. Af dilemek.

Amān amān diyerek pāy-ı nāza **düşmüş** idüm /Belā bu düşmeḡe de ḡāḡat ü tūvān mı ḡodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 23). [düşmüş, -müş]

Amān amān diyerek pāy-ı nāza düşmüş idüm /Belā bu **düşmege** de tākāt ü tüvān mı çodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 24). [düşmege, -mege]

4. Fırsat çıkmak.

Düşmez dir idüm bñsesinññ mevsimin ammā /Ḥāb aldı şeker bādem-i çeşmin düşeyazdı (Kānî Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [düşmez, -mez]

düş: Uyrurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ.

Ürkütü dilüm vaḥşet-i endīşe-i hecri /**Düşde** daḥı bu rñḥ-ı revānum seni gözler (Kānî Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [düşde, -de]

düş ol-: Uğramak, müptela olmak.

Ğılzet erbābına **düş oldu** gönül ol rütbe /Egilür yok baña bu ḥadd-i dü-tāhdan ğayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 19). [düş oldu, -dı]

‘Aceb bir ḥāle **düş oldum** dilüm var dil-berüm yoḥdur /Ne sırdur dürc-i dil hem-çün şadefken gevherüm yoḥdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [düş oldum, -dum]

düşa ḳo-: Omuza koymak. Giymek.

Ne faḳruñ köhne bürd-i berd fersāsın ḳodum düşa /Ne tāc u taḥt sevdāsı serümde efserüm yoḥdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 13). [düşa ḳodum, -dum]

düşeyaz-: 1. Neredeyse müptela olacak duruma gelmek.

Ḥayretle hemān üstüme dil-ber **düşeyazdı** /Ben hergiz inanmadum o daḥı **düşeyazdı** (Kānî Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [düşeyazdı, -dı]

Ḥayretle hemān üstüme dil-ber **düşeyazdı** /Ben hergiz inanmadum o daḥı **düşeyazdı** (Kānî Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [düşeyazdı, -dı]

2. Neredeyse (sevgiliyi öpme) fırsatı çıkması.

Düşmez dir idüm bñsesinññ mevsimin ammā /Ḥāb aldı şeker bādem-i çeşmin **düşeyazdı** (Kānî Divanı, Gazel 201, Mısra 6). [düşeyazdı, -dı]

düş-ı bezm-i vaḥdet: Birlik meclisinin üzeri.

Sebū ber-düş geldi **düş-ı bezm-i vaḥdete** Kānî /‘Ale’l-ğafle meger sākī-i bezm-i ‘ışka olmuş düş (Kānî Divanı, Gazel 91, Mısra 9). [düş-ı bezm-i vaḥdete, -e]

düş-1 dil: Gönlün omzu.

Kimin menâkib-i şevke kimini **düş-1 dile** /Ġamin o âfet-i ‘uşşâk-küş yabân mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 27). [düş-1 dile, -e]

düşmen: Hasım, rakip, dost olmayan.

Ne **düşmenden** ne dostuñdan mürüvvet iste ey Kânî /‘Abes kimse saña bahş-ı fu’âd itmez hemân ölmē (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 13). [düşmenden, -den]

dü-yek: İki bir II mûsikîmizde bilhassa ilâhîlerde ve şarkılarda kullanılan sekiz zamanlı, beş vuruşlu ve donanımdan sonra 8/8 şeklinde yazılıp gösterilen çok eski, güzel, çok tutulmuş bir küçük usul.

Bu sâde **dü-yekden** ne çıkar çiftēni uydur /Her bir sese uy çifteye çifte teke tek var (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [dü-yekden, -den]

düzağ: Cehennem.

Olurdu hâtırâ-i vuşlatuñ dile reh-yâb /Geçeydi **düzağa** Firdevs çeşmesinden âb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [düzağa, -a]

düzd: I. Hırsız, çalan kimse. II. Sevgili.

Girmiş hayâle bilmez iken ben muhâbbeti /Almış o **düzd** cânı meger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [düzd]

düz-: Düzen vermek, akort etmek.

Ġisü-yı siyehkârūñ üzüp rişte-i cânı /Sâz-ı nigehe **düzmek** için teltele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 10). [düzmek, -mek]

ebed: Sonsuza kadar.

Ķanbersüz **ebed** kûy-ı vefâda düğün olmaz /Ben sūr-ı vişâlûñde niçün Ķanbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 5). [ebed]

İtmezken **ebed** būs-ı girîbâna tenezzül /Baht-ı siyeh-pestimi gör peşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 3). [ebed]

Reh-i vefâda **ebed** zıkr ü fikrimüz sensin /Cerâb-ı dilde bizüm ğayrı zâdimuz yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [ebed]

Ķalır mıyuz bu zâviye-i hecrde **ebed** /Yoğsa felekde vâşıl-ı ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [ebed]

Fu'ādī lā-yağırru'n-nāse bel lā-yenfe'ud-dünyā /Ki hecr ü vaşldan ğayrı **ebed** nef' u zararum yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 38). [ebed]

ebedî: Devamlı, sürekli. Sonsuza kadar.

Çekmem **ebedî** dekk ü külâhı dönerem /Hergiz olamam ya'ni mübâhî dönerem (Kânî Divanı, Gazel 121, Mısra 1). [ebedî]

ebrü: Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar, kaş.

Belüm büküldi o **ebrüdan** olmadum ber-kām /Kepāze eylemedük tîr mi kemān mı ıodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 7). [ebrüdan, -dan]

Ebrülaruñuñ fikri olup bir kara sevdā /Karardı gözüm hasret ile hañçere düşdüüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 11). [ebrülaruñuñ, -laruñuñ]

ebrü-siyeh: Kaşı siyah.

Göñül **ebrü-siyeh** çeşm-i siyâhı sürmeli ister /Raķīb-i rü-siyâhı ol arada sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [ebrü-siyeh]

ebruvân-ı şüh-ı 'anberbâr: Güzel koku saçan edalı kaşlar.

Nedür pîşâni-i pāküñde müşğîn tırta-i der-çîn /Kararmış **ebruvân-ı şüh-ı 'anberbâr** küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [ebruvân-ı şüh-ı 'anberbâr]

ebvâb-ı şâhân: Şahların kapıları.

Huçeste-baht olan **ebvâb-ı şâhâna** varur varmaz /Hudâ-perver olan ümmîd h'âhâna varur varmaz (Kânî Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [ebvâb-ı şâhâna, -a]

ebyât-ı zülf ü haţ: Sevgilinin yüzündeki ince ayva tüylerinin ve saçının şiiri.

Ebyât-ı zülf ü haţla girüp Kâniyâ söze /Şeb tâ seher o mâh ile itdüük müşâ'are (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 9). [ebyât-ı zülf ü haţla, -la]

ecel: Ölüm anı, hayatın sonu, ölüm.

Ey **ecel** nevbet-i per-hâş saña degmeyecek /Şavdı zîrâ gönül ol nevbeti der-ceng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [ecel]

eczā: Ciltlenmiş bütün kitap.

Miṣāl-i güft-gü-yı bī-hude maḥv oldu **eczāmuz** /Biraz ma'nālu ma'nāsuz kühen-ünşüdemüz ıaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 7). [eczāmuz, -muz]

edā: 1. Söyleyiş, terennüm.

İşılāḥ-ı ıışık bir başka **edādur** Kāniyā /Fehm olunmaz fārisiyyāt-ı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [edādur, -dur]

2. Kapris.

Vaḫtiyle kılarum diyu her-bār nemāzı /Zāhid bize itdigün **edā** hıç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [edā]

edeb-āmüz ol-: Edeph veren, terbiye eden olmak. Örnek olmak.

Ārif **edeb-āmüz olur** her revişinde /Ākil ḫikem-i ḫazret-i Ḥaḫka nazār eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 11). [edeb-āmüz olur, -ur]

efḫali: Çok (daha, en, pek) faziletli, çok üstün.

Ḥaḫā vü sehvi Kānī i'tirāf it nezd-i Bārīde /Du'ānuñ **efḫali** çün lā-tu'āḫiz inne-sīnādur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 6). [efḫali]

efendi: 1. Sevgili.

Vücüd ararsañ **efendi** vücüdsuzluktur /Vücüd-ı Āriẗiye istinādımız yoḫdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [efendi]

Dil-i uşşāḫ elbet müncezibdür semt-i ḫübāna /Merāci'dür **efendi** mu'teber lā-büd zamāyirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [efendi]

Eyle ḫabūl **efendiciğüm** ki benüm degül /Virdi bu armağānumı feryād-ı Āndelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 31). [efendiciğüm, -ciğüm]

Dāğ-ı derūnı sīnelerün şerḫa sen baña /Añma amān **efendi** baña kes kes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 10). [efendi]

Mümkin mi āb āteş ile itsün imtizāc /Ben şu gibi mülāyim **efendi** o āteşī (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [efendi]

Unutma Āşık-ı üftādeñi **efendiciğüm** /Efendüm eski ḫuluñdur bu bende-i nālan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 3). [efendiciğüm, -ciğüm]

Alnumda niçe anlar idi hıç beşāset /Yoğ iken **efendüm** hele ben ānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [efendüm, -m]

Emānet itdüm Allaha seni ey gözlerüm nūrı /Kārībū'l-‘ahd yolcudur **efendüm** Kānī’ñi hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [efendüm, -m]

Unutma ‘āşık-ı üftādeñi efendicigüm /**Efendüm** eski kuluñdur bu bende-i nālan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 4). [efendüm, -m]

Umdurma koçutma ser-i gīsūñı **efendüm** /Gösterme baña perçemüñi taraf-ı külehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 7). [efendüm, -m]

Geçerken zīr-i kāşāneñden itdüm āh tıyduñ mı /**Efendüm** korķaram uyķuda idüñ āh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [efendüm, -m]

2. Şahin Giray Han

Hā’ınlığı becerdi çü Tatar ğamzesi /Şāhin Giray nāmına bir hān **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [efendimüz, -müz]

‘Uşşāķa bir kırım kōdı ki kān **efendimüz** /Her bir nigeħde eyledi bir kān **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [efendimüz, -müz]

‘Uşşāķa bir kırım kōdı ki kān **efendimüz** /Her bir nigeħde eyledi bir kān **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [efendimüz, -müz]

Yāruñ bize itdigi hep cevr ü cefā idi /Oldı hep itdigine peşīmān **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [efendimüz, -müz]

Gül-bün-tırāz-ı hūsın olalı ğonçe-i femi /‘Āşık-lara açılmadı bir an **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 12). [efendimüz, -müz]

Duħt-ı rez eyledi yine ser-mest bizleri /Geldi bugün sarayına sulţān **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 18). [efendimüz, -müz]

‘Aks-i mey-i şafaķ sereyān al ider alın /Reng-i hınādan olsa girīzān **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 20). [efendimüz, -müz]

Kānī yine cevāhir-i ma‘nāyı keşf idüp /Buldı zemīn-i dilde yeñi kān **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 22). [efendimüz, -müz]

3. Hükümdar.

Aķyazılı işāret idüp nefyini ğamuñ /Fermān virür kızıl deli sulţān **efendimüz** (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 14). [efendimüz, -müz]

4. Erkekler için kullanılan hitap sözü.

Der-i nigāra varılmaz **efendi** gözlemeden /Peşīn o dergeħe varmaĝa istiħāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [efendi]

efgār: Yaralı. Mecruh.

Cān eger endühdan **efgār** ise serper çıkar /Dil verādan reste-i **efgār** ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [efgār]

efkār: Düşünceler. (sevgilinin hayali)

Efkāruñ ile eglenür idüm gice gündüz /Şimdi ben o efkārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [efkāruñ, -uñ]

Efkāruñ ile eglenür idüm gice gündüz /Şimdi ben o **efkārı** yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [efkārı, -ı]

efkār-ı u'cūbe: Çok acayip, çok garip olan düşünceler.

Uzadukca uzar **efkār-ı u'cūbe** kıyāmetdür /Uzun gice olunca şubḥ o qadd-i 'ar'arum añsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 11). [efkār-ı u'cūbe]

efkar-ı 'urbān: Bedevilerin fakirliği. (cahilliği).

Bī-māye şeyḥ sālīke oldıḳca reh-nümā /Ḥāciya daḥı **efkar-ı 'urbān** delīl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [efkar-ı 'urbān]

eflātūn: M.Ö. 430-348 yılları arasında yaşamış, Aristo'nun hocası olan Yunanlı filozof. Asıl adı Platon'dur. Edebiyatta akıl, hikmet ve isabetli görüş timsali olarak kabul edilir (bkz. Felâtûn).

'Aḳılkārı degüldür 'ışḳ **Eflātūn** da olsañ /Biraz Mecnūnca eṭvārlar ister deli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [eflātūn]

efsāne: Asılsız, hayal mahsulü hikāye, söylence, masal, fesane.

Sevdigüm bu ane-i ḥüsünü uyutdı 'ālemi /Gicelerde kışşa-ḥ'ān **efsāne** olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 20). [efsāne]

Ḥ'āb-āver olmanuñ hīç aşlın ider mi idrāk /Benden işit bu sırrı **efsāneler** de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [efsāneler, -ler]

efser: Padişah tacı.

Ne faḳruñ köhne bürd-i berd fersāsın ḳodum dūşa /Ne tāk u taḥt sevdāsı serümde **efserüm** yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 14). [efserüm, -üm]

efsün idüp tükür-: Büyü yapıp büyülenmesi istenilen nesnenin üzerine tükürmek.

Efsün idüp tükürdi gülün şāḥsārına /'Aḳd eyledi lisānumı feryād-ı 'andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 19). [efsün idüp tükürdi, -di]

efzūn: Çok fazla, ziyade.

Bulmadum cem‘iyyet-i hāṭırdan **efzūn** bir şafā /Yaluñuz ƣaldum bu hāletden hoşaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [efzūn]

efzūn-ter: Daha fazla, daha çok.

Hüner da‘vāsın eylerse ne ƣam her sifle-i bî-hüṣ /Şadā **efzūn-ter** olduğı ma‘lūm olsa mīnā-būṣ (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [efzūn-ter]

eg-: Meylettirmek, ikna etmek.

Cevr ü cefāsı ‘āşık-ı zāruñ belin büker /‘Uşşākı kendüsine **eger** ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [eger, -er]

eger: 1. Şart edatı, şayet.

Eger güstāhî-i bîrūn bağışlansa da Kānî /Ĝayūrāne ƣutar anuñ yerin sīneñdeki ƣışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [eger]

Cān **eger** endūhdan efgār ise serper ƣıkar /Dil verādan reste-i efgār ise serper ƣıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [eger]

Hāṭıruñ neyle muṭayyeb olur ey āfet-i cān /Cān ise maṭlab **eger** ol daḣı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [eger]

Geçmeyen ƣaṅtara-i ‘ışk-ı mecāzīden **eger** /Ķā‘il-i safsaṭa-i ƣaṅtara mı ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [eger]

Baña bu neş’e-i cām-ı şeṭāret her zamān gelmez /**Eger** gelse misāl-i fikr-i vuşlat rāyegān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 2). [eger]

Buña hāmūşlıƣdan ƣayrı hīĉbir var mıdur ƣāre /Bu rāzı ben **eger** bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [eger]

Beni görmek hevāsından geçerse varırum dirse /**Eger** ben h’āhiş-i dīdārı göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [eger]

Dadanmışdur o gül-ƣand-i s(i)tignāya biraz eyyām /Ki ben semm-i helāhilde **eger** yerssem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [eger]

Ḥadeng-i ƣamze-i ƣattālı bir tīr-i hevāyīdür /Laṭıfeyle **eger** bir kez göğüs gersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 16). [eger]

Meger bu semte bilmezlikle ‘avdet eyleye yoḣsa /Göñül hālin **eger** bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 22). [eger]

Er oğlı er ağızdan fehm ider sırr-ı şebistānı /O zen-ṭıynet bu şeb bezme **eger** erssem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 34). [eger]

Eger ‘ıyd-i vişāl itse taḳarrüb /Ḥarām olsun raḳībe büse bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 3). [eger]

Olsa şüretger **eger** bûḳalemün gösteremez /Baña gösterdiğini nüshâ-i Erjeng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 11). [eger]

Olurdı büt-perest âzâdegân-ı ribḳa-i şüret /**Eger** keşf olsa idi şüret-i ‘ibret-nümâ-yı ‘ışḳ (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 4). [eger]

Sebük-serler olur iflâsa bâdî ser-fürü itsek /Bu zâhirdür **eger** endîşe-i cām u sebū itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 2). [eger]

Eger esrârũñ fâş eyledümse gizleme lillâh /Seni ben cānlar ortasında gizlerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [eger]

Minnet mi ḳalurdı heves-i vuşlata cānâ /Bir kerre **eger** bezm-i vefâda seni görsem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 6). [eger]

Kevserrũñ adın añar mıydum hele leb-teşnegân /Yār **eger** leb-teşnegân būs-ı kenārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [eger]

İ‘tibār itmez metâ‘-ı vaşluñ istibdāline /Eşk-i ‘āşḳ sīm-i ruḥsârı **eger** zer virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 8). [eger]

‘Azm-i ḥarem-i Ka‘be-i cān it teni boş ḳo /Tecrīd ise maḳşad **eger** iḥrāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 6). [eger]

Acımam ‘ışḳı ile zār u nizār olduḡuma /Yār **eger** hīç ḳulaḳ tuḳmasa zār olduḡuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [eger]

Şu gevherler ki nesr itdüm anı zīb-i bināḡuş it /**Eger** olmak dilerseñ ‘ālem içre ma‘rifet Kānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 18). [eger]

Rāşide **eger** olsa riyâ mu‘teber olmaz /Āhenksiz olduḡ da şadâ hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [eger]

Tevfīḳ **eger** terbiyeye virmese revnâḳ /Perverde-i ta‘līm Ḥudâ hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 11). [eger]

2. Gerek.

Eyler vişāli ḥ‘āhiş **eger** ister istemez /Gördi ki vaşlı cān deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [eger]

eger: Binicisinin, üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konulan nesne.

Çıplaḳ da binse menzil-i maḳşūdına yeter /Ey dil rikāb-ı vaşla **eger** ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [eger]

eger çek-: At üzerine eyeri koyup bağlamak, eyer vurmak. (Uysallaştırmak, biat ettirmek bağlamında.).

Esb-i himem-i nâz-ı perîşânı egerle /Ol saña baş egmez dime bi'llâh **eger çek** (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [eger çek]

egerçi: Gerçi, doğrusu.

Kânî **egerçi** itmez isem kimseye vefâ /Şad şad hezâr şükr ki 'ışka vefâm var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [egerçi]

Emîr-i kişver-i dildür **egerçi** 'ârif olan /Velî bu şahlığa Kâniyâ emâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 11). [egerçi]

Ûutar bâlâyı gerdünda kamer bir mu'teber keşkül /Degül çeşbân **egerçi** bu çalenderlikle zer keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [egerçi]

Ûuş kondurur ser-i suhane Ûays-vâr 'ışk /Ûonmaz bu mürğ **egerçi** ki her âşiyâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [egerçi]

egerle-: At üzerine eyeri koyup bağlamak, eyer vurmak. (Uysallaştırmak, biat ettirmek bağlamında)

Esb-i himem-i nâz-ı perîşânı **egerle** /Ol saña baş egmez dime bi'llâh eger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 5). [egerle]

eğlen-: Hoşça vakit geçirmek, oyalanmak.

Efkârüñ ile **eglenür** idüm gice gündüz /Şimdi ben o efkârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [eglenür, -ür]

Eglenürdi dil-i zârum nağam-ı bülbül ile /Gülşenümden o gül-i ter de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 11). [eglenürdi, -ürdi]

Benümle âşinâlık yoğ iken kimlerle **eglendüñ** /Şükür geçdi hele bî-gânelikler eldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 13). [eglendüñ, -dün]

eglence: Eğlendiren, neşeli ve hoş vakit geçirten şey, iş veya uğraş, avuntu.

Şimdi **eglence** bütün nağş-ı hayâlâtuñdur /İtdi ol rütbe serâsîme beni beng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 13). [eglence]

egri: Kötü, fena.

Çamze gibi kanlu hançer gibi **egridür** adı /Olmasun büy âşinâ-yı hün dimâğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 11). [egridür, -dür]

egri ٲođru: Yanlış ve doğru.

Ķābe kavseyne çıkar baĥtımızuñ zerrātı /**Egri ٲođru** ne ki dir isem hep ebrū götürür (K n  Divanı, Gazel 55, Mısra 20). [egri  ođru]

ehl: Ehil, bir içten anlayan.

Eli **ehlinden** al kim t  ola h şşiyeti z hir /Vez ret mührü dest-i düzde girmekle vezir olmaz (K n  Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [ehlinden, -inden]

ehl-i b -niş: Görüş, basiret sahibi.

Hab b-ı b de **ehl-i b -nişe** bir çeşm-i  ibret d r /Fen -b ny d olan ş h-ı hev y iden beķ  umma (K n  Divanı, Gazel 166, Mısra 7). [ehl-i b -nişe, -e]

ehl-i bir n: Dış görünüşe önem vernler.

Yıldızdan oldu bezmime **ehl-i bir n** ir k /Ol deñlü çeşm-i düşmene şimdi h f m var (K n  Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [ehl-i bir n]

ehl-i c h: Makam mevki sahipleri.

B zi-i gerd ndan **ehl-i c h** da  urtulmadı /M tdan şaşranclarda ş h da  urtulmadı (K n  Divanı, Gazel 203, Mısra 1). [ehl-i c h]

ehl-i c n n: Delilik sahipleri II Hak aşığı olan, Hak'tan başka hiçbir şeyle ilgilenmeyen, ilahi aşkla sermest olan ve deli olmadıkları halde deli gibi görünen kişiler.

şeh-s v r-ı  arşa-i iķb ld r **ehl-i c n n** /P -bürehne hep piy de gezmede ferz neler (K n  Divanı, Gazel 43, Mısra 11). [ehl-i c n n]

ehl-i devlet: Devlet adamları, makam mevki sahipleri.

Ehl-i devlet va'd-i b -inc z ile aldar seni /şeyhler de şimdi dervifşane hep esm  virür (K n  Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [ehl-i devlet]

ehl-i hikem: Hikmet sahipleri.

Keş ister o  irf n-ı şev hidle bulunmaz /**Ehl-i hikem n** p ları  p nd r amm  (K n  Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [ehl-i hikem n, - n]

ehl-i himem: Gayretli ve çalışkan insanlar.

Çekemez **ehl-i himem** lâ vü ne‘am âzārın /Nedür ol zell ü hevân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 17). [ehl-i himem]

ehl-i kenâr ol-: Merkezden uzak bir yerde yaşamak.

Vasat-ı hâli-i vefk-i dile eyle nazarı /Bağma şüretce benüm **ehl-i kenâr oldıguma** (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [ehl-i kenâr oldıguma, -dıguma]

ehl-i pertev: Işık, nur sahipleri.

Ehl-i pertev göklere çıkşa yine medhüldür /‘Av‘av-ı seg-ıyinetândan mâh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [ehl-i pertev]

ehl-i ‘uğde: Dertli kimseler.

Sen fetḥ-i bâb-ı vaşl ide dur tekkeveş hemân /Başdurma **ehl-i ‘uğdeyi** ol âsitâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [ehl-i ‘uğdeyi, -yi]

ehl-i zamâne: Günümüz insanları.

Rûbeh-nijâd ekseri **ehl-i zamânenüñ** /Zîrâ yüze gelince heme rûbehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 11). [ehl-i zamânenüñ, -nüñ]

ek-: Toprağa tohum atmak veya gömmek.

Toḥm-ı maḥabbet **ekdi** o hâl-i siyeh dile /Bîḥ ü büni tıtarırsa o yüzden ekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [ekdi, -di]

Çâk-i zemîn-i sîneyi münbit maḥâl deyu /Toḥm-ı maḥabbeti dil-i şad-çâke **ekdiler** (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [ekdiler, -diler]

Ekme her bir toḥmı temyîz itmeden keyfiyyetin /Mevsiminde nef‘-i ümmîd itdigüñ maḥşûli **ek** (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [ek]

Ekme her bir toḥmı temyîz itmeden keyfiyyetin /Mevsiminde nef‘-i ümmîd itdigüñ maḥşûli ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 5). [ekme, -me]

ek: Kırılan eskiyen bir yere ilave edilen parça, yama.

Hâḫırın itme şikeste imtiḥânsuz kimsenüñ /Kesr-i kalb-i ehl-i istignāya hîç kâr itmez **ek** (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 4). [ek]

ekīde: Sağlam, kuvvetli, tekit edilmiş.

Toḥm-ı maḥabbet ekdi o ḥāl-i siyeh dile /Bīḥ ü büni tütarsa o yüzden **ekīdedür** (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [ekīdedür, -dür]

Şad laḥtdur ciger niçe biñ pāredür göñül /Ümmīd odur ki yār aña bir **ekīdedür** (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [ekīdedür, -dür]

ekser: Genellikle, çoğunlukla, çok zaman.

Rūbeh-nijād **ekseri** ehl-i zamānenüñ /Zīrā yüze gelince heme rūbehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 11). [ekseri, -i]

ekserī: Genellikle, çoğunlukla, çok zaman.

Haṭuñ devrinde sözler vaşf-ı la'l-i nāba dā'irdür /Gülüşler vaqt-i mağrib **ekserī** mey-ḥānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [ekserī]

ekseriyā: Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, umûmiyetle, ekseriyetle, ekseri.

Dem-i vişāl dem-i vā-pesīne tev'emdür /Seherde gālib olur dirler **ekseriyā** ḥ'āb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [ekseriyā]

eksik: Noksan.

Kāniyā oynar güler rağmen li-enfisüñ raķīb /Kim elinde kāfirüñ **eksik** hemān çār-pāresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [eksik]

el: El.

Elüm gül-deste-i peymāne-i ser-şārdan ḥālī /Ayağum cünbiş-i mestāne-i rindāne ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [elüm, -üm]

Ayağum sāḥa-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan dūr /**Elüm** her rüz u şeb būs itdigüm dāmāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [elüm, -üm]

Yaluñ ayak göğüs bağır açık cebīn güşād /Sāķī **elinde** cām ayaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 4). [elinde, -inde]

Kāniyā oynar güler rağmen li-enfisüñ raķīb /Kim **elinde** kāfirüñ eksik hemān çār-pāresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [elinde, -inde]

Sāķī **ele** al sāğar-ı gül-gümü ne tırduñ /Ya vir baña kıan olacağı ya ki dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [ele, -e]

Ele desti alup sakķālīga rağbet idelden ben /Gelüp el öpmedük şākird mi üstād mı kıaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [ele, -e]

Zunûn-ı muhtemel-i kizb iken **elüñdeki** âb /Belür-ı cām-ı mey-i âb-güne haml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [elüñdeki, -üñdeki]

Ben ol şîr-i girân kirdâr-ı şahın-ı gâbe-i ʿışkâm /**Elümde** zû'l-fikârum vardır ammâ Hayderüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 20). [elümde, -ümde]

el: Yabancı.

Benümle âşinâlık yoğ iken kimlerle eglendüñ /Şükür geçdi hele bî-gânelikler **eldigüñ** günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 14). [eldigüñ, -digüñ]

Ağyâr raķibe haber-i vuşlat uçurmuş /Sen de baña vir sevdiceğim **el** ele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 14). [el]

Dest ü pāzen bu âteş-mevcde güstâhdur /Her şināver қalur ayakda virür her **el** cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [el]

Ağyâr raķibe haber-i vuşlat uçurmuş /Sen de baña vir sevdiceğim el **ele** virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 14). [el, -e]

el al-: Bir mürit, müşşidinden, başkalarına yol gösterme iznini almak.

El aldum hamdu li'llāh pîr-i meyden işte benden beş /Ser-engüştüm kesilmez saķb-ı yenden işte benden beş (Kânî Divanı, Gazel 87, Mısra 1). [el aldum, -dum]

İdersin vuşlat-ı yāre liyāķat iddi'āsın hep /**El alduñ** mı birinden bir mu'ayyen ķā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [el alduñ, -duñ]

Eli ehlerinden al kim tā ola hāşşiyeti zāhir /Vezāret mührü dest-i düzde girmekle vezîr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [eli al]

el öp-: Sevgi veya saygının somut bir ifadesi olarak el öpmek.

Ele desti alup saķķālīga rağbet idelden ben /Gelüp **el öpmedük** şākird mi üstād mı ķaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 10). [el öpmedük, -medük]

el vir-: 1. I. İzin vermek. II. Yardım etmek.

Düşdüm gam-ı hicrān ile mey-hāne-i ʿışka /Maħmürlük **el vireli** derd-i sere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [el vireli, -eli]

2. Yardım etmek.

Yed-i beyzā da olsa pāy-ı ĥumda baña **el virmez** /Yetiş bir ayak evvel ĥasret-i dīdārıñam sākî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 5). [el virmez, -mez]

elā: “Gözünü aç, dikkat et, bilmiş ol, bak” anlamında Arapça tembih edatı.

Elā ey tālib-i gencīne-i esrār-ı sulṭānı /Suḥanla kıl ‘imāret bu kühen-bünyād-ı virānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 1). [elā]

el-amān: Meded, aman anlamlarına gelen bağış dileme sözü.

Nāz itse daḥı vuşlatı biñ **el-amān** deger /Anısı zevk-ı salṭanat-ı şad cihān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [el-amān]

O deñlü ḥasretüñle künc-i ğamda olmışam bî-tāb /Niyāza kudretüm qalmaz elünden **el-amān** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [el-amān]

O rāy-ı rāyet-i Hindusitān-ı kişver-i ḥüsne /Amān şad **el-amān** rāy **el-amān** dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [el-amān]

el-amān di-: El-aman demek, [el-aman: yardım ve şikayet edatı olarak "aman, medet" mânâsınadır; "bıktım artık, illallah!, usandım, kâfi, yeter, sus" gibi mânâlarda da kullanılır].

O rāy-ı rāyet-i Hindusitān-ı kişver-i ḥüsne /Amān şad el-amān rāy **el-amān dirsem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [el-amān dirsem, -rsem]

el’ān: Şimdi.

Nüşa-i şi’re nedür cā’ize dirseñ **el’ān** /Görmedüm şüret-i taḥsīnde pāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 17). [el’ān]

elbet: Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.

Ol ki der-i elṭāfına ruḥsā ola **elbet** /Bir vechile maḥrūm kımaz her nider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 15). [elbet]

Āyīneye naqş-ı ḥaṭṭı şüret virecekdür /Bir şüreti de ‘āşıkā **elbet** virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [elbet]

Şoḥbet keselin eyleme aḥbāb ile tecvīz /**Elbet** bu cihāna gelen insān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [elbet]

Ne deñlü cevri iderseñ hoş görür **elbet** anı ‘āşık /Kişiyi sevdiğinden her ne eylerse yamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [elbet]

İder āyīne kendin ḥalkā **elbet** her zamān ser-ḥoş /Bulır evzā’ına şāyeste bir sırr-ı nihān ser-ḥoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [elbet]

Yıkār bir ḥamlede zīr-i temelden dil-berān **elbet** /Binā-yı şabr-ı ‘āşık üstüvār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [elbet]

Çonmasa fânûs-ı himmet fark-ı şem‘-i devlete /Olmaz **elbet** meclis-i ünsiyetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 14). [elbet]

Bu nâzişlerle cānā yürüyişden bellidür **elbet** /Nedür söyle diger reftâr bu reftâr küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [elbet]

Fıkr-i lebüñ niçün dile âteş virür müdām /Meşhür degül mi başdurur **elbet** şu âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [elbet]

Dil-i ‘uşşâk **elbet** müncezibdür semt-i hübāna /Merāci‘dür efendi mu‘teber lâ-büd zamāyirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 3). [elbet]

Çün ayrılsañ gerek bi‘l-iztirâr **elbet** ahıbbādan /Cefā görseñ de Yūsuf-vār sen ihvānuñı hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [elbet]

Hayālün sīnede ey rüh-ı ‘ālem bir zamān çıkmaz /Pezirā-yı fenā olmazsa cism **elbette** cān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [elbette]

Gerdān olur **elbette** seri sahn-ı cefāda /Gerdün aña kim nevbet-i devlet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [elbette]

el-cevāb: Karşılık, cevap” anlamına gelen ve daha çok eskiden şeyhülislâmların sorulan sorulara cevap olarak verdikleri fetvâların başına konan klişe söz.

Cāme-i fetvāyi-i dildāra virmiş il cevāb /Müfti-i ‘ışka danışduğ biz bu remzi **el-cevāb** (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [el-cevāb]

Emr-i dāniş reşk ider gāh gāzabda rüyuña /Āteş olur çehre-i hū-kerdesi bu **el-cevāb** (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 6). [el-cevāb]

Harf ta‘rif eylemez cem‘iyyet-i lafza meded /Mes‘ele muğlağ degül baħs-i huzūra **el-cevāb** (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [el-cevāb]

elden git-: Bir şeyi yitirmek, yoksun olmak.

Bahār-ı hasretüm dīdār-ı yārı yıl geçer görmem /Gönül de gitdi elden iztirārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [elden gitdi, -di]

elden қо-: Elden bırakmak, terk etmek, ihmal etmek.

Kāniyā eşk yıkar hānesini ğaddāruñ /Āhı **elden қоma** mağdūruñ işüñ āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 24). [elden қоma, -ma]

ele al-: Eline (içki kadehi) almak. (İçki içmek)

Bir yaña olup al ayağı ele ser çek /Sen baña yalan söyleme ben de saña gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [ayağı ele al]

el ele vir-: I. El tutuşmak. **II.** Birlikte davranmak, bir konuda birleşmek.

Serv-i çemenüñ qaddini bükdi qad-i nāzuñ /Şimşād ile ol serv-i çemān **elele virdi** (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [el ele virdi, -di]

elem çek-: Üzölmek, kederlenmek, sıkıntı yaşamak.

Qaşr-ı vîrān-şüdesin hāne-harāb ğadruñ /Sen **elem çekme** gönöl Hazret-i Allāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [elem çekme, -me]

elemdār: Dert sahibi, ıstırap çeken.

Ne yār ne ser ne **elemdār** ne ğurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 17). [elemdār]

el-ħazer: Sakın, çekin!

El-ħazer bî-dār iken endîşe-i gül-büsedem /H̄āb-ı nāza varmadan olsun mı var it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 3). [el-ħazer]

elif: I. Elif. **II.** Sevgili.

Hareke noqta kabölünden **elif** müstaġnî /Vaħdete işte nişān bir var imiş bir yoĝ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 23). [elif]

elif qad: Elif gibi uzun ve ince boy, sevgili.

Bā lebüñ bāsı o müşĝin hāl-i zîbā noqtası /Ey **elif qad** ne şanur yabāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [elif qad]

elif-qad dil-ber: Elif boylu güzel, sevgili.

Elif-qad dil-bere olma muqārın nūn olur qaddüñ /Bu da'vānuñ güvāh-ı 'adl-i Ħaqq-ı nüktesi nādur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [elif-qad dil-bere, -e]

el ayak öp-: Çok yalvarmak.

O mest-i sāĝar-ı nāzik **elin ayaĝın öpdüm** lîk /Lebin öpmek qatı müşkil iken peymāneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 5). [elin ayaĝın öpdüm, -düm]

elleş-: Dövüşmek, tutuşmak, vuruşmak.

Biz ĝābe-i ħaqq-ı kim şîr-i şerzeyüz /Şîrān bizümle **elleşemez** rübehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 4). [elleşemez, -emez]

elma çekirdegi: Elma çekirdeği. (sevgilinin yanağındaki benler)

Ruhsârî sîb beñleri **elma çekirdegi** /Gül-büse cāy-ı alevî hamrâ çekirdegi (Kânî Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [elma çekirdegi]

elüñ şun-: I. El uzatmak. II. Aldanmak.

Sofra-i ışka **elüñ şunma** şakın /O degüldür senüñ ağızuñ aşî (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 7). [elüñ şunma, -m]

elünden gel-: Yapabilmek.

O deñlü ĥasretüñle künc-i ġamda olmuşam bî-tāb /Niyāza kudretüm ġalmaz elünden el-amān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [elünden gelmez, -mez]

el vir-: El vermek, yardım etmek.

Cān u dil gitdi baña ġalmadı āhdan ġayrı /**Elvirür** ĥālüme yok ĥāl-i tebāhdan ġayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [elvirür, -ür]

em-: Dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek, öpmek.

Emsem lebüñi öpsem o gerdānı didüm ben /Güldi didi iĥsān yeri der-ĥîndür **em** mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [em]

Emsem lebüñi öpsem o gerdānı didüm ben /Güldi didi iĥsān yeri der-ĥîndür em mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [emsem, -sem]

Bir merhem ʿaceb var mı didüm dāġ-ı derūna /Güldi didi gel leblerimi **em** em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [em]

Emsem ʿaceb emsem ola mı laʿlüñi didüm /Bir şîve ile söyledi ki **em** em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 22). [em]

Emsem ʿaceb emsem ola mı laʿlüñi didüm /Bir şîve ile söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 21). [emsem, -sem]

Sāde-rūluġda lebin **emme** muĥāl iken o řūĥ /Kāniyā ĥaġ gelicek ʿāřıķı bî-zār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [emme, -me]

em: Deva, ilaç, çare

Bir merhem ʿaceb var mı didüm dāġ-ı derūna /Güldi didi gel leblerimi em **em** içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [em]

Emsem ʿaceb emsem ola mı laʿlüñi didüm /Bir şîve ile söyledi ki em **em içinde** (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 22). [em içinde]

emān: Yardım isteme, imdat dileme, yakarış.

Fır fır dolandı pır pır uçup eyledi fiğān /Kesdi bugün **emānumı** feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [emānumı, -umı]

emānet it-: Koruması için bırakmak, koruyuculuğuna vermek, tevdi etmek.

Emānet itdüm Allaha seni ey gözlerüm nūri /Karībū'l-‘ahd yolcudur efendüm Kānī’ni hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [emānet itdüm, -düm]

emāre gerek: Nişan, alamet, eser olmalı.

Emīr-i kişver-i dildür egerçi ‘ārif olan /Velī bu şāhlığa Kāniyā **emāre gerek** (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 12). [emāre gerek]

emdür-: I. Emdirmek II. Sunmak, bahşetmek.

Emdürmiş ise sīne vü pistānuñ ‘āşıka /Bi’llāh o farṭ-ı cūd yine bir mekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [emdürmiş, -miş]

emīr-i kişver-i dil: Gönül ülkesinin yöneteni.

Emīr-i kişver-i dildür egerçi ‘ārif olan /Velī bu şāhlığa Kāniyā emāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 11). [emīr-i kişver-i dildür, -dür]

emr-i dāniş: İlim irfan sahibi bu konuda söz söyleyen karar veren kişi.

Emr-i dāniş reşk ider gāh gāzabda rūyuña /Āteş olur çehre-i hū-kerdesi bu el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [emr-i dāniş]

emr-i mümkin: Mümkün olan iş.

Dehānından vişāle dā’ir olmaz hārcik mesmūc /Çıkan hep vardandur **emr-i mümkin** yokdan çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [emr-i mümkin]

emr-i ta’alluk: (Allah'hın) Sevgisi, ilgisi.

Ḳahr-ı hāşma idicek **emr-i ta’alluk** Hāḳkuñ /Peşşeye saḳb-ı dimāğ u dehenüñ rāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 13). [emr-i ta’alluk]

emrūdī ḳadeh: Armut şeklinde olan kadeh, içki bardağı.

Görüp misket tolu peymānede ‘aks-i zenaḥdānuñ /Baña aındurdu **emrūdī ḳadehler** sīb-i Sīnobı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [emrūdī ḳadehler, -ler]

emsem ol-: ilaç, merhem olmak.

Emsem ‘aceb **emsem ola** mı la‘lüni didüm /Bir şîve ile söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 21). [emsem ola, -a]

en‘ām: Bu sûre ile, çok okunan diğer bâzı kısa Kur’an sûrelerinin bir araya getirilmesinden meydana gelen, genellikle cepte taşınacak küçük boyda kitapçık.

Raķîbi hâṭıruñ çün zâhidi Allâh için Kânî /Dile vird itmedük **en‘ām** mı evrâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 12). [en‘ām]

endîşe: Kaygı, tasa, düşünce.

Saṅa ‘aşıķ degülken ‘ār u nâmus idi **endîşem** /Hebâ oldı sevelden neng ü ‘ār ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 9). [endîşem, -m]

endîşe-i cām u sebū it-: Şarap için tasalanmak, şarabın derdine düşmek.

Sebük-serler olur iflâsa bādî ser-fürü itsek /Bu zâhirdür eger **endîşe-i cām u sebū itsek** (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 2). [endîşe-i cām u sebū itsek, -sek]

endîşe-i gül-büse: Öpüşü gül gibi güzel ve tatlı olanın düşüncesi.

El-ḥazer bî-dâr iken **endîşe-i gül-büsedden** /Ḥ‘âb-ı nâza varmadan olsun mı var it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 3). [endîşe-i gül-büsedden, -den]

endîşe-i vaşl-ı dil-ārâ: Sevgili (ile)buluşma düşüncesi.

Dilüm **endîşe-i vaşl-ı dil-ārâdan** olup maḥrûm /Ḥayâlüm Kâniyâ fikr-i sürür-ı câna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 17). [endîşe-i vaşl-ı dil-ārâdan, -dan]

endüh: Keder, elem, sıkıntı, ıstırab.

Cân eger **endühdan** efgâr ise serper çıkar /Dil verâdan reste-i efgâr ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [endühdan, -dan]

er oğlı: I. Yiğit oğlu yiğit II. Cesur.

Er oğlı erliğini gördi ol dehen tengüñ /Dil ol fikirle Semerķand mı Ardahân mı ķodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 25). [er oğlı]

er oğlı er: Dediğini yapan, yiğit, sözüne güvenilir.

Bse-i la^lini bintü'l-^linebn b-teklf /Muğ-beçe aldığı vk^lse **er oğlı erdr** (Kn Divanı, Gazel 36, Mısra 16). [er oğlı erdr, -dr]

erbb-ı hased: Haset sahipleri, kıskanlar.

Erbb-ı hased her ne kadar olsa mzhm /Bir kerre felek başa da nevbet virecekdür (Kn Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [erbb-ı hased]

erbb-ı riya: İki yzly kimseler.

Erbb-ı riya bezer o cme-ya /Kr bütününü zhir-i kisvet yaykar (Kn Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [erbb-ı riya]

erbb-ı taarruf: Yetki, sorumluluk sahipleri.

Bize **erbb-ı taarruf** olamaz harf-endz /Sga-i emsile-i ^lunurumuz slimdr (Kn Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [erbb-ı taarruf]

erba^lin: Kara k.

Dürüldi ^llem-i bun afs mevsim-i deyde /Indi **erba^linde** halk zevke mh-ı b-s (Kn Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [erba^linde, -de]

erlik: Erlik, yiğitlik.

Er oğlı **erligini** gördi ol dehen tengn /Dil ol fikirle Semerand mı Ardahn mı kd (Kn Divanı, Gazel 208, Mısra 25). [erligini, -ini]

ervh: Ruhlar, canlar.

Muvfkdur hev-y ^l **ervha** hevlarda /Nev-y evk gyet sevdiğim hodur nevlarda (Kn Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [ervha, -a]

es-: (Hava için) Bir ynden bir yöne doğru hissedilir ekilde hareket etmek.

O kim tadr ezelde hsnin anun b-zevl itmi /önünde sm da **esse** bozulmaz aladuğ bildük (Kn Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [esse, -se]

o zamnlardur dimg-zrde-i by-ı gmuz /Bir **esivir** ey nesm-i gsuvn-ı yr esi (Kn Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [esivir, -ivir]

By-ı emm-i kklni al getür başa /Ey bd ister esme sen ister **es** istemez (Kn Divanı, Gazel 74, Mısra 12). [es]

Būy-ı şemīm-i kākūlüni al getir baña /Ey bād ister **esme** sen ister es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 12). [esme, -me]

Kānî **eser** mi şurta-ı tevfiķ-i kirdigār /Lenger-zen-i sevāhil-i ümmīd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [eser, -r]

esbāb: Sebepler, vasıtalar, vesileler, öğeler.

Berī o rütbeyüz **esbābdan** ki ey Kānî /Tevekkül ile daħı ittiħādımız yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [esbābdan, -dan]

esb-i dil: Gönül atı.

Esb-i dilüñ o dizginine arpma Kāniyā /Şāl vir ki dizginin eşi virsün şu at eşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 11). [esb-i dilüñ, -üñ]

esb-i himem-i nāz-ı perīřān: Dağımık, düzensiz nazın lütuf atı.

Esb-i himem-i nāz-ı perīřānı egerle /Ol saña baş egmez dime bi'llāh eger ek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 5). [esb-i himem-i nāz-ı perīřānı, -ı]

esb-i nāz: I. Naz atı. II. Satran oyunundaki taşlardan biri. (at)

O gül-ruħ **esb-i nāz** üzre piyāde ben niyāz-āميز /Şeh-i saşranca döndi ur'a-i nerdüm niün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 19). [esb-i nāz]

eşer: 1. Eser, iz, nişan.

Derd-i maħabbetüñ **eşeri** cānda mı 'aceb /Būyı gülüñ fezā-yı gülistānda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [eşeri, -ı]

2. Sarf edilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt.

Nüfūs-ı kām ile able'l-ħisāb olmaķ gerek āgāh /**Eřerler** vaķflarda raķme-i mařrūħdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [eřerler, -ler]

eşer eyle-: Tesir etmek.

Eyler mi **eSer** mā²-i ĥayāt eyleseler reřř /Pervāne-i pür-sūħteye puħte semek vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [eřer eyler, -r]

eşer-i rîze-i elmâs: Elmas kırıntısının tesiri.(Yaranın üzerine elmas kırıntısı, tozu ekildiğinde yarayı yaktığı için aşığın duyduğu acıyı arttırır. Elmas kırıntısı zehir olarak da kullanılır. Elmas kırıntısının zehir olduğuna da inanılır.

Eşer-i rîze-i elmâsı unutturdı baña /Ciger-i sūhtede yer ideli çeng-i vedā^c (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 9). [eser-i rîze-i elmâsı, -ı]

eşheb-i nâz: Nazlı beyaz at.

Ser-i şeh-râh-ı vuşlatda piyâde idüm ey Kânî /Çün oldı **eşheb-i nâza** süvâr ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 18). [eşheb-i nâza, -a]

esi: Sert, şiddetli rüzgar.

Çok zamānlardur dimâğ-âzürde-i büy-ı gamuz /Bir esivir ey nesîm-i gîsuvân-ı yâr **esi** (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [esi]

esîr-i telâş it-: Sıkıntının, endişenin esiri etmek.

Kânî o hoş girişmeler ol hoş çıkindılar /İtdi beni **esîr-i telâş** ol garîm-i nâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 14). [esîr-i telâş itdi, -di]

eski: Önceki, çok önceden beri var olan.

Eski ‘asesleri yetişür cân u dil gibi /Küy-ı muhabbete yeñiden ‘ases istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 21). [eski]

Unutma ‘aşık-ı üftâdeñi efendicigüm /Efendüm **eski** kuluñdur bu bende-i nâlan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 4). [eski]

esmâ vir-: Artık Şeyhlerin dahi Dervişlere yakışır tarzda eksik bilgiler öğretmesi.

Ehl-i devlet va‘d-i bî-incâz ile aldar seni /Şeyhler de şimdi dervîşâne hep **esmâ virür** (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [esmâ virür, -ür]

esnâ: Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an.

Yolum hep huşk-sâl-ı vahşete düşdi bu **esnâda** /Kurıdı kanı cism-i zârumuñ hergiz terüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 31). [esnâda, -da]

esrār: Sırlar, gizler.

Ruhsārımı çün eşk-i nedāmet yaykar /**Esrārımı** hep hūy-ı hacālet yaykar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [esrārımı, -ımı]

Sevdā-yı ʿışk-ı zevk-i Kānî nedendür āyā /**Esrārımı** cününüñ dīvāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 16). [esrārımı, -ımı]

Eger **esrāruñı** fāş eyledümse gizleme lillāh /Seni ben cānlar ortasında gizlerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [esrāruñı, -uñı]

esrār-ı hūsn ü ʿışk: Aşkın ve güzelliğin sırları.

Bu hūsn u ān sende midür bilmem anı ben /**Esrār-ı hūsn ü ʿışk** ise ol anda mı ʿaceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [esrār-ı hūsn ü ʿışk]

esrār: Sırlar, gizler.

Esrārımı şurmadan ider cümle tirāş ol /Sırr şaklanamaz hîç ʿaceb bir yere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 7). [esrārımı, umı]

ester ü hār: Eşek ve katır. (beden, vücut bağlamında, faniliğin sona ermesi).

Her bār rehā ister iken **ester ü hārdan** /Şüfî gibi bir kendüyi bilmez hare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 21). [ester ü hārdan, -dan]

esüp şavur-: Sinirli bir biçimde kızmak, bağırmak. Öfke ile atıp tutmak.

Çarāruñ yok **esüp şavurmadan** ārāmsızlıktan /Bu günler mi ʿaceb Kānî şabā-veş bildigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 17). [esüp şavurmadan, -madan]

eşbāh: Benzerler. (Kendi cinsinden olanlar)

Żarar gelmez kişiye kendü cinsinden kim olsa da /Hilāf-ı cinsi ço akrānla **eşbāhla** ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [eşbāhla, -la]

eşcār-ı bāğ-ı kadd: Boyuna sarılan, bağlanan ağaçlar.

Hep sehv-i secdedür ne kadar itse ser-fürü /**Eşcār-ı bāğ-ı kaddüñe** serv-i sehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 8). [eşcār-ı bāğ-ı kaddüñe, -üñe]

eşekler gibi yat-: Çok fazla yatmak, tembellik etmek.

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndur /Hele şahrāya bağ bir alkmışlar otlar okuzler (Kānġ Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [eşekler gibi yatarsın, -arsın]

eşk: 1. Gözyaşı.

Eşküm o řuġı görse yolında sebġl olur /Hürşid önünde necm-i Süreyyā sefil olur (Kānġ Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [eşküm, -üm]

2. I. Gözyaşı. **II.** Ah.

Kāniyā **eşk** yıkar hānesini ġaddāruñ /Āhı elden oma maġdūruñ iřuñ āh yapar (Kānġ Divanı, Gazel 51, Mısra 23). [eşk]

eşk eşmesi: Gözyaşı pınarı.

Eşk eşmesi pek aġlaġan ammā neme lāzım /Çün ben o aındıda hele aġlara düşdüm (Kānġ Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [eşk eşmesi]

eşk-efřān olan: Gözyaşı dökken aġlayan (sevgili).

İder seyl-āb-ı ġam bir de bütün esbāb-ı ārāmum /Dem-i fūratde **eşk-efřān olan** eřm-i terüm aņsam (Kānġ Divanı, Gazel 116, Mısra 6). [eşk-efřān olan]

eşk-i āřık: Āřıġın gözyaşı.

İtibār itmez metā^c-ı vařluñ istibdāline /**Eşk-i āřık** sġm-i ruġsarı eger zer virmese (Kānġ Divanı, Gazel 175, Mısra 8). [eşk-i āřık]

eşk-i gül-gün: Gül renkli gözyaşı.

Eşk-i gül-günuma itme talġd /La^l olur mı a münāfi aşı (Kānġ Divanı, Gazel 220, Mısra 3). [eşk-i gül-günuma, -uma]

eşk-i ġun-pāř-ı řerār-efřān: (Āřıġın) Ateş saan kan dökücü gözyaşları. Āřıġın öfke ve sinirden dolayı döküġü yaşlar.

o şa^cnı **eşk-i ġun-pāř-ı řerār-efřāna** ey zāhid /Ne yapsun āřık-ı bġ-ārenüñ de derdi var aġlar (Kānġ Divanı, Gazel 19, Mısra 15). [eşk-i ġun-pāř-ı řerār-efřāna, -a]

eşk-i nedāmet: Pişmanlık gözyaşları.

Ruġsārumı çün **eşk-i nedāmet** yayar /Esrārumı hep ġūy-ı ġacālet yayar (Kānġ Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [eşk-i nedāmet]

eşk-i sefidümle zede: Beyaz gözyaşları ile vurulmuş, yaralanmış. (Gözyaşlarının yanağa düşmesi bağlamında)

Görelî zerdimi ben **eşk-i sefidümle zede** /Heves-i sîm ü gam-ı zer de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [eşk-i sefidümle zede]

eşk-i sitâre reşk: Yıldızların kıskançlık gözyaşları.

Başdı serâçe-i dili **eşk-i sitâre reşk** /Yağdı girîvdânımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 23). [eşk-i sitâre reşk]

etbâ’: Tabi olanlar, bağlı olanlar, emri altında bulunanlar.

Görür **etbâ’ınuñ** maḥzûn maḥzûn gezdigin lâ-büd /Anı bir tesliyetle Bârî şâd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [etbâ’ınuñ, -ınuñ]

etek-vâr: Etek gibi.

Düm tek teke başla tek itse teḫaddüm /Düm-dârlıḫ it tekyede ardınca etek vâr (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 4). [etek-vâr]

etfâl: Çocuklar.

Felekden bir gün uğurlansa der-peyi mücârâtı /Çeker **etfâl** ḫabs-i mektebi âzîneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 8). [etfâl]

etrâf: Yakınında, etrafında bulunan insanlar.

Ġâbe-i ğayba mülâşıḫ gerek **etrâfı** dilüñ /Olamaz me’sede-i sırr-ı ḫazâ her bîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 5). [etrâfı, -ı]

ev: (Allah'ın) evi.

Evinden ḫapusundan kimseyi Allâh redd itmez /Anuñ çün ğâhda büsegehi eşrâr olur Kıble (Kânî Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [evinden, -inden]

evlâd: Bir kimsenin oĝlu veya kızı, çocuk.

Peder Haḫḫın şayar ‘âlemde bir **evlâd** mı ḫaldı /Birâder ḫürmetin îfâ ider bir yâd mı ḫaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [evlâd]

evlād-ı ‘arab: Arap evladı. (Arap kökenli sevgili)

Evlād-ı ‘Arab sevmege itdüm heves ammā /Bahtum kara bir olmayacak eşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 5). [evlād-ı ‘arab]

evrād: Evrat; okunması âdet edinilmiş olan belli âyet, sûre ve duâlar.

Raķîbi hâṭıruñ çün zâhidi Allâh için Kânî /Dile vird itmedük en‘âm mı **evrād** mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 12). [evrād]

evşâf: Vasıflar, nitelikler, özellikler.

‘Āşıklarını öldüre öldüre o âfet /**Evşâfım** ser-defter-i ‘âşık-küşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 4). [evşâfım, -ımı]

evsâh-ı ğam: Gamın kiri, pası. Kederin verdiği sıkıntı.

Dîdâr-ı ahibbâ virür insâna neşât /**Evsâh-ı ğamı** âb-ı maḥabbet yayķar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [evsâh-ı ğamı, -ı]

evsâh-ı riyâ: İki yüzlülüğün kiri, günahı.

Evsâh-ı riyâyı yedi deryâ yuyamaz /Ol lekkeyi bir cüz-i kabâhat yayķar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 11). [evsâh-ı riyâyı, -yı]

evvel: İlk olarak, ilk önce.

Yed-i beyzâ da olsa pây-ı humda baña el virmez /Yetiş bir ayak **evvel** ḥasret-i dîdârînam sâķî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [evvel]

Dilâ **evvel** gönüldi yâr-ı ğâr ol gitdi ben kaldum /Ĝam-ı dirînemüzden ğuşsa-h̄‘âr ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [evvel]

Gül-âb-efşân-ı ḥüsn-i tesliyet idüñ baña **evvel** Çü yanuñda buḥürdân ile ‘anberdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 17). [evvel]

O kim **evvel** olur şâne-zen-i ğisüyı isti‘dâd /Misâl-i sünbül-i ter-şaç olmaz añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 5). [evvel]

‘Ālem bakılsa âḥiri âḥir degül midür /Āḥirler **evvel** evveli âḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [evvel]

‘Ālem bakılsa âḥiri âḥir degül midür /Āḥirler evvel **evveli** âḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [evveli, -ı]

evvel-be-evvel: Her şeyden önce, ilk olarak.

Ḥaḫḫ sözi **evvel-be-evvel** söylemez medḥin mezāk /Bulmadum bu bābda ṭoġrı deri birden bire (Kānî Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [evvel-be-evvel]

evveli: Önce, başlangıç, ilk.

Giymezdi sitem-cāmelerin **evveli** ammā /Bilmem neye ṭarıldı baña kim giye düşdi (Kānî Divanı, Gazel 193, Mısra 11). [evveli]

evzā: Haller, vaziyetler.

İder āyîne kendin ḥalḫa elbet her zamān ser-ḥoş /Bulır **evzā'ına** şāyeste bir sırr-ı nihān ser-ḥoş (Kānî Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [evzā'ına, -ına]

Şaḫın pīş ez-vuḫū itme işā'a sırr-ı mektūmı /Şuyū'ı saht-terdür ba'zı **evzā'uñ** şürū'undan (Kānî Divanı, Gazel 141, Mısra 4). [evzā'uñ, -uñ]

ey: Seslenme edatı.

Güriz fā'ide virmez ḫazādan **ey** Kānî /Çeker mesāfe-i dūr u dırazdan girdāb (Kānî Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [ey]

Ḳo ṭa'nı eşk-i ḥun-pāş-ı şerār-efşāna **ey** zāhid /Ne yapsun āşık-ı bī-çārenüñ de derdi var aġlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 15). [ey]

Şikeste-bāl görüp mürġ-i cānum **ey** Kānî /O yār nāz ile gelmiş dimiş şikār gelür (Kānî Divanı, Gazel 21, Mısra 15). [ey]

Niçün **ey** muġ-beçe ey duḫt-ı rez sulṭanlık itmezsin /Miyān-ı mey-keşānda hāy u hūlar hep senüñçündür (Kānî Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [ey]

Niçün ey muġ-beçe **ey** duḫt-ı rez sulṭanlık itmezsin /Miyān-ı mey-keşānda hāy u hūlar hep senüñçündür (Kānî Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [ey]

Yetişdür **ey** nihāl-i tāk toḫm-ı duḫt-ı engūrı /Yere toḫm-ı kedūdan ser-fürūlar hep senüñçündür (Kānî Divanı, Gazel 33, Mısra 11). [ey]

Sürāġ-ı fikri güm-geşte ider nā-gāh **ey** Kānî /Ümīd-i vaşl ile taḫmīnlerüm ḫāletlerüm añsam (Kānî Divanı, Gazel 116, Mısra 13). [ey]

Gel rızık için **ey** ṭālib-i Ḥaḫḫ olma perīşān /Rızḫuñ seni özler saña ta'yīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [ey]

Emānet itdüm Allaha seni **ey** gözlerüm nūrı /Ḳarībū'l-ahd yolcıdur efendüm Kānî'ñi ḥoş ṭut (Kānî Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [ey]

Sen eyle rāḫat ile 'azm-i ḫ'āb **ey** dīde /Seni de seyr iderüz āh u intizār gelür (Kānî Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [ey]

Saña hîç söz mi te'sîr eyler **ey** Kânî ki sen h'âbân /Misâl-i ahter-i tâbında dikmiş âsumân gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [ey]

Seni aldatma da bir şey mi imiş **ey** Kânî /Çekdi ruhsârına bir perde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 15). [ey]

Berî o rütbeyüz esbâbdan ki **ey** Kânî /Tevekkül ile dahı ittihâdimuz yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [ey]

Bunduğ-ı la'lüñ ile bādām çeşmüñ müttehid /Ol sebebden çatlar **ey** âteş-meniş kestâneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [ey]

Dil-berleri sensüz göze göstermedigüm hîç /**Ey** rûh-ı revân h'âhiş-i dîdâruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [ey]

Ğamuñ konaqlamak **ey** rûh gönlümden geçürmişdüm /Derün-ı sîne-i âğışte-hûnda ezberüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [ey]

Yine bir güçlü kuvvetli cüvâna mübtelâ oldum /Meded **ey** nev-cüvân eyyâm-ı pîrîdür ferüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 28). [ey]

Berü döşekden ayırma beni **ey** gül-bün-i tâze /Dıraht-ı huşk neşve-nâ-pezîr âsâ yerüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 29). [ey]

Ğam yeme **ey** dil-i hayret-zede ğaddâruñ işüñ /Hâzret-i Muntakim-i 'adl be bi'llâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [ey]

Ey nür-ı başâr dîde-i cânım seni gözler /Nür-ı nîgeh-i şu'le-feşânum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [ey]

Hâtıruñ neyle muţayyeb olur **ey** âfet-i cân /Cân ise maţlab eger ol dahı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [ey]

Ey şüh-ı haţ-resîde şafâlarla şeb be-ğayr /**Ey** rûh-ı nev-resîde cefâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [ey]

Ey şüh-ı haţ-resîde şafâlarla şeb be-ğayr /**Ey** rûh-ı nev-resîde cefâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [ey]

Ey burc-ı âsmân-ı fütüh ey şafâ-yı rûh /**Ey** ahter-i sepîde vefâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [ey]

Ey burc-ı âsmân-ı fütüh **ey** şafâ-yı rûh /**Ey** ahter-i sepîde vefâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [ey]

Ey burc-ı âsmân-ı fütüh ey şafâ-yı rûh /**Ey** ahter-i sepîde vefâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [ey]

Ey nür-ı cebhe-i şeref ey dürr-i her şadef /**Ey** pertev-i dü-dîde şifâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [ey]

Ey nür-ı cebhe-i şeref **ey** dürr-i her şadef /**Ey** pertev-i dü-dîde şifâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [ey]

Ey nūr-ı cebhe-i şeref ey dürr-i her şadef /**Ey** pertev-i dü-dîde şifâlarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [ey]

Ey serv-i ser-firâz ser-â-ser server ol /**Ey** server-i ne-dîde ḥafâlarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [ey]

Ey serv-i ser-firâz ser-â-ser server ol /**Ey** server-i ne-dîde ḥafâlarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [ey]

Kânî bu köhne kâḥda sen kaşr-ı nâzda /**Ey** gevher-i çekîde rifâlarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [ey]

Çıplağ da binse menzil-i maḫşûdına yeter /**Ey** dil rikâb-ı vaşla eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [ey]

Ey duḫter-i sûtûde-şiyem niçe bir bu nâz /**Kâr** eylemez mi hîç saña sevdigüm niyâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [ey]

Ḳaddüñ hevâsına düşeli râḫat olmadum /Oldı bu kışşa giderek **ey** serv-ḳadd-dırâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [ey]

Büy-ı şemîm-i kâkülünü al getir baña /**Ey** bād ister esme sen ister es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 12). [ey]

Alma kesendiye bizi **ey** zâhid-i ḫarûn /İsterse medḫ it iste o mâha kes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 17). [ey]

Cihân aḡyârdan ḫâlî mi kaldı bilmem **ey** Kânî /Bir iki gicedür ses ḫâne-i aḡyârdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [ey]

Ḥayâlüñ sînede **ey** rûḫ-ı ‘âlem bir zamân çıkmaz /Pezîrâ-yı fenâ olmazsa cism elbette cân çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [ey]

Ṭabanı yanmış âsâ pek yürür zâhid nedür fâ’iz /Siyâḫ âhenden **ey** dil beyzâ-ı tîḡ-ı tâbân çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [ey]

Ya cefâdur ya vefâ muntazırı ‘uşşâḳuñ /Senden **ey** şûḫ-ı cihân bir var imiş bir yoḡ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [ey]

Bâ lebüñ bāsı o müşgin ḫâl-i zîbâ noḳṭası /**Ey** elif ḳad ne şanur yabâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [ey]

Ey ecel nevbet-i per-ḫâş saña degmeyecek /Şavdı zîrâ gönül ol neveti der-ceng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [ey]

Senüñ ben boynı baḡlu ‘abd-i memlûkuñ muyam **ey** çarḫ /Benüm râm olduğum gördüñ de zann itdüñ ḡulâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 13). [ey]

Yoluñda dîde şalkum şalkum incüler nisâr itdi /Gel **ey** şehvâr-ı varum cevher-i ferdim niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 14). [ey]

Ey benüm bahçe-i vech-i ḫasenüm ḫoş geldüñ /Gülşen-i ḫüsn-i dilüm gül bedenüm ḫoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [ey]

Şekkeristân-ı melâhat saña mı mansıb idi /**Ey** benüm tütî-i nâ-kes suhenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 4). [ey]

Mürşidüñ hem-rehüñ olmağ gerek **ey** rûh-ı revân /Kendüni bedrağa-i şâh-reh-i yâr iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 7). [ey]

O gül kim Hâzret-i Hâkğ reng ü bü virmiş aña **ey** dil /Dimâğuñda şadâkatsüz koçulmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [ey]

Ser-i şeh-râh-ı vuşlatda piyâde idüm **ey** Kânî /Çün oldı eşheb-i nâza süvâr ol gitdi ben ıaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 17). [ey]

Cânâ seni ben miñnet ile terk ideyazdum /Bi'llâh ben **ey** tâze gül Türkide yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [ey]

Ey şüh-ı siyeh-çerde seni görmese âdem /Târîk olurdı gözine çehre-i 'âlem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [ey]

Gel **ey** hâdi-i râh-ı 'ışğ gitme gayrı bir semte /Biraz da himmet eyle Kâni-i güm-râhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 11). [ey]

Ey bād-ı şubh 'aşığı hîç yâd ider misin /Bî-gânevâr yâ unudup yâd ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [ey]

Ele al sâğarı biñ nâz ile **ey** cân yürisün /Reg-be-reg cism-i yebüset-zedeye kân yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [ey]

Ey süz-ı 'ışğ bir yanar âteş misin nesin /Tākāt-güdâz-ı cân belâ-keş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [ey]

Dâğ-ı nev ü kühenle nedür bu tezeyyünüñ /**Ey** şerhasında mâr-ı munağğaş mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [ey]

Ey şüh-ı siyeh-çerde amân baht-ı siyehden /Var mı haber âyâ güzelüm vech-i şebelden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [ey]

Niçün raħm eylemezsin **ey** cihân-efrüz-ı istignâ /Bu deñlü şiveden âzâr-ı küstâhânenen şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 7). [ey]

Ben ğam-ı ağıyardan itmezdüm **ey** dil iştikâ /Âh bir kerre baña ol yâr yârümdür dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [ey]

Ne düşmenden ne dostuñdan mürüvvet iste **ey** Kânî /'Abes kimse saña bağş-ı fu'âd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 13). [ey]

Bakarken gerden-i kâfûr-gûna hîn-i bismilde /Nedür bu cüşiş-i pey-der-pey **ey** kaşşâb hünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [ey]

Yuvalanmağ senüñ haddüñ mi şâh-ı Sidrede **ey** zâğ /O 'Anka-beççe-i pür-nâz yavrılar yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [ey]

Ne ma'cün olduğıñ ma'lûm oldı **ey** raħîk-i 'Adn /Devâ-yı kâziyu'l-hâcâtı gördüm ben devâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [ey]

Şem‘i-bezm-i şu‘legāh-ı vaḥdetüñ pervānesi /Olmaz **ey** dil kārghāh-ı ḥikmetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 2). [ey]

N’olur sen de diseñ ol şūḥ-ı şīrīnkāra **ey** Kānī /Nedür bu çend rüze ‘izzet-i dīdār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [ey]

Ey pādīşeh-i müлк-i melāḥat yeter oldı /İtdüñ sitem-ābād bizi dīvān saña ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 5). [ey]

Açıl semt-i gülistāna yine **ey** gülşen-i ḥūbı /Şalın biñ nāz ile nā-çār Ṭübā lek disün ṭūbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [ey]

Seyl-āb-ı eşk ‘ālemi ğarḳ-āb eyledi /Sen **ey** nigār-ı şu‘le-‘izārüm ḳo āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [ey,]

Ey benüm sīnemde cānum cānumuñ cān-pāresi /Ḥasretüñle oñmadan ḳaldı derūnum yaresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [ey]

Çoḳ zamānlardur dimāğ-āzürde-i büy-ı ğamuz /Bir esivir **ey** nesīm-i ğīsuvān-ı yār esi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [ey]

Elā **ey** ṭālib-i gencīne-i esrār-ı sulṭānı /Suḥanla ḳıl ‘imāret bu kühen-bünyād-ı virānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 1). [ey]

Nevk-i ğamzeñ çizdi şemşīrin bütün ḥall eyledi /**Ey** müzehhib ālet-i pergāra ḥācet ḳalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [ey]

Geldüm ḳapusı önüne ‘ālem baña güldi /Bu bābda **ey** Kānī ḳatı maşḥare düşdüñ (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 24). [ey]

eyle-: Etmek. Yapmak, haline getirmek.

Ne deñlü cevri iderseñ hoş görür elbet anı ‘āşık /Kişiye sevdiğinden her ne **eylerse** yamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [eylerse, -rse]

Ben ḥamd-i hezārān iderem Ḥaḳḳa ki ansız /Her maşlahatı luṭf-ı ‘amīmi ider **eyler** (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 14). [eyler, -r]

eyü bil-: Tam anlamıyla idrak etmek, öğrenmek.

Ĝam aldı benüm dört yanımı cān saña ḳaldı /**Eyü bilesin** çünkü bu ḳurbān saña ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [eyü bilesin, -esin]

eyü günler gör-: Güzel günler yaşamak, mutlu olmak.

Görürler görmesem ben idicek zīr ü zeber Allāh /**Eyü günler görürsüñ** şanma zīrā bed-du‘ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 10). [eyü günler görürsüñ, -ürsüñ]

eyvāh: Kötü bir haber veya olay karşısında duyulan üzüntüyü, korku, panik, pişmanlık, esef, hayıflanma gibi duyguları ifâde etmek için kullanılır, yazık.

Bir kerre alur gözle meger bakmışam **eyvāh** /Hālā o bağışlar baña pür-kīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 19). [eyvāh]

Dil dirler idi çanı şıcağ ber olacağdı /**Eyvāh** o ğam-ĥ'ārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [eyvāh]

Farğ itmeyen insān ne dimek oldığın **eyvāh** /Ĥayvān gelecekdür yine ĥayvān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [eyvāh]

ey-va'llāh it-: Minnet etmek, boyun eğmek.

Segān-ı kūçe-bend-i semtūne itdüm müdürālar /Tevāzu'larla itdüm ĥayli ey-va'llāh ĥayduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 14). [ey-va'llāh itdüm, -düm]

eyyām: 1. Zaman, devir.

Dadanmışdur o gül-ğand-i s(i)tignāya biraz **eyyām** /Ki ben semm-i helāhilde eger yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 11). [eyyām]

Reng-i rū virme televvünlere sen yek-reng ol /Ya'ni **eyyāmuñı** hem reng-i leyāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [eyyāmuñı, -uñı]

2. Zaman (Sonbahar).

Zamān-ı vaşluñ añılduğca cism-i rüzgār ağlar /Sevād-ı ĥaṭṭuñ **eyyāmı** görinse nev-bahār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [eyyam, -ı]

eyyām efgānı: Her zamanki, her devirdeki figanımı.

Çıkardum tā Hüseyiniye biraz **eyyām efgānı** /Muĥayyer oldı vuşlatda qarār ol gitdi ben qaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 15). [eyyām efgānı]

eyyām-ı bahār: Bahar günleri.

Ĥaṭ-āver olmuş **eyyām-ı bahār** ĥüsn ü ān geçmiş /Bilür ol şūĥ görse 'āşıkın ammā zamān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 1). [eyyām-ı bahār]

eyyām-ı pīrī: İhtiyarlık günleri, yaşlılık.

Yine bir güçli kuvvetli cüvāna mübtelā oldum /Meded ey nev-cüvān **eyyām-ı pīrīdür** ferüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 28). [eyyām-ı pīrīdür, -dür]

eyyām-ı vişāl it-: Kavuşma günü etmek, çevirmek.

Şām-ı firqat-ı dem **eyyām-ı vişāl it** gice geç /Şafaq-āsā o қaranlıqda var al it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [eyyām-ı vişāl it]

ezān: Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırmaq için müezzin tarafından genellikle minarenden yüksek sesle yapılan davet.

Ne deñlü taş bağırlu olsa itmez nā-gehān teklîf /Mü'ezzinler menāre hîç bî-vaqt **ezān** çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [ezān]

ezber sür-: Ezberden takip etmek, okumak.

Vaşf-ı haṭṭuñ mı yazar hāme-i muşķin cāma /Yoḡsa Qur'ānı Bilāl-i Ḥabeş ezber mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [ezber sürer, -er]

ezel: 1. Çok eskiden beri.

Bir görünmezce belā idi **ezel** 'uşşāka /Şimdi Ḥaḡḡ şaḡlaya kend'özini izhār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 3). [ezel]

2. Başlangıcı olmayan geçmiş zaman.

Dāmen-i dār-ı vefāya biz aşıldıḡ tā **ezel** /Ḥazret-i Manşūr-āsā dāra ḡacet ḡalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 11). [ezel]

O kim taḡdîr **ezelde** ḡüsün anuñ bî-zevāl itmiş /Öñünde sām da esse bozulmaz añladuḡ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [ezelde, -de]

ezelî ḡālim: En eski söz.

Suḡan-ı 'ıḡḡ-ı Ḥudā çün **ezelî ḡālimdür** /Ḳıyl ü ḡāl eylememek lâzıme-i ḡālimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [ezelî ḡālimdür, -imdür]

faḡr: Ar. övünme, iftihar etme.

Ḳıdem da'vāsı eylerdüñ raḡîb-i ḡādise her ḡāh /Saña bu **faḡr** yetmez mi idi övüldiḡüñ ḡünler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 16). [faḡr]

faḡr-ı cūhelā: Cahillerin övgüsü.

Her ne çekilürse çekilür sevdiğüm ammā /**Faḡr-ı cūhelā** nāz-ı gedā hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [faḡr-ı cūhelā]

fāhte kon-: Üveyik kuşunun konması. Yuva yapması.

Ḳadd-i yāre üsküf-i zerrīnidür ḳuş ḳonduran /**Fāhte konmuş** gibi seyr ü ḥırāmān üstüne (Kānî Divanı, Gazel 157, Mısra 8). [fāhte konmuş, -muş]

fā'ide vir-: Kazanç vermek. yarar sağlamak.

Güriz **fā'ide virmez** ḳazādan ey Kānî /Çeker mesāfe-i dūr u dırazdan girdāb (Kānî Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [fā'ide virmez, -mez]

Oyarsın nāḥun-ı ḥasretle baḡruñ **fā'ide virmez** /Açılsa sīnede dilde ser-ā-pā dāḡlar gözler (Kānî Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [fā'ide virmez, -mez]

fā'ide yok: Fayda görülmedi, faydasız.

Fā'ide yokdur umūr-ı i'tibārīde dime /Şatdırur zīrā duḡānı boḡçe vü dizi göbek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 15). [fā'ide yokdur, -dur]

fāk: Tuzak.

O ḥalka ḥalka zülf-i müşğ-bū ol 'uḳde-i ḡīsū /Ḳurulmuş Kānî-i nā-çārı şayda **fāklardur** hep (Kānî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [fāklardur, -lardur]

Raḳam-ı dāḡ ḥayāl-i ḥālidür bu şerhalar cedvel /Şerefle ḳonmuş o ḥālī vaşat o **fāklardur** hep (Kānî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [fāklardur, -lardur]

fakr: Fakirlik, yoksulluk.

Ne **fakruñ** köhne bürd-i berd fersāsın ḳodum dūşa /Ne tāk u taḡt sevdāsı serümde efserüm yokdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 13). [fakruñ, -uñ]

fānūs-ı himmet: Himmetler fanusu. (Genellikle silindirik biçiminde olan mum, gaz lambası vb. aydınlatma araçlarının çevresini kapatarak rüzgardan koruyan cam)

Ḳonmasa **fānūs-ı himmet** farḳ-ı şem'î devlete /Olmaz elbet meclis-i ünsiyetüñ pervānesi (Kānî Divanı, Gazel 189, Mısra 13). [fānūs-ı himmet]

fārisiyyāt-ı deri: Güzel ve ahenkli olan Farsça.

İştilāḥ-ı 'ışḳ bir başḳa edādur Kāniyā /Fehm olunmaz **fārisiyyāt-ı deri** birden bire (Kānî Divanı, Gazel 177, Mısra 12). [fārisiyyāt-ı deri]

farḳ eyle-: Ayırt etmek, fark etmek.

Yerden gögi **farḳ eylemez** ol mest-i cehālet /Ḥammāl-şifāt kevkeb ile kebkebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [farḳ eylemez, -mez]

farḳ it-: 1. Anlamak, sezmek, ayırımında olmak.

Reng-i kâhî-i ruh-ı zerdimi görmişlere şor /Niçedür **farḳ idesin** mâhiyet-i reng-i vedâ^c (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [farḳ idesin, -esin]

2. Fark etmek, ayırt etmek, ayırmak.

Hecr ile rüz u şebüm **farḳ itmeden** koydı beni /Sîne-i şâfuñ beyâzi kaçlarınıñ qarası (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [farḳ itmeden, -meden]

3. Anlamayan, vakıf olamayan kimse.

Farḳ itmeyen insân ne dimek oldığın eyvâh /Ḥayvân gelecekdür yine ḥayvân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [farḳ itmeyen, -meyen]

farḳ-ı şem^c-i devlet: Devlet mumunun başı. (hükümdar)

Ḳonmasa fânüs-ı himmet **farḳ-ı şem^c-i devlete** /Olmaz elbet meclis-i ünsiyetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 13). [farḳ-ı şem^c-i devlete, -e]

farḳ-ı cüd: Haddinden fazla lütuf, aşırı ihsan.

Emdürmiş ise sîne vü pistānuñ ‘aşîka /Bi’llâh o **farḳ-ı cüd** yine bir mekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [farḳ-ı cüd]

farḳ-ı ğayret: Aşırı derecede çaba, gayret (göstermek).

Vişâlüñ ḥāletin zor añlamışken **farḳ-ı ğayretle** /Ne idi sevdiğüm genceldigüñ inceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 11). [farḳ-ı ğayretle, -le]

farḳ-ı girye: Haddinden fazla ağlamak.

Ağardı şanma **farḳ-ı giryeden** çeşmân-ı ‘uşşâkuñ /Reh-i vaşluñda cānâ ḳordu çeşm-i intizār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [farḳ-ı giryeden, -den]

farḳ-ı mucün: I. Kabalık, çirkinlikte aşırılık. II. Cesarette aşırılık.

Biri ḥaḳîḳat-ı ḥāle virürse revnaḳ u zīb /Degül ḳabāḥate **farḳ-ı mucūna** ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [farḳ-ı mucūna, -a]

farṭ-1 şefkat: Esirgeyici bir sevginin, acımanın aşırılığı.

Kimesne dostân-ı pes-mândegânın **farṭ-1 şefkatden** /Berây-ı hâtır-ı aḥbâb yâd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 5). [farṭ-1 şefkatden, -den]

farṭ-1 tehevür: Aşırı öfke.

Kızarmış tâb-ı reng-â-reng ile **farṭ-1 tehevürden** /Yañağunda yine bir özge ḥâlet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [farṭ-1 tehevürden, -den]

fâş eyle-: Ortaya çıkarmak, açığa vurmak.

Yoğluğla idi şöhreti ol ḥoḳḳa-dehânuñ /**Fâş eyledi** sırr-ı dehenin söyleye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [fâş eyledi, -di]

Eger esrârünü **fâş eyledümse** gizleme lillâh /Seni ben cânlar ortasında gizlerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [fâş eyledümse, -dümse]

Peyğâm-ı vaşlı bizlere **fâş eyledüñ** güzel /Ol râz-ı ser-nühüfteyi de yâd ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 5). [fâş eyledüñ, -düñ]

faşl it-: 1. Çekiştirmek.

Ağyâra **faşl ider** seni kaç'ıce bil bunı /Desterre-i sitem seni Kânî keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [faşl ider, -er]

2. Ayırmak.

Şâhibüm gör beni **faşl itme** şaḳın /Naḳşa söz atma añup naḳḳâşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [faşl itme, -me]

fedâ it-: Feda etmek. Kıymak, gözden çıkarmak.

Cânım da tenüm de saña ḥayrân saña ḳurbân /İtmezseñ o ağyârı fedâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 14). [fedâ itmezseñ, -mezseñ]

fedâ-yı ser i-: Başını feda etmek, canından geçmek.

Kendin dil ehli âteşe atmaḳ da iş midür /Kânî **ider fedâ-yı ser** ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 12). [fedâ-yı ser ider, -er]

fehmi eyle-: İdrak edenler, bilenler.

Vaḥdetüñ **fehmi eyleyen** kesretten olmaz zevḳ-yâb /Şemme-i ḥâlüñ tıyanlar zülfüne itmez dimâğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [fehmi eyleyen, -yen]

fehm ol-: Anlaşılmak, idrak edilmek.

İştîlâh-ı 'ışık bir başka edâdur Kâniyâ /**Fehm olunmaz** fârisiyyât-ı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 12). [fehm olunmaz, -unmaz]

felâṭun: Eflatun, Platon (Çok akıllı bağlamında).

Tehî mağzam **Felâṭun** zan ider ammâ beni herkes /Ümîd-i neş'e eyler nûş-ı cām-ı ser-nügünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 13). [felâṭun]

felâṭun-hüş: Felatun akıllılar. Felatun gibi düşünürler, bilginler.

Sebük-mağzândan eyler **Felâṭun-hüşları** sersâm /Miyân-ı şoḥbet-i 'irfâniyânda heyhler hişler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [felâṭun hüşları, -ları]

felek: 1. Gökyüzü, felek, devran, âlem.

Felek encüm zamân oldı yine rindânla ihvân /Tıbâk-ı seb'-i arz ümm-i veled eflâk âbâ-sâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [felek]

İderseñ nîm miqdâr iltifâta Kânîyi mazhar /**Felekden** yağsa da seng-i sitem aślâ girân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [felekden, -den]

Cüst-cü eyler **felek** tâ igneden iplige dek /İster iseñ Ḥâzret-i 'İsî misâli göge âğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [felek]

İşkeste olmada yine dâ'im kedü-yı dil /Bilür **felek** şamara ṭayanur ḫafam var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 4). [felek]

Felek hemân beni mi bulduñ imtiḫân idecek /Ġarîk-i lücce-i endüh-ı bî-kerân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [felek]

Felek nitdüñ ki benden bir ölümle intiḫam alduñ /Anı fikr itmedüñ ki boynuña hün-ı ḫarâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [felek]

Kânî niçe olmasun o çâr ebrüya mâ'il /Vefk-i varâk-ı ḫüsni **felek** dört köşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 12). [felek]

Ḥuzûr-ı yârda rüy-ı siyâhdur maṭlûb /**Felekde** girmege ol meclise sitâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [felekde, -de]

Bir kerre yârî râm idebilseñ baña **felek** /Bundan ziyâde luṭfuñı besdür bes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 13). [felek]

2. Talih, alınyazısı, yazgı.

Erbâb-ı ḫased her ne ḫadar olsa müzâḫim /Bir kerre **felek** baña da nevbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [felek]

Felek im-şeb hilâl-i hâle-pîrâyı idüp der-dest /Hemânâ döndi ol dervîşe tütmiş bir kemer keşkûl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [felek]

Amân zamân virürse o bî-amân virmez /O bî-amân **felekde** amân zamân mı çodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 16). [felekde, -de]

Yüzine urdı **felek** itdigi istignâyı /Neye yüz qaralığın kend'özine bār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 5). [felek]

3. Dünya.

Çalır mıyuz bu zâviye-i hecrde ebed /Yoğsa **felekde** vâşıl-ı ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [felekde, -de]

felek-meşreb: Kimine yar olur, kimine olmaz; cefadan haz eden; döneke; sözünde durmaz.

Hisseti ğâlib olur dirler **felek-meşreblerüñ** /Süfre-i gerdünda devr eyleyen iki çörek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [felek-meşreblerüñ, -lerüñ]

fem ü leb: Dudak ve ağız.

Fem ü leb ruğ zenağ ber-büse zâr olmaz bu yerlerde /Turunc u püste gül gül-nâr enâr olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [fem ü leb]

fem-i gül-fâm: Gül renkli (pembe) ağız.

Nüş-ı mey-i gül-gümü leb-i cāma tıyurma /Büs-ı leb-i yâr it **fem-i gül-fāma** tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 2). [fem-i gül-fām, -a]

fenā: Fâni dünya.

Ŧıfl iken olan ʿāzim-i ʿuqbā şu **fenāda** /İnsân gelecek ħürî vü ğilmân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [fenāda, -da]

fenā-bünyād olan: Geçici yapıda olan (şey).

Ĥabāb-ı bāde ehl-i bî-nişe bir çeşm-i ʿibretdür /**Fenā-bünyād olan** şūğ-ı hevâyîden beğā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [fenā-bünyād olan]

fer: 1. Parlaklık, aydınlık, nur.

Reng-i ʿişve şîveñe bir ħüsn-i dīger virmese /Āb-ı şîve şuʿle-i ruhsāruña **fer** virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 2). [fer]

2. I. Parlaklık, tazelik, gençlik. **II.** Güç, kuvvet, takat.

Yine bir güçlü kuvvetli cüvāna mübtelā oldum /Meded ey nev-cüvān eyyām-ı pīrīdür **ferüm** yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 28). [ferüm, -üm]

ferāgat: Dinlenmek, Ara vermek.

Ferāgatde hemānā şāh kendü ‘ālemindeyken /Ne sihr itdüñ a zālīm āh ‘aqlum çeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 3). [ferāgatde, -de]

ferd: Kişi, insanlardan her biri.

Ĥālīmī ‘arz idemem ĥazret-i Ĥaĥĥdan ġayrı /Yanamam derdimi bir **ferde** bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [ferde, -e]

fermān al-: Emir almak.

Nedür ĥūñiligüñ cellād mı mirrīĥ mi ne olduñ /Meger **fermān** bī-dermān nefy ü ħatl-i ‘ām **alduñ** (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 8). [fermān alduñ, -duñ]

fermān vir-: Emir vermek.

Aġyazılı işāret idüp nefyini ġamuñ /**Fermān virür** kızıl deli sulţān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 14). [fermān virür, -ür]

feryād it-: Yüksek sesle bağırp çağırma; yüksek sesle şiir okumak.

Ne ħaldı ‘āşık-ı üftādeye resp-i maĥabbetden /Ki gelse meclise aġyār **ider feryād** yār aġlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [feryād ider, -er]

feryād u figān: Bağırp çağırma, ağlayıp sızlama.

Çıĥdı **feryād u figānum** giderek nüĥ felege /Daĥı bir vuşlat için ol yüzi māhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [feryād u figānum, -um]

feryād-ı ‘andelīb: I. Bülbülün feryadı II. Âşġın haykırışı.

Añlardı sırr-ı cānumı **feryād-ı ‘andelīb** /Bilseydi ħuş lisānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [feryād-ı ‘andelīb]

Añlardı sırr-ı cānumı feryād-ı ‘andelīb /Bilseydi ħuş lisānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [feryād-ı ‘andelīb]

Fır fır dolandı pır pır uçup eyledi figān /Kesdi bugün emānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [feryād-ı ‘andelīb]

Bülbülce kayuğı şanurdum iki dīdemi /Alduğca dört yanımı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 6). [feryād-ı ‘andelīb]

Minķār-ı naķr-ı nağme-i selmekde baħs idüp /Başdı ağaç kaķanımı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 8). [feryād-ı ‘andelīb]

Ağlatdı añdırup dil-i nālān u zārı hem /Ol gönlümü alanı mı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [feryād-ı ‘andelīb]

Bülbül yuvası bir ‘araķıyye be-farķ-ı ser /Koydum idüp fiğānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 12). [feryād-ı ‘andelīb]

Boğdı bülend ü tiz nevālarla şavtı mı /Pest itdi İřfahānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [feryād-ı ‘andelīb]

Çatlatdı mürğün dil-i zār u nizārımı /Yaķdı yuvamı cānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 16). [feryād-ı ‘andelīb]

Yavru kuşuñ yuvasını Allah yapar kuzum /Yapmaz mı āşiyānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 18). [feryād-ı ‘andelīb]

Efsün idüp tükürdi gülün şāhsārına /‘Aķd eyledi lisānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 20). [feryād-ı ‘andelīb]

Bir çeşm-i bülbül içlügi var gönçenüñ geyer /Şoydıķca cāmedānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 22). [feryād-ı ‘andelīb]

Yek dillük eylesün baña dilleşmede dü-dem /Boş koymasun şu yanımı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 28). [feryād-ı ‘andelīb]

Bir hoş kanarya rengi virüp perr-i nāleye /Zerd itdi gül-ruħānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 30). [feryād-ı ‘andelīb]

Eyle kabül efendicigüm ki benüm degül /Viridi bu armağānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 32). [feryād-ı ‘andelīb]

Taķvīm-i sāl ü devletüñe şāh-gül ile /Yazsun du‘ā-yı Kānīmi **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 34). [feryād-ı ‘andelīb]

Kızdukca kızdı nāleye ķorlandı çün hamām /Diriltti keff-i cānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 26). [feryād-ı ‘andelīb]

Başdı serāçe-i dili eşk-i sitāre reşk /Yaķdı girīvdānumı **feryād-ı ‘andelīb** (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 24). [feryād-ı ‘andelīb]

ferzāne: Bilgili, iyi yetişmiş kimse.

Şeh-süvār-ı ‘arşa-i ikbāldür ehl-i cünün /Pā-bürehne hep piyāde gezmede **ferzāneler** (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 12). [ferzāneler, -ler]

ferzend-i hünermend-i fülân: Falan ustanın oğlu (bir hüner sahibi kişinin soyundan gelmek).

Ferzend-i hünermend-i fülân deyu söyler /řorsañ meselâ şöhret-i cedd ü ebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [ferzend-i hünermend-i fülân, -um]

feth-i bâb-ı vaşl i-: Kavuşmanın kapısını fethetmek.

Sen **feth-i bâb-ı vaşl ide dur** tekkeveş hemân /Başdurma ehl-i ‘uķdeyi ol âsitâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 5). [feth-i bâb-ı vaşl ide dur, -de dur]

feth-i tılısm-ı ism-i mu‘ammâ: Muamma isminin sırrını açmak, çözmek.

Aç dâide-i fütüvveti tavr-ı ‘amâyi ķo /**Feth-i tılısm-ı ism-i mu‘ammâyi** çek çevir (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 4). [feth-i tılısm-ı ism-i mu‘ammâyi, -yı]

fettân-ı dil-âşüb: Gönlü kendine çeken, Gönlü altüst eden cazibeli güzel.

ĶadeĶ der-kef nigeĶ mestâne sîne münkeşif tâ nâf /Bu Kânî sevmesün n’itsün o **fettân-ı dil-âşübü** (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [fettân-ı dil-âşübü, -ı]

fetvâ: Yapılan veya yapılacak bir şeyi tasdik etme, müsaade, izin.

Ķıred-i Ķorde-şinâsa olamaz kes rehber /ĶiĶ muĶtâc mı **fetvâya** fütüvvet-pîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [fetvâya, -ya]

fevvâre-i Ķün ol-: Kan fıskiyesi olmak II canlanmak.

Olur fevvâre-i Ķün her bün-i mü cism-i ‘âşıkda /Bütânüñ müydâr olduķca câm-ı la‘i mey-günü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 5). [fevvâre-i Ķün olur, -ur]

feyyâz: Çok verimli, bereketli, çok feyizli.

Dil-i nâ-müsta‘id **feyyâzdan** bî-behredür dâ‘im /Nemâ-Ķârâ-yı saĶta ebr-i feyz âsârdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 3). [feyyâzdan, -dan]

feyz: I. İrfan, ilim ve marifet. II. Nimet, bağış, ihsan, kerem.

Her cân zi ins ü cân degül ol **feyze** müsta‘id /İllâ o cân ki cânla her-câyı şoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [feyze, -e]

feyz al-: Feyizlenmek, bereketlenmek.

şeb-çerâĶ-i küngür-i devlet söner mi bâddan /**Feyz alur** RûĶu‘l-ķudüsden devletüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 10). [feyz alur, -ur]

fezâ-yı gülistân: Gül bahçesinin ovası.

Derd-i maḥabbetüñ eseri cānda mı ‘aceb /Büyü gülüñ **fezâ-yı gülistānda** mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [fezâ-yı gülistānda, -da]

fır fır dolanıp pır pır uç-: Bülbülün (gönlün) fır fır dolanıp pır pır uçuşması. (Gönül çarpıntısı bir bülbülün çırpınışlarına benzetilmiştir)

Fır fır dolandı pır pır uçup eyledi fiğān /Kesdi bugün emānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [fır fır dolandı pır pır uçup, -up]

fiğān eyle-: Haykırıp bağırma.

Fır fır dolandı pır pır uçup eyledi fiğān /Kesdi bugün emānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 3). [fiğān eyledi, -di]

fiğān it-: Inlemek, feryat etmek.

Bu şeb tā vardum bülbül gibi semte **fiğān itdüm** /Seni uyardum itdüm nāle-i nā-gāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [fiğān itdüm, -düm]

Bülbül yuvası bir ‘araḳıyye be-farḳ-ı ser /Ḳoydum **idüp fiğānumı** feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 12). [fiğānumı idüp, -üp]

fıkr: 1. Düşünce, hayal dünyası.

Raḳīb de ḡam-ı fıkr-i vişāle ḫalmışdur /Göñül birisi de sensin hem o **fıkire** ḫalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [fıkire, -e]

2. (Erlık) Düşüncesi, fikri.

Er oḡlı erligini gördi ol dehen tengüñ /Dil ol **fikirle** Semerḳand mı Ardahān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 26). [fikirle, -le]

3. Düşünce, hayal. (Sevgilinin kaşlarının hayali bağlamında)

Ebrūlaruñuñ **fıkri** olup bir ḳara sevdā /Ḳarardı gözüm ḫasret ile ḫaçere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 11). [fıkri, -i]

fıkr eyle-: Düşünmek, tefekkür etmek; hayal etmek.

Uyan yatduḳca sen bār-ı günāh eyler seni ḳanbūr /Ne deñlü yol alır **fıkr eyle** bir kerre ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [fıkr eyle]

fikr it-: Düşünmek.

Felek nitdüñ ki benden bir ölümle intikam alduñ /Anı **fikr itmedüñ** ki boynuña hün-ı harām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 2). [fikr itmedüñ, -medüñ]

fikre el-vedā' eyle-: Düşünceден vazgeçmek, aklından çıkarmak.

Bu fikre hāṭıra gelmezden evvel el-vedā' eyle /Hezārān 'ıyd gelse bī-vefādan merḥabā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 5). [fikre el-vedā' eyle]

fikret-i bī-hūde: Boş, gereksiz fikir.

Pişürdük işleri nefsi ne-puḥteyle bu maṭbahda /Ḥayāl-i hām dirler **fikret-i bī-hūdemüz** kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [fikret-i bī-hūdemüz, -müz]

fikr-i dehen: Ağzının (dudağının) fikri, düşüncesi.

Yoğ iken sīnede **fikr-i dehenüñ** bir zerre /Hīç memnūn degilem dünyede var olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [fikr-i dehenüñ, -üñ]

fikr-i gīsū-yı siyāh: (sevgilinin) Siyah saçının fikri, düşüncesi.

Fikr-i gīsū-yı siyāha düşmesün bī-çāregān /Ol belāyı atma 'uşşāq-ı perīşān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 9). [fikr-i gīsū-yı siyāha, -a]

fikr-i leb: Dudağın fikri, düşüncesi.

Fikr-i lebüñ niçün dile āteş virür müdām /Meşhūr degül mi başdurur elbet şu āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [fikr-i lebüñ, -üñ]

Sebū-yı hāṭırını **fikr-i lebüñ** eyler şikest āḥir /Sifāl-i bāde pāk olmaz ne deñlü şüst u şū itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [fikr-i lebüñ, -üñ]

fikr-i maḳāmāt: Makam mevki düşüncesi.

Cāh u şeref-i dehre gönül bağlamadum hīç /Ne **fikr-i maḳāmāta** ne ḥayr u şere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 16). [fikr-i maḳāmāta, -a]

fikr-i müstaḳbel ü māzi: Geçmiş ve geleceği düşünmek.

Fikr-i müstaḳbel ü māziyi biraç 'ārif iseñ /Böyledür ḥāl-i zamān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 3). [fikr-i müstaḳbel ü māziyi, -yi]

fıkr-i sürür-ı cān: Sevgili (ile) mutluluk fikri, düşüncesi.

Dilüm endîşe-i vaşl-ı dil-ārādan olup mahrūm /Hayālüm Kāniyā **fıkr-i sürür-ı cāna** hasretdür (Kānî Divanı, Gazel 35, Mısra 18). [fıkr-i sürür-ı cāna, -a]

fıkr-i vaşl: Kavuşma düşüncesi.

Telhi-i hicrānuña tākāt getürmezdi gönül /**Fıkr-i vaşluñ** lezzet-i gül-ķand-ı sükker virmese (Kānî Divanı, Gazel 175, Mısra 4). [fıkr-i vaşluñ, -uñ]

fi'l-aşl: Aslında.

Pek de heves gerekmeze şevkuñ pekitmege /**Fi'l-aşl** o yerlü göklü fidāndur pekidedür (Kānî Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [fi'l-aşl]

fırdevs: Cennet.

Olurdı hātırı-i vuşlatuñ dile reh-yāb /Geçeydi düzaħa **Fırdevs** çeşmesinden āb (Kānî Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [fırdevs]

fitne: Fitneci, ara bozucu.

Mānend-i sāmīrī viremez rūħ **fitneye** /Hīç itmesün raķīb o bütle müsāmere (Kānî Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [fitneye, -ye]

fu'ādī: Kalpten, samimi.

Fu'ādī lā-yağırru'n-nāse bel lā-yenfe'ud-dünyā /Ki hecr ü vaşldan ğayrı ebed nef' u zararum yoķdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 37). [fu'ādī]

fırşatı fevt it-: Fırşatı kaçırmak, elverişli durumdan yararlanamamak.

Kānī şaķınup **fırşatı fevt itme** görüş kim /Bir kaç güne dek şu ķoca oğlan gidecekdür (Kānî Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [fırşatı fevt itme, -me]

fürüg-ı feyz: Feyiz nuru.

Fürüg-ı feyze isti'dād kār-ı ķabiliyyetdür /Şadefdendür güher nisān-ı gevher-bārdan gelmez (Kānî Divanı, Gazel 80, Mısra 7). [fürüg-ı feyze, -e]

fütür: Keder, ümitsizlik.

Fütür o deñlü var Kânide kim tenşite meyl itsem /Ne dârü kârger ne benc ü ne afyon ne ħab yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [fütür]

fütüvvet-pîşe: Cömertliğı, mertliğı huy edinmiş kimse.

Ĥired-i ħorde-şinâsa olamaz kes rehber /Ĥiç muĥtâc mı fetvâya **fütüvvet-pîşe** (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [fütüvvet-pîşe]

ğâbe-i ħayb: Gizli aslan yatağı.

Ğâbe-i ħayba mülâşık gerek eĥrafı dilüñ /Olamaz me'sede-i sırr-ı ħazâ her bîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 5). [ğâbe-i ħayba, -a]

ğâbe-i ħaĥîkat: Gerçek, asıl aslan yatağı olan orman.

Biz **ğâbe-i ħaĥîkate** kim şîr-i şerzeyüz /Şîrân bizümle elleşemez rübehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [ğâbe-i ħaĥîkate, -e]

ğabğab: Çene altı, gerdan.

Lebi gülnâr o bütüñ **ğabğabı** sîb-i terdür /Sîne vü nâfesi ayvâ diyecek yerlerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [ğabğabı, -ı]

ğadr: Haksızlık, zulüm.

‘Aceb bir ben miyim dil-ĥün **ğadrüñ** biñ mi yüzbiñ mi /Vefâsızluk mesânidinde pek ‘âlî maĥâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [ğadrüñ, -üñ]

ğaddâruñ ħânesi: Merhametsiz kimsenin hanesi, yuvası.

Kâniyâ eşk yıkar ħânesini ħaddâruñ /Āhı elden ħoma mağdüruñ işüñ âh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 23). [ğaddâruñ ħânesini, -ni]

ğadr it-: Gaddarlık etmek, zulmetmek.

Yetişmek istemez miydi a zâlim meyve-i maĥşüd /Ĥoparduñ **ğadr idüp** olmazdan evvel anı ĥâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [ğadr idüp, -üp]

ğadr-ĥâh: Zülm isteyen.

Ĥâle rabbî zehheba'llâhu cemî'an ve lecâ /**Ğadr-ĥâh** olmaya Kânîye günâhdan ħayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 22). [ğadr-ĥâh]

ġāfil: Olandan bitenden habersiz, olanın bitenin farkına varamayan. Dikkatsiz, yaptığı işin önemini kavrayamayan. İhtiyatsız, hazırlıksız.

Ṭavul çalsañ uyanmaz **ġāfil** ancak uykusun gözler /Anı bilmez ki an aġlayacaktır yarın ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [ġāfil]

ġaflet: Farkında olmama hali, bilinçsizlik.

Müslimānāne belā olmadığı kâfidür /Müslimān ol dime **ġafletle** o kâfir-kîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 10). [ġafletle, -le]

ġafür ismin: Çok baġışlayan, maġfireti çok sıfatını.

Meded kim perdeler çāk oldu sırlar fāş diller hūn /Dağı anı güne şaklırsın Allāhım **ġafür ismin** (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [ġafür ismin]

ġāh: 1. Bazen.

Böyledür ā'ide-i ahr u luṭf 'ālemde /Hāne-i ehl-i dili **ġāh** yıar ġāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 18). [ġāh]

Böyledür ā'ide-i ahr u luṭf 'ālemde /Hāne-i ehl-i dili ġāh yıar **ġāh** yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 18). [ġāh]

ġāh germ ü ġāh serd olduğu bulmuşdur şuyu' /aydlardan şu siyeh-baht āh da urtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [ġāh]

ġāh germ ü **ġāh** serd olduğu bulmuşdur şuyu' /aydlardan şu siyeh-baht āh da urtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [ġāh]

2. Zaman, an.

ıdem da'vāsı eylerdüñ raīb-i hādise her **ġāh** /Saña bu fahr yetmez mi idi övüldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 15). [ġāh]

ġāh ġāzab: Hiddet anında, öfke vaktinde.

Emr-i dāniş reşk ider **ġāh ġāzabda** rüyuña /Āteş olur çehre-i hū-kerdesi bu el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [ġāh ġāzabda, -da]

ġāh ġezme: Yer gezmek, dolaşmak.

Dilenüp ġezmede ben ġāh zekāt-ı hüsünüñ /Dilümi kār-d-ı ġamla delenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 7). [ġāh ġezmede, -de]

gāh olur kim: Bazen, zaman olur ki.

Giry-e-i mestāne keyf-i sāgar-ı şahbā virür /**Gāh olur kim** kıatreler keyfiyyet-i deryā virür (Kānî Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [gāh olur kim]

gāhice: Bazen, ara sıra.

Acı söze ne borcu var ‘āşıkūñ begüm /**Gāhice** istemez mi dil-i zār bir piyāz (Kānî Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [gāhice]

gā’iblere ir-: Kaybolmak. Bilinmeyen âlemlere varmak, ulaşmak.

Biri birinüñ ardı sıra biñ kerre helāk olsam /Reh-i ‘ışıkūnda ben **gā’iblere irsem** gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [gā’iblere irsem, -sem]

gālib ol-: Üstün gelmek.

Hısseti **gālib olur** dirler felek-meşreblerüñ /Süfre-i gerdünda devr eyleyen iki çörek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [gālib olur, -ur]

Dem-i vişāl dem-i vā-peşine tev’emdür /Seherde **gālib olur** dirler ekseriyā h’āb (Kānî Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [gālib olur, -ur]

gālibā: Öyle görünüyor ki.

Nağme-i şeh-nāza boğdurmuş niyāzı **gālibā** /Nāle-i ‘uşşāk bir kaç perde pest olmuş yine (Kānî Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [gālibā]

gam: Kaygı, tasa, endüh, gussa.

Açıldı bāb-ı rahmet gitdi **gam** gözden şehāb-āsā /Nümāyān oldı āsār-ı sa‘ādet āftāb-āsā (Kānî Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [gam]

Gamuñ gönlümde kondı cā-be-cā oymaqlardur hep /Çeker güşem benüm bu sīnemi oymaqlardur hep (Kānî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [gamuñ, -uñ]

Senüñ ‘ışıkūndan özge var mı şimdi mā-melek gayrı /Derün bīrün **gamuñla** her ne var ol gitdi ben kıaldum (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [gamuñla]

Bir kez seni sersem o ser-i şuffe-i vaşla /Biñ **gamla** ser-i ‘āşıkūñ olmaz idi sersem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [gamla, -la]

Şoyın bulıcağ nüzhēt olur her bir nağş /Şadrında **gamı** bir nem-i devlet yayğar (Kānî Divanı, Gazel 56, Mısra 14). [gamı, -ı]

Aқыazılı işāret idüp nefyini **gamuñ** /Fermān virür kızıl deli sultān efendimüz (Kānî Divanı, Gazel 71, Mısra 13). [gamuñ, -uñ]

Ġam dilde ʔururken yine hicrāna ʂataʂduġ /Çarġ-ı felek itdi kederi ʒam ʒam içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 25). [ġam]

Ġamuñ ile hemān bir Ƒalıb-ı fersüdemüz Ƒaldı /Cihān u mā-sivādan dāmen-i ālüdemüz Ƒaldı (Kānî Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [ġamuñ, -uñ]

Kimin menākib-i Őevke kimini dūŐ-ı dile /**Ġamın** o āfet-i ‘uŐŐāk-küŐ yabān mı Ƒodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 28). [ġamın, -ın]

Dāġ-daġ-ı sīne ʔutdı merhem-i vaŐluñla bāġ /**Ġam** degül Şimden girü cānā baña dāġ üstü bāġ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [ġam]

Nerm ister iken dil-beri ser-keŐlere dūŐdüm /Bir Őuda idüm **ġamla** ki āteŐlere dūŐdüm (Kānî Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [ġamla, -la]

Demüm dāġum **ġama** hem-dem hem āb aƑıduram hem dem /Ġamuñ yoġlar beni dem dem dedem dem Ƒande ben Ƒande (Kānî Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [ġama, -a]

Demüm dāġum ġama hem-dem hem āb aƑıduram hem dem /**Ġamuñ** yoġlar beni dem dem dedem dem Ƒande ben Ƒande (Kānî Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [ġamuñ, -uñ]

Beni ol Mevlevī Őūġı **ġamina** Ƒıldı kūġek /Ƒalmadı itmedigi baña külāhdan ġayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [ġamina, -ına]

‘UŐŐāk kūh-ı Ƒāfda olsa çeker **ġamuñ** /Ammā döner arada çekilmez Ƒıyās ider (Kānî Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [ġamuñ, -uñ]

Ġamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde /O olsun bāri Şu köhne bahārı yıl geçer görmem (Kānî Divanı, Gazel 119, Mısra 21). [ġamum, -um]

ġam al-: Gam, keder içinde kalmak.

Ġam aldı benüm dört yanımı cān saña Ƒaldı /Eyü bilesin çünkü bu Ƒurbān saña Ƒaldı (Kānî Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [ġam aldı, -dı]

ġam degül: Ne çıkar, zararı yok, aldırma!

Degül ġam bir Ƒarāra hecr ile geh lāl u geh zārum /NeŐāt-ābād rüy-ı lālezārı yıl geçer görmem (Kānî Divanı, Gazel 119, Mısra 13). [ġam degül]

ġam içinde ġam: Keder içinde keder.

DūŐdi güzelüm pāyımıza **ġam ġam içinde** /Cevher gibi tīġ-ı dü-per-i ġam ġam içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 1). [ġam içinde ġam]

ġam ye-: Gam yememek; tasa etmemek, kaygılanmamak, üzölmemek.

Baňa āzārı için **ġam yeme** lākin dil-āzārüm /Raķīb-i rü-siyāhı zemm idüp yerssem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 23). [ġam yeme, -me]

ġam yeme ey dil-i ġayret-zede ġaddāruñ işüñ /Ĥazret-i Muntaķim-i ‘adl be bi’llāh yapar (Kānî Divanı, Gazel 51, Mısra 7). [ġam yeme, -me]

ġam-ġüsār: Gam ve kederi defeden, gam ortaġı; arkadaş.

Kişi kendü diyārunda tesellīsüz karar itmez /Ben ise ġurbet ilde **ġam-ġüsārı** yıl geçer görmem (Kānî Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [ġam-ġüsārı, -ı]

ġam-ġ̄ār: Gam yiyen (dert çeken), kederli.

Dil dirler idi kanı şıcaķ ber olacaķdı /Eyvāh o **ġam-ġ̄ārı** yitürdüm bulamam ġıç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [ġam-ġ̄ārı, -ı]

ġam-ı aġyār u fikr-i yār: Sevgilinin düşünçesi ve rakibin tasası.

ġam-ı aġyār u fikr-i yār idi cān yoldaşum ‘umrā /Benümle olmadı bir laġza yār ol gitdi ben ķaldum (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 13). [ġam-ı aġyār u fikr-i yār]

ġam-ı aġyār: Rakibin derdi.

Ben **ġam-ı aġyārđan** itmezdüm ey dil iştikā /Āh bir kerre baňa ol yār yārümdür dise (Kānî Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [ġam-ı aġyārđan, -đan]

ġam-ı dirīne: Eskiden beri var olan keder, eski gam.

Dilā evvel ġöñüldi yār-ı ġār ol gitdi ben ķaldum /**ġam-ı dirīnemüzden** ġuşşa-ġ̄ār ol gitdi ben ķaldum (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [ġam-ı dirīnemüzden, -müzden]

ġam-ı fikr-i vişāl: Vuslat düşünçesinin kederi.

Raķīb de **ġam-ı fikr-i vişāle** ķalmışđur /ġöñöl birisi de sensin hem o fikire ķalan (Kānî Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [ġam-ı fikr-i vişāle, -e]

ġam-ı hicrān: Ayrılık gamı, tasası.

ġam-ı hicrānı sessizden gelür teklīfsiz ammā /O āfet ġod-be-ġod gelmez saňa āvāz-ı pā umma (Kānî Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [ġam-ı hicrānı, -ı]

Düşdüm **ġam-ı hicrān** ile mey-ġhāne-i ‘işķa /Maġmürlük el vireli derd-i sere düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 9). [ġam-ı hicrān]

ġam-ı ışk: Aşk derdi, gamı.

Ben anuñ iderdüm **ġam-ı ışkı** ile hey hey /şimdi o da bir tāze-reviş hey heye dūřdı (Kānı Divanı, Gazel 193, Mısra 7). [ġam-ı ışkı, -ı]

Bu mürġ-ı dil bu ġülistānda āřiyān mı çodı /Tutuřmaduġ **ġam-ı ışkıyla** ġülistān mı çodı (Kānı Divanı, Gazel 208, Mısra 2). [ġam-ı ışkıyla, -ıyla]

ġam-mekān it-: Gam yerine çevirmek.

Mūsāferetse yeter itikāf ise kāfı /Benüm derünümü mı buldı ġam mekān idecek (Kānı Divanı, Gazel 99, Mısra 12). [ġam-mekān idecek, -ecek]

ġamz eyle-: Gammazlamak (birine iftira ederek zarar vermek).

Bu ġünlerde ġazer it geçme Kānı semt-i dil-berden /Seni **ġamz eylemiş** aġyār o bı-rahme yamāñ geçmiş (Kānı Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [ġamz eylemiş, -miş]

ġamze: Etkili, kesici, süzgün, baygın yan bakış.

ġamze gibi kanlı ġançer gibi egridür adı /Olmasun büy āřinā-yı ġün dimāġı kimsenüñ (Kānı Divanı, Gazel 111, Mısra 11). [ġamze]

Tıġ-ı nıgehüñ **ġamzelerüñ** ile bir olmuş /ġançer ġorinür cevhere-i şam şam içinde (Kānı Divanı, Gazel 160, Mısra 19). [ġamzelerüñ, -lerüñ]

Baġma dıġkatle ġazab vaştı amān çehresine /Uġraruz **ġamzesinüñ** nāvek-i nā-kehresine (Kānı Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [ġamzesinüñ, -sinüñ]

ġamze vü müġġān: Sevgilinin kılıca benzeyen keskin yan bakışları ve ġançere benzeyen sivri kirpikleri.

Almış yine ortaya dili **ġamze vü müġġān** /ġançer kılıç üstünden aşar dem dem içinde (Kānı Divanı, Gazel 160, Mısra 11). [ġamze vü müġġān]

ġamze-i bı-rahm u ġün-rızi: (Sevgilinin) kan dökücü ve merhametsiz yan bakışı.

O deñlü bı-amāndur **ġamze-i bı-rahm u ġün-rızi** /Dil-i mecrūhumuñ ben meyyitin serssem gider gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 27). [ġamze-i bı-rahm u ġün-rızi, -ı]

ġamze-i fettān: I. Fitneci yan bakış. II. Sevgilinin bakışları.

ġırup geçürür **ġamze-i fettānı** cihānı /Varup ser-i zülfi serine řāne şolaşdı (Kānı Divanı, Gazel 210, Mısra 11). [ġamze-i fettānı, -ı]

ġamze-i ħun-rîz: Kan dökücü yan bakış.

Virirdi bir söz ile cânını saña ‘âşık /Ne var o **ġamze-i ħun-rîz** arada ħan idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [ġamze-i ħun-rîz]

ġamze-i şüh: İşveli, cilveli yan bakış.

Râhat mı ider ‘âşık olan **ġamze-i şühâ** /Ser-tâ-be-ġadem cism-i ħazânum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 13). [ġamze-i şühâ, -a]

ġamze-nigâh-ı nâz: (Sevgilinin) naz ile göz kırparak, göz süzerek (âşıklara) bakması.

Kefîl olmak gerek **ġamze-nigâh-ı nâzına** yâruñ /Ve-lâkin ol kefil isterse sâde sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [ġamze-nigâh-ı nâzına, -ına]

ġarâz: Arzu, istek.

Bezm-i şevġuñ isterüz mey-ġâne olmuş olmamış /Câm-ı la’lûñdür **ġarâz** peymâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [ġarâz]

ġarîb-i ħasret: Hasret, özlem biçaresi.

ġarîb-i ħasretiyem ġurbet-ender-ġurbetem yâ Rabb /Peyâm-âverde-i dâr u diyârı yıl geġer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [ġarîb-i ħasretiyem, -iyem]

ġarîġ ol-: Batmak, boġulmak.

Mevc-i belâda merdüm-i ġeşm olalı ġarîġ /ġorġum bu ħûn dâġını deryâ ider şaġın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 3). [ġarîġ olalı, -alı]

ġarîk-i lücce-i endüh-ı bî-kerân it-: Uġsuz bucaksız gam denizine gark etmek.

Felek hemân beni mi bulduñ imtiġân idecek /**ġarîk-i lücce-i endüh-ı bî-kerân idecek** (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 2). [ġarîk-i lücce-i endüh-ı bî-kerân idecek, -ecek]

ġarîm-i nâz: Naz alacaklısı.

Kânî o ħoş ġirişmeler ol ħoş ġıkındılar /İtdi beni esîr-i telâş ol **ġarîm-i nâz** (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 14). [ġarîm-i nâz]

ġarġ-âb: Suya batmış, suda boġulmuş (gönül).

Ĥazer kim bir gönül bir ‘âlemi **ġarġ-âb** ġahreyler /Belâ bārân-ı tûfân inkisâr-ı Nûġ'dandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [ġarġ-âb]

ğarḳ-âb eyle-: Suya batmış, suya boğulmuş etmek.

Seyl-âb-ı eşḳ ʿâlemi **ğarḳ-âb eyledi** /Sen ey nigâr-ı şuʿle-ʿizârüm ço âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 7). [ğarḳ-âb eyledi, -di]

ğâyât: Gâyeler, maksatlar, hedefler.

Sihâm-ı cân-güdâz-ı âhi atdum tâ verâ-i ʿarş /Kemân-ı şevḳı ol **ğâyâtde** gördüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 8). [ğâyâtde, -de]

ğayb ideyaz-: I. Neredeyse kaybedecek duruma gelmek. II. Madde âleminden mana âlemine geçmeye yaklaşmak.

Cânâ beni sen **ğayb ideyazmış** idüñ ammâ /Ben de dil-i nâ-çârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [ğayb ideyazmış, -mış]

ğâyet: Oldukça, epey.

Muvâfiḳdur hevâ-yı ʿışḳ ervâḫa hevâlarda /Nevâ-yı şevḳ **ğâyet** sevdiğüm hoşdur nevâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [ğâyet]

Libâs-ı rızḳ **ğâyet** bol bulamadı gerek ḫayyât /O ḫarvânî-i ḫar-vâr var her peşmînedan çıḳmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [ğâyet]

ğayret vir-: Cesaret vermek, teşvik etmek, dayanma gücü aşılacak.

Reh-i ʿıḣḳuñda cüst [ü] cü-yı Ḥaḳḳu'l-Ḥaḳḳa **ğayret vir** /Refîḳ-i râh-bîn it her ʿazîmetde Ğayür ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 3). [ğayret vir]

ğayret-i ihvân ile pend-i peder: Baba öğüdü ve kardeşlerin gayreti.

Kâniyâ nâfiʿ degül rüsvâ-yı mâder-zâda hîç /**Ğayret-i ihvân ile pend-i peder** n'itseñ gerek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 20). [ğayret-i ihvân ile pend-i peder]

ğayrı: 1. Başka.

Buña ḫâmüşlıḳdan **ğayrı** hîçbir var mıdur çâre /Bu râzı ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [ğayrı]

Cân u dil gitdi baña ḳalmadı âhdan **ğayrı** /Elvirür ḫâlüme yok ḫâl-i tebâḫdan ḳayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [ğayrı]

Cân u dil gitdi baña ḳalmadı âhdan ḳayrı /Elvirür ḫâlüme yok ḫâl-i tebâḫdan **ğayrı** (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [ğayrı]

Şehvet ol mertebe itmiş ki ihāta halkı /Oğınur nüsha mı var nāme-i bāhdan **ğayrı** (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [ğayrı]

Gündüzün rüy-ı siyāhım beni eyler rüsvā /Gice gelmez yanuma baht-ı siyāhdan **ğayrı** (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [ğayrı]

Ma'ni-i mu'teber-i lafz-ı 'adālet oldur /Çiyenür qalmaya ayaklara rāhdan **ğayrı** (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [ğayrı]

Bu sitem-verzler içre arama hîç mu'tin /Kimse imdād idemez 'avn-i ilāhdan **ğayrı** (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 12). [ğayrı]

Nüşa-i şî're nedür cā'ize dirseñ el'ān /Görmedüm şüret-i taḥsīnde pāhdan **ğayrı** (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 18). [ğayrı]

Ḳāle rabbī zehheba'llāhu cemī'an ve lecā /Ġadr-ḥ'āh olmaya Kāniye günāhdan **ğayrı** (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 22). [ğayrı]

Reh-i vefāda ebed zikr ü fikrimüz sensin /Cerāb-ı dilde bizüm **ğayrı** zādımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [ğayrı]

Gel ey ḥādi-i rāh-ı 'ışık gitme **ğayrı** bir semte /Biraz da himmet eyle Kāni-i güm-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 11). [ğayrı]

Ḥālimi 'arz idemem ḥazret-i Ḥaḳḳdan **ğayrı** /Yanamam derdimi bir ferde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [ğayrı]

Ḳapu Allah ḳapusu eşiğin bālīnveş yaşdan /Derinde der-be-der dīvāneyüm **ğayrı** derüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 24). [ğayrı]

Fu'ādī lā-yağırru'n-nāse bel lā-yenfe'u'd-dünyā /Ki hecr ü vaşdan **ğayrı** ebed nef' u zarar yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 38). [ğayrı]

Bu baḥr-ı pür-ḥaḫırda şurḫa-i tevfiḳden **ğayrı** /Seni sāhil-res-i ümmīd ider bād-ı hevā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 3). [ğayrı]

2. Artık, bundan böyle.

Sen seni gözle ki sensin saña lāzım Kānī /**Ğayrı** görme özüne cāni nigeḥ-dār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 10). [ğayrı]

Ḥayli 'uşşāk ḳoḳu aldı senüñ zülfüñden /Ḳoḳdılar **ğayrı** o ḳoḳmuşları bu bū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 22). [ğayrı]

Hep evvelki şu istersin yürü Allāhla ol sen /Gönül ben gitdüm işte **ğayrı** āh u vāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [ğayrı]

O Türk-beççeye söz mi geçer nezāket ile /Bir iki lafz-ı fużülāna ḳaldı **ğayrı** ḳalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [ğayrı]

Gözüm merdümleri āğiştüdür ḫun ben şehīd-i 'ışık /Baña ādem dinür mi **ğayrı** ādem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [ğayrı]

Şahne-i hâk-i Necefdür dil-i zâruñ mededi /Kaṭ'-ı ümmîd idelüm şahne vü şahdan **gayrı** (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 14). [gayrı]

Senüñçün ağlamakda buldığım zevki haḳ-ı Zemzem /Degül bulmaḳ müyesser sevdiğüm **gayrı** ovalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [gayrı]

Senüñ 'ıŝkuñdan özge var mı şimdi mâ-melek **gayrı** /Derün bîrün gamuñla her ne var ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [gayrı]

gayür ismin: Gayreti çok olan. Kötülük ve çirkinlikleri ŝiddetle reddeden sıfatın.

Reh-i 'ıŝkuñda cüst [ü] cü-yı Haḳḳu'l-Haḳḳa gayret vir /Refik-i rāh-bîn it her 'azîmetde **Gayür ismin** (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [gayür ismin]

gayürâne tut-: Büyük bir gayretle tutmak. Bir şeyin varlığını sürdürmesi için çaba harcamak.

Eger güstāhî-i bîrün bağışlansa da Kānî /**Gayürâne tutar** anuñ yerin sîneñdeki gışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [gayürâne tutar, -ar]

gayyâ-yı gavâyet: Hak yolundan sapmanın kuyusu. Cehennem.

Derk ehli için mi añı âmâde ider Haḳḳ /**Gayyâ-yı gavâyetde** ki var niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 12). [gayyâ-yı gavâyetde, -de]

gâzab: Hiddet, öfke, kızgınlık, hıŝım.

Kānî o ay çehrelü hırŝîd behrelü /Niçün **gâzabla** ağızına ayı ıoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 12). [gâzabla, -la]

gâzab vaḳti: Kızgınlık zamanı.

Baḳma diḳḳatle **gâzab vaḳti** amān çehresine /Uğraruz gamzesiniñ nāvek-i nā-kehresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 1). [gâzab vaḳti]

gazel: Gazel, şiir.

Kānî bu **gazel** olsa sezā yāra hediyye /Me'mül o perîden daḳı taḥsîndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 29). [gazel]

geç-: 1. Gitmek, uzaklaşmak.

Şām-ı firḳat-ı dem eyyām-ı viŝāl it gice **geç** /Şafaḳ-āsā o ḳaranlıḳda var al it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [geç]

Şām-ı firḳat-ı dem eyyām-ı viŝāl it gice geç /Şafaḳ-āsā o ḳaranlıḳda var al it gice **geç** (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [geç]

Ḳāl ü ḳāl-i haber-i haṭṭ ile dil-rīṣ olma /Müjde-i zimnī-i vuṣlatda ḥayāl it gice **geç** (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [geç]

Saña ol nev-ḥaṭ-ı nāzende ḳatı incinmiş /Gündüzün varmağı ol semte muḥāl it gice **geç** (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [geç]

Reng-i rû virme televvünlere sen yek-reng ol /Ya'ni eyyāmuñı hem reng-i leyāl it gice **geç** (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [geç]

Pāsbān ol ser-i kūyuñda o māhuñ Kānī /Şu zemīnde dil-i ḥūrşīdi misāl it gice **geç** (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [geç]

Ḥaṭ-āver olmuş eyyām-ı bahār ḥüsn ü ān **geçmiş** /Bilür ol şüh görse 'āşıkın ammā zamān **geçmiş** (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 1). [geçmiş, -miş]

2. (Bir yerden) geçmek, (bir yere) uğramak.

Olurdi ḥaṭıra-i vuṣlatuñ dile reh-yāb /**Geçeydi** düzaḥa Firdevs çeşmesinden āb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 2). [geçeydi, -eydi]

Bu günlerde ḥazer it **geçme** Kānī semt-i dil-berden /Seni ḡamz eylemiş aḡyār o bī-raḥme yamāñ geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [geçme, -me]

Olup pā-māl ḥayret kendüden **geçmiş** dil-i şeydā /Semend-i nāza binmiş ḳorḳaram ol bī-amān **geçmiş** (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [geçmiş, -miş]

Bu günlerde ḥazer it geçme Kānī semt-i dil-berden /Seni ḡamz eylemiş aḡyār o bī-raḥme yamāñ **geçmiş** (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [geçmiş, -miş]

3. Yaşanıp tükenmek, tükenip bitmek, yaşamak.

Bahār-ı ḥasretüm dīdār-ı yārı yıl **geçer** görmem /Gönül de gitdi elden ıztırārı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [geçer, -er]

Degül ḡam bir ḳarāra hecr ile geh lāl u geh zārum /Neşāt-ābād rüy-ı lālezārı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 14). [geçer, -er]

Görince dār-ı 'ıṣṣı ṭar düşer dil cān atardum hep /Bi-ḥamdi'llāh kim dār u diyārı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 16). [geçer, -er]

Müzeyyefdür 'ıyār-ı külçe-i ihlāş her yerde /Bu dārü'z-zarbdā ḥālīş 'ıyārı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 18). [geçer, -er]

Bir gün mi **geçer** ki seni zıkr itmeye Kānī /Bir dem mi olur şevḳüñ ile eylemesün dem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 11). [geçer, -er]

Ḥazān-dīde nihālüm nev-bahārı yıl **geçer** görmem /Çü naḥl-ı mātem-ārā berg ü bārı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [geçer, -er]

Bahār-ı ḥasretüm dīdār-ı yārı yıl **geçer** görmem /Gönül de gitdi elden ıztırārı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [geçer, -er]

Terelli yelli yentir yellā ile **geçdi** ‘ömr /Bu ıtrnāmuñ nihāyetde ıarār-ı nağmesi nādur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [geçdi, -di]

Haṭ-āver olmış eyyām-ı bahār ḥüsn ü ān **geçmiş** /Bilür ol şüh görse ‘āşıkın ammā zamān **geçmiş** (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [geçmiş, -miş]

Kişi kendü diyārunda tesellīsüz ıarār itmez /Ben ise ğurbet ilde ğam-ğüsarı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [geçer, -er]

Ġarīb-i ḥasretiyem ğurbet-ender-ğurbetem yā Rabb /Peyām-āverde-i dār u diyarı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [geçer, -er]

Şabāhu’l-ḥayr-ı bām-ı vuşlatuñ berķin dahı görmem /Güşād-ı iztılām-ı şām-ı yarı yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 12). [geçer, -er]

Ġamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde /O olsun bāri şu köhne bahāri yıl **geçer** görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 22). [geçer, -er]

4. Bir nesnenin bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak.

Geçdi ol yāre beni aġyār zār itmem yine /**Geçse** dilden gizlü biñ oķ āşikār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [geçse, -se]

Geçmeyen kañtara-i ‘ışķ-ı mecāzīden eger /Ķā’il-i safsaṭa-i kañtara mı ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [geçmeyen, -meyen]

5. Bir varlığı geride bırakmak, ondan önde olmak.

Geçdi ol yāre beni aġyār zār itmem yine /**Geçse** dilden gizlü biñ oķ āşikār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [geçdi, -di]

6. Kurtulmak.

Benümle āşinālık yoġ iken kimlerle eglendüñ /Şükür **geçdi** hele bī-gānelikler eldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 14). [geçdi, -di]

7. Yürümek, yanından geçmek.

Geçerken zīr-i kāşāneñden itdüm āh tıyduñ mı / Efendüm ħorķaram uyķuda idüñ āh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [geçerken, -erken]

8. Etki yapmak, işlemek; bir duruma uğramak, konu olmak.

Beni görmek hevāsından **geçerse** varırım dirse /Eger ben ḥ‘āhiş-i dīdāri göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [geçerse, -erse]

9. Vazgeçmek.

Hīç göz göre **geçmek** niçe mümkün ola senden /Çeşmüm nigeḥüm sırr-ı nihānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [geçmek, -mek]

geçen: Geçip giden kimse.

Şorsañ ne dir ‘aceb şu muvaḥḥid **geçenlere** /Taḥḳîk-i mü’min olana kâfir diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [geçenlere, -lere]

geçen eyyâm: Geçen günlerde, yaşanan ,geride kalan günler.

Derûn u dilde dâğ u şerhalar baş gösterir yer yer /**Geçen eyyâmda** ol yâren ile itdüklerüm añsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [geçen eyyâmda, -da]

geçerken: Geçtiği vakit, önünden yürüyüp gittiği vakit.

Geçerken sîm tenler âh u feryâd eylemiş ağyâr /Bu bir ḍarbü’l-meseldür kim it ürmiş kârbân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [geçerken]

geçil-: Aşılmak, geçilmek.

Öpmek dilemişdüm yañağın mest iken ammâ /Bilmem **geçilür** mi o yaña tîg-i nigehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [geçilür, -ür]

geçin-: İddiasında bulunmak.

Ugratma raķibi ki saña ṭoğrıca bakmaz /‘Âķil **geçinür** gerçi ki ḥod-bîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [geçinür, -ür]

geçür-: Geçirmek (fırsatı kaçırmamak bağlamında).

Bir kimseyi leb-teşne **geçürmez** şu arar hep /Sâķi-i ecel herkese şerbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [geçürmez, -mez]

gedâ-yı ışk: Aşk dilencisi, aşk fakiri.

Nigâh-ı ḥayra ṭab‘ân olamaz pertev **gedâ-yı ışk** /Anuñçün rüşenâ çeşm olmaķ ister âşinâ-yı ışk (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 1). [gedâ-yı ışk]

gehî: Bazen de.

Yüzüm sürdüm **gehî** ḥâk-i siyâha ki göge ṭutdum /Gögerdi müştlerden sîne-i cângâh ṭuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 19). [gehî]

gel-: 1. Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.

Ne ḳaldı ‘âşık-ı üftâdeye resp-i maḥabbetden /Ki **gelse** meclise ağyâr ider feryâd yâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [gelse, -se]

Hezārān faşlı hezār āşinā olur ammā /O bülbüli görürüz bir dağı bahār **gelür** (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [gelür, -ür]

Ŧakmış miyānına o zerīn hañçerin **gelür** /Ŧig-i nigāhi dilleri delmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [gelür, -ür]

Duht-ı rez eyledi yine ser-mest bizleri /**Geldi** bugün sarayına sulţān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 18). [geldi, -di]

Gel ey hādi-i rāh-ı ışık gitme gayrı bir semte /Biraz da himmet eyle Kāni-i güm-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 11). [gel]

Öldürse de seni dime öldürme kâ'il ol / Ol ısi-i dü-leb **gelür** ihyā ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 10). [gelür, -ür]

Bir merhem ı'ceb var mı didüm dāğ-ı derūna /Güldi didi **gel** leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [gel]

Gel hāke gör ceyl-i nüfūsı mütedāhil /Gey gey omuzunda yatıyor cem cem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 7). [gel]

Ėam-ı hicrāni sessizden gelür teklīfsiz ammā /O āfet hod-be-hod **gelmez** saña āvāz-ı pā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [gelmez, -mez]

Bu fikre hāıra gelmezden evvel el-vedā' eyle /Hezārān ıyd **gelse** bī-vefādan merhabā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [gelse, -se]

Ėam-ı hicrāni sessizden **gelür** teklīfsiz ammā /O āfet hod-be-hod gelmez saña āvāz-ı pā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [gelür, -ür]

Zāhid yine sen halı-ı kelām eyleye düşdüñ /Te'dīb gerekdür seni **gel** mesti söküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 6). [gel]

Ele desti alup saķķālīga rağbet idelden ben /**Gelüp** el öpmedük şākird mi üstād mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 10). [gelüp, -üp]

Gelürdüñ Kāniye her-bār yılduzlar barışmışdı /Ŧutup öpsem de küsmez ba' d-ez-īn derdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 21). [gelürdüñ, -ürdüñ]

Baña bu neş'e-i cām-ı şeţāret her zamān gelmez /Eger **gelse** misāl-i fikr-i vuşlat rāyegān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 2). [gelse, -se]

Şeref insāna zīb-i cāme vü destārdan **gelmez** /Dıraht-ı huşke revnāk mihr-i pür-envārdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 1). [gelmez, -mez]

Şeref insāna zīb-i cāme vü destārdan gelmez /Dıraht-ı huşke revnāk mihr-i pür-envārdan **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [gelmez, -mez]

Fürüg-ı feyze isti'dād kār-ı kabiliyyetdür /Şadefdendür güher nisān-ı gevher-bārdan **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 8). [gelmez, -mez]

Cihān ağıyardan hālī mi kaldı bilmem ey Kānī /Bir iki gicedür ses hāne-i ağıyardan **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 10). [gelmez, -mez]

Yoluñda dāde şalkum şalkum incüler nisār itdi /**Gel** ey şehvār-ı varum cevher-i ferdim niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 14). [gel]

Geldüm kapısı önüne ʿālem baña güldi /Bu bābda ey Kānī kıtı maşhare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 23). [geldüm, -düm]

Maʿşūkdan **gelür** taleb-i vaşla ārzu /Kānī o şūh vaşlımı hep istemek diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 13). [gelür, -ür]

2. Tavsiye amaçlı söylenen bir söz.

Gel kıo nefsanıyeti maḥv-ı vücūd it zāhid /Bu şuʿunāt inan bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [gel]

Uyanıklar uyurlardan selāmetdür seferlerde /Çü rāh-ı ʿışka düşdüñ **gel** dil-i āgāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [gel]

Gel rızık için ey tālib-i Ḥaqq olma perīşān /Rızkuñ seni özler saña taʿyīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [gel]

Uyanıklar uyurlardan selāmetdür seferlerde /Çü rāh-ı ʿışka düşdüñ **gel** dil-i āgāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [gel]

3. Uğramak.

Baña bu neşʿe-i cām-ı şetāret her zamān **gelmez** /Eger gelse misāl-i fikr-i vuşlat rāyegān **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [gelmez, -mez]

Niçe dil-mürde olmaz şūret-i ten-zinde de insān /Küser ʿuşşākına o āfet-i cān bir zamān **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [gelmez, -mez]

Şūfī bu gice meclise **geldi** seher üstü /Kulḳul diyicek ḥalk sebū kalkale virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 11). [geldi, -di]

Gündüzin rüy-ı siyāhım beni eyler rüsvā /Gice **gelmez** yanuma baḥt-ı siyāhdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [gelmez, -mez]

4. Gelmek, ortaya çıkmak.

O dem ki kıara ḥaberlerle ḥaḥt-ı yār **gelür** /Bahār u sebzeyi alma dile gubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [gelür, -ür]

O dem ki kıara ḥaberlerle ḥaḥt-ı yār gelür / Bahār u sebzeyi alma dile gubār **gelür** (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [gelür, -ür]

Görüp o gül-bedeni āh u zār iden bir mi /Bu gülsitāna benüm gibiler hezār **gelür** (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [gelür, -ür]

Benümle vaqt-i ḥazān cihān-ı refik olmaz /Ayağ ile görürüz bir daḥı bahār **gelür** (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 6). [gelür, -ür]

Ne dem ki kıara ḥaberlerle ḥaḥt-ı yār **gelür** /Şafā-yı āyīne-i dil gider gubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [gelür, -ür]

Ne dem ki qara haberlerle haqq-ı yār gelür /Şafā-yı āyīne-i dil gider gubār **gelür** (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [gelür, -ür]

Görüp cemālūni bir ben miyüm iden nāle /Bu gülsitāna benüm gibi şad-hezār **gelür** (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [gelür, -ür]

Şikeste-bāl görüp mürğ-i cānum ey Kānī /O yār nāz ile gelmiş dimiş şikār **gelür** (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 16). [gelür, -ür]

Bir içim şu deyu āteşlere girsem gider **gelmez** /Ya bir kerre yüzün görmege cān virsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [gelmez, -mez]

Bir içim şu deyu āteşlere girsem gider gelmez /Ya bir kerre yüzün görmege cān virsem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [gelmez, -mez]

Biri birinüñ ardı sıra biñ kerre helāk olsam /Reh-i ‘ışkuñda ben gā’iblere irsem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [gelmez, -mez]

O rāy-ı rāyet-i Hindusitān-ı kişver-i hüsne /Amān şad el-amān rāy el-amān dirsem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [gelmez, -mez]

Buña hāmūşlıqdan gayrı hiçbir var mıdur çäre /Bu rāzı ben eger bir kerre söylersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [gelmez, -mez]

Beni görmek hevāsından geçerse varırım dirse /Eger ben h’āhiş-i dīdārı göstersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [gelmez, -mez]

Dadanmışdur o gül-qañd-i s(i)tignāya biraz eyyām /Ki ben semm-i helāhilde eger yersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [gelmez, -mez]

S(i)rāfil eylese ol qarn-ı ervāhı baña teslīm /Vekāletle anı üç kerre üflersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [gelmez, -mez]

Hadeng-i gāmze-i qattālī bir tīr-i hevāyīdür /Laṭīfeyle eger bir kez gögüs gersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 16). [gelmez, -mez]

Baña imdād-ı Mevlānā-yı Rūm irer yeter yoḥsa /Yolında ol şehūñ tā arşa da irsem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 18). [gelmez, -mez]

Meger bu semte bilmezlikle ‘avdet eyleye yoḥsa /Göñül hālin eger bir kerre diyvirsem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 22). [gelmez, -mez]

Baña āzārı için gām yeme lākin dil-āzārüm /Raḳīb-i rü-siyāhı zemm idüp yersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 24). [gelmez, -mez]

Şefā‘at-h’āhlik diñlemez ‘özre i‘tibār itmez /Zemīn ü āsmānı başuma dirsem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 26). [gelmez, -mez]

O deñlü bī-amāndur gāmze-i bī-raḥm u hūn-rīzi /Dil-i mecrūhumuñ ben meyyitin sersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 28). [gelmez, -mez]

O deyr-ālūfte-i keyf-i gubār-ı beng şevküñdür /Göñül dīvānesin göndersem ol sersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 30). [gelmez, -mez]

Baňa rağmen raķibe iltifātın söyler ammā ben /Disem cem‘iyyetüñ bir aşlına irsem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 32). [gelmez, -mez]

Er oğlı er ağızdan fehm ider sırr-ı şebistānı /O zen-ıynet bu şeb bezme eger ersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 34). [gelmez, -mez]

O āfet küsdi gitdi Kānî-i bî-çāreye şimdi /Dil-i dīvāneyi ardınca göndersem gider **gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 36). [gelmez, -mez]

5. Dünyaya gelmek.

Ĥandān **gelen** ‘āleme giryān gidecekdür /Giryān gelen ‘āleme ĥandān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [gelen, -en]

Ĥandān gelen ‘āleme giryān gidecekdür /Giryān **gelen** ‘āleme ĥandān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [gelen, -en]

gel gel diye düş-: Gel gel demeye başlamak. Kabul etmek.

Dünyā yıkılır ummaz idüm büseye ruĥşat /Bir büse didüm luţf ile **gel gel diye düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [gel gel diye düşdi, -di]

gelicek ĥaţ: Yeni yeni çıkan ayva tüyleri.

Sāde-rūluķda lebin emme muĥāl iken o şūĥ /Kāniyā ĥaţ gelicek ‘āşıkı bî-zār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [gelicek ĥaţ]

gelü-yı şîşe: Şişenin boğazında.

Reg-i nāzük-nümā cism-i laţif-i nāzeninünde /**Gelü-yı şîşede** mer’i vü mübşar sākıldur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [gelü-yı şîşede, -de]

gencel-: Tazelik ve gençlik kazanmak.

Göñül bu pîrlikde nev-cüvānlık vaķtı mi şanduñ /Ne idi pîr iken ol şevķ ile **genceldigüñ** günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [genceldigüñ, -digüñ]

Vişālüñ ĥaletin zor añlamışken farţ-ı ĥayretle /Ne idi sevdiğüm **genceldigüñ** inceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 12). [genceldigüñ, -digüñ]

gencîne: Hazine.

Dile te’sîr-i keyf-i merhem-i vuşlat ķadar siñmiş /Lebüñ bir kıymet-i cevherdür ol **gencîneden** çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 12). [gencîneden, -den]

ger: Eğer, Şayet.

‘Aqlımı mehr virüp duđt-ı rezi ‘ağd itdüm /**Ger** helälümde disem ‘ayb degül mälumdur (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [ger]

gerçek: Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.

Bir yaña olup al ayağı ele ser çek /Sen baña yalan söyleme ben de saña **gerçek** (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [gerçek]

Sevdası sardı ‘aşıq-ı zāruñ o perçeme /**Gerçekden** olsa Őāh-ı diyār-ı fes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 6). [gerçekden, -den]

gerçi: Gerçi, aslında, gerçekte.

Göñüllerde nihānīce tüten büy-ı vefā-āsā /Tolanur **gerçi** ‘ırfān iŐtihār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [gerçi]

Uğratma raķibi ki saña toğrıca bakmaz /‘Aķil geçinür **gerçi** ki ĥod-bīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [gerçi]

Bī-çāre Kāniyi de yeñer küŐtigīr-i merg /Vaķt-i rehāda **gerçi** yeñilmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 12). [gerçi]

İntihāb için konulmuş noğtadur levĥ-i dile /Nükte nā-fehmān anı Kānī Şanurlar **gerçi** dāđ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 16). [gerçi]

Berāt-ı vuŐlatuñ tevĥi bā-ĥađt-ı hümayundur /‘Atiķın der-kenāra **gerçi** ĥācet yok buyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [gerçi]

gerdān: Boyun.

Emsem lebüni öpsem o **gerdānı** didüm ben /Güldi didi iĥsān yeri der-ĥīndür em mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [gerdānı, -ı]

gerden-i kāfūr-gün: Kafur renkli (beyaz) gerdan, boyun.

Bakarken **gerden-i kāfūr-güna** ĥīn-i bismilde /Nedür bu cüŐŐŐ-i pey-der-pey ey kaŐŐāb hūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 7). [gerden-i kāfūr-güna, -a]

gerdün: 1. Dünya.

Cild-i ten-i pür-dāđı Nesīmī gibi Şoydı /Kisvet mi keser kendüye **gerdün** derümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 12). [gerdün]

Tutar bālāyı **gerdünda** kamer bir mu‘teber keşköl /Degül çesbān eğerçi bu ķalenderlikle zer keşköl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [gerdünda, -da]

2. Talih, baht.

Gerdân olur elbette seri sahn-ı cefâda /**Gerdün** aña kim nevbet-i devlet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [gerdün,]

gerek: 1. Lazım, elzem.

‘Aşıklara temkîn **gerek** rāh-ı vefâda /Temkîni dañı şüret-i telvîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [gerek]

Nüfûs-ı kām ile kıble’l-hisâb olmak **gerek** āgāh /Eserler vaqflarda raqme-i maṭrūhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [gerek]

Diqqat **gerek** ‘izām-ı ecillā-yı ‘āleme /Zîr-i lühûd ‘izām-ı nev-āñir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [gerek]

Vaḥdet-i Ḥaqqı niçün münkir olurlar Kāniyā /Mu‘teber olmak **gerekmez** mi ‘aceb bir dāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [gerekmez, -mez]

Dir imişsin ‘āşikān mest-i müdām olmak **gerek** /Cām-ı şevkuñ dürdan bir kez gören ayık midür (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [gerek]

Kefîl olmak **gerek** ğamze-nigāh-ı nāzına yāruñ /Ve-lākin ol keffîl isterse sâde sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [gerek]

İylik tabî‘at ehline itmek **gerek** yine /Şekker de virseler yemege kerkes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 7). [gerek]

Mürşidüñ hem-rehüñ olmak **gerek** ey rûḥ-ı revān /Kendüni bedraqa-i şāh-reh-i yār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 7). [gerek]

Pek rû-sefid şāf-derün hoş-nümā **gerek** /Olmaz siyāh şaḥra-i bed-gevher āyine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [gerek]

Kānî ‘amel şaḥîfesinüñ görse bir yüzün /Lā-büd dimek **gerek** hele bir yüzü āğıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 10). [gerek]

Zāhid yine sen ḥaṭ-ı kelām eyleye düşdüñ /Te‘dîb **gerekdür** seni gel mesti söküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 6). [gerekdür, -dür]

2. Olmalı.

Çün ayrılsañ **gerek** bi’l-izṭırār elbet ahibbādan /Cefā görseñ de Yūsuf-vār sen ihvānuñı hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 7). [gerek]

Her şîvede ḥāmūş **gerek** ‘ārif-i bi’llah /Zîrā üdebā lağz-ı suḥenden ḥazer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [gerek]

Yem-i vişalde dā’im şināha ṭālib olan /Misāl-i māhî-i yemm cismi pāre pāre **gerek** (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [gerek]

Ġābe-i ğayba mülāşık **gerek** eṭrāfı dilüñ /Olamaz me'sede-i sırr-ı kazā her bīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 5). [gerek]

3. Herhalde.

Libās-ı rızık ğāyet bol bulamadı **gerek** ḥayyāt /O ḥarvānī-i ḥar-vār var her peşmīneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [gerek]

germ: 1. Sıcak.

Ġāh **germ** ü ğāh serd oldığı bulmuşdur şuyı' /Kaydlardan şu siyeh-baht āh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [germ]

2. Acele, telaş.

Çīn-i sıhr-pāy nigāh **germile** başmış o şūḥ /Sīne-i gül çatlamış yer yer şikest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 7). [germile, -ile]

Germ-ābe: Hamam, ılıca.

Çeşmüm ılıca seyrin idüp sīneye şapdı /**Germābe** ararken hele külhānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [germābe]

germ-ābe-i vaşl: Kavuşma hamamı.

Germ-ābe-i vaşluñda senüñ 'āşık-ı ter-dest /Göz yaşı kadar yoğ ise de çok şu dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 11). [germ-ābe-i vaşluñda, -uñda]

germi-i ervāḥ: Ruhların, canların sıcaklığı.

Serd-diller **germi-i ervāḥdan** maḥrūmdur /Ḥūn germāndur bu ser-i germiyetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 15). [germi-i ervāḥdan, -dan]

germī-i eşk-i taḥayyür: Şaşkınlık, hayranlık gözyaşlarının ateşi.

Germī-i eşk-i taḥayyürdür beni leb-ḥuşk iden /Tolmasun bu āteş-i terden kabağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [germī-i eşk-i taḥayyürdür, -dür]

geşt-i emel: Arzunun seyri.

Geşt-i emel resīde-i vaqt-i ḥaşād olup /Taḥsīldār-ı ḥāşıl-ı ümmīd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [geşt-i emel]

getür-: Eriştirmek, ulaştırmak.

Getürmez cünbişe bu huşk-şâh-ı cismimi devrân /Beni bir şalla sırt eyler kucaklar şarşarum yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 35). [getürmez, -mez]

Büy-ı şemîm-i kâkülünü al **getür** baña /Ey bād ister esme sen ister es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 11). [getür]

Sâkî **getür** bize yine şol zer-keşî şeyi /Döndür şu gönçe-i gül-i şad-berge şîşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [getür]

gevher: 1. Elmas, mücevher, inci.

Şu **gevherler** ki nesr itdüm anı zîb-i binâgüş it /Eger olmak dilerseñ ‘âlem içre ma‘rifet Kânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 17). [gevherler, -ler]

2. Bir şeyin özü, esası, varlığındaki değışmeyen asli maya, cevher.

Sözünü eyleme âvîze-i güş-ı nādân /Kâniyâ kân-ı me‘ânîde suhan **gevherdür** (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [gevherdür, -dür]

Kânî bu **gevher** adını virme kimesneye /Kân cevher içre mi ya cevher kânda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [gevher]

3. I. Mücevher, inci. II. Sevgili.

‘Aceb bir hâle dūş oldum dilüm var dil-berüm yokdur /Ne sırdur dürc-i dil hem-çün şadefken **gevherüm** yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [gevherüm, -üm]

gevher-i esrâr: I. Sırrın özü. II. Esrar cevheri (uyuşturucu).

Her **gevher-i esrâr** dizilse reg-i cāna /Şandūka-i derün cān evi maḥzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 17). [gevher-i esrâr]

gevher-nisâr: Cevher saçan.

Dāne-i eşküm ‘aķîk-i sürḥı eylerdi hacîl /Ḥasret-i la‘l-i lebüm **gevher-nisârumdur** dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 12). [gevher-nisârumdur, -umdur]

gey-: Giymek.

Bir çeşm-i bülbül içlügi var gönçenüñ **geyer** /Şoydıkca cāmedānumı feryād-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 21). [geyer, -er]

Bir cāmı nūş kıl ki meyi bî-ḥumār ola /Bir cāme **gey** ki külfet ü dāmānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 6). [gey]

ġilzet erbābı: Kaba, çirkin kimseler.

ġilzet erbābına dūş oldı gönül ol rütbe /Egilür yođ baña bu ġadd-i dü-tāhdan ġayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 19). [ġilzet erbābına, -na]

ġış: Hilekârlık.

Eger ġüstāhî-i bîrûn baġışlansa da Kānî /ġayūrāne ŗutar anuñ yerin sineñdeki **ġışlar** (Kānî Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [ġışlar, -lar]

ġibi: 1. Benzetme ve örnek ifade eder.

Kūyuñı Ka'be **ġibi** kıble idindi Kānî /Semtūñe varmađ olursa o ser-i ġü götürür (Kānî Divanı, Gazel 55, Mısra 27). [ġibi]

Eski 'asesleri yetişür cān u dil **ġibi** /Kūy-ı muġabbete yeñiden 'ases istemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 21). [ġibi]

Müttahid olmalıdır 'aşığ u ma'sūđ **ġibi** /Biline sırr-ı nihān bir var imiş bir yođ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 15). [ġibi]

Ümmîdümü kesdüm hele ġalkuñ ġapusından /Allāh ġapusı **ġibi** bir açık dere düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 14). [ġibi]

Şad ġamd ki yüz bulmadı benden zen-i dünyā /Āġir didi kendüm **ġibi** bir şevhere düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 18). [ġibi]

Her bār rehā ister iken ester ü ġārdan /Şüfî **ġibi** bir kendüyi bilmez ġare düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 22). [ġibi]

Dāġ-ı dilüme ġançer-i āzārı **ġibi** yoğ /İnşāf olınsa ġüzelüm dirhem ü merhem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [ġibi]

Dāmen **ġibi** varur şokılırsın miyānına /Kānî o şūġ-tünd-reve peş misin nesin (Kānî Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [ġibi]

Cild-i ten-i pür-dāġı Nesīmî **ġibi** şoydı /Kisvet mi keser kendüye gerdün derümden (Kānî Divanı, Gazel 143, Mısra 11). [ġibi]

Zinhār atmasun ŗıpayı ġüm **ġibi** oda /Sākî bir ihtimāmlıca birke şışeyi (Kānî Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [ġibi]

Miyān-ı bezm-i mey-ġ'ārān-ı 'ışđ-ı şevke baş ġoydum /Dil-i Kānî **ġibi** ben de senüñ meftūnıñam sākî (Kānî Divanı, Gazel 219, Mısra 20). [ġibi]

Göz yaşlarum inci **ġibi** şalkımlu dökülsün /Ben ol dür-i şevvārı yitürdüm bulamam ġiç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 13). [ġibi]

Kānî ne be-taġkîġ-i terennüm köni ki zāġ /Bülbül **ġibi** de itse nidā ġiç çekilmez (Kānî Divanı, Gazel 70, Mısra 16). [ġibi]

Ėamze **gibi** kanlu hançer gibi egridür adı /Olmasun bÿy āşinā-yı hÿn dimāĖı kimsenÿñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 11). [gibi]

Ėamze gibi kanlu hançer **gibi** egridür adı /Olmasun bÿy āşinā-yı hÿn dimāĖı kimsenÿñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 11). [gibi]

Ėadd-i yāre üskÿf-i zerrīnidür kuş konduran /Fāhte konmuş **gibi** seyr ü hırāmān üstüne (Kānî Divanı, Gazel 157, Mısra 8). [gibi]

Düşdi güzelüm pāyımıza Ėam Ėam içinde /Cevher **gibi** tġ-ı dü-per-i Ėam Ėam içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [gibi]

Bu şeb tā vardum bÿlbÿl **gibi** semte fiĖān itdÿm /Seni uyardum itdÿm nāle-i nā-Ėāh tÿyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [gibi]

UyĖudan uyandum ki ezānlar oğınurdi /Her nağme birer oğ **gibi** cāna tĖoĖınurdi (Kānî Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [gibi]

Mÿmkin mi āb āteş ile itsÿn imtizāc /Ben şu **gibi** mÿlāyim efendi o āteşī (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [gibi]

Cānā güzel olursa baña sen **gibi** olsa /ĖĖāşıkda olursa saña hep ben gibi olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [gibi]

Cānā güzel olursa baña sen gibi olsa /ĖĖāşıkda olursa saña hep ben **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [gibi]

HĖāl-i siyehi Ėanbere tağn eylese ammā /Ol şÿh-ı siyeh-çerde hemān ben **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [gibi]

KeşĖī-i tevekkÿlle gÿñÿl eylese gÿl-Ėeşt /Himmat aña bambaşĖaca yelken **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [gibi]

Te’sīrde her Ėamze birer tīr-i hevāyī /MÿjĖānlar ammā ser-i sÿzen **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [gibi]

Sÿrÿnse yÿrise bilece ‘āşık-ı zāruñ /Pā-tābe-girībān ser-i dāmen **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 10). [gibi]

Her dāĖ-ı dil Ėāşıkını eylese rÿşen /SÿrāĖları sīnede revzen **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [gibi]

Her şerĖa birer serv-i serā gÿlşen-i taĖĖĖĖ /Her yāre siyeh-Ėonçe-i sÿsen **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [gibi]

ĖĖāşık ĖalıcaĖ rāh-ı mağabbetde piyāde /ŞevĖ u taleb esvātla tevsen **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 16). [gibi]

Her Ėevher-i esrār dizilse reg-i cāna /Şandÿka-i derÿn cān evi mağzen **gibi** olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 18). [gibi]

gice: Güneş battıktan gün ağarınca kadar geçen süre, gece; gündüzün karşıtı.

Kemâl-i kevkebe her nâkısuñ mülâzimidür /Gürüh-ı encüm ile devr ider **gice** meh-tâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [gice]

Şâm-ı firkat-ı dem eyyâm-ı vişâl it **gice** geç /Şafağ-âsâ o karanlıkda var al it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [gice]

Şâm-ı firkat-ı dem eyyâm-ı vişâl it gice geç /Şafağ-âsâ o karanlıkda var al it **gice** geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [gice]

Ķîl ü Ķâl-i haber-i haţţ ile dil-rîş olma /Müjde-i zımnî-i vuşlatda hayâl it **gice** geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [gice]

Saňa ol nev-htağ-ı nâzende Ķatı incinmiş /Gündüzün varmağı ol semte muhâl it **gice** geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [gice]

Reng-i rû virme televvünlere sen yek-reng ol /Ya'ni eyyâmuñı hem reng-i leyâl it **gice** geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [gice]

Pâsbân ol ser-i küyuñda o mâhuñ Kânî /Şu zemînde dil-i hürşîdi misâl it **gice** geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [gice]

Nezâre-i ruĶ u gîsûsı var iken Kânî /**Giceyle** seyre çıkup mâh-tâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 10). [giceyle, -yle]

Gündüzün rûy-ı siyâhım beni eyler rüsvâ /**Gice** gelmez yanuma baĶt-ı siyâhdan Ķayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [gice]

SâĶî **gice** meclisde mey-i nâba göz itdi /Bu şîveyi seyr eyledi peymâne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [gice]

Şemm itmege gîsûlarını bu **gice** Kânî /Dil başın uzatdı vü girîbâna tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 13). [gice]

Şüfî bu **gice** meclise geldi seĶer üstü /ĶulĶul diyicek Ķalk sebû Ķalkale virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 11). [gice]

Sevdigüm bu ane-i Ķüsnuñ uyutdı 'âlemi /**Gicelerde** Ķışsa-Ķ'ân efsâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 20). [gicelerde, -lerde]

Cihân aĶyârdan Ķâlî mi Ķaldı bilmem ey Kânî /Bir iki **gicedür** ses Ķâne-i aĶyârdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 10). [gicedür, -dür]

gice gündüz: Aralıksız, sürekli, her zaman.

Efkârüñ ile eglenür idüm **gice gündüz** /Şimdi ben o efkârı yitürdüm bulamam ĶiĶ (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [gice gündüz]

Giç-: Vazgeçmek, bırakmak.

Gül-büseyi isrâfa vecih neydi a cânım /**Giçmez** çü çocukdur ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [giçmez, -mez]

giderek: Yavaş yavaş, derece derece, gittikçe.

Çıkdı feryād u figānum **giderek** nüh felege /Dağı bir vuşlat için ol yüzi mâhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [giderek]

Ûaddüñ hevāsına düşeli rāhat olmadum /Oldı bu kışşa **giderek** ey serv-ıadd-dırāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 8). [giderek]

gir-: Katılmak, dahil olmak, içinde yer almak.

Eli ehlinden al kim tā ola hāşşiyeti zāhir /Vezāret mührü dest-i düzde **girmekle** vezīr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [girmekle, -mekle]

Hemān taqlīd ile **girmek** mi istersin sen ol bezme /Nihān-hāneñde Kānī yoḥsa ḥāl-i zā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [girmek, -mek]

Minnet mi çeker **girmek** için Cennete ādem /Mīrās ıalupdur baña Ādem pederümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [girmek, -mek]

girān gel-: Ağır olmak, ağır gelmek.

İderseñ nīm mıqdār iltifāta Kānīyi maḥzar /Felekden yaḡsa da seng-i sitem aşlā **girān gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [girān gelmez, -mez]

girdāb: 1. Su çevrintisi, denizlerde, nehirlerde suların döndüğü tehlikeli bölge, girdap.

Güriz fā'ide virmez ıazādan ey Kānī /Çeker mesāfe-i dūr u dırazdan **girdāb** (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [girdāb]

2. Suların dönerek çukurlaştığı yer. (Gözyaşı girdabı)

Dīde tūfānzār-ı eşk içre iki **girdābdur** /Çār-mevc-i giryedür ya bār ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [girdābdur, -dur]

giribān: 1. Elbise yakası.

Şemm itmege gīsūlarını bu giçe Kānī /Dil başın uzatdı vü **giribāna** tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [giribāna, -a]

2. I. Elbise yakası. II. Āşık.

Senüñ seng-i ser-i küyuñla dögdüm sīne-i çäküm /**Giribān** itdi dāmāna meded eyvāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 18). [giribān]

girifte ol-: Tutulmuş olmak.

Ser-tâ-be-ka-dem müy-be-mü oldu girifte /Tolaşdı gönül zülfine ammâ ne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 3). [girifte oldu, -dı]

giriş-der-giriş ü ham ham içinde: Büklüm içinde büklüm ve düğüm içinde düğüm (kakül). Sevgilinin kakülü şekil olarak karmaşık, çetrefilli bir vadiye benzetilmiş.

Vādî-i gam kâkülüne toğrıca çıkmak /Mümkün mi giriş-der-giriş ü ham ham içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 10). [giriş-der-giriş ü ham ham içinde]

girişme: Naz, işve, kaş ve gözle yapılan işaret.

Kânî o hoş girişmeler ol hoş çıkındılar /İtdi beni esîr-i telâş ol garîm-i nâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 13). [girişmeler, -ler]

girişdân: Feryat edilen yer. (Gönül bağlamında).

Başdı serâçe-i dili eşk-i sitâre reşk /Yakdı girişdânımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 24). [girişdânımı, -ımı]

giriş-giri-i ‘adâlet: Hak hukuk konusundaki zorlukların yayılması. Çıkamaz yollara girilmesi.

Kânî giriş-giri-i ‘adâlet cihânda /Akrânına teraccüh ider bî-‘adîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [giriş-giri-i ‘adâlet]

girişân ol-: Kaçmak.

‘Aks-i mey-i şafağ sereyân al ider alın /Reng-i hınâdan olsa girişân efendimiz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 20). [girişân olsa, -sa]

giryân: Ağlayan.

Handân gelen ‘âleme giryân gidecekdür /Giryân gelen ‘âleme handân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [giryân]

Handân gelen ‘âleme giryân gidecekdür /Giryân gelen ‘âleme handân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [giryân]

giryeden ağar-: Ağlamaktan ve gözyaşından dolayı beyazlamak, feri sönmek.

Giryeden şanma ağardı dâde-i giryânımız /Sen Hümâyı şayd için kurduğ bir iki yerde ağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [giryeden ağardı, -dı]

girye-i mestāne: Kendinden geçercesine ağlama, sarhoşcasına ağlama.

Girye-i mestāne keyf-i sāğar-ı şahbā virür /Gāh olur kim kıatreler keyfiyyet-i deryā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [girye-i mestāne]

girye-i nā-geh: Apansız, vakitsiz ağlayış.

Kaynamadukça çi nā-ķār-yāb-ı şevķden /**Girye-i nā-gehle** çeşmüm kūr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [girye-i nā-gehle, -le]

gīsū: Omuz üstüne dökülen saç.

Ne ki **gīsūlaruñdan** göz yayındurmaķda mużtardur/Şikāyet bāğbānlarda nihāyet zāğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [gīsūlaruñdan, -laruñdan]

Şemm itmege **gīsūlarımı** bu gice Kānī /Dil başın uzatdı vü girībāna tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 13). [gīsūlarımı, -larımı]

gīsū-yı siyehķār: Kötü amelli, günahķār saç.

Gīsū-yı siyehķāruñ üzüp rişte-i cānı /Sāz-ı nigeħi düzmek için teltele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 9). [gīsū-yı siyehķāruñ, -uñ]

gīt-: 1. Gitmek, ayrılmak, terk etmek.

O āfet küsdi **gītđi** Kānī-i bī-ķāreye şimdi /Dil-i dīvāneyi ardınca göndersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 35). [gītđi, -di]

Dilā evvel göñüldi yār-ı ĝār ol **gītđi** ben ķaldum /Ĝam-ı dirīnemüzden ĝuşşa-ķ̄ār ol **gītđi** ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [gītđi, -di]

Dilā evvel göñüldi yār-ı ĝār ol **gītđi** ben ķaldum /Ĝam-ı dirīnemüzden ĝuşşa-ķ̄ār ol **gītđi** ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [gītđi, -di]

Gül-i ruhsāruñ idi behķet-i cān u dil-i zārum /O daħı şimdi oldu gözde ķār ol **gītđi** ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [gītđi, -di]

Senüñ ‘işķuñdan özge var mı şimdi mā-melek ĝayrı /Derün bīrün ĝamuñla her ne var ol **gītđi** ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [gītđi, -di]

Benümsin ben senüñ zanneyley idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār ol **gītđi** ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 8). [gītđi, -di]

Saña ‘āşık degülken ‘ār u nāmus idi endīšem /Hebā oldu sevelden neng ü ‘ār ol **gītđi** ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [gītđi, -di]

Ĝam-ı aĝyār u fikr-i yār idi cān yoldaşum ‘umrā /Benümle olmadı bir laħza yār ol **gītđi** ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 14). [gītđi, -di]

Çıkardum tā Hüseyniyye biraz eyyām efgānı /Muḥayyer oldı vuşlatda qarār ol **gıtdi** ben aldum (Kānı Divanı, Gazel 117, Mısra 16). [gıtdi, -di]

Ser-i Şeh-rāh-ı vuşlatda piyāde idüm ey Kānı /Çün oldı eşheb-i nāza süvār ol **gıtdi** ben aldum (Kānı Divanı, Gazel 117, Mısra 18). [gıtdi, -di]

Gel ey ḥādi-i rāh-ı ıŐk **gıtme** ğayrı bir semte /Biraz da himmet eyle Kānı-i güm-rāhla ol sen (Kānı Divanı, Gazel 134, Mısra 11). [gıtme, -me]

Ne dem ki ara ḥaberlerle ḥaṭṭ-ı yār gelür /Şafā-yı āyīne-i dil **gıder** ğubār gelür (Kānı Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [gıder, -er]

Añlamayup **gıder** mi mezāyā-yı vaşl-ı yār /Ol nükte-i zamır-Őıkāra varır mıyuz (Kānı Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [gıder, -er]

Bir içim Şu deyu āteşlere ğirsem **gıder** gelmez /Ya bir kerre yüzün ğörmeğe cān virsem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 1). [gıder, -er]

Bir içim Şu deyu āteşlere ğirsem **gıder** gelmez /Ya bir kerre yüzün ğörmeğe cān virsem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [gıder, -er]

Biri birinüñ ardı Şıra biñ kerre helāk olsam /Reh-i ıŐkuñda ben ğā'ıblere irsem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [gıder, -er]

O rāy-ı rāyet-i Hindusitān-ı kişver-i ḥüсне /Amān Şad el-amān rāy el-amān dirsem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [gıder, -er]

Buña ḥāmüŐlidan ğayrı ḥıçbir var mıdur çāre /Bu rāzı ben eğer bir kerre söylersem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [gıder, -er]

Beni ğörmek hevāsından geçerse varırum dirse /Eğer ben ḥ'āhiş-i dıdārı ğöstersem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [gıder, -er]

Dadanmışdur o ğül-and-i s(i)tığnāya biraz eyyām /Ki ben semm-i helāhilde eğer yersem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [gıder, -er]

S(i)rāfıl eylese ol arn-ı ervāḥı baña teslīm /Vekāletle anı üç kerre üflersem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [gıder, -er]

Ḥadeng-i ğamze-i kıttālı bir tır-i hevāyıdır /Laṭıfeyle eğer bir kez ğögüs ğersem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 16). [gıder, -er]

Baña imdād-ı Mevlānā-yı Rüm irer yeter yoḥsa /Yolında ol Őehün tā arşā da irsem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 18). [gıder, -er]

Meger bu semte bilmezlikle avdet eyleye yoḥsa /Ēögüñ ḥālin eğer bir kerre diyvirsem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 22). [gıder, -er]

Baña āzārı için ğam yeme lākin dil-āzārum /Raķıb-i rü-siyāḥı zemm idüp yersem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 24). [gıder, -er]

Şefā'at-ḥ'āhlık diñlemez özre itibār itmez /Zemın ü āsmānı başuma dirsem **gıder** gelmez (Kānı Divanı, Gazel 84, Mısra 26). [gıder, -er]

O deñlü bî-amândur ğamze-i bî-raħm u ħûn-rîzi /Dil-i mecrûhumuñ ben meyyitin sersem **gider** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 28). [gider, -er]

O deyr-âlûfte-i keyf-i ğubâr-ı beng şevķûndür /Göñül dîvânesin göndersem ol sersem **gider** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 30). [gider, -er]

Baňa rağmen raķîbe iltifâtın söyler ammâ ben /Disem cem‘iyyetüñ bir aşlına irsem **gider** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 32). [gider, -er]

Er oĝlı er ağızdan fehm ider sırr-ı şebistâni /O zen-ıynet bu şeb bezme eger ersem **gider** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 34). [gider, -er]

O âfet küsdi gitdi Kânî-i bî-çäreye şimdi /Dil-i dîvâneyi ardınca göndersem **gider** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 36). [gider, -er]

2. Ölmek, dünyadan göçmek.

Hep evvelki şu istersin yürü Allâhla ol sen /Göñül ben **girdüm** işte ğayrı âh u vâhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [girdüm, -düm]

Şoĝbet keselin eyleme aĝbâb ile tecvîz /Elbet bu cihâna gelen insân **gidecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [gidecekdür, -eceedür]

Kânî şaķınup fırsatı fevt itme görüñ kim /Bir kaç güne dek şu koca oĝlan **gidecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [gidecekdür, -eceedür]

Ĥandân gelen ‘âleme giryân **gidecekdür** /Giryân gelen ‘âleme ĥandân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [gidecektür, -eceedür]

Ĥandân gelen ‘âleme giryân gidecekdür /Giryân gelen ‘âleme ĥandân **gidecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 1). [gidecektür, -eceedür]

3. Kaybolmak, sona ermek.

Açıldı bâb-ı raĝmet **girdi** ğam gözden seĝâb-âsâ /Nümâyân oldu âsâr-ı sa‘âdet âftâb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [girdi, -di]

Cân u dil **girdi** baňa ħalmadı âhdan ğayrı /Elvirür ĥâlüme yok ĥâl-i tebâĥdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [girdi, -di]

4. I. Gitmek, ayrılmak. II. Ölmek.

Gitdi ol mâh-ı sefer-kerde bugün gitdi gider /Bir öni gökde biri yerde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [gitdi, -di]

5. Yönelmek, meyletmek, raĝbet etmek.

Bu şüret-ĥâne-i ‘âlemde yokdur cây-ı âsâyiñ /‘Aceb ĥanda **gidersin** Kâniyâ büt-ĥânededen şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 10). [gidersin, -ersin]

gitdi gider: Gitti, artık geri gelmez, bir daha ele geçmez.

Gitdi ol mäh-ı sefer-kerde bugün **gitdi gider** /Bir öni gökde biri yerde bugün **gitdi gider** (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [gitdi gider]

Nâz ile ağladığın ‘âşık iştmişti meger /Var sevdâ-yı diger serde bugün **gitdi gider** (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [gitdi gider]

Şoruñ ‘uşşâkına âyâ birisi içinden /Tayanur mı hele bu derde bugün **gitdi gider** (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [gitdi gider]

Hâlimi ‘arz idemem hâzret-i Hâkğdan gayrı /Yanamam derdimi bir ferde bugün **gitdi gider** (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 8). [gitdi gider]

Görelî zerdimi ben eşk-i sefîdümlle zede /Heves-i sîm ü gam-ı zer de bugün **gitdi gider** (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [gitdi gider]

Eglenürdi dil-i zârüm nağam-ı bülbül ile /Gülşenümden o gül-i ter de bugün **gitdi gider** (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 12). [gitdi gider]

Ben dir idüm ki berâber olalum hayli zamân /Kalmamış kısmeti bu derde bugün **gitdi gider** (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [gitdi gider]

Seni aldatma da bir şey mi imiş ey Kânî /Çekdi ruhsârına bir perde bugün **gitdi gider** (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 16). [gitdi gider]

giye düş-: Giymeye başlamak. Sitem etmek.

Giymezdi sitem-câmelerin evveli ammâ /Bilmem neye tırıldı baña kim **giye düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [giye düşdi, -di]

gizle-: Gizlemek, saklamak.

Eger esrârüñî fâş eyledümse **gizleme** lillâh /Seni ben cânlar ortasında gizlerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [gizleme, -me]

Eger esrârüñî fâş eyledümse gizleme lillâh /Seni ben cânlar ortasında **gizlerdüm** niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [gizlerdüm, -rdüm]

gizlü: Saklı, başkaları tarafından görülemeyen.

Geçdi ol yâre beni ağıyâr zâr itmeme yine /Geçse dilden **gizlü** biñ oğ âşikâr itmeme yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [gizlü]

ğonçe: Henüz açılmamış gül tomurcuğu.

Gül anuñ ğonçesi **ğonçe** lebinüñ rencesidür /Ne kadar medğ iderseñ de o gül-rü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 11). [ğonçe]

Gül anuñ **ğonçesi** ğonçe lebinüñ rencesidür /Ne kadar medh iderseñ de o gül-rü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 11). [ğonçesi, -si]

Bir çeşm-i bülbül içlügi var **ğonçenüñ** geyer /Şoydıkca camedānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 21). [ğonçenüñ, -nüñ]

ğonçe-i fem: Ağzın goncası, dudak.

Gül-bün-tırāz-ı hüsn olalı **ğonçe-i femi** /‘Āşıklara açılmadı bir an efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 11). [ğonçe-i femi, -i]

ğonçe-i gül-i şad-berg: Yüz yapraklı gül goncası. (kırmızı şarap).

Sākī getir bize yine şol zer-keşī şeyi /Döndür şu **ğonçe-i gül-i şad-berge** şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [ğonçe-i gül-i şad-berge, -e]

ğonçe-i ne-küşüde: Açılmamış gonca.

Göñül dirler aña nām-ı diger yek-kaatre hün-ı germ /Bu gül-bünde hemān bir **ğonçe-i ne-küşüdemüz** kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [ğonçe-i ne-küşüdemüz, -müz]

ğonçe-i taşvīr-āsā: Gonca resmi gibi. Açılmamış gülün sureti gibi.

Açılmaz mı disām-ı ālfām-ı ğonçe-i maķşūd /Kalur mı **ğonçe-i taşvīr-āsā** beste-leb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [ğonçe-i taşvīr-āsā]

ğöbek atan: Göbeğini hoplatarak oynayan kimse (mecliste oynayan güzeller bağlamında).

Belürsüz oldı bezimde kemāl-i mestīden /**Ğöbek atan** yürüyen şīvelerle baş şalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 10). [ğöbek atan]

ğög: Gökyüzü.

Yerden **ğögi** fark eylemez ol mest-i cehālet /Hammāl-şifāt kevkeb ile kebkebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [ğögi, -i]

ğöge tüt-: Yüzünü göge çevirmek. Dua etmek.

Yüzüm sürdüm gehī hāk-i siyāha ki **ğöge tütüm** /Gögerdi müştlerden sīne-i cāngāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 19). [ğöge tütüm, -düm]

göger-: Kızarmak, morarmak.

Yüzüm sürdüm gehī ḥāk-i siyāha ki göge tıtdım /**Gögerdi** müştlerden sīne-i cāngāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 20). [gögerdi, -di]

gögüs bağır açık: Göğüs, sine açık.

Yaluñ ayak **gögüs bağır açık** cebīn güşād /Sāķī elinde cām ayaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 3). [gögüs bağır açık]

gögüs ger-: Pek çok güçlüğe karşı koymak, dayanmak, kendini siper etmek.

Ḥadeng-i ğamze-i kattālī bir tīr-i hevāyīdür /Laṭīfeyle eger bir kez **gögüs gersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 16). [gögüs gersem, -sem]

göklere çık-: Yükselmek, yücelmek.

Ehl-i pertev **göklere çıkısa** yine medḥūldür /‘Av‘av-ı seg-ṭıynetāndan māh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [göklere çıkısa, -sa]

gönder-: Yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak.

O āfet küsdi gitdi Kānī-i bī-çāreye şimdi /Dil-i dīvāneyi ardınca **göndersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 36). [göndersem, -sem]

O deyr-ālūfte-i keyf-i ğubār-ı beng şevķūndür /Göñül dīvānesin **göndersem** ol sersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 30). [göndersem, -sem]

göñül: 1. İnsanın duygu merkezi, yüreğin manevi yönü.

Ĝamuñ **göñlümde** kondı cā-be-cā oymaqlardur hep /Çeker ğüşem benüm bu sīnemi oymaqlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [göñlümde, -ümde]

Göñlümde ḥayālātuñı taşvīr iderdüm /Ol şüret-i dīdārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 15). [göñlümde, -ümde]

Ben imhāl üzre saña **göñlümi** virmekde bi’llāhi /‘Aceb gelmez mi cānā ḥāṭıra mühmeldiğün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [göñlümi, -ümi]

Göñül peykān-ı ğamla ülfet itdi kaldı **göñlümde** /Der-āḥirkār o da itdi ğüzār ol gitdi ben kıldım (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 11). [göñlümde, -ümde]

Göñlümi gördüm ḥaṭuñ müyında ben āvīḥte /Şan şikest ta‘līķ yazmışlardı reyḥān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [göñlümi, -ümi]

Göñüller akdı semt-i gülşen-âbâd-ı muşâfâta /Kaçan kurtuldu sâhil-hâne-i câma habâb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [göñüller, -ler]

Göñüldendir hemîşe cünbiş-i zâtîsi ecsâmuñ /Kañâdîlûñ fûrûğ-ı hâne-zîbi yağlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [göñüldendir, -dendir]

Ey ecel nevbet-i per-hâş saña degmeyecek /Şavdı zîrâ **göñül** ol nevbeti der-ceng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [göñül]

Bahâr-ı hasretüm dîdâr-ı yârı yıl geçer görmem /**Göñül** de gitdi elden ıztırârî yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [göñül]

Sefer-i bâdiye-i ıışka ayaklanmış iken /Pek kederlendi **göñül** nefse sivâr olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [göñül]

Dilâ evvel **göñüldi** yâr-ı gâr ol gitdi ben kaldum /Gam-ı dirînemüzden guşsa-h'âr ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [göñüldi, -di]

Ayrılmanuñ **göñül** niçe ser-riştesin bulur /Kânî o riştenüñ ucı dil-bestegîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 17). [göñül]

Mâ'il olma câme-i câha **göñül** sıkletlidir /Hırka-i fakrı libâs it işte ol hıffetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [göñül]

O deyr-âlûfte-i keyf-i gubâr-ı beng şevkündür /**Göñül** dîvânesin göndersem ol sersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 30). [göñül]

O kadd ü kâmet ile sen cemâlûñ 'arz kılduğca /**Göñül** Mansûr-âsâ tırma ber-bâlâ-yı dâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 14). [göñül]

Meger bu semte bilmezlikle 'avdet eyleye yoğsa /**Göñül** hâlin eger bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 22). [göñül]

Göñül göñül niçe bir sen yapılmaduñ gitdi /Yıkılmağ ister o cây-ı harâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 7). [göñül]

Nîrân-ı gam **göñülde** midür bende sende mi /Yoğsa şerâr-ı âh o külhanda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [göñülde, -de]

Hzzer kim bir **göñül** bir 'âlemi garç-âb kahreyler /Belâ bârân-ı tûfân inkisâr-ı Nüh'dandır hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [göñül]

Şad lahtdur ciger niçe biñ pâredür **göñül** /Ümmîd odur ki yâr aña bir ekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [göñül]

Kaşr-ı vîrân-şüdesin hâne-harâb gadruñ /Sen elem çekme **göñül** Hzret-i Allâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [göñül]

Göñül ebrû-siyeh çeşm-i siyahı sürmeli ister /Raķîb-i rû-siyahı ol arada sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [göñül]

Alduñ **göñülcüğüm** beni koyduñ zebûn u zâr /İtdüñ hulâşa âteş-i ıışkum şabır-güdâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 3). [göñülcüğüm, -cüğüm]

Göñül peykân-ı gamla ülfet itdi qaldı göñlümde /Der-âhirkâr o da itdi güzâr ol gitdi ben qaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 11). [göñül]

Hep evvelki şü istersin yûri Allâhla ol sen /**Göñül** ben gitdüm işte gayrı âh u vâhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [göñül]

Göñül **göñül** niçe bir sen yapılmadıñ gitdi /Yıkılmaq ister o cây-ı harâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 7). [göñül]

Göñülde ıışk yoğ ise şarâbı neylersin /Harâret olmayıcağ dilde âbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [göñülde, -de]

Raķīb de gam-ı fikr-i vişâle talmışdur /**Göñül** birisi de sensin hem o fikire talan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [göñül]

Keşti-i tevekkülle **göñül** eylese gül-geşt /Himmat aña bambaşqaca yelken gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 5). [göñül]

Göñüllerde nihânice tüten büy-ı vefâ-âsâ /Tolanur gerçi ırfân iştihar olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 7). [göñüllerde, -lerde]

Telhi-i hicrânüña tākāt getürmezdi **göñül** /Fikr-i vaşluñ lezzet-i gül-ķand-ı sükker virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 3). [göñül]

Göñül dirler aña nâm-ı diger yek-ķatre hün-ı germ /Bu gül-bünde hemân bir gonçe-i ne-küşüdemüz qaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [göñül]

Göñül muāvedet-i ğurbeti revâ görmez /O cân-pâresine cân tek armağân mı qodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 29). [göñül]

Ser-tâ-be-ķadem müy-be-mü oldı girifte /Tolaşdı **göñül** zülfine ammâ ne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [göñül]

Yoğ u varı lezzet-i vicdân ile buldı **göñül** /Kendi kendin buldı yoğ u vara hâcet qalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [göñül]

Şehbâz-ı hüsn pençesine düşmesün **göñül** /Allâh itmesün yine bâb-ı qazâyı bâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [göñül]

Olsa pervâza **göñül** âmâde pür-pervândur /Himmat itmez şanma şıdķ-ı niyyetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 3). [göñül]

Ķadehde çehremüñ seyr eyle reng-i zaferânisin /**Göñül** yâd itmesün mi âl-i reng-â-reng-i maħbûbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 8). [göñül]

Ķilzet erbâbına düş oldı **göñül** ol rütbe /Egilür yoğ baña bu ķadd-i dü-tâhdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 19). [göñül]

2. "Ey gönül" "ey kişi" anlamlarında bir ifade.

Göñül bu pîrlikte nev-cüvânlıķ vaķtı mi şanduñ /Ne idi pîr iken ol şevķ ile genceldiğüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [göñül]

göñül al-: Âşık etmek, kendine bağlamak.

Her çend seng-dil ise de yumşar beni görüp /Nâziklik ile **göñlümi aldı** tenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 10). [göñlümi aldı, -dı]

göñül alan: Gönlü alan, beğenilen, âşık olunan, sevgili.

Ağlatdı añdırup dil-i nālân u zârı hem /Ol **göñlümi alanı** mı feryād-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [göñlümi alanı, -ı]

göñül bağla-: Candan bağlanmak, sevmek, âşık olmak, gönül vermek.

Câh u şeref-i dehre **göñül bağlamadum** hîç /Ne fikr-i maķâmâta ne hıyır u şere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 15). [göñül bağlamadum, -madum]

göñülden: Yürekten, içten, candan.

Göñülden ider her kişi ümmîd vişâlün /Sevdüm seveli hâzretüni dillere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [göñülden]

Göñülden ‘âşık olan istifâza-i nûra /Şeb-i siyâh gibi iki yüzi kara gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 5). [göñülden]

göñülden geçür-: Bir şeyin olmasını veya bir şey yapmayı istemek.

Ġamuñ konaqlamak ey rûh **göñlümden geçürmişdüm** /Derün-ı sîne-i âġişte-hûnda ezberüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 9). [göñlümden geçürmişdüm, -mişdüm]

gör-: 1. Görmek, bakmak.

Ürküñdi bıraķdı yine ol âhû-yı vaħşî /‘Uşşâķ arasında **görüñ** rem rem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 14). [görün, -ün]

Yârı aġyâr ile **görmekden** vaţanda Kâniyâ /Yum gözüñ terk-i diyârı ihtiyâr it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 11). [görmekden, -mekden]

Aġyârı da **görsem** seni der-hâţır iderdüm /Cânâ hem o aġyârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 11). [görsem, -sem]

Görüp o gül-bedeni âh u zâr iden bir mi /Bu gülsitâna benüm gibiler hezâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [görüp, -üp]

Hezârân faşlı hezâr âşinâ olur ammâ /O bülbülü **görüürüz** bir daġı bahâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [görüürüz, -ürüz]

Bir var ise başı göge degmiş cefâda da /Ben **görmedüm** velî o ķad-i serv-sân deġer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [görmedüm, -medüm]

Besdür bu şerhalar niye lâzım bu dāğlar /**Gör** hâne-i derün açık menfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 24). [gör]

Mey-hânede pîr-i meyi bintü'l-inebi **gör** /Muğ-beççeyi Kânî bu ikisine siper çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [gör]

Gördüm Saķız kızını yañaķlar kızıl kızıl /Gözler siyeh o la' l dudaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [gördüm, -düm]

Ĥazân-dîde nihâlüm nev-bahârı yıl geçer **görmem** /Çü naĥl-ı mâtem-ârâ berg ü bârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [görmem, -mem]

Bahâr-ı ĥasretüm dîdâr-ı yârı yıl geçer **görmem** /Gönül de gitdi elden ıztırârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [görmem, -mem]

Bahâr-ı ĥasretüm dîdâr-ı yârı yıl geçer **görmem** /Gönül de gitdi elden ıztırârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [görmem, -mem]

Kişi kendü diyârunda tesellîsüz karar itmez /Ben ise ĥurbet ilde ĥam-güsârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [görmem, -mem]

Ĥarîb-i ĥasretiyem ĥurbet-ender-ĥurbetem yâ Rabb /Peyâm-âverde-i dâr u diyârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [görmem, -mem]

Şabâhu'l-ĥayr-ı bâm-ı vuşlatuñ berķin dahı **görmem** /Güşâd-ı iztîlâm-ı şâm-ı yârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 12). [görmem, -mem]

Degül ĥam bir kararâ hecr ile geh lâl u geh zârum /Neşât-âbâd rüy-ı lâlezârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 14). [görmem, -mem]

Görince dâr-ı ışķı tar düşer dil cân atardum hep /Bi-ĥamdi'llâh kim dâr u diyârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 16). [görmem, -mem]

Müzeyyefdür 'ıyâr-ı külçe-i ihlâş her yerde /Bu dârü'z-zarbdâ ĥâlîş 'ıyârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 18). [görmem, -mem]

Ĥamum oldur bu yâd ilde bahârum oldı pejmürde /O olsun bârı şu köhne bahârı yıl geçer **görmem** (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 22). [görmem, -mem]

'İnân-ı ihtiyârum gitdi elden yârumı **gördüm** /Ayaķdan kaldum ol serv-i sebük-reftârumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 1). [gördüm, -düm]

'İnân-ı ihtiyârum gitdi elden yârumı gördüm /Ayaķdan kaldum ol serv-i sebük-reftârumı **gördüm** (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [gördüm, -düm]

Bugün bir seng-dil-i dildâr-ı bî-rahme dü-çar oldum /Taş aındurdum dil-i dîvâneye kühsârumı **gördüm** (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [gördüm, -düm]

Şikâf-ı sînde ĥâl-i dil-i pür-ĥünü seyr itdüm /Belâ bezmindeki peymâne-i ser-şârumı **gördüm** (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 6). [gördüm, -düm]

Bayılmış bir büt-i tersâ-fürüşa 'aķlın aldurmış /Yıkılmış rüz-ı mestîden dil-i hüşyârumı **gördüm** (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 8). [gördüm, -düm]

Muḳarrerdür kemend-i hāle-i āgūşa bend itmek /Bu şeb rü'yāda Kānī ol ḳamer ruḫsārımı **gördüm** (Kānī Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [gördüm, -düm]

Ey şūḫ-ı siyeh-çerde seni **görmese** ādem /Tārīk olurdu gözine çehre-i 'ālem (Kānī Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [görmese, -mese]

Minnet mi ḳalurdı heves-i vuşlata cānā /Bir kerre eger bezm-i vefāda seni **görsem** (Kānī Divanı, Gazel 126, Mısra 6). [görsem, -sem]

Ḳoñşu ḳapusu eylediler şerḫa-i dāğuñ /Āhū-beçe-i nāz o cīrānımı **gördüm** (Kānī Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [gördüm, -düm]

Çeşmüm ılıca seyrin idüp sīneye şapdı /Germābe ararken hele külhānımı **gördüm** (Kānī Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [gördüm, -düm]

Alnumda niçe anlar idi hīç beşāşet /Yoğ iken efendüm hele ben ānımı **gördüm** (Kānī Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [gördüm, -düm]

Cān mubşır olur mı ya taşavvur götürür mi /Dün ḫalvet-i germābede ben cānımı **gördüm** (Kānī Divanı, Gazel 129, Mısra 10). [gördüm, -düm]

Ḥ'ābīde iken **gördüm** iki būsecik aldum /Öpdüm dehenin yoğ yere hep ḳanımı **gördüm** (Kānī Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [gördüm, -düm]

Gönlümi **gördüm** ḫaṭuñ müyında ben āvīḫte /Şan şikest ta'līḳ yazmışlardı reyḫān üstüne (Kānī Divanı, Gazel 157, Mısra 3). [gördüm, -düm]

Gel ḫākte **gör** ceyl-i nüfūsı mütedāḫil /Gey gey omuzunda yatıyor cem cem içinde (Kānī Divanı, Gazel 160, Mısra 7). [gör]

Görür etbā'ınuñ maḫzūn maḫzūn gezdigin lā-būd /Anı bir tesliyetle Bārī şād itmez hemān ölme (Kānī Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [görür, -ür]

Kānī 'amel şaḫīfesinüñ **görse** bir yüzün /Lā-būd dimek gerek hele bir yüzü āğıza (Kānī Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [görse, -se]

Ne ma'cūn olduḡuñ ma'lūm oldu ey raḫīḳ-i 'Adn /Devā-yı ḳāzıyu'l-ḫācātı **gördüm** ben devālarda (Kānī Divanı, Gazel 188, Mısra 8). [gördüm, -düm]

'İşḳuñ dili 'uşşāḳı Ḥuseynīye çıkardı /Taḫsīn ide **gör** ḫüsnuñi iḫsān saña ḳaldı (Kānī Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [gör]

Dögündüm taşlarla pīş-i ḳaşr-ı āb-gūnuñda /**Görüp** güldi raḳīb-i bī-şerem ḳaḫḳāḫ tıyduñ mı (Kānī Divanı, Gazel 194, Mısra 22). [görüp, -üp]

Görüp misket tolu peymānede 'aks-i zenaḫdānuñ /Baña aındurdu emrūdī ḳadeḫler sīb-i Sīnobı (Kānī Divanı, Gazel 195, Mısra 3). [görüp, -üp]

Siyeh-mest-i şarāb-ı 'ışḳ-ı Leylī olmadum ammā /Seni **gördüm** yitirdüm 'aḳlımı Mecnūnıñam sāḳī (Kānī Divanı, Gazel 219, Mısra 18). [gördüm, -düm]

Eşḳüm o şūḫı **görse** yolında sebīl olur /Ḥürşīd öñünde necm-i Süreyyā sefīl olur (Kānī Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [görse, -se]

Āhū-yı çeşmini **gör** ol perī-ruhsāruñ sen /Göze göstermege gelmezse de yā hū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [gör]

Raķibe rāst geldüm zīr-i kāşāneñde **gör** bahtı /Selām virdüm yarım ağızla bi'l-ıkrāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 11). [gör]

Hîç göz **göre** geçmek niçe mümkün ola senden /Çeşmüm nıgehüm sırr-ı nihānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [göre, -e]

Haţ-āver olmış eyyām-ı bahār hüsn ü ān geçmiş /Bilür ol şüh **görse** ‘āşıkın ammā zamān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [görse, -se]

Nüşa-i şı're nedür cā'ize dirseñ el'ān /**Görmedüm** şüret-i taḥsīnde pāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 18). [görmedüm, -medüm]

Beni **görmek** hevāsından geçerse varırım dirse /Eger ben ḥ'āhiş-i dīdārı göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [görmek, -mek]

2. İdrak etmek, düşünmek.

Eyler vişāli ḥ'āhiş eger ister istemez /**Gördi** ki vaşlı cān deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [gördi, -di]

Sihām-ı cān-güdāz-ı āhı atdum tā verā-i ‘arş /Kemān-ı şevkı ol ğāyātde **gördüm** niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 8). [gördüm, -düm]

Zāhid beni **görü** de şanur ki şafām var /Ya'ni cihanda dil-ber-i şāhib-vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [görü, -ür]

Saña çok yalvarurdum bitse yalvarmağ ile işler /**Görürsin** ceyb-i dilde naḫd nāmıyla zerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [görürsin, -ürsin]

Çü ‘āşık cān **görem** dirse bedensiz /Aña ma'şūk dir cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 1). [görem, -em]

O perçem zīr-i fesden ol zenaḫdān perde-i haţdan /Neler itdi baña açmazdan **gör** baht-ı vārünü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [gör]

Er oğlı erligini **gördi** ol dehen tengüñ /Dil ol fikirle Semerķand mı Ardahān mı ḫodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 25). [gördi, -di]

Gördüñ zamāne uymadı sen uy zamāneye /Aldan durūğa lāfa inan uy terāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [gördüñ, -düñ]

Senüñ ben boynı bağlu ‘abd-i memlūkuñ muyam ey çarḫ /Benüm rām olduğum **gördüñ** de zann itdüñ ğulām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 14). [gördüñ, -düñ]

3. Gözüne kestirmek, seçmek.

Ḥadeng-i şīve-i kavş-i kader bu menzilde /Bu bī-nişānı mı **gördi** hemān nişān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [gördi, -di]

4. Birine açıktan bir şey vermek, ihsanda bulunmak.

Şâhibüm **gör** beni faşl itme şaķın /Naķşa söz atma ańup naķķāşı (Kâñî Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [gör]

5. Görecek, kıymetini anlayacak (âşık).

Ol gözleri var mı **görecek** bir güzel ʿâşık /Dirsin ki dü-çeşm-i nigerānum seni gözler (Kâñî Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [görecek, -ecek]

6. Ziyaret etmek.

Cân be-leb gözleri yollarda dil-i bīmāruñ /Yürisün ĥastesini **görmege** cāñān yürisün (Kâñî Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [görmege, -mege]

7. Yaşamak. Şahit olmak.

Görürler görmesem ben idicek zîr ü zeber Allāh /Eyü günler görürsüñ şanma zîrā bed-duʿām alduñ (Kâñî Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [görürler, -ürler]

Görürler **görmesem** ben idicek zîr ü zeber Allāh /Eyü günler görürsüñ şanma zîrā bed-duʿām alduñ (Kâñî Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [görmesem, -mesem]

görelî: Gördükten beri.

Görelî zerdimi ben eşk-i sefîdümlle zede /Heves-i sîm ü ğam-ı zer de bugün gitdi gider (Kâñî Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [görelî]

gören: Bakan, gören, şahit olan.

Dir imişsin ʿâşıkāñ mest-i müdām olmaķ gerek /Cām-ı şevķuñ dürdan bir kez **gören** ayık mıdur (Kâñî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [gören]

Görenler şerĥa-i sînem ider biñ dāġa istidlāl /Bu sırr-ı şerĥa kes kâdir degüldür sînedēn şoñra (Kâñî Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [görenler, -ler]

göriñ-:

1. -miş/-miş gibi gelmek.

Cennet-i vuşlata meʿlûf olanuñ çeşminde /Künc-i düzaĥ **göriñür** ġüşe-i evreng-i vedāʿ (Kâñî Divanı, Gazel 93, Mısra 16). [göriñür, -ür]

2. Görünmek, ortaya çıkmak,.

Göriñür āyîne-i dilde yine jeng-i vedāʿ /Ķorķaram itdi o āyîne-ruĥ āheng-i vedāʿ (Kâñî Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [göriñür, -ür]

3. Görünmek, vaktinin gelmesi.

Zamāñ-ı vaşluñ añılduķca cism-i rüzġar aġlar /Sevād-ı ĥaţtuñ eyyāmı **göriñse** nev-bahār aġlar (Kâñî Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [göriñse, -se]

görmege: Görmek için.

Bir içim şu deyu âteşlere girsem gider gelmez /Ya bir kerre yüzün **görmege** cân virsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [görmege]

görmüş: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olan, müşahede eden.

Reng-i kâhî-i ruh-ı zerdimi **görmüşlere** şor /Niçedür fark idesin mâhiyet-i reng-i vedâ^c (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 7). [görmüşlere, -lere]

görün-: Ortaya çıkmak, başkaları tarafından görülür olmak.

Aç sîneñi **görünsün** o âyîne-i tılsım /Yum gözlerüñ açılmasun ol dağmegâh-ı nâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 11). [görünsün, -sün]

görünmezce belâ: Görünmeyen, gizli bela.

Bir **görünmezce belâ** idi ezel ‘uşşâka /Şimdi Hakk şaklaya kend’özini izhâr itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 3). [görünmezce belâ]

görüp: Gördüğü vakit.

Görüp hüsün dimiş hîç nokta konmaz /Dimek ister raķīb ol yâra bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 5). [görüp]

Şikeste-bâl **görüp** mürğ-ı cânım ey Kânî /O yâr nâz ile gelmiş dimiş şikâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 15). [görüp]

Her çend seng-dil ise de yumşar beni **görüp** /Nâzîlik ile gönümi aldı tenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [görüp]

Görüp cemâlünü bir ben miyüm iden nâle /Bu gülsitâna benüm gibi şad-hezâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [görüp]

görüş-: (Sevgiliyle) Görüşmek, buluşmak, sohbet etmek.

Kânî şakınup fırsatı fevt itme **görüş** kim /Bir kaç güne dek şu çoca oğlan gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [görüş]

göster-: Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Mellâh Hasan **göstererek** ‘aşîka kâmet /Degdi direk-i keşti-i hicrânda direkler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [göstererek, -erek]

Vaşluñuñ naqdini **gösterme** meded aǵyāra /Kāle-i vaşluñı hep o götürür bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [gösterme, -me]

Beni görmek hevāsından geçerse varırum dirse /Eger ben h̄`āhiş-i dīdārı **göstersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [göstersem, -sem]

Olsa şüretger eger bûkalemün gösteremez /Baña **gösterdigini** nüshā-i Erjeng-i vedā` (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 12). [gösterdigini, -digini]

Olsa şüretger eger bûkalemün **gösteremez** /Baña gösterdigini nüshā-i Erjeng-i vedā` (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 11). [gösteremez, -emez]

Umdurma koçutma ser-i ğīsūñı efendüm /**Gösterme** baña perçemüñi țarf-ı külehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 8). [gösterme, -me]

Dil-berleri sensüz göze **göstermedigüm** hiç /Ey rûh-ı revān h̄`āhiş-i dīdārūñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [göstermedigüm, -medigüm]

götür-: 1. Taşımak, ulaştırmak veya koymak.

Hār u hasdur ten-i `uşşāķ-ı sitem-keş gūyā /Anı hep semt-i dil-ārāya begüm cū **götürür** (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [götürür, -ür]

Āh mey-hāneye kimdür seni dirseñ **götüren** /Beni ol cānibe bu āb-ı keder-şū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 13). [götüren, -en]

Şorma `uşşāķa sizi kim **götürür** ol yāra /Ben işāret iderem aña beni şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 15). [götürür, -ür]

Ādemī-zāddur ammā ki perī-zād da dirüm /Beni ol vādīlere hep o melek-hū **götürür** (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 18). [götürür, -ür]

Beni kıl deñlü miyāni çeker ol semte hemān /Bir kıl ile yedilür āşıkı bir mü **götürür** (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [götürür, -ür]

Şorma `uşşāķa sizi kim götürür ol yāra /Ben işāret iderem aña beni şu **götürür** (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 16). [götürür]

2. Tüketmek, bitirmek.

Vaşluñuñ naqdini gösterme meded aǵyāra /Kāle-i vaşluñı hep o **götürür** bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [götürür, -ür]

Vaşluñuñ naqdini gösterme meded aǵyāra /Kāle-i vaşluñı hep o götürür bu **götürür** (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [götürür, -ür]

3. Alıp götürmek. Aklını başından almak.

Bādeyi virme şusuz baña ki ol şu **götürür** /Zülfüñi baña koçutma çelebüm bû **götürür** (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [götürür, -ür]

Hayli ‘uşşāk koķu aldı senüñ zülfünden /Koķdılar ğayri o koķmıřları bu bñ **götürür** (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 22). [götürür, -ür]

4. Kaldırmak, dayanmak, tahammül etmek.

Cân muşır olur mı ya taşavvur **götürür** mi /Dün ĥalvet-i germâbede ben cânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [götürür, -ür]

5. Ortadan kaldırmak, yok etmek. (Öldürmek)

Gül anuñ ğonçesi ğonçe lebinüñ rencesidür /Ne kadar medĥ iderseñ de o gül-rñ **götürür** (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 12). [götürür, -ür]

göz: 1. Görme uzvu, ayn, çeşm.

Ey şüh-ı siyeh-çerde seni görmese âdem /Târik olurdu **gözine** çehre-i ‘âlem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 2). [gözine, -ine]

Ne ki ğisûlaruñdan **göz** yayındurmakda muţardur /Şikâyet bâğbânlarda nihâyet zâğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [göz]

Ŧavul çalsañ uyanmaz ğâfil ancak uykusın **gözler** /Anı bilmez ki kıan ağlayacaķdur yarın ol **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [gözler, -ler]

Gözüm nezzâre-i ruĥsâre-i cânâna ĥasretdür /Kulağum istimâ‘-ı şoĥbet-i yârâna ĥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [gözüm, -üm]

Hîç **göz** göre geçmek niçe mümkün ola senden /Çeşmüm nıgehüm sırr-ı nihânum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [göz]

Aç sîneñi görünsün o âyîne-i tılsım /Yum **gözlerüñ** açılmasun ol daĥmegâh-ı nâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 12). [gözlerüñ, -lerüñ]

Gördüm Saķız kızını yañaķlar kızıl kızıl /**Gözler** siyeh o la‘l dudaķlar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [gözler, -ler]

Gözümüñ yaşıñı taķlîd itme /Ki deñizlerle yaşıtdur yaşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 5). [gözümüñ, -ümüñ]

2. Bakış, nazar.

Açıldı bâb-ı raĥmet gitdi ğam **gözden** seĥâb-âsâ /Nümâyân oldu âsar-ı sa‘âdet âftâb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [gözden, -den]

Gel gör göze hîç göz göre nür itme izâfe /Aldar bu teĝâfülle a cânum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [gözler, -ler]

Ol **gözleri** var mı görecek bir güzel ‘aşık /Dirsin ki dü-çeşm-i nıgerânum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [gözleri, -leri]

Gül-i ruĥsâruñ idi behçet-i cân u dil-i zârum /O daĥı şımdı oldu **gözde** ĥâr ol gitdi ben kıaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [gözde, -de]

Dil-berleri sensüz **göze** göstermedigüm hiç /Ey rûh-ı revân h̄'âhiş-i didâruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [göze, -e]

3. Vücutta çıkan yaralar oyuklar (göz şeklinde oluşan yaralar).

Oyarsın nâhün-ı hasretle baġruñ fâ'ide virmez /Açılsa sîned dilde ser-â-pâ dâġlar **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [gözler, -ler]

4. Göz. (zihin bağlamında).

Uyan yatduġca sen bār-ı günâh eyler seni anbūr /Ne deñlü yol alur fikr eyle bir kerre 'aceb **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [gözler, -ler]

göz göre: Herkesin gözü önünde.

Yarı aġyār ile görmekten vaanda Kāniyā /Yum gözüñ terk-i diyārı itiyār it **göz göre** (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 12). [göz göre]

göz göz ol-: Üzerinde birçok göz, delik oluşmak veya bulunmak. (Sevgiliye duyulan hasretten ötürü aşğın bedeninde ve ruhunda yaraların oluşması).

Cismümde benüm her ser-i mü bir nigeh oldı /Hep **göz göz olup** bu ten ü cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [göz göz olup, -up]

göz it-: Göz işaretleriyle isteklerini anlatmak, gözle işaret vermek.

Sāı gice meclisde mey-i nāba **göz itdi** /Bu şiveyi seyr eyledi peymāne olaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [göz itdi, -di]

göz kāna müstaġrak: (Gönül kanlar içinde olduġu için) Göz (aġlamaktan) kan içinde kalmış. Kana gark olmuş.

Dilüm anlar yutar anlar döker **göz kāna müstaġrak** /Bu demlerde 'aceb şol cān sersem ande ben ande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 1). [göz kāna müstaġrak]

göz arār- Gözünü karartmak: Bir işe atılırken hiçbir şeyden çekinmemek.

Bir arāra **göz arārdur** ol siyeh-dil atlüme /Kirpigüm ıpmam derūnum bī-arār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [göz arārdur, -ur]

göz yaşı: Gözyaşı.

Germ-ābe-i vaşluñda senüñ 'aşı-ı ter-dest /**Göz yaşı** kadar yoġ ise de çok şü döküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 12). [göz yaşı]

Göz yaşlarum inci gibi şalkımlu dökülsün /Ben ol dür-i şehvârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 13). [göz yaşlarum, -larum]

göze yasağ ol- Göze yasak olmaz: Ortalıkta olan şeye herkes bakar ve hiç kimseye “buna bakma” denilemez.

Töhmet-i düzd-i nigâhı sevdiğüm ma‘zûr tüt /Bu mesel meşhûrdur hergiz göze olmaz yasağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 12). [göze yasağ olmaz, -maz]

gözle-: 1. I. Beklemek. II. Dilemek.

Bu dil seni **gözler** seni yüzler seni özler /Hep cāy-gehi hāk-i reh ü tîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 17). [gözler, -r]

2. I. Beklemek. II. Gözetlemek.

Der-i nigāra varılmaz efendi **gözlemeden** /Peşîn o dergehe varmağa istiḥāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [gözlemeden, -meden]

Ey nūr-ı başār dāde-i cānum seni **gözler** /Nūr-ı nigh-i şu‘le-feşānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [gözler, -r]

Ey nūr-ı başār dāde-i cānum seni gözler /Nūr-ı nigh-i şu‘le-feşānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [gözler, -r]

Cismümde benüm her ser-i mū bir nigh oldı /Hep göz göz olup bu ten ü cānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [gözler, -r]

Āyīnelenüp ‘aks-i ruḥuñla der-i sīne /Bu revzeneden rūḥ-ı revānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [gözler, -r]

Ol gözleri var mı görecek bir güzel ‘āşık /Dirsin ki dü-çerşm-i nigerānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [gözler, -r]

Hîç göz göre geçmek niçe mümkün ola senden /Çerşmüm nighüm sırr-ı nihānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [gözler, -r]

Müjgānlarum merdümegüm ḥalka-i çerşmüm /Heft-dā‘ire-i ḥün-şüdegānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 12). [gözler, -r]

Rāḥat mı ider ‘āşık olan gamze-i şūḥa /Ser-tā-be-ḳadem cism-i ḥazānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [gözler, -r]

Ürküttdi dilüm vahşet-i endīşe-i hecri /Düşde dahı bu rūḥ-ı revānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [gözler, -r]

Kānī gibi şeh-rāh-ı ḥayālünde olurmuş /Dil şāh-nişininde bu cānum seni **gözler** (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [gözler, -r]

gözleri yollarda: Birinin gelmesini merak, istek veya özlemle beklemek.

Cân be-leb **gözleri yollarda** dil-i bîmâruñ /Yürisün hastesini görmege cânân yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 7). [gözleri yollarda]

gözlerin kıpmaz: I. Hiç uyumamak. II. Tehlikeye aldırmmamak.

Gözlerin bir lahza kıpmaz ‘aşık-ı hasret-zede /Divşirilmez bî-tekellûf yaş deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 9). [gözlerin kıpmaz]

göz nûrı: Göz nuru, çok kıymetli: sevgili.

Emânet itdüm Allaha seni ey **gözlerüm nûrı** /Karîbü'l-‘ahd yolcudur efendüm Kânî’ñi hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [gözlerüm nûrı]

gözü karar-: Sevgilinin kaşlarının siyahlığı yüzünden aşğın gözleri kararıp etrafını görememe durumu.

Ebrûlaruñuñ fikri olup bir çara sevdâ /Çarardı gözüm hasret ile hançere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 12). [gözüm çarardı, -dı]

göz merdüm: Göz bebeğı.

Gözüm merdümleri âğıştedür hun ben şehîd-i ‘ışk /Baña âdem dinür mi çayı âdem çande ben çande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [gözüm merdümleri, -leri]

gözümden çanlar akit-: Kan ağlamak, çok üzölmek.

O verd-i âl ile âlüde ben âl-i ‘abâ haçkı /**Gözümde çanlar akitdüm** ya sebnem çande ben çande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [gözümde çanlar akitdüm, -düm]

göz yum-: Umudunu kesmek, umutsuzluğa düşmek.

Yarı ağıyar ile görmekten vaçanda Kâniyâ /Yum gözün terk-i diyârı ihtiyâr it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 12). [gözün yum]

ğubâr: 1. Toz, toprak.

O dem ki çara haberlerle haçtı-yâr gelür /Bahâr u sebzeyi alma dile **ğubâr** gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 2). [ğubâr]

Ne dem ki çara haberlerle haçtı-yâr gelür /Şafâ-yı âyîne-i dil gider **ğubâr** gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [ğubâr]

2. I. Toz. II. Keder, üzüntü.

Zerre olurdim o mihre hâksârumdur dise /Hâk-pâ olurdim ammâ ki **gubârumdur** dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [gubârumdur, -umdur]

gubâr it-: Toprak etmek. (Ayna sırrı bağlamında).

İsterem âyîne-i cân u dil olsun sır-nümâ /Lîk o sırrı cevher-i câna **gubâr itmem** yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 12). [gubâr itmem, -mem]

gulâm al-: Köle, esir almak.

Senüñ ben boynı bağlu ‘abd-i memlûkuñ muyam ey çarh /Benüm râm olduğum gördüñ de zann itdüñ **gulâm alduñ** (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 14). [gulâm alduñ, -duñ]

gulüv it-: I. İleri gitmek, taşmak. II. Hucum etmek.

Meyler **gulüv idüp** harem-i humda taşsun /Olsun serâçelerle şoçağlar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 7). [gulüv idüp, -üp]

güçli kuvvetli cüvân: Güçlü, kuvvetli genç (sevgili).

Yine bir **güçli kuvvetli cüvâna** mübtelâ oldum /Meded ey nev-cüvân eyyâm-ı pîrîdür ferüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 27). [güçli kuvvetli cüvâna, -a]

güft-gü: Dedikodu.

Sebûdan sâğara ilķâ vü sâğardan leb-i rinde /Leb-i rindândan bu **güft-gûlar** hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [güft-gûlar, -lar]

güher: Cevher.

Fürüg-ı feyze isti‘dâd kâr-ı kabiliyyetdür /Şadefdendür **güher** nisân-ı gevher-bârdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 8). [güher]

gül: 1. Gül. Çiçek.

Gül anuñ gönçesi gönçe lebinüñ rencesidür /Ne kadar medh iderseñ de o gül-rü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 11). [gül]

Bülbülüñ yapsa yuvasin **gül** dinilmez reng aña /Şu‘lezâr-ı reng-i **gül** cây-ı nişest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [gül]

2. I. Gül. II. Sevgili.

O **gül** kim Hâzret-i Hâkķ reng ü bû virmiş aña ey dil /Dimâğünda şadâķatsüz koķulmaz añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [gül]

gül-:1. Ses çıkarmadan hafifçe gülümsemek, tebessüm etmek.

Bir merhem ‘aceb var mı didüm dāğ-ı derūna /**Güldi** didi gel leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [güldi, -di]

Emsem lebüñi öpsem o gerdāni didüm ben /**Güldi** didi ihsān yeri der-ḥīndür em mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [güldi, -di]

2. Gülmek, tebessüm etmek. (Âşığa ümit vermek bağlamında)

Ne nāzük cilvelerle **gülmişidüñ** güldigüñ günler /Ser-i peykān-ı müjgānuñla bağrum deldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [gülmişidüñ, -mişidüñ]

3. Dalga geçmek, alay etmek.

Geldüm kapusı öñüne ‘ālem baña **güldi** /Bu bābda ey Kānî katı mashare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 23). [güldi, -di]

gül-beden: Gül bedenli, vücudu gül gibi zarif, ince ve güzel olan (sevgili).

Ey benüm bahçe-i vech-i ḥāsenüm hoş geldüñ /Gülşen-i ḥüsn-i dilüm **gül bedenüm** hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 2). [gül bedenüm, -üm]

Görüp o **gül-bedeni** āh u zār iden bir mi /Bu gülsitāna benüm gibiler hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [gül-bedeni, -i]

gül be-şeker: Gül yaprağından yapılan macun kıvamında tatlı.

Deheniyle suḥanı **gül be-şekerdür** güyā /Lebi pālūde-i terden daḥı nāzük-terdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [gül be-şekerdür, -dür]

gül gonçe: Gül gonçası (Gülün henüz açılmamış, tomurcuk hali).

O gülşen kim hemīşe bāgbāni Ḥāzret-i Ḥaḫḫdur /Anuñ **gül gonçesi** bi’llāh şolmaz añladuḫ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [gül gonçesi, -si]

gül-āb-efşān-ı ḥüsn-i tesliyet it-: Teselli güzelliğinin gül suyu serpeni, dağıtanı olmak.

Gül-āb-efşān-ı ḥüsn-i tesliyet idüñ baña evvel /Çü yanuñda buḥürdān ile ‘anberdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 17). [gül-āb-efşān-ı ḥüsn-i tesliyet idüñ, -üñ]

gül-bün: Gül biten yer, gül fidanı.

Göñül dirler aña nām-ı diger yek-kaṭre ḥün-ı germ /Bu **gül-bünde** hemān bir gonçe-i ne-küşüdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [gül-bünde, -de]

gül-bün-i kām: Arzu, istek fidanının gülü.

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yā Rabb /Yeşermez mi bu günde **gül-bün-i kāmum** ‘aceb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [gül-bün-i kāmum, -um]

gül-bün-i tāze: Taze güllerin yetiştiği yer, gül bahçesi (sevgili).

Berü döşekden ayırma beni ey **gül-bün-i tāze** /Dıraht-ı huşk neşve-nā-pezir āsā yerüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 29). [gül-bün-i tāze]

gül-bün-tırāz-ı hüsn: Güzelliğin gül fidanını süsleyen.

Gül-bün-tırāz-ı hüsn olalı gönçe-i femi /‘Aşıklara açılmadı bir an efendimiz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 11). [gül-bün-tırāz-ı hüsn]

gül-büse: Gül öpüşü, öpmesi gül hissi veren.

La’l-i lebin lebümle be-hem-res idince yār /**Gül-büsesi** hezār hezārān cān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 14). [gül-büsesi, -si]

Gül-büseyi isrāfa vecih neydi a cānum /Giçmez çü çocuğdur ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [gül-büseyi, -yi]

gül-deste-i peymāne-i ser-şār: Ağzına kadar dolu kadehin gül demeti. Gül renkli şarap.

Elüm **gül-deste-i peymāne-i ser-şārdan** hālī /Ayağum cünbiş-i mestāne-i rindāne ḥaşretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [gül-deste-i peymāne-i ser-şārdan, -dan]

güldigün günler: Sevgilinin aşğın aşkına karşılık verdiği zamanlar.

Ne nāzük cilvelerle gülmişidün **güldigün günler** /Ser-i peykān-ı müjgānuñla bağrum deldigün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [güldigün günler]

güle düş-: Güle düşmek, göz yaşlarının güle damlaması.

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yā Rabb /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kāmum ‘aceb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [güle düşmez, -mez]

güler oynar: Neşeli, sevinçli, keyifli, güzel vakit geçirmek.

Kāniyā oynar güler rağmen li-enfisün raķīb /Kim elinde kāfirün eksik hemān çār-pāresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 9). [güler oynar]

gül-geşt eyle-: Gül bahçesinde gezintiye çıkmak.

Keřtī-i tevekkülle göñül eylese gül-geşt /Himmet aña bambaşkaca yelken gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 5). [gül-geşt eylese, -se]

gül-gün: Gül renkli.

Derün āsüdelik ‘azv eylemişler Kānī-i zāra /Yine dīvānenüñ **gül-gün** ārāmını yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [gül-gün]

Çıkmış beline belki de tā sīne neş’eler /**Gül-gün** kemer-misāl kuşaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [gül-gün]

gül-ħande-i āmāl: Dileklerin gülen gülü, açılmış gülü.

Yüzüm rengīni **gül-ħande-i āmālde** sādur /Sözüm her çend rengīn olsa istihsāna ħasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 13). [gül-ħande-i āmālde, -de]

gül-i deh-rūze-i gülzār: Gül bahçesinin on günlük gülü. (taze olmayan gül).

Gül-i deh-rūze-i gülzārdan būy-ı vefā umma /Bu řāğardan řakın sen neřve-i neřv ü nemā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 1). [gül-i deh-rūze-i gülzārdan, -dan]

gül-i ħod-rūy: Kendi kendine biten, yetişen gül.

Sāde **gül-i ħod-rūya** müřābih idi dāğum /Her bergini ben bir gül-i řad-berg ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [gül-i ħod-rūya, -a]

gül-i peymāne vü leb: Dudağın ve şarabın gül rengi.

Kānī geçilür mi **gül-i peymāne vü lebden** /Kaçmam hele ben böyle nezāketlü günehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 11). [gül-i peymāne vü lebden, -den]

gül-i ruřsār: Yanağın gülü.

Gül-i ruřsāruñ idi behçet-i cān u dil-i zārum /O dağı şimdi oldu gözde ħār ol gitdi ben şaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 3). [gül-i ruřsāruñ, -uñ]

gül-i şad-berg ideyaz-: Neredeyse yüz yapraklı gül haline getirmek, çevirmek.

Sāde gül-i ħod-rūya müřābih idi dāğum /Her bergini ben bir **gül-i řad-berg ideyazdum** (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [gül-i řad-berg ideyazdum, -dum]

gül-i ser-i dâr it-: Dar ağacının başına gül etmek. (Darağacına asılmış bir kimsenin boynu bükük görüntüsü gül fidanının görüntüsüne benzetilmiş)

Manşûrî çün **gül-i ser-i dâr idecekdiler** /Sırr-ı ene'l-ḥaḳı açacak idi çekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [gül-i ser-i dâr idecekdiler, -ecekdiler]

gül-i ter: I. Taze gül. II. Genç güzel, sevgili.

Eglenürdi dil-i zârum nağam-ı bülbül ile /Gülşenümden o **gül-i ter** de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 12). [gül-i ter]

gülistân: Güllük, gül bahçesi, gül tarlası.

Teşbîh ider hezâr **gülistâna** ruḫlaruñ /Şad-berg-i leb şüküftesi yüz gülsitân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [gülistâna, -a]

Bu mürğ-ı dil bu gülistânda âşiyân mı ḳodı /Tutuşmaduḳ ğam-ı 'ışkıyla **gülistân** mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 2). [gülistân]

Bu mürğ-ı dil bu **gülistânda** âşiyân mı ḳodı /Tutuşmaduḳ ğam-ı 'ışkıyla gülistân mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 1). [gülistânda, -da]

gül-ḳand-i s(i)tiğnâ: Tok gözlülüğün gül şekeri. Gönül tokluğunun tadı.

Dadanmışdur o **gül-ḳand-i s(i)tiğnâya** biraz eyyâm /Ki ben semm-i helâhilde eger yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 11). [gül-ḳand-i s(i)tiğnâya, -ya]

gülnâr: Narçiçeği.

Lebi **gülnâr** o bütüñ ğabğabı sîb-i terdür /Sîne vü nâfesi ayvâ diyecek yerlerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [gülnâr]

gül-rû: Gül yüzlü.

Gül anuñ ğonçesi ğonçe lebinüñ rencesidür /Ne ḳadar medḫ iderseñ de o **gül-rû** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 12). [gül-rû]

gül-ruḫ: Gül yüzlü; gül yanaklı.

O **gül-ruḫ** esb-i nâz üzre piyâde ben niyâz-âmez /Şeh-i saṫranca döndi ḳur'a-i nerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 19). [gül-ruḫ]

gül-ruḥān: Gül çiçeği gibi hoş kokulu ve al renkli yanaklar.

Bir hoş kanarya rengi virüp perr-i nāleye /Zerd itdi **gül-ruḥānumı** feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 30). [gül-ruḥānumı, -umı]

gülşen: I. Gül bahçesi. II. Sevgilinin bulunduğu yer.

Eglenürdi dil-i zārum nağam-ı bülbül ile /**Gülşenümden** o gül-i ter de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 12). [gülşenümden, -ümden]

O **gülşen** kim hemîşe bâğbānı Ḥazret-i Ḥaḫḫdur /Anuñ gül gönçesi bi’llāh şolmaz añladuḫ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [gülşen]

gülşen-i ḥüb: Güzellik bahçesi.

Açıl semt-i gülistāna yine ey **gülşen-i ḥübü** /Şalın biñ nāz ile nā-çār Ṭübā lek disün ṭübü (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [gülşen-i ḥübü, -i]

gülşen-i ḥüsn-i dil: Gönül güzelliğinin gül bahçesi.

Ey benüm bahçe-i vech-i ḥasenüm hoş geldüñ /**Gülşen-i ḥüsn-i dilüm** gül bedenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 2). [gülşen-i ḥüsn-i dilüm, -üm]

gülşen-i taḫḫik: Hakikatin gül bahçesi.

Her şerḫa birer serv-i serā **gülşen-i taḫḫik** /Her yāre siyeh-gönçe-i süsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [gülşen-i taḫḫik]

gülsitān: Gül bahçesi, çiçeklik II. Sevgilinin bulunduğu yer.

Teşbîh ider hezār gülistāna ruḫlaruñ /Şad-berg-i leb şüküftesi yüz **gülsitān** deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [gülsitān]

Görüp cemālünü bir ben miyüm iden nāle /Bu **gülsitāna** benüm gibi şad-hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [gülsitāna, -a]

Görüp o gül-bedeni āh u zār iden bir mi /Bu **gülsitāna** benüm gibiler hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [gülsitāna, -a]

gülün şāḫsārı: Gül fidanları ile dolu olan yer. Gül bahçesi.

Efsün idüp tükürdi **gülün şāḫsārına** /‘Akd eyledi lisānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 19). [gülün şāḫsārına, -na]

gölüş: Gülme, gülme işi.

Haıuñ devrinde sözler vaşf-ı la^l-i nāba dā²irdür /**Gölüşler** vaııt-i mağrib ekserī mey-hānedendür hep (Kānī Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [gölüşler, -ler]

güm-geşte it-: Yolunu kaybetmek.

Sürāğ-ı fikri **güm-geşte ider** nā-gāh ey Kānī /Ümīd-i vaşl ile taħmīnlerüm hāletlerüm añsam (Kānī Divanı, Gazel 116, Mısra 13). [güm-geşte ider, -er]

güm-geşte-i şahrā-yı bī-pāyān-ı ışk: Aşkın sonsuz sahrasında yolunu kaybetmiş.

Ben ol **güm-geşte-i şahrā-yı bī-pāyān-ı ışkam** kim /Yine benden şorar rāh-ı ümīdi reh-nümünümde (Kānī Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [güm-geşte-i şahrā-yı bī-pāyān-ı ışkam, -am]

gün: Gün, zaman, vakit.

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yā Rabb /Yeşermez mi bu **günde** gül-bün-i kāmum ‘aceb yā Rabb (Kānī Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [günde, -de]

Bu **günde** bir nefescik bāri semt-i kıble-i ümmīd /Nesīm-i nev-bahār-ı feyze olmaz mı mehebb yā Rabb (Kānī Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [günde, -de]

Kıdem da‘vāsı eylerdüñ raķīb-i hādise her gāh /Saña bu faħr yetmez mi idi övüldiğüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 16). [günler, -ler]

Benüm senden murādum yoğ iken hālüm dīger-gündur /Kanı arđum şıra bād-ı şabā tek yeldiğüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [günler, -ler]

Ben imhāl üzre saña gönlümi virmekte bi’llāhi /‘Aceb gelmez mi cānā hāııra mühmeldiğüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [günler, -ler]

Göñül bu pīrlikte nev-cüvānlık vaııtı mi şanduñ /Ne idi pīr iken ol şevķ ile genceldiğüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [günler, -ler]

Vişālüñ hāletin zor añlamışken fart-ı gayretle /Ne idi sevdiğüm genceldiğüñ inceldiğüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 12). [günler, -ler]

Benümle āşinālık yoğ iken kimlerle eglendüñ /Şükür geçdi hele bī-gānelikler eldiğüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 14). [günler, -ler]

Kārāruñ yoķ esüp şavurmaktan ārāmsızlıkdan /Bu **günler** mi ‘aceb Kānī şabā-veş bildiğüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 18). [günler, -ler]

Kārāruñ yoķ esüp şavurmaktan ārāmsızlıkdan /Bu **günler** mi ‘aceb Kānī şabā-veş bildiğüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 18). [günler, -ler]

Bir **gün** ki apansız seni da‘vet idecekler /Añ ol günü ol da‘vet-i nā-gāhı unutma (Kānī Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [gün]

Bu **günlerde** hāzer it geçme Kānī semt-i dil-berden /Seni gānz eylemiş ağıyār o bī-rahme yamāñ geçmiş (Kānī Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [günlerde, -lerde]

Bir gün ki apansız seni da‘vet idecekler /Añ ol **güni** ol da‘vet-i nā-gāhı unutma (Kānī Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [güni, -i]

Ferāgatde hemānā šāh kendü ‘ālemindeyken /Ne sihr itdüñ a zālīm āh ‘aqlum çeldigüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [‘aqlum çeldigüñ günler, -ler]

Ne nāzük cilvelerle gülmişidüñ güldigüñ günler /Ser-i peykān-ı müjgānuñla bağrum deldigüñ **günler** (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [günler, -ler]

Kānī şakınup fırsatı fevt itme görüş kim /Bir kaç **güne** dek şu koca oğlan gidecekdür (Kānī Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [güne, -e]

günāh: Suç, kusur.

Nīgāh-ı germ mi itdüm ya bād-ı serd mi esdi /**Günāhum** ne ne oldı bā‘is-i tārduñ niçün küsdüñ (Kānī Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [günāhum, -um]

Ḳāle rabbī zehheba’llāhu cemī‘an ve lecā /Ġadr-ḥ‘āh olmaya Kānīye **günāhdan** gayrı (Kānī Divanı, Gazel 204, Mısra 22). [günāhdan, -dan]

günāh it-: Günah işlemek, hataya düşmek.

Dāğı kanar ya yāresi şızlar ya āh ider /Bi’l-iztīrār ümmet-i ‘ışkuñ **günāh ider** (Kānī Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [günāh ider, -er]

günden güne: Gün geçtikçe, git gide, her gün biraz daha.

Uzayup nāzişi **günden güne** mānend-i berāt /Defter-i mehr-i vefāyı dürenüm hoş geldüñ (Kānī Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [günden güne]

gündüz: Günün aydınlık olan yani güneşle aydınlanan kısmı.

Saña ol nev-ḥaṭ-ı nāzende katı incinmiş /**Gündüzin** varmağı ol semte muḥāl it gice geç (Kānī Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [gündüzin, -in]

Gündüzin rüy-ı siyāhım beni eyler rüsvā /Gice gelmez yanuma baḥt-ı siyāhdan gayrı (Kānī Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [gündüzin, -in]

güne: Tür, nevi, çeşit, tarz.

Bu söz ü sāz neymiş süzi ne **güne** şeymiş /Bu sırrı kaç seneymiş pervāneler de bilmez (Kānī Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [güne]

Bu **güne** kahramānlıklar ider qalmamış iken sen /Kahırlar eyledüñ bu Kānī-i nā-kāma kām alduñ (Kānī Divanı, Gazel 103, Mısra 15). [güne]

güneh: Günah, suç, hata.

Ḥün-ı şühedâ her **günehî** maḥv eyler /Da'vâ vü suḥen reşḥ-i şehâdet yayḳar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [günehî, -i]

güneş daḫı başına çelengin şokın-: (Zühre keman çaldığında) Güneş dahi başına çiçekten taç takar. (Güneş Zühre'nin düşmanıdır)

Almışdı ele Zühre kemânını çalardı /Başına güneş daḫı çelengin şokınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 4). [güneş daḫı başına çelengin şokınurdu, -urdu]

gurbet: Yabancı memleket, yâd el.

Ne yâr ne ser ne elemdâr ne **gurbet** /Dâr u der u diyârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 17). [gurbet]

gurbet il: Gurbet eller, yabancı memleketler.

Kişi kendü diyârunda tesellîsüz qarâr itmez /Ben ise **gurbet ilde** ğam-güsârı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [gurbet ilde, -de]

gurbet-ender-gurbet: Gurbet içinde gurbet. Yabancı memleketlerde kalmış garip, yalnız olma hali.

Ġarîb-i ḥasretiyem **gurbet-ender-gurbetem** yâ Rabb /Peyâm-âverde-i dâr u diyârı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [gurbet-ender-gurbetem, -em]

gürisne-çeşm: Açgözlü.

Peyâm-ı vuşlatı uşşâka pek irken tıyurmuşlar /**Gürisne-çeşm** ümîdi kulağından tıyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [gürisne-çeşm]

gürîz: Kaçma, firar.

Gürîz fâ'ide virmez kızâdan ey Kânî /Çeker mesâfe-i dūr u dırazdan girdâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [gürîz]

gürîzân: Kaçmış, kaçan.

Gürîzândur gürüh-ı bed-menişden pāk-tıynetler /İder îmâ bu ma'nâya şitâb-ı şîve-i ḥar-güş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 5). [gürîzândur, -dur]

gürüh-ı bed-meniş: Kötü huylu insanlar, topluluk.

Gürizândur **gürüh-ı bed-menişden** pāk-tıynetler /İder İmā bu ma'nāya şitāb-ı şīve-i ħar-güş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 5). [gürüh-ı bed-menişden, -den]

gürüh-ı encüm: Yıldız topluluğu.

Kemāl-i kevkebe her nākışuñ mülāzimidür /**Gürüh-ı encüm** ile devr ider gice meh-tāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [gürüh-ı encüm]

güşāyiş-i bāb: Kapının açılması.

Dil āgeh olmayıcağ dīde rüşenā olmaz /Ĥudā-yı ħāneye muhtācdur **güşāyiş-i bāb** (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [güşāyiş-i bāb]

güşe-i ebrü: Kaşın köşesi.

İder bir gün işāret ıyd-ı vaşla **güşe-i ebrü** /Görürler rüze-dārān-ı ğamuñ āyīneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [güşe-i ebrü]

güşe-i evreng-i vedā: Ayrılık tahtının köşesi.

Cennet-i vuşlata me'lūf olanuñ çeşminde /Künc-i dūzağ görünür **güşe-i evreng-i vedā** (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 16). [güşe-i evreng-i vedā]

güşe-i ferāğ: Huzur, rahatlık köşesi.

Safādet-i dü-cihān **güşe-i ferāğdadur** /Bunuñla kıble-i ħacāt-ı ħalk olur mihrāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [güşe-i ferāğdadur, -dadur]

güşe-i vaħdet: Yalnızlık köşesi.

Ağlar iseñ **güşe-i vaħdetde** kimse bilmesün /Dimesünler var ise bir kimseden ħacētlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [güşe-i vaħdetde, -de]

Ĥod-be-ħod zünnār-bend-i tāze ıahd oldum bugün /**Güşe-i vaħdetde** Kānī ħod-perest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [güşe-i vaħdetde, -de]

güşem çek-: Kulağını çekmek. İkaz etmek, cezalandırmak.

Ğamuñ göñlümde ħondı cā-be-cā oymağlardur hep /Çeker güşem benüm bu sīnemi oymağlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [güşem çek, -er]

güş-ı hüş-ı bendegân-ı şâh: Şah kullarının can kulağı.

Çulağuında küpe olsun dimekdür pend cüyâna /Hemîşe **güş-ı hüş-ı bendegân-ı şâhda** mengüş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 8). [güş-ı hüş-ı bendegân-ı şâhda, -da]

guşsa-h'âr: Değersiz, hakir dert ve üzüntü.

Dilâ evvel gönüldi yâr-ı gâr ol gitdi ben kaldum /Ėam-ı dirînemüzden **guşsa-h'âr** ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [guşsa-h'âr]

güstâh: Arsız, edepsiz, utanması arlanması olmayan.

Dest ü pâzen bu âteş-mevcde **güstâhdur** /Her şinâver kalur ayağda virür her el cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 3). [güstâhdur, -dur]

güstâhî-i bîrûn: İçindeki küstahlık. Haddini bilmez tavırlar.

Eger **güstâhî-i bîrûn** bağıslansa da Kânî /Ėayürâne tutar anuñ yerin sîneñdeki gışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [güstâhî-i bîrûn]

güyâ: Sanki, âdeta.

Deheniyle suhanı gül be-şekerdür **güyâ** /Lebi pâlûde-i terden dañı nâzük-terdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [güyâ]

Hâl-i bûym ise bir 'anber-i düd-âlûda /Sîmden sâhte **güyâ** zeķanı micmerdir (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [güyâ]

Hâr u hasdur ten-i 'uşşâķ-ı sitem-keş **güyâ** /Anı hep semt-i dil-ârâya begüm cü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [güyâ]

güyâ ki: Varsayalım ki, farzedelim ki.

Uyanuķ şandum ol şühî uyurken h'âb-ı nâz içre /Kulaķ tutdum degül âgâh **güyâ ki** uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [güyâ ki]

güyyâ: Güyyâ: Sanki.

Ne semte varsa dil-ber şoluğı anda alur ağıyâr /Tuyırmaz âh-ı dil-süzın yorılmış **güyyâ** hışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [güyyâ]

güzel:

1. Sevgili, dilber, güzel kişi anlamında adlaşmış sıfat.

Cānā **güzel** olursa baña sen gibi olsa /‘Āşıkda olursa saña hep ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [güzel]

Kişi süfliyyet ile ‘ulviyāta intisāb itmez /Bu bālā-ğadd **güzeller** cezbe-i sırr-ı ‘alī ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [güzeller, -ler]

Ey şūh-ı siyeh-çerde amān baht-ı siyehden /Var mı haber āyā **güzelüm** vech-i şebelden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [güzelüm, -üm]

Peyğām-ı vaşlı bizlere fāş eyledüñ **güzel** /Ol rāz-ı ser-nühüfteyi de yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 5). [güzel]

Dāğ-ı dilüme hañcer-i āzārı gibi yok /İnşāf olınsa **güzelüm** dirhem ü merhem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 8). [güzelüm, -üm]

Düşdi **güzelüm** pāyımıza ğam ğam içinde /Cevher gibi tīg-ı dü-per-i ğam ğam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 1). [güzelüm, -üm]

2. İyi, hoş a giden, beğenilen.

Āyīn-i vefā bir **güzel** āyīndür ammā /Kānūn-ı edeb lāzıme-i dīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 1). [güzel]

3. Daha iyi, daha hoş.

Ol gözleri var mı görecek bir **güzel** ‘āşık /Dirsin ki dü-çeşm-i nigerānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [güzel]

güzer eyle-: Geçmek.

Bī-ṭayy-ı mesāfe su-yı haqka **güzer eyler** /Ol hūrşide kim kendi özinden sefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [güzer eyler, -ler]

ḥab: İlaç.

Fütür o deñlü var Kānīde kim tenşīṭe meyl itsem /Ne dārü kārger ne benc ü ne afyon ne **ḥab** yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ḥab]

ḥabāb-āsā: Su üzerindeki hava kabarcığı gibi.

Göñüller aqdı semt-i gülşen-ābād-ı muşāfāta /Kaçan kırtuldı sāḥil-ḥāne-i cāma **ḥabāb-āsā** (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [ḥabāb-āsā]

ḥabāb-ı bāde: Şarabın, kadehin üzerindeki hava kabarcıkları.

Ḥabāb-ı bāde ehl-i bī-nişe bir çeşm-i ‘ibretdür /Fenā-bünyād olan şūh-ı hevāyīden beka umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 7). [ḥabāb-ı bāde]

ḥabbe: En ufak şey, zerre.

İderdüm ḥālīn ol dāyī revīşli āfetūñ teşbīh /Bu ‘anberdānda bir **ḥabbe** deñlü ‘anberüm yoḡdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [ḥabbe]

ḥaber: I. Naklolunan söz. II. İlim, vukuf, malûmat.

Ey şūḥ-ı siyeh-çerde amān baḥt-ı siyehden /Var mı **ḥaber** āyā güzelüm vech-i şebelden (Kānî Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [ḥaber]

ḥaber bir- Haber vermek, bildirmek.

Vişālīn ḥāhişin ‘arz eylemişdüm cān-güstāḥuñ /Anı da añladuñ bildüñ **ḥaber birdüm** niçün küsdüñ (Kānî Divanı, Gazel 104, Mısra 12). [ḥaber birdüm, -düm]

ḥaber-i vuşlat uçur-: Kavuşma, buluşma haberi vermek.

Aḡyār raḳībe **ḥaber-i vuşlat uçurmuş** /Sen de baña vir sevdiceğim el ele virdi (Kānî Divanı, Gazel 191, Mısra 13). [ḥaber-i vuşlat uçurmuş, -miş]

ḥābgāh-ı nāz: Naz uykusu.

Ḥābgāh-ı nāzda miş miş uyur ol nāzenīn /Tuḥfe-i gül-būseye sen ḳāni‘ olmuş olmamış (Kānî Divanı, Gazel 89, Mısra 15). [ḥābgāh-ı nāzda, -da]

ḥācet: İnsanın muhtaç olduğu şey, lüzumlu husus.

Dil ḥarīmīnde ne nā-maḥrem ne maḥrem ḳaldı hīç /Ravza-i dilde der ü dīvāra **ḥācet** ḳalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [ḥācet]

Yoḡ u varı lezzet-i vicdān ile buldı gönül /Kendi kendin buldı yoḡ u vara **ḥācet** ḳalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [ḥācet]

Kūhsār-ı ‘ālem-i temkīnde nām almışuz /Ḳaysveş āvāze-i kuhsāra **ḥācet** ḳalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 8). [ḥācet]

Nevk-i ḡamzeñ çizdi şemşīrin bütün ḥall eyledi /Ey müzehhib ālet-i pergāra **ḥācet** ḳalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [ḥācet]

Dāmen-i dār-ı vefāya biz aşılduḡ tā ezel /Ḥazret-i Manşūr-āsā dāra **ḥācet** ḳalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 12). [ḥācet]

Kāniyā dād u sited ma‘nādatur şimden geru /Ḥud‘a-i şüretger-i bāzāra **ḥācet** ḳalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 14). [ḥācet]

hâcet yok: Gerek yok.

Berât-ı vuşlatuñ tevcihi bâ-ḥaṭṭ-ı hümayundur /‘Atîkîn der-kenâra gerçi **hâcet yok** buyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 4). [hâcet yok]

hâcetli: Muhtaç.

Ağlar iseñ gûşe-i vaḥdetde kimse bilmesün /Dimesünler var ise bir kimseden **hâcetlidir** (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [hâcetlidir, -dür]

hâci: Hacceden zat.

Bî-mâye şeyḥ sâlike oldıkça reh-nümâ /**Hâciya** daḥı eḫkar-ı ‘urbân delîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [hâciya, -ya]

hacîl eyle-: Utandırmak.

Dâne-i eşküm ‘aḫîk-i sürḥı eylerdi hacîl /Ḥasret-i la‘l-i lebüm gevher-nisârumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 11). [hacîl eylerdi, -rdi]

hadd: Herhangi bir şeyin ulaşılma sınırı içerisinde olmak.

Yuvalanmaḫ senüñ **haddüñ** mi şâḥ-ı Sidrede ey zâğ /O ‘Anḫa-beççe-i pür-nâz yavrılar yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [haddüñ, -üñ]

hadeng-i gamze-i kattâl: Hunhar bakışının oku. Sevgilinin öldürücü yan bakışları.

Hadeng-i gamze-i kattâl bir tîr-i hevâyîdür /Laṭîfeyle eger bir kez gögüs gersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 15). [hadeng-i gamze-i kattâl, -ı]

hadeng-i şîve-i kavı-i kader: Kader yayının naz oku.

Hadeng-i şîve-i kavı-i kader bu menzilde /Bu bî-nişâni mı gördi hemân nişân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 3). [hadeng-i şîve-i kavı-i kader]

hadengüñ ok: Kayın ağacı ve bu tür sert ağaçlardan yapılmış ok. (Sevgilinin gamzesi.).

Yerin buldı **hadengüñ ok** deyüp yan düşdi ḫalbümde /Hele bu ber-güzâruñ ḫâṭır-ı bî-kîneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [hadengüñ ok]

hâdi-i râh-ı ışık: Aşk yolunun rehberi (gönül).

Gel ey **hâdi-i râh-ı ışık** gitme gayrı bir semte /Biraz da himmet eyle Kâni-i güm-râhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 11). [hâdi-i râh-ı ışık]

ḥafā: Gizli şey, sır.

Yıldızdan oldu bezmime ehl-i birün ırāk /Ol deñlü çeşm-i düşmene şimdi **ḥafām** var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [ḥafām, -m]

Ey serv-i ser-firāz ser-ā-ser server ol /Ey server-i ne-dīde **ḥafālarla** şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [ḥafālarla, -larla]

ḥā'inlik: Haince davranış.

Ḥā'inligi becerdi çü Tatar gâzmesi /Şāhin Giray nāmına bir ḥān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [ḥā'inligi, -i]

ḥāk: Toprak.

Gel **ḥākde** gör ceyl-i nüfûsı mütedāhil /Gey gey omuzunda yatıyor cem cem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 7). [ḥākde, -de]

ḥāk-i kūy-ı yār: Sevgilinin köyünün, semtinin toprağı.

İtmez mi rûzgār bizi **ḥāk-i kūy-ı yār** /Bād-ı hevāca nā'il-i ümmīd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [ḥāk-i kūy-ı yār]

ḥāk-i reh: (sevgilinin) yolunun toprağı.

Bu dil seni gözler seni yüzler seni özler /Hep cāy-gehi **ḥāk-i reh** ü ñindür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 18). [ḥāk-i reh]

ḥāk-i siyāha yüz sür-: Kara toprağı eğilip sevgi göstermek. Secde etmek.

Yüzüm sürdüm gehī ḥāk-i siyāha ki göge tutdum /Gögerdi müştlerden sīne-i cāngāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 19). [ḥāk-i siyāha yüzüm sürdüm, -düm]

ḥākīkat-ı ḥāl: Bir durumun ardında gizlenen gerçek.

Biri **ḥākīkat-ı ḥāle** virirse revnaç u zīb /Degül ḳabāḥate farṭ-ı mucūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [ḥākīkat-ı ḥāle, -e]

ḥākīkat-ı zāhir: Dışarıda meydanda olanın gerçekliğı.

Ḥākīkat-ı zāhir her ḥuşk ü ter 'unvān-ı bātındur /Derūnuñ inkişāfi sīne-i meşrūḥdandır hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [ḥākīkat-ı zāhir]

hākister miyān: Küllerin arasında, ortasında.

O rütbe kālībūm maḥv itdi nār-ı şevk-i ‘ālem-gīr /Ki **hākister miyānında** ışıldar eñserüm yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 42). [hākister miyānında, -nda]

hākḡ: Allah, Tanrı.

Derk ehli içün mi añı āmāde ider **Hākḡ** /Ġayyā-yı ġavāyetde ki var niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 11). [hākḡ]

Bir görünmezce belā idi ezel ‘uşşāka /Şimdi **Hākḡ** şaklaya kend’özini izhār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [hākḡ]

Ḳahr-ı ḡaşma idicek emr-i ta‘alluḡ **Hākḡkuñ** /Peşşeye saḡb-ı dimāḡ u dehenüñ rāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 13). [hākḡkuñ, -uñ]

Ben ḡamd-i hezārān iderem **Hākḡa** ki ansız /Her maşlahatı luḡf-ı ‘amīmi ider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 13). [hākḡa, -a]

hākḡ murād it-: Allah'ın bir şeyi istemesi, gerçekleşmesine izin vermesi.

Murād itmezse Hākḡ bi’llāh iş olmaz añladuḡ bildük /Sebū-yı bāde-i āmāl ḡolmaz añladuḡ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [hākḡ murād itmezse, -mezse]

hākḡ sözi: I. Gerçek, doğru söz. II. Allah kelamı.

Hākḡ sözi evvel-be-evvel söylemez medḡin mezāk /Bulmadum bu bābda ḡoḡrı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [hākḡ sözi]

hākḡa tevekkül eyle-: Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleyen, işlerini Allah'a bırakan, yeis ve kederden kurtulan, Allah'a güvenen.

Rāzi ol naḡnü ḡasemnā beynehüm taḡdīrine /Eyleyen Hākḡa tevekkül rütbesi rif‘atlıdır (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [hākḡa tevekkül eyleyen, -yen]

hākḡ: Bir kimseye sarfedilen ve ancak ona layık olmakla ödenebilecek büyük emek ve gayret.

Peder **hākḡın** şayar ‘ālemde bir evlād mı ḡaldı /Birāder ḡürmetin ġfā ider bir yād mı ḡaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [hākḡın, -ın]

hāk-pā ol-: Ayaḡının tozu olmak.

Zerre olurdım o mihre ḡāksārumdur dise /**Hāk-pā olurdım** ammā ki ḡubārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [hāk-pā olurdım, -urdım]

hāksār: Toz, toprak içinde kalmış, düşkün.

Zerre olurdim o mihre **hāksārumdur** dise /Hāk-pā olurdim ammā ki ğubārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [hāksārumdur, -umdur]

hākuñdan gel- Yenmek, öç almak veya cezasını vermek.

Raķīb-i rū-siyaha āh der-be-der alası /Gelür o Őufi hākuñdan senüñ omuz alası (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [hākuñdan gelür, -ür]

hāl: Bedende olan nokta, ben.

Ruĥ-ı pür-tābda ol **hāller** undacılardur hep /Yanup yıķıldığum Şanma benim bu dāğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [hāller, -ler]

O **hālün** zīr-i ğīsūdan zuhūrı vaŐlı müŐirdür /Sa‘adet aĥterinüñ yümnü zāhirdür ulū‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [hālün, -ün]

İderdüm **hālin** ol dāyı revišli āfetün teŐbīh /Bu ‘anberdānda bir hābbe deñlü ‘anberüm yodur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [hālin, -in]

Hāller pervāne-i Őem‘-i cemālūndür senüñ /Őem‘-i bezmün üstüne pervāne olmiŐ olmamiŐ (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 3). [hāller, -ler]

Bir dem mi olur an yudup sāğara dönmem /Bir laĥza mı var **hālün añup** ‘anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [hālün, -ün]

hāl: Vaziyet, hāl, durum.

Derūnum pāy-māl-i minnet-i dūnān iken **hālüm** /Cebīnüm āstān-ı zümre-i rindāna ĥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 15). [hālüm, -üm]

Hālimi ‘arz idemem ĥazret-i Ĥaĥdan ğayrı /Yanamam derdimi bir ferde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [hālimi, -imi]

Cān u dil gitdi baña almadı āhdan ğayrı /Elvirür **hālūme** yo hāl-i tebāĥdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [hālūme, -ūme]

Benüm senden murādum yoğ iken **hālüm** dīğer-ğündür /anı ardum Şıra bād-ı Őabā tek yeldiğün ğünler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [hālüm, -üm]

‘Aceb bir **hāle** dūŐ oldum dilüm var dil-berüm yodur /Ne sırdur dürc-i dil hem-ün Őadefken gevherüm yodur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [hāle, -e]

Meger bu semte bilmezlikle ‘avdet eyleye yoĥsa /Göñül **hālin** eger bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 22). [hālin, -in]

Sefer-bersün senüñ de dā‘imā ber-ğeŐtedür **hālün** /Niün sen boynuña böyle vebāl-i pür-āsām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 11). [hālün, -ün]

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /**Hälüm** neden perîşân hîç şâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [hălüm]

Nîm-nân hursendesı ol söyleme **hălüm** şudur /Sırrımı setr eyleyüp ‘arz itmeyen ‘izzetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [hălüm, -üm]

hālā: Bu zamana kadar, daha, henüz, şimdi bile, hâlen.

Bir kerre alur gözle meger bakmışam eyvâh /**Hālā** o bakışlar baña pür-kîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 20). [hālā]

Kâni mi ne dirlerdi kühen bendeleründen /**Hālā** o dil o kârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 20). [hālā]

hâlet: Nitelik, durum, hâl.

Kızarmış tâb-ı reng-â-reng ile farṭ-ı tehevürden /Yañağında yine bir özge **hâlet** var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [hâlet]

Sürâğ-ı fikri güm-geşte ider nâ-gâh ey Kânî /Ümîd-i vaşl ile taḥmînlerüm **hâletlerüm** ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [hâletlerüm, -lerüm]

hâlet-i hayret-füzûn: Hayret saçan hâl (şaşılacak durum).

Degül Mecnûna teşbîh eylemek Kânîyi şâyeste /Hezârân Qays ḥayrân **hâlet-i hayret-füzûnumda** (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 16). [hâlet-i hayret-füzûnumda, -umda]

hâli: 1. Boş, her şeyden arınmış.

Ne içinde ne taşında ne ikiden **hâli** /Cünbiş-i rûḥ-ı revân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [hâli]

2. Boş, uzak.

Tehî dil mâ-sivâdan vâşıl-ı feyz-i me‘ânîdür /Eser evfâḳda **hâli** vasaṭ bir ḥânedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 6). [hâli]

Elüm gül-deste-i peymâne-i ser-şârdan **hâli** /Ayağum cünbiş-i mestâne-i rindâne ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 3). [hâli]

hâl-i büy-: Kokulu ben.

Hâl-i büyn ise bir ‘anber-i düd-âlûda /Sîmden sâḥte güyâ zeḳanı micmerdir (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [hâl-i büyn, -ın]

hāl-i dil-i pür-hūn: Kan dolu gönlün hali.

Şikâf-ı sîne **hāl-i dil-i pür-hūm** seyr itdüm /Belâ bezmindeki peymâne-i ser-şarımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [hāl-i dil-i pür-hūmı, -ı]

hāl-i dil-i ‘uşşâkdan geçdükçe: (Mecliste konuşma sırası) âşıkların gönlünün haline geldiği vakit.

Şaded **hāl-i dil-i ‘uşşâkdan geçdükçe** meclisde /Baña dâ’ir de şöhet geçmiş ammâ pek nihân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 5). [hāl-i dil-i ‘uşşâkdan geçdükçe]

hālî kal-: Boş, تنها kalmak.

Cihân ağyardan hālî mi kaldı bilmem ey Kânî /Bir iki gicedür ses hâne-i ağyardan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [hālî kaldı, -dı]

hāl-i siyeh: Sevgilinin yüzündeki siyah beni.

Tohm-ı maḥabbet ekdi o **hāl-i siyeh** dile /Bîḥ ü büni tutarsa o yüzden ekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [hāl-i siyeh]

Hāl-i siyehi ‘anbere ta’n eylese ammâ /Ol şüh-ı siyeh-çerde hemân ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 3). [hāl-i siyehi, -i]

Sebeb-i dil siyehi ḥaṭṭ-ı siyehkârüñdür /Yoḥsa **hāl-i siyehüñ** câna deger ‘anberdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [hāl-i siyehüñ, -üñ]

hāl-i siyeh-kâr: (Sevgilinin yanağında bulunan) günah işlemiş, suçlu beni.

Âh eyledigüm **hāl-i siyeh-kârüñ** içündür /Kan ağladığum la’l-i güher-bârüñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [hāl-i siyeh-kârüñ]

hāl-i tebâḥ: Harap olmuş hal.

Cân u dil gitdi baña kalmadı âhdan gayrı /Elvirür ḥâlüme yok **hāl-i tebâḥdan** gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [hāl-i tebâḥdan, -dan]

hāl-i tebâḥ-ı ‘âşık: Aşıkın mahvolmuş hali.

Kânî şakın o şür-ı ḥired-süzden ki hîç /**Hāl-i tebâḥ-ı ‘âşıkınuñ** âgehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 14). [hāl-i tebâḥ-ı ‘âşıkınuñ, -ınuñ]

hālî vaşat: Arasındaki, ortasındaki boşluk.

Raḳam-ı dāğ ḥayāl-i ḥālidür bu şerḫalar cedvel /Şerefle ḫonmıř o **ḥālī vaşat** o fāḫlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [ḥālī vaşat]

ḥāl-i zamān: Devrin durumu, vaziyeti.

Fıkr-i müstaḫbel ü māziyi bıraḫ ʿarif iseñ /Böyledür **ḥāl-i zamān** bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 4). [ḥāl-i zamān]

ḥāl-i zebūn: Güçsüzlük, zayıflık durumu.

Tekerrümense de iğmāz-ı ʿayna virme vücūd /Ya bir ümīde ya **ḥāl-i zebūna** ḫaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [ḥāl-i zebūna, -a]

ḥāl-i zībā: Güzel ben.

Bā lebūñ bāsı o müřgin **ḥāl-i zībā** noḫtası /Ey elif ḫad ne řanur yabāne olmiř olmamiř (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [ḥāl-i zībā]

ḥalīm: Yumuşak huylu, sakin.

ʿAzīz zū'n-ntiḫām ismin netīce zīb-i ḥāl itme /ʿAfüvv ismine hem-dem ḫıl **Ḥalīm** ismin řabūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [ḥalīm]

ḫalk: Ahali, insanlar.

Dürüldi ʿālem-i ābuñ řafāsı mevsim-i deyde /Işındı erbaʿinde **ḫalk** zevḫe māh-ı āb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [ḫalk]

Şūfī bu gice meclise geldi seḫer üstü /Ḳulḫul diyicek **ḫalk** sebū ḫalkale virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 12). [ḫalk]

İder āyīne kendin **ḫalka** elbet her zamān ser-ḫoř /Bulır evzā'ına řāyeste bir sırr-ı nihān ser-ḫoř (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [ḫalka, -a]

ḫalka ḫalka: İç içe halkalar biçiminde, kıvrım kıvrım.

O **ḫalka ḫalka** zülf-i müřg-bū ol ʿuḫde-i gīsū /Ḳurulmıř Kāni-i nā-çarı řayda fāḫlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [ḫalka ḫalka]

Tenümde ʿaks-i çeřmüñ **ḫalka ḫalka** dāğlar açdı /Ḥayāl-i ebruvānuñ āb içinde ḫāḫlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [ḫalka ḫalka]

ḫalka-i çeşm: Gözün halkası.

Müjgânlarum merdümegüm **halka-i çeşmüm** /Heft-dâ'ire-i hün-şüdegânüm seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [halka-i çeşmüm, -üm]

halka-i tevhid: I. Tevhid halkası, Allah'ın bir olarak biliniş ilan edildiği meclislerde kurulan halka. II. Toplanılan yer, meclis (içki eğlencesi bağlamında)

O şâh-bâza tuzakdur bu **halka-i tevhid** /Nedür bu hod-menişânda olan yalan tolan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 17). [halka-i tevhid]

halkasuz: Kapıların üzerinde kapıya vurmak için kullanılan ortası boş çember. (dağa benzetilmiş).

Derün u sinede çün dâğ u şerha yok şüfî /O **halkasuz** rezesüz köhne bâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [halkasuz]

halkı ihâta it-: İnsanların etrafını sarmak, kuşatmak, ele geçirmek.

Şehvet ol mertebe itmiş ki ihâta halkı /Oğınur nüsha mı var nâme-i bâhdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [halkı ihâta itmiş, -miş]

halk kapusu: Belli bir maksatla belli bir şey elde etmek için başvuru, bağlanılan fani, geçici kişiler, yaratılmışlar.

Ümmidümi kesdüm hele **halkuñ kapusından** /Allâh kapusu gibi bir açık dere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 13). [halkuñ kapusından, -ndan]

hall eyle-: İkiye ayırmak, parçalamak.

Nevk-i gamzeñ çizdi şemşirin bütün **hall eyledi** /Ey müzehhib âlet-i pergâra hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [hall eyledi, -di]

halk-ı kelâm eyle-: Söyleyeceklerini karıştırmak.

Zâhid yine sen **halk-ı kelâm eyleye** düşdün /Te'dîb gerekdür seni gel mesti sökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [halk-ı kelâm eyleye, -ye]

halk-ı kelâm it-: Sözü karışık ve bozuk söylemek, bozmak.

İderse **halk-ı kelâm mîr-i** meclisüñ birisi /Mesel fûrûş-i şâhib-fünûna haml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [halk-ı kelâm iderse, -erse]

halvete ehl ol-: Çevresindeki her şeyle ilişkiyi kesip, tenhaya çekilmeye muktedir olan kimse.

Râh-yâb-ı hâlvet-i vaşl olmayan ‘âşık mıdur /**Hâlvete ehl olmayanlar** vuşlata lâyıq mıdur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [hâlvete ehl olmayanlar, -mayanlar]

hâlvet-i germâbe: Hamamın تنها yeri, yalnızlığı.

Cân muşır olur mı ya taşavvur götürür mi /Dün **hâlvet-i germâbede** ben cânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 10). [hâlvet-i germâbede, -de]

hâm: I. Olgunlaşmamış. II. Aşk ateşiyle tam olarak pişmemiş.

Şerâr-ı ışk kıanı sen de **hâmsın** var piş /Ki pişmemiş kıanı tamar kebâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [hâmsın, -sın]

hâm al-: Olgunlaşmadan almak, ayırmak.

Yetişmek istemez miydi a zâlim meyve-i maşşud /Koparduñ gadr idüp olmazdan evvel anı **hâm alduñ** (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [hâm alduñ, -duñ]

hamâm: Hamam, sıcak kaplıca.

Kızdukca kızdı nâleye kıorlandı çün **hamâm** /Diriltdi keff-i cânımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 25). [hamâm]

hamd-i hezârân it-: Bin kere şükür etmek.

Ben **hamd-i hezârân iderem** Hakk’a ki ansız /Her maşlahatı luţf-ı ‘amîmi ider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 13). [hamd-i hezârân iderem, -erem]

hamduli’llâh: Allah'a hamd olsun, çok şükür.

El aldum **hamduli’llâh** pîr-i meyden işte benden beş /Ser-engüştüm kesilmez saqb-ı yenden işte benden beş (Kânî Divanı, Gazel 87, Mısra 1). [hamdu li’llâh]

hâme-i muşkîn: Kara kalem.

Vaşf-ı haţtuñ mı yazar **hâme-i muşkîn** câma /Yoĥsa Kıur’ânı Bilâl-i Hâbeş ezber mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [hâme-i muşkîn]

haml ol-: Yorumlamak, düşünmek.

Zamânede unudulmuş adın bilür daĥı yok /Şudür-ı luţf u mürüvvet cünûna **haml olunur** (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [haml olunur, -inur]

Tekerrümense de iğmâz-ı ‘ayna virme vücūd /Ya bir ümīde ya hâl-i zebūna **haml olunur** (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [haml olunur, -ınur]

İderse halt-ı kelām mîr-i meclisüñ birisi /Mesel fūrūşi-i şāhib-fünūna **haml olunur** (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [haml olunur, -ınur]

Biri haqîkat-ı hāle virürse revnağ u zîb /Degül kabāhate fart-ı mucūna **haml olunur** (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [haml olunur, -ınur]

O bezmgehde ki mâverd oduna **haml olunur** /Bahā-yı cevher her cins dūna **haml olunur** (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [haml olunur, -ınur]

Ẓunūn-ı muhtemel-i kizb iken elüñdeki āb /Belūr-ı cām-ı mey-i āb-güne **haml olunur** (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 12). [haml olunur, -ınur]

Ma‘ārifüñ saña sorguc tağsa da Kānî /Şikence-i felege ya serūna **haml olunur** (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [haml olunur, -ınur]

hammāl-şifāt: Kaba, görgüsüz, izan sahibi olmayan kişi.

Yerden gögi fark eylemez ol mest-i cehālet /**Hammmāl-şifāt** kevkeb ile kebkebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [hammāl-şifāt]

hāmūs: Susmuş, sessiz.

Her şīvede **hāmūs** gerek ‘ārif-i bi’llah /Zīrā üdebā lağz-ı suhnden hāzer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [hāmūs]

hāmūşlık: Susma, suskunluk.

Buña **hāmūşlıktan** gayrı hīçbir var mıdur çāre /Bu rāzı ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [hāmūşlıktan, -dan]

hamyāze-i hasret: Hasret eylemi, özleme duygusu.

Neş’e-i vaşlı humār-ı hecre hem āgūs idüp /Çekmesün **hamyāze-i hasret** kaçığı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 6). [hamyāze-i hasret]

han: Hükümdar.

Hā’inligi becerdi çü Tatar gānzesi /Şāhin Giray nāmına bir **han** efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [hān]

hançer:

1. Hançer, kılıç.

Ṭaḫmıř miyānına o zerīn **hançerin** gelür /Tīg-i nigāhı dilleri delmez kıyās ider (Kānî Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [hançerin, -in]

Almış yine ortaya dili ğamze vü müjġān /**Hançer** kılıç üstünden aşar dem dem içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 12). [hançer]

2. Sevgilinin kaşı, kirpiġi ve bakışı.

Tīġ-ı nigeħüñ ġamzelerüñ ile bir olmış /**Hançer** görünür cevhere-i şam şam içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 20). [hançer]

3. I. Hançer. II. Sevgilinin kirpikleri.

Ebrūlaruñuñ fikri olup bir řara sevdā /Řarardı gözüm řasret ile **hançere** düřdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 12). [hançere, -e]

ġamze gibi şanlı **hançer** gibi egridür adı /Olmasun bŷy āřinā-yı ħŷn dimāġı kimsenüñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 11). [hançer]

Üstüne düřmemenüñ var mı meġer imkānı /Beni āġıřte be-ħŷn eyleyen ol **hançerdür** (Kānî Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [hançerdür, -dür]

hançer-i āzār: Dert, sıkıntı hançeri. (Sevgilinin derdi, sıkıntısı ya da azarı āřık için lütüftür).

Dāġ-ı dilüme **hançer-i āzārı** gibi yok /İnřāf olınsa ġüzelüm dirhem ü merhem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [hançer-i āzārı, -ı]

handān: ġülen, şen, neşeli.

Handān gelen ‘āleme giryān gidecekdür /Giryān gelen ‘āleme **handān** gidecekdür (Kānî Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [handān]

Handān gelen ‘āleme giryān gidecekdür /Giryān gelen ‘āleme **handān** gidecekdür (Kānî Divanı, Gazel 58, Mısra 2). [handān]

hande: ġülme, ġülüř.

Ĥān-ı ħalīl mi baña ħ’ān-ı viřāl mi /Ĥān-ı ħalīl didigimüz **hande** mi ‘aceb (Kānî Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [hande]

hāne: I. Ev. II. ġönül evi. III. Beden.

şarşar-ı ‘ātiye depretmeyecek **hāneleri** /Bir nermce şıcacık āh-ı seřergāh yapar (Kānî Divanı, Gazel 51, Mısra 5). [hāneleri, -leri]

hâne-cüdâ ol-: Evden, gözden uzak olmak.

Çurbiyyet ider ‘âşıkâ İrâs tesellî /Dil-ber olıcağ hâne-cüdâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 10).
[hâne-cüdâ olıcağ, -ıcağ]

hâne-i ağıyâr: Rakibin evi.

Cihân ağıyârdan hâlî mi ıaldı bilmem ey Kânî /Bir iki gicedür ses **hâne-i ağıyârdan** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 10). [hâne-i ağıyârdan, -dan]

hâne-i bî-minnet ol-: Minnetsiz, eziyetsiz mesken olmak.

Aña bir **hâne-i bî-minnet oldı** sîne-i Kânî /Hayâlün bir yere başmaz dil-i bî-kîneden şöra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 9). [hâne-i bî-minnet oldı, -dı]

hâne-i derûn: Gönül hanesi.

Besdür bu şerhalar niye lâzım bu dâğlar /Gör **hâne-i derûn** açık menfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 24). [hâne-i derûn]

hâne-i ehl-i dil: Gönül sahiplerinin hanesi.

Böyledür kâ’ide-i ıahr u luıf ‘âlemde /**Hâne-i ehl-i dili** gâh yıkar gâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 18). [hâne-i ehl-i dili, -i]

hân-ı halîl: Halil sofrası; samimi (dost) sofrası.

Hân-ı halîl mi baña h’ân-ı vişâl mi /Hân-ı halîl didigimüz hânde mi ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 7).
[hân-ı halîl]

Hân-ı halîl mi baña h’ân-ı vişâl mi /**Hân-ı halîl** didigimüz hânde mi ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 8).
[hân-ı halîl]

hâr: Diken.

Gül-i ruhsârûñ idi behçet-i cân u dil-i zârum /O dahı şimdi oldı gözde **hâr** ol gitdi ben ıaldım (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [hâr]

hâr: Eşek.

Her bâr rehâ ister iken ester ü hârdan /Şüfî gibi bir kendüyi bilmez **hare** düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 22). [hare, -e]

hār u has: Çalı çırpı, çer çöp.

Hār u hasdur ten-i ‘uşşāk-ı sitem-keş gūyā /Anı hep semt-i dil-ārāya begüm cū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [hār u hasdur, -dur]

hārāb-ābād: Harabe, yıkık dökük yer.

‘İmāret-dāde-i mi‘mār-ı ‘ışkuñ oldıgum günden /Ziyāret itmedük hiçbir **hārāb-ābād** mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 6). [hārāb-ābād]

hārābāt erenleri: Meyhaneye gelen kişiler. (Tasavvufta tekke zaman zaman bu kelime ile ifade edildiği için tekke müritleri anlamına da gelir)

Bī-hānumān mıdur şu **hārābāt erenleri** /Yek-dem serīr-i meykede şad-hānumān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 11). [hārābāt erenleri]

hārāb-ender-hārāb: Büsbütün bozulmuş, yıpranmış.

Ben olmuşdum **hārāb-ender-hārāb** neş’e-i şevkuñ /Sen olmaduñ mı h’āb-ı nāzdan āgāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [hārāb-ender-hārāb]

hārām ol-: Haram olmak (bir şey, birine): Bir şeye erişemez olmak, bir şey eline geçmez olmak, bir şeyden hiç yararlanamaz olmak.

Eger ‘ıyd-i vişāl itse taķarrüb /**Hārām olsun** raķibe büse bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [hārām olsun, -sun]

hārāret olmayıcaķ dil: Susuzluğun, sıcaklığın hâsıl olmadığı gönül.

Gönülde ‘ışķ yoğ ise şarābı neylersin /**Hārāret olmayıcaķ dilde** ābı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 2). [hārāret olmayıcaķ dilde, -de]

hareke noķta kabūl: Harflerin hareke veya nokta alma durumu. (Sevgilinin âşıklarını kabul etmesi bağlamında)

Hareke noķta kabūlünden elif müstağnī /Vaħdete işte nişān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 23). [hareke noķta kabūlünden, -ünden]

harem-i hum: Şarap küpünün içi.

Meyler gulüv idüb **harem-i humda** taşsun /Olsun serāçelerle şoķaķlar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 7). [harem-i humda, -da]

harem-i ka'be-i vaşla gir-: Kavuşma kabesi'nin haremine girmek. Sevgiliye kavuşma yeri, mabedi.

Girsem harem-i Ka'be-i vaşla yatadüşsem /Seccâde-i pür-dâğ-ı teni sersem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 27). [harem-i ka'be-i vaşla girsem, -sem]

harf: Harf, söz.

Harf ta'rif eylemez cem'iyet-i lafza meded /Mes'ele muğlağ degül baḥs-i ḥuzūra el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [harf]

harfcik: Vuslat konusunda küçücük bir bilgi, haber.

Dehânından vişâle dâ'ir olmaz **harfcik** mesmû' /Çıkan hep vardandur emr-i mümkün yokdan çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [harfcik]

harf-endâz ol-: Söz atan, sözle sataşan, lâfla sarkıntılık eden (kimse) olmak.

Bize erbâb-ı taşarruf olamaz harf-endâz /Sîğa-i emsile-i 'unşurumuz sâlimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 5). [harf-endâz olamaz, -amaz]

harvânî-i har-vâr: Eşek yükü (eşekle taşınacak kadar çok) elbise.

Libâs-ı rızğ ğâyet bol bulamadı gerek ḥayyâṭ /O **harvânî-i har-vâr** var her peşmîneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [harvânî-i har-vâr]

hasan: 1600'lü yılların sonunda yaşamıştır. Cezayir'in ikinci dayısıdır. Kaptanlığı ile nam salmıştır. Hasan Baba ismi ile de anılır.

Mellâḥ **Hasan** göstererek 'âşıka kâmet /Degdi direk-i keşti-i hicrânda direkler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [hasan]

hasbeten-li'llâh: Allah rızası için.

Nezâketle varup bir bûse de aldum yañaguñdan /Tehevür itme söyle **hasbeten-li'llâh** tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [hasbeten-li'llâh]

hâşıl ol-: Meydana gelmek, doğmak.

Dilde kim **hâşıl ola** cezbe-i mıknaṭîsi /Ḥaşm-ı pulâd-ten olsa bayağı kâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 15). [hâşıl ola, -a]

ḥaşm-ı pulād-ten ol-: Çelik bedenli düşman olmak. Çok güçlü hasım olmak.

Dilde kim hâşıl ola cezbe-i mıknatîsi /**Ḥaşm-ı pulād-ten olsa** bayağı kâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 16). [ḥaşm-ı pulād-ten olsa]

ḥasret: Bir şeyi çok isteyip, arzulayıp ona kavuşamamaktan gelen üzüntü, özlem.

Gözüm nezzâre-i ruḥsâre-i cānāna **ḥasretdür** /Kulağum istimâc-ı şoḥbet-i yārāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [ḥasretdür, -dür]

Gözüm nezzâre-i ruḥsâre-i cānāna ḥasretdür /Kulağum istimâc-ı şoḥbet-i yārāna **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [ḥasretdür, -dür]

Elüm gül-deste-i peymâne-i ser-şârdan ḥālî /Ayağum cünbiş-i mestâne-i rindâne **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 4). [ḥasretdür, -dür]

Dimâğum âşinâ-yı büy-ü ümmîd olmadan ḳaldı /Dehânum çâşnî-i lezzet-i iḥsâna **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 6). [ḥasretdür, -dür]

Zebânum ḥüsn-i ta'bîr-i merâmum itmeden 'âciz /Kelâmum imtizâc-ı ḥarf-i istiḥsâna **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [ḥasretdür, -dür]

Ayağum sâḥa-i gülşen-serây-ı vuşlatuñdan dūr /Elüm her rüz u şeb būs itdigüm dāmāna **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [ḥasretdür, -dür]

Zebânum cünbiş-i ḥarf-i recâ-yı vaşla nâ-maḥrem /Dehânum lezzet-i gül-büse-i ḥübāna **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [ḥasretdür, -dür]

Yüzüm rengîni gül-ḥande-i âmâlde sâdur /Sözüm her çend rengîn olsa istiḥsâna **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [ḥasretdür, -dür]

Derûnum pây-mâl-i minnet-i dünân iken ḥâlüm /Cebînum âstân-ı zümre-i rindāna **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 16). [ḥasretdür, -dür]

Dilüm endîşe-i vaşl-ı dil-ârâdan olup maḥrûm /Ḥayâlüm Kāniyâ fikr-i sürür-ı cāna **ḥasretdür** (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 18). [ḥasretdür, -dür]

O deñlü **ḥasretüñle** künc-i gamda olmışam bî-tâb /Niyāza ḳudretüm ḳalmaz elünden el-amân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [ḥasretüñle, -üñle]

Ebrûlaruñuñ fikri olup bir ḳara sevdâ /Ḳarardı gözüm **ḥasret** ile ḥaçere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 12). [ḥasret]

Ey benüm sînemde cānum cānumuñ cān-pâresi /**Ḥasretüñle** oñmadan ḳaldı derûnum yaresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 2). [ḥasretüñle, -üñle]

Âyîne-i ruḥsârına reşk eylese ḥürşîd /Meh-tâb geyer **ḥasret** ile cāme-i mâtem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 10). [ḥasret]

ḥasret-i dīdār: Sevgilinin yüzünün güzelliğine duyulan hasret.

Yed-i beyzā da olsa pāy-ı ḥumda baña el virmez /Yetiş bir ayak evvel **ḥasret-i dīdārīñam** sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [ḥasret-i dīdārīñam, -iñam]

ḥasret-i laʿl-i leb: Kırmızı dudağına hasret olduğum.

Dāne-i eşküm ʿaķīk-i sūrḥı eylerdi ḥacīl /**Ḥasret-i laʿl-i lebüm** gevher-nisārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 12). [ḥasret-i laʿl-i lebüm, -üm]

ḥāşşiyet: Bir şeye has nitelik, o nesnede bulunan meziyet, kuvvet, tesir; fayda, yarar.

Eli ehlerinden al kim tā ola **ḥāşşiyeti** zāhir /Vezāret mührü dest-i düzde girmekle vezīr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [ḥāşşiyeti, -i]

ḥaste: Hasta, âşık.

Cān be-leb gözleri yollarda dil-i bīmāruñ /Yürisün **ḥastesini** görmege cānān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [ḥastesini, -sini]

ḥaṭ yazıl-: Hat, yazı yazmak.

Çeşm-i ḥūninde ḥayāl-i ḥaṭtı olmaz cāy-gīr /**Ḥaṭ yazılmak** mümkün olmaz Kāniyā ḳan üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 12). [ḥaṭ yazılmak, -mak]

ḥaṭā vü sehv: Kasten yapılmamış yanlış ve hata.

Ḥaṭā vü sehvi Kānī iʿtirāf it nezd-i Bārīde /Duʿānuñ efdali çün lā-tuʿāḥiz inne-sīnādur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [ḥaṭā vü sehvi, -i]

ḥaṭ-āver ol-: Sevgilinin yüzündeki ayva tüylerinin çıkması, sevgilinin yaşının geçmesi.

Ḥaṭ-āver olmuş eyyām-ı bahār ḥüsn ü ān geçmiş /Bilür ol şūḥ görse ʿāşıkın ammā zamān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 1). [ḥaṭ-āver olmuş]

ḥaṭ-ı ʿayb: Sevgilinin güzelliğini gölgeleyen ayva tüyleri.

Kāniyā cān u dehānı o ʿadīmü'l-meseliñ /Noḳṭa-i şekk mi süveydā mı **ḥaṭ-ı ʿayb** mıdır (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [ḥaṭ-ı ʿayb]

ḥaṭ-ı ruḥsār: Yanaktaki ayva tüyleri.

Şüphe var mı **ḥaṭ-ı ruḥsār** yüze çıkmaya mı /Zālike-ş-şuḥuf ʿaceb muşḥaf-ı lā-rayb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [ḥaṭ-ı ruḥsār]

ḥaṭ-ı sebzi: Delikanlı olmaya başlayan erkek çocukların yanağında beliren ince tüyler.

Nâz iden âḥir-i ḥüsünde **ḥaṭ-ı sebzi** ile /Vâdi-i ḥüsnde Hızra irenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [ḥaṭ-ı sebzi]

ḥâtır: 1. Gönül, kalp.

Ḥâtırın itme şikeste imtiḥânsuz kimsenüñ /Kesr-i kalb-i ehl-i istiğnâya hîç kâr itmez ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 3). [ḥâtırın, -ın]

2. Birine karşı duyulan saygı, sevgi.

Raḳîbi **ḥâtırıuñ** çün zâhidi Allâh için Kânî /Dile vird itmedük en‘âm mı evrâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 11). [ḥâtırıuñ, -uñ]

3. İnsanın düşünme ve hafıza kuvveti, zihin, fikir, akıl.

Vuşlat metâ‘ınuñ degerin bilmiyor hele /**Ḥâtırlara** o şüh deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [ḥâtırlara, -lara]

4. Gönül, kalp; akıl, zihin.

Ḥâtırıuñ neyle muṭayyeb olur ey âfet-i cân /Cân ise maṭlab eger ol daḥı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [ḥâtırıuñ, -uñ]

Bilmem nedür tefâvüt-i nâz iltifâtdan /Degmez o şüh **ḥâtırıuma** bir zamân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [ḥâtırıuma, -uma]

ḥâtırıa gel-: Gönüle, kalbe getirmek; akıla, zihne getirmek.

Ben imhâl üzere saña göñlümi virmekte bi’llâhi /‘Aceb **gelmez** mi cânâ **ḥâtırıa** mühmeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [ḥâtırıa gelmez, -mez]

Ḥayâl-i gönçe-i ruḥsârı sünbülzâr-ı gîsûsı /**Gelürse ḥâtırıa** ‘aşıkları leyl ü nehâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [ḥâtırıa gelürse, -ürse]

Getürmez ḥâtırıa bir kimse yâd itmez hemân ölme /Kimesne nâ-murâduñ ber-murâd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [ḥâtırıa getürmez, -mez]

ḥâtırıa gelmezden evvel: Aklına gelmeden önce, düşünmeden önce.

Bu fikre **ḥâtırıa gelmezden evvel** el-vedâ‘ eyle /Hezârân ‘ıyd gelse bî-vefâdan merḥabâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 5). [ḥâtırıa gelmezden evvel]

ḥâtırıa-i vuşlat: Kavuşmanın, buluşmanın hatırası, anısı.

Olurdı **ḥâtırıa-i vuşlatıuñ** dile reh-yâb /Geçeydi düzaḥa Firdevs çeşmesinden âb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [ḥâtırıa-i vuşlatıuñ, -uñ]

hâtır-ı bî-kîne Kinsiz, arı, temiz gönül.

Yerin buldı hadengüñ oğ deyüp yan düşdi qalbümde /Hele bu ber-güzâruñ **hâtır-ı bî-kînen** çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [hâtır-ı bî-kînen, -den]

hâtır-şinās: Gönül alıcı.

Şeb-ārā olsa yek-çeşm olmasa **hâtır-şinās** olsa /O mäh-ı nev-hağa teşbîh iderdüm mihr-i gerdünü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [hâtır-şinās]

haṭṭı gel-: (Sevgilinin) ayva tüylerinin çıkması.

Rüyına **haṭṭı gelüp** rüzumuzu tār itdi /Der-i gülşenkede-i vuşlatı dīvār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [haṭṭı gelüp, -üp]

haṭṭ-ı siyehkâr: Günahkâr sevgilinin ayva tüyleri.

Sebeb-i dil siyehi **haṭṭ-ı siyehkârıñdur** /Yoḥsa ḥâl-i siyehüñ cāna deger ‘anberdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [haṭṭ-ı siyehkârıñdur, -uñdur]

haṭṭ-ı yâr: Sevgilinin mektubu. Sevgilinin yaşının ilerlemesinden dolayı yüzünde çıkan ayva tüyleri. (Sonbahar mevsimi)

O dem ki qara ḥaberlerle **haṭṭ-ı yâr** gelür /Bahār u sebzeyi alma dile gubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [haṭṭ-ı yâr]

Ne dem ki qara ḥaberlerle **haṭṭ-ı yâr** gelür /Şafâ-yı āyîne-i dil gider gubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [haṭṭ-ı yâr]

haṭuñ devri: Dudağın çevresindeki ayva tüylerinin devir etmesi. (Konuşma eylemi sırasında dudakların hareket etmesi bağlamında)Konuşma, sohbet.

Haṭuñ devrinde sözler vaşf-ı la‘l-i nāba dā‘irdür /Gülüşler vaḫt-i mağrib ekserî mey-ḥānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [haṭuñ devrinde, -nde]

haṭve: Adım.

Vefādārān-ı rāh-ı ‘ışqdan bir **haṭve** ayrılma /Şapa yollarda gezme var yüri hem-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [haṭve]

ḥavāşş-ı zāhir ü bāṭın: İç ve dış tüm duyular (beden ve ruh).

Ḥavāşş-ı zāhir ü bāṭın saña imdād iderlerdi /İdüp inşāf lâ-büd sen daḥı yārānuñı ḥoş ṭut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [ḥavāşş-ı zāhir ü bāṭın]

hāy u hū: Gürültü ve patırtı.

Niçün ey muğ-beçe ey duht-ı rez sulţanlık itmezsin /Miyān-ı mey-keşānda **hāy u hūlar** hep senüñçündür (Kānî Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [hāy u hūlar, -lar]

ḥayāl: Hayal, fikir.

Zeneḥdānuñ **ḥayāliyle** dönüŝde bir ser-i çāha /İliŝdi pāyum oldum Yūsuf-ender-cāh tıyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 15). [ḥayāliyle, -iyle]

Dilüm endiŝe-i vaŝ-ı dil-ārādan olup mahrūm /**Ḥayālüm** Kāniyā fikr-i sürür-ı cāna ḥasretdür (Kānî Divanı, Gazel 35, Mısra 18). [ḥayālüm, -üm]

Ḥayālün sīnede ey rūḥ-ı ‘ālem bir zamān çıkmaz /Pezirā-yı fenā olmazsa cism elbette cān çıkmaz (Kānî Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [ḥayālün, -ün]

Ḥayālün bir yere başmaz dil-i bī-kīneden ŝoñra /Miyānuñ қоçmağa imkān yoқ āyīneden ŝoñra (Kānî Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [ḥayālün, -ün]

Aña bir ḥāne-i bī-minnet oldı sīne-i Kānī /**Ḥayālün** bir yere başmaz dil-i bī-kīneden ŝoñra (Kānî Divanı, Gazel 178, Mısra 10). [ḥayālün, -ün]

ḥayāl it-: Düşlemek.

Ḳīl ü ḳāl-i ḥaber-i ḥaṭṭ ile dil-rīŝ olma /Müjde-i zımnī-i vuşlatda **ḥayāl it** gice geç (Kānî Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [ḥayāl it]

ḥayālāt: Hayaller, sevgilinin hayali.

Gönlümde **ḥayālātuñı** taŝvīr iderdüm /Ol şüret-i dīdārı yitürdüm bulamam hiç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 15). [ḥayālātuñı, -uñı]

ḥayāle gir-: Hayal etmek, zihinde tasavvur etmek.

Girmiş ḥayāle bilmez iken ben muḥabbeti /Almış o düzd cānı meger ister istemez (Kānî Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [ḥayāle girmiş, -miş]

ḥayāl-i ebruvān: Kaşlarının hayali.

Tenümde ‘aks-i çeŝmüñ ḥalka ḥalka dāğlar açdı /**Ḥayāl-i ebruvānuñ** āb içinde ṭāqlardur hep (Kānî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [ḥayāl-i ebruvānuñ, -uñ]

ḥayāl-i gönçe-i ruḥsār: Yüz goncasının hayali, sevgiliin dudağının hayali.

Ḥayāl-i gönçe-i ruḥsārı sünbülzār-ı gīsūsı /Gelürse ḥāṭıra ‘aŝıqları leyl ü nehār ağlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [ḥayāl-i gönçe-i ruḥsārı]

ḥayāl-i ḥāl: (sevgilinin) beninin hayali.

Raḳam-ı dāğ **ḥayāl-i ḥālīdūr** bu şerhalar cedvel /Şerefle ḳonmuş o ḥālī vaşat o fāḳlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [ḥayāl-i ḥālīdūr, -idür]

ḥayāl-i ḥām: Boş hayal.

Pişürdük işleri nefsi ne-puḥteyle bu maḥbaḥda /**Ḥayāl-i ḥām** dirler fikret-i bî-hüdemüz ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [ḥayāl-i ḥām]

ḥayāl-i ḥaṭṭ: (Sevgilinin) Ayva tüylerinin hayali.

Çeşm-i ḥūninde **ḥayāl-i ḥaṭṭı** olmaz cāy-gîr /Ḥaṭ yazılmaḳ mümkün olmaz Kāniyā ḳan üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 11). [ḥayāl-i ḥaṭṭı, -ı]

ḥayāl-i rüy-i dil-ārām: Sevgilinin yanağının hayali, fikri.

Ḥayāl-i rüy-i dil-ārāmuñ ile ṭıfl-ı emel /Oḳutmaduḳ saña bir pend mi gülistān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 3). [ḥayāl-i rüy-i dil-ārāmuñ, -muñ]

ḥayāl-i sîne-i sîm: Gümüş (beyaz) göğsün hayali, düşüncesi.

Ḥayāl-i sîne-i sîmîn senāmuñ sîneden çıḳmaz /O sâde-dil ne sîne cevher-i āyîneden çıḳmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [ḥayāl-i sîne-i sîmîn, -în]

ḥayder: Zülfikar'ı kullanacak cesaret ya da o kudrete hükmedebilecek kabiliyet. (Arslan, Hz. Ali)

Ben ol şîr-i girān kirdār-ı şaḥn-ı ḡābe-i ıḣḳam /Elümde zü'l-fiḳārum vardur ammā **Ḥayderüm** yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 20). [ḥayderüm, -üm]

hāy-ı hūy-ı mey-ḥ'ārān: Sarhoşların gürültüsü, patırtısı.

Ne şavt-ı ḳulḳul-i mînā ne **hāy-ı hūy-ı mey-ḥ'ārān** /Muṭayyeb-kerde-i güftār-ı şevḳ-āsārıñam sākî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [hāy-ı hūy-ı mey-ḥ'ārān]

ḥayli: Çokça, epeyce, oldukça.

Ḥayli ıuşşāḳ ḳoḳu aldı senūñ zülfūñden /Ḳoḳdılar ḡayri o ḳoḳmışları bu bû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 21). [ḥayli]

Segān-ı kūçe-bend-i semtūñe itdüm müdarālar /Tevāzu'larla itdüm **ḥayli** ey-va'llāh ṭuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 14). [ḥayli]

N'ola ser-şār-ı şahbā-yı sürür olsam bu demlerde /Humār-ı ḥasretüñle **ḥayli** dem maḥzūniñam sāķī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 14). [ḥayli]

ḥayli zamān: Uzun süre.

Ben dir idüm ki berāber olalum **ḥayli zamān** /Kalmamış kısmeti bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [ḥayli zamān]

ḥaylūlet-i şitā: Kışın gelmesi. Kara kışın yolu kapaması.

Oldı ayak bağı bize **ḥaylūlet-i şitā** /Bilmem o semte Kānī bahāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 9). [ḥaylūlet-i şitā]

ḥayr u şer: 1. İyilik ve kötülük.

Cāh u şeref-i dehre gönül bağlamadum hīç /Ne fikr-i maķāmāta ne **ḥayr u şere** düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 16). [ḥayr u şere, -e]

2. İyilik ve kötülük. (İyi ya da kötü bir iş yapma iradesi).

Bütün ḥayruñ da şerrüñ de kadedür maşdarı lā-büd /Benüm kendi yedümde zerrece **ḥayr u şerüm** yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 34). [ḥayr u şerüm, -üm]

ḥayra yor-: Rüya veya olayı iyi bir durumun belirtisi saymak.

Şitābuñ seyr idüp terkībde aġyāra naķil itdüm /Hele inşāf idüp ta'bīrin anuñ **ḥayra yormışlar** (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [ḥayra yormışlar, -mişlar]

ḥayrān: Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.

Cānum da tenüm de saña **ḥayrān** saña ḥurbān /İtmezseñ o aġyārı fedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 13). [ḥayrān]

Degül Mecnūna teşbīh eylemek Kānīyi şāyeste /Hezārān Ḳays **ḥayrān** ḥālet-i ḥayret-füzūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 16). [ḥayrān]

ḥayret: 1. Şaşırma, şaşırıp kalma, ne yapacağını bilmeme.

Ḥayretle hemān üstüme dil-ber düşeyazdı /Ben hergiz inanmadum o daḥı düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [ḥayretle, -le]

Giderken bādveş döndüm girifte-pāy-ı bī-tāba /Bulınmaz oldu **ḥayretten** sürāġ-ı rāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [ḥayretten, -den]

2. Şaşılan bir şey karşısında söylenen söz.

Olup pā-māl **ḥayret** kendüden geçmiş dil-i şeydā /Semend-i nāza binmiş kırkaram ol bī-amān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 3). [ḥayret]

ḥayr: Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hâl ve iş.

Bütün ḥayruñ da şerrüñ de қaderdür maşdarı lâ-büd /Benüm kendi yedümde zerrece ḥayr u şerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 33). [ḥayruñ, -uñ]

ḥayvân gelip yine ḥayvân git-: Dünyaya geldiği gibi gitmek. Sırlara vakıf olamadan ölmek. Hakk'ı bulamadan, pişmeden ölmek.

Fark itmeyen insân ne demek oldığın eyvâh /**Ḥayvân gelecekdür yine ḥayvân gidecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 6). [ḥayvân gelecekdür yine ḥayvân gidecekdür, -ecekdür]

ḥayvânlık: İdraksizlik, akılsızlık.

Kendüni kendüñ gözet Allaha işmarla özüñ /Kāniyā virmez saña **ḥayvânlığı** қо il cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [ḥayvânlığı, -ı]

ḥayyât: Dikici, terzi.

Libās-ı rızķ gāyet bol bulamadı gerek **ḥayyât** /O ḥarvānī-i ḥar-vār var her peşmīneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [ḥayyât]

ḥayyât-ı ḡamze: Gamze terzisi.(Sevgilinin süzgün yan bakışları terziye benzetilmiştir).

Ḥayyât-ı ḡamze kâle-i cānı keser biçer /Bilmez amān o şūḥ amānı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [ḥayyât-ı ḡamze]

ḥazān-dīde: Sonbahar görmüş, sararıp solmuş. II sevgiliden ayrılmış.

Ḥazān-dīde nihālüm nev-bahārı yıl geçer görmem /Çü naḥl-ı mātem-ārā berg ü bārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [ḥazān-dīde]

ḥazer: Sakın! Çekin!

Ḥazer kim bir gönül bir ‘ālemi ḡarķ-āb қahreyler /Belā bārān-ı ṭūfān inkisār-ı Nūḥ'dandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [ḥazer]

ḥazer eyle-: Sakınmak, kaçınmak, çekinmek.

Öñün al neş'e-i ābuñ **ḥazer eyle** nübū‘undan /İşe tedbīr lâzımdur muқaddemce vuķū‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 1). [ḥazer eyle]

Her ŧivede hāmūŧ gerek ‘arīf-i bi’llah /Zīrā üdebā lağz-ı suhenden **hazer eyler** (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [hazer eyler, -r]

hazer it-: Çekin, sakın, yapma.

Bu günlerde **hazer it** geçme Kânî semt-i dil-berden /Seni gamz eylemiş ağıyār o bî-rahme yamāñ geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [hazer it]

hazîne: Maddi veya manevi büyük servet değerindeki şey.

Her zerre bir defîne her kuvve bir **hazîne** /Ol nükte-i hafî ne vîrâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [hazîne]

hazır: Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.

Çanum yoluñı ŧulamağa **hazır** iken hîç /Boş yerlere ŧular gibi aqmaq ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [hazır]

hazır ol-: Huzurda olmak.

Sen hemān **hazır ol** Allāh unutmaz kulını /Sen uyurken işi birden bire nā-gāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 21). [hazır ol]

hazret: Saygı ve hürmet ifadesi.(Sevgili için)

Göñülden ider her kiŧi ümmîd viŧālüñ /Sevdüm seveli **hazretüñi** dillere düŧdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [hazretüñi, -üñi]

hazret-i Allāh: Yüce Allah.

Çavāf-ı Ka’be-i küyuñ müyesser kıldı Kāñiye /Hele ölmezden evvel **Hazret-i Allāh** tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 24). [hazret-i allāh]

Sen hemān dest-i niyāzi bārgāh-ı Haqqa aç /Kāñiyā her ne dilerseñ **Hazret-i Allāh** virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [hazret-i allāh]

Çaŧr-ı vîrān-ŧüdesin hāne-harāb gadruñ /Sen elem çekme göñül **Hazret-i Allāh** yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [hazret-i allāh]

Bā-Haqq-ı nebî **Hazret-i Allāhı** unutma /Çulsın kul iseñ kulluq idüp ŧāhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 1). [hazret-i allāhı, -ı]

h zret-i Hakk: Yuce Allah.

O gül kim **H zret-i Hakk** reng   b  virmiş aña ey dil /Dimāġuġda Őad kats z koġulmaz aġladuġ bildük (K n  Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [h zret-i hakk]

Şeb-i hecr n seheri yaġlaşıcak **h zret-i Hakk** / hınuġ her Şererin meŐale-i m h yapar (K n  Divanı, Gazel 51, Mısra 19). [h zret-i hakk]

H limi  arz idemem **h zret-i Hakkdan** ġayrı /Yanamam derdimi bir ferde bugün gitdi gider (K n  Divanı, Gazel 30, Mısra 7). [h zret-i hakkdan, -dan]

O gülşen kim hemişe b ġb ni **H zret-i Hakkdur** /Anuġ g l ġonġesi bi'll h Şolmaz aġladuġ bildük (K n  Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [h zret-i hakkdur, -dur]

h zret-i  s  mis li göge aġ: Hz. İsa gibi göge çekilmek. Hz. İsa göge çekilirken üzerinde bir iġne bulunduġu için dördüncü katta kalır. Daha fazla yukarı çıkamaz. Bu menkıbeye telmih yapılmıştır.

Cüst-c  eyler felek t  igneden iplige dek /İster iseġ **H zret-i  s  mis li göge aġ** (K n  Divanı, Gazel 94, Mısra 4). [h zret-i  s  mis li göge aġ]

h zret-i manŐ r- s : Hazreti Mans r gibi. (Hallacı Mansur).

D men-i d r-ı vef ya biz aŐıldıġ t  ezel /**H zret-i ManŐ r- s ** d ra h cet  almadı (K n  Divanı, Gazel 214, Mısra 12). [h zret-i manŐ r- s ]

h zret-i muntaġım-i  adl: Adaletin öcünü alan hazret, efendi. Adaleti saġlayan Allah.

ġam yeme ey dil-i hayret-zede ġadd ruġ iŐ n /**H zret-i Muntaġım-i  adl** be bi'll h yapar (K n  Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [h zret-i muntaġım-i  adl]

heb  ol-: Boşuna gitmek, zayi olmak, mahv olmak, yok olmak.

Saġa  aşık degülken  ar u n mus idi endişem /**Heb  oldu** sevelden neng    ar ol gitdi ben  aldum (K n  Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [heb  oldu, -dı]

hecr: Ayrılık.

Heccr idelden beni jeng r-ı ġam-ı y ra d - ar /K niy  s ne-fig rum aña mı acıyayum (K n  Divanı, Gazel 127, Mısra 9). [heccr]

Heccr ile r z u Őeb m fark itmeden koıdı beni /S ne-i Őafuġ bey zı  aŐlarınıġ  arası (K n  Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [heccr]

hecr ü vaşl: Ayrılık ve kavuşma.

Fu'ādī lā-yağırru'n-nāse bel lā-yenfe'ud-dünyā /Ki **hecr ü vaşldan** gayrı ebed nef' u zarum yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 38). [hecr ü vaşldan, -dan]

hecre şal-: Ayrılığa salmak, düşürmek.

Ṭaleb-i vuşlat-ı dildār dile 'ayb mıdur /**Hece şalduñ** beni bu cāygeh-i reyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [hece şalduñ, -duñ]

hediyeye: Armağan.

Kânî bu gazel olsa sezā yāra **hediyeye** /Me'mül o perîden dağı taşsîndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 29). [hediyeye]

heft-āsmān: Yedi kat gökyüzü, felek.

Olur **heft-āsmān** bir çend-rūze ser-hoşa mađlūb /Anuñçün dā'imā cevr-i felekdendür amān ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [heft-āsmān]

hekīm: Hekim, doktor.

Dil-ḥastegī-i 'āşıkı şorma **hekīmden** /Ol mes'ele var ise de āḥestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 15). [hekīmden, -den]

helāk ol-: Mahvolmak, perişan hale gelmek; ölmek.

Biri birinüñ ardı sıra biñ kerre **helāk olsam** /Reh-i 'ışkuñda ben gā'iblere irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 3). [helāk olsam, -sam]

helāl: Nikāhlı eş.

'Aqlımı mehr virüp duḥt-ı rezi 'ağd itdüm /Ger **helālümde** disem 'ayb degül mālumdur (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [helālümde, -ümde]

helāl-zāde: Namuslu bir aileden geldiğini belli edecek tarzda hareket eden, dürüst ve doğru kimse. Helal süt emmiş.

Helāl-zāde şikest itdigin dürüst eyler /Ḥumārını yine kendüsi def' ider mey-i nāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [helāl-zāde]

hele: 1. Özellikle, mademki.

Arada biz **hele** şaşduķ irāde maħv oldu /Murādumuz diyecek bir murādumuz yoķdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [hele]

Şoruñ ʿuşşāķına āyā birisi içinden /Tayanur mı **hele** bu derde bugün gitdi gider (Kānî Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [hele]

Yerin buldı ĥadengüñ oķ deyüp yan düşdi ĥalbümde /**Hele** bu ber-güzāruñ ĥāṭır-ı bī-kīneden çıķmaz (Kānî Divanı, Gazel 81, Mısra 4). [hele]

Bahāne bulma taķdīre tereccüh virme tedbīre /**Hele** nā-sāzluklar şīve-i mercūĥdandur hep (Kānî Divanı, Gazel 10, Mısra 12). [hele]

2. Uyarma, korkutma veya söz verme anlatan bir söz; özellikle.

Vuşlat metāʿınuñ degerin bilmiyor **hele** /Ĥāṭırlara o şūĥ deger ister istemez (Kānî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [hele]

3. Hiç olmazsa, bari, bu kadar olsun.

Şitābuñ seyr idüp terkībde aĥyāra naķil itdüm /**Hele** inşāf idüp taʿbīrin anuñ ĥayra yormışlar (Kānî Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [hele]

4. Şaşkınlık ve dikkati çekmek için söylenen bir söz.

Çeşmüm ılıca seyrin idüp sīneye şapdı /Germābe ararken **hele** külĥānumı gördüm (Kānî Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [hele]

Alnumda niçe anlar idi hīç beşāşet /Yoĥ iken efendüm **hele** ben ānumı gördüm (Kānî Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [hele]

5. Artık.

Ümmīdümi kesdüm **hele** ĥalkuñ ĥapusından /Allāĥ ĥapusı gibi bir aķık dere düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 13). [hele]

Söz ĥalmanı ki söylene bilmem **hele** Kānī /Ĥaldum bir alay bī-hūde-gū sersem içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 29). [hele]

Benümle āşinālık yoĥ iken kimlerle eglendüñ /Şükür geĥdi **hele** bī-gānelikler eldigüñ günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 14). [hele]

Kevserüñ adın añar mıydum **hele** leb-teşnegān /Yār eger leb-teşnegān būs-ı kenārumdur dise (Kānî Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [hele]

6. Şöyle, şöyle bir.

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndur /**Hele** şahrāya baķ bir ĥalkmışlar otlar öküzel (Kānî Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [hele]

7. Son, nihayet, sonunda.

Ṭavāf-ı Ka'be-i kūyuñ müyesser kıldı Kāniye /**Hele** ölmezden evvel Ḥazret-i Allāh tıyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 24). [hele]

8. Her şeyden önce.

Kānî 'amel şahîfesinüñ görse bir yüzün /Lā-büd dimek gerek **hele** bir yüzü āğıza (Kānî Divanı, Gazel 180, Mısra 10). [hele]

hem: 1. Ayrıca, ilave olarak.

Beni **hem** cünbiş-i sîm-âb görüp itme 'aceb /Şîşe-i şabrı şikest itdi bugün seng-i vedâ' (Kānî Divanı, Gazel 93, Mısra 5). [hem]

2. Üstelik bir de.

Ağyārı da görsem seni der-ḥāṭır iderdüm /Cānā **hem** o ağyārı yitürdüm bulamam hîç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 12). [hem]

Ağlatdı añdırup dil-i nālān u zārı **hem** /Ol göñlümi alanı mı feryād-ı 'andelîb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 9).[hem]

3. De, dahi (bağlaç).

Reng-i rû virme televvünlere sen yek-reng ol /Ya'ni eyyāmuñı **hem** reng-i leyāl it gice geç (Kānî Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [hem]

4. Aynı, tıpkı, sanki.

Raḳîb de ğam-ı fikr-i vişāle ṭalmışdur /Göñül birisi de sensin **hem** o fikire ṭalan (Kānî Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [hem]

hem āb aḳıduram hem dem: (Dertli ve yaralı olduğu için) Hem göz yaşı hem de kan dökmek.

Demüm dāğum ğama hem-dem **hem āb aḳıduram hem dem** /Ĝamuñ yoḳlar beni dem dem dedem dem ḳande ben ḳande (Kānî Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [hem āb aḳıduram hem dem]

hem āğüş it-: Sarmaş dolaş ederek.

Neş'e-i vaşlı ḥumār-ı hecre **hem āğüş idüp** /Çekmesün ḥamyāze-i ḥasret ḳaçığı kimsenüñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [hem āğüş idüp, -üp]

hem de: Aynı zamanda.

Ne Mañşūram ne ber-dār-ı ser-i zülf olmaḳ ister dil /Nesīmî-vār **hem de** yüzmege lāyık derüm yoḳdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 26). [hem de]

hemān: 1. Sürekli, daima.

Sen **hemān** dest-i niyāzı bārgāh-ı Hākka aç /Kāniyā her ne dilerseñ Hāzret-i Allāh virür (Kānî Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [hemān]

Sen **hemān** hāzır ol Allāh unutmaz kılını /Sen uyurken işi birden bire nā-gāh yapar (Kānî Divanı, Gazel 51, Mısra 21). [hemān]

Beni kıl deñlü miyānı çeker ol semte **hemān** /Bir kıl ile yedilür āşıkı bir mü götürür (Kānî Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [hemān]

Ṭalebkār-ı neşāṭ-ı bāde-i gül-gūniñam sākī /**Hemān** bir sāgar-ı leb-riz ile memnūniñam sākī (Kānî Divanı, Gazel 219, Mısra 12). [hemān]

2. Sanki.

Hāyretle **hemān** üstüme dil-ber düşeyazdı /Ben hergiz inanmadum o dañı düşeyazdı (Kānî Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [hemān]

3. Hemen, o anda, öylece.

Hāl-i siyehi ‘anbere ṭa’n eylese ammā /Ol şūh-ı siyeh-çerde **hemān** ben gibi olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [hemān]

Kışsa-h̄ñ-ı felek aḥvāl-i dil-i Kāniyi /Başladı naḳle **hemān** bir var imiş bir yoğ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 26). [hemān]

4. Ancak, sadece, yalnızca.

Felek **hemān** beni mi bulduñ imtiḥān idecek /Ġarīk-i lücce-i endüh-ı bī-kerān idecek (Kānî Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [hemān]

Hādeng-i şive-i kavı-i kader bu menzilde /Bu bī-nişānı mı gördi **hemān** nişān idecek (Kānî Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [hemān]

Her a‘zā zerre zerre pāre pāre laḥt laḥt oldu /**Hemān** bir cān ḳaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (Kānî Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [hemān]

Ġamuñ ile **hemān** bir ḳalīb-ı fersüdemüz ḳaldı /Cihān u mā-sivādan dāmen-i āludemüz ḳaldı (Kānî Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [hemān]

Göñül dirler aña nām-ı diger yek-ḳatre hūn-ı germ /Bu gül-bünde **hemān** bir gönçe-i ne-küşüdemüz ḳaldı (Kānî Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [hemān]

5. Çabucak.

Getürmez ḥāṭıra bir kimse yād itmez **hemān** ölme /Kimesne nā-murāduñ ber-murād itmez hemān ölme (Kānî Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [hemān]

Getürmez ḥāṭıra bir kimse yād itmez hemān ölme /Kimesne nā-murāduñ ber-murād itmez **hemān** ölme (Kānî Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [hemān]

Görür etbā‘ınuñ maḥzūn maḥzūn gezdigin lā-büd /Anı bir tesliyetle Bārī şād itmez **hemān** ölme (Kānî Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [hemān]

Kefîl-i zinde-i hâzır vaşî-i mürde-i gâ'ib / Didirdüp kendüye bir tırfa ad itmez **hemân** ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [hemân]

Ne düşmenden ne dostuñdan mürüvvet iste ey Kânî / 'Abes kimse saña bahş-ı fu'âd itmez **hemân** ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 14). [hemân]

Virmek saña bir şey mi dimüşdüm dil ü cânı / Ol tıfl-ı sebük-mağz **hemân** vir diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [hemân]

Hemân taqlîd ile girmek mi istersin sen ol bezme / Nihân-hâneñde Kânî yoğsa hâl-i zâ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [hemân]

Kimesne dostân-ı pes-mândeğânın farç-ı şefkatden / Berây-ı hâñır-ı aḥbâb yâd itmez **hemân** ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 6). [hemân]

hemânâ: 1. Güya, sanki.

Felek im-şeb hilâl-i hâle-pîrâyı idüp der-dest / **Hemânâ** döndi ol dervîşe tutmuş bir kemer keşkûl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 4). [hemânâ]

2. Tam, tamâmen, aynen, tıpkı.

Ferâgatde **hemânâ** şâh kendü 'âlemindeyken / Ne sihr itdüñ a zâlim âh 'aqlum çeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 3). [hemânâ]

hem-çü: Onun gibi.

Müjde saña Kânî o lebi **hem-çü** la'l-i yâr / Yârânla nüş-ı meyi pey-der-peye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 15). [hem-çü]

hem-çü sâğar: Şarap kadehi gibi.

Olur pür-ḥûn dü-dîdem **hem-çü sâğar** dil-berüm añsam / Kelef bağlar dü-ruḥsârüm o mâh-ı enverüm añsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [hem-çü sâğar]

hem-çün: Gibi.

'Aceb bir hâle düş oldum dilüm var dil-berüm yoğdur / Ne sırdur dürc-i dil **hem-çün** şadefken gevherüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [hem-çün]

hem-dem: Dost, arkadaş.

Demüm dâğüm gama **hem-dem** hem âb akıduram hem dem / Gamuñ yoğlar beni dem dem dedem dem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 5). [hem-dem]

hem-dem kıl-: Dost, yakın arkadaş kılmak.

‘Azîz zü’n-ntikâm ismin netîce zîb-i hâl itme /‘Afüvv ismine **hem-dem kıl** Ḥalîm ismin Şabûr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [hem-dem kıl]

heme: Hep, bütün, cümle.

Rûbeh-nijâd ekseri ehl-i zamânenüñ /Zîrâ yüze gelince **heme** rûbehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 12). [heme]

hemîşe: Daima, her zaman.

Göñüldendür **hemîşe** cünbiş-i zâtîsi ecsâmuñ /Ḳanādîlûñ fûrûğ-ı hâne-zîbi yâğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 7). [hemîşe]

Ḳulağunda küpe olsun dimekdür pend cüyâna /**Hemîşe** güş-ı hüş-ı bendegân-ı şâhda mengüş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 8). [hemîşe]

O gülşen kim **hemîşe** bâğbânı Ḥazret-i Ḥaḳḳdur /Anuñ gül gonçesi bi’llâh şolmaz añladuḳ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [hemîşe]

hem-nefes: Aynı nefesten olmak. Yakın olmak.

Hem-nefesdür rûḥ-ı Cibrîl ile ‘Anḳâ-yı himem /Rûḥ-ı Rıdvdândur riyâz-ı Cennetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 11). [hem-nefesdür, -dür]

hem-râhla ol-: Yol arkadaşının yanında olmak.

Vefâdarân-ı râh-ı ‘ışḳdan bir ḥaṭve ayrılma /Şapa yollarda gezme var yüri **hem-râhla ol** sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [hem-râhla ol]

hem-reh: Yol arkadaşı, yoldaş.

Mürşidüñ **hem-rehüñ** olmaḳ gerek ey rûḥ-ı revân /Kendüni bedraḳa-i şâh-reh-i yâr iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 7). [hem-rehüñ, -üñ]

hemvâre: Daima, her vakit, her zaman.

Yâr iltifât ‘aşıḳa **hemvâre** itmese /Ammâ nevâzişi daḥı âğyâra itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 1). [hemvâre]

Mülk-i istiğnâda **hemvâre** Süleymân olmayan /Maşlahat-fermây-ı mâr u mür olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [hemvâre]

hengām: Vakit, zaman, mevsim.

Va‘de-i vuşlat-ı müncez olmanuñ **hengāmıdur** /Korqaram maħrūm-ı vaşl olam uzadı arası (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 3). [hengāmıdur, -ıdur]

hep: 1. Tamamen, hep.

Haṭuñ devrinde sözler vaşf-ı la‘l-i nāba dā‘irdür /Gülüşler vaqt-i mağrib ekseri mey-ḥānedendür **hep** (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [hep]

Benüm reftār-ı süstüm süsti-i peymānedendür **hep** /Hücüm-ı şaḥne-i ḥiss şīve-i mestānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [hep]

Benüm reftār-ı süstüm süsti-i peymānedendür hep /Hücüm-ı şaḥne-i ḥiss şīve-i mestānedendür **hep** (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [hep]

Bu bī-sāmanluğun aşlı niżāma meylimüzdendür /Perişānī-i gīsū-yı meṭālib şānedendür **hep** (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [hep]

Sözün ṭoğrısı Kānī bendedür benden su‘āl eyle /İşitmiş var ise uşlu ḥaber dīvānedendür **hep** (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [hep]

Derün bīrūn-nümā-yı cism tāb-ı rūḥdandur **hep** /Zemīn ü āsmānda āb u revnaḥ yūḥdandur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [hep]

Tenāfir ehl-i ‘irfānıyla zāhid sen de inşāf it /Cenābuñda olan sīmā-yı cevñ yeb-rūḥdandur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [hep]

Ḥaḳīkat-ı zāhir her ḥuşk ü ter ‘unvān-ı bāṭındur /Derūnuñ inkişāfı sīne-i meşrūḥdandur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [hep]

Nüfūs-ı kām ile ḳable‘l-ḥisāb olmaḳ gerek āgāḥ /Eserler vaḳflarda raḳme-i maṭrūḥdandur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [hep]

Ḥazer kim bir gönül bir ‘ālemi ğarḳ-āb ḳahreyler /Belā bārān-ı ṭūfān inkisār-ı Nūḥ‘dandur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [hep]

Bahāne bulma taḳdīre tereccūḥ virme tedbīre /Hele nā-sāzluḳlar şīve-i mercūḥdandur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 12). [hep]

Ne mümkindür o ḥūnīdeñ şikāyet eyleye Kānī /Şikāyetler yine varsa dil-i mecrūḥdandur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 14). [hep]

Ġamuñ gönülümde ḳonđı cā-be-cā oymaḳlardur **hep** /Çeker güşem benüm bu sīnemi oymaḳlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [hep]

Ġamuñ gönülümde ḳonđı cā-be-cā oymaḳlardur hep /Çeker güşem benüm bu sīnemi oymaḳlardur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [hep]

Raḳam-ı dāğ ḥayāl-i ḥālīdür bu şerḫalar cedvel /Şerefle ḳonmış o ḥālī vaşat o fāḳlardur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [hep]

Reg-i nāzük-nümā cism-i laṭīf-i nāzenīnünde /Gelū-yı şīşede merʿi vü mübşar sāḳlardur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [hep]

Tenümde ʿaks-i çeşmüñ ḥalka ḥalka dāḡlar açdı /Ḥayāl-i ebruvānuñ āb içinde ṭāḳlardur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 8). [hep]

O ḥalka ḥalka zülf-i müşg-bū ol ʿuḳde-i gīsū /Ḳurulmuş Kāni-i nā-çarı şayda fāḳlardur **hep** (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [hep]

Hep Cebraʿil ṫānesidür remme-i ʿuḳül /Düşdi peşine gülle-i ʿışkuñ şu ekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 5). [hep]

Perişanlık ser-i gīsūña beste bāḡlardandur /Ki sünbül nevʿinüñ **hep** iştiḥarı bāḡlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [hep]

Ruḡ-ı pür-tābda ol ḥāller ḳundaḳlılardur **hep** /Yanup yıkıldıḡum şanma benüm bu dāḡlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [hep]

Nʿolur Kāniyi itseñ bir selām-ı tāzeye şāyān /Zamīr-i dilde köhne ārzular **hep** senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 14). [hep]

Kāni seni şīrīn suḥenlerle ögerse /**Hep** çāşnī-i şīve-i āzāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 14). [hep,]

Ehl-i devlet vaʿd-i bī-incāz ile aldar seni /Şeyḫler de şimdi dervīşāne **hep** esmā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [hep]

Yolum **hep** ḥuşk-sāl-ı vaḫşete düşdi bu esnāda /Ḳurıdı ḳanı cism-i zārumuñ hergiz terüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 31). [hep]

Ḳābe ḳavseyne çıkar baḫtımızuñ zerrātı /Egri ṭoḡrı ne ki dir isem **hep** ebrū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 20). [hep]

Yāruñ bize itdiḡi **hep** cevri ü cefā idi /Oldı **hep** itdigine peşimān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [hep]

Dehānından vişāle dāʿir olmaz ḫarfcik mesmūʿ /Çıḳan **hep** vardandur emri-i mümkün yokdan çıḳmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [hep]

Hep sehv-i secdedür ne ḳadar itse ser-fürü /Eşcār-ı bāḡ-ı ḳaddüñe serv-i sehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 7). [hep]

Eyler o ḫükmi ḥuşk u tere baḫr u berre **hep** /Liʿllāh āh-ı ḥuşku ya çeşm-i teri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 11). [hep]

Cānā güzel olursa baña sen gibi olsa /ʿĀşıkda olursa saña **hep** ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [hep]

Bu cezbe vü an **hep** saña mevhüb-ı Ḥudādur /An an dili şayd eyledi rindāne ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 9). [hep]

Bir kez şarınca sīneme ol sīm sīneyi /İtdi o şūḫ mā-melekim **hep** müşādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [hep]

Ḥ'ābīde iken gördüm iki büsecik aldum /Öpdüm dehenin yok yere **hep** ғанумı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [hep]

2. Sürekli olarak, her zaman, daima.

Bu dil seni gözler seni yüzler seni özler /**Hep** cāy-gehi ḥāk-i reh ü t̄indür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 18). [hep]

Ma'şūḳdan gelür taleb-i vaşla ārzü /Kānī o şūḥ vaşlını **hep** istemek diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 14). [hep]

Bu çāk-i sīneye yer yer refūlar **hep** senüñçündür /Bu köhne cāmeye bu reng ü rūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [hep]

Bu çāk-i sīneye yer yer refūlar hep senüñçündür /Bu köhne cāmeye bu reng ü rūlar **hep** senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [hep]

Niçün ey muğ-beçe ey duḥt-ı rez sulṭanlık itmezsin /Miyān-ı mey-keşānda hāy u hūlar **hep** senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [hep]

Sebūdan sāğara ilkā vü sāğardan leb-i rinde /Leb-i rindāndan bu güft-gūlar **hep** senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [hep]

Akıtmaḳ seng-diller ışıkına deryāçe-i eṣki /Urulmaḳ böyle taşdan taşā cūlar **hep** senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [hep]

Yetiṣdür ey nihāl-i tāk toḥm-ı duḥt-ı engürü /Yere toḥm-ı kedūdan ser-fürūlar **hep** senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 12). [hep]

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez şu arar **hep** /Sākī-i ecel herkese şerbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [hep]

Cismümde benüm her ser-i mū bir nigeḥ oldı /**Hep** göz göz olup bu ten ü cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [hep]

Vaşluñuñ naḳdini gösterme meded āğyāra /Kāle-i vaşluñı **hep** o götürür bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [hep]

Ḥār u ḥasdur ten-i uşşāḳ-ı sitem-keş güyā /Anı **hep** semt-i dil-ārāya begüm cū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [hep]

Ādemī-zāddur ammā ki perī-zād da dirüm /Beni ol vādīlere **hep** o melek-ḥū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 18). [hep]

Ruḥsārımı çün eṣk-i nedāmet yayḳar /Esrārımı **hep** ḥūy-ı ḥacālet yayḳar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [hep]

Hep bāde-i bī-ğışla yunar çirk-i günāḥ /Çirk-i bedeni reşḥa-i şafvet yayḳar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [hep]

Yāruñ bize itdiği **hep** cevr ü cefā idi /Oldı **hep** itdigine peşīmān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [hep]

Hulķı **hep** s̄abit-ķadem olsun diyen her ķarda /Olmasun m̄anende-i devr-i felek kendü dōnek (K̄anî Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [hep]

İdersin vuşlat-ı yāre liyāķat iddi‘āsın **hep** /El alduñ mı birinden bir mu‘ayyen ķā‘idūñ var mı (K̄anî Divanı, Gazel 197, Mısra 5). [hep]

Şeh-süvār-ı ‘arşa-i iķbāldür ehl-i cünün /Pā-bürehne **hep** piyāde gezmede ferzāneler (K̄anî Divanı, Gazel 43, Mısra 12). [hep]

Reşk-i füzün ile geliyor cānum āģıza /Virdükce sen raķīb ile **hep** āģız āģıza (K̄anî Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [hep]

H̄‘ābīde iken gördüm iki būsecik aldum /Öpdüm dehenin yoķ yere **hep** ķanumı gördüm (K̄anî Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [hep]

her: Hep, bütün,

Dest ü pāzen bu āteş-mevcde güstāhdur /**Her** şināver ķalur ayaķda virür her el cevāb (K̄anî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [her]

Dest ü pāzen bu āteş-mevcde güstāhdur /Her şināver ķalur ayaķda virür **her** el cevāb (K̄anî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [her]

Ĥaķīķat-ı zāhir **her** huşķ ü ter ‘unvān-ı bāñındur /Derūnuñ inķişāfı s̄ine-i meşrūhdandur hep (K̄anî Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [her]

Libās-ı rızķ ġāyet bol bulamadı gerek ĥayyāt /O ĥarvānī-i ĥar-vār var **her** peşmīneden çıķmaz (K̄anî Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [her]

Her bār rehā ister iken ester ü ĥārdan /Şūfī gibi bir kendüyi bilmez ĥare düşdüm (K̄anî Divanı, Gazel 118, Mısra 21). [her]

Her dāģ-ı dil ‘āşıķını eylese rūşen /Sūrāĥları s̄inede revzen gibi olsa (K̄anî Divanı, Gazel 159, Mısra 11). [her,]

Olmaz muķābil-i ruĥ-ı dil-ber **her** āyine /Çeşmān u ebruvānda ister **her** āyine (K̄anî Divanı, Gazel 176, Mısra 1). [her]

Kemāl-i kevkebe **her** nāķısuñ mülāzimidür /Gürūh-ı encüm ile devr ider gice meh-tāb (K̄anî Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [her]

Hüner da‘vāsın eylerse ne ġam **her** sifle-i bī-hūş /Şadā eفزün-ter oldıģı ma‘lūm olsa mīnā-būş (K̄anî Divanı, Gazel 91, Mısra 1). [her]

Kerāmet tācı **her** bir başa lāyık mı degül Kānī /O tāc-ı mekremet **her** başa olmaz añladuķ bildük (K̄anî Divanı, Gazel 110, Mısra 14). [her]

Senüñ ‘işķuñdan özge var mı şimdi mā-melek ġayrı /Derün bīrūn ġamuñla **her** ne var ol gitdi ben ķaldum (K̄anî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [her]

Her şerha birer serv-i serā gülşen-i taḥkīk /Her yāre siyeh-gönçe-i süsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [her]

Her şerha birer serv-i serā gülşen-i taḥkīk /**Her** yāre siyeh-gönçe-i süsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [her]

Her gevher-i esrār dizilse reg-i cāna /Şandūka-i derūn cān evi maḥzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 17). [her]

Ġābe-i ğayba mülāşık gerek eṭrāfı dilüñ /Olamaz me'sede-i sırr-ı kazā **her** bīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 6). [her]

Ḳuş kondurur ser-i suḥane Ḳays-vār 'ışık /Ḳonmaz bu mürğ egerçi ki **her** āşiyāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [her]

'Arif edeb-āmūz olur **her** revişinde /'Ākıl ḥikem-i ḥazret-i Ḥaḳḳa nazar eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 11). [her]

Ayağum sāḥa-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan dūr /Elüm **her** rüz u şeb būs itdigüm dāmāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [her]

Yüzüm rengīni gül-ḥande-i āmālde sādur /Sözüm **her** çend rengīn olsa istiḥsāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [her]

Ben ḥamd-i hezārān iderem Ḥaḳḳa ki ansız /**Her** maşlahatı luṭf-ı 'amīmi ider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 14). [her]

Ḥūn-ı şühedā **her** günehi maḥv eyler /Da'vā vü suḥen reşḥ-i şehādet yayḳar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [her]

Ḳıdem da'vası eylerdüñ raḳīb-i ḥādise **her** gāh /Saña bu faḥr yetmez mi idi övüldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 15). [her]

Her zerre bir defīne her kuvve bir ḥazīne /Ol nükte-i ḥafī ne vīrāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [her]

Her zerre bir defīne **her** kuvve bir ḥazīne /Ol nükte-i ḥafī ne vīrāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [her]

Olur fevvāre-i ḥūn **her** bün-i mü cism-i 'āşıkda /Bütānuñ müydār olduḳca cām-ı la'l-i mey-günü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 5). [her]

Her şīvede ḥāmūş gerek 'arif-i bi'llah /Zīrā üdebā lağz-ı suḥenden ḥazer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [her]

Şeb-i hecrüñ seḥeri yaklaşıcak ḥazret-i Ḥaḳḳ /Āhınuñ **her** şererin meş'ale-i māh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 20). [her]

Cismümde benüm **her** ser-i mü bir nigeḥ oldı /Hep göz göz olup bu ten ü cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [her]

Her ne çekilürse çekilür sevdigüm ammā /Faḥr-ı cühelā nāz-ı gedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [her]

Her a'zā zerre zerre pāre pāre laht laht oldu /Hemān bir cān aldı anı da serdüm niçün küsdüñ (Kānî Divanı, Gazel 104, Mısra 15). [her]

Sāde gül-i ĥod-rūya müşābih idi dāgum /**Her** bergini ben bir gül-i şad-berg ideyazdum (Kānî Divanı, Gazel 122, Mısra 8). [her]

Uyudan uyandum ki ezānlar oınurdu /**Her** nağme birer o gibi cāna toınurdu (Kānî Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [her]

Ĥulkı hep sābit-adem olsun diyen **her** kārda /Olmasun mānende-i devr-i felek kendü dōnek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [her]

Reh-i 'ıřkuñda cüst [ü] cū-yı Ĥau'l-Ĥaa ġayret vir /Refi-i rāh-bīn it **her** 'azīmetde Ģayūr ismin (Kānî Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [her]

her bir: Her bir.

Bu sāde dü-yekden ne ıar ifteñi uydur /**Her bir** sese uy ifteye ifte teke tek var (Kānî Divanı, Gazel 63, Mısra 2). [her bir]

Ekme **her bir** tomı temyīz itmeden keyfiyyetin /Mevsiminde nef'-i ümmīd itdigün maşūli ek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 5). [her bir]

'Uşşāa bir ırım odı ki ān efendimüz /**Her bir** nigeħde eyledi bir ān efendimüz (Kānî Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [her bir]

Kerāmet tācı **her bir** başa lāyık mı degül Kānī /O tāc-ı mekremet her başa olmaz añladu bildük (Kānî Divanı, Gazel 110, Mısra 13). [her bir]

her biri: (Dedikoduların) Her biri.

Āşinā-yı īl ü āl-i bas-i vaħdet olma kim / Ma'nī-i bī-gāneye **her biri** bir ma'nā virür (Kānî Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [her biri]

her cān: Herkes.

Her cān zi ins ü cān degül ol feyze müsta'id /İllā o cān ki cānla her-cāyı oldurur (Kānî Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [her cān]

her çend: Her ne kadar.

Her çend seng-dil ise de yumşar beni görüp /Nāziklik ile göñlümi aldı tenüñ senüñ (Kānî Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [her çend]

her dem: Her zaman.

Çalursa böyle bezm-i ‘ayş-ı ‘işret **her dem** âmâde /Senüñ ben rûz-ı maşşerde daħı medyûnıñam sâķı
(Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 15). [her dem]

her ğamze: Her gamze, her yan bakış.

Te’sırde **her ğamze** birer tır-i hevâyî /Müjġānlar ammā ser-i süzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 7). [her ğamze]

Te’sırde **her ğamze** birer tır-i hevâyî /Müjġānlar ammā ser-i süzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 7). [her ğamze]

her kişi: Herkes.

Göñülden ider **her kişi** ümmîd vişālûñ /Sevdüm seveli ħāzretüñi dillere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [her kişi]

her ne: Her ne, ne olursa olsun.

Ne deñlü cevır iderseñ hoş görür elbet anı ‘aşık /Kişiyē sevdiginden **her ne** eylerse yamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [her ne]

Bārgāh-ı ġayrıdan umma ħuşul-i maţlabı /Ādeme **her ne** virürse şāh-ı istiġnā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [her ne]

Sen hemān dest-i niyāzı bārgāh-ı Ĥaķķa aç /Kāniyā **her ne** dilerseñ Ĥāzret-i Allāh virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [her ne]

her ne kadar: Her ne kadar.

Erbāb-ı ħased **her ne kadar** olsa müzāħim /Bir kerre felek baña da nevbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [her ne kadar]

her nider eyle-: Her ne yapar eyler. Her yolu deneyip, her şeyi yapıp amacına ulaşmak.

Ol ki der-i elţāfına ruhsā ola elbet /Bir vechile maħrûm ķomaz **her nider eyler** (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 16). [her nider eyler, -r]

her vaķt: Her zaman.

Temiz aşhābı zevķ-ı hāl ile hoş-ħāldür **her vaķt** /Çü ibnü’l-vaķt vaķf-ı intizār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [her vaķt]

her yerde: Her yerde, daima.

Müzeyyefdür 'ıyār-ı külçe-i ihlāş **her yerde** /Bu dārü'z-zarbda hālîş 'ıyārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 17). [her yerde]

her zamân: Daima, sürekli.

Baňa bu neş'e-i cām-ı şeţāret **her zamân** gelmez /Eger gelse misāl-i fikr-i vuşlat rāyegān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [her zamân]

İder āyīne kendin hālka elbet **her zamân** ser-hoş /Bulır evzā'ına şāyeste bir sırr-ı nihān ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [her zamân]

Her zamân sāğar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer /Yoħsa bu zevk u şafāyı yine sāğar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [her zamân]

her zerre: Her zerre, parça. (her kul).

Seni **her zerre** bir başka şıfatla itmede tavşif / Kimi Allāh kimi Yezdāndur dirler zebānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [her zerre]

her-bār: Her defa, daima.

Gelürdüñ Kāniye **her-bār** yılduzlar barışmışdı /Tutup öpsem de küsmez ba' d-ez-İN derdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 21). [her-bār]

Vaħtiyle kılarum diyu **her-bār** nemāzı /Zāhid bize itdigüñ edā hıç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 3). [her-bār]

her-cāyı cānla ıoldur-: Her tarafı hayatla, bolluk ve bereket ile doldurmak

Her cān zi ins ü cān degül ol feyze müsta'id /İllā o cān ki cānla her-cāyı ıoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [her-cāyı cānla ıoldurur, -ur]

hergiz: Asla, kat'a, hiçbir vakit, hiçbir veçhile.

Yolum hep huşk-sāl-ı vahşete düşdi bu esnāda /Kurıdı ıanı cism-i zārumuñ **hergiz** terüm yoħdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 32). [hergiz]

Töhmet-i düzd-i nigāhı sevdiğüm ma'zür tüt /Bu mesel meşhürdur **hergiz** göze olmaz yasağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 12). [hergiz]

Çekmem ebedī dekk ü külāhı dönerem /**Hergiz** olamam ya'ni mübāhī dönerem (Kânî Divanı, Gazel 121, Mısra 2). [hergiz]

Dime **hergiz** bu uzun bu kışa ta'dil-i erkān it /Ki ne tül-i emel ne himmet-i kütāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [hergiz]

Hayretle hemân üstüme dil-ber düşeyazdı /Ben **hergiz** inanmadum o dahı düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [hergiz]

herkes: İnsanların tümü, cümle âlem.

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez şu arar hep /Sâķī-i ecel **herkese** şerbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [herkese, -e]

İmtinân eyle yeme rengīn-simât **herkesi** /Sīr-çeşmāndan ķabūl eyle noķūd u mercimek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 17). [herkesi, -i]

Tehī mağzam Felāṭun zan ider ammā beni **herkes** /Ümīd-i neş'e eyler nūş-ı cām-ı ser-nügünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 13). [herkes]

hevā: I. Hava. II. Makam, nağme.

Muvāfiķdur hevā-yı ıřķ ervāha **hevālarda** /Nevā-yı şevķ ğāyet sevdiğüm hoşdur nevālarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [hevālarda, -larda]

2. I. Arzu, heves. **II.** Aşk.

Ķaddūñ **hevāsına** düşeli rāhat olmadum /Oldı bu ķışşa giderek ey serv-ķadd-dirāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [hevāsına, -sına]

3. Heves, arzu.

Beni görmek **hevāsından** geçerse varırım dirse /Eger ben ħ`āhiş-i dīdāri göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [hevāsından, -sından]

hevā-yı ıřķ: I. Aşk isteĝi. II. Aşk namesi, havası.

Muvāfiķdur **hevā-yı ıřķ** ervāha hevālarda /Nevā-yı şevķ ğāyet sevdiğüm hoşdur nevālarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [hevā-yı ıřķ]

heves: İstek, arzu, meyil.

Pek de **heves** gerekmeze şevkuñ pekitmege /Fi'l-aşl o yerlü göklü fidāndur pekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [heves]

Bir laħza senūñle bile olmaķ **hevesin** ben /Şad-ömr-i girān māye-i cāvīde deĝişmem (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [hevesin, -in]

heves eyle-: Heveslenmek.

Āb-ı ħuşķ āteş ise ter ħāk-ı sīklet bād serd /Ālem-i āba neden eyler heves mestāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [heves eyler, -r]

heves it-: İstek duymak, meyletmek.

Evlād-ı ‘Arab sevmege itdüm heves ammā /Bahtum kara bir olmayacak eşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 5). [heves itdüm, -düm]

heves-i sîm ü ğam-ı zer: Altın tasası ve gümüş arzusu. (Mal mülk, dünyevi şeyler).

Görelî zerdimi ben eşk-i sefidümle zede /Heves-i sîm ü ğam-ı zer de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 10). [heves-i sîm ü ğam-ı zer]

heves-i vuşlat: Kavuşma arzusu.

Minnet mi kalurdi **heves-i vuşlata** cānā /Bir kerre eger bezm-i vefāda seni görsem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 5). [heves-i vuşlata, -a]

hey hey it-: Sinirlenmek, öfkelenmek, daralmak.

Ben anuñ iderdüm ğam-ı ‘ışkı ile hey hey /Şimdi o da bir tāze-reviş hey heye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 7). [hey hey iderdüm, -erdüm]

hey heye düş-: Öfkeye tutulmak, sıkıntıya girmek.

Ben anuñ iderdüm ğam-ı ‘ışkı ile hey hey /Şimdi o da bir tāze-reviş **hey heye düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [hey heye düşdi, -di]

heyhler hişler: Birinin dikkatini çekmek kendisine bakmasını sağlamak için ya da uyarı için yapılan nida sesleri.

Sebuk-mağzāndan eyler Felāṭun hūşları sersām /Miyān-ı şoḫbet-i ‘irfāniyānda **heyhler hişler** (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [heyhler hişler]

hezār: Bülbül.

Teşbîh ider **hezār** gülistāna ruḫlaruñ /Şad-berg-i leb şüküftesi yüz gülsitān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [hezār]

hezār: Pek çok, binlerce.

Görüp o gül-bedeni āh u zār iden bir mi /Bu gülsitāna benüm gibiler **hezār** gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 4). [hezār]

La‘l-i lebin lebümle be-hem-res idince yār /Gül-büsesi **hezār** hezārān cān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 14). [hezār]

hezār āşinā ol-: Çok tanıdığı, çok dostu olan olmak.

Hezārān faşlı **hezār āşinā olur** ammā /O bülbüli görürüz bir dağı bahār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 13). [hezār āşinā olur, -ur]

hezārān: Binlerce, pek çok.

Degül Mecnūna teşbîh eylemek Kānīyi şāyeste /**Hezārān** Qays hayrān hālet-i hayret-füzūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 16). [hezārān]

La'l-i lebin lebümle be-hem-res idince yār /Gül-büsesi hezār **hezārān** cān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 14). [hezārān]

Bu fikre hātırā gelmezden evvel el-vedā' eyle /**Hezārān** 'ıyd gelse bī-vefādan merhabā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [hezārān]

hezārān faşlı: Bülbüllerin mevsimi. İlkbahar.

Hezārān faşlı hezār āşinā olur ammā /O bülbüli görürüz bir dağı bahār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 13). [hezārān faşlı, -ı]

hıdīv: Vezir.

Ne tüvān-ger ne kerem-ver ne zevi'l-cāh yapar /Ne **hıdīv** ü ne müşīr ü ne şehin-şāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [hıdīv]

hıffetli: Hafif, zahmetsiz.

Mā'il olma cāme-i cāha gönül sıkletlidür /Hırқа-i faqrı libās it işte ol **hıffetlidür** (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [hıffetlidür, -dür]

hılāf: Zıt, gerçeğe aykırı, yalan.

Aldanma bād u bīdine zīrā **hılāfdur** /Bīd-i çemen iderse qadüñle müşācere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 1). [hılāfdur, -dur]

hıl'at-ı fāhır: Şerefli\kıymetli elbise\kaftan.

Tezyīn-i lafzı 'ayb diyenler neden dimiş /Ziyy-i nazīf **hıl'at-ı fāhır** degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [hıl'at-ı fāhır]

hıred-i hōrde-şinās: Nükteden anlayan akıl (kişi).

Hıred-i hōrde-şinās olamaz kes rehber /Hīç muhtāc mı fetvāya fütüvvet-pīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [hıred-i hōrde-şināsa, -a]

hırka-i fakr: Yokluk hırkası.

Mâ'il olma cāme-i cāha göñül sıkletlidür /**Hırka-i fakr** libās it işte ol hıffetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [hırka-i fakrı, -i]

hisset: Cimrilik. Bahillik. Tamahkârlık.

Hisseti gâlib olur dirler felek-meşreblerüñ /Süfre-i gerdünda devr eyleyen iki çörek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 9). [hisseti, -i]

hisset it-: Cimrilik etmek.

Hisset itmezdüm dilā naçd-i niyāzı şarfda /Nāzeninüm 'āşıkān-ı nāzkārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [hisset itmezdüm, -mezdüm]

hîç: 1. Katiyen, asla.

Bir haylidür ol yārı yitürdüm bulamam **hîç** /Ārām-ı dil-i zārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [hîç]

Bir haylidür ol yārı yitürdüm bulamam hîç /Ārām-ı dil-i zārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [hîç]

Dil dirler idi qanı şıcaq ber olacaqdı /Eyvāh o gam-h'ārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [hîç]

Cānā beni sen gāyb ideyazmış idüñ ammā /Ben de dil-i nā-çārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [hîç]

Efkāruñ ile eglenür idüm gece gündüz /Şimdi ben o efkārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [hîç]

Ben ol sere Maşūr-ı ser-dār-ı vefāyum /Aşılmağ için dārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [hîç]

Ağyārı da görsem seni der-h'ātır iderdüm /Cānā hem o ağyārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 12). [hîç]

Göz yaşlarum inci gibi şalkımlı dökülsün /Ben ol dür-i şehvārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 14). [hîç]

Göñlümde hayālātuñı taşvīr iderdüm /Ol şüret-i dīdārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 16). [hîç]

Ne yār ne ser ne elemdār ne gurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm bulamam **hîç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 18). [hîç]

Kāni mi ne dirlerdi kühen bendeleründen /Hālā o dil o kārı yitürdüm bulamam **hīç** (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 20). [hīç]

Saňa **hīç** söz mi te'sîr eyler ey Kānî ki sen h'ābān /Misāl-i aḥter-i tābında dikmiş āsumān gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [hīç]

Dil-berleri sensüz göze göstermedigüm **hīç** /Ey rüh-ı revān h'āhiş-i dīdāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [hīç]

Vaḳtiyle kılarum diyu her-bār nemāzı /Zāhid bize itdigün edā **hīç** çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [hīç]

Her ne çekilürse çekilür sevdiğüm ammā /Fahr-ı cühelā nāz-ı gedā **hīç** çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [hīç]

Rāşide eger olsa riyā mu'teber olmaz /Ahenksiz olduk da şadā **hīç** çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [hīç]

Ḳurbiyyet ider 'āşika İrās tesellî /Dil-ber olıcaḳ h'āne-cüdā **hīç** çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 10). [hīç]

Tevfîk eger terbiyeye virmese revnāk /Perverde-i ta'lîm Hudā **hīç** çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 12). [hīç]

Cānum da tenüm de saňa ḥayrān saňa ḳurbān /İtmezseñ o aḡyārı fedā **hīç** çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 14). [hīç]

Kānî ne be-taḥkîk-i terennüm köni ki zāḡ /Bülbül gibi de itse nidā **hīç** çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 16). [hīç]

Ey duḡter-i sütüde-şiyem niçe bir bu nāz /Kār eylemez mi **hīç** saňa sevdiğüm niyāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [hīç]

Ne deñlü taş baḡırlu olsa itmez nā-gehān teklîf /Mü'ezzinler menāre **hīç** bî-vaḳt ezān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [hīç]

Kāniyā nāfi' degül rüsvā-yı māder-zāda **hīç** /Ġāyret-i ihvān ile pend-i peder n'itseñ gerek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 19). [hīç]

Kānî şaḳın o şür-ı ḥired-süzden ki **hīç** /Hāl-i tebāḥ-ı 'āşıkınuñ āgehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 13). [hīç]

Esrārumı ḫurmadan ider cümle tırāş ol /Sırr şaḳlanamaz **hīç** 'aceb bir yere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [hīç]

Cāh u şeref-i dehre gönül baḡlamadum **hīç** /Ne fikr-i maḳāmāta ne ḥayr u şere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 15). [hīç]

Acımam 'ışkı ile zār u nizār oldıguma /Yār eger **hīç** ḳulaḳ tuḫmasa zār oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [hīç]

H'āb-āver olmanuñ **hīç** aşlın ider mi idrāk /Benden işit bu sırrı efsāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [hīç]

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /Hālüm neden perīṣān **hīç** şāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [hīç]

Hıdırın itme şikeste imtilhānsuz kimsenüñ /Kesr-i kalb-i ehl-i istignāya **hīç** kār itmez ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 4). [hīç]

Bir yemmde bul ki kaçresî feyz u kemāl ide /Bir bahre tal ki **hīç** bün ü pāyānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 4). [hīç]

Yoğ iken sīnede fikr-i dehenüñ bir zerre /**Hīç** memnūn degilem dünyede var olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [hīç]

Mānend-i sāmīrī viremez rūḥ fitneye /**Hīç** itmesün rakīb o bütle müsāmere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [hīç]

Bu sitem-verzler içre arama **hīç** mu‘īn /Kimse imdād idemez ‘avn-i ilāhdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 11). [hīç]

2. Yokluk, adem, hiçlik; yok olan, yok denecek kadar az olan.

Ne hoş kadem idi nevk-i ḥadeng-i nāz ammā /Teğāfül-i nighē bizde **hīç** ṭabān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 14). [hīç]

Dil ḥarīminde ne nā-maḥrem ne maḥrem ḳaldı **hīç** /Ravza-i dilde der ü dīvāra ḥācet ḳalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [hīç]

3. Bir işin herhangi bir zamanda yapılıp yapılmadığını sormak için soru cümlelerinde kullanılır.

Hīç göz göre geçmek niçe mümkün ola sende /Çeşmüm nighēm sırr-ı nihānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [hīç]

Cāy-ı emān ṭoḳunmamadur keyf-i zāhide /Biz **hīç** semt-i merd-i çenāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 6). [hīç]

Ey bād-ı şubḥ ‘āşıkı **hīç** yād ider misin /Bī-gānevār yā unudup yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [hīç]

Ne bu teğāfül-i nā-gāh u nevm-e ḡaflet /Uyur mı bister-i ḡafletde **hīç** ‘āşık olan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 20). [hīç]

Hıred-i ḥorde-şināsa olamaz kes rehber /**Hīç** muḥtāc mı fetvāya fütüvvet-pīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [hīç]

Hīç mümkün mi idi pā-bend-i zülfünden rehā /Āhū-yı ber-müşg-i gāv-ı bahrı ‘anber virme (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 13). [hīç]

Çeşmān u ebruvān u nigāh istemez güzel /İster mi **hīç** tīr ü kemān ter-keş iş eyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 8). [hīç]

Alnumda niçe anlar idi **hīç** beşāşet /Yoğ iken efendüm hele ben ānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [hīç]

3. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz.

Çanum yoluñı şulamağa hâzır iken **hiç** /Boş yerlere şular gibi akmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [hiç]

İş uşûlin buldı **hiç** edvâra hâcet kalmadı /Devr-i ebvâb itmege eţvâra hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [hiç]

hiçbir: Bir isimden önce getirilerek o ismin bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

Buña hâmuşlıktan gayrı **hiçbir** var mıdur çâre /Bu râzı ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [hiçbir]

‘İmâret-dâde-i mi‘mâr-ı ‘ışkuñ oldıgum günden /Ziyâret itmedük **hiçbir** hârâb-âbâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 6). [hiçbir]

hicrân: Ayrılık, ayrılık acısı.

Ğam dilde şururken yine **hicrâna** şataşduğ /Çarh-ı felek itdi kederi zam zam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 25). [hicrâna, -a]

hikem-i hazret-i Hağğ: Cenabıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi layık olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı.

‘Ârif edeb-âmüz olur her revişinde /‘Âkil **hikem-i hazret-i Hağğa** nazâr eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 12). [hikem-i hazret-i Hağğa, -a]

hikmet: Hak ve hakikate uygun, kısa ve manalı söz.

İdüp âmîhte **hikmetle** revnağ vir mazâmîne /Tasavvuf ile behişt ‘âcil eyle bezm-i ‘irfânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 9). [hikmetle, -le]

hilâf-ı cins: Kendi soyundan, ırkından olmayan.

Şarar gelmez kişiye kendü cinsinden kim olsa da /**Hilâf-ı cinsi** ço akrânla eşbâhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [hilâf-ı cinsi, -i]

hilâl-i hâle-pîrâ: Etrafına ışık, parlaklık, süs veren ay.

Felek im-şeb **hilâl-i hâle-pîrâyı** idüp der-dest /Hemânâ döndi ol dervîşe tütmiş bir kemer keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [hilâl-i hâle-pîrâyı, -yı]

h̄ilekār: Hileci.

H̄ilekāra ta'neden urtulmaa yokdur mecāl /Kim ser-i k̄uhsārda r̄ubāh da urtulmadı (Kānî Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [h̄ilekāra, -a]

himmet: Lütuf, kerem, yardım.

Keřtī-i tevekkülle gönül eylese gül-geşt /**Himmet** aña bambaşkaca yelken gibi olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [himmet]

himmet eyle-: Lütuf, kerem, yardım etmek.

Gel ey h̄adi-i rāh-ı ışk gitme ayrı bir semte /Biraz da **himmet eyle** Kāni-i güm-rāhla ol sen (Kānî Divanı, Gazel 134, Mısra 12). [himmet eyle]

himmet it-: Yardım etmek, gayret etmek, emek vermek.

Olsa pervāza gönül āmāde p̄ir-pervāndur /**Himmet itmez** řanma řıd-ı niyyetūñ pervānesi (Kānî Divanı, Gazel 189, Mısra 4). [himmet itmez, -mez]

himmet-i k̄utāh: Yetersiz iyilik.

Dime hergiz bu uzun bu ışa ta'dīl-i erkān it /Ki ne ul-i emel ne **himmet-i k̄utāhla** ol sen (Kānî Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [himmet-i k̄utāhla, -la]

h̄isāb: Hesap, ölçmek, düşünmek.

Vezneyledi m̄izān-ı felek kadr̄ümi şad-hāmd /Ol vezn **h̄isābınca** hele bir are düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 20). [h̄isābınca, -ınca]

h̄isseyle-: Sezmek, fark etmek.

ama'kār-ı viřāli olduuñ **h̄isseyledi** Kānī /Peşin söyletmeyüp bu nad-i cānı virmeli ister (Kānî Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [h̄isseyledi, -di]

h̄od-be-h̄od: Kendi başına, kimseye danışmadan, kendiliinden.

am-ı hicrānı sessizden gelür teklīfsiz ammā /O āfet **h̄od-be-h̄od** gelmez saña āvāz-ı pā umma (Kānî Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [h̄od-be-h̄od]

H̄od-be-h̄od z̄ünnār-bend-i tāze ahd oldum bugün /Güşe-i vaħdetde Kānī h̄od-perest olmuş yine (Kānî Divanı, Gazel 156, Mısra 9). [h̄od-be-h̄od]

hod-bîn: Sadece kendini gören, mağrur, kibirli (kimse).

Uğratma rakîbi ki saña toğrica bakmaz /‘Âkil geçinür gerçi ki **hod-bîndür** ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [hod-bîndür, -dür]

hod-menişân: Kendi tabiatı.

O şâh-bâza tuzakdur bu halka-i tevhid /Nedür bu **hod-menişânda** olan yalan tolan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 18). [hod-menişânda, -da]

hod-perest ol-: “Kendine tapan” Kendini beğenmiş (kimse) olmak.

Hod-be-hod zünnâr-bend-i tâze ‘ahd oldum bugün /Güşe-i vahdetde Kânî **hod-perest olmuş** yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [hod-perest olmuş, -miş]

hokka ağız: Küçük ve biçimli ağız.

O kaymak gibi ten **hokka ağızla** şîr-i reng-endâm /Dil-i bî-sûda ihtâr itdi geşt-i deşt-i Eyyübî (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 5). [hokka ağızla, -la]

hokka-dehân: Ağzı hokka gibi küçük olan, hokka ağızlı.

Yokluğla idi şöhreti ol **hokka-dehânüñ** /Fâş eyledi sırr-ı dehenin söyleye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [hokka-dehânüñ, -uñ]

hoş: Güzel, çok güzel, zarif.

Bir **hoş** kanarya rengi virüp perr-i nâleye /Zerd itdi gül-ruhânımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 29). [hoş]

Kânî o **hoş** girişmeler ol hoş çıkındılar /İtdi beni esîr-i telâş ol garîm-i nâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 13). [hoş]

Kânî o hoş girişmeler ol **hoş** çıkındılar /İtdi beni esîr-i telâş ol garîm-i nâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 13). [hoş]

Muvâfıkdur hevâ-yı ıışk ervâha hevâlarda /Nevâ-yı şevk gâyet sevdiğüm **hoşdur** nevâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [hoşdur, -dur]

hoş gel-: Hoş gelmek, iyilikle birlikte gelmek.

Ey benüm bahçe-i vech-i hasenüm **hoş geldüñ** /Gülşen-i hüsn-i dilüm gül bedenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 1). [hoş geldüñ, -düñ]

Ey benüm bahçe-i vech-i hasenüm hoş geldüñ /Gülşen-i hüsn-i dilüm gül bedenüm **hoş geldüñ** (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 2). [hoş geldüñ, -düñ]

Şekkeristân-ı melâhat saña mı manşib idi /Ey benim tûṭî-i nâ-kes suhenüm **hoş geldün** (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 4). [hoş geldün, -dün]

Dilenüp gezmede ben gâh zekât-ı hüsünü /Dilümi kârd-ı gamla delenüm **hoş geldün** (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [hoş geldün, -dün]

Uzayup nâzişi günden güne mânend-i berât /Defter-i mehr-i vefâyı dürenüm **hoş geldün** (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 6). [hoş geldün]

Nâz iden âhîr-i hüsünde haṭ-ı sebzi ile /Vâdi-i hüsnde Hızra irenüm **hoş geldün** (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 10). [hoş geldün, -dün]

Dilini çiyneyerek nâz iderek Kânîye /Şekkerîn harf-i zebânın gevenüm **hoş geldün** (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 12). [hoş geldün, -dün]

hoş gör-: İyiyeye yormak; hoşgörü ile karşılamak.

Ne deñlü cevri iderseñ **hoş görür** elbet anı ‘aşık /Kişiyeye sevdiginden her ne eylerse yamân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [hoş görür, -ür]

hoş tut-: Kedere, tasaya yer vermeden keyifli yaşamak. Değer vermek, kıymet bilmek.

Beş on günlük misâfirdür tenüñde cânüñ **hoş tut** /Kafesde çarpınan murğ-ı dil-i nâlânüñ **hoş tut** (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [hoş tut]

Beş on günlük misâfirdür tenüñde cânüñ **hoş tut** /Kafesde çarpınan murğ-ı dil-i nâlânüñ **hoş tut** (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [hoş tut]

Havâşş-ı zâhir ü bâṭın saña imdâd iderlerdi /İdüp inşâf lâ-büd sen daḥı yârânüñ **hoş tut** (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [hoş tut]

Çün ayrılsañ gerek bi’l-ıztırâr elbet ahibbâdan /Cefâ görseñ de Yûsuf-vâr sen ihvânüñ **hoş tut** (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [hoş tut]

Emânet itdüm Allaha seni ey gözlerüm nûrı /Karîbü’l-‘ahd yolcıdur efendüm Kânîñiñ **hoş tut** (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [hoş tut]

Bile düşdi senüñle bi’l-ma‘iyye kaldı bu a‘zâ /Medâr-ı vüs‘at-i devr ser ü sâmânüñ **hoş tut** (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [hoş tut]

hoş-hâl: Mutlu, mesut, memnun.

Temîz aşhâbı zevk-ı hâl ile **hoş-hâldür** her vaḫt /Çü ibnü’l-vaḫt vaḫf-ı intizâr olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [hoş-hâldür, -dür]

hoş-nümā: Güzel görünme.

Pek rû-sefîd şâf-derûn **hoş-nümā** gerek /Olmaz siyâh şaħra-i bed-gevher āyine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [hoş-nümā]

huceste-baħt olan: Uğurlu, hayırlı talihe sahip olan kişi. Şanslı.

Huceste-baħt olan ebvâb-ı şāhāna varur varmaz /Hudā-perver olan ümmîd h̄'āhāna varur varmaz (Kânî Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [huceste-baħt olan]

hudā: Allah, Tanrı, Rabb.

Tevfîk eger terbiyeye virmese revnāk /Perverde-i ta'lim **Hudā** hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 12). [hudā]

hud'a it-: Aldatmak, hile yapmak.

Hud'a itme kavlı ü fi'lünde şaħın 'āriflere /Meşreb ehli istemez sâğarda ıl deñlü direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 11). [hud'a itme, -me]

hudā-perver olan: Allah'ı seven kişi.

Huceste-baħt olan ebvâb-ı şāhāna varur varmaz /**Hudā-perver olan** ümmîd h̄'āhāna varur varmaz (Kânî Divanı, Gazel 76, Mısra 2). [hudā-perver olan]

hudā-yı hāne Allah'ın evi. Gönül.

Dil āgeh olmayıcağ dīde rüşenā olmaz /**Hudā-yı hāneye** muħtācdur güşāyiş-i bāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [hudā-yı hāneye, -ye]

hulāşa: Kısacası, özet olarak.

Alduñ gönülcüğüm beni koyduñ zebūn u zār /İtdüñ **hulāşa** āteş-i 'ışkum şabır-güdāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [hulāşa]

hulq: Huy, tabiat, yaratılış.

Hulqı hep sâbit-kağem olsun diyen her kārda /Olmasun mānende-i devr-i felek kendü dönek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [hulqı, -ı]

hūm: Şarap küpü.

Zinhār atmasun tıpayı **hūm** gibi oda /Sākī bir ihtimāmlıca birke şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [hūm]

ḥumār: İçkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik. Yanlış, hata.

Ḥelāl-zāde şikest itdidin dürüst eyler /**Ḥumārını** yine kendüsi def' ider mey-i nāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [ḥumārını, -ını]

ḥumār-ı ḥasret: Hasretinin sersemliği.

N'ola ser-şār-ı şahbā-yı sürür olsam bu demlerde /**Ḥumār-ı ḥasretüñle** ḥayli dem maḥzūñnam sākî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 14). [ḥumār-ı ḥasretüñle, -üñle]

ḥumār-ı hecr: Ayrılık sarhoşluğu.

Neş'e-i vaşlı **ḥumār-ı hecre** hem āğūş idüp /Çekmesün ḥamyāze-i ḥasret kaçığı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [ḥumār-ı hecre, -e]

ḥummā: Hastalık eseri olarak vücuda arız olan şiddetli hararet. Sıtma.

Ḥummā şanur eylerse şitā mevsimi lerze /Emvāc-ı dü-ḥāşşiyet-i cūş-ı tebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [ḥummā]

ḥummā-yı firāk: Ayrılık ateşi.

Derletdi ten-i Kāñiyi **ḥummā-yı firākuñ** /Sevdüm seni cānā yine āteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 9). [ḥummā-yı firākuñ, -uñ]

ḥūn: Kan.

Başarken gerden-i kāfūr-gūna ḥīn-i bismilde /Nedür bu cūş-iş-i pey-der-pey ey kaçşāb **hūnumda** (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [hūnumda, -umda]

ḥun āğışte: Kan bulaşmış, kan içinde.

Gözüm merdümleri āğıştēdür ḥun ben şehīd-i 'ışk /Baña ādem dinür mi ğayrı ādem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [ḥun āğıştēdür, -dür]

ḥūn-ı germ: Sıcakkan.

Göñül dirler aña nām-ı diğer yek-kaṭre **ḥūn-ı germ** /Bu gül-bünde hemān bir gönçe-i ne-küşüdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [ḥūn-ı germ]

ḥūn-germ ü dil-nerm: Sıcakkanlı ve yumuşak gönüllü (merhametli).

Şevkden **ḥūn-germ ü dil-nerm** olmaduḳca Kāñiyā /Serd-i dil bu bezm-i germ-ā-germde şā'ik midür (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 15). [ḥūn-germ ü dil-nerm]

h n : I. Kan dökmeye alışık (kimse), zalim, katil. II. Sevgili.

Ne mümkindür o **h n deň** řik yet eyleye K n  /řik yetler yine varsa dil-i mecr h dandur hep (K n  Divanı, Gazel 10, Mısra 13). [h n deň, -deň]

Yuvalanmak ser-i  uřř ka bir b z ced r K n  /Keser  uřř kınınuň başların ol **h n ** yuvalarda (K n  Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [h n ]

h n-ı ş hed : şehitlerin ( şıkların) kanı.

H n-ı ş hed  her günehi maĥv eyler /Da'v  v  suĥen reřĥ-i şeh det yayĥar (K n  Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [h n-ı ş hed ]

h n lik: Kan dökmeye alışmışlık, zalimlik.

Nedür **h n lig n ** cell d mı mirr h mi ne olduň /Meger ferm n b -derm n nefy   katl-i  am alduň (K n  Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [h n lig n , - n ]

h r: I. Cennet kızı. II. Çok güzel kız veya kadın, huri.

Senden  zge dil-r b y  **h r** olsa istemem / ft b- s  ser- -p  n r olsa istemem (K n  Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [h r]

h ri v  g lm n git-: Beka  lemine melek olarak gitmek.

Tıfl iken olan  azim-i  uĥb  şu fen da / ns n gelecek **h ri v  g lm n gidecekdür** (K n  Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [h ri v  g lm n gidecekdür, -ecekdür]

hürşid: 1. Güneş.

Muĥabil düşdi m h yek-şebe **hürşide** mařrıĥda /Tutar bir p r-i n r n ye şan bir s m-ber keşk l (K n  Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [hürşide, -e]

 y ne-i ruĥs rına reşk eylese **hürşid** /Meh-t b geyer ĥasret ile c me-i m tem (K n  Divanı, Gazel 126, Mısra 9). [hürşid]

2. I. Güneş. II. Sevgili.

B -t yy-ı mes fe su-yı ĥaĥka g zer eyler /Ol **hürşide** kim kendi özinden sefer eyler (K n  Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [hürşide, -e]

Eşküm o ş h  görse yolında seb l olur /**Hürşid**  n nde necm-i S reyy  sefil olur (K n  Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [hürşid]

S ĥ  ne dem ki s gar-ı řaĥb y  t ldurur /**Hürşid** ş n ki n r  ile ayı t ldurur (K n  Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [hürşid]

hürşid behrelü: Güneş kısmetli. (güneş kadar parlak, aydınlık nasipli).

Kânî o ay çehrelü **hürşid behrelü** /Niçün gâzabla ağzına ayı taldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 11).
[hürşid behrelü]

hürşid-i dırağşân: Parlak güneş. (sevgili, saki).

Mâh-ı maşûf-veş alsun ele cām kahve /Devr-i meclisde o **hürşid-i dırağşân** yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 4). [hürşid-i dırağşân]

huşk ü ter: Kuru ve yaş (istisnasız her şey anlamında).

Haķikat-ı zâhir her **huşk ü ter** ‘unvân-ı bātındur /Derūnuñ inkişâfı sîne-i meşrûhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [huşk ü ter]

Eyler o hükmi **huşk u tere** baħr u berre hep /Li’llâh âh-ı huşku ya çeşm-i teri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 11). [huşk u tere, -e]

huşk-şâh-ı cism: Varlığın kuru dalı. (Aşğın kuru dal gibi olmuş zayıf bedeni).

Getürmez cünbişe bu **huşk-şâh-ı cismimi** devrân /Beni bir şalla şırt eyler kucaqlar şarşarum yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 35). [huşk-şâh-ı cismimi, -imi]

huşk-sâl-ı vağset: Tenha, ıssız kuraklık.

Yolum hep **huşk-sâl-ı vağsete** düşdi bu esnâda /Kurıdı qanı cism-i zârumuñ hergiz terüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 31). [huşk-sâl-ı vağsete, -e]

huşul-i maṭlab: Taleplerinin hasıl olması.

Bârgâh-ı ğayrıdan umma **huşul-i maṭlabı** /Âdeme her ne virürse şâh-ı istiğnâ virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [huşul-i maṭlabı, -ı]

hüy-ı hacâlet: Utañ teri.

Ruhsârımı çün eşk-i nedâmet yayqar /Esrârımı hep **hüy-ı hacâlet** yayqar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [hüy-ı hacâlet]

huzür-ı yâr: Sevgilinin huzurunda, makamında.

Huzür-ı yârda rüy-ı siyâhdur maṭlûb /Felekde girmege ol meclise sitâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 9). [huzür-ı yârda, -da]

hücüm it-: Saldırmak.

Dīvāne-vār nā-be-mahāl cānuma hücüm /İtmez dime nigāhuñı cānā ider şakın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [hücüm itmez, -mez]

hücüm-ı şaḥne-i ḥiss: Duygu emirinin hücüm etmesi, saldırması. Duygulanmak, hislenmek.

Benüm reftār-ı süstüm süsti-i peymānedendür hep/**Hücüm-ı şaḥne-i ḥiss** şive-i mestānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [hücüm-ı şaḥne-i ḥiss]

hükme eyle-: Hükme varmak, karar vermek hükmetmek.

Eyler o hükmi ḥuşk u tere baḥr u berre hep /Li'llāh āh-ı ḥuşku ya çeşm-i teri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 11). [hükmi eyler, -r]

ḥümā: I. Talih kuşu. II. Sevgili.

Giryeden şanma ağardı dīde-i giryānumuz /Sen **Ḥümāy**ı şayd için ḳurduḳ bir iki yerde āḡ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [ḥümāy, -y]

hüner da'vāsın eyle-: Bir işte usta olduğunu, marifetli olduğunu iddia etmek.

Hüner da'vāsın eylerse ne ḡam her sifle-i bī-hūş /Şadā efzün-ter oldıḡı ma'lūm olsa mīnā-būş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 1). [hüner da'vāsın eylerse, -rse]

hürmet ifā it-: Hürmet etmek, saygı göstermek.

Peder Haḳḳın şayar 'ālemde bir evlād mı ḳaldı /Birāder **hürmetin ifā ider** bir yād mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [hürmetin ifā ider, -er]

ḥüseyni: Klasik Türk müziğinde düḡâh perdesinde karar kılan bir makam.

Çıḳardum tā **Hüseyniyye** biraz eyyām eḡḡānı /Muḥayyer oldı vuşlatda ḳarār ol gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 15). [hüseyniyye, -yye]

'İşḳuñ dili 'uşşāḳı **Hüseyniye** çıḳardı /Taḥsīn ide gör ḥüsnuñi iḥsān saña ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [hüseyniye, -ye]

ḥüsnin ḥiç nokta ḳon-: Sevgilinin güzelliğine nokta konulamaması. Duru bir güzelliḡe sahip olmak. Güzelliḡinin eleştirilecek bir yanı olmaması ve kesintiye uğramaması. Sevgilinin rakiplerden arı olması.

Görüp hüsünin dimiş hîç nokta konmaz /Dimek ister rakîb ol yâra bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 5).
[hüsünin hîç nokta konmaz, -maz]

hüsün: Güzellik.

‘İşkûñ dili ‘uşşâkı Huseynîye çıkardı /Taḥsîn ide gör **hüsünüñi** ihsân saña kaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [hüsünüñi, -ünüñi]

O kim taḥdîr ezelde **hüsünin** anuñ bî-zevâl itmiş /Öñünde sām da esse bozulmaz añladuḡ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [hüsünin, -in]

hüsün u ân: 1. Güzellik ve cazibe.

Bu **hüsün u ân** sende midür bilmem anı ben /Esrâr-ı hüsün ü ‘ışk ise ol anda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [hüsün u ân]

Ḥaṭ-âver olmuş eyyâm-ı bahâr **hüsün ü ân** geçmiş /Bilür ol şüh görse ‘aşıkın ammâ zamân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 1). [hüsün ü ân]

Dâ’im birâderine çeker **hüsün (ü) ânda** /Bintü’l-‘ineb ki vâlikesinden cemîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 7). [hüsün (ü) ânda, -da]

2. Güzellik. (Sevgiliye kavuşma anı).

An an da ağla derd ile ol anı bir zamân /An an vücüd mülkini ol **hüsün ü ân** deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [hüsün ü ân]

hüsün-i edâ: Güzel söyleyiş.

Ṭatlu dildür dil-bere lâzım olan **hüsün-i edâ** /Lebleri dendânları şehdâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 5). [hüsün-i edâ]

hüsün-i leylî: Leylâ'nın güzelliği.

Deşt ü kühü niçe ṭoldurmaya Mecnûnlar kim /**Hüsün-i Leylî** bu tecellîkdede küh-der-küh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 8). [hüsün-i leylî]

hüsün-i ta’bîr-i merâmum it-: Yapmak istediklerimi anlatma, yorumlama güzelliği.

Zebânum **hüsün-i ta’bîr-i merâmum itmeden** ‘âciz /Kelâmum imtizâc-ı ḥarf-i istiḥsâna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [hüsün-i ta’bîr-i merâmum itmeden, -meden]

ḥ̣'āb: Uyku.

Dem-i vişāl dem-i vā-pesīne tev'emdir /Seherde gālib olur dirler ekseriyā **ḥ̣'āb** (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [ḥ̣'āb]

ḥ̣'āb-āver: Uyku getiren.

Ḥ̣'āb-āver olmanuñ hiç aşlın ider mi idrāk /Benden işit bu sırrı efsāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [ḥ̣'āb-āver]

ḥ̣'āb-ı nāz: Naz uykusu.

Uyanuḡ şandum ol şūḥı uyurken **ḥ̣'āb-ı nāz** içre /Ḳulaḡ tıtdum degül āgāḥ gūyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [ḥ̣'āb-ı nāz]

Ben olmuşdum ḥarāb-ender-ḥarāb neş'e-i şevḡuñ /Sen olmaduñ mı **ḥ̣'āb-ı nāzdan** āgāḥ tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [ḥ̣'āb-ı nāzdan, -dan]

ḥ̣'ābīde: Uyumuş, uykuya dalmış.

Ḥ̣'ābīde iken gördüm iki busecik aldum /Öpdüm dehenin yoḡ yere hep ḡanımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [ḥ̣'ābīde]

ḥ̣'āhiş: İstek, arzu.

Vişālin **ḥ̣'āhişin** 'arz eylemişdüm cān-güstāḥuñ /Anı da añladuñ bildüñ ḡaber birdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 11). [ḥ̣'āhişin, -in]

Seni ey şūḡ vaşfa **ḥ̣'āhişüm** var maḡz-ı ḡāḡırda /Velī ḡarc itmeḡe şāyeste cevher-nīst zāhirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 1). [ḥ̣'āhişüm, -üm]

ḥ̣'āhiş eyle-: Arzulamak, istemek.

Eyler vişāli ḥ̣'āhiş eger ister istemez /Gördi ki vaşlı cān deḡer ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [ḥ̣'āhiş eyler, -r]

ḥ̣'āhiş-i dīdār: Yüzünü görme isteḡi.

Beni görmek hevāsından geçerse varırum dirse /Eger ben **ḥ̣'āhiş-i dīdārı** göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 10). [ḥ̣'āhiş-i dīdārı, -ı]

Dil-berleri sensüz göze göstermedigüm hiç /Ey rüḡ-ı revān **ḥ̣'āhiş-i dīdāruñ** içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [ḥ̣'āhiş-i dīdāruñ, -uñ]

ḥ'ānçe-i se-rūze: Üç günlük sofracık. Geçici nimetler.

Şāhān-ı 'ıŝk müŝtehī-i ḥ'ān-ı 'ıŝkdur /Bu **ḥ'ānçe-i se-rūzeyeye** ammā şehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [ḥ'ānçe-i se-rūzeyeye, -ye]

ḥ'ān-ı ğam: Gam sofrası.

Tā 'arşa-i ḥaŝre varıcağ rāh-ı ğamuñda /'Uŝŝāk senüñ **ḥ'ān-ı ğamuña** çoqnurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 6). [ḥ'ān-ı ğamuña, -uña]

ḥ'ān-ı viŝāl: Kavuşma lütfu.

Ḥān-ı ḥalīl mi baña **ḥ'ān-ı viŝāl** mi /Ḥān-ı ḥalīl didigimüz ḥande mi 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [ḥ'ān-ı viŝāl]

ılıca: Kaplıca, sıcak su kaynağı. (Gözyaşı).

Çeşmüm **ılıca** seyrin idüp sīneye şapdı /Germābe ararken hele külhānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [ılıca]

'innīn: Kısır.

Zāhirle iş olmaz ki işüñ bāḥını vardur /Toğursa inanma ki o **'innīndür** ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 28). ['innīndür, -dür]

ışıldar eñserü: İşıldayan çivi. (Aşığın yanan, mahvolan bedeninden geriye kalan işe yarar bir şey).

O rütbe kālībüm maḥv itdi nār-ı şevk-i 'ālem-gīr /Ki ḥākister miyānında **ışıldar eñserüm** yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 42). [ışıldar eñserüm, -üm]

'ışk: Aşk, yoğun sevgi.

'Aıklkārı degüldür **'ışk** Eflātün da olsañ /Biraz Mecnünca eṭvārlar ister deli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). ['ışk]

Göñülde **'ışk** yoğ ise ŝarābı neylersin /Ḥarāret olmayıcağ dilde ābı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 1). ['ışk]

Ḳuş ḳondurur ser-i suhane Ḳays-vār **'ışk** /Ḳonmaz bu mürğ egerçi ki her āŝiyāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 3). ['ışk]

Acımam **'ışkı** ile zār u nizār olduğuma /Yār eger hīç ḳulağ tuṭmasa zār olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 1). ['ışkı, -ı]

‘İşkuñ şanemā mülk-i dile velvele virdi /Bīm-i haṭ-ı ‘anber-şikenüñ zelzele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [‘işkuñ, -uñ]

‘İşkuñ dili ‘uşşâkı Huseynîye çıkardı /Taḥsîn ide gör ḥüsünüñi iḥsân saña qaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [‘işkuñ, -uñ]

Ben ‘ışk ile virmişdüm o magfûra nümâyiş /Ol bilmedi qadrin yine taşlarla döğündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 13). [‘ışk]

Bir kerre senüñ ‘ışkuñ ile uğraşa ‘âdem /Ġayrı kedere var mı naẓar virdi söğündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [‘işkuñ, -uñ]

Bir müslim-i müselle müñ ‘ışkıyla âhimuz /Tāv-ḥâne-i zemîn-i Buḥārâyı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [‘ışkıyla, -ıyla]

Senüñ ‘ışkuñdan özge var mı şimdi mā-melek ğayrı /Derün bîrün ğamuñla her ne var ol gitdi ben qaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [‘ışkuñdan, -uñdan]

Kânî egerçi itmez isem kimseye vefâ /Şad şad hezâr şükr ki ‘ışka vefâm var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [‘ışka, -a]

Kâniyâ ‘ışk ile yanmağa bir çäre ara /O zebânî-beçenüñ qartı ne nev-resi ne (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [‘ışk]

‘ışk u ḥasen: Güzellik ve aşk.

Birbirine ṭayandı yine ‘ışk u ḥasen âh /Ol iki belâ-yı ezeli belbele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [‘ışk u ḥasen]

‘ışka düşeli: Aşka düştüğümden beri.

‘İşka düşeli dâdelerüm itmedi râḥat /Yoluñda senüñ virdi niçe kerre dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 3). [‘ışka düşeli]

‘ışkuñ şereri: (Senin) Aşkının kıvılcımları.

Şimşek gibi ‘ışkuñ şereri dilde çakarken /Mey-ḥânedeki bâdeyi çakmağ ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [‘ışkuñ şereri]

‘ıyâr-ı külçe-i iḥlâş: Saf ve temiz sevgi madeninin ayarı, değeri.

Müzeyyefdür ‘ıyâr-ı külçe-i iḥlâş her yerde /Bu dârü’z-zarbdâ ḥâliş ‘ıyârı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 17). [‘ıyâr-ı külçe-i iḥlâş]

‘ıyd: Bayram.

Bu fikre hâṭıra gelmezden evvel el-vedā‘ eyle /Hezārān ‘ıyd gelse bī-vefādan merḥabā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [‘ıyd]

‘ıyd-ı vaşl: Kavuşmanın bayramı.

İder bir gün işâret ‘ıyd-ı vaşla gūşe-i ebrū /Görürler rûze-dārān-ı ğamuñ āyīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [‘ıyd-ı vaşla, -a]

‘ıyd-i vişāl it-: Sevgiliye kavuşmanın bayramını yaşamak. Bayram etmek.

Eger ‘ıyd-i vişāl itse taḥarrüb /Ḥarām olsun raḳībe bûse bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 3). [‘ıyd-i vişāl itse, -se]

ıztırārī: Mecburi, zorunlu.

Bahār-ı ḥasretüm dīdār-ı yāri yıl geṇer görmem /Gönül de gitdi elden ıztırārī yıl geṇer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [ıztırārī]

i-: İ- yardımcı fiili, ek fiil.

Manşūrī çün gül-i ser-i dār idecekdiler /Sırr-ı ene’l-ḥaḳı açacak **idi** çekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [idi, -di]

Ben dir **idüm** ki berāber olalum ḥayli zamān /Ḳalmamış ḳısmeti bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [idüm, -düm]

Dir **imişsin** ‘āşıḳān mest-i müdām olmaḳ gerek /Cām-ı şevḳuñ dürdan bir kez gören ayıḳ midur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [imişsin, -mişsin]

Ḳıdem da‘vāsı eylerdüñ raḳīb-i ḥādise her gāh /Saña bu faḥr yetmez mi **idi** övüldiğüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 16). [idi, -di]

Yāruñ bize itdiği hep cevr ü cefā **idi** /Oldı hep itdigine peşīmān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [idi, -di]

Dil dadanmış **idi** nuḳl-i ḥoş-güvār-ı vaşluña /Şimdilik zehr-āb-ı hicrāna ḳoraldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 11). [idi, -di]

Başı ḳaysı mı **idi** Leylā’nuñ āh u zār-ı Ḳays /Ya’ni Mecnūn ‘aḳıllı dīvāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [idi, -di]

Şekkeristān-ı melāḥat saña mı manşib **idi** /Ey benüm tūṭī-i nā-kes suḥenüm ḥoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [idi, -di]

Alnumda niçe anlar **idi** hīç beşāşet /Yoğ iken efendüm hele ben ānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [idi, -di]

Ben de ‘aşıklar ‘idādından olaydum ma’dūd /Bāğda bakmaz **idüm** şekl-i hezār olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [idüm, -düm]

Geçerken zîr-i kâşâneñden itdüm âh tıyduñ mı /Efendüm korķaram uykuda **idüñ** âh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [idüñ, -düñ]

Ne hoş kadem **idi** nevk-i ĥadeng-i nâz ammâ /Teğâfûl-i nigeñ bizde ĥiç tañân mı ĥodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 13). [idi, -di]

Nigâh-ı nâza da kâ’il **idük** dirîğ itdi /Zebân-ı nâz yine yâ bāri tercemân mı ĥodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 19). [idük, -dük]

Amân amân diyerek pây-ı nâza düşmüş **idüm** /Belâ bu düşmege de tañat ü tüvân mı ĥodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 23). [idüm, -düm]

Gül-i ruĥsâruñ **idi** behçet-i cân u dil-i zârum /O daĥı Şimdi oldı gözde ĥâr ol gitdi ben ĥaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 3). [idi, -di]

Saña ‘aşığ degülken ‘âr u nâmus **idi** endişem /Hebâ oldı sevelden neng ü ‘âr ol gitdi ben ĥaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 9). [idi, -di]

Ėam-ı aĥyâr u fikr-i yâr **idi** cân yoldaşum ‘umrâ /Benümle olmadı bir laĥza yâr ol gitdi ben ĥaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 13). [idi, -di]

Benümsin ben senüñ zanneyler **idüm** bir zamân ammâ /Sen olduñ âşinâ-yı Şad-hezâr ol gitdi ben ĥaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [idüm, -düm]

Ser-i Şeh-râh-ı vuşlatda piyâde **idüm** ey Kânî /Ėün oldı eşheb-i nâza süvâr ol gitdi ben ĥaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 17). [idüm, -düm]

Sâde gül-i ĥod-rüya müşâbih **idi** daĥum /Her bergini ben bir gül-i Şad-berg ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [idi, -di]

Bir kez seni sersem o ser-i Şuffe-i vaşla /Biñ ĥamla ser-i ‘aŐıkuñ olmaz **idi** sersem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [idi, -di]

Bu daĥ u Őerĥalar sebeb-i inŐirâĥ **idi** /Ėalbüm nigâh-ı nîmi bütün yâre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 5). [idi, -di]

Ėiç mümkin mi **idi** pâ-bend-i zülfünden rehâ /Ėhü-yı ber-müşg-i ĥâv-ı baĥrı ‘anber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 13). [idi, -di]

Bir ĥörünmezce belâ **idi** ezel ‘uŐŐâķa /Şimdi Ėaĥķ Őaķlaya kend’özini izĥâr itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 3). [idi, -di]

Yoĥluĥla **idi** Şöhreti ol ĥoķķa-deĥânuñ /Fâş eyledi sırr-ı dehenin söyleye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [idi, -di]

Olurdı büt-perest âzâdegân-ı ribķa-i Şüret /Eger keşf olsa **idi** Şüret-i ‘ibret-nümâ-yı ‘iŐķ (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 4). [idi, -di]

Dil dirler **idi** ĥanı Őıcaķ ber olacaķdı /Eyvâh o ĥam-ĥ’ârı yitürdüm bulamam ĥiç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [idi, -di]

Cānā beni sen ğayb ideyazmış **idüñ** ammā /Ben de dil-i nā-çarı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [idüñ, -düñ]

Düşmez dir **idüm** büsesinüñ mevsimin ammā /H̄'āb aldı şeker bādem-i çeşmin düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [idüm, -düm]

Efkāruñ ile eġlenür **idüm** gice gündüz /Şimdi ben o efkārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [idüm, -düm]

i'āde: Eski haline getirme, iyileştirme.

Dil-ġastelerüñ başı ucında ıurur ol şüh /Şüretde i'āde içi telķindür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 16). [i'āde]

ibn-i vaķıt: Zamanın gerektirdiği şekilde hareket eden, zamana uyan, mizaca ve duruma göre konuşan kimse.

Ol **ibn-i vaķıt** kim ola dānişver-i her-ġāl /Taklīd-i reh ü resm-i şī'ār-ı peder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [ibn-i vaķıt]

ibnü'l-vaķıt: Geçmiş ve gelecek kaydından kurtulup kendisi için sadece içinde bulunduğu zaman var olan ve o zamanın gereklerini yerine getiren (kimse).

Temiz aşġabı zevķ-ı ġāl ile hoş-ġāldür her vaķıt /Çü **ibnü'l-vaķıt** vaķf-ı intizār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [ibnü'l-vaķıt]

iç: Gönül, kalp.

Dil-ġastelerüñ başı ucında ıurur ol şüh /Şüretde i'āde içi telķindür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 16). [içi, -i]

içinde: Dahil olmak, içinde olmak.

Ne **içinde** ne ıaşında ne ikiden ġāli /Cünbiş-i rüh-ı revān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [içinde]

Bu bir sār meseldür iş **içinde** var iken işler /Fitili alsa işler işledükce yāreler işler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [içinde]

Bir merhem 'aceb var mı didüm dāđ-ı derūna /Güldi didi gel leblerimi em em **içinde** (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [içinde]

Söz ıalmadı ki söylene bilmem hele Kāni /Kaldum bir alay bi-hüde-ġü sersem **içinde** (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 30). [içinde]

Düşdi güzelüm pāyımıza ġam ġam **içinde** /Cevher gibi tiğ-ı dü-per-i ġam ġam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [içinde]

Düşdi güzelüm pâyımıza ğam ğam içinde /Cevher gibi tîğ-ı dü-per-i ğam ğam **içinde** (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [içinde]

içinden birisi: (Âşıkların) Arasından biri.

Şoruñ ‘uşşâķına āyā birisi içinden /Tayanur mı hele bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [içinden birisi]

içlük: İç gömleği.

Bir çeşm-i bülbül **içlügi** var gönçenüñ geyer /Şoydıkca cāmedānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 21). [içlügi, -i]

içre: İçinde, arasında.

Kānî bu gevher adını virme kimesneye /Kān cevher **içre** mi ya cevher kānda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [içre]

Uyanuķ şandum ol şūhı uyurken h’āb-ı nāz **içre** /Kulaķ tıtdum degül āġāh güyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [içre]

Dīde tūfānzār-ı eşķ **içre** iki girdābdur /Çār-mevc-i giryedür ya bār ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [içre, -re]

Bu sitem-verzler **içre** arama hīç mu‘īn /Kimse imdād idemez ‘avn-i ilāhdan ġayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 11). [içre]

Şu gevherler ki nesr itdüm anı zīb-i bināġüş it /Eger olmaķ dilerseñ ‘ālem **içre** ma‘rifet Kānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 18). [içre]

Der-āġüş eyleyüp koķdum yañāġın cām-ı h’āb **içre** /Didi raħm eyleyüp nüş it lebüm ammā neden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 3). [içre]

içün: 1. Amacıyla, maksadıyla.

Gīsü-yı siyehkārūñ üzüp rişte-i cānı /Sāz-ı niġehi düzmek **içün** teltele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 10). [içün]

İntihāb **içün** konulmuş noķtadur levħ-i dile /Nükte nā-fehmān anı Kānî şanurlar gerçi dāġ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 15). [içün]

Ben ol sere Mañşūr-ı ser-dār-ı vefāyum /Aşılmaġ **içün** dārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [içün]

2. Uġruna, yoluna.

Āh eyledigüm hāl-i siyeh-kārūñ **içündür** /Kān ağladıġum la‘l-i güher-bārūñ **içündür** (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 1). [içündür, -dür]

Âh eyledigüm hâl-i siyeh-kâruñ **içündür** /Kân ağladıgüm la'l-i güher-bâruñ **içündür** (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [içündür, -dür]

Arama dü-çâr olmadıgüm bâğ-ı fenâda /Ol serv-i sehî şive-i reftâruñ **içündür** (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [içündür, -dür]

Vuşlat hevesin eyledigüm eyleme ta'yîb /İnkâr idemem cürmimi ikrâruñ **içündür** (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [içündür, -dür]

Derk ehli **içün** mi añı âmâde ider Hâkık /Ğayyâ-yı ğavâyetde ki var niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 11). [içün]

Gel rızık **içün** ey tâlîb-i Hâkık olma perîşân /Rızkuñ seni özler saña ta'yîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [içün]

Mînet mi çeker girmek **içün** Cennete âdem /Mîrâs kâlıpdur baña Âdem pederümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [içün]

Kânî seni şîrîn suhenlerle ögerse /Hep çâşnî-i şive-i âzâruñ **içündür** (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 14). [içündür, -dür]

İl **içün** yırtmak yarmağdur âhen- dillerüñ kârı /Müşâhiddür bu ma'nâ dîkât olunsa şabânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [içün]

Çıkdı feryâd u figânım giderek nüh felege /Dağı bir vuşlat **içün** ol yüzi mâhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [içün]

Raķîbi hâtırıñ çün zâhîdi Allâh **içün** Kânî /Dile vird itmedük en'âm mı evrâd mı kâldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 11). [içün]

3. Sebep, -den dolayı.

Baña âzârı **içün** ğam yeme lâkin dil-âzârum /Raķîb-i rû-siyâhı zemm idüp yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 23). [içün]

Dil-berleri sensüz göze göstermedigüm hîç /Ey rûh-ı revân h'âhiş-i dîdâruñ **içündür** (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [içündür, -dür]

‘idâdından ma‘dûd ol-: (Âşıklar) Sırasından sayılmış olmak. Kabul görmek.

Ben de ‘aşıklar ‘idâdından olaydum ma‘dûd /Bâğda bakmaz idüm şekl-i hezâr olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 5). [‘idâdından ma‘dûd olaydum, -aydum]

iddihâr eyle-: Biriktirmek, toplayıp saklamak.

Zuhru'l-kirâm olan zeri eyler mi iddihâr /Ta‘dâd iden mekârimi dâhîr degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [iddihâr eyler, -ler]

idel: Yaptığından beri.

‘Ubūdiyyet maḳāmında ta‘ayyün kesb **idelden** ben /Baña kıl olmaduk bir bende mi āzāde mi ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 7). [idelden]

Ele desti alup saḳḳālğa raġbet **idelden** ben /Gelüp el öpmedük şākird mi üstād mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [idelden]

iden: Susuzluġuna sebep olan kişi, Şey.

Germī-i eşk-i taḡayyürdür beni leb-ḥuřk **iden** /Tolmasun bu āteř-i terden ḳabaġı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [iden]

idrāk it-: 1. Akıl erdirmek, anlamak, kavramak.

Ḥ‘āb-āver olmanüñ ḥiĉ aşlın ider mi idrāk /Benden işit bu sırrı efsāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [idrāk ider, -er]

2. Bir zamana veya olaya erişmek, ulaşmak (ateşe yaklaşmak).

Őüzüř-i Şem‘i neden **idrāk ider** pervāneler /Őüzüř-i ‘ışı ile bī-pervā niĉe bir yaneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [idrāk ider, -er]

iflās: Sermayesini batırmak. Bitme, tükenme.

Sebük-serler olur **iflāsa** bādī ser-fürü itsek /Bu zāhirdür eger endīře-i cām u sebū itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 1). [iflāsa, -a]

iġmāz-ı ‘ayna: Kabahate, kusura göz yumma.

Tekerrümense de **iġmāz-ı ‘ayna** virme vücūd /Ya bir ümīde ya ḥāl-i zebūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [iġmāz-ı ‘ayna, -a]

igneden iplige dek: En önemsiz ayrıntılarına kadar, her Şey. (Hz. Isa göġe çekilirken üzerinde bir iġne kaldıġı için göġün dördüncü katında kalmıştır. Daha yukarı çıkamamıştır. Bulaya telmih vardır)

Cüst-cū eyler felek tā **igneden iplige dek** /İster iseñ Ḥazret-i ‘İsī misāli göġe āġ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [igneden iplige dek]

iḥmāl it-: İhmal etmek, üzerinde durmamak.

Dime **iḥmāl ider** ümmīd ki imhāl eyler /Bir gün olur işi ber-şüret-i dil-ḥ‘āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 11). [iḥmāl ider, -er]

ihsân: Cömertlik, lütuf, bağış, hediye.

Emsem lebüñi öpsem o gerdâni didüm ben /Güldi didi **ihsân** yeri der-hîndür em mâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [ihsân]

‘İşkuñ dili ‘uşşâkı Huseynîye çıkardı /Taḥsîn ide gör ḥüsnuñi **ihsân** saña ıaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [ihsân]

ihsâs-ı kemâl-i ḥaṭar eyle-: Tehlikenin büyüklüğünü hissettirmek, haber vermek.

Devrân-ı şütür gürbe edâdan hele Kânî /İnsan olan **ihsâs-ı kemâl-i ḥaṭar eyler** (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 18). [ihsâs-ı kemâl-i ḥaṭar eyler, -r]

iḥtirâz eyle-: Kaçınmak, uzak durmak, çekinmek, geri durmak.

Kâniyâ yârân ile ülfeden eyle iḥtirâz /Muntazır olma selâma ol daḥı minnetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [iḥtirâz eyle]

iḥtiyâr it-: Seçmek, tercih etmek.

Yârı aḡyâr ile görmekten vaṭanda Kâniyâ /Yum gözüñ terk-i diyârı **iḥtiyâr it** göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 12). [iḥtiyâr it]

iḥvân: 1. Kardeşler.

Çün ayrılsañ gerek bi’l-izṭirâr elbet ahibbâdan /Cefâ görseñ de Yûsuf-vâr sen **iḥvânuñı** ḥoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [iḥvânuñı, -uñı]

2. I. Kardeşler. II. Sadık, candan dostlar.

Felek encüm zamân oldı yine rindânla **iḥvân** /Ṭıbâḳ-ı seb’-i arz ümm-i veled eflâk âbâ-sâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [iḥvân]

iḥyâ it-: Diriltmek.

Öldürse de seni dime öldürme ḳâ’ıl ol /Ol ‘îsi-i dü-leb gelür **iḥyâ ider** şaḳın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 10). [iḥyâ ider, -er]

iken: Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi.

Bu bir sâ’ir meseldür iş içinde var **iken** işler /Fitîli alsa işler işledükce yâreler işler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [iken]

Derûnum pây-mâl-i minnet-i dünân **iken** ḥâlüm /Cebînum âstân-ı zümre-i rindâna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 15). [iken]

Zunūn-ı muhtemel-i kizb **iken** elüñdeki āb /Belūr-ı cām-ı mey-i āb-güne ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [iken]

Ḳanum yoluñı şulamağa ḥāzır **iken** ḥiç /Boş yerlere şular gibi aḳmaḳ ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [iken]

Ṭıfl **iken** olan ʿāzim-i ʿuḳbā şu fenāda /İnsān gelecek ḥūri vü ḡilmān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [iken]

Benüm senden murādum yoḡ **iken** ḥālüm dīger-gündur /Ḳanı ardum şıra bād-ı şabā tek yeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [iken]

Göñül bu pīrlıkde nev-cüvānlık vaḳtı mi şanduñ /Ne idi pīr **iken** ol şevḳ ile genceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [iken]

Benümle āşınālık yoḡ **iken** kimlerle eglendüñ /Şükür geçdi hele bī-gānelikler eldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 13). [iken]

Girmiş ḥayāle bilmez **iken** ben muḥabbeti /Almış o düzd cāni meger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [iken]

Bu güne ḳahramānlıklar ider ḳalmamış **iken** sen /Ḳahırlar eyledüñ bu Kānī-i nā-kāma kām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 15). [iken]

Her bār rehā ister **iken** ester ü ḥārdan /Şūfī gibi bir kendüyi bilmez ḥare düşdüñ (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 21). [iken]

Alnumda niçe anlar idi ḥiç beşāşet /Yoḡ **iken** efendüm hele ben ānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [iken]

Ḥābīde **iken** gördüm iki būsecik aldum /Öpdüm dehenin yoḡ yere hep ḳanumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [iken]

Öpmek dilemişdüm yañaḡın mest **iken** ammā /Bilmem geçilür mi o yaña ṭīg-i nıgehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [iken]

O mest-i sāḡar-ı nāzik elin ayaḡın öpdüm līk /Lebin öpmek ḳatı müşkil **iken** peymāneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 6). [iken]

El-ḥāzer bī-dār **iken** endīşe-i gül-būsedden /Ḥāb-ı nāza varmadan olsun mı var it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 3). [iken]

Egerçi ʿālem-i āb içreyüm yemm ḥūna müstaḡraḳ /Bu ṭalḳunluk var **iken** bende ʿālem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [iken]

Yoḡ **iken** sīnede fikr-i dehenüñ bir zerre /Ḥiç memnün degilem dünyede var olduḡıma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [iken]

Sefer-i bādiye-i ʿiṣḳa ayaklanmış **iken** /Pek kederlendi göñül nefse sivār olduḡuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 9). [iken]

Büryān **iken** derün yine bir yandan atmanuñ /Bir yandan aşlı āya nedür ki ḳo āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 5). [iken]

Devr-i lebinde bāde-i vuşlat mübāh **iken** /Cānuñ var ise tevbe idüp terke şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 5). [iken]

Sāde-rūluğda lebin emme muḥāl **iken** o şūḥ /Kāniyā ḥaṭ gelicek ‘aşığı bī-zār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [iken]

Nerm ister **iken** dil-beri ser-keşlere düşdüm /Bir şuda idüm ğamla ki āteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [iken]

Suḥen cevher **iken** beyne’l-verā bī-āb u tāb olmaḥ /Maḥālsiz bir alay bī-cevherāne lāğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [iken]

iki: iki, sayı sıfatı.

Dīde tūfānzār-ı eşk içre **iki** girdābdur /Çār-mevc-i giryedür ya bār ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [iki]

Ḥisseti ğālīb olur dirler felek-meşrebleriñ /Süfre-i gerdünda devr eyleyen **iki** çörek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 10). [iki]

Birbirine ṭayandı yine ‘ışḫ u ḥasen āh /Ol **iki** belā-yı ezeli belbele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 8). [iki,]

Ḥ’ābīde iken gördüm **iki** būsecik aldum /Öpdüm dehenin yoḫ yere hep ḫanımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 11). [iki]

Ne içinde ne ṭaşında ne **ikiden** ḥāli /Cünbiş-i rūḥ-ı revān bir var imiş bir yoḫ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [ikiden, -den]

La’l-i lebüñ ki ḫatre-i rengīn çekīdedür /Yāḫut-ı sürḥ ile **ikisi** bir çekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [ikisi]

iki dīde: iki göz.

Būlbülce ḫayugı şanurdum **iki dīdemi** /Alduḫca dört yanımı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [iki dīdemi, -mi]

ikisi: iki şey. (Meyhanenin piri ve şarap)

Mey-ḥānede pīr-i meyi bintü’l-‘inebi gör /Muḡ-beççeyi Kānī bu **ikisine** siper çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [ikisine, -ne]

ikrār: 1. Söz.

Didüm saña ben cānı fedā ideceğümdür /**ikrāruma** başı paṭadaḫ isteye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 6). [ikrāruma, -uma]

2. Söz verme, kabul etme.

Vuşlat hevesin eylediğüm eyleme ta‘yib /İnkâr idemem cürmimi **ikrârũñ** içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [ikrârũñ, -uñ]

iksîr-i tevfiķ: Madeni altın yapmak için uydurulan kimyasal bir madde.

Mis-i nâ-râyc-i âmâlũmi **iksîr-i tevfiķ** /Nigâh-ı nîmile âyâ niçün itmez zehab yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [iksîr-i tevfiķ]

il: Yabancılar, başkaları, herkes.

Câme-i fetvâyi-i dildâra virmiş **il** cevâb /Müftî-i ‘ışķa danışduķ biz bu remzi el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 1). [il]

Kendũni kendũn gözet Allaha işmarla özũñ /Kâniyâ virmez saña hayvânlıķı ķo **il** cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [il]

İl için yırtmak yarmakdur âhen- dillerũñ kârı /Müşâhiddür bu ma‘nâ diķķat olunsa şabânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [il]

ilâhî: Ey Allah'ım!

ilâhî meş‘al-i râh-ı hüdâ it baña Nür ismin /Ni‘am perverdeñe sen mücib-i şükr it Şekür ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [ilâhî]

ilâhî mazhar-ı hâşşiyet-i ism-i ‘Azîz eyle /İden sensin çoğalup erc üzre silm u nür ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 9). [ilâhî]

ile: Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.

Nüfũs-ı kâim **ile** ķable’l-hisâb olmaķ gerek âgâh /Eserler vaķflarda raķme-i maķrũhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [ile]

Taķvîm-i sâl ü devletũñe şâh-gül **ile** /Yazsun du‘â-yı Kânîmi feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 33). [ile]

Ķîl ü ķâl-i haber-i haķķ **ile** dil-rîş olma /Müjde-i zimnî-i vuşlatda hayâl it gece geķ (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [ile]

Nâz **ile** ağladığın ‘âşık işitmişdi meger /Var sevdâ-yı diger serde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [ile]

Eglenürdi dil-i zârũm nağam-ı bülbül **ile** /Gülşenũmden o gül-i ter de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 11). [ile]

Berî o rütbeyüz esbâbdan ki ey Kânî /Tevekkül **ile** dağı ittiķâdimuz yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [ile]

Bunduğ-ı la'ülün **ile** bādām çeşmün müttehid /Ol sebebden çatlar ey âteş-meniş kestâneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [ile]

Saña çok yalvarurdum bitse yalvarmağ **ile** işler /Görürsin ceyb-i dilde nağd nâmiyla zerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [ile]

Beni kıl deñlü miyânı çeker ol semte hemân /Bir kıl **ile** yedilür aşığı bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [ile]

Terelli yelli yentir yellâ **ile** geçdi 'ömr /Bu tırnâmuñ nihâyetde qarâr-ı nağmesi nâdur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [ile]

An an da ağla derd **ile** ol anı bir zamân /An an vücüd mülkini ol hüsñ ü ân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [ile]

Eyle tebliğ şevk **ile** tokınma şakın zülfüne /Mâ 'ale'l-meb'ūs min-şavbi'l-hevâ ille'l-belâğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [ile]

Nâz iden âhîr-i hüsñünde haţ-ı sebzi **ile** /Vâdi-i hüsñde Hızra ireñüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [ile]

O Türk-beççeye söz mi geçer nezâket **ile** /Bir iki lafz-ı fuzülâna kaldı ğayrı kalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [ile]

Ele al sāğarı biñ nâz **ile** ey cân yürisün /Reg-be-reg cism-i yebüset-zedeye kân yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [ile]

Kâniyâ 'ışk **ile** yanmağa bir çäre ara /O zebânî-beçenüñ kartı ne nev-resi ne (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [ile]

O verd-i âl **ile** âlüde ben âl-i 'abâ haqqı /Gözümden kanlar ağıtdum ya şebnem kânde ben kânde (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 3). [ile]

Reşk-i füzün **ile** geliyor cānum āğıza /Virdükce sen raķīb ile hep ağız āğıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 1). [ile]

Reşk-i füzün ile geliyor cānum āğıza /Virdükce sen raķīb **ile** hep ağız āğıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [ile]

Acımam 'ışkı **ile** zâr u nizâr oldıguma /Yâr eger hiç kulaķ tuţmasa zâr oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 1). [ile]

Ebyât-ı zülf ü haţla girüp Kâniyâ söze /Şeb tâ seher o mâh **ile** itdüķ müşâ'are (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [ile]

Hem-nesfedür rûh-ı Cibrîl **ile** 'Anķā-yı himem /Rûh-ı Rıdvândur riyâz-ı Cennetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 11). [ile]

Ķızarmış tâb-ı reng-â-reng **ile** farţ-ı tehevürden /Yañağunda yine bir özge hâlet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [ile]

Serv-i çemenüñ kıddini bükdi kad-i nâzuñ /Şimşâd **ile** ol serv-i çemân elele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [ile]

Ben anuñ iderdüm gam-ı ‘ışkı **ile** hey hey /Şimdi o da bir taze-reviş hey heye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 7). [ile]

Dünyâ yıkılır ummaz idüm büseye ruḥşat /Bir büse didüm luḥf **ile** gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [ile]

Açıl semt-i gülistâna yine ey gülşen-i ḥübı /Şalın biñ nâz **ile** nâ-çâr Tübâ lek disün ṭübı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [ile]

Hemân taḳlîd **ile** girmek mi istersin sen ol bezme /Nihân-hâneñde Kânî yoḥsa ḥâl-i zâ’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [ile]

Mümkin mi âb âteş **ile** itsün imtizâc /Ben şu gibi mülâyim efendi o âteşî (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [ile,]

Heçr **ile** rüz u şebüm fark itmeden koydı beni /Sine-i şafuñ beyâzi kaşlarınıñ qarası (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [ile]

Ġamuñ **ile** hemân bir ḳālîb-ı fersüdemüz ḳaldı /Cihân u mâ-sivâdan dâmen-i âludemüz ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [ile]

Bir kerre senüñ ‘ışkuñ **ile** uğraşa ‘âdem /Ġayrı kedere var mı naẓar virdi sögüñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [ile]

Ben ‘ışk **ile** virmişdüm o mağfûra nümâyış /Ol bilmedi ḳadrin yine taşlarla döğüñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 13). [ile]

Siyeh-ḳârî-i tâlîc şabr **ile** tebdîl-i reng eyler /Ki Leylî müşrif-i şubḥ-ı ḥaḳîḳat itdi Mecnûnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 11). [ile]

Ḥayâl-i rüy-ı dil-ârâmuñ **ile** tıfl-ı emel /Oḳutmaduḳ saña bir pend mi gülistân mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 3). [ile]

İdüp âmîḥte ḥikmetle revnaḳ vir mazâmîne /Tasavvuf **ile** behişt ‘âcil eyle bezm-i ‘irfânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 10). [ile]

Yoğ u varı lezzet-i vicdân **ile** buldı göñül /Kendi kendin buldı yoğ u vara ḥâcet ḳalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [ile]

Ṭalebkâr-ı neşât-ı bâde-i gül-günüñam sâḳî /Hemân bir sâğar-ı leb-rîz **ile** memnûnıñam sâḳî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 12). [ile]

Kemâl-i kevkebe her nâḳısuñ mülâzimidür /Gürüh-ı encüm **ile** devr ider gice meh-tâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [ile]

La’l-i lebüñ ki ḳatre-i rengin çekidedür /Yâḳut-ı sürḥ **ile** ikisi bir çekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [ile]

Câm-ı firâḳuñı çekeli çekdirüp gider /‘Âşık o cezbe **ile** ‘acâyib çekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [ile,]

O ḳadd ü ḳâmet **ile** sen cemâlüñ ‘arz ḳılduḳca /Göñül Mansûr-âsâ ṭurma ber-bâlâ-yı dâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 13). [ile]

Sen eyle rāhat **ile** ‘azm-i ḥāb ey dīde /Seni de seyr iderüz āh u intizār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [ile]

Kāniyā yārān **ile** ülfetden eyle ihtirāz /Muntazır olma selāma ol daḥı minnetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [ile]

Göñül bu pīrlıkde nev-cüvānlık vaḳtı mi şanduñ /Ne idi pīr iken ol şevḳ **ile** genceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [ile]

Yerden gögi fark eylemez ol mest-i cehālet /Ḥammāl-şifāt kevkeb **ile** kebkebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [ile]

Derün u dilde dāḡ u şerḫalar baş gösterir yer yer /Geçen eyyāmda ol yāren **ile** itdüklerüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [ile]

Ebrūlaruñuñ fikri olup bir ḳara sevdā /Ḳarardı gözüm ḫasret **ile** ḫaçere düşdüüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 12). [ile]

Emsem ‘aceb emsem ola mı la‘lüñi didüm /Bir şīve **ile** söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 22). [ile]

Temīz aşḫābı zevḳ-ı ḫāl **ile** hoş-ḫāldür her vaḳt /Çü ibnü’l-vaḳt vaḳf-ı intizār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [ile]

Ol āteşi kim bu yedi deryāyı ider maḥv /Bir büse **ile** ḳābil-i teskīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 22). [ile]

Kişi süfliyyet **ile** ‘ulviyāta intisāb itmez /Bu bālā-ḳadd güzeller cezbe-i sırr-ı ‘alī ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [ile]

Her çend seng-dil ise de yumşar beni görüp /Nāziklik **ile** göñlümi aldı tenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 10). [ile]

Senüñçüñdi raḳībān **ile** nāverdüm niçün küsdüñ /Yoluñda bī-muḫābā cānımı virdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [ile]

Sürāḡ-ı fikri güm-geşte ider nā-gāḫ ey Kānī /Ümīd-i vaşl **ile** taḫmīnlerüm ḫāletlerüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [ile]

Tīḡ-ı nıgehüñ ḡamzelerüñ **ile** bir olmış /Ḥaçer görünür cevhere-i şam şam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 19). [ile]

Efkāruñ **ile** eglenür idüm gece gündüz /Şimdi ben o efkārı yitürdüm bulamam ḫīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 7). [ile]

Sāḳī ne dem ki sāḡar-ı şaḫbāyı ṭoldurur /Ḥürşīd şān ki nūrī **ile** ayı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [ile]

Yā Rabb ḳuluñı nāz u na‘īm **ile** büyütdüñ /Şoñra bıraḡub āteşe yaḳmaḳ ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [ile]

Müjde-i iḳbālda virseñ işitmek istemez /Ṭolmasun peygām-ı ye’s **ile** ḳulaḡı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 16). [ile]

Cānā seni ben miḥnet **ile** terk ideyazdum /Bi'llāh ben ey tāze gül Türkīde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [ile]

Āyīne-i ruḥsārına reşk eylese ḥūrşīd /Meh-tāb geyer ḥasret **ile** cāme-i mātem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 10). [ile]

Şūziş-i şem'î neden idrāk ider pervāneler /Sūziş-i 'ışk **ile** bī-pervā niçe bir yaneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [ile]

Ehl-i devlet va'd-i bī-incāz **ile** aldar seni /Şeyḥler de şimdi dervīşāne hep esmā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [ile]

Yarı ağyār **ile** görmekten vaṭanda Kāniyā /Yum gözüñ terk-i diyārı ihtiyār it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 11). [ile]

Düşdüm gam-ı hicrān **ile** mey-ḥāne-i 'ışka /Maḥmūrluḡ el vireli derd-i sere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 9). [ile]

illā: Ancak, yalnız.

Her cān zi ins ü cān degül ol feyze müsta'īd /**illā** o cān ki cānla her-cāyı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [illā]

iltifāt: Teveccüh, ilgi, güler yüz (güzel/sevgiliden gelen lutuf bağlamında).

Bilmem nedür tefāvüt-i nāz **iltifātdan** /Degmez o şūḡ ḥāṭıruma bir zamān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [iltifātdan, -dan]

Baṅa raḡmen raḡībe **iltifātın** söyler ammā ben /Disem cem'iyetüñ bir aşlına irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 31). [iltifātın, -ın]

iltifāt it-: Değer vermek, ilgi göstermek.

Yār iltifāt 'aşıka hemvāre itmese /Ammā nevāzişi daḡı āḡyāra itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 1). [iltifāt itmese, -mese]

īmā it-: Doğrudan değil de dolaylı olarak anlatmak, anıştırmak, üstü örtülü anlatmak, ihsas etme.

Gürizāndur gürūh-ı bed-menişden pāk-ṭıynetler /İder īmā bu ma'nāya şitāb-ı şīve-i ḡar-gūş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 6). [īmā ider, -er]

īmān: Allah'a inanmak, kalben itikat ve lisanen ikrar etmek.

İnkār ider mi küfr-sivā oldıḡın kemāl /Kānī meger ki münkirüñ **īmānı** olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 10). [īmānı, -ı]

‘imāret kıl: İmar etmek, yıkılmış olanı düzeltmek, onarmak; hüznünü, sıkıntısını gidermek.

Elā ey t̄alib-i gencīne-i esrār-ı sultānı /Suhanla kıl ‘imāret bu kühen-bünyād-ı virānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [‘imāret kıl]

imdād: Tehlikede veya çaresiz durumda olan birine yapılan yardım.

Kānī seni bu nefis ü hevā varṭaya şaldı /**imdād** saña var mı kaçā vü kaderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 16). [imdād]

imdād it-: Yardım etmek.

Bu sitem-verzler içre arama hīç mu‘īn /Kimse **imdād idemez** ‘avn-i ilāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 12). [imdād idemez, -emez]

Havāşş-ı zāhir ü bātın saña **imdād iderlerdi** /İdüp inşāf lā-büd sen dahı yārānuñı hoş ṭut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [imdād iderlerdi, -erlerdi]

imdād-ı mevlānā-yı rüm: Mevlana hazretlerinin yardımı.

Baña **imdād-ı Mevlānā-yı Rüm** irer yeter yoḥsa /Yolında ol şehüñ tā arşa da irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 17). [imdād-ı mevlānā-yı rüm]

imhāl: Bir müddet sonraya bırakma, mühlet verme.

Ben **imhāl** üzre saña gönlümi virmekte bi’llāhi /‘Aceb gelmez mi cānā ḥāṭıra mühmeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [imhāl]

imhāl eyle-: Mühlet vermek. Sonraya kalmasına müsaade etmek.

Dime iḥmāl ider ümmīd ki **imhāl eyler** /Bir gün olur işi ber-şüret-i dil-ḥāḥ yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 11). [imhāl eyler, -r]

imkān: Olanak, mümkün olmak.

Ḥayālūñ bir yere başmaz dil-i bī-kīneden soñra /Miyānuñ çoçmağa **imkān** yok āyīneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [imkān]

Üstüne düşmemenüñ var mı meger **imkānı** /Beni āğişte be-ḥün eyleyen ol ḥaçerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [imkānı, -ı]

im-şeb: Bu gece.

Felek **im-şeb** hilāl-i hāle-pīrāyı idüp der-dest /Hemānā döndi ol dervīşe ṭutmış bir kemer keşköl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 3). [im-şeb]

imtiḥān: Güç, direnme, dayanışma gerektiren, sonucunda deneyim kazandıran zor bir durum, sınav.

Hâḫırın itme Şikeste **imtiḥānsuz** kimseniñ /Kesr-i ḳalb-i ehl-i istiġnāya hıç kār itmez ek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 3). [imtiḥānsuz, -suz]

imtiḥān it-: Sınamak, denemek, yoklamak.

Felek hemān beni mi bulduñ **imtiḥān idecek** /Ġarīk-i lücce-i endüh-ı bī-kerān idecek (Kānî Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [imtiḥān idecek, -ecek]

Kānî seni o ‘arbede-cū **imtiḥān idüp** /Muḫṫarr Őad-ḫavādis ü ğavġa ider Őaḳın (Kānî Divanı, Gazel 137, Mısra 11). [imtiḥān idüp, -üp]

imtinān eyle-: (ihسانları) Geri çevirmek, kabul etmemek.

İmtinān eyle yeme rengīn-simāt herkesi /Sīr-çeŐmāndan ḳabül eyle noḫūd u mercimek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 17). [imtinān eyle]

imtizāc it-: Uyuşmak.

Mümkin mi āb āteŐ ile itsün imtizāc /Ben Şu gibi mülāyim efendi o āteŐī (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [imtizāc itsün, -sün]

imtizāc-ı ḫarf-i istiḫsān: Güzel sayılan sözlere bir araya getirmek. (iki lafı bir araya getirmek, güzel konuşmak)

Zebānum ḫüsn-i ta‘bīr-i merāmum itmeden ‘āciz /Kelāmum **imtizāc-ı ḫarf-i istiḫsāna** ḫasretdür (Kānî Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [imtizāc-ı ḫarf-i istiḫsāna, -a]

in-: Yukarıdan aŐaġıya doġru gelmek. (Derecesinin azalması bağlamında)

Tā yek-ḳademe **inmeyicek** süllem-i nāzı /Zīr-i ḳademinde o bütüñ minbere dönmem (Kānî Divanı, Gazel 120, Mısra 7). [inmeyicek, -meyicek]

inan-: Inanmak, güvenmek, (bir kimsenin veya bir Şeyin) doġruluġundan emin olmak.

ḫayretle hemān üstüme dil-ber düşeyazdı /Ben herġiz **inanmadum** o daḫı düşeyazdı (Kānî Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [inanmadum, -madum]

Zāhirle iş olmaz ki iŐüñ bātını vardur /Ṭoġursa **inanma** ki o ‘innīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 28). [inanma, -ma]

Gel ḳo nefsāniyeti maḫv-ı vüçüd it zāhid /Bu Şu‘ünāt **inan** bir var imiş bir yoġ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [inan]

Gördüñ zamâne uymadı sen uy zamâneye /Aldan durûğa lâfa **inan** uy terâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [inan]

‘**inân-ı ihtiyârum elden git-**: İradesi üzerindeki kontrolünü kaybetmek, kendine hakim olamayacak duruma gelmek. İradesini kaybetmek.

‘Inân-ı ihtiyârum gitdi elden yârumı gördüm /Ayağdan kaldum ol serv-i sebük-reftârumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 1). [‘inân-ı ihtiyârum elden gitdi, -di]

inceldigüñ: I. Zayıflamak, güzelleşmek. **II.** Davranışları incelik kazanmak, kibarlaşmak.

Vişâlûñ hâletin zor añlamışken farṭ-ı gayretle /Ne idi sevdiğüm genceldigüñ **inceldigüñ** günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 12). [inceldigüñ]

inci: İnci (gözyaşı).

Göz yaşlarum **inci** gibi şalkımlı dökülsün /Ben ol dür-i şehvârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 13). [inci]

Yoluñda dâde şalkum şalkum **incüler** nisâr itdi /Gel ey şehvâr-ı varum cevher-i ferdim niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 13). [incüler, -ler]

incin-: Gücenmek, gönül koymak, gücüne gitmek.

Saña ol nev-ḥaṭ-ı nâzende ḫatı **incinmiş** /Gündüzin varmağı ol semte muḥâl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [incinmiş, -miş]

inkâr it-: 1. Reddetmek.

Vuşlat hevesin eyledigüm eyleme ta‘yîb /**İnkâr idemem** cürmimi ikrâruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 10). [inkâr idemem, -emem]

Hefte başında idüp ḫalk-ı ḫaṭ-ı müşğînin /Ḥaṭ degül ḫaṭṭ-ı ḫaṭâdur deyu **inkâr itdi** (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 8). [inkâr itdi, -di]

2. I. Kabul etmemek, reddetmek. **II.** Hak bağlamında küfre düşmek.

İnkâr ider mi küfr-sivâ oldığın kemâl /Kânî meger ki münkirüñ İmâni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 9). [inkâr ider, -er]

inkisâr-ı nūḥ: Nuh peygamberin bedduası. (Nuh peygamber kavmini defaatle dine çağırmasına rağmen insanlar Nuh peygambere kulak asmamışlardır. Bunun üzerine Nuh peygamber kavminin artık ıslah olmayacağını anlayıp Allah'tan onları helak etmesini ister.)

Ḥazer kim bir göñül bir ‘âlemi garḫ-âb ḫahreyler /Belâ bārân-ı ṭufân **inkisâr-ı Nūḥ'dandur** hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 10). [inkisâr-ı nūḥ'dandur, -dandur]

inkişâf: Meydana çıkma, zâhir ve âşikâr olma.

Ḥaķîkat-ı zâhir her ḥuşk ü ter ‘unvân-ı bâtındur /Derûnuñ **inkişâfi** sîne-i meşrûhdandır hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [inkişâfi, -ı]

inşâf: Acıma, merhamet duygusu.

Ser-çeşme-i takdirden olduysa şafâ-yâb /**İnşâf** niçün şâf-derûnân keder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [inşâf]

inşâf it-: Hakça davranmak, adalet göstermek, acıyıp merhamet etmek.

Şitâbuñ seyr idüp terkîbde ağıyâra naķil itdüm /Hele **inşâf idüp** ta‘bîrin anuñ ḥayra yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [inşâf idüp, -üp]

Ḥavâşş-ı zâhir ü bâtın saña imdâd iderlerdi /İdüp inşâf lâ-büd sen daḥı yârânuñı ḥoş tüt (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [inşâf idüp, -üp]

insân: İnsan oğlu, kişi.

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise **insândur** /Hele şahrâya baķ bir kaķmışlar otlar öküzler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [insândur, -dur]

Şeref **insâna** zîb-i câme vü destârdan gelmez /Dıraḥt-ı ḥuşke revnâķ mihr-i pür-envârdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 1). [insâna, -a]

Dîdâr-ı aḥibbâ virür **insâna** neşât /Evsâḥ-ı ğamı âb-ı maḥabbet yayķar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [insâna, -a]

Şoḥbet keselin eyleme aḥbâb ile tecvîz /Elbet bu cihâna gelen **insân** gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 4). [insân]

Farķ itmeyen **insân** ne dimeķ olduğın eyvâḥ /Ḥayvân gelecekdür yine ḥayvân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [insân]

insân gel-: Dünyaya âdemoğlu olarak gelemek.

Tıfl iken olan ‘âzim-i ‘uķbâ şu fenâda /**İnsân gelecek** ḥürî vü ğilmân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 8). [insân gelecek, -ecek]

inşâf olun-: Merhamet olunsa; merhamet edilse.

Dâğ-ı dilüme ḥançer-i âzârı gibi yoķ /**İnşâf olunsa** güzelüm dirhem ü merhem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 8). [inşâf olunsa, -sa]

intiḥāb: Seçmek. İşaretlemek.

İntiḥāb için konulmuş noktadur levḥ-i dile /Nükte nā-fehmān anı Kānī şanurlar gerçi dāğ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 15). [intiḥāb]

intiḳām al-: İntikam, öç almak.

Felek nitdüñ ki benden bir ölümlle **intiḳām alduñ** /Anı fikr itmedüñ ki boynuña ḥün-ı ḥarām alduñ (Kānî Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [intiḳām alduñ, -duñ]

intisāb eyle-: Bağlanmak, hizmetine girmek.

Ol dil-berüñ ḳapusına dil eyler intisāb /Reftārı reşk-i şīve-i kebk-i derī ola (Kānî Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [intisāb eyler, -r]

intisāb it-: Bağlanmak.

Kişi süfliyyet ile ʿulviyāta **intisāb itmez** /Bu bālā-ḳadd güzeller cezbe-i sırr-ı ʿalī ister (Kānî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [intisāb itmez, -mez]

intiẓār: Bekleyiş, gözlemek.

Oldı sevād-ı dīde sefid **intiẓārdan** /Bālā-tırāz siyāhı ʿaḳīdem tebāh ider (Kānî Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [intiẓārdan, -dan]

ir-: Ulaşmak, nail olmak, ermek.

Baña imdād-ı Mevlānā-yı Rüm irer yeter yoḥsa /Yolında ol şehüñ tā arşa da **irsem** gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 18). [irsem, -sem]

Baña imdād-ı Mevlānā-yı Rüm **irer** yeter yoḥsa /Yolında ol şehüñ tā arşa da irsem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 17). [irer, -er]

irāde: Bir şeyi yapıp yapmama hususunda karar verebilme ve bunu uygulama gücü.

Arada biz hele şaşduk **irāde** maḥv oldı /Murādumuz diyecek bir murādumuz yoḳdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [irāde]

īrās: Sebebiyet verme, meydana getirme, sebep olma.

Ḳurbiyyet ider ʿāşıḳa **īrās** tesellī /Dil-ber olıcaḳ ḥāne-cüdā hīç çekilmez (Kānî Divanı, Gazel 70, Mısra 9). [īrās]

‘irfān: Manevi ve ruhi tecrübeyle edinilen sezgisel bilgi.

Gönüllerde nihānīce tüten bŷy-ı vefā-āsā /Tolanur gerçi **‘irfān** iştilhār olmaz bu yerlerde (Kānî Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [‘irfān]

‘irfān-ı ḥaḳīḳī: Gerçek anlayış.

Terki terk itmek çü **‘irfān-ı ḥaḳīḳī** didiler /Terk-i ber-ḳayd degerdir i‘tibār it göz göre (Kānî Divanı, Gazel 163, Mısra 5). [‘irfān-ı ḥaḳīḳī]

‘irfān-ı şevāhid: Tecrübe ederek, araştırarak ve delillere dayanılarak edinilen bilgi.

Keşf ister o **‘irfān-ı şevāhidle** bulunmaz /Ehl-i ḥikemüñ pālārı çŷpīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [‘irfān-ı şevāhidle, -le]

irken: Vaktinden önce, alışılan zamandan önce, er, geç karşıtı.

Peyām-ı vuşlatı ‘uşşāḳa pek **irken** tıyurmuşlar /Gürisne-çeşm ümīdi ḳulağından tıyurmuşlar (Kānî Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [irken]

irişdür-: Büyük şairlerin seviyesine ulaştırmak.

İrişdür pāye-i şī‘ri büleñd-eyvān şu‘arāya /İdüp āvīze bir bālā-yı pervīn nazm-ı şubḥānı (Kānî Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [irişdür]

ise: 1. Eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek.

Sözüñ ṭoğrısı Kānī bendedür benden su’āl eyle /İşitmiş var **ise** uşlu ḥaber dīvānedendür hep (Kānî Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [ise]

La‘l-i mekīdesin büzerek söyliyor yine /‘Uşşāḳ-ı zāra var **ise** ḳaşdı mekīdedür (Kānî Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [ise]

Emdürmiş **ise** sīne vü pistānuñ ‘āşīḳa /Bi’llāh o farṭ-ı cūd yine bir mekīdedür (Kānî Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [ise]

Dil-ḥastegī-i ‘āşīḳı şorma ḥekīmden /Ol mes’ele var **ise** de āḥestegīdedür (Kānî Divanı, Gazel 18, Mısra 16). [ise,]

Kānī egerçi itmez **isem** kimseye vefā /Şad şad hezār şŷkr ki ‘ışḳa vefām var (Kānî Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [isem, -m]

Ḥāl-i bŷyın **ise** bir ‘anber-i dūd-ālūda /Sīmden sālḥte gŷyā zekānı micmerdir (Kānî Divanı, Gazel 36, Mısra 9). [ise]

Ağlar iseñ güşe-i vaħdetde kimse bilmesün /Dimesünler var **ise** bir kimseden ħācetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [ise]

Cân eger endühdan efgār **ise** serper çıkar /Dil verādan reste-i efgār **ise** serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 1). [ise]

Ĥātırūñ neyle muṭayyeb olur ey āfet-i cān /Cān **ise** maṭlab eger ol daħı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [ise]

Bir var **ise** başı göge degmiş cefāda da /Ben görmedüm velī o ḳad-i serv-sān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [ise]

Kişi kendü diyārunda tesellīsüz ḳarār itmez /Ben **ise** ğurbet ilde ğam-güsāri yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [ise]

‘Azm-i ħarem-i Ka‘be-i cān it teni boş ḳo /Tecrīd **ise** maḳşad eger iħrāma ṭuyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 6). [ise]

Germ-ābe-i vaşluñda senüñ ‘āşık-ı ter-dest /Göz yaşı ḳadar yoğ **ise** de çok şı dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 12). [ise]

Ḳābe ḳavseyne çıkar baħtımızuñ zerrātı /Egri ṭoğrı ne ki dir **isem** hep ebrū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 20). [isem, -m]

Bu ħüsn u ān sende midür bilmem anı ben /Esrār-ı ħüsn ü ‘ışık **ise** ol anda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [ise]

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ **ise** insāndur /Hele şahrāya baḳ bir ḳalkmışlar otlar öküzler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [ise]

Müsāferetse yeter i‘tikāf **ise** kāfī /Benüm derünümü mı buldı ğam mekān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [ise]

Göñülde ‘ışık yoğ **ise** şarābı neylersin /Ĥarāret olmayıcaḳ dilde ābı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [ise]

Rüzgāruñ pāk dāmenler çeker serpindisin /Ḳande bir ālūde dāmen var **ise** serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [ise]

2. Olsa bile.

Her çend seng-dil **ise** de yumşar beni görüp /Nāzıklık ile göñlümi aldı tenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [ise]

Ağlar **iseñ** güşe-i vaħdetde kimse bilmesün /Dimesünler var ise bir kimseden ħācetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [isen, -ñ]

Cüst-cü eyler felek tā igneden iplige dek /İster **iseñ** Ĥazret-i ‘İsī misāli göge āğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 4). [isen, -ñ]

Bintü’l-‘inebüñ semtine yaklaşma müdāmā /Bāri çeker **iseñ** ḳucağa tāze püser çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [isen, -ñ]

Bâ-Ḥaḳḳ-ı nebî Ḥazret-i Allâhı unutma /Ḳulsın ḳul **iseñ** ḳulluḳ idüp şâhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [isen, -ñ]

Fıkr-i müstakbel ü mâziyi bırak ʿarîf **iseñ** /Böyledür ḥâl-i zamân bir var imiş bir yoḡ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 3). [isen, -ñ]

işfahân: Mûsikîmizin, XIII. yüzyılda meydana getirilen en eski birleşik makamlarından biri.

Bogdı bülend ü tîz nevâlarla şavtım /Pest itdi **işfahânımı** feryâd-ı ʿandelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [işfahânımı, -ımı]

isim: Ad, nam.

ʿAzîz zü'n-ntikâm **ismin** netîce zîb-i ḥâl itme /ʿAfüvv ismine hem-dem ḳıl Ḥalîm **ismin** Şabûr **ismin** (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 7). [ismin, -in]

isnâd: Haksız yere yakıştırma, iftira.

Ṭarafdârî-i evlâd-ı Nebî itdükce ümmetler /Muḥâlifler aña bir itmedük **isnâd** mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [isnâd]

isrâf: Haddinden ziyade, lüzumsuz olarak sarf etmek, edilmek.

Gül-büseyi **isrâfa** vecih neydi a cânım /Giçmez çü çocuḡdur ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [isrâfa, -a]

isrâf it-: Saçıp savurup israf etmek.

Raḳîbe itmeden isrâf amân şîvelerin /Amânsız nîgehüñ virecek amân mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 21). [isrâf itmeden, -meden]

iste-: 1. Arzu etmek, dilemek, talep etmek.

Cüst-cü eyler felek tâ igneden iplige dek /**İster** iseñ Ḥazret-i ʿİsî misâli göge âḡ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 4). [ister, -r]

Hemân taḳlîd ile girmek mi **istersin** sen ol bezme /Nihân-ḥâneñde Kânî yoḡsa ḥâl-i zâ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [istersin, -rsin]

Yetişmek **istemez** miydi a zâlim meyve-i maḳşüd /Ḳoparduñ ḡadr idüp olmazdan evvel anı ḥâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [istemez, -mez]

Ḥudʿa itme ḳavl ü fi'lüñde şaḳın ʿarîflere /Meşreb ehli **istemez** sâḡarda ḳıl deñlü direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 12). [istemez, -mez]

Ne Mañşûram ne ber-dâr-ı ser-i zülf olmak **ister** dil /Nesîmî-vâr hem de yüzmege lâyiğ derüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 25). [ister, -r]

Göñül ebrû-siyeh çeşm-i siyâhı sürmeli **ister** /Raķīb-i rû-siyâhı ol arada sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [ister, -r]

Göñül ebrû-siyeh çeşm-i siyâhı sürmeli ister /Raķīb-i rû-siyâhı ol arada sürmeli **ister** (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [ister, -r]

Kefîl olmak gerek ğamze-nigâh-ı nâzına yâruñ /Ve-lâkin ol kefîl isterse sâde sürmeli **ister** (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [ister, -r]

Kişi süfliyyet ile ‘ulviyâta intisâb itmez /Bu bâlâ-ğadd güzeller cezbe-i sırr-ı ‘alî **ister** (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 6). [ister, -r]

‘Aķılkârı degüldür ‘ışķ Eflâṭün da olsañ /Biraz Mecnünca eṭvârlar **ister** deli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [ister, -r]

Kefîl olmak gerek ğamze-nigâh-ı nâzına yâruñ /Ve-lâkin ol kefîl **isterse** sâde sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [isterse, -rse]

Acı söze ne borcu var ‘aşıķuñ begüm /Gâhîce **istemez** mi dil-i zâr bir piyâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [istemez, -mez]

Sevdâsı sardı ‘aşıķ-ı zâruñ o perçeme /Gerçekden olsa şâh-ı diyâr-ı fes **istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 6). [istemez, -mez]

İylik ṭabî‘at ehline itmek gerek yine /Şekker de virseler yemege kerkes **istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 8). [istemez, -mez]

Bir kerre yârı râm idebilseñ baña felek /Bundan ziyâde luṭfuñı besdür bes **istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 14). [istemez, -mez]

Görüp ḥüsnin dimiş hîç nokṭa ḳonmaz /Dimek **ister** raķīb ol yâra bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [ister, -r]

Bezm-i şevķuñ **isterüz** mey-ḥâne olmuş olmamış /Câm-ı la‘lüñdür ğarâz peymâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [isterüz, -rüz]

Nigâh-ı ḥayra ṭab‘ân olamaz pertev gedâ-yı ‘ışķ /Anuñçün rüşenâ çeşm olmak **ister** âşinâ-yı ‘ışķ (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 2). [ister, -r]

Müjde-i iķbâlde virseñ iştirmek **istemez** /Ṭolmasun peyğâm-ı ye’s ile ḳulağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 15). [istemez, -mez]

‘Aķılkârı degüldür ‘ışķ Eflâṭün da olsañ /Biraz Mecnünca eṭvârlar ister deli **ister** (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [ister, -r]

Ma‘şûḳdan gelür ṭaleb-i vaşla ârzu /Kânî o şüḥ vaşlını hep **istemek** diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 14). [istemek, -mek]

Ṭama‘kâr-ı vişâli olduĝuñ hisseyledi Kânî /Peşîn söyletmeyüp bu naḳd-i cânı virmeli **ister** (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [ister, -r]

Haṭṭdur ṭutan dili iki tellü kapağ ile /Zen tek ricāl āyīne-i emles **istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 4). [istemez, -mez]

Senden özge dil-rübāyî hūr olsa **istemem** /Āftāb-āsā ser-ā-pā nūr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [istemem, -mem]

Senden özge dil-rübāyî hūr olsa istemem /Āftāb-āsā ser-ā-pā nūr olsa **istemem** (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [istemem, -mem]

Olmadukça sūr çār-erkān-ı ‘unşurdan birün /Şeş-cihet pīrāye bend-i sūr olsa **istemem** (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 4). [istemem, -mem]

Çaynamadukça çi nā-ķā‘r-yāb-ı şevķden /Girye-i nā-gehle çeşmüm kūr olsa **istemem** (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [istemem, -mem]

Mülk-i istiğnāda hemvāre Süleymān olmayan /Maşlahat-fermāy-ı mār u mūr olsa **istemem** (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 8). [istemem, -mem]

Cānı bir şīveyle ol ṭıfl-ı melek-hū **istemiş** /Dönmesün bārī sözinden baş degül cān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [istemiş, -miş]

İsterem āyīne-i cān u dil olsun sır-nümā /Līk o sırrı cevher-i cāna gubār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 11). [isterem, -rem]

Çeşmān u ebruvān u nigāh istemez güzel /**İster** mi hīç tīr ü kemān ter-keş iş eyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 8). [ister, -r]

Taḥalluş itmek **isterseñ** sözüñ hüsni yeter maḥlaş /Miyān-ı ehl-i dilde olsa da baḥş-ı suḥandānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 15). [isterseñ, -rseñ]

2. Gerekmek.

Keşf **ister** o ‘irfān-ı şevāhidle bulunmaz /Ehl-i ḥikemüñ pālari çüpīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [ister, -r]

Dāğ-ı derünü sīnelerüñ şerḥa sen baña /Añma amān efendi baña kes kes **istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 10). [istemez, -mez]

Büy-ı şemīm-i kākülünü al getir baña /Ey bād ister esme sen ister es **istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 12). [istemez, -mez]

‘Uryān ten olmalu beden-i rūḥ açıķdan /Başı kıçı açıķ gezinür cānfes**istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 16). [istemez, -mez]

Eski ‘asesleri yetişür cān u dil gibi /Küy-ı muḥabbete yeñiden ‘ases **istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 22). [istemez, -mez]

Besdür bu şerhalar niye lāzım bu dāğlar /Gör ḥāne-i derün açıķ menfes **istemez** (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 24). [istemez, -mez]

istebrakī-i sebz-i cinān: Cennetin yeşil sırmalı kumaşı. (Yeşil bahçeler)

Rıdvān alup kadūñ kad-i Tūbā vü Sidreye /**istebrakī-i sebz-i cinānı** keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 8). [istebrakī-i sebz-i cinānı, -ı]

ister istemez: I. Yarı gönüllü olarak, biraz mecbur olarak. II. Zorunlu olarak, elinde olmadan.

Eyler vişāli h̄āhiş eger **ister istemez** /Gördi ki vaşlı cān deger **ister istemez** (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [ister istemez]

Eyler vişāli h̄āhiş eger **ister istemez** /Gördi ki vaşlı cān deger **ister istemez** (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [ister istemez]

Cevr ü cefāsı ‘āşık-ı zāruñ belin büker /‘Uşşākı kendüsine eger **ister istemez** (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [ister istemez, -mez]

Çıplağ da binse menzil-i maqşūdına yeter /Ey dil rikāb-ı vaşla eger **ister istemez** (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [ister istemez, -mez]

Vuşlat metā’ınuñ degerin bilmiyor hele /H̄ātırlara o şūh deger **ister istemez** (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [ister istemez, -mez]

Girmiş hayāle bilmez iken ben muhabbeti /Almış o düzd cānı meger **ister istemez** (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [ister istemez, -mez]

Kendin dil ehli āteşe atmağ da iş midür /Kānī ider fedā-yı ser **ister istemez** (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 12). [ister istemez, -mez]

ister ister: Cümledeki görevleri aynı olan kelimelerin ayrı ayrı her birinin başına getirilerek herhangi birinin onanmasında sakınca olmadığını anlatan bir söz, bağlaç.

Büy-ı şemīm-i kākülünü al getirür baña /Ey bād **ister** esme sen **ister** es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 12). [ister ister]

isteye düş-: İstemeye, talep etmeye başlamak.

Didüm saña ben cānı fedā idecegümdür /İkrāruma başdı paçadağ **isteye düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 6). [isteye düşdi, -di]

istibdāl: Değiş tokuş yapmak, takas etmek.

İtibār itmez metā’-ı vaşluñ **istibdāline** /Eşk-i ‘āşık sīm-i ruhsarı eger zer virnese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 7). [istibdāline, -ine]

isti’dād: Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, yetenek, kabiliyet.

Fürüg-ı feyze **isti’dād** kār-ı kabiliyyetdür /Şadefendür güher nisān-ı gevher-bārdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 7). [isti’dād]

isti'dād ol-: Kabiliyeti, yeteneği olmak.

O kim evvel olur şâne-zen-i gīsūyı isti'dād /Misāl-i sünbül-i ter-şaç olmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 5). [isti'dād olur, -ur]

istidlāl it-: Delillere dayanarak bir hükme varmak.

Görenler şerha-i sīnem ider biñ dāğa istidlāl /Bu sırr-ı şerha kes kâdir degüldür sīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [istidlāl ider, -er]

istifāza-i nūr: Nurundan feyiz almak.

Göñüldeñ aşık olan istifāza-i nūra /Şeb-i siyāh gibi iki yüzi kıra gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 5). [istifāza-i nūra, -a]

istiğnā: Naz, işve.

Yüzine urdı felek itdigi istiğnāy /Neye yüz kıralığın kend'özine bār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 5). [istiğnāy, -y]

istiḥāre gerek: Bir işin hayırlı olup olmayacağını görülecek rüyadan çıkarmak amacıyla abdest alıp dua okuyarak uykuya yatmak lazım.

Der-i nigāra varılmaz efendi gözlemeden /Peşin o dergehe varmağa istiḥāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [istiḥāre gerek]

istiḥsāl-i 'ār it-: Utanma hissini hasıl etmek. Hicap duymak.

Yār benden 'ār ider ben 'ārdan 'ār eylerem /'Ārdan ölse de istiḥsāl-i 'ār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [istiḥsāl-i 'ār itmem, -mem]

istiḥsān: Beğenmek, güzel bulmak.

Yüzüm rengini gül-ḥande-i âmâlde sādur /Sözüm her çend rengin olsa istiḥsāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [istiḥsāna, -a]

iştilāḥ-ı 'ışk: Aşk terimi, kelimesi.

Iştilāḥ-ı 'ışk bir başka edādur Kāniyā /Fehm olunmaz fārisiyyāt-ı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [iştilāḥ-ı 'ışk]

istimā'-ı şoḥbet-i yārān: Yarın sohbetini, sesini duymak.

Gözüm nezzāre-i ruḥsāre-i cānāna ḥasretdür /Kulağum istimā'-ı şoḥbet-i yārāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [istimā'-ı şoḥbet-i yārāna, -a]

istinād: Dayanak, güvenç, teslimiyet.

Vücūd ararsañ efendi vücüdsuzluktur /Vücüd-ı ‘arızīye **istinādmuz** yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [istinādımız, -ımız]

iş: Yapılan şey, davranış, eylem.

Zāhirle **iş** olmaz ki işüñ bāḫını vardır /Ṭoğursa inanma ki o ‘innīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 27). [iş]

Zāhirle iş olmaz ki **işüñ** bāḫını vardır /Ṭoğursa inanma ki o ‘innīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 27). [işüñ, -üñ]

Öñün al neş’e-i ābuñ ḫazer eyle nübū‘undan /**işe** tedbīr lāzımdur muḫaddemce vuḫū‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 2). [işe, -e]

Bu bir sâ’ir meseldür **iş** içinde var iken işler /Fitīli alsa işler işledükce yāreler işler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [iş]

Bu bir sâ’ir meseldür iş içinde var iken **işler** /Fitīli alsa **işler** işledükce yāreler **işler** (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [işler, -ler]

Dime ihmāl ider ümmīd ki imhāl eyler /Bir gün olur **işi** ber-şüret-i dil-ḫāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 12). [işi, -i]

İş uşūlin buldı hīç edvāra ḫācet ḫalmadı /Devr-i ebvāb itmege eṭvāra ḫācet ḫalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [iş]

Sañā çoğ yalvarurdum bitse yalvarmağ ile **işler** /Görürsin ceyb-i dilde nağd nāmıyla zerüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [işler, -ler]

Sen hemān ḫāzır ol Allāh unutmaz ḫulını /Sen uyurken **işi** birden bire nā-gāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 22). [işi, -i]

Kāniyā eşk yıkar ḫānesini ḡaddāruñ /Āhı elden ḫoma mağdūruñ **işüñ** āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 24). [işüñ, -üñ]

iş midür: Yapılan bir şeyin beğenilmediğini, küçümsendiğini bildiren bir söz.

Kendin dil ehli āteşe atmağ da **iş midür** /Kānī ider fedā-yı ser ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 11). [iş midür]

iş ol-: Bir işin olması, gerçekleşmesi, vuku bulması.

Murād itmezse Ḥaḫḫ bi’llāh **iş olmaz** añladuğ bildük /Sebū-yı bāde-i āmāl ṭolmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 1). [iş olmaz, -maz]

işā'a it-: (Bir haberi) Herkese duyurmak, yaymak.

Şaḫın pīṣ ez-vukū' itme işā'a sırr-ı mektūmı /Şuyū'ı saḥt-terdür ba'zı evzā'uñ şürū'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 3). [işā'a itme]

işāret it-: 1. Sevgilinin kaşı, gözü ile âşığa bir şeyler anlatması. (İlgi göstermesi)

İder bir gün işāret 'ıyd-ı vaşla gūşe-i ebrū /Görürler rūze-dārān-ı ḡamuñ āyīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 3). [işāret ider, -er]

2. Göstermek, bir tarafa yönlendirmek.

Şorma 'uşşāka sizi kim götürür ol yāra /Ben **işāret iderem** aña beni şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 16). [işāret iderem, -erem]

Akyazılı **işāret idüp** nefyini ḡamuñ /Fermān virür kızıl deli sulṭān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 13). [işāret idüp, -üp]

işit-: Duymak, haber almak.

Nāz ile aḡladığın 'āşık **işitmişdi** meger /Var sevdā-yı diğeri serde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [işitmişdi, -mişdi]

Ḥ'āb-āver olmanuñ hīç aşlın ider mi idrāk /Benden **işit** bu sırrı efsāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [işit]

Müjde-i ikbālde virseñ **işitmek** istemez /Tolmasun peygām-ı ye's ile kulağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 15). [işitmek, -mek]

işitmiş: Haber alan, duyan kimse.

Sözün ṭoğrısı Kānī bendedür benden su'āl eyle /**işitmiş** var ise uşlu ḡaber dīvānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [işitmiş]

işkeste ol-: Kırılmak.

Misāl-i şīşe-i leb-rīz kim **işkeste olmuşdur** /Derünī 'āşık-ı bī-çāre eyler inkisār aḡlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [işkesde olmuşdur, -mişdur]

işkeste it-: Kırılmak, incinmek.

Kāniyā yāra pek aldanma ki **işkeste ider** /Dilüñi seng-i cefālarla misāl-i şīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [işkeste ider, -er]

işkeste olmada yine dā'im kedū-yı dil /Bilür felek şamara ṭayanur ḡafam var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [işkeste olmada, -mada]

işleri pişür-: I. Olgunlaşmak. II. Gizlice anlamak.

Pişürdük işleri nefis-i ne-puhteyle bu maṭbaḥda /Ḥayāl-i ḥām dirler fikret-i bī-hüdemüz ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 5). [işleri pişürdük, -dük]

işte: Dikkati çekmek için kullanılır. İşaret etmek için.

Hep evvelki şü istersin yüri Allāhla ol sen /Gönül ben gitdüm **işte** ḡayrı āh u vāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [işte]

Mā'il olma cāme-i cāha gönül sıḳletlidür /Hırḳa-i faḳrı libās it **işte** ol ḥıffetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [işte]

Ḥareke noḳta ḳabülünden elif müstaḡnī /Vaḥdete **işte** nişān bir var imiş bir yoḡ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 24). [işte]

iştihār: Tanınmak, ünlü olmak.

Periřanlıḳ ser-i ḡisūna beste bāḡlardandır /Ki sünbül nev'inün hep **iştihārī** bāḡlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [iştihārī, -ı]

iştihār ol-: Adı duyulmak, meşhur olmak.

Gönüllerde nihānīce tüten bŷy-ı vefā-āsā /Ṭolanur gerçi 'irfān **iştihār olmaz** bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [iştihār olmaz, -maz]

iştikā it-: Şikayet etmek.

Ben ḡam-ı aḡyārdan itmezdüm ey dil iştikā /Āh bir kerre baña ol yār yārümdür dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 3). [iştikā itmezdüm, -mezdüm]

işümi şaḡ eyle-: İşi yoluna koymak.

Bir şolaḳ maḥbūbı sevdim şimdi ben şaḡdan şaḡa /'Āḳıbet öldüm dirildüm eyledüm işümi şaḡ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [işümi şaḡ eyledüm]

it: 1. Etmek, eylemek.

Yāruñ bize **itdigi** hep cevr ü cefā idi /Oldı hep itdigine peşimān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [itdigi, -digi]

Yāruñ bize itdigi hep cevr ü cefā idi /Oldı hep **itdigine** peşimān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [itdigine, -digine]

Yār iltifāt ‘aşıka hemvāre **itmese** /Ammā nevāzişi daħı āgyāra **itmese** (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 2). [itmese, -mese]

Yüzine urdı felek **itdigi** istiğnāyı /Neye yüz qaralığın kend’özine bār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 5). [itdigi, -digi]

Vaḳtiyle kılarum diyu her-bār nemāzı /Zāhid bize **itdigün** edā hıç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [itdigün, -digün]

Dīvāne-vār nā-be-mahāl cānuma hücüm /İtmez dime nigāhuñı cānā **ider** şaḳın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [ider, -er]

2. (Birini bir şeye) Sevketmek, sürüklemek, götürmek.

İtmez mi rüzgār bizi ḥāk-i kūy-ı yār /Bād-ı hevāca nā’il-i ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [itmez, -mez]

it ürmiş kârbân geç-: Gerçekleşmesi doğal olan işler engellenemez.

Geçerken sîm tenler āh u feryād eylemiş āgyār /Bu bir ḍarbü’l-meseldür kim **it ürmiş kârbân geçmiş** (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [it ürmiş kârbân geçmiş, -miş]

itdük: Yapılan, yaşanan şeyler, hatıralar.

Derün u dilde dāğ u şerhalar baş gösterir yer yer /Geçen eyyāmda ol yâren ile **itdüklerüm** ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [itdüklerüm, -lerüm]

İ’tibār ehli: Saygın kişiler.

İ’tibār ehli baña biñ İ’tibār eylerse de /İ’tibārāta virüp yüz İ’tibār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [İ’tibār ehli]

İ’tibār eyle-: İtibar etmek, değer vermek.

İ’tibār ehli baña biñ **İ’tibār eylerse** de /İ’tibārāta virüp yüz İ’tibār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 9). [İ’tibār eylerse, -rse]

İ’tibār it-: Rağbet etmek, önem vermek.

İ’tibār ehli baña biñ İ’tibār eylerse de /İ’tibārāta virüp yüz **İ’tibār itmem** yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 10). [İ’tibār itmem, -mem]

İ’tibār itmez metā’-ı vaşluñ istibdāline /Eşk-i ‘aşıḳ sîm-i ruḥsārı eger zer virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 7). [İ’tibār itmez, -mez]

Şefā’at-ḥ’āhlik diñlemez ‘özre **İ’tibār itmez** /Zemîn ü āsmānı başuma dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 25). [İ’tibār itmez, -mez]

i'tibārāt: Faraziyeler, farzedilen şeyler.

İ'tibār ehli baña biñ i'tibār eylerse de /İ'tibārāta virüp yüz i'tibār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 10). [i'tibārāta, -a]

Zamānuñ i'tibārātı cihānda medhali yoğdur /Sepīde-rîş olan kibrit ile zātında pīr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 5). [i'tibārātı, -ı]

i'tikāf: Bir yere çekilip yalnız ibadetle meşguliyet.

Müsāferetse yeter i'tikāf ise kāfī /Benüm derünümü mı buldı ğam mekân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [i'tikāf]

i'tinā vir-: Bir şeyin iyi olması için elden geldiğince dikkat göstermek, titizlikle üstünde durmak.

Virme sipāh-ı nāza bu vechile i'tinā /Ordū-yı sabr 'āşığı yāğma ider şakın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 5). [i'tinā virme, -me]

i'tirāf it-: Gerçeği gizlemeden açıklamak, itiraf etmek.

Haṭā vü sehvi Kānī i'tirāf it nezd-i Bārīde /Du'ānuñ efdali çün lā-tu'āhiz inne-sīnādur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [i'tirāf it]

i'tiyād: Âdet edinme, alışma; alışkanlık.

Tefāhur itmege lāyık nijādımız yoğdur /İzāfet-i suḥane i'tiyādımız yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [i'tiyādımız, -ımız]

itmedigi ḳal-: Elinden gelen her türlü kötülüğü yapmak.

Beni ol Mevlevī şūhı ğamına ḳıldı kūçek /Ḳalması itmedigi baña külāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 4). [itmedigi ḳalması, -ması]

itmedük: Yapmadık, etmedik.

Ṭarafdārī-i evlād-ı Nebī itdükce ümmetler /Muḥālifler aña bir itmedük isnād mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [itmedük]

ittihād: Birleşmek. Birlik üzere âmil olmak. Birlik. Aynı fikirde olmak.

Berī o rütbeyüz esbāndan ki ey Kānī /Tevekkül ile daḡı ittiḥādımız yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [ittiḥādımız, -ımız]

iylik it-: Menfaat gözetmeden bir yardımda bulunmak, başkası için iyi bir hareket yapmak.

Bir kimseye bir **iylik idüp** sonra da Kânî /Şoḥbet arasında başa kaçmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [iylik idüp, -üp]

İylik tabî'at ehline itmek gerek yine /Şekker de virseler yemege kerkes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 7). [iylik itmek, -mek]

izâfet-i suḥan: Söze bağlı, sözle ilgili.

Tefâḥur itmege lâyıḳ nijâdımız yokdur /**izâfet-i suḥane** i'tiyâdımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [izâfet-i suḥane, -e]

izâm-ı ecillâ-yı âlem: Âlemin çok bilgili, rütbeli büyükleri.

Diḳḳat gerek **izâm-ı ecillâ-yı âleme** /Zîr-i lühûd izâm-ı nev-âḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 3). [izâm-ı ecillâ-yı âleme, -e]

izâm-ı nev-âḥir: Yeni son bulmuş büyükler. Yeni ölmüş ulular.

Diḳḳat gerek izâm-ı ecillâ-yı âleme /Zîr-i lühûd **izâm-ı nev-âḥir** degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [izâm-ı nev-âḥir]

izhâr it-: Açığa vurmak, göstermek.

Bir görünmezce belâ idi ezel 'uşşâka /Şimdi Ḥaḳḳ şaḳlaya kend'özini **izhâr itdi** (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [izhâr itdi, -di]

izzet-i dîdâr: Yüzündeki üstünlük ifadesi. (Âşık güçsüz ve zayıf iken sevgilinin kudretli, kibirli olması).

N'olur sen de diseñ ol şûḥ-ı şîrînkâra ey Kânî /Nedür bu çend rûze **izzet-i dîdâr** küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 10). [izzet-i dîdâr]

izzetli: Kıymetli, şerefli, itibarlı.

Nîm-nân ḥursendesi ol söyleme ḥâlüm şudur /Sırrımı setr eyleyüp 'arz itmeyen **izzetlidir** (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [izzetlidir, -dür]

jengâr: Pas, parlaklığı engelleyen. (Sevgilinin ayna gibi parlak olan yüzü öfke ya da keder gibi duygulardan ötürü parlaklığını yitirmiş bağlamında, birine sinirlenerek somurtmak).

Nedür âyîne-i ruḥsârda **jengâr** küsdüñ mi /Cebîñüñde yine bir çîñ-i naḥvet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [jengâr]

jengār-ı ğam-ı yār: Sevgilinin kederinin kiri, pası.

Hecr idelden beni **jengār-ı ğam-ı yāra** dü-çār /Kāniyā sīne-figārum āña mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 9). [jengār-ı ğam-ı yāra, -a]

jeng-i vedā: Ayrılığın kiri, pası.

Görinür āyīne-i dilde yine **jeng-i vedā** /Korqaram itdi o āyīne-ruḥ āheng-i vedā (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [jeng-i vedā]

ķabağ: Gözkapağı.

Germī-i eşk-i taḥayyürdür beni leb-ḥuşk iden /Tolmasun bu āteş-i terden **ķabağı** kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [ķabağı, -ı]

ķabāḥat: Uygunsuz hareket, çirkin, yakışsız davranış, suç, kusur, töhmet.

Biri ḥaķīkat-ı ḥāle virürse revnaḥ u zīb /Degül **ķabāḥate** farṭ-ı mucūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 10). [ķabāḥate, -e]

ķabā-yı ‘arzi lekkelendür-: Arz kaftanının üzerine farklı renkler farklı desenler bulaştırmak. (Hükmetme yetkisi olan kişilerin güçlerini kötü işlerde kullanmaları)

Lekkelendürme peleng-āsā ķabā-yı ‘arzi pek /Püstīn-i şīr zīrā istemez naḥş u benek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 1). [ķabā-yı ‘arzi lekkelendürme, -me]

ka‘be: Bütün müslümanların kiblesi ve ziyaret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes binâ, beytullah.

Kūyuñı **ka‘be** gibi ķible idindi Kānī /Semtüñe varmaḥ olursa o ser-i gū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 27). [ka‘be]

ķābe ķavseyñ: İki yay aralığı kadar yakınlık. Kur'ânda Hz. Muhammed'in Mirac gecesi Allāh'a yaklaşması tarif edilirken kullanılmıştır: "Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı", Necm suresi, 9. ayet.

Ķābe ķavseyne çıkar baḥtımızuñ zerrātı /Egri ṭoğrı ne ki dir isem hep ebrü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 19). [ķābe ķavseyne, -e]

ķābil-i teskīn: Teskin edebilir, yatıştırabilir. (ateşi söndürebilir).

Ol āteşi kim bu yedi deryāyı ider maḥv /Bir buse ile **ķābil-i teskīndür** ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 22). [ķābil-i teskīndür, -dür]

ḳable'l-ḥisāb: Hesaptan önce.

Nüfūs-ı kām ile **ḳable'l-ḥisāb** olmak gerek āgāh /Eserler vaḳflarda raḳme-i maṭrūḥdandır hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [ḳable'l-ḥisāb]

ḳabül eyle-: Kabul etmek, razı olmak.

Eyle ḳabül efendicigüm ki benüm degül /Virdi bu armaḡanımı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 31). [ḳabül eyle]

İmtinān eyle yeme rengīn-simāt herkesi /Sīr-çeşmāndan **ḳabül eyle** noḥūd u mercimek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 18). [ḳabül eyle]

ḳabül it-: Onaylamak, benimsemek.

Çün **ḳabül itmez** metā‘-ı ‘ışḳ u şevḳ ortaklığı /Uymadı kendümle de bāzār aldum yalūñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [ḳabül itmez, -mez]

ḳabzū'l-ervāḥ: Ruhların teslim alınması. (ölüm).

Kimseler **ḳabzū'l-ervāḥdan** olmaz me‘mūn /Laḥd çün mehd-i sehimnāk-i bün-i ḳabresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [ḳabzū'l-ervāḥdan, -dan]

ḳaç sene: Kaç vakit, ne kadar süre.

Bu söz ü sāz neymiş süziş ne güne şeymiş /Bu sırrı **ḳaç seneymiş** pervāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 10). [ḳaç seneymiş, -ymiş]

ḳaçan: Kaçmak.

Gönüller aḳdı semt-i gülşen-ābād-ı muşāfāta /**ḳaçan** kurtuldu sāḫil-ḥāne-i cāma ḥabāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [ḳaçan]

ḳad: 1. Boy, endam.

ḳaddūñ hevāsına düşeli rāḫat olmadum /Oldı bu ḳışsa giderek ey serv-ḳadd-dırāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [ḳaddūñ, -üñ]

Aldanma bād u bīdine zīrā ḫulāfdur /Bīd-i çemen iderse **ḳadūñle** müşācere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [ḳadūñle, -üñle]

2. Boy. Aşıḡın bedeni.

Elif-ḳad dil-bere olma muḳārin nūn olur **ḳaddūñ** /Bu da‘vānuñ güvāh-ı ‘adl-i Ḥaḳḳ-ı nüktesi nādur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [ḳaddūñ, -dūñ]

ḳad al-: Boy almak, ölçü almak.

Rıdḳvān alup ḳadūñ ḳad-i Ṭūbā vü Sidreye /İstebraḳī-i sebz-i cinānı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [ḳadūñ alup, -up]

ḳadar: Ölçüsünde, derecesinde, gibi, dek, miktarda.

Germ-ābe-i vaşluñda senüñ ‘āşık-ı ter-dest /Göz yaşı **ḳadar** yoğ ise de çok şu dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 12). [ḳadar]

2. Dek.

Dile te’sîr-i keyf-i merhem-i vuşlat **ḳadar** siñmiş /Lebūñ bir kıymet-i cevherdür ol gencîneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 11). [ḳadar]

ḳadd ü ḳāmet: Boy, pos, endam.

O **ḳadd ü ḳāmet** ile sen cemālūñ ‘arz kılduḳca /Göñül Mañşür-āsā turma ber-bālā-yı dār aḳlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 13). [ḳadd ü ḳāmet]

ḳaddi art-: Boyu uzamak, çoḳalmak.

Artar o ḳaddi nār u nemden ḳumāş-ı şabr /Kendüsine nigāhı ḳalanı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [ḳaddi artar, -ar]

ḳadd-i yār: Sevgilinin boyu.

ḳadd-i yāre üsküf-i zerrînidür kuş ḳonduran /Fāhte ḳonmuş gibi seyr ü hırāmān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 7). [ḳadd-i yāre, -e]

ḳaddini bük-: Sevgilinin uzun olan boyunu katlamaması. Eğilmek.

Serv-i çemenüñ **ḳaddini bükdi** ḳad-i nāzuñ /Şimşād ile ol serv-i çemān elele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [ḳaddini bükdi, -di]

ḳadeh: 1. I. Kadeh. II. Şarap.

Sürinürmiş didiler duḳter-i rez leblerüñe /Bize bu sürmeceyi yoḳsa **ḳadehler** mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [ḳadehler, -ler]

Sāḳī **ḳadehe** ben bade-i eşkümi döküdüm /Şevḳ-i ruḳ-ı pür-āli yine selsele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [ḳadehe, -e]

2. Su ve benzeri içkileri içmeye yarayan bardak.

ḳadehde çehremüñ seyr eyle reng-i za‘ferānîsin /Göñül yād itmesün mi āl-i reng-ā-reng-i maḳbūbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [ḳadehde, -de]

ḳadem: Adım, uğur.

Ne hoş **ḳadem** idi nevk-i ḳadeng-i nāz ammā /Teğāfūl-i nighē bizde hīç ṭabān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 13). [ḳadem]

ḳader: İnanılması iman esaslarından olmak üzere, Allah'ın ebede kadar olacak şeyleri, bunların zaman ve yerini, özellik ve niteliklerini ezelde bilip o şekilde sınırlaması ve takdir etmesi, alın yazısı.

Bütün ḳayruñ da şerruñ de **ḳaderdür** maşdarı lâ-büd /Benüm kendi yedümde zerrece ḳayr u şerüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 33). [ḳaderdür, -dür]

ḳad-i nāz: (Sevgilinin) nazlı boyu.

Serv-i çemenüñ ḳaddini бүkdi **ḳad-i nāzuñ** /Şimşād ile ol serv-i çemān elele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [ḳad-i nāzuñ, -uñ]

ḳad-i serv-sān: Servi namının (sevgilinin) boyu.

Bir var ise başı göge degmiş cefāda da /Ben görmedüm velī o **ḳad-i serv-sān** deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [ḳad-i serv-sān]

ḳad-i ṭübā vü sidre: (Cennette var olduğuna inanılan ve uzun boylu olması yönünden sevgilinin boyuna benzetilen) Tuba ve Sidre ağaçlarının boyu.

Rıḳvān alup ḳadüñ **ḳad-i Ṭübā vü Sidreye** /İstebrāḳī-i sebz-i cinānı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [ḳad-i ṭübā vü sidreye, -ye]

ḳādir: 1. Layık.

Görenler şerḫa-i sīnem ider biñ dāğa istidlāl /Bu sırr-ı şerḫa kes **ḳādir** degüldür sīneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [ḳādir]

2. Değer, itibar, haysiyet.

Vezneyledi mīzān-ı felek **ḳadrümi** şad-ḳamd /Ol vezn ḳisābınca hele bir ṭare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 19). [ḳadrümi, -ümi]

ḳadir bil-: Değer, kıymet bilmek. Bir şeye hak ettiği özenin gösterilmesi.

Degül ḳırāt-ı gevher-pāre-i ḳadrüm benüm ma'lüm /Güher şuyındayum **ḳadrüm bilinmez** ṭartarum yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 40). [ḳadrüm bilinmez, -inmez]

ḳafa: Baş, kafa.

İřkeste olmada yine dā'im kedū-yı dil /Bilür felek řamara ṭayanur **ḳafam** var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 4). [ḳafam, -m]

ḳafesde çarpınan murğ-ı dil-i nālân: Kafeste çarpan, inleyen gönül kuşu. Ruh, can.

Beş on günlük misâfirdür tenüñde cânuñı hoş ṭut /**Ḳafesde çarpınan murğ-ı dil-i nālânunuñı** hoş ṭut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 2). [ḳafesde çarpınan murğ-ı dil-i nālânunuñı, -uñı]

kâfi: Yeterli, yeter.

Müsâferetse yeter i'tikâf ise **kâfi** /Benüm derünümü mı buldı gam mekân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [kâfi]

Müslimânâne belâ olmadığı **ḳâfidür** /Müslimân ol dime ğafletle o kâfir-kîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 9). [ḳâfidür, -dür]

kâfir: 1. Allah'ın varlığını inkâr eden.

Şorsañ ne dir 'aceb şu muvaḥḥid geçenlere /Taḥḳîk-i mü'min olana **kâfir** diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 4). [kâfir]

2. Kâfir, düşman.

Kâniyâ oynar güler rağmen li-enfisüñ raḳîb /Kim elinde **kâfirüñ** eksik hemân çâr-pâresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [kâfirüñ]

kâfir-kîşe: I. Kâfir dinli. II. Zalim, gaddar.

Müslimânâne belâ olmadığı ḳâfidür /Müslimân ol dime ğafletle o **kâfir-kîşe** (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 10). [kâfir-kîşe, -e]

kâh yap-: Samana çevirmek. Zayıf, güçsüz bir hale çevirmek. Aciz kılmak.

Dilde kim hâşıl ola cezbe-i mıḳnaṭîsi /Ḥaşm-ı pulâd-ten olsa bayağı **kâh yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 16). [kâh yapar, -ar]

ḳahır eyle-: Perişan edecek derecede üzme.

Bu güne ḳahramânlıklar ider ḳalmamıř iken sen /**Ḳahırlar eyledüñ** bu Kânî-i nâ-kâma kâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 16). [ḳahırlar eyledüñ, -düñ]

kaḫkaḫ gül-: Yüksek sesle gülmek. Kahkaha atmak.

Dögündüm taşlarla pîş-i kaşr-ı āb-gününda /Görüp güldi raḫīb-i bî-şerem kaḫkaḫ tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 22). [kaḫkaḫ güldi, -di]

kaḫramānlıḫ it-: Hüküm, karar vermek.

Bu güne kaḫramānlıḫlar ider kaḫmamış iken sen /Kaḫırlar eyledüñ bu Kānî-i nā-kāma kām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 15). [kaḫramānlıḫlar ider, -er]

kaḫr eyle-: Ezmek, perişan etmek, mahvetmek, yok etmek.

Ḥazer kim bir gönül bir ‘ālemi ğarḫ-āb kaḫreyler /Belā bārān-ı tūfān inkisār-ı Nūḫ'dandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [kaḫreyler, -r]

kaḫır çek-: Sıkıntı, eziyet, keder görmek; bir kimsenin kötü muamelesine maruz kalmak.

Çekmem dime kaḫırın degerin aña o şūḫuñ /Degmez mi şanursın bu kaḫdar nāza deger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [kaḫırın çekmem, -mem]

kaḫ'id: Yol gösteren kimse, kılavuz, rehber.

İdersin vuşlat-ı yāre liyāḫat iddi‘āsın hep /El alduñ mı birinden bir mu‘ayyen kaḫ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [kaḫ'idüñ, -üñ]

kaḫ'ide-i kaḫr u luḫf: Bağışlamanın ve perişan etmenin kuralı.

Böyledür kaḫ'ide-i kaḫr u luḫf ‘ālemde /Ḥāne-i ehl-i dili gāḫ yıḫar gāḫ yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 17). [kaḫ'ide-i kaḫr u luḫf]

kaḫ'il: Rıza gösteren, boyun eğen, kabullenen.

Niğāḫ-ı nāza da kaḫ'il idük dirīg itdi /Zebān-ı nāz yine yā bāri tercemān mı ḫodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 19). [kaḫ'il]

kaḫ'il ol-: Rızılı olmak.

Öldürse de seni dime öldürme kaḫ'il ol /Ol ‘īsi-i dü-leb gelür iḫyā ider şaḫın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [kaḫ'il ol]

Ayağın öpdürmege kaḫ'il mi olurdu meger /Bî-ser ü sāmānlar uğurına ser virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 11). [kaḫ'il olurdu, -urdu]

ķā'il-i safsaṭa-i ķaṅṭara: Köprünün (beşeri aşkım) yalanlarına inanan kimse, âşık.

Geçmeyen ķaṅṭara-i 'ışık-ı mecāzīden eger /**ķā'il-i safsaṭa-i ķaṅṭara** mı ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [ķā'il-i safsaṭa-i ķaṅṭara]

ķākül: Saç, perçem.

Vādī-i ğam **ķākülüne** ṭoĝrıca çıķmak /Mümkün mi girih-der-girih ü ğam ğam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [ķākülüne, -üne]

Ben **ķākülüñi** dil ser-i ğīsūları ķoķdı /Alduķ ķoķusun vuşlatınuñ şem şem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 17). [ķākülüñi, -üñi]

ķal-: 1. Payına düşmek.

Yer **ķalmamış** nezāreye 'uşşāk-ı zār için /Almış raķıbler yine pīrāmenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 3). [ķalmamış, -mamış]

Ĝamuñ ile hemān bir ķalıb-ı fersüdemüz **ķaldı** /Cihān u mā-sivādan dāmen-i ālüdemüz **ķaldı** (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 2). [ķaldı, -dı]

Göñül dirler aña nām-ı diger yek-ķaṭre ħün-ı germ /Bu gül-bünde hemān bir ğonçe-i ne-ķüşüdemüz **ķaldı** (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 4). [ķaldı, -dı]

Pişürdük işleri nefsi ne-puḫteyle bu maṭbahda /Ĝayāl-i ħām dirler fikret-i bī-ħüdemüz **ķaldı** (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 6). [ķaldı, -dı]

Mişāl-i ğüft-ĝü-yı bī-hude maḫv oldu eczāmuz /Biraz ma'nālu ma'nāsuz kühen-ünşüdemüz **ķaldı** (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 8). [ķaldı, -dı]

2. Durumunu korumak, bir halde bulunmaya devam etmek, sürmek. Olduĝu yerde durmak.

Açılmaz mı disām-ı ālfām-ı ğonçe-i maķşüd /**ķalur** mı ğonçe-i taşvīr-āsā beste-leb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [ķalur, -ur]

Göñül peykān-ı ğamla ülfet itdi **ķaldı** göñlümde /Der-āḫirkār o da itdi ğüzār ol gitdi ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 11). [ķaldı, -dı]

Dilā evvel göñüldi yār-ı ĝār ol gitdi ben **ķaldum** /Ĝam-ı dirīnemüzden ĝuşsa-ħ'ār ol gitdi ben ķaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [ķaldum, -dum]

Dilā evvel göñüldi yār-ı ĝār ol gitdi ben ķaldum /Ĝam-ı dirīnemüzden ĝuşsa-ħ'ār ol gitdi ben **ķaldum** (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [ķaldum, -dum]

Gül-i ruḫsāruñ idi behçet-i cān u dil-i zārum / O daḫı şimdi oldu ğözde ħār ol gitdi ben **ķaldum** (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [ķaldum, -dum]

Senüñ 'ışkuñdan özge var mı şimdi mā-melek ĝayrı /Derün bīrūn ğamuñla her ne var ol gitdi ben **ķaldum** (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [ķaldum]

Benümsin ben senüñ zanneyler idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār ol gitdi ben **ķaldum** (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 8). [ķaldum, -dum]

Sañā ‘āşık degülken ‘ār u nāmus idi endişem /Hebā oldu sevelden neng ü ‘ār ol gitdi ben **ķaldum** (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [ķaldum, -dum]

Ėam-ı aġyār u fikr-i yār idi cān yoldaşum ‘umrā /Benümle olmadı bir laħza yār ol gitdi ben **ķaldum** (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 14). [ķaldum, -dum]

Çıkardum tā Hüseyiniyye biraz eyyām eġġanı /Muħayyer oldu vuşlatda ķarār ol gitdi ben **ķaldum** (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 16). [ķaldum, -dum]

Ser-i şeh-rāh-ı vuşlatda piyāde idüm ey Kānî /Çün oldu eşheb-i nāza süvār ol gitdi ben **ķaldum** (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 18). [ķaldum, -dum]

Ėalur mıyuz bu zāviye-i hecrde ebed /Yoħsa felekte vāşıl-ı ümmid olur mıyuz (Kānî Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [ķalur, -ur]

Ėalursa böyle bezm-i ‘ayş-ı ‘işret her dem āmāde /Senüñ ben rüz-ı maħşerde daħı medyüniñam sākî (Kānî Divanı, Gazel 219, Mısra 15). [ķalursa, -ursa]

Ėalmasun şām-ı vişāl-i yāra dāġı kimsenüñ /Batmasun tā şubħa dek Yā Rabb çerāġı kimsenüñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 1). [ķalmasun, -masun]

Ėamuñ ile hemān bir ķalīb-ı fersüdemüz **ķaldı** /Cihān u mā-sivādan dāmen-i ālüdemüz **ķaldı** (Kānî Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [ķaldı, -dı]

3. Elde bulunmak.

Ne **ķaldı** ‘āşık-ı üftādeye resp-i maħabbetden /Ki gelse meclise aġyār ider feryād yār aġlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [ķaldı, -dı]

Ben dir idüm ki berāber olalum ġayli zamān /**Ėalmamış** kısmeti bu derde bugün gitdi gider (Kānî Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [ķalmamış, -mamış]

Bu ġüne ķahramānlıklar ider **ķalmamış** iken sen /Ėahırlar eyledüñ bu Kānî-i nā-kāma kām alduñ (Kānî Divanı, Gazel 103, Mısra 15). [ķalmamış, -mamış]

Her a‘zā zerre zerre pāre pāre laħt laħt oldu /Hemān bir cān **ķaldı** anı da serdüm niçün küsdüñ (Kānî Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [ķaldı, -dı]

Minnet mi **ķalurdı** heves-i vuşlata cānā /Bir kerre eger bezm-i vefāda seni görsem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 5). [ķalurdı, -urdu]

Cān u dil gitdi bañā **ķalmadı** āhdan ġayrı /Elvirür ġālüme yok ġāl-i tebāħdan ġayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 1). [ķalmadı, -madı]

Peder Haķķın şayar ‘ālemde bir evlād mı **ķaldı** /Birāder ġürmetin ifā ider bir yād mı **ķaldı** (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [ķaldı, -dı]

Ėarafdārî-i evlād-ı Nebî itdükce ümmetler /Muħālifler aña bir itmedük isnād mı **ķaldı** (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [ķaldı, -dı]

‘İmāret-dāde-i mi‘mār-ı ‘ışkuñ oldıgum günden /Ziyāret itmedük hıçbir harāb-ābād mı **kıaldı** (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 6). [kıaldı, -dı]

‘Ubūdiyyet maķāmında ta‘ayyün kesb idelden ben /Baña kıl olmaduk bir bende mi āzāde mi **kıaldı** (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [kıaldı, -dı]

Ele desti alup sakķālīga raġbet idelden ben /Gelüp el öpmedük şākird mi üstād mı **kıaldı** (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 10). [kıaldı, -dı]

Dil harīminde ne nā-maħrem ne maħrem **kıaldı** hıç /Ravza-i dilde der ü dīvāra hācet kıalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [kıaldı, -dı]

Yoġ u varı lezzet-i vicdān ile buldı gönül /Kendi kendin buldı yoġ u vara hācet **kıalmadı** (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [kıalmadı, -madı]

Kūhsār-ı ‘ālem-i temķinde nām almışuz /Kaıysveş āvāze-i kuhsāra hācet **kıalmadı** (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 8). [kıalmadı, -madı]

Nevk-i ġamzeñ çizdi şemşirin bütün hall eyledi /Ey müzehhib ālet-i pergāra hācet **kıalmadı** (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [kıalmadı, -madı]

Dāmen-i dār-ı vefāya biz ařıldıķ tā ezel /Hāzret-i Manřūr-āsā dāra hācet **kıalmadı** (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 12). [kıalmadı, -madı]

Kāniyā dād u sited ma‘nādudur şimden geru /Hud‘a-i şuretger-i bāzāra hācet **kıalmadı** (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 14). [kıalmadı, -madı]

Söz **kıalmadı** ki söylene bilmem hele Kānî /Kaldum bir alay bî-hūde-ġū sersem içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 29). [kıalmadı, -madı]

Peder Haķķın şayar ‘ālemde bir evlād mı **kıaldı** /Birāder ġürmetin İfā ider bir yād mı **kıaldı** (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [kıaldı, -dı]

Raķibi ġātırıuñ çün zāhidi Allāh için Kānî /Dile vird itmedük en‘ām mı evrād mı **kıaldı** (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 12). [kıaldı, -dı]

Dil harīminde ne nā-maħrem ne maħrem kıaldı hıç /Ravza-i dilde der ü dīvāra hācet **kıalmadı** (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [kıalmadı, -madı]

4. (Bir sebepten dolayı) Yapacaġı şeyi yapamamak, gideceġi yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

Dimāġum āřinā-yı bŷı-yı ümmīd olmadan **kıaldı** /Dehānum çāřnî-i lezzet-i iħsāna ġasretdür (Kānî Divanı, Gazel 35, Mısra 5). [kıaldı, -dı]

Ey benüm sīnemde cānum cānumuñ cān-pāresi /ġasretüñle oñmadan **kıaldı** derūnum yaresi (Kānî Divanı, Gazel 199, Mısra 2). [kıaldı, -dı]

5. (Bir yerde) Dışarı çıkamayacak durumda bulunmak.

Söz kıalmadı ki söylene bilmem hele Kānî /Kaldum bir alay bî-hūde-ġū sersem içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 30). [kıaldum, -dum]

Raķīb-i rū-siyaha āh der-be-der **ķalası** /Gelür o Őūfi ĥaķuñdan senüñ ũomuz ķalası (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 1). [ķalası, -ası]

6. Yoksun olmak, ayrılmak.

Gerçi ķandīl-i maķārīb ķılıp olmaz cenī /**Ķala** mı bī-nūr o rūŐen-ťıynetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [ķala, -a]

7. Geriye kalan, diğer.

Artar o ķaddi nār u nemden ķumāŐ-ı Şabr /Kendüsine nigāĥı **ķalanı** keser biķer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [ķalanı, -anı]

O Türk-beķçeye söz mi geķer nezāket ile /Bir iki lafz-ı fuzūlāna ķaldı ĥayrı **ķalan** (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [ķalan, -an]

ķalb: Yürek, gönül.

Yerin buldı ĥadengüñ oķ deyüp yan düŐdi **ķalbümde** /Hele bu ber-güzāruñ ĥāťır-ı bī-kīneden çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [ķalbümde, -ümde]

Bu dāĥ u Őerĥalar sebab-i inŐirāĥ idi /**Ķalbüm** nigāĥ-ı nīmi bütün yāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 6). [ķalbüm, -üm]

kāle-i cān: Can kumaşı, can sermayesi.

Ĥayyāť-ı ĥamze **kāle-i cānı** keser biķer /Bilmez amān o Őūĥ amānı keser biķer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [kāle-i cānı, -ı]

kāle-i vaşl: Kavuşma sermayesi.

VaŐluñuñ naķdini gösterme meded aĥyāra /**Kāle-i vaŐluñı** hep o götürür bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [kāle-i vaŐluñı, -uñı]

ķalenderlik: İki ālemle ilgisini kesen, dünya ve ahireti önemsemeyen, zevk ve keyif ehillerinin tarikatı.

Ĥutar bālāyı gerdūnda ķamer bir muťteber keŐķül /Degül ķesbān egerçi bu **ķalenderlikle** zer keŐķül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [ķalenderlikle, -le]

ķālib: Beden, cisim, vücut.

O rütbe **ķālibum** maĥv itdi nār-ı Őevķ-i ālem-gīr /Ki ĥākister miyānında ışıldar eñserüm yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 41). [ķālibum, -um]

ķālīb-ı fersüde: Eskimiş, yıpranmış, bozulmuş gövde.

Ėamuñ ile hemān bir **ķālīb-ı fersüdemüz** ħaldı /Cihān u mā-sivādan dāmen-i ālūdemüz ħaldı (Kānî Divanı, Gazel 200, Mısra 1). [ķālīb-ı fersüdemüz, -müz]

ķalk: Uyanmak, bir işe başlamak.

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndur /Hele şahrāya baķ bir **ķalkmışlar** otlar öküzer (Kānî Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [ķalkmışlar, -mışlar]

ķām al-: Umduğunu ve istediğini elde etmek, dilediği biçimde zevk almak, keyfini çıkarmak.

Bu gūne ħahramānlıklar ider ħalmamıñ iken sen /Ėahırlar eyledüñ bu Kānî-i nā-kāma **ķām alduñ** (Kānî Divanı, Gazel 103, Mısra 16). [ķām alduñ, -duñ]

Bu zemīnlerle ne mümkün **ķām almaķ** Kāniyā /Ėām ruḥşat-nāmesin ħarḥ-ı sitemger virmese (Kānî Divanı, Gazel 175, Mısra 17). [ķām almaķ, -maķ]

Sābit-ķadem bu şāri'-i a'zamda **ķām alur** /Bā-ķavl Bū Ḥanīfe-i Nu'mān efendimüz (Kānî Divanı, Gazel 71, Mısra 7). [ķām alur, -ur]

ķām ruḥşat-nāmesi: Arzu ve isteklerin izin belgesi.

Bu zemīnlerle ne mümkün ķām almaķ Kāniyā /**Ėām ruḥşat-nāmesin** ħarḥ-ı sitemger virmese (Kānî Divanı, Gazel 175, Mısra 18). [ķām ruḥşat-nāmesin, -n]

ķamer: Ay, mah (gümüş renk).

Ṭutar bālāyı gerdūnda **ķamer** bir mu'teber keşķül /Degül ħesbān egerçi bu ħalenderlikle zer keşķül (Kānî Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [ķamer]

ķamer ruḥşār: Ay yüzlü. Sevgili.

Muħarrerdür kemend-i hāle-i āĖūşa bend itmek /Bu şeb rü'yāda Kānî ol **ķamer ruḥşārımı** gördüm (Kānî Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [ķamer ruḥşārımı, -ımı]

ķāmet: Boy, endam.

Mellāḥ Ḥasan göstererek 'āşıķa **ķāmet** /Degdi direk-i keşti-i hicrānda direkler (Kānî Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [ķāmet]

kān: Maden.

Kānī bu gevher adını virme kimesneye /**Kān** cevher içre mi ya cevher kānda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [kân]

Kānī bu gevher adını virme kimesneye /Kān cevher içre mi ya cevher **kānda** mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [kānda, -da]

Tā delmeyicek mişkab-ı āzār-ı derūnum /Bu **kānda** Kānī-i nigū-cevhere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 10). [kānda, -da]

қан: Suç, ceza.

‘Uşşāka bir kıırım kōdı ki **қан** efendimüz /Her bir nigehte eyledi bir **қан** efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [қан]

қан: Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı. (âşığın canı)

Қанум yoluñı şulamağa hāzır iken hīç /Boş yerlere şular gibi aqmaq ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [қанум, -um]

қан ағла-: Bir zulümden, bir afetten, bir sıkıntıdan, büyük üzüntü duyup çok yakınmak.

Āh eyledigüm hāl-i siyeh-kāruñ içündür /**Қан ағладıғум** la^l-i güher-bāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [қан ағладıғум, -dıғум]

Тавул çalsañ uyanmaz gāfil ancaқ uykusın gözler /Anı bilmez ki **қан ағlayacaқdur** yarın ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [қан ағlayacaқdur, -yacaқdur]

қан eyle-: Başkasının kanını dökme, cinayet işlemek.

‘Uşşāka bir kıırım kōdı ki қān efendimüz /Her bir nigehte eyledi bir қān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [қан eyledi, -di]

kan it-: Kan dökme, kana çevirmek.

‘Aқıķ-pāre-i laht-ı derūn-ı hūn-ı ciger /Derūn-ı sīne-i çāküm mi buldı **kan idecek** (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 8). [kan idecek, -ecek]

Virirdi bir söz ile cānını saña ‘āşık /Ne var o gāmze-i hūn-rīz arada **қан idecek** (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [kan idecek, -ecek]

kan olacağı: Şarap.

Sākī ele al sāğar-ı gül-gūnı ne tırduñ /Ya vir baña **kan olacağı** ya ki döküdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 10). [kan olacağı]

kan üstüne: Kan üzerine.

Çeşm-i hūninde hayāl-i haṭṭı olmaz cāy-gīr /Haṭ yazılmak mümkün olmaz Kāniyā **kan üstüne** (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 12). [kan üstüne]

kan yut-: Çok ıstırap çekince, elem ve eziyete katlandığın vakit.

Bir dem mi olur **kan yudup** sāğara dönmem /Bir laḥza mı var hālūñ añup ‘anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [kan yudup]

kān yūri-: Hayat, canlılık gelmesi.

Ele al sāğarı biñ nāz ile ey cān yūrisün /Reg-be-reg cism-i yebūset-zedeye **kān yūrisün** (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 2). [kān yūrisün, -sün]

kana-: (Yaranın açılıp) Kanaması.

Dāğı **kanar** ya yāresi şızlar ya āh ider /Bi’l-izṭırār ümmet-i ‘ışkuñ günāh ider (Kânî Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [kanar, -r]

kanādīlūñ fūrūğ-ı hāne-zīb: Kandillerin hanesini süsleyen ışık, parlaklık.

Göñüldendür hemīşe cünbiş-i zātisi ecsāmuñ /**Kanādīlūñ fūrūğ-ı hāne-zībi** yāğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [kanādīlūñ fūrūğ-ı hāne-zībi, -i]

kanarya rengi: Açık sarı bir renk.

Bir hoş **kanarya rengi** virüp perr-i nāleye /Zerd itdi gül-ruḥānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 29). [kanarya rengi]

kanbere dön-: Kanber'e dönüşmek, ona benzemek. (Kavuşma düğününün müdavimi olmak bağlamında)

Kanbersüz ebed kūy-ı vefāda düğün olmaz /Ben sūr-ı vişālūñde niçün **Kanbere dönmem** (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 6). [kanbere dönmem, -mem]

kanbersüz düğün ol-: I. Her toplantıda veya her işin içinde bulunmak merakında olanlar için yarı sitem, yarı şaka olarak söylenen bir söz. II. Arzu ile Kamber hikâyesindeki erkek karakter.

Kanbersüz ebed küy-ı vefâda **düğün olmaz** /Ben sūr-ı vişālünde niçün Kanbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 5). [kanbersüz düğün olmaz]

kanbūr eyle-: Kambur eylemek. İnsanın taşıdığı ağırlıktan dolayı iki büklüm olması, doğrulamamasıdır.

Uyan yatdukça sen bār-ı günāh eyler seni kanbūr /Ne deñlü yol alur fikr eyle bir kerre ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [kanbūr eyler, -r]

ķanda: 1. Nereye.

Bu şūret-ħāne-i ‘ālemdede yokdur cāy-ı āsāyiş /‘Aceb **ķanda** gidersin Kāniyā büt-ħāneden sonra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 10). [ķanda]

2. Nerede.

Rūzgāruñ pāk dāmenler çeker serpindisin /**ķande** bir ālūde dāmen var ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [ķande]

Dilüm ķanlar yutar ķanlar döker göz ķāna müstağrak /Bu demlerde ‘aceb şol cān sersem **ķande** ben ķande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [ķande]

Dilüm ķanlar yutar ķanlar döker göz ķāna müstağrak /Bu demlerde ‘aceb şol cān sersem ķande ben **ķande** (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [ķande]

O verd-i āl ile ālūde ben āl-i ‘abā ħaķķı /Gözümde ķanlar aķıtdum ya şebnem **ķande** ben ķande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [ķande]

O verd-i āl ile ālūde ben āl-i ‘abā ħaķķı /Gözümde ķanlar aķıtdum ya şebnem ķanda ben **ķanda** (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [ķande]

Demüm dāğum ğama hem-dem hem āb aķıduram hem dem /Ĝamuñ yoķlar beni dem dem dedem dem **ķanda** ben ķanda (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [ķande]

Demüm dāğum ğama hem-dem hem āb aķıduram hem dem /Ĝamuñ yoķlar beni dem dem dedem dem ķanda ben **ķanda** (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [ķande]

Gözüm merdümleri āğıştedür ħun ben şehīd-i ‘ışķ /Baña ādem dinür mi ğayrı ādem **ķanda** ben ķanda (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [ķande]

Gözüm merdümleri āğıştedür ħun ben şehīd-i ‘ışķ /Baña ādem dinür mi ğayrı ādem ķanda ben **ķanda** (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [ķande]

Egerçi ‘ālem-i āb içreyüm yemm ħūna müstağrak /Bu tākunluk var iken bende ‘ālem **ķanda** ben ķanda (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [ķande]

Egerçi ʿālem-i āb içreyüm yemm hūna müstağrak /Bu ʿālem ʿālem ʿālem ʿālem ben **ķanda**
(Kānî Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [ķande]

ķanı: Hani, nerede.

Dil dirler idi **ķanı** şıcaķ ber olacaķdı /Eyvāh o ğam-hʿārı yitürdüm bulamam hīç (Kānî Divanı, Gazel 16,
Mısra 3). [ķanı]

Benüm senden murādum yoğ iken hālüm dīger-gündür /**ķanı** ardum şıra bād-ı şabā tek yeldigüñ günler
(Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [ķanı]

Kānî: 1. Tokatlı Ebubekir Kānî Efendi.

Başıldı zevķler zor-ı mey-i köhneyle meclisde /Aşıldı şevķler **Kānî** ser-i dīvāra bāb-āsā (Kānî Divanı,
Gazel 1, Mısra 14). [kānî]

Sözün ʿoğrısı **Kānî** bendedür benden suʿāl eyle /İşitmiş var ise uşlu haber dīvānedendür hep (Kānî
Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [kānî]

Ne mümkindür o hūnīdeñ şikāyet eyleye **Kānî** /Şikāyetler yine varsa dil-i mecrūhdandır hep (Kānî
Divanı, Gazel 10, Mısra 13). [kānî]

Pāsbān ol ser-i kūyuñda o māhuñ **Kānî** /Şu zemīnde dil-i hūrşīdi misāl it gice geç (Kānî Divanı, Gazel 15,
Mısra 9). [kānî]

Kānî mi ne dirlerdi kühen bendeleründen /Hālā o dil o kārı yitürdüm bulamam hīç (Kānî Divanı, Gazel
16, Mısra 19). [kānî]

Ayrılmanuñ göñül niçe ser-riştesin bulur /**Kānî** o riştenüñ ucı dil-bestegīdedür (Kānî Divanı, Gazel 18,
Mısra 18). [kānî]

Maʿşūķdan gelür ʿaleb-i vaşla ārzu /**Kānî** o şūh vaşlını hep istemek diler (Kānî Divanı, Gazel 20, Mısra
14). [kānî]

Şikeste-bāl görüp mürĝ-ı cānum ey **Kānî** /O yār nāz ile gelmiş dimiş şikār gelür (Kānî Divanı, Gazel 21,
Mısra 15). [kānî]

Cemālī seyrini dil-hʿāhum üzre itmedüm **Kānî** /Bu küstaķlıķ nigāh-ı hʿāhişümde āĝlardandır (Kānî
Divanı, Gazel 22, Mısra 15). [kānî]

Bī-çāre **Kāniyi** de yeñer küştigīr-i merg /Vaķt-i rehāda gerçi yeñilmez kıyās ider (Kānî Divanı, Gazel 26,
Mısra 11). [kāniyi, -yi]

Saņa hīç söz mi teʿsīr eyley ey **Kānî** ki sen hʿābān /Misāl-i aķter-i tābında dikmiş āsumān gözler (Kānî
Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [kānî]

Kānî egerçi itmez isem kimseye vefā /Şad şad hezār şükr ki ʿişķa vefām var (Kānî Divanı, Gazel 29, Mısra
9). [kānî]

Aldanma be-çeşmek be-serek dirse de **Kānī** /Ser-keşçe olur gālib-i aḥvāl-i serekler (Kānī Divanı, Gazel 31, Mısra 13). [kānī]

Ma‘ārifüñ saña sorğuc taḡsa da **Kānī** /Şikence-i felege ya serūna ḡaml olunur (Kānī Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [kānī]

Kānī girīve-gīr-i ‘adālet cihānda /Aḡrānına teraccūh ider bī-‘adīl olur (Kānī Divanı, Gazel 34, Mısra 9). [kānī]

Eger güstāḡī-i bīrūn bağışlansa da **Kānī** /Ġayūrāne tutar anuñ yerin sīneñdeki ġışlar (Kānī Divanı, Gazel 39, Mısra 13). [kānī]

Kānī o ay çehrelü ḡurşīd behrelü /Niçün ġazabla aġzına ayı ḡoldurur (Kānī Divanı, Gazel 40, Mısra 11). [kānī]

Bir kimseye bir iylik idüp şoñra da **Kānī** /Şoḡbet arasında başa ḡaḡmaḡ ne revādur (Kānī Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [kānī]

Zāhidi telḡ-dimāġ eyledi şīrūñ **Kānī** /Bilmezem ḡāmesine fūlül-i aḡmer mi sürer (Kānī Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [kānī]

Kānī olur āzāde ser-i minnet-i dü-nān /O kimseye Allāh ki sa‘ādet virecekdür (Kānī Divanı, Gazel 49, Mısra 9). [kānī]

Kānī bu köhne kāḡda sen ḡaşr-ı nāzda /Ey gevher-i çekīde rifālarla şeb be-ḡayr (Kānī Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [kānī]

Kūyuñı Ka‘be gibi ḡible idindi **Kānī** /Semtūñe varmaḡ olursa o ser-i gū ḡötürür (Kānī Divanı, Gazel 55, Mısra 27). [kānī]

Aġyāra faşl ider seni ḡaḡı‘ce bil bunı /Desterre-i sitem seni **Kānī** keser biçer (Kānī Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [kānī]

ḡaḡā vü sehvi **Kānī** i‘tirāf it nezd-i Bārīde /Du‘ānuñ eḡdali çün lā-tu’āḡiz inne-sīnādur (Kānī Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [kānī]

ḡarāruñ yok esüp şavurmadañ ārāmsızlıḡdan /Bu günler mi ‘aceb **Kānī** şabā-veş bildiġüñ günler (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 18). [kānī]

ḡama‘kār-ı vişāli oldiġüñ ḡisseyledi **Kānī** /Peşīn söyletmeyüp bu naḡd-i cānı virmeli ister (Kānī Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [kānī]

Kānī eser mi şurḡa-ı tevḡīḡ-i kirdiġār /Lenger-zen-i sevāḡil-i ümmīd olur muyuz (Kānī Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [kānī]

Kānī ne be-taḡḡīḡ-i terennüm köni ki zāġ /Būlbūl gibi de itse nidā ḡiç çekilmez (Kānī Divanı, Gazel 70, Mısra 15). [kānī]

Oldı ayak bağı bize ḡaylūlet-i şitā /Bilmem o semte **Kānī** bahāra varır mıyuz (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [kānī]

İderseñ nīm miḡdār iltifāta **Kānīyi** maḡzar /Felekden yaġsa da seng-i sitem aşlā girān gelmez (Kānī Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [kānīyi, -yi]

‘Arş-ı rahmān şuffe-i lāhūtdur mesken saña /Ġam ne **Kānī** bu kühen kāşāne olmuş olmamış (Kānī Divanı, Gazel 89, Mısra 22). [kānī]

Sebū ber-dūş geldi dūş-ı bezm-i vaḥdetde **Kānī** /‘Ale’l-ġafle meger sākī-i bezm-i ‘ışka olmuş dūş (Kānī Divanı, Gazel 91, Mısra 9). [kānī]

Bu günlerde ḥazer it geçme **Kānī** semt-i dil-berden /Seni ġamz eylemiş aġyār o bī-rahme yamān geçmiş (Kānī Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [kānī]

İntihāb için konulmuş noḡtadur levḥ-i dile /Nükte nā-fehmān anı **Kānī** şanurlar gerçi dāġ (Kānī Divanı, Gazel 94, Mısra 16). [kānī]

Gelürdüñ **Kānīye** her-bār yılduzlar barışmışdı /Tutup öpsem de küsmez ba’ d-ez-īn derdüm niçün küsdüñ (Kānī Divanı, Gazel 104, Mısra 21). [kānīye, -ye]

Dilini çiyneyerek nāz iderek **Kānīye** /Şekkerīn ḥarf-i zebānın gevenüm ḥoş geldüñ (Kānī Divanı, Gazel 108, Mısra 11). [kānīye, -ye]

Sen seni gözle ki sensin saña lāzım **Kānī** /Ġayrı görme özüñe cānı nigeḥ-dār iderek (Kānī Divanı, Gazel 109, Mısra 9). [kānī]

Kerāmet tācı her bir başa lāyık mı degül **Kānī** /O tāc-ı mekremet her başa olmaz añladuġ bildük (Kānī Divanı, Gazel 110, Mısra 13). [kānī]

Sürāġ-ı fikri güm-geşte ider nā-ġāḥ ey **Kānī** /Ümīd-i vaşl ile taḥmīnlerüm ḥāletlerüm añsam (Kānī Divanı, Gazel 116, Mısra 13). [kānī]

Ser-i şeh-rāḥ-ı vuşlatda piyāde idüm ey **Kānī** /Çün oldı eşheb-i nāza süvār ol gitdi ben ḳaldum (Kānī Divanı, Gazel 117, Mısra 17). [kānī]

Geldüm ḳapusı öñüne ‘ālem baña güldi /Bu bābda ey **Kānī** ḳatı maşḥare düşdüñ (Kānī Divanı, Gazel 118, Mısra 24). [kānī]

Muḳarrerdür kemend-i hāle-i āġūşa bend itmek /Bu şeb rü’yāda **Kānī** ol ḳamer ruḥsārımı gördüm (Kānī Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [kānī]

Bir gün mi geçer ki seni zıkr itmeye **Kānī** /Bir dem mi olur şevḳüñ ile eylemesün dem (Kānī Divanı, Gazel 126, Mısra 11). [kānī]

Metā’-ı vaşl bir özge metā’dur **Kānī** /Bahā-yı ḥüsn ü dili ne şatan bilür ne alan (Kānī Divanı, Gazel 139, Mısra 21). [kānī]

Dāmen gibi varur şoḳılırsın miyānına /**Kānī** o şūḥ-tünd-reve peş misin nesin (Kānī Divanı, Gazel 142, Mısra 10). [kānī]

Kānī seni bu nefis ü hevā varḫaya şaldı /İmdād saña var mı ḳazā vü ḳaderümden (Kānī Divanı, Gazel 143, Mısra 15). [kānī]

Ḥod-be-ḥod zünnār-bend-i tāze ‘ahd oldum bugün /Güşe-i vaḥdetde **Kānī** ḥod-perest olmuş yine (Kānī Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [kānī]

Söz ḳalmadı ki söylene bilmem hele **Kānī** /ḳaldum bir alay bī-hūde-ġü sersem içinde (Kānī Divanı, Gazel 160, Mısra 29). [kānī]

Ne düşmenden ne dostuñdan mürüvvet iste ey **Kānī** /‘Abes kimse saña bahş-ı fu’ād itmez hemān ölme (Kānī Divanı, Gazel 164, Mısra 13). [kānī]

Bu devr-i bī-vefāda derdüñe dermān olur yokdur /Dem-i Hızr u Mesīhādan dağı **Kānī** şifā umma (Kānī Divanı, Gazel 166, Mısra 14). [kānī]

Eyler mi erba‘īnine bu faşluñ i’tibār /**Kānī** şovuk baқан kişi bu çille-ğāneye (Kānī Divanı, Gazel 170, Mısra 14). [kānī]

Degül Mecnūna teşbīh eylemek **Kānīyi** şāyeste /Hezārān Qays hayrān hālet-i hayret-füzūnumda (Kānī Divanı, Gazel 179, Mısra 15). [kānīyi, -yi]

Kānī ‘amel şahīfesinüñ görse bir yüzün /Lā-būd dimek gerek hele bir yüzü āğıza (Kānī Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [kānī]

Kānī meye sen tevbelisın şāhidüz ammā /Zinhār anı sen şāhid-i ibrāma tıyurma (Kānī Divanı, Gazel 181, Mısra 9). [kānī]

Yuvalanmağ ser-i ‘uşşāka bir bāzīcedür **Kānī** /Keser ‘uşşākınuñ başların ol hūnī yuvalarda (Kānī Divanı, Gazel 188, Mısra 9). [kānī]

Müjde saña **Kānī** o lebi hem-çü la‘l-i yār /Yārānla nūş-ı meyi pey-der-peye düşdi (Kānī Divanı, Gazel 193, Mısra 15). [kānī]

Ṭavāf-ı Ka‘be-i kūyuñ müyesser kıldı **Kānīye** /Hele ölmezden evvel Ḥazret-i Allāh tıyduñ mı (Kānī Divanı, Gazel 194, Mısra 23). [kānīye, -ye]

Qadeğ der-kef nıgeh mestāne sīne münkeşif tā nāf /Bu **Kānī** sevmesün n’itsün o fettān-ı dil-āşübı (Kānī Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [kānī]

Sen az mı şanursın o mezāruñ şühedāsın /Ol tīr-i müje **Kānī** cihānuñ çokın urdı (Kānī Divanı, Gazel 196, Mısra 12). [kānī]

Hemān taqlīd ile girmek mi istersin sen ol bezme /Nihān-ğāneñde **Kānī** yoğsa ħāl-i zā’idüñ var mı (Kānī Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [kānī]

Kānī niçe olmasun o çār ebrūya mā’il /Vefk-i varak-ı ħüsni felek dört köşe yazdı (Kānī Divanı, Gazel 201, Mısra 11). [kānī]

Miyān-ı vaşf-ı ħaṭṭuñda suğendānuñ idüp īrād /İder sīr-āb **Kānī** sebzēār-ı bāğ-ı mazmūnı (Kānī Divanı, Gazel 207, Mısra 14). [kānī]

Şemm itmege gīsūlarını bu gice **Kānī** /Dil başın uzatdı vü girībāna tıolaşdı (Kānī Divanı, Gazel 210, Mısra 13). [kānī]

Kānī bu ħazel olsa sezā yāra hediyye /Me’mül o perīden dağı taşsındür ammā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 29). [kānī]

Fütür o deñlü var **Kānīde** kim tenşīte meyl itsem /Ne dārü kārger ne benc ü ne afyon ne ħab yā Rabb (Kānī Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [kānīde, -de]

Emānet itdüm Allaha seni ey gözlerüm nūrı /Qarībū’l-‘ahd yolcıdur efendüm **Kānī’ñi** hoş tıt (Kānī Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [kānī’ñi, -ñi]

O yaluñ yüzli āfet şu gibi aķduķca gūlzāra /Miyān-ı āb u āteşdür yeri **Kānī** yanar ağlar (Kānī Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [kānī]

Kendin dil ehli āteşe atmaķ da iş midür /**Kānī** ider fedā-yı ser ister istemez (Kānī Divanı, Gazel 69, Mısra 12). [kānī]

Kānī o hoş girişmeler ol hoş çıķındılar /İtdi beni esīr-i telāş ol ğarīm-i nāz (Kānī Divanı, Gazel 73, Mısra 13). [kānī]

Cihān aęyārdan hālī mi ķaldı bilmem ey **Kānī** /Bir iki gicedür ses hāne-i aęyārdan gelmez (Kānī Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [kānī,]

Kānī nigehi künd ideli şafha-i cānı /Ser-semlik ile kendümi de terk ideyazdum (Kānī Divanı, Gazel 122, Mısra 13). [kānī]

Kānī ki cevher-i felegūn dāverī ola /Pertev gedāsi şa‘şa‘a-i hāverī ola (Kānī Divanı, Gazel 151, Mısra 1). [kānī]

İnkār ider mi küfr-sivā oldıĝın kemāl /**Kānī** meger ki münkirüñ İmānı olmaya (Kānī Divanı, Gazel 182, Mısra 10). [kānī]

Raķībi hātırıuñ çün zāhidi Allāh için **Kānī** /Dile vird itmedük en‘ām mı evrād mı ķaldı (Kānī Divanı, Gazel 206, Mısra 11). [kānī]

Güriz fā‘ide virmez ķazādan ey **Kānī** /Çeker mesāfe-i dūr u dırazdan girdāb (Kānī Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [kānī]

Seni aldatma da bir şey mi imiş ey **Kānī** /Çekdi ruhsārına bir perde bugün gitdi gider (Kānī Divanı, Gazel 30, Mısra 15). [kānī]

N’olur **Kānīyi** itseñ bir selām-ı tāzeye şāyān /Zamīr-i dilde köhne ārzūlar hep senüñçündür (Kānī Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [kānīyi, -yi]

Berī o rütbeyüz esbābdan ki ey **Kānī** /Tevekkül ile daĝı ittiĝādımız yoķdur (Kānī Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [kānī]

Kānī seni şīrīn suhenlerle ögerse /Hep çāşnī-i şīve-i āzāruñ içündür (Kānī Divanı, Gazel 44, Mısra 13). [kānī]

Kānī şaķınup fırsatı fevt itme görüş kim /Bir kaç güne dek şu ķoca oğlan gidecekdür (Kānī Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [kānī]

Kānī yine cevāhir-i ma‘nāyı keşf idüp /Buldı zemīn-i dilde yeñi kān efendimiz (Kānī Divanı, Gazel 71, Mısra 21). [kānī]

Mey-hānede pīr-i meyi bintü’l-‘inebi gör /Muğ-beççeyi **Kānī** bu ikisine siper çek (Kānī Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [kānī]

Kānī şaķın o şūr-ı ħired-süzden ki hīç /Ĥāl-i tebāĝ-ı ‘āşıkınuñ āgehī degül (Kānī Divanı, Gazel 112, Mısra 13). [kānī]

Kānī seni o ‘arbede-cū imtiĝān idüp /Mużtarr şad-ĥavādis ü ğavęa ider şaķın (Kānī Divanı, Gazel 137, Mısra 11). [kānī]

Nezāre-i ruḥ u gīsūsı var iken **Kānī** /Giceyle seyre çıqup māh-tābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 9). [kānī]

N'olur sen de diseñ ol şūḥ-ı şīrinkāra ey **Kānī** /Nedür bu çend rüze 'izzet-i dīdār küsdüñ mi (Kānî Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [kānī]

Çāle rabbī zehheba'llāhu cemī'an ve lecā /Ġadr-ḥ'āh olmaya **Kānīye** günāhdan ğayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 22). [kānīye, -ye]

Şu gevherler ki nesr itdüm anı zīb-i bināgūs it /Eger olmak dilerseñ 'ālem içre ma'rifet **Kānı** (Kānî Divanı, Gazel 211, Mısra 18). [kānı]

2. Maden, kinaye söyleyen.

Kānī bu gevher adını virme kimesneye /Kān cevher içre mi ya cevher kānda mı 'aceb (Kānî Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [kānī]

3. I. Cevher. II. Tokatlı Ebubekir Kani Efendi.

Teyyār-ı ṭab'uña niçe öyküñdi şā'irān /**Kānī** ṭabī'atuñ yem-i zāḥir degül midür (Kānî Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [kānī]

kānī': Kanaat eden, elindeki yeterli bulup fazlasını istemeyen, kendisine verilene razı olan..

Ḥ'ābgāh-ı nāzda miş miş uyur ol nāzenīn /Tuḥfe-i gül-büseye sen **kānī'** olmuş olmamış (Kānî Divanı, Gazel 89, Mısra 16). [kānī']

kanı kıurı-: I. Bitkin, yorgun, cansız duruma düşmek. II. Yaşlanmak.

Yolum hep ḥuşk-sāl-ı vaḥşete düşdi bu esnāda /Kıurıdı kanı cism-i zārumuñ hergiz terüm yoğdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 32). [kanı kıurıdı, -dı]

kān-ı me'anī: Anlamlar madeni, kaynağı.

Sözünü eyleme āvīze-i gūş-ı nādān /Kāniyā **kān-ı me'anīde** suḥan gevherdür (Kānî Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [kān-ı me'anīde, -de]

Kānī-i bī-çāre: Çaresiz Kānî.

O āfet küsdi gitdi **Kānī-i bī-çāreye** şimdi /Dil-i dīvāneyi ardınca göndersem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 35). [kānī-i bī-çāreye, -ye]

Kānī-i güm-rāh: Yolunu kaybetmiş, şaşırılmış Kānî.

Gel ey ḥādi-i rāh-ı 'ışğ gitme ğayrı bir semte /Biraz da himmet eyle **Kānī-i güm-rāhla** ol sen (Kānî Divanı, Gazel 134, Mısra 12). [kānī-i güm-rāhla, -la]

Kānī-i nā-çarı: Çaresiz Kânî.

O halka halka zülf-i müşg-bü ol 'uqde-i gīsü /Kurulmuş **Kānī-i nā-çarı** sayda fâklardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [kānī-i nā-çarı]

Kānī-i nā-kām: Umutsuz, amaçsız Kânî.

Bu güne kahramanlıklar ider qalmamış iken sen /Kahırlar eyledüñ bu **Kānī-i nā-kāma** kām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 16). [kānī-i nā-kāma, -a]

Kānī-i zār: Ağlayan, dermansız Kânî.

Derün āsüdelik 'azv eylemişler **Kānī-i zāra** /Yine dīvānenüñ gül-gün ārāmını yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 9). [kānī-i zāra, -a]

Kāniyā: Ey Kânî.

Kendüni kendüñ gözet Allaha ısmarla özüñ /**Kāniyā** virmez saña hayvānlığı ço il cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [kāniyā]

Dilüm endiše-i vaşl-ı dil-ārādan olup mahrūm /Hayālüm **Kāniyā** fikr-i sürür-ı cāna hasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 18). [kāniyā]

Sözüni eyleme āvīze-i gūş-ı nādān /**Kāniyā** kân-ı me'ānide suhan gevherdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [kāniyā]

Kāniyā yārān ile ülfetden eyle ihtirāz /Muntazır olma selāma ol dañı minnetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [kāniyā]

Vaħdet-i Haqqı niçün münkir olurlar **Kāniyā** /Mu'teber olmağ gerekmez mi 'aceb bir dāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 13). [kāniyā]

Sen hemān dest-i niyāzı bārgāh-ı Haqqa aç /**Kāniyā** her ne dilerseñ Hāzret-i Allāh virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [kāniyā]

Kāniyā eşk yıkar hānesini ğaddāruñ /Āhı elden qoma mağdūruñ işüñ āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 23). [kāniyā]

Kāniyā cān u dehāni o 'adīmü'l-meselün /Noqta-i şekk mi süveydā mı haç-ı 'ayb mıdur (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [kāniyā]

Şevkden hūn-germ ü dil-nerm olmaduqca **Kāniyā** /Serd-i dil bu bezm-i germ-ā-germde şā'ik midür (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 15). [kāniyā]

Pīr itdigin seni kıti çoqsunma **Kāniyā** /Degmez degül bir 'ömri bil ol nev-cüvān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 15). [kāniyā]

Kāniyā nīk ü bedüm bir kimse bilmez şad şükr /Niçe yüz biñ sāldur qoldum boşaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [kāniyā]

Kāniyā bār-girān-ı dü-cihān vezn olsa /Olamaz şiddet-i külfetde yine deng-i vedā‘ (Kānî Divanı, Gazel 93, Mısra 17). [kāniyā, -de]

Kāniyā nāfi‘ degül rüsvā-yı māder-zāda hīç /Ġāyret-i ihvān ile pend-i peder n'itseñ gerek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 19). [kāniyā]

Emīr-i kişver-i dildür egerçi ‘ārif olan /Velī bu şāhlıga **Kāniyā** emāre gerek (Kānî Divanı, Gazel 107, Mısra 12). [kāniyā]

Sāye-i pervāneden olur remīde **Kāniyā** /Vaḥşet-ābād olmasun künc-i ferāġı kimsenüñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 17). [kāniyā]

Hecr idelden beni jengār-ı ġam-ı yāra dü-çār /**Kāniyā** sīne-figārūm aña mı acıyayum (Kānî Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [kāniyā]

Bu şüret-ḡāne-i ‘ālemde yokdur cāy-ı āsāyiş /‘Aceb kanda gidersin **Kāniyā** büt-ḡāneden şoñra (Kānî Divanı, Gazel 155, Mısra 10). [kāniyā]

Çeşm-i ḡūninde ḡayāl-i ḡaṭṭı olmaz cāy-gīr /Ḥaṭ yazılmağ mümkün olmaz **Kāniyā** ḡan üstüne (Kānî Divanı, Gazel 157, Mısra 12). [kāniyā]

Kāniyā eylerdüm ol şūḡa bütün cānum fedā /Maḡzar-ı nīm-iltifātum yār-ı ġārūmdur dise (Kānî Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [kāniyā]

Cevri-i ḡahhār-ı naḡmuñ olmasa sırrında sırr /**Kāniyā** tanzīre bezl-i iḡtidār itmem yine (Kānî Divanı, Gazel 162, Mısra 14). [kāniyā]

Yārı aġyār ile görmekden vaṭanda **Kāniyā** /Yum gözüñ terk-i diyārı iḡtiyār it göz göre (Kānî Divanı, Gazel 163, Mısra 11). [kāniyā]

Kāniyā yāra pek aldanma ki işkeste ider /Dilüñi seng-i cefālarla misāl-i şīşe (Kānî Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [kāniyā]

Kāniyā ‘ışḡ ile yanmaġa bir çāre ara /O zebānī-beçenüñ ḡartı ne nev-resi ne (Kānî Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [kāniyā]

Bu zemīnlerle ne mümkün kām almağ **Kāniyā** /Kām ruḡşat-nāmesin çarḡ-ı sitemger virmese (Kānî Divanı, Gazel 175, Mısra 17). [kāniyā]

İşṭilāḡ-ı ‘ışḡ bir başḡa edādur **Kāniyā** /Fehm olunmaz fārisiyyāt-ı deri birden bire (Kānî Divanı, Gazel 177, Mısra 11). [kāniyā]

Kāniyā lübb-i me‘ānī beni cānlandurdı /Tevbe sevdā-zede-i naḡş-ı nigār oldıġuma (Kānî Divanı, Gazel 183, Mısra 13). [kāniyā]

Ebyāt-ı zülf ü ḡaṭla girüp **Kāniyā** söze /Şeb tā seḡer o māḡ ile itdük müşā‘are (Kānî Divanı, Gazel 184, Mısra 9). [kāniyā]

Esb-i dilüñ ḡo dizginine çarpma **Kāniyā** /Şāl vir ki dizginin eşi virsün şu at eşi (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 11). [kāniyā]

Kāniyā oynar güler raġmen li-enfisüñ raḡīb /Kim elinde kāfirüñ eksik hemān çār-pāresi (Kānî Divanı, Gazel 199, Mısra 9). [kāniyā]

Sāde-rūluḳda lebin emme muḫāl iken o şūḫ /**Kāniyā** ḫaṭ gelicek ‘aşıḳı bī-zār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 10). [kāniyā]

Kāniyā dād u sited ma‘nādudur şimden geru /Ḥud‘a-i şüretger-i bāzāra ḫacet ḳalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 13). [kāniyā]

ḳanḳı gün: Ne zaman.

Meded kim perdeler çāk oldı sırlar fāş diller ḫūn /Daḫı **ḳanḳı güne** şaḳlarsın Allāḫım Ğafūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [ḳanḳı güne, -e]

ḳan dök-: Ölümüne yol açmak, yaralanıp ölmek veya birini yaralayıp öldürmek.

Dilüm ḳanlar yutar **ḳanlar döker** göz ḳāna müstaḡraḳ /Bu demlerde ‘aceb şol cān sersem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 1). [ḳanlar döker, -er]

ḳan yut-: Zulme, eziyete maruz kalmak, sıkıntı çekmek.

Dilüm **ḳanlar yutar** ḳanlar döker göz ḳāna müstaḡraḳ /Bu demlerde ‘aceb şol cān sersem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 1). [ḳanlar yutar, -ar]

ḳanlu: Kana bulanmış, kanla dolu olan.

Ğamze gibi **ḳanlu** ḫaṅçer gibi egridür adı /Olmasun bŷy āşinā-yı ḫūn dimāḡı kimsenŷñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 11). [ḳanlu]

ḳanṭara-i ‘işḳ-ı mecāzī: Allah aşkı yerine insana duyulan aşkın köprüsü. Beşeri aşk köprüsü.

Geçmeyen ḳanṭara-i ‘işḳ-ı mecāzīden eger /Ḳā’il-i safsaṭa-i ḳanṭara mı ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 7). [ḳanṭara-i ‘işḳ-ı mecāzīden, -den]

ḳānŷn-ı edeb: Edebiyet, nezaket kanunu.

Āyīn-i vefā bir güzel āyīndür ammā /**Ḳānŷn-ı edeb** lāzıme-i dīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [ḳānŷn-ı edeb]

ḳapu: (Allah'ın) Makamı, huzuru, katı.

Ḳapu Allah ḳapusu eşiḡin bālīnveş yaşdan /Derinde der-be-der dīvāneyŷm ḡayrı derŷm yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 23). [ḳapu]

Evinden **ḳapusundan** kimseyi Allāḫ redd itmez /Anuñ çŷn ḡāḫda bŷsegehi eşrār olur Ḳible (Kânî Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [ḳapusundan, -sundan]

ķapısı öñü: Sevgilinin kapısının, evinin önü. (Sevgiliden ihsan bekleme, dileme yeri).

Geldüm **ķapısı öñüne** ‘âlem baña güldi /Bu bâbda ey Kânî ĳatı maşhare düşdüüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 23). [ķapısı öñüne, -ne]

ķār: İş, fayda,kazanç.

Ĥulķı hep sâbit-ķadem olsun diyen her **ķārda** /Olmasun mânende-i devr-i felek kendü dönek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [ķārda, -da]

Kâni mi ne dirlerdi kühen bendelerüñden /Ĥâlâ o dil o **ķārı** yitürdüüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 20). [ķārı, -ı]

İl içün yırtmaķ yarmaķdur âhen- dillerüñ ķārı /Müşâhiddür bu ma‘nâ diķķat olunsa şabânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [ķārı, -ı]

ķār eyle-: Etki etmek.

Ey duĥter-i sütüde-şiyem niçe bir bu nâz /**Ķār eylemez** mi hîç saña sevdigüm niyâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [ķār eylemez, -mez]

ķār it-: Fayda vermek, etkili olmak.

Ĥâtırın itme şikeste imtiĥânsuz kimsenüñ /Ķesr-i ĳalb-i ehl-i istignâya hîç **ķār itmez** ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 4). [ķār itmez, -mez]

ķara: Kötü, meş'um.

Evlâd-ı ‘Arab sevmege itdüm heves ammâ /Baĥtum **ķara** bir olmayacak eşlere düşdüüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [ķara]

ķara ĥaber: Kötü haber.

O dem ki **ķara ĥaberlerle** ĥaĥt-ı yâr gelür /Bahâr u sebzeyi alma dile ĳubâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [ķara ĥaberlerle, -lerle]

Ne dem ki **ķara ĥaberlerle** ĥaĥt-ı yâr gelür /Şafâ-yı âyîne-i dil gider ĳubâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [ķara ĥaberlerle, -lerle]

ķara sevdâ ol-: Umutsuz ve güçlü bir aşķ haline gelmek, dönüşmek.

Ebrûlaruñuñ fikri **olup** bir **ķara sevdâ** /Ķarardı gözüüm ĥasret ile ĥaçere düşdüüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 11). [ķara sevdâ olup, -up]

karanlıq: Işıksız. Aydınlik olmayan.

Şâm-ı firqat-ı dem eyyâm-ı vişâl it gice geç /Şafaq-âsâ o **karanlıqda** var al it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [karanlıqda, -da]

karâr:

1. Rahat, huzur, dinlenme, âram.

Karârûñ yoq esüp şavurmadañ ârâmsızlıqdañ /Bu günler mi ‘aceb Kânî şabâ-veş bildigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 17). [karârûñ, -uñ]

2. Makam seyrinin son bulduğı perde.

Çıkardum tâ Hüseyniyye biraz eyyâm efğânı /Muhayyer oldu vuşlatda **karâr** ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 16). [karâr]

3. (Katletme) Hüküm.

Bir **karâra** göz karârdur ol siyeh-dil katlüme /Kirpigüm kıpmam derünüm bî-karâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [karâra, -a]

4. Kaşların çatılması. Sinirlenmek.

Nedür pîşâni-i pâküñde müşğîn tırta-i der-çîn /**Kararmış** ebruvân-ı şüh-ı ‘anberbâr küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [kararmış, -mîş]

kârd-ı gam: Gam bıçağı.

Dilenüp gezmede ben gâh zekât-ı hüsnüñ /Dilümi **kârd-ı gamla** delenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 8). [kârd-ı gamla, -la]

kârgâh-ı hikmet: Hakikatin üretildiğı, olduğı yer, hakikat tezgahı, hikmet dünyası.

Şem‘i bezm-i şu‘legâh-ı vahdetüñ pervânesi /Olmaz ey dil **kârgâh-ı hikmetüñ** pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 2). [kârgâh-ı hikmetüñ, -üñ]

kârger: Etki etmek, tesir etmek.

Fütür o deñlü var Kânîde kim tenşîte meyl itsem /Ne dârü **kârger** ne benc ü ne afyon ne hab yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [kârger]

kâr-ı kabiliyyet: Kabiliyeti yetenek işi.

Fürüg-ı feyze isti‘dâd **kâr-ı kabiliyyetdür** /Sadefdendür güher nisân-ı gevher-bârdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 7). [kâr-ı kabiliyyetdür, -dür]

karībū'l-‘ahd: Yakın zamanda.

Emānet itdüm Allaha seni ey gözlerüm nūrī /**karībū'l-‘ahd** yolcudur efendüm Kānī'ni hoş tut (Kānî Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [karībū'l-‘ahd]

karṇ-ı ervāḥ: Sur.

S(i)rāfil eylese ol **karṇ-ı ervāḥı** baña teslīm /Vekāletle anı üç kerre üflersem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 13). [karṇ-ı ervāḥı, -ı]

karşu: İçin, hakkında.

Göñül bir tünd-ḥū dil-ber cefā-cū eşk rāḥat-şū /Nedür bu mihrībān-keşlük raḳīb-i nā-kese **karşu** (Kānî Divanı, Gazel 149, Mısra 2). [karşu]

kart: Gençliği geçmiş, geçkin, yaşça büyük.

Kāniyā ıışık ile yanmağa bir çāre ara /O zebānī-beçenüñ **kartı** ne nev-resi ne (Kānî Divanı, Gazel 169, Mısra 10). [kartı, -ı]

kaşd: Saldırma, saldırış.

La'l-i mekīdesin büzerək söyliyor yine /Uşşāḳ-ı zāra var ise **kaşdı** mekīdedür (Kānî Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [kaşdı, -ı]

kāşidān-ı reh-i ‘irfān: İrfan yolunun habercisi.

Kāşidān-ı reh-i ‘irfān yedek çekmezler /Ḳalma bu yolda yayan bir var imiş bir yoğ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 21). [kāşidān-ı reh-i ‘irfān]

kaşr-ı nāz: Naz köşkü.

Kānī bu köhne kāḥda sen **kaşr-ı nāzda** /Ey gevher-i çekīde rifālarla şeb be-ḥayr (Kānî Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [kaşr-ı nāzda, -da]

kaşşāb: Kasap. (Maşuk)

Baḳarken gerden-i kāfūr-gūna ḥīn-i bismilde /Nedür bu cūşış-i pey-der-pey ey **kaşşāb** hūnumda (Kānî Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [kaşşāb]

kaş: Gözün üzerindeki siyah ve kalın kemerli kıllar. (sevgilinin yaya benzeyen kaşı).

Bir **kaşları** yā dil-ber-i sīmin-bere düşdüm /Peykān-ı ser-i tīrine sīnengere düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [kaşları, -ları]

kāşāne: Köşk, saray.

‘Arş-ı rahmān şuffe-i lāhūtdur mesken saña /Ġam ne Kānī bu kühen **kāşāne** olmuş olmamış (Kānî Divanı, Gazel 89, Mısra 22). [kāşāne]

kaşların karası: Sevgilinin siyah renkteki kaşları.

Hecr ile rüz u şebüm fark itmeden koydı beni /Sīne-i şāfuñ beyāzı **kaşlarınıñ karası** (Kānî Divanı, Gazel 199, Mısra 6). [kaşlarınıñ karası]

katı: 1. Çok, pek.

Saña ol nev-ḥaṭ-ı nāzende **katı** incinmiş /Gündüzün varmağı ol semte muḥāl it gice geç (Kānî Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [katı]

Geldüm kapusı önüne ‘ālem baña güldi /Bu bābda ey Kānī **katı** maşhare düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 24). [katı]

2. Asla.

Pīr itdigin seni **katı** çoşsunma Kāniyā /Degmez degül bir ‘ömri bil ol nev-cüvān deger (Kānî Divanı, Gazel 61, Mısra 15). [katı]

3. İnce duygulara karşı duyarlılığı olmayan, duygusuz, hoş görüsüz, müsamahasız kimse.

Bir yaralu berelü beste-i fitrāk-i ğamum /**Katı** bī-rahme şikārum aña mı acıyayum (Kānî Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [katı]

katı müşkil: Çok zor, güç, çetin.

O mest-i sāğar-ı nāzik elin ayağın öpdüm līk /Lebin öpmek **katı müşkil** iken peymāneden şoñra (Kānî Divanı, Gazel 155, Mısra 6). [katı müşkil]

kaṭṭ-ı ümmīd it-: Ümidi kesmek.

Şaḥne-i ḥāk-i Necefdür dil-i zāruñ mededi /**Kaṭṭ-ı ümmīd idelüm** şaḥne vü şāhdan ğayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 14). [kaṭṭ-ı ümmīd idelüm, -elüm]

kaṭṭice: Kesinlikle, şüphesiz.

Ağyāra faşl ider seni **kaṭṭice** bil bunı /Desterre-i sitem seni Kānī keser biçer (Kānî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [kaṭṭice]

katl: Katletmek, öldürmek.

Bir kararā göz kararđur ol siyeh-dil **katlūme** /Kirpigüm kıpmam derūnum bī-karār itmeme yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [katlūme, -ūme]

katre: Damla.

Girye-i mestāne keyf-i sāgar-ı şahbā virür /Gāh olur kim **katreler** keyfiyyet-i deryā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [katreler, -ler]

Sırrumda āyet ü tenezzül oqunmada /Kim nūş iderse **katre** meyūmden şifām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [katre]

katre-i reng: Renk damlası, renklendirici.

La'l-i lebüñ ki **katre-i rengin** çekidedür /Yāqut-ı sürh ile ikisi bir çekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [katre-i rengin, -in]

kavl ü fi'l: İş ve söz.

Hud'a itme **kavl ü fi'lünde** şaķın 'arıflere /Meşreb ehli istemez sāgarda kıl deñlü direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 11). [kavl ü fi'lünde, -ünde]

kayd: Esaret.

Gāh germ ü gāh serd oldığı bulmuşdur şuyuc /**Qaydlardan** şu siyeh-baht āh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [qaydlardan, -lardan]

qaymaq gibi ten: Bembeyaz ve pürüzsüz ten.

O **qaymaq gibi ten** hoşka ağızla şır-i reng-endām /Dil-i bī-sūda iħtār itdi geşt-i deşt-i Eyyübü (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 5). [qaymaq gibi ten]

Qays: Leyla ve Mecnun hikāyesinin erkek kahramanı Mecnun.

Degül Mecnūna teşbīh eylemek Kānīyi şāyeste /Hezārān **Qays** hayrān hālet-i hayret-füzūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 16). [qays]

Qaysı: 1. Kayısı, meyve. (Aşığın yüzü sarı olduğu için kayısıya benzetilmiştir).

Qaysısı büstān-ı 'ışkuñ rüy-ı zerd-i Qaysdur /Zerd canfes cāme-i şāhāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 9). [qaysısı, -sı]

2. Kaysı, sarı.

Başı **ķaysı** mı idi Leylā'nuñ āh u zār-ı Őays /Ya'ni Mecnūn 'aķıllı dīvāne olmuş olmamış (Kānĭ Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [ķaysı]

ķays-vār: Őays gibi. (Çölde Mecnun'un başına kuşların konmasına benzetilmiş)

Ķuř ķondurur ser-i suĥane **Ķays-vār** 'ıřķ /Ķonmaz bu mürĝ egerçi ki her āřiyāneye (Kānĭ Divanı, Gazel 170, Mısra 3). [ķays-vār]

ķays-veş: Leyla ve Mecnun hikāyesinin erkek kahramanı Mecnun gibi.

Kūhsār-ı 'ālem-i temķinde nām almışuz /**Ķays-veř** āvāze-i kuhsāra ĥācet ķalmadı (Kānĭ Divanı, Gazel 214, Mısra 8). [ķaysveř]

ķazā: Allah'ın takdirinin oluşması, kader, alın yazısı.

Güriz fā'ide virmez **ķazādan** ey Kānĭ /Çeker mesāfe-i dūr u dırazdan girdāb (Kānĭ Divanı, Gazel 5, Mısra 13). [ķazādan, -dan]

ķazā vü ķader: Alın yazısı.

Kānĭ seni bu nefis ü hevā varĥaya şaldı /İmdād saña var mı **ķazā vü ķaderümden** (Kānĭ Divanı, Gazel 143, Mısra 16). [ķazā vü ķaderümden, -ümden]

ķebāb: I. Ateşe karşı kızartılmış et. II. Gönül.

Ĥūn-ı şehid nāz imiř çün řarābımız /Berķ-i sitiz-i ĝamze pişürsin **ķebābımız** (Kānĭ Divanı, Gazel 72, Mısra 2). [ķebābımız, -ımız]

ķeder: Gam, ısırap, elem, hüzin.

Geldüm bu cihāna öle yazdum **ķederümden** /Ayrılmadı gitdi bu gönül hiç giderümden (Kānĭ Divanı, Gazel 143, Mısra 1). [ķederümden, -ümden]

ķeder eyle-: Üzölmek.

Ser-çeşme-i taķdirden olduysa řafā-yāb /İnřāf niçün řāf-derünān **ķeder eyler** (Kānĭ Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [ķeder eyler, -r]

ķederi zām zām içinde it-: Kederi birçok zamlarla arttırmak, çoĝaltmak.

Ķam dilde şururken yine hicrāna řatařduķ /Çarĥ-ı felek itdi ķederi zām zām içinde (Kānĭ Divanı, Gazel 160, Mısra 26). [ķederi zām zām içinde itdi, -di]

kederlen-: Üzülmek, tasalanmak.

Sefer-i bâdiye-i ʿışka ayaklanmış iken /Pek **kederlendi** gönül nefse sivâr oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [kederlendi, -di]

kedü-yı dil: Gönül kafesi.

İşkeste olmada yine dâʿim **kedü-yı dil** /Bilür felek şamara çayanur kafam var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [kedü-yı dil]

keff-i cân: Canın içi, gönül.

Çizdukca kızdı nâleye çorlandı çün hamâm /Diriltdi **keff-i cânımı** feryâd-ı ʿandelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 26). [keff-i cânımı, -ımı]

kefil: Bir kimse verdiği sözü yerine getirmediğinde bütün sorumluluğu üzerine alan kişi.

Kefil olmak gerek gamze-nigâh-ı nâzına yâruñ /Ve-lâkin ol **kefil** isterse sâde sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [kefil]

kefil ol-: Bir kimse verdiği sözü yerine getirmediğinde bütün sorumluluğu üzerine almak.

Kefil olmak gerek gamze-nigâh-ı nâzına yâruñ /Ve-lâkin ol kefil isterse sâde sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [kefil olmak, -mak]

kefil-i zinde-i hâzır: Şimdi yaşayanların kefil olan kimse.

Kefil-i zinde-i hâzır vaşî-i mürde-i gâʿib /Didirdüp kendüye bir çurfa ad itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 7). [kefil-i zinde-i hâzır]

kelâm: Dil, söyleyiş.

Zebânum hüsn-i taʿbîr-i merâmum itmeden ʿâciz /**Kelâmum** imtizâc-ı harf-i istihsâna hasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 8). [kelâmum, -um]

kelef bağ: Yüzün çillenmesi ve kızışması.

Olur pür-hün dü-dîdem hem-çü sağâr dil-berüm ańsam /**Kelef bağlar** dü-ruhsârum o mâh-ı enverüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [kelef bağlar, -lar]

kemâl: Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik; en yüksek değer, mükemmellik.

İnkâr ider mi küfr-sivâ oldıgın **kemâl** /Kânî meger ki münkirüñ İmâni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 9). [kemâl]

kemāl-i kevkebe: İhtişam, gösteriş olgunluğu.

Kemāl-i kevkebe her nâkışuñ mülâzimidür /Gürüh-ı encüm ile devr ider gice meh-tâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [kemāl-i kevkebe]

kemāl-i mestî: Sarhoşluğun olgunluğu. Aşırı sarhoşluk.

Belürsüz oldı bezimde **kemāl-i mestîden** /Göbek atan yürüyen şîvelerle baş şalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 9). [kemāl-i mestîden, -den]

kemân: Yay.

Belüm büküldi o ebrüdan olmadum ber-kâm /Kepâze eylemedük tîr mi **kemân** mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 8). [kemân]

kemân-ı şevk: İstek yayı.

Sihâm-ı cân-güdâz-ı âhi atdum tâ verâ-i ‘arş /**Kemân-ı şevkı** ol gâyatde gördüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 8). [kemân-ı şevkı, -ı]

kemer-misâl: Kemer gibi.

Çıkmış beline belki de tâ sîne neş’eler /Gül-gün **kemer-misâl** kuşaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [kemer-misâl]

kendi: Kişinin öz varlığı, zâtı.

Bî-ıy-ı mesâfe su-yı hağka güzër eyler /Ol hürşide kim **kendi** özinden sefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [kendi]

Kendin dil ehli âteşe atmağ da iş midür / Kânî ider fedâ-yı ser ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 11). [kendin, -n]

Sen dağı Çamlıca seyrinde şanursuñ **kendin** /Üsküdar serviligi fikrini derkâr iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [kendin, -n]

Tîr-i müjesi sehm-i sa‘âdetden atılmış /**Kendiyse** tecellîkede ammâ okı nürdü (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [kendiyse, -yse]

Yoğ u varı lezzet-i vicdân ile buldı gönül /**Kendi** kendin buldı yoğ u vara hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [kendi]

Yoğ u varı lezzet-i vicdân ile buldı gönül /Kendi **kendin** buldı yoğ u vara hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [kendin, -n]

İder âyîne **kendin** halğa elbet her zamân ser-hoş /Bulır evzâ‘ına şâyeste bir sırr-ı nihân ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [kendin, -n]

kendi yedü: Kendi eli. (Bir kimsenin kendi iradesi dâhilinde olan şeyler)

Bütün hayruñ da şerrüñ de kaderdür maşdarı lâ-büd /Benüm **kendi yedümde** zerrece hayr u şerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 34). [kendi yedümde, -mde]

kend'özin: Kendisi, kendi özü.

Yüzine urdı felek itdigi istignâyı /Neye yüz qaralığın **kend'özine** bār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [kend'özine, -e]

Bir görünmezce belā idi ezel 'uşşāka /Şimdi Haqq şaklaya **kend'özini** izhār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [kend'özini, -i]

kendü: İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, kendi.

Şad hamd ki yüz bulmadı benden zen-i dünyā /Āhîr didi **kendüm** gibi bir şevhere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 18). [kendüm, -m]

Bürüdet başş ider bezme raķībūñ āh-ı dem-serdi /Yeründen **kendüsi** def^c olsa lâ-büd sıkleti kışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [kendüsi, -si]

Artar o qaddi nār u nemden kumāş-ı şabr /**Kendüsine** nigāhı kalanı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [kendüsine, -sine]

Cevr ü cefāsı 'aşık-ı zāruñ belin büker /'Uşşākı **kendüsine** eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [kendüsine, -sine]

Hulķı hep sābit-qadem olsun diyen her kārda /Olmasun mānende-i devr-i felek **kendü** dönek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [kendü]

Ĥelāl-zāde şikest itdigin dürüst eyler /Ĥumārını yine **kendüsi** def^c ider mey-i nāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [kendüsi, -si]

Kefl-i zinde-i hāzır vaş-ı mürde-i gā'ib /Didirdüp **kendüye** bir tūrfa ad itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [kendüye, -ye]

Ťutuldum bir per-ı-rūya deyu lâfuñ degül mesmū^c /Şikār oldum şanursın **kendüñ** ammā şā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [kendüñ, -ñ]

Cild-i ten-i pür-dāğı Nesīmī gibi şoydı /Kisvet mi keser **kendüye** gerdün derümünden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 12). [kendüye, -ye]

kendü 'alemi: Kendi dünyasında, kendi halinde.

Ferāgatde hemānā şāh **kendü 'alemindeyken** /Ne sihr itdüñ a zālīm āh 'aqlum çeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 3). [kendü 'alemindeyken, -ndeyken]

kendü cinsi: Kendi soyu, kendine benzeyen.

Žarar gelmez kişiye **kendü cinsinden** kim olsa da /Hilâf-ı cinsi ƙo aƙrânla eşbâhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 9). [kendü cinsinden, -nden]

kendü derisi ƙarâm: Kişinin kendi derisi, teni haram, yasak olmak. (Nesimi gibi).

Mânende-i Nesîmi-i aƙdem ƙarâmdur /Kendü derisi cübbe-i vaĥdet giyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 6). [kendü derisi ƙarâmdur, -dur]

kendüden geç-: Kendini kaybetmek, kendinden geçmek.

Olup pâ-mâl ĥayret **kendüden geçmiş** dil-i şeydâ /Semend-i nâza binmiş ƙorƙaram ol bî-amân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 3). [kendüden geçmiş, -miş]

kendümi terk ideyaz-: Kendinden vazgeçecek hale gelmek.

Kânî nigehi künd ideli şafĥa-i cânı /Ser-semlik ile kendümi de terk ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 14). [kendümi terk ideyazdum, -dum]

kendüni bedraĥa-i şâh-reh-i yâr iderek: Kendini yârin selamet yoluna kılavuz etmiş bir şekilde.

Mürşidüñ hem-rehüñ olmaĥ gerek ey rûĥ-ı revân /**Kendüni bedraĥa-i şâh-reh-i yâr iderek** (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 8). [kendüni bedraĥa-i şâh-reh-i yâr iderek]

kendüñi kendüñ gözet: Kendine dikkat et, tedbirini al.

Kendüñi kendüñ gözet Allaha işmarla özüñ /Kâniyâ virmez saña ĥayvânlığı ƙo il cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 9). [kendüñi kendüñ gözet]

kendüsini cüyende-i eyne'l-mefer eyle-: Kişinin kendisini kaçacak, sığınacak yer arar hale getirmesi (zor durumda kalması).

Ol kim idemez künc-i mudârâya taĥaşşun /**Kendüsini cüyende-i eyne'l-mefer eyle** (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 8). [kendüsini cüyende-i eyne'l-mefer eyle, -ler]

kendüye: Kendisine.

Arkasında o bütüñ zevĥ u şafâdur maĥlab /Lîk maĥcüb oluram **kendüye** bâr olduĥuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [kendüye]

kendüyi bilmez: Kendini bilmemek, küstah.

Her bār rehā ister iken ester ü hārdan /Şüfî gibi bir **kendüyi bilmez** hare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 22). [kendüyi bilmez]

kepāze eyle-: Utanılacak bir duruma düşürmek.

Belüm büküldi o ebrūdan olmadum ber-kām /**Kepāze eylemedük** tîr mi kemān mı ıodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 8). [kepāze eylemedük, -medük]

kerāmāt-ı bülend-i evliyā: Velilerin yüce kerametleri.

Celāle'd-dīn-i Mevlānā kitāb-ı Mesnevīsinde /**Kerāmāt-ı bülend-i evliyādandur** dimiş anı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 8). [kerāmāt-ı bülend-i evliyādandur, -dandur]

kerāmet tācı: Allah'ın kendisine yakın kullarına lütfettiği olağanüstü şeyler yapabilme gücü, kabiliyeti.

Kerāmet tācı her bir başa lāyık mı degül Kānî /O tāc-ı mekremet her başa olmaz aınladıı bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 13). [kerāmet tācı, -ı]

kerem-ver: Keremli, cömert.

Ne tüvān-ger ne **kerem-ver** ne zevi'l-cāh yapar /Ne hıdıv ü ne müşîr ü ne şehin-şāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [kerem-ver]

kerkes: Akbaba.

İylik tabî'at ehline itmek gerek yine /Şekker de virseler yemege **kerkes** istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 8). [kerkes]

kerre: Defa, kez.

Bir **kerre** alur gözle meger baıımişam eyvāh /Hālā o baıışlar baııa pür-kīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 19). [kerre]

S(i)rāfîl eylese ol ıarn-ı ervāhı baııa teslīm /Vekāletle anı üç **kerre** üflersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [kerre]

İşka düşeli dīdelerüm itmedi rāhat /Yoluııda senüñ virdi niçe **kerre** döküıdı (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 4). [kerre]

kes-: 1. Kesmek, koparmak.

Cild-i ten-i pür-dāğı Nesīmī gibi şoydı /Kisvet mi **keser** kendüye gerdün derüıden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 12). [keser, -er]

2. Bitirmek, sona erdirmek.

Fır fır dolandı pır pır uçup eyledi fiğân /**Kesdi** bugün emānımı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 4). [kesdi, -di]

kes: Kimse.

Hıred-i hörde-şināsa olamaz **kes** rehber /Hîç muhtâc mı fetvāya fütüvvet-pîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [kes]

Görenler şerha-i sīnem ider biñ dāğa istidlāl /Bu sırr-ı şerha **kes** kâdir degüldür sīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [kes]

kes kes: Parça parça.

Dāğ-ı derūnı sīnelerūñ şerha sen baña /Añma amān efendi baña **kes kes** istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 10). [kes kes]

keş-â-keş meyin çek-: Dert, tasa, gam şarabını içmek.

Muğ-beççe duht-ı rezle **keş-â-keş meyin çeküp** /Pîr-i muğanda oğul uşâklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 9). [keş-â-keş meyin çeküp, -üp]

kesb: Edinmek, elde etmek, kazanmak.

‘Ubūdiyyet maķāmında ta‘ayyün **kesb** idelden ben /Baña kıl olmaduķ bir bende mi āzāde mi ķaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 7). [kesb]

kesip biç-: Kesip biçmek; bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak.

Hayyāt-ı ğamze kâle-i cānı **keser biçer** /Bilmez amān o şūh amānı **keser biçer** (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 1). [keser biçer, -er]

Hayyāt-ı ğamze kâle-i cānı **keser biçer** /Bilmez amān o şūh amānı **keser biçer** (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [keser biçer, -er]

Rıdvān alup ķadūñ ķad-i Tūbā vü Sidreye /İstebrakī-i sebz-i cinānı **keser biçer** (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 8). [keser biçer, -er]

Ağyāra faşl ider seni ķaţ‘ice bil bunı /Desterre-i sitem seni Kānī **keser biçer** (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [keser biçer, -er]

Artar o ķaddi nār u nemden ķumāş-ı şabr /Kendüsine nigāhı ķalanı **keser biçer** (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [keser biçer, -er]

kesret: I. Kalabalık. II. Dünya (vahdet karşıtı).

Vahdetüñ fehm eyleyen **kesret**den olmaz zevk-yâb /Şemme-i hâlüñ tıyanlar zülfüñe itmez dimâg (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [kesretten, -den]

kesr-i kalb-i ehl-i istiğnâ: Her şeye tenezzül etmeyen, tok gözlü insanların kalp kırınlığı.

Hâşırın itme şikeste imtiyhânsuz kimsenüñ /**Kesr-i kalb-i ehl-i istiğnâya** hîç kâr itmez ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 4). [kesr-i kalb-i ehl-i istiğnâya, -ya]

keşf: Bir sırrın ve gizli bir halin Allah tarafından bir kimseye gösterilmesi, ilham edilmesi.

Keşf ister o ‘irfân-ı şevâhidle bulunmaz /Ehl-i hikemüñ pâları çüpîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [keşf]

Kânî yine cevâhir-i ma‘nâyı **keşf idüp** /Buldı zemîn-i dilde yeñi kân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 21). [keşf idüp, -üp]

keşf ol-: Anlaşılmak, bilinmek; açığa çıkmak, görünür olmak.

Olurdı büt-perest âzâdegân-ı ribka-i şüret /Eger **keşf olsa** idi şüret-i ‘ibret-nümâ-yı ‘ışk (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 4). [keşf olsa, -sa]

keşkül: Eskiden gezginci Kalenderî dervişlerin halktan aldıkları yiyecekleri karışık olarak içine koydukları, Hindistan cevizi kabuğu veya abanozdan yapılmış, 20 – 30 santim boyunda, iki yanından geçirilmiş bir zincirle omuza asılan kayık biçiminde kap, keşkül.

Ûutar bâlâyı gerdünda kamer bir mu‘teber **keşkül** /Degül çeşbân egerçi bu kalenderlikle zer keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [keşkül]

Ûutar bâlâyı gerdünda kamer bir mu‘teber keşkül /Degül çeşbân egerçi bu kalenderlikle zer **keşkül** (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [keşkül]

Sipihrüñ dün-himmet oldığın bundan kıyâs eyle /Ki tutmaz âşikâra ‘ârif-i şâhib-naazar **keşkül** (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 6). [keşkül]

Mukâbil düşdi mâh yek-şebe hurşide maşrıqda /Ûutar bir pîr-i nürânîye şan bir sîm-ber **keşkül** (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [keşkül]

keştî-i tevekkül: Tevekkül gemisi. (Allah'a güvenme, ondan bekleme).

Keştî-i tevekkülle gönül eylese gül-geşt /Himmet aña bambaşkaca yelken gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 5). [keştî-i tevekkülle, -le]

kevkeb: Yıldız.

Yerden gögi fark eylemez ol mest-i cehālet /Hammāl-şifāt **kevkeb** ile kebkebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 10). [kevkeb]

kevser: Cana can katan, hayat veren, saf, temiz, tatlı su

Kevserüñ adın añar mıydum hele leb-teşnegān /Yār eger leb-teşnegān būs-ı kenārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [kevserüñ, -üñ]

keyf-i sāğar-ı şahbā: Şarap kadehinin hafif sarhoşluğu.

Girye-i mestāne **keyf-i sāğar-ı şahbā** virür /Gāh olur kim kıatreler keyfiyyet-i deryā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [keyf-i sāğar-ı şahbā]

keyfiyyet: Nitelik, hâl.

Ekme her bir toħmı temyīz itmeden **keyfiyyetin** /Mevsiminde nef-i ümmīd itdigüñ maħşūli ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 5). [keyfiyyetin, -in]

keyfiyyet-i deryā: Derya hâli, vasfı.

Girye-i mestāne keyf-i sāğar-ı şahbā virür /Gāh olur kim kıatreler **keyfiyyet-i deryā** virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [keyfiyyet-i deryā]

kıble idin-: Kutsal sayıp ziyaret etmek.

Küyuñı Ka'be gibi **kıble idindi** Kānī /Semtüñe varmağ olursa o ser-i gū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 27). [kıble idindi, -indi]

kıble-i hācāt-ı halk: İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak için başvurdukları yardım istedikleri yer.

Sa'ādet-i dü-cihān gūşe-i ferāğdadur /Bunuñla **kıble-i hācāt-ı halk** olur mihrāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [kıble-i hācāt-ı halk]

kıdem da'vāsı eyle-: Eski ve üstün olma davası, iddiası gütmek.

kıdem da'vāsı eylerdüñ raķīb-i hādise her gāh /Saña bu faħr yetmez mi idi övüldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 15). [kıdem da'vāsı eylerdüñ, -rdüñ]

kııl-: 1. Yapmak, etmek, eylemek, işlemek. Yardımcı fiil olarak kullanılır. .

Vaķtiyle **kıılarum** diyu her-bār nemāzı /Zāhid bize itdigüñ edā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 3). [kıılarum, -arum]

2. Ortalığı bulandıracak, can sıkacak söz ya da davranış (hile bağlamında).

Ĥud‘a itme kavlı ü fi‘lũñde şağın ‘arıflere /Meşreb ehli istemez sāğarda **kıl** deñlü direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 12). [kıl]

3. Sevgilinin kıl gibi ince olan beli.

Beni **kıl** deñlü miyānı çeker ol semte hemān /Bir **kıl** ile yedilür āřıkı bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [kıl]

kıl deñlü miyān: Kıl kadar (ince) bel.

Beni **kıl deñlü miyānı** çeker ol semte hemān /Bir kıl ile yedilür āřıkı bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [kıl deñlü miyānı, -ı]

kılıç : Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.

Almış yine ortaya dili ġamze vü müjġān /Ĥançer **kılıç** üstünden aşar dem dem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 12). [kılıç]

kırāt-ı gevher-pāre-i qadr: Kıymetimin cevher parçasının ölçüsü, niceliği.

Deġül **kırāt-ı gevher-pāre-i qadrüm** benim ma‘lüm /Güher şuyundayum qadrüm bilinmez şartarum yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 39). [kırāt-ı gevher-pāre-i qadrüm, -üm]

kırım: I. Savunmasız insanların veya tutsakların toplu olarak öldürölmesi, katliam. II. Kırım.

‘Uřřāka bir **kırım** kodı ki qān efendimüz /Her bir nigehte eyledi bir qān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [kırım]

kırıp geçür-: Yakıp yıkarak, öldürerek, baskı veya etki yaparak büyük zarar vermek. II. Hayran bırakmak.

Kırıp geçürür ġamze-i fettānı cihānı /Varup ser-i zülfi serine řāne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 11). [kırıp geçürür, -ür]

kısmet: Nasip, ömür.

Ben dir idüm ki berāber olalum ġayli zamān /Qalmamış **kısmeti** bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 14). [kısmeti, -ı]

kışşa-ġān: Hikāye okuyan kişiler.

Sevdiğim bu ane-i hüsnüñ uyutdı ʿālemi /Gicelerde **kışşa-ḥʿān** efsāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 20). [kışşa-ḥʿān]

kışşa-ḥʿān-ı felek: Feleğin hikâye anlatıcısı.

Ḳışşa-ḥʿān-ı felek aḥvāl-i dil-i Kānīyi /Başladı naḳle hemān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 25). [kışşa-ḥʿān-ı felek]

kıyāmet: Şaşılacak derecede.

Uzadukca uzar efkār-ı uʿcūbe **kıyāmetdür** /Uzun gice olunca şubḥ o ḳadd-i ʿarʿarum ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 11). [kıyāmetdür, -dür]

kıyās eyle-: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Sıpihrüñ dūn-himmet oldığın bundan **kıyās eyle** /Ki tutmaz āşikāra ʿārif-i şāhib-nazar keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [kıyās eyle, -le]

kıyās it-: 1. Bir sayma, denk tutma. (Aşığın gönlünün sevgilinin bakışı ile hançerle delinmiş gibi olması)

Ṭaḳmış miyānına o zerīn ḥançerin gelür /Tığ-i nigāhı dilleri delmez **kıyās ider** (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [kıyās ider, -er]

2. Bir sayma, denk tutma. (Yenilmiş sayma)

Bī-çāre Kāniyi de yeñer küştigir-i merg /Vaḳt-i rehāda gerçi yeñilmez **kıyās ider** (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 12). [kıyās ider, -er]

ḳıyl ü ḳāl eyle-: Dedi kodu yapmak, boş söz söylemek.

Suḥan-ı ʿışk-ı Ḥudā çün ezeli ḳālimdür /Ḳıyl ü ḳāl eylememek lâzime-i ḥālimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [ḳıyl ü ḳāl eylememek, -memek]

ḳıymet-i cevher: Değerli cevher.

Dile teʿsīr-i keyf-i merhem-i vuşlat ḳadar siñmiş /Lebüñ bir **ḳıymet-i cevherdür** ol gencīneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 12). [ḳıymet-i cevherdür, -dür]

ḳız-: Aşırı derecede ısınmak, sıcaklığı çok artmak. (Gönüldeki ateşin artması bağlamında).

Ḳızdukca kızdı nāleye ḳorlandı çün ḥamām /Dirilti keff-i cānumı feryād-ı ʿandelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 25). [ḳızdukca, -dukca]

Ḳızdukca **ḳızdı** nāleye ḳorlandı çün ḥamām /Dirilti keff-i cānumı feryād-ı ʿandelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 25). [ḳızdı]

kızar-: 1. Kırmızı veya ona yakın bir renk almak.

Ƙızarmıř táb-ı reng-â-reng ile farı-ı tehevürden /Yañağunda yine bir özge hâlet var küsdün mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [kıızarmış, -mış]

kıız deli sultân: Rakıyı "Akyazılı" olarak adlandıran Bektaşiler şarabı da Kıız deli olarak adlandırmışlardır. Her ikisini de şiir dilinde hüküm süren birer hükümdar olarak zikretmişlerdir.

Akyazılı işâret idüp nefyini gamuñ /Fermân virür **kıız deli sultân** efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 14). [kıız deli sultân]

kıız kıızıl: Parlak kırmızı renk. (Yanaklarının rengi tazeliği bağlamında.).

Gördüm Saķız kıızını yañağlar **kıız kıızıl** /Gözler siyeh o la'ı dudaklar **kıız kıızıl** (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [kıız kıızıl]

Gördüm Saķız kıızını yañağlar **kıız kıızıl** /Gözler siyeh o la'ı dudaklar **kıız kıızıl** (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [kıız kıızıl]

Yaluñ ayak göğüs bağır açık cebîn güşâd /Sâķî elinde cām ayaklar **kıız kıızıl** (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 4). [kıız kıızıl]

Çıkmış beline belki de tã sîne neş'eler /Gül-gün kemer-misâl kuşaklar **kıız kıızıl** (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [kıız kıızıl]

ki: Ki bağlacı.

Zâhirle iş olmaz **ki** işüñ bätını vardır /Toğursa inanma ki o 'innîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 27). [ki]

Zâhirle iş olmaz ki işüñ bätını vardır /Toğursa inanma **ki** o 'innîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 28). [ki]

La'l-i lebüñ **ki** kaıtre-i rengîn çekîdedür /Yâķut-ı sürh ile ikisi bir çekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [ki]

Ne ĳaldı 'aşık-ı üftâdeye resm-i maĳabbetden /**Ki** gelse meclise ağıyâr ider feryâd yâr ağılar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [ki]

O dem **ki** ĳara ĳaberlerle ĳaıı-ı yâr gelür /Bahâr u sebzeyi alma dile ĳubâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [ki]

Perîřanlıķ ser-i ĳisüña beste bāğlardandır /**Ki** sünbül nev'inüñ hep iştiĳârı bāğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [ki]

ıavul ĳalsañ uyanmaz ĳâfil ancak uykusun gözler /Anı bilmez **ki** ĳan ağılayaĳadur yarın ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [ki]

Zāhid beni görür de şanur **ki** şafām var /Ya‘ni cihanda dil-ber-i şāhib-vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [ki]

Kānî olur āzāde ser-i minnet-i dü-nān /O kimseye Allāh **ki** sa‘ādet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [ki]

Söz düşse mu‘allim geçinür cehle baş egmez /Şūfî **ki** der-i medrese vü mektebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [ki]

Dadanmışdur o gül-ķand-i s(i)tignāya biraz eyyām /**Ki** ben semm-i helāhilde eger yerssem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [ki]

Uğratma raķibi **ki** saña çoğrica bakmaz /‘Āķil geçinür gerçi ki ĥod-bīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [ki]

Uğratma raķibi ki saña çoğrica bakmaz /‘Āķil geçinür gerçi **ki** ĥod-bīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 4). [ki]

Ben ĥamd-i hezārān iderem Ĥaķķa **ki** ansız /Her maşlahatı luţf-ı ‘amīmi ider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 13). [ki]

Saña hīç söz mi te’sīr eyler ey Kānî **ki** sen ĥ‘ābān /Misāl-i aĥter-i tābında dikmiş āsumān gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [ki]

Kānî egerçi itmez isem kimseye vefā /Şad şad hezār şükr **ki** ‘ışķa vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [ki]

Ben dir idüm **ki** berāber olalum ĥayli zamān /Ķalmamış kısmeti bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 13). [ki]

Derk ehli için mi ańı āmāde ider Ĥaķķ /Ķayyā-yı ĥavāyetde **ki** var niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 12). [ki]

O bezmgehde **ki** māverd oduna ĥaml olunur /Bahā-yı cevher her cins dūna ĥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [ki]

Dā‘im birāderine çeker ĥüsn (ü) ānda /Bintü’l-‘ineb **ki** vālidesinden cemīl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [ki]

Berī o rütbeyüz esbābdan **ki** ey Kānî /Tevekkül ile daĥı ittiĥādımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [ki]

Her cān zi ins ü cān degül ol feyze müsta‘id /İllā o cān **ki** cānla her-cāyı ĥoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [ki]

Degül a‘rāz-ı nā-maĥsūs maĥsūsın bile bilmem /**Ki** bu şayrefiyānda ceyde şāyān cevherüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 16). [ki]

Fu‘ādī lā-yağırru’n-nāse bel lā-yenfe‘u’d-dünyā /**Ki** hecr ü vaşdan ĥayrı ebed nef‘ u zārüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 38). [ki]

O rütbe ķālībüm maĥv itdi nār-ı şevķ-i ‘ālem-gīr /**Ki** ĥākister miyānında ışıldar eñserüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 42). [ki]

Dime ihmāl ider ümmīd **ki** imhāl eyler /Bir gün olur işi ber-şüret-i dil-h̄'āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 11). [ki]

Ol gözleri var mı görecek bir güzel 'aşık /Dirsin **ki** dü-çeşm-i nigerānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [ki]

Bādeyi virme şusuz baña **ki** ol şu götürür /Zülfüni baña қоkutma çelebüm bũ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [ki]

Ādemī-zāddur ammā **ki** perī-zād da dirüm /Beni ol vādīlere hep o melek-h̄ü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 17). [ki]

Ḳābe kavseyne çıkar bahtımızuñ zerrātı /Egri toğrı ne **ki** dir isem hep ebrũ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 20). [ki]

Çoç zamāndur **ki** senüñ kũyuña ben varamadum /Beni bāğuñda öten nağme-i gũ gũ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 25). [ki]

Eyler vişālī h̄'āhiş eger ister istemez /Gördi **ki** vaşlı cān deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [ki]

Kānī ne be-tahḳīk-i terennüm köni **ki** zāğ /Bülbül gibi de itse nidā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 15). [ki]

'Uşşāka bir kırim kodı **ki** ḳān efendimüz /Her bir nighde eyledi bir ḳān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [ki]

Nefy ü isbāt **ki** tevḥīd-i ḥaḳīki oldur /Eyler ol sırrı beyān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 19). [ki]

Felek nitdüñ **ki** benden bir ölümle intiḳam alduñ /Anı fikr itmedüñ ki boynuña h̄ün-ı ḥarām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [ki]

Felek nitdüñ ki benden bir ölümle intiḳam alduñ /Anı fikr itmedüñ **ki** boynuña h̄ün-ı ḥarām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 2). [ki]

Beni dirdüñ **ki** bu ḳuṭbu'd-devā'irdir maḥabbetde /Miyān-ı merkez-i 'ışḳuñda mihverdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [ki]

Sen seni gözle **ki** sensin saña lāzım Kānī /Ġayrı görme özüñe cānı nigh-dār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 9). [ki]

Kānī şaḳın o şür-ı ḥired-süzden **ki** hīç /Ḥāl-i tebāḥ-ı 'aşıḳınuñ āgehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 13). [ki]

Sipihrüñ dũn-himmet olduğın bundan kıyās eyle /**Ki** tutmaz āşikāra 'ārif-i şāḥib-naẓar keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 6). [ki]

Şad ḥamd **ki** yüz bulmadı benden zen-i dünyā /Āḥir didi kendüm gibi bir şevhere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 17). [ki]

Nerm ister iken dil-beri ser-keşlere düşdüm /Bir şuda idüm ğamla **ki** āteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [ki]

Bir gün mi geçer **ki** seni zıkr itmeye Kānī /Bir dem mi olur şevküñ ile eylesün dem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 11). [ki]

Dime hergiz bu uzun bu kışa ta'dîl-i erkân it /**Ki** ne tül-i emel ne himmet-i kütâhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [ki]

Şerâr-ı ıışk kanı sen de hâmsın var piş /**Ki** pişmemiş kanı tamar kebâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 6). [ki]

Kānī **ki** cevher-i felegüñ dāverī ola /Pertev gedāsı şa'sa'a-i hāverī ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 1). [ki,]

Zerre olurdım o mihre hâksârumdur dise /Hâk-pâ olurdım ammâ **ki** gubârumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 2). [ki]

Emsem 'aceb emsem ola mı la'lüñi didüm /Bir şive ile söyledi **ki** em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 22). [ki]

Söz kalmadı **ki** söylene bilmem hele Kānī /Kaldum bir alay bî-hüde-gü sersem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 29). [ki]

Kāniyâ yâra pek aldanma **ki** işkeste ider /Dilüñi seng-i cefâlarla misâl-i şîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [ki]

Çuş kondurur ser-i suhane Kays-vâr ıışk /Çonmaz bu mürğ egerçi **ki** her âşiyâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [ki]

Ben ol çâpük-süvâr-ı 'arşa-i âlâm u ekdârum /**Ki** bâl ü per olur peydâ ten-i esb-i harûnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 12). [ki]

Bir derde düş **ki** hâcib ü derbâni olmaya /Bir derde düş ki hâcet ü dermâni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 1). [ki]

Bir derde düş ki hâcib ü derbâni olmaya /Bir derde düş **ki** hâcet ü dermâni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 2). [ki]

Bir yemimde bul **ki** kaşresi feyz u kemâl ide /Bir baħre tal **ki** hîç bün ü pâyâni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 4). [ki]

Bir cāmı nüş kıl **ki** meyi bî-humâr ola /Bir cāme gey ki külfet ü dāmâni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 5). [ki]

Bir cāmı nüş kıl ki meyi bî-humâr ola /Bir cāme gey **ki** külfet ü dāmâni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 6). [ki]

İnkâr ider mi küfr-sivâ oldığın kemâl /Kānī meger **ki** münkirüñ ĩmāni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 10). [ki]

Yüzüm sürdüm gehî hâk-i siyâha **ki** göge tıtdum /Gögerdi müştlerden sine-i cāngâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 19). [ki]

Uyğudan uyandım **ki** ezânlar oğınurdi /Her nağme birer oğ gibi cāna tığınurdi (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 1). [ki]

Şehvet ol mertebe itmiş **ki** ihâta halkı /Oğınur nüsha mı var nâme-i bâhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [ki]

Siyeh-kârî-i tâlîc şabr ile tebdîl-i reng eyler /**Ki** Leylî müşrif-i şubh-ı hâkîkat itdi Mecnûnî (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 12). [ki]

Şu gevherler **ki** nesr itdüm anı zîb-i binâgüş it /Eger olmak dilerseñ ‘âlem içre ma‘rifet Kânî (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 17). [ki]

Şûfiye söyleme sırr-ı ‘ışkı /**Ki** yaban ağacı tutmaz aş (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 2). [ki]

Gözümüñ yaşını taklîd itme /**Ki** deñizlerle yaşıtıdur yaş (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 6). [ki]

Eyle kabûl efendicigüm **ki** benim degül /Virdi bu armağanımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 31). [ki]

Ol **ki** der-i eltâfına ruhsâ ola elbet /Bir vechile mahrûm kımaz her nider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 15). [ki]

Bir gün **ki** apansız seni da‘vet idecekler /Añ ol günü ol da‘vet-i nâ-gâhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [ki]

kibâr: Bir toplumun yüksek tabakasına mensup, soylu ve seçkin sınıfına âit kimse veya kimseler.

Kibâruñ rüy-ı serdin mevsim-i iqbâlde ‘afv it /Meh-i temmûzda berfüñ nüzûli tãğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 13). [kibâruñ, -uñ]

ķil ü ķâl-i haber-i hâtt: Hat haberinin dedikodusu. Sevgilinin yüzünde ayva tüyelerinin çıktığı söylentisi.

ķil ü ķâl-i haber-i hâtt ile dil-rîş olma /Müjde-i zimnî-i vuşlatda hayâl it gece geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 3). [ķil ü ķâl-i haber-i hâtt]

kim: "Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.

Ol âteşi **kim** bu yedi deryâyı ider mahv /Bir büse ile ķabil-i teskindür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 21). [kim]

Fütür o deñlü var Kânîde **kim** tenşîte meyl itsem /Ne dârü kârger ne benc ü ne afyon ne hab yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [kim]

Hâzer **kim** bir gönül bir ‘âlemi ğarķ-âb ķahreyler /Belâ bārân-ı tûfân inkisâr-ı Nüh'dandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 9). [kim]

Bî-tayy-ı mesâfe su-yı hâķķa güzer eyler /Ol hürşide **kim** kendi özinden sefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [kim]

Ol ibn-i vakit **kim** ola dānişver-i her-ḥāl /Taklīd-i reh ü resm-i şî‘ār-ı peder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [kim]

Merd-i dīvāne-nümāyî eyleme taḥkīr **kim** /Nezd-i Ḥaḳda ‘āqile maġbūtdur dīvāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [kim]

Āşinā-yı kīl ü kāl-i baḥs-i vaḥdet olma **kim** /Ma‘nī-i bī-gāneye her biri bir ma‘nā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 3). [kim]

Gerdān olur elbette seri saḥn-ı cefāda /Gerdūn aña **kim** nevbet-i devlet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [kim]

Dilde **kim** hāşıl ola cezbe-i mıknaṭīsi /Ḥaşm-ı pulād-ten olsa bayaġı kâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 15). [kim]

Kānī şaḳınup fursatı fevt itme görüş **kim** /Bir kaç güne dek şü koça oġlan gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [kim]

Eli ehlerinden al **kim** tā ola ḥāşşiyeti zāhir /Vezāret mührü dest-i düzde girmekle vezīr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [kim]

Geçerken sīm tenler āh u feryād eylemiş aġyār /Bu bir ḍarbü'l-meseldür **kim** it ürmiş kārban geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 8). [kim]

O gülşen **kim** hemīşe bāġbānı Ḥazret-i Ḥaḳkdur /Anuñ gül gönçesi bi’llāh şolmaz añladuġ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [kim]

O **kim** taḳdīr ezelde ḥüsnin anuñ bī-zevāl itmiş /Öñünde sām da esse bozulmaz añladuġ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [kim]

O gül **kim** Ḥazret-i Ḥaḳḳ reng ü bū virmiş aña ey dil /Dimāġuñda şadāḳatsüz koçulmaz añladuġ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [kim]

Biz gābe-i ḥaḳīkate **kim** şīr-i şerzeyüz /Şīrān bizümle elleşemez rübehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [kim]

Meded **kim** perdeler çāk oldı sırlar fāş diller ḥün /Daḡı ḳanḳı güne şaḳlarsın Allāhım Ğafūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 5). [kim]

Derūnumda cünün ol rütbe te’sīr eylemişdür **kim** /Nümāyān nāle-i zencīr her müy birūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 3). [kim]

Ben ol güm-geşte-i şahrā-yı bī-pāyān-ı ‘ışḳam **kim** /Yine benden şorar rāh-ı ümīdi reh-nümūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [kim]

Kāniyā oynar güler raġmen li-enfisüñ raḳīb /**Kim** elinde kāfirüñ eksik hemān çār-pāresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 10). [kim]

Ḥīlekāra ta‘neden ḳurtulmaġa yoçdur mecāl /**Kim** ser-i kühsārda rübāh da ḳurtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [kim]

Misāl-i şīşe-i leb-rīz **kim** işkesde olmışdur /Derūnī ‘aşıḳ-ı bī-çāre eyler inkisār aġlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [kim]

Görince dār-ı ʿışkı ʿar düşer dil cān atardum hep /Bi-ḥamdi'llāh **kim** dār u diyārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 16). [kim]

Giymezdi sitem-cāmelerin evveli ammā /Bilmem neye ʿarıldı baña **kim** giye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [kim]

kim: Çünkü.

O **kim** evvel olur şāne-zen-i gīsūyı isti'dād /Misāl-i sünbül-i ter-şaç olmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 5). [kim]

kim: Her kim.

Sırrumda āyet ü tenezzül oḡunmada /**Kim** nūş iderse ʿatre meyümden şifām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [kim]

Şorma ʿuşşāka sizi **kim** götürür ol yāra /Ben işāret iderem aña beni şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 15). [kim]

Āh mey-ḥāneye **kimdür** seni dirseñ götüren /Beni ol cānibe bu āb-ı keder-şü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 13). [kimdür, -dür]

Kim koydı minḡal-i dile bilsem bu āteşi /Sākī meded meded sele başdur şu āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [kim]

Sāyesine **kim** ider ol nev-nihālün ilticā /Refte refte şāḡsār-ı kāmēti ber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 9). [kim]

Benümle āşinālık yoğ iken **kimlerle** eglendüñ /Şükür geçdi hele bī-gānelikler eldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 13). [kimlerle, -lerle]

kim bilür: Olması mümkün olan, umulan şeyler için kullanılır.

Kim bilür şīve-i nā-gāh şütür gürbesini /Çarḡ-ı gerdündan amān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 5). [kim bilür]

kim olsa da: Kim olursa olsun.

Żarar gelmez kişiye kendü cinsinden **kim olsa da** /Ḥilāf-ı cinsi ʿo aḡrānla eşbāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 9). [kim olsa da]

kimesne: Kimse, hiç kimse.

Kānī bu gevher adını virme **kimesneye** /Kān cevher içre mi ya cevher kānda mı ‘aceb (Kānî Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [kimesneye, -ye]

Getürmez hâṭıra bir kimse yād itmez hemān ölme /**Kimesne** nā-murāduñ ber-murād itmez hemān ölme (Kānî Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [kimesne]

Kimesne dostān-ı pes-māndegānın farṭ-ı şefkatden /Berāy-ı hâṭır-ı aḥbāb yād itmez hemān ölme (Kānî Divanı, Gazel 164, Mısra 5). [kimesne]

kimi: Birtakımı, bazısı, kimisi.

Seni her zerre bir başka şıfatla itmede tavşif /**Kimi** Allāh kimi Yezdāndur dirler zebānlarda (Kānî Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [kimi]

Seni her zerre bir başka şıfatla itmede tavşif /Kimi Allāh **kimi** Yezdāndur dirler zebānlarda (Kānî Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [kimi]

Kimin menākib-i şevke kimini düş-ı dile /Ġamın o āfet-i ‘uşşāk-küş yabān mı ḳodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 27). [kimin, -n]

Kimin menākib-i şevke **kimini** düş-ı dile /Ġamın o āfet-i ‘uşşāk-küş yabān mı ḳodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 27). [kimini, -ni]

kimse: 1. Hiç kimse.

Ağlar iseñ gūşe-i vaḥdetde **kimse** bilmesün /Dimesünler var ise bir kimseden ḥācetlidür (Kānî Divanı, Gazel 38, Mısra 7). [kimse]

Kānī egerçi itmez isem **kimseye** vefā /Şad şad hezār şükr ki ‘ışḳa vefām var (Kānî Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [kimseye, -ye]

Hâṭırın itme şikeste imtiḥānsuz **kimsenüñ** /Kesr-i ḳalb-i ehl-i istiğnāya hīç kār itmez ek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 3). [kimsenüñ, -nüñ]

Ne düşmenden ne dostuñdan mürüvvet iste ey Kānī /‘Abes **kimse** saña baḥş-ı fu’ād itmez hemān ölme (Kānî Divanı, Gazel 164, Mısra 14). [kimse]

Kimseler ḳabzü’l-ervāḥdan olmaz me’mün /Laḥd çün mehd-i sehımnāk-i bün-i ḳabresine (Kānî Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [kimseler, -ler]

Eviden ḳapusundan **kimseyi** Allāh redd itmez /Anuñ çün gāhda büsegehi eşrār olur Ḳıble (Kānî Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [kimseyi, -yi]

Bu sitem-verzler içre arama hīç mu’īn /**Kimse** imdād idemez ‘avn-i ilāhdan ḡayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 12). [kimse]

Ḳalmasun şām-ı vişāl-i yāra dāḡı **kimsenüñ** / Batmasun tā şubḥa dek Yā Rabb çerāḡı kimsenüñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 1). [kimsenüñ, -nüñ]

Ḳalmasun şām-ı vişāl-i yāra dāḡı kimsenüñ /Batmasun tā şubḥa dek Yā Rabb çerāḡı **kimsenüñ** (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [kimsenüñ, -nüñ]

Germî-i eşk-i tahayyürdür beni leb-ıhuşk iden /Tolmasun bu âteş-i terden kabağı **kimsenüñ** (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [kimsenüñ, -nüñ]

Neş'e-i vaşlı humâr-ı hecre hem âgûş idüp /Çekmesün hamyâze-i hasret kaçığı **kimsenüñ** (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 6). [kimsenüñ, -nüñ]

Sîneler bî-dâğ diller bî-gam-ı ışk olmasun /Sönmesün dey-mâh-ı firkatde ocağı **kimsenüñ** (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 8). [kimsenüñ, -nüñ]

Oldı leb-rîz-i gâzab sâkî meyi dökdüñ deyi /Sürçmesün âlemde bir kerre ayağı **kimsenüñ** (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 10). [kimsenüñ, -nüñ]

Ğamze gibi kanlı hançer gibi egridür adı /Olmasun büy âşinâ-yı hün dimâğı **kimsenüñ** (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 12). [kimsenüñ, -nüñ]

Âfitâb-ı haşre hoş-gîde olmaz dâmeni /Pây-ı hânde olmasun Yâ Rabb yatağı **kimsenüñ** (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 14). [kimsenüñ, -nüñ]

Müjde-i ikbâlde virseñ iştirmek istemez /Tolmasun peygâm-ı ye's ile kulağı **kimsenüñ** (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 16). [kimsenüñ, -nüñ]

Sâye-i pervâneden olur remîde Kâniyâ /Vaşset-âbâd olmasun künc-i ferâğı **kimsenüñ** (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 18). [kimsenüñ, -nüñ]

2. Kişi, birey, şahıs anlamlarında belgesiz zamir.

Ağlar iseñ gûşe-i vaħdetde kimse bilmesün /Dimesünler var ise bir **kimseden** hâcetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [kimseden, -den]

Kânî olur âzâde ser-i minnet-i dü-nân /O **kimseye** Allâh ki sa'âdet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [kimseye, -ye]

kirpigüm kıp-: Gözünü kırpmak. Tereddüt etmek.

Bir qarâra göz qarârdur ol siyeh-dil katlûme /**Kirpigüm kıpmam** derünüm bî-qarâr itmey yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 6). [kirpigüm kıpmam, -mam]

kisvet: Elbise. (kumaş anlamında)

Cild-i ten-i pür-dâğı Nesîmî gibi şoydı /**Kisvet** mi keser kendüye gerdün derümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 12). [kisvet,]

kitâb-ı mesnevî: Mesnevi isimli kitap.

Celāle'd-dīn-i Mevlānā **kitāb-ı Mesnevīsinde** /Kerāmāt-ı bülend-i evliyādandur dimiş anı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 7). [kitāb-ı mesnevīsinde, -sinde]

kişi: İnsan, şahıs.

Kişi süfliyyet ile ʿulviyāta intisāb itmez /Bu bālā-ğadd güzeller cezbe-i sırr-ı ʿalī ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [kişi]

Ne deñlü cevri iderseñ hoş görür elbet anı ʿāşık /**Kişiye** sevdiğinden her ne eylerse yamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [kişiye, -ye]

Eyler mi erbaʿīnine bu faşluñ iʿtibār /Kānī şovuk bağan **kişi** bu çille-ğāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 14). [kişi]

Żarar gelmez **kişiye** kendü cinsinden kim olsa da /Hilāf-ı cinsi ʔo akrānla eşbāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 9). [kişiye, -ye]

kışla-: Soğumak, kış olmak.

Bürüdet başş ider bezme raķībūñ āh-ı dem-serdi /Yeründen kendüsi defʿ olsa lā-büd sıkleti **kışlar** (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [kışlar, -r]

ko: 1. Bırakmak, vazgeçmek, terketmek.

Kendüñi kendüñ gözet Allaha ışmarla özüñ /Kāniyā virmez saña hayvānlığı **ko** il cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [ko]

ko taʿnı eşk-i hun-pāş-ı şerār-efşāna ey zāhid /Ne yapsun ʿāşık-ı bī-çārenüñ de derdi var ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 15). [ko]

Gel **ko** nefsanıyeti maḥv-ı vücūd it zāhid /Bu şuʿūnāt inan bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [ko]

Żarar gelmez kişiye kendü cinsinden kim olsa da /Hilāf-ı cinsi **ko** akrānla eşbāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [ko]

Seyl-āb-ı eşk ʿālemi ğarķ-āb eyledi /Sen ey nigār-ı şuʿle-ʿizārum **ko** āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [ko,]

Aç dīde-i fütüvveti tavr-ı ʿamāyi **ko** /Feth-i tılsım-ı ism-i muʿammāyi çek çevir (Kânî Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [ko]

2. Komak, bırakmak.

ʿUşşāka bir kırım **kodı** ki kân efendimüz /Her bir nigehte eyledi bir kân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [kodı, -dı]

Bu mürğ-ı dil bu gülistānda āşiyān mı **kodı** /Tutuşmaduğ ğam-ı ʿışkıyla gülistān mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 1). [kodı, -dı]

Bu mürğ-i dil bu gülistānda āşiyān mī ʔodi /Tutuşmaduğ ğam-ı ʔışkıyla gülistān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 2). [ʔodi, -dı]

Mürîd-i ʔışk olalı rāzdār-ı ğamze-i yār /Bu āsitānede öpmedük āsitān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 6). [ʔodi, -dı]

Belüm bükülđi o ebrūdan olmadum ber-kām /Kepāze eyledük tîr mi kemān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 8). [ʔodi, -dı]

Ne hoş ʔadem idi nevk-i ħadeng-i nāz ammā /Teĝāfûl-i nighē bizde hîç ʔabān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 14). [ʔodi, -dı]

Amān zamān virürse o bî-amān virmez /O bî-amān felekde amān zamān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 16). [ʔodi, -dı]

Niĝāh-ı nāza da ʔāʔil idük dirîĝ itdi /Zebān-ı nāz yine yā bāri tercemān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 20). [ʔodi, -dı]

Raĝibe itmeden isrāf amān şivelerin /Amānsız nighēñ virecek amān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 22). [ʔodi, -dı]

Amān amān diyerek pāy-ı nāza düşmüş idüm /Belā bu düşmege de ʔāĝat ü tüvān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 24). [ʔodi, -dı]

Kimin menākib-i şevke kimini düş-ı dile /Ĝamın o āfet-i ʔuşşāk-küş yabān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 28). [ʔodi, -dı]

Göñül muʔāvedet-i ğurbeti revā görmez /O cān-pāresine cān tek armaĝān mī **ʔodi** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 30). [ʔodi, -dı]

3. Bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek.

Aĝardı şanma farṭ-ı giryeden çeşmān-ı ʔuşşākuñ /Reh-i vaşluñda cānā **ʔordu** çeşm-i intizār aĝlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [ʔordu, -rdu]

ʔoca oĝlan: Yaşlı adam. (şair).

Kānî şaĝınup fırsatı fevt itme görüş kim /Bir ʔaç güne dek şu **ʔoca oĝlan** gidecekdür (Kānî Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [ʔoca oĝlan]

ʔoçmaĝ: Kucaklamak, sarmak.

Ĥayālūñ bir yere başmaz dil-i bî-kîneden şoñra /Miyānuñ **ʔoçmaĝa** imkān yok āyîneden şoñra (Kānî Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [ʔoçmaĝa, -a]

ʔoĝ: Koklamak.

Hayli ‘uṣṣāk koķu aldı senüñ zülfünden /**Ķoķdılar** ğayri o koķmıřları bu bũ ğötürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 22). [koķdılar, -dılar]

Ben kâkülüñi dil ser-i ğisûları **koķdı** /Alduķ koķusun vuřlatınıñ şem şem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 17). [koķdı, -dı]

Der-âğüş eyleyüp **koķdum** yañağın cām-ı ħ^ıāb içre /Didi raħm eyleyüp nüş it lebüm ammā neden řoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 3). [koķdum, -dum]

koķmıřlar: Āřıklar. (Sevgilinin saćını koklayanlar)

Hayli ‘uṣṣāk koķu aldı senüñ zülfünden /**Ķoķdılar** ğayri o **koķmıřları** bu bũ ğötürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 22). [koķmıřları, -ı]

koķu al-: Koklamak, kokusunu duymak.

Hayli ‘uṣṣāk **koķu aldı** senüñ zülfünden /**Ķoķdılar** ğayri o koķmıřları bu bũ ğötürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 21). [koķu aldı, -dı]

koķut: (Saćlarının) Kokusunu sindirmek.

Bādeyi virme şusuz baña ki ol şu ğötürür /Zülfüñi baña **koķutma** çelebüm bũ ğötürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [koķutma, -ma]

Umdurma **koķutma** ser-i ğisüñi efendüm /Ķösterme baña perçemüñi şarf-ı küleħden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 7). [koķutma, -ma]

ķon-: 1. Koymak, bırakmak.

Ķonmasa fânüs-ı ħimmet fark-ı şem^c-i devlete /Olmaz elbet meclis-i ünsiyetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 13). [ķonmasa, -masa]

2. Konaklamak, bir yerde kalmak.

Ķamuñ ğöñlümde **ķondi** cā-be-cā oymaķlardur hep /Çeker ğüşem benüm bu sīnemi oymaķlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [ķondi, -dı]

3. Yurt edinmek, yerleşmek.

Ķuř ķondurur ser-i suħane Ķays-vār ‘iřķ /**Ķonmaz** bu mürĝ egerçi ki her āřiyāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [ķonmaz, -maz]

ķoñřu ķapusı eyle-: Yakın olmadığı ve sık sık uğranılması gerekmediği halde bir yere çok sık gitmek.

Ƙoñſu Ƙapusu eylediler ſerħa-i dāġuñ /Āhū-beçe-i nāz o cīrānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 3). [Ƙoñſu Ƙapusu eylediler, -diler]

Ƙonul-: Yerleſtirilmek.

İntihāb için **Ƙonulmuş** noktadur levħ-i dile /Nükte nā-fehmān anı Kānī ſanurlar gerçi dāġ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 15). [Ƙonulmuş, -mıſ]

Ƙopar-: Kesmek, ayırmak.

Yetiſmek istemez miydi a zālīm meyve-i maſſūd /**Ƙoparduñ** ġadr idüp olmazdan evvel anı ħām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [Ƙoparduñ, -duñ]

Ƙoral-: Bir ſeye fazla düſkün olmak, bir ſeyi alıſkanlık durumuna getirmek.

Dil dadanmış idi nuġl-i ħoſ-ġüvār-ı vaſluña /ſimdilik zehr-āb-ı hicrāna **Ƙoraldum** yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [Ƙoraldum, -dum]

Ƙorġ-: Kaygılanmak, endiſelenmek.

Va‘de-i vuſlat-ı müncez olmanuñ hengāmıdır /**Ƙorġaram** maħrūm-ı vaſl olam uzadı arası (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 4). [Ƙorġaram, -aram]

Olup pā-māl ħayret kendüden geġmiş dil-i ſeydā /Semend-i nāza binmiş **Ƙorġaram** ol bī-amān geġmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [Ƙorġaram, -aram]

Görinür āyīne-i dilde yine jeng-i vedā‘ /**Ƙorġaram** itdi o āyīne-ruġ āheng-i vedā‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [Ƙorġaram, -aram]

Geġerken zīr-i kāſāneñden itdüm āħ tıyduñ mı /Efendüm **Ƙorġaram** uyġuda idüñ āħ tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [Ƙorġaram, -aram]

Ƙorġu: Korku, endiſe.

Mevc-i belāda merdüm-i çeſm olalı ġarīġ /**Ƙorġum** bu ħūn dāġımı deryā ider ſaġın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 4). [Ƙorġum, -m]

Ƙorlan-: Kor durumuna gelmek.

Ƙızdukca kızdı nāleye **Ƙorlandı** çün ħamām /Diriltdi keff-i cānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 25). [Ƙorlandı, -dı]

Ƙoy-: 1. Yerleſtirmek, koymak; içine yerleſtirmek.

Kim **kıoydı** minķal-i dile bilsem bu āteři /Sāķī meded meded sele başdur şu āteři (Kānī Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [kıoydı, -dı]

2. Alıkoymak, ayırmak, uzaklaştırmak.

Hecr ile rüz u şebüm fark itmeden **kıoydı** beni /Sīne-i řāfuñ beyāzı ķařlarınıñ ķarası (Kānī Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [kıoydı, -dı]

3. Koymak, bırakmak.

Bülbül yuvası bir ‘arakiyye be-farķ-ı ser / **Kıoydum** idüp fiğānumı feryād-ı ‘andelīb (Kānī Divanı, Gazel 12, Mısra 12). [kıoydum, -dum]

köhne: Yıpranmış, eskimiş.

Bu ķāk-i sīneye yer yer refūlar hep senüñçündür /Bu **köhne** cāmeye bu reng ü rūlar hep senüñçündür (Kānī Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [köhne]

N’olur Kānīyi itseñ bir selām-ı tāzeye řāyān /Zamīr-i dilde **köhne** ārzūlar hep senüñçündür (Kānī Divanı, Gazel 33, Mısra 14). [köhne]

Ne faķruñ **köhne** bürd-i berd fersāsın ķodum dūřa /Ne tāc u taħt sevdāsı serümde efserüm yokedur (Kānī Divanı, Gazel 50, Mısra 13). [köhne]

köhne bāb: Eski kapı. (Gönüle benzetilmiş).

Derün u sīnede ķün dāğ u řerħa yok řūfī /O ħalkasuz rezesüz **köhne bābı** neylersin (Kānī Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [köhne bābı, -ı]

köhne bahār: I. Eski bahar II. Sonbahar.

Ėamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde /O olsun bāri şu **köhne bahārı** yıl geķer görmem (Kānī Divanı, Gazel 119, Mısra 22). [köhne bahārı, -ı]

köhne kāħ: Eski, harap köşk.

Kānī bu **köhne kāħda** sen ķařr-ı nāzda /Ey gevher-i ķekīde rifālarla şeb be-ħayr (Kānī Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [köhne kāħda, -da]

ķucağā ķek-: Kucağına almak, kucaklamak.

Bintü’l-‘inebüñ semtine yaklaşma müdāmā /Bāri ķeker iseñ ķucağā tāze püser ķek (Kānī Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [ķucağā ķeker, -er]

ķucaķla-: Bir nesneyi bir yerden başka bir yere götürmek için kucaklayıp taşımak.

Getürmez cünbişe bu huşk-şāh-ı cismimi devrân /Beni bir şalla şirt eyler **kucaklar** şarşarum yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 36). [kucaklar, -r]

kucreti kal-: Gücü, kudreti olmak.

O deñlü hasretüñle künc-i gamda olmışam bî-tâb /Niyâza **kucretüm kalmaz** elünden el-amân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [kucretüm kalmaz, -maz]

küh-i kâf: Kaf Dağı. (Gamın Kaf Dağı kadar büyük, çok olması).

‘Uşşāk **küh-i kâfda** olsa çeker gamuñ /Ammâ döner arada çekilmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [küh-i kâfda, -da]

kühsâr: Dağlık yer, dağ tepesi (taşlık bağlamında).

Bugün bir seng-dil-i dildâr-ı bî-rahme dü-çâr oldum /Taş aındurdum dil-i dīvāneye **kühsârımı** gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [kühsârımı, -ımı]

kühsâr-ı ‘âlem-i temkîn: Ağırbaşlılık dünyasının dağı.

Kühsâr-ı ‘âlem-i temkînde nâm almışuz /Kaysveş âvâze-i kuhsâra hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 7). [kühsâr-ı ‘âlem-i temkîn, -de]

kul: Yaratılan, köle.

Bâ-Haqq-ı nebî Hazret-i Allâhı unutmaz /Kulsın **kul** iseñ kulluğ idüp şâhı unutmaz (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [kul]

Bâ-Haqq-ı nebî Hazret-i Allâhı unutmaz /**Kulsın** kul iseñ kulluğ idüp şâhı unutmaz (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [kulsın, -sın]

Sen hemân hâzır ol Allâh unutmaz **kulımı** /Sen uyurken işi birden bire nâ-gâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 21). [kulımı, -ımı]

Yâ Rabb **kuluñı** nâz u na‘îm ile büyütüñ /Şoñra bırağub âteşe yakmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [kuluñı, -uñı]

Unutmaz ‘âşık-ı üftâdeñi efendicigüm /Efendüm eski **kuluñdur** bu bende-i nâlan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 4). [kuluñdur, -uñdur]

kul ol-: Kul köle olmak.

‘Ubüdiyyet maķâmında ta‘ayyün kesb idelden ben /Baña **kul olmaduğ** bir bende mi âzâde mi kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [kul olmaduğ, -maduğ]

kulağ: Kulak.

Gözüm nezzāre-i ruhsāre-i cānāna ḥasretdür /**Ḳulağum** istimāc-ı şoḥbet-i yārāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 2). [Ḳulağum, -um]

Peyām-ı vuşlatı ʿuşşāka pek irken tıyurmuşlar /Gürisne-çeşm ümīdi **Ḳulağından** tıyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [Ḳulağından, -ından]

Ḳulağı töl-: (Ümitsizlik haberleri) duymak, işitmek, öğrenmek, kulağına gelmek .

Müjde-i ikbālde virseñ işitmek istemez /Tolmasun peygām-ı ye's ile Ḳulağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 16). [Ḳulağı tölmasun, -i-masun]

Ḳulağında küpe ol-: Başına gelen bir durumdan, hiç unutmayacağı bir ders almak.

Ḳulağında küpe olsun dimekdür pend cūyāna /Hemişe güş-ı hüş-ı bendegān-ı şāhda mengüş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 7). [Ḳulağında küpe olsun, -sun]

Ḳulağ tut-: Kulak vermek, dikkatle dinlemek.

Uyanuḳ şandum ol şūḥı uyurken ḥ ʿāb-ı nāz içre /**Ḳulağ tıtdum** degül āgāḥ güyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [Ḳulağ tıtdum, -dum]

Acımam ışkı ile zār u nizār oldıguma /Yār eger ḥiç **Ḳulağ tıtmasa** zār oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [Ḳulağ tıtmasa, -masa]

Ḳulḳul: Söyle söyle.

Şūfī bu gice meclise geldi seḥer üstü /**Ḳulḳul** diyicek ḥalḳ sebū ḳalḳale virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 12). [Ḳulḳul]

Ḳulluḳ it-: Kul olmak II birinin buyruklarına boyun eğerek yaşama durumu.

Bā-Ḥaḳḳ-ı nebī Ḥazret-i Allāḥı unutma /Ḳulsın ḳul iseñ **Ḳulluḳ idüp** şāḥı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [Ḳulluḳ idüp, -üp]

Ḳumāş-ı şabr: Sabır kumaşısı.

Artar o ḳaddi nār u nemden **Ḳumāş-ı şabr** /Kendüsine nigāḥı ḳalanı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [Ḳumāş-ı şabr]

Ḳundaḳcı: Kasıtlı olarak yangın çıkararak kişi. Fitneci, arabozucu.

Ruḥ-ı pür-tābda ol ḥāller **Ḳundaḳcılardur** hep /Yanup yıkıldıgum şanma benüm bu dāḡlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [Ḳundaḳcılardur, -lardur]

kūr: Kör, āmā.

Kaynamadukça çi nâ-ķā'îr-yâb-ı şevķden /Girye-i nâ-gehle çeşmüm **kūr** olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [kūr]

ķur'ân: Kur'an-ı Kerim.

Vaşf-ı haţtuñ mı yazar hâme-i muşķin câma /Yoĥsa **ķur'ânı** Bilâl-i Ħabeş ezber mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [ķur'ânı, -ı]

ķurbân:

1. Bir uğurda feda olma.

Cânım da tenüm de saña ĥayrân saña **ķurbân** /İtmezseñ o aĥyârı fedâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 13). [ķurbân]

2. Canını feda eden, ölümü göze alan.

Ėam aldı benüm dört yanımı cân saña ķaldı /Eyü bilesin çünkü bu **ķurbân** saña ķaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [ķurbân]

ķurbân ol-: (birinin veya bir şeyin) uğruna ızdırıp veya büyük üzüntü, sıkıntı çekmek, zarara girmek, ölmek.

Başuñ şalup niçün geçivirdüñ dem-i niyâz /**ķurbânıñ oldıĥım** büz-i aĥfeş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 6). [ķurbânıñ oldıĥım, -dıĥım]

ķurbiyyet: Yakınlık.

ķurbiyyet ider 'aşıķa îrâs tesellî /Dil-ber olıcaķ ĥâne-cüdâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 9). [ķurbiyyet]

ķurtar-: (İçinde bulunduğu güç durumu, derdi) Üzerinden kaldırmak, o halden arındırmak.

ķurtar bu dürd-i nüşî-i ĥamdan bizi yetiş /Şahbâ-yı şâfi mi mey-i bî-ĥış mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 7). [ķurtar]

ķurtul-: İstenmeyen bir durumdan, uzaklaşmak, sıyrılmak.

Bâzi-i gerdündan ehl-i câh da **ķurtulmadı** /Mâtdan şaţranclarda şâh da ķurtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 1). [ķurtulmadı, -madı]

Bâzi-i gerdündan ehl-i câh da ķurtulmadı /Mâtdan şaţranclarda şâh da **ķurtulmadı** (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [ķurtulmadı, -madı]

Göñüller aķdı semt-i ĥülşen-âbâd-ı muşâfâta /Kaçan **ķurtuldı** sâĥil-ĥâne-i câma ĥabâb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [ķurtuldı, -dı]

Gâh germ ü gâh serd oldığı bulmuşdur şuyuc /Kaydlardan şu siyeh-baht âh da **kırtulmadı** (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [kırtulmadı, -madı]

Hîlekâra ta'neden kırtulmağa yoqdur mecâl /Kim ser-i kühsârda rûbâh da **kırtulmadı** (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [kırtulmadı, -madı]

Ehl-i pertev göklere çıksa yine medhûldür /'Av'av-ı seg-tıynetândan mâh da **kırtulmadı** (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 8). [kırtulmadı, -madı]

Hîlekâra ta'neden **kırtulmağa** yoqdur mecâl /Kim ser-i kühsârda rûbâh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [kırtulmağa, -mağa]

kırul-: Hazırlanmak.

O halka halka zülf-i müşg-bü ol 'uqde-i gîsü / **Kırulmuş** Kâni-i nâ-çarı şayda fâklardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [kırulmuş, -mış]

kıuş kıondur-: Bir şeyi büyük bir ustalıkla ve çok güzel yapmak. (Sevgilinin boyunun uzun olmasını güzel olmasını sağlayan).

Kıadd-i yâre üsküf-i zerrînidür **kıuş kıonduran** /Fâhte kıonmuş gibi seyr ü kıırâmân üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 7). [kıuş kıonduran, -an]

Kıuş kıondurur ser-i suhane Kıays-vâr 'ışık /Kıonmaz bu mürğ egerçi ki her âşiyâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 3). [kıuş kıondurur, -ur]

kıuş lisânu: Vahdet sırrının anlatıldığı mânâ dili.

Añlardı sırr-ı cânımı feryâd-ı 'andelîb /Bilseydi **kıuş lisânımı** feryâd-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 2). [kıuş lisânımı, -ımı]

kıuşak: Bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş.

Çıkmış beline belki de tâ sîne neş'eler /Gül-gün kemer-misâl **kıuşaklar** kıızıl kıızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 6). [kıuşaklar, -lar]

kıuţbu'd-devâ'ir: Âlemin kalbi. Muhabbet âleminin ekseni.

Beni dirdüñ ki bu **kıuţbu'd-devâ'irdir** maħabbetde /Miyân-ı merkez-i 'ışkuñda mihverdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [kıuţbu'd-devâ'irdir, -dir]

kıuvve: Tasavvur ve düşünce de olup henüz gerçekleşmemiş olma durumu.

Her zerre bir defîne her **kuvve** bir hazîne /Ol nükte-i hafî ne vîrâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [kuvve]

küy: Köy, semt, mahalle (Sevgilinin bulunduğu, yaşadığı ortam).

Küyuñı Ka'be gibi kıble idindi Kânî /Semtüñe varmağ olursa o ser-i gü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 27). [küyuñı, -uñı]

Çok zamândur ki senüñ **küyuña** ben varamadum /Beni bâğuñda öten nağme-i gü gü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 25). [küyuña, -uña]

küy-ı muhabbet: Aşk semti.

Eski 'asesleri yetişür cân u dil gibi /**Küy-ı muhabbete** yeñiden 'ases istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 22). [küy-ı muhabbete, -e]

küy-ı vefâ: Vefa semti.

Çanbersüz ebed **küy-ı vefâda** düğün olmaz /Ben sūr-ı vişâlüñde niçün Çanbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 5). [küy-ı vefâda, -da]

kuzum: Yavrum, canım gibi seslenme sözcüğü.

Yavru kuşuñ yuvasını Allah yapar **kuzum** /Yapmaz mı âşiyânımı feryâd-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 17). [kuzum]

kühen: Eski, yaşlı, köhnemiş.

'Arş-ı raḥmân şuffe-i lâhütdur mesken saña /Çam ne Kânî bu **kühen** kâşâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 22). [kühen]

kühen bende: Yaşlı köle.

Kâni mi ne dirlerdi **kühen bendelerüñden** /Hâlâ o dil o kârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 19). [kühen bendelerüñden, -lerüñden]

kühen-bünyâd-ı virân: Yıkılmış eski bina.

Elâ ey t̄alib-i gencîne-i esrâr-ı sultânı /Suhanla kıl 'imâret bu **kühen-bünyâd-ı virânı** (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [kühen-bünyâd-ı virânı, -ı]

kühen-ünşüde: Eski, okunmuş, söylenmiş şiir.

Miřāl-i güft-gü-yı bī-hude maḥv oldu eczāmuz /Biraz ma'nālu ma'nāsuz **kühen-ünşüdemüz** ıaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 8). [kühen-ünşüdemüz, -müz]

külhan: Hamam ocağı; azap, keder veren yer.

Nīrān-ı ğam göñülde midür bende sende mi /Yoḥsa řerār-ı āh o **külhanda** mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [külhanda, -da]

Çeşmüm ılıca seyirin idüp sīneye şapdı /Germābe ararken hele **külhānumı** gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 6). [külhānumı, -umı]

künc-i düzaḥ: Cehennem köşesi.

Cennet-i vuşlata me'lûf olanuñ çeşminde /**Künc-i düzaḥ** görünür güşe-i evreng-i vedā' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 16). [künc-i düzaḥ]

künc-i ferāĝ: Huzur köşesi.

Sāye-i pervāneden olur remīde Kāniyā /Vaḥřet-ābād olmasun **künc-i ferāĝı** kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 18). [künc-i ferāĝı, -ı]

künc-i ğam: Gam köşesi.

O deñlü ḥasretüñle **künc-i ğamda** olmuşam bī-tāb /Niyāza kudretüm ıalmaz elünden el-amān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [künc-i ğamda, -da]

künc-i ḥayret: şaşkınlık köşesi.

Rāh-ı 'ıřқа bu dil-i řeydāyı şaldum yaluñuz /**Künc-i ḥayretde** tek ü tenhāca ıaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 2). [künc-i ḥayretde, -de]

künc-i mudārā: Dost köşesi (güvenilir yer).

Ol kim idemez **künc-i mudārāya** taḥařşun /Kendüsini cüyende-i eyne'l-mefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [künc-i mudārāya, -ya]

künd it-: Aptala çevirmek. Aklını başından almak.

Kānī nigeḥi **künd ideli** řafḥa-i cānı /Ser-semlik ile kendümi de terk ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 13). [künd ideli, -eli]

küs-: Darılmak, gücenmek, gücenip görüşmez olmak.

Niçe dil-mürde olmaz şüret-i ten-zinde de insân /**Küser** ‘uşşâkına o âfet-i cân bir zamân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [küser, -er]

O âfet **küsdî** gitdi Kânî-i bî-çāreye şimdi /Dil-i dīvāneyi ardınca göndersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 35). [küsdî, -di]

Senüñçüdi raķībān ile nāverdüm niçün **küsdüñ** /Yoluñda bî-muḥābā cānımı virdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [küsdüñ, -düñ]

Beni dirdüñ ki bu kuṭbu’d-devā’irdir maḥabbetde /Miyān-ı merkez-i ‘ışkuñda mihverdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 4). [küsdüñ, -düñ]

Nigāh-ı germ mi itdüm ya bād-ı serd mi esdi /Günāhum ne ne oldı bā’is-i ṭardum niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [küsdüñ, -düñ]

Sihām-ı cân-güdāz-ı āhı atdum tā verā-i ‘arş /Kemān-ı şevķı ol gāyātde gördüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 8). [küsdüñ, -düñ]

Eger esrāruñı fāş eyledümse gizleme lillāh /Seni ben cānlar ortasında gizlerdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [küsdüñ, -düñ]

Vişālin ḥ’āhişin ‘arz eylemişdüm cân-güstāhuñ /Anı da añladuñ bildüñ ḥaber birdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 12). [küsdüñ, -düñ]

Yoluñda dāde şalkum şalkum incüler nisār itdi /Gel ey şehvār-ı varum cevher-i ferdim niçün **küsdün** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 14). [küsdün, -dün]

Her a’zā zerre zerre pāre pāre laḥt laḥt oldı /Hemān bir cân ḳaldı anı da serdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [küsdüñ, -düñ]

Gül-āb-efşān-ı ḥüsn-i tesliyet idüñ baña evvel /Çü yanuñda buḥürdān ile ‘anberdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 18). [küsdüñ, -düñ]

Senüñçüdi raķībān ile nāverdüm niçün **küsdüñ** /Yoluñda bî-muḥābā cānımı virdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [küsdüñ, -düñ]

Gelürdüñ Kāniye her-bār yılduzlar barışmışdı /Ṭutup öpsem de küsmez ba’ d-ez-īn derdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 22). [küsdüñ, -düñ]

Gelürdüñ Kāniye her-bār yılduzlar barışmışdı /Ṭutup öpsem de **küsmez** ba’ d-ez-īn derdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 22). [küsmez, -mez]

Nedür āyīne-i ruḥsārda jengār **küsdüñ** mi /Cebīnünde yine bir çīn-i naḥvet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [küsdüñ, -düñ]

Nedür āyīne-i ruḥsārda jengār küsdüñ mi /Cebīnünde yine bir çīn-i naḥvet var **küsdüñ** mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [küsdüñ, -düñ]

Ḳızarmış tāb-ı reng-ā-reng ile farṭ-ı tehevürden /Yañaḡuñda yine bir özge ḥālet var **küsdüñ** mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [küsdüñ, -düñ]

Bu nāzişlerle cānā yürüyişden bellidür elbet /Nedür söyle digeṛ reftār bu reftār **küsdüñ** mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [küsdüñ, -düñ]

N'olur sen de diseñ ol şūh-ı şīrīnkāra ey Kānī /Nedür bu çend rüze 'izzet-i dīdār **küsdüñ** mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 10). [küsdüñ, -düñ]

Nedür pīşāni-i pākūñde müşgīn ŧurra-i der-çīn /Kararmış ebruvān-ı şūh-ı 'anberbār **küsdüñ** mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [küsdüñ, -düñ]

O gül-ruḥ esb-i nāz üzre piyāde ben niyāz-āmiz /Şeh-i saṭranca döndi ḳur'a-i nerdüm niçün **küsdüñ** (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 20). [küsdüñ, -düñ]

küstaḥlık: Kabalık, saygısızlık.

Cemālī seyrini dil-ḥ'āhum üzre itmedüm Kānī /Bu **küstaḥlık** nigāh-ı ḥ'āhişümde āḡlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 16). [küstaḥlık]

Ya doğ ya doğayum deyu ta'cīl ider saña /**Küstaḥlık** degül mi mehe bu mübādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [küstaḥlık]

küştigīr-i merg: Ölüm güreşçisi. (Azrail, fānilik)

Bī-çāre Kāniyi de yeñer **küştigīr-i merg** /Vaḳt-i rehāda gerçi yeñilmez ḳıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 11). [küştigīr-i merg]

lā vü ne'am: Hayır ve evet.

Çekemez ehl-i himem **lā vü ne'am** āzārın /Nedür ol zell ü hevān bir var imiş bir yoḡ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 17). [lā vü ne'am]

lā-büd: Elbette, mutlaka, şüpheşiz.

Bütün ḥayruñ da şerrüñ de ḳaderdür maşdarı **lā-büd** /Benüm kendi yedümde zerrece ḥayr u şerüm yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 33). [lā-büd]

Görür etbā'ınuñ maḥzūn maḥzūn gezdigin **lā-büd** /Anı bir tesliyetle Bārī şād itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [lā-büd]

Kānī 'amel şaḥīfesinüñ görse bir yüzün /**Lā-büd** demek gerek hele bir yüzü āḡıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 10). [lā-büd]

Bürüdet baḥş ider bezme raḳībün āh-ı dem-serdi /Yeründen kendüsi def' olsa **lā-büd** sıḳleti ḳışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [lā-büd]

Ḥavāşş-ı zāhir ü bāṭın saña imdād iderlerdi /İdüp inşāf **lā-büd** sen daḥı yārānuñı ḥoş ṭut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [lā-büd]

Dil-i 'uşşāk elbet müncezibdür semt-i ḥübāna /Merāci'dür efendi mu'teber **lā-büd** zamāyirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [lā-büd]

lāf: Söz; gereksiz söz, boş lâkırdı, saçma söz.

Țutuldum bir perī-rūya deyu **lāfuñ** degül mesmū^c /Şikār oldum şanursın kendüñ ammā şā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [lāfuñ, -uñ]

Gördüñ zamāne uymadı sen uy zamāneye /Aldan durūğa **lāfa** inan uy terāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [lāfa, -a]

lafz-ı fuzūlān: Zorbalıkla söylenen söz.

O Türk-beççeye söz mi geçer nezāket ile /Bir iki **lafz-ı fuzūlāna** **qaldı** ğayrı qalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 14). [lafz-ı fuzūlāna qaldı, -dı]

lāğ: Şaka, lâtife.

Suĥen cevher iken beyne'l-verā bī-āb u tāb olmak /Maĥālsiz bir alay bī-cevherāne **lāğlardandur** (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 12). [lāğlardandur, -lardandur]

lağz-ı suĥen: Dil sürçmesi, sözün yanlış söylenmesi ya da yanlış anlama gelmesi.

Her şīvede hāmūş gerek 'arīf-i bi'llah /Zīrā üdebā **lağz-ı suĥenden** ĥazer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [lağz-ı suĥenden, -den]

laĥd: Mezar.

Kimseler qabzū'l-ervāĥdan olmaz me'mūn /**Laĥd** çün mehd-i sehīmnāk-i būn-i qabresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 8). [laĥd]

laĥt laĥt ol--: Parça parça olmak.

Her a'zā zerre zerre pāre pāre **laĥt laĥt oldı** /Hemān bir cān qaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 15). [laĥt laĥt oldı, -dı]

laĥza: An.

Bir dem mi olur qan yudup sāğara dönmem /Bir **laĥza** mı var ĥālūñ añup 'anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [laĥza]

lākin: Ama, fakat, ancak, lakin.

Baňa āzārı için ğam yeme **lākin** dil-āzārum /Raķīb-i rū-siyāhı zemm idüp yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 23). [lākin]

la'fı: 1. I. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş. **II.** Sevgili dudağı.

Gördüm Saķız kızını yaňaķlar kızıl kızıl /Gözler siyeh o **la'fı** dudaķlar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [la'fı]

Emsem 'aceb emsem ola mı **la'fı** didüm /Bir Şıve ile söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 21). [la'fı, -üñi]

2. Parlak kırmızı renkli kıymetli taş.

EŞk-i gül-günuma itme taķlīd /**La'fı** olur mı a münāfıķ aşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 4). [la'fı]

lāl it-: Lal etmek: konuşamaz duruma sokmak, susturmak.

Lāl itdi beni zārbet-i ser-pençe-i ķahruñ /Ellerle işāret iderem beşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 7). [lāl itdi, -di]

la'fı-i güher-bār: Sevgilinin cevherler sačan la'l renkli dudağı.

Āh eyledigüm hāl-i siyeh-kāruñ içündür /Ķan aĝladıgum **la'fı-i güher-bāruñ** içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 2). [la'fı-i güher-bāruñ, -uñ]

la'fı-i leb: Lal taşına benzeyen kırmızı dudak.

La'fı-i lebin lebümlü be-hem-res idince yār /Gül-büsesi hezār hezārān cān deĝer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [la'fı-i lebin, -in]

La'fı-i lebüñ ki ķatre-i rengīn çekīdedür /Yāķut-ı sürh ile ikisi bir çekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 1). [la'fı-i lebüñ, -ü]

la'fı-i mekīde: Sevgilinin aldatıcı, hileli dudakları.

La'fı-i mekīdesin büzerēk söyliyor yine /'UŐŐāķ-ı zāra var ise ķaŐdı mekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [la'fı-i mekīdesin, -sin]

la'fı-i nāb: Saf dudak, kıpkırmızı dudak.

Medīh-i lü'lü-i dendān u **la'fı-i nābuñda** /Bu Kānī Şarf idecek mā-ħaŐal mı kān mı ķodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 31). [la'fı-i nābuñda, -uñda]

la'fı-i yār: Sevgilinin kırmızı dudağı.

Müjde saña Kânî o lebi hem-çü **la'l-i yâr** /Yârânla nûş-ı meyi pey-der-peye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 15). [la'l-i yâr]

lañife: Şaka.

Ĥadeng-i ġamze-i ħattalı bir tîr-i hevâyîdür /**Lañifeyle** eger bir kez göġüs gersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 16). [lañifeyle, -yle]

lâyık: Yakışır, münasip, şâyân.

Tefâhur itmege **lâyık** nijâdımız yokdur /İzâfet-i suġane itiyâdımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [lâyık]

İdersin da'vi-i 'irfân ammâ şâhidüñ var mı /Cenâb-ı Ĥaġġa **lâyık** bir zamîr-i 'â'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [lâyık]

Râh-yâb-ı ħalvet-i vaşl olmayan 'âşık mıdur /Ĥalvete ehl olmayanlar vuşlata **lâyık** mıdur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [lâyık]

Kerâmet tâcı her bir başa **lâyık** mı degül Kânî /O tâc-ı mekremet her başa olmaz añladuġ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 13). [lâyık]

lâzım: Gerekli, elzem.

Besdür bu şerhalar niye **lâzım** bu dâġlar /Gör ħâne-i derün açık menfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 23). [lâzım]

Öñün al neş'e-i âbuñ ħazer eyle nübü'undan /İşe tedbîr **lâzımdur** muġaddemce vuġû'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 2). [lâzımdur, -dur]

lâzım olan: Gerekli olan.

Ṭatlu dıldür dil-bere **lâzım olan** ħüsn-i edâ /Lebleri dendânları şehdâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 5). [lâzım olan]

lâzıme-i dîn: İnancın gereġi, vecibesi.

Âyîn-i vefâ bir güzel âyîndür ammâ /Ĥânün-ı edeb **lâzıme-i dîndür** ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 2). [lâzıme-i dîndür, -dür]

lâzıme-i ħâl: Zamanın, durumun gerekli olan şeyi.

Suġan-ı 'ışġ-ı Ĥudâ çün ezeli ħâlimdür /Ĥıyl ü ħâl eylememek **lâzıme-i ħâlimdür** (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 2). [lâzıme-i ħâlimdür, -imdür]

leb: 1. (Sevgilinin) dudaġı.

Emsem **lebüñi** öpsem o gerdāni didüm ben /Güldi didi ihsān yeri der-ḥīndür em mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [lebüñi, -üñi]

Lebi gülnār o bütüñ ğabġabı sīb-i terdür /Sīne vü nāfesi ayvā diyecek yerlerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [lebi, -i]

Deheniyle suḡanı gül be-şekerdür güyā /**Lebi** pālūde-i terden daḡı nāzük-terdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [lebi, -i]

Sürinürmiş didiler duḡter-i rez **leblerüñe** /Bize bu sürmeceyi yoḡsa ḡadeḡler mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [leblerüñe, -lerüñe]

La'l-i lebin **lebümle** be-hem-res idince yār /Gül-büsesi hezār hezārān cān deġer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [lebümle, -ümle]

Ṭatlu dildür dil-bere lāzım olan ḡüsn-i edā /**Lebleri** dendānları şehdāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [lebleri, -leri]

Sāde-rülüḡda **lebin** emme muḡāl iken o şūḡ /Kāniyā ḡaṭ gelicek ‘āşıkı bī-zār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [lebin, -in]

Müjde saña Kānī o **lebi** hem-çü la'l-i yār /Yārānla nūş-ı meyi pey-der-peye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 15). [lebi, -i]

Dile te'sīr-i keyf-i merhem-i vuşlat ḡadar siñmiş /**Lebüñ** bir ḡıymet-i cevherdür ol gencīneden çıḡmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 12). [lebüñ, -üñ]

Bir merhem ‘aceb var mı didüm dāġ-ı derūna /Güldi didi gel **leblerimi** em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 4). [leblerimi, -lerimi]

Der-āġüş eyleyüp koḡdum yañaġın cām-ı ḡāb içre /Didi raḡm eyleyüp nūş it **lebüm** ammā neden soñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 4). [lebüm, -üm]

2. I. Dudak. II. Sevgilinin sözü.

Zāhidüñ daḡlı mey-i bī-meze-i ġafletedür /Almaz aġza **lebüñi** mes'eleye 'ālimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [lebüñi, -üñi]

leb-ḡuşk: Kuru dudaklı, susamış.

Germī-i eşk-i taḡayyüddür beni **leb-ḡuşk** iden /Ṭolmasun bu āteş-i terden ḡabaġı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 3). [leb-ḡuşk]

leb-i cām: Kadehin dudaġı, kenarı.

Nūş-ı mey-i gül-gūnı **leb-i cāma** ṭuyurma /Būs-ı leb-i yār it fem-i gül-fāma ṭuyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 1). [leb-i cāma, -a]

leb-i cüy: Irmak kenarı.

Leb-i cūya çekildi sū-be-sū aḥbāb çün seyl-āb /Şaçıldı āb-ı rüy-ı guşşa vü endüh āb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [leb-i cūya, -a]

leb-i rindān: Rintlerin (aşıklar) dudağı.

Sebūdan sāğara ilķā vü sāğardan leb-i rinde /**Leb-i rindāndan** bu güft-gūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [leb-i rindāndan, -dan]

lebin öp-: (Sevgilinin) Dudağını öpmek.

O mest-i sāğar-ı nāzık elin ayağın öpdüm līk /**Lebin öpmek** kıatı müşkil iken peymāneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 6). [lebin öpmek, -mek]

lebinüñ rencesı: Sevgilinin dudağının hastası, dertlisi (âşığı).

Gül anuñ gönçesi gönçe **lebinüñ rencesidür** /Ne kıadar medḥ iderseñ de o gül-rū gütürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 11). [lebinüñ rencesidür, -dür]

leb-rīz-i ğāzab ol- Ağızına kıadar öfkeyle dolmak. Çok sinirlenmek.

Oldı leb-rīz-i ğāzab sāķī meyi dökdüñ deyi /Sürçmesün ‘ālemde bir kerre ayağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [leb-rīz-i ğāzab oldı, -dı]

leb-teşne: 1. I. Susamış. II. Beğenilen bir şeyi özlemek.

Bir kimseyi **leb-teşne** geçürmez şu arar hep /Sāķī-i ecel herkese şerbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [leb-teşne]

2. Susamış.

Leb-teşneyüz zülāl-i vişāle yanuķ yanuķ /Bir kez maķām-būs-ı kenāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 3). [leb-teşneyüz, -yüz]

leb-teşnegān: Susamışlar (âşıklar).

Kevserüñ adın añar mıydum hele **leb-teşnegān** /Yār eger leb-teşnegān būs-ı kenārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [leb-teşnegān]

Kevserüñ adın añar mıydum hele leb-teşnegān /Yār eger **leb-teşnegān** būs-ı kenārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [leb-teşnegān]

lebüñ bā: Leb (dudak) kelimesinde ki 'b' harfi.

Bâ **lebûñ bāsı** o müşgin hâl-i zîbâ noqtası /Ey elif kad ne şanur yabâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [lebûñ bāsı, -sı]

lek: I. Senin için. II. Yüz bin.

Açıl semt-i gülistâna yine ey gülşen-i hûbı /Şalın biñ nâz ile nâ-çâr Tübâ **lek** disün tûbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [lek]

lekke: I. Leke. II. İki yüzlülüğün kiri.

Evsâh-ı riyâyı yedi deryâ yuyamaz /Ol **lekkeyi** bir cüz-i çabâhat yaykar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 12). [lekkeyi, -yi]

lenger-zen-i sevâhil-i ümmîd ol-: Ümidin, arzunun kıyılarına demir atmak. (kalıcı olmak, uzun süre kalmak bağlamında)

Lenger-zen-i sevâhil-i ümmîd olur muyuz /Āsüde-i menâzil-i ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 1). [lenger-zen-i sevâhil-i ümmîd olur, -ur]

Kânî eser mi şurta-ı tevfiğ-i kirdigâr /**Lenger-zen-i sevâhil-i ümmîd olur** muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 10). [lenger-zen-i sevâhil-i ümmîd olur]

lerze eyle-: Titretmek.

Hummâ şanur eylerse şitâ mevsimi lerze /Emvâc-ı dü-hâşşiyet-i cüş-ı tebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [lerze eylerse, -rse]

levh-i dil: Gönül levhası, gönül sayfası.

İntihâb için konulmuş noqtadur **levh-i dile** /Nükte nâ-fehmân anı Kânî şanurlar gerçi dâğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 15). [levh-i dile, -e]

leyl ü nehâr: Gece ve gündüz, sürekli.

Hayâl-i gönçe-i ruhsârı sünbülzâr-ı gîsüsü /Gelürse hâtırâ ‘aşıkları **leyl ü nehâr** ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 4). [leyl ü nehâr]

Leylâ: 1. Leyla ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı.

Başı kayısı mı idi **Leylâ’nuñ** âh u zâr-ı Kays /Ya’ni Mecnûn ‘akıllı dîvâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [leylâ’nuñ, -’nuñ]

2. I. Karanlık. II. Leyla ve Mecnun hikâyesindeki kadın kahraman "Leyla".

Siyeh-kārī-i ṭālī^c şabr ile tebdīl-i reng eyler /Ki **Leylī** müşrif-i şubh-ı ḥaḳīḳat itdi Mecnūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 12). [leylī]

leylī-i cemāl: Güzelliğinin karanlığı. Leyla ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı, sevgili.

Bir kez tağıtmasun saçın ol **Leylī-i cemāl** /Mecnunları tağı taşı şahrāyı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [leylī-i cemāl]

lezzet-i būs-ı dehān: Sevgiliyi dudağından öpmenin tadı.

Lezzet-i būs-ı dehān bir var imiş bir yoğ imiş /Zevk-i āğūş-ı miyān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 1). [lezzet-i būs-ı dehān]

lezzet-i gül-büse-i hūbān: Güzellerin gül kokusunun lezzeti.

Zebānum cünbiş-i ḥarf-i recā-yı vaşla nā-maḥrem /Dehānum **lezzet-i gül-büse-i hūbāna** ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 12). [lezzet-i gül-büse-i hūbāna, -a]

lezzet-i vicdān: Vicdanın yardımı.

Yoğ u varı **lezzet-i vicdān** ile buldı gönül /Kendi kendin buldı yoğ u vara ḥacet ḳalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [lezzet-i vicdān]

libās it-: (Kendine) elbise etmek, giymek.

Mā'il olma cāme-i cāha gönül sıkletlidür /Hırḳa-i faḳrı **libās it** işte ol ḥıffetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [libās it]

libās-ı rızḳ: Rızık elbisesi.

Libās-ı rızḳ ḡāyet bol bulamadı gerek ḥayyāt /O ḥarvānī-i ḥar-vār var her peşmīneden çıḳmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 5). [libās-ı rızḳ]

līk: Lakin, ancak, ama.

O mest-i sāğar-ı nāzik elin ayağın öpdüm **līk** /Lebin öpmek ḳatı müşkil iken peymāneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 5). [līk]

İsterem āyīne-i cān u dil olsun sır-nümā /**Līk** o sırrı cevher-i cāna gubār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 12). [līk]

Arkasında o bütüñ zevk u şafādur maṭlab /**Līk** maḥcüb oluram kendüye bār olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [līk]

lillāh: Allah için. Allah yoluna. Allah aşkına.

Eger esrāruñi fāş eyledümse gizleme **lillāh** /Seni ben cānlar ortasında gizlerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 9). [lillāh]

Eyler o hükmi huşk u tere baħr u berre hep /**Li'llāh** āh-ı huşku ya çeşm-i teri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 12). [li'llāh]

lisānumı 'aқd eyle- Lisanını kabul etmek. Söyleyiş tarzına uyma.

Efsün idüp tükürdi gülüñ şāhsārına /'Aқd eyledi lisānumı feryād-ı 'andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 20). [lisānumı 'aқd eyledi, -di]

luţf: 1. Yardım, inayet, ihsan.

Bir kerre yāri rām idebilseñ baña felek /Bundan ziyāde **luţfuñı** besdür bes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 14). [luţfuñı, -uñı]

2. Hoşluk, güzellik.

Dünyā yıķılır ummaz idüm büseye ruħşat /Bir büse didüm **luţf** ile gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 14). [luţf]

luţf eyle-: Lütuf olarak yapmak, izin vermek, müsaade etmek

Ayağı bāğda servüñ gelemes ayağına /Bāri **luţf eylesün** ol serv-i hıramān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [luţf eylesün, -sün]

luţf-ı 'amīmi it-: Herkese lütufta bulunmak, ihsan etmek.

Ben ħamd-i hezārān iderem Ħaққа ki ansız /Her maşlaħatı **luţf-ı 'amīmi ider** eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 14). [luţf-ı 'amīmi ider, -er]

lūbb-i me'ānī: Manaların özü.

Kāniyā **lūbb-i me'ānī** beni cānlандurdi /Tevbe sevdā-zede-i naқş-ı nigār oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 13). [lūbb-i me'ānī]

lü'lü-i manzūm: Dizilmiş inci.

Getür nazma perīşān sözleri çün **lü'lü-i manzūm** /Nizāmü'l-mülk-i ma'nī ol misāl-i mīr-i ħāқānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [lü'lü-i manzūm]

mā: Su.

Emsem lebüni öpsem o gerdāni didüm ben /Güldi didi ihsān yeri der-hīndür em **mā** (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [mā]

ma'arîf: Hüner, bilgi, sanat, beceri.

Ma'arîfüñ saña sorğuc ıtaşa da Kānî /Şikence-i felege ya serūna ħaml olınur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [ma'arîfüñ, -üñ]

ma'cün: İlaç.

Ne **ma'cün** olduğıñ ma'lüm oldı ey raĥîk-i 'Adn /Devā-yı kâziyu'l-ħacātı gördüm ben devālarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [ma'cün]

mağbūt: İmrenilen, kıskanılan, gıpta edilen.

Merd-i dīvāne-nümāyı eyleme taĥkîr kim /Nezd-i Ħaĥda 'ākıle **mağbūtdur** dīvāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [mağbūtdur, -dur]

mağdūr: Gadre uğramış, haksızlık ve zulüm görmüş, hakkını alamamış.

Kāniyā eşk yıkar ħānesini ġaddāruñ /Āhı elden ħoma **mağdūruñ** işüñ āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 24). [mağdūruñ, -uñ]

mağfūr: Allah tarafından günahları bağışlanan veya günahlarının bağışlanması için Cenâbıhakk'a duâ edilen (ölmüş kimse)

Ben 'ışk ile virmişdüm o **mağfūra** nümāyiş /Ol bilmedi ħadrin yine taşlarla döğündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 13). [mağfūra]

mağlūb ol-: Yenilmek.

Olur heft-āsmān bir çend-rūze ser-ħoşa mağlūb /Anuñçün dā'imā cevri-felekdendür amān ser-ħoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [mağlūb olur, -ur]

mağz-ı ħātır: Gönlün içi.

Seni ey şüh vaşfa ħ'āhişüm var **mağz-ı ħātırda** /Velî ħarc itmege şāyeste cevher-nîst zāhirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 1). [mağz-ı ħātırda, -da]

māh: 1. Ay, kamer.

Ehl-i pertev göklere çıksa yine medĥūldür /'Av'av-ı seg-ıynetāndan **māh** da ħurtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 8). [māh]

Mukâbil düşdi **mâh** yek-şebe hürşide maşrıqda /Tutar bir pîr-i nûrânîye şan bir sîm-ber keşkûl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [mâh]

2. Ay yüzlü güzel.

Mâhum seni ben pençe-i hürşide değışmem /Ol sîne-i şâfî dem-i ispide değışmem (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [mâhum, -um]

Ebyât-ı zül ü haqla girüp Kâniyâ söze /Şeb tâ seher o **mâh** ile itdük müşâ'are (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [mâh]

Bir demdür o **mâhuñ** yine meyli neye düşdi /Bilmezdi o dem zevkîni bilmem neye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [mâhuñ, -uñ]

Pâsbân ol ser-i küyuñda o **mâhuñ** Kânî /Şu zemînde dil-i hürşîdi misâl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [mâhuñ, -uñ]

maḥabbet: Sevgi, aşk.

Beni dirdüñ ki bu kuḫbu'd-devâ'irdir **maḥabbetde** /Miyân-ı merkez-i ıḫkuñda mihverdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 3). [maḥabbetde, -de]

maḥâlsiz: Yersiz, Yer, zaman ve durum bakımından uygun olmayan.

Suḫen cevher iken beyne'l-verâ bî-âb u tâb olmak /**Maḥâlsiz** bir alay bî-cevherâne lâğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 12). [maḥâlsiz]

maḥbûb: Sevilen, sevgili.

Bir şolak **maḥbûbı** sevdüm şimdi ben şağdan şağa /'Aḫıbet öldüm dirildüm eyledüm işümi şağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [maḥbûbı, -ı]

maḥcûb ol-: Utanmak, kızarmak.

Arkasında o bütüñ zevk u şafâdur maḫlab /Lîk **maḥcûb oluram** kendüye bâr oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 8). [maḥcûb oluram, -uram]

mâh-ı âb-âsâ: Ağustos ayı gibi. (Ab: Yahudi ve Süryani takviminde ay yılına göre beşinci ve on birinci ay, ağustos ayı.)

Dürüldi 'âlem-i âbuñ şafâsı mevsim-i deyde /İşındı erba'inde ḫalk zevke **mâh-ı âb-âsâ** (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [mâh-ı âb-âsâ]

māh-ı enver: Parlak ay, sevgili.

Olur pür-hûn dü-dâdem hem-çü sâgar dil-berüm ańsam /Kelef bağlar dü-ruhsârum o **māh-ı enverüm** ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [māh-ı enverüm, -üm]

māh-ı felek: Gökyüzünün ayı.

Māh-ı felek degül yalıñuz şakq-ı ceyb iden /Çık ser-fürü ide heme ahter her āy ine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 7). [māh-ı felek]

māh-ı nev-ḥaṭ: Yeni ay.

Şeb-ārā olsa yek-çeşm olmasa ḥāṭır-şinās olsa /O **māh-ı nev-ḥaṭa** teşbîh iderdüm mihr-i gerdümü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [māh-ı nev-ḥaṭa, -a]

māh-ı sefer-kerde: Sefer eden sevgili.

Gitdi ol **māh-ı sefer-kerde** bugün gitdi gider /Bir öni gökde biri yerde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [māh-ı sefer-kerde]

māhiyet-i reng-i vedā': Ayrılık renginin özellikleri.

Reng-i kāhī-i ruḥ-ı zerdimi görmişlere şor /Niçedür fark idesin **māhiyet-i reng-i vedā'** (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [māhiyet-i reng-i vedā']

maḥlaş: I. Takma ad. II. Sığınak.

Taḥalluş itmek isterseñ sözüñ ḥüsnî yeter **maḥlaş** /Miyān-ı ehl-i dilde olsa da baḥş-ı suḥandānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 15). [maḥlaş]

maḥmūrluq: İçki içmiş bir kimsenin duyduğu baş ağrısı ve sersemlik.

Düşdüm ğam-ı hicrān ile mey-ḥāne-i ıřka /**Maḥmūrluq** el vireli derd-i sere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 10). [maḥmūrluq]

maḥrem: Bir kimsenin sırlarını bilecek derecede yakını ve samîmî dostu olan kimse, sırdaş.

Dil ḥarîminde ne nā-maḥrem ne **maḥrem** kaldı hîç /Ravza-i dilde der ü dīvāra ḥācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [maḥrem]

maḥrem-i esrār: Sırdaş, dost.

Nikāb-ı şermi ref' it vech-i pāk-i duḥter-i rezden /Beni bî-ğāne şanma **maḥrem-i esrārıñam** sākî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 10). [maḥrem-i esrārıñam, -ıñam]

maḥrūm: Yoksun, nasipsiz.

Serd-diller germi-i ervāhdan **maḥrūmdur** /Ḥūn germāndur bu ser-i germiyetūñ pervānesi (Kānî Divanı, Gazel 189, Mısra 15). [maḥrūmdur, -dur]

maḥrūm ko-: Mahrum etmek; yoksun bırakmak: Yoksun duruma getirmek, bir şeyin yokluğunu çektirmek.

Ol ki der-i elṭāfına ruḥsā ola elbet /Bir vechile **maḥrūm kıomaz** her nider eyler (Kānî Divanı, Gazel 24, Mısra 16). [maḥrūm kıomaz, -maz]

Dilūm endīše-i vaşl-ı dil-ārādan olup maḥrūm /Ḥayālūm Kāniyā fikr-i sürūr-ı cāna ḥasretdür (Kānî Divanı, Gazel 35, Mısra 17). [maḥrūm olup, -up]

maḥrūm-ı vaşl ol-: Kavuşmadan yoksun olmak. Kavuşamamak.

Va‘de-i vuşlat-ı müncez olmanuñ hengāmıdır /Korķaram **maḥrūm-ı vaşl olam** uzadı arası (Kānî Divanı, Gazel 199, Mısra 4). [maḥrūm-ı vaşl olam, -am]

maḥşūl: Ürün, semere.

Ekme her bir toḥmı temyīz itmeden keyfiyyetin /Mevsiminde nef‘-i ümmīd itdigūñ **maḥşūli** ek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [maḥşūli, -i]

maḥşūs: Aşıkâr olan, bilinen (alametler).

Degül a‘rāz-ı nā-maḥşūs **maḥşūsın** bile bilmem /Ki bu şayrefiyānda ceyde şāyān cevherüm yoķdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 15). [maḥşūsın, -ın]

māh-tāb: Ay ışığı, ay aydınlığı, dolunay.

Nezāre-i ruḥ u gīsūsı var iken Kānî /Giceyle seyre çıķup **māh-tābı** neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 10). [māh-tābı, -ı]

maḥv eyle-: Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Ḥūn-ı şühedā her günehi **maḥv eyler** /Da‘vā vü suḥen reşḥ-i şehādet yayķar (Kānî Divanı, Gazel 56, Mısra 7). [maḥv eyler, -r]

maḥv it-: Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Ol āteşi kim bu yedi deryāyı ider maḥv /Bir buse ile kıabil-i teskīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 21). [maḥv ider, -er]

O rütbe kâlibum **maḥv itdi** nâr-ı şevk-i ‘âlem-gîr /Ki ḥâkister miyânında ışıldar eñserüm yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 41). [maḥv itdi, -di]

maḥv ol-: Perişan olmak, dağılmak.

Arada biz hele şaşduḡ irâde **maḥv oldı** /Murâdumuz diyecek bir murâdumuz yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [maḥv oldı, -dı]

Mişâl-i güft-gü-yı bî-hude **maḥv oldı** eczâmuz /Biraz ma‘nâlu ma‘nâsuz kühen-ünşüdemüz ḡaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 7). [maḥv oldı, -dı]

maḥv-ı vüçüd it-: I. Vücudunu yok etmek. II. Ölmek.

Gel ḡo nefsanıyeti **maḥv-ı vüçüd it** zâhid /Bu şu‘unât inan bir var imiş bir yoḡ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [maḥv-ı vüçüd it]

maḥzen: I. Hazine. II. Esrar kutusu, enfiye kutusu, abdalların içine esrar koydukları kap.

Her gevher-i esrâr dizilse reg-i câna /Şandūḡa-i derûn cân evi **maḥzen** gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 18). [maḥzen]

maḥzûn: Hüzünlü, tasalı, kaygılı.

N’ola ser-şâr-ı şahbâ-yı sürûr olsam bu demlerde /Ḥumâr-ı ḡasretüñle ḡayli dem **maḥzûñiñam** sâḡî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 14). [maḥzûñiñam, -iñam]

maḥzûn maḥzûn gez-: Hüzünlü, kederli bir şekilde gezmek.

Görür etbâ‘ınıñ **maḥzûn maḥzûn gezdigin** lâ-büd /Anı bir tesliyetle Bârî şâd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 3). [maḥzûn maḥzûn gezdigin, -digin]

mâ‘i ḡayât: Hayat suyu.

Eyler mi eser **mâ‘i ḡayât** eyleseler reşş /Pervâne-i pür-süḡteye puḡte semek vâr (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [mâ‘i ḡayât]

mâ‘il: İstekli, hevesli, düşkün.

Kânî niçe olmasun o çâr ebrüya **mâ‘il** /Vefḡ-i varâḡ-ı ḡüsnî felek dört köşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 11). [mâ‘il]

mā'îl ol-: Düşkün olmak, hevesli olmak.

Mā'îl olma cāme-i cāha gönül sıkletlidir /Hırka-i fakrı libās it işte ol hıffetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [mā'îl olma, -ma]

maḳām: Mekân, yer, derece.

‘Ubūdiyyet **maḳāmında** ta‘ayyün kesb idelden ben /Baña kul olmaduḳ bir bende mi āzāde mi ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 7). [maḳāmında, -ında]

maḳām al-: Makam, mevki sahibi olmak.

‘Aceb bir ben miyim dil-ḥūn ḡadrüñ biñ mi yüzbiñ mi /Vefāsızluḳ mesānidinde pek ‘ālî **maḳām alduñ** (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 6). [maḳām alduñ, -duñ]

maḳşad: Gaye, amaç, niyet.

‘Azm-i ḥarem-i Ka‘be-i cān it teni boş ḳo /Tecrîd ise **maḳşad** eger iḥrāma ṭuyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 6). [maḳşad]

mā‘lum: Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan (şey)

‘Aḳlımı mehr virüp duḡt-ı rezi ‘aḳd itdüm /Ger ḥelālümde disem ‘ayb degül **mā‘lumdur** (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 4). [mā‘lumdur, -dur]

ma‘lüm degül: Belli deḡil, meḡhul.

Degül ḳırāt-ı gevher-pāre-i ḳadrüm benüm **ma‘lüm** /Güher şuyındayum ḳadrüm bilinmez ṭartarum yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 39). [ma‘lüm degül]

ma‘lüm ol-: Bilinmek, anlaşılmak.

Ne ma‘cūn olduḡuñ **ma‘lüm oldı** ey raḡîḳ-i ‘Adn /Devā-yı ḳāziyu‘l-ḥācātı gördüm ben devālarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [ma‘lüm oldı, -dı]

Hüner da‘vāsın eylerse ne ḡam her sifle-i bî-hüş /Şadā eفزün-ter olduḡı **ma‘lüm olsa** mīnā-büş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [ma‘lüm olsa, -sa]

mā-melek: Bir kimsenin sahip olduḡu her şey, varı yoḡu, mal varlığı.

Senüñ ‘ışḳuñdan özge var mı şimdi **mā-melek** ḡayrı /Derün bîrün ḡamuñla her ne var ol gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [mā-melek]

Bir kez şarınca sīneme ol sīm sīneyi /İtdi o şūḡ **mā-melekim** hep müşādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [mā-melekim, -im]

ma'nā: Anlam, kavram.

İl için yırtmak yarmağdur āhen- dillerüñ kārı /Müşāhiddür bu **ma'nā** diğkāt olunsa şabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [ma'nā]

Kāniyā dād u sited **ma'nādudur** şimden geru /Hud'a-i şüretger-i bāzāra hācet ıalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 13). [ma'nādudur, -dadur]

Elfāzıdur semār-ı dıraht-ı ıabī'atum /Maźmūn çāšnisi vü **ma'nā** çekirdegi (Kânî Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [ma'nā]

Gürizāndur gürüh-ı bed-menişden pāk-ııynetler /İder ĩmā bu **ma'nāya** şitāb-ı şīve-i ĥar-güş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 6). [ma'nāya, -ya]

ma'nālu ma'nāsuz: Anlamlı anlamsız.

Mişāl-i güft-gü-yı bī-hude maĥv oldu eczāmuz /Biraz **ma'nālu ma'nāsuz** kühen-ünşüdemüz ıaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 8). [ma'nālu ma'nāsuz]

mānende-i devr-i felek: Dünyanın dönmesine benzeyen. (kararlı, sabit olmayan).

Ĥulkı hep sābit-ıadem olsun diyen her kārda /Olmasun **mānende-i devr-i felek** kendü dönek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [mānende-i devr-i felek]

mānend-i berāt: Bir imtiyaz gibi (olan naz).

Uzayup nāzişi günden güne **mānend-i berāt** /Defter-i mehr-i vefāyı dürenüm ĥoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [mānend-i berāt]

mānend-i sāmīr: Gece sohbetinin benzeri.

Mānend-i sāmīrī viremez rūĥ fitneye /Hīç itmesün raķīb o bütle müsāmere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [mānend-i sāmīrī, -ī]

mānend-i şihāb: Kayan yıldız gibi.

Devr-i felek-i ĥüsn u cemālūñ yine döndi /**Mānend-i şihāb** āb-ı ruĥı tīz söyüñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 2). [mānend-i şihāb]

ma'nī-i bī-gāne: İlgisi olmayan, anlaşılmadık manalar.

Āşinā-yı kīl ü kāl-i baĥs-i vaĥdet olma kim /**Ma'nī-i bī-gāneye** her biri bir ma'nā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 4). [ma'nī-i bī-gāneye, -ye]

ma'ni-i mu'teber-i lafz-ı 'adālet: Adalet kelamının güvenilir anlamı.

Ma'ni-i mu'teber-i lafz-ı 'adālet oldur /Çiyenenür kılmaya ayaklara rāhdan ğayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 9). [ma'ni-i mu'teber-i lafz-ı 'adālet]

manşib: Makam.

Şekkeristān-ı melāhat saña mı **manşib** idi /Ey benüm tūṭi-i nā-kes suhenüm hoş geldüñ (Kānî Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [manşib]

Manşūr: "Enel-hak" "ben Allah'ım" dediği için 922'de asılarak öldürülen ünlü mutasavvıf.

Manşūri çün gül-i ser-i dār idecekdiler /Sırr-ı ene'l-ḥaḳı açacaḳ idi çekdiler (Kānî Divanı, Gazel 20, Mısra 1). [manşūri, -ı]

Ne **Manşūram** ne ber-dār-ı ser-i zülf olmaḳ ister dil /Nesīmī-vār hem de yüzmege lāyık derüm yoḳdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 25). [manşūram, -am]

Manşūr-āsā: Mansur gibi. (Hallac-ı Mansur).

O ḳadd ü ḳāmet ile sen cemālūñ 'arz kılduḳca /Göñül **Manşūr-āsā** ṭurma ber-bālā-yı dār aḒlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 14). [manşūr-āsā]

Manşūr-ı ser-dār-ı vefā: Allah'a verdiği söze sadıkların en büyüğü ve Allah'ın yardımı ile zafere ulaşanım. (Hallac-ı Mansur)

Ben ol sere **Manşūr-ı ser-dār-ı vefāyum** /AşılmaḒ için dārı yitürdüm bulamam hīç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [manşūr-ı ser-dār-ı vefāyum]

ma'reke: Savaş alanı.

Mu'ārizāt-ı şuverle olındı şulḥ-ı ebed /Bizüm bu **ma'rekelerde** cihādımız yoḳdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [ma'rekelerde, -lerde]

mār-ı münakkaş: Nakışlı, süslü yılan. (Şahmeran)

DāḒ-ı nev ü kühenle nedür bu tezeyyünüñ /Ey şerḥasında **mār-ı münakkaş** mısın nesin (Kānî Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [mār-ı münakkaş]

ma'rifet ol-: Usta, hünerli olmak.

Şu gevherler ki nesr itdüm anı zīb-i bināḒuş it /Eger olmaḒ dilerseñ 'ālem içre ma'rifet Kānı (Kānî Divanı, Gazel 211, Mısra 18). [ma'rifet olmaḒ, -maḒ]

meshare düş-: I. Maskara olmak. Gülünç bir duruma düşmek. II. Rezil olmak.

Geldüm çapusu önüne ‘âlem baña güldi /Bu bâbda ey Kânî katı **meshare düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 24). [meshare düşdüm, -düm]

mā-sivā: İnsanı Tanrı'dan uzaklaştıran dünyevi her şey.

Tehî dil **mā-sivādan** vāşıl-ı feyz-i me‘ânîdür /Eser evfâkda hâli vasaṭ bir hānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [mā-sivādan, -dan]

maşlahat: İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.

Ben ḥamd-i hezārān iderem Ḥaḫka ki ansız /Her **maşlahatı** luṭf-ı ‘amîmi ider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 14). [maşlahatı, -ı]

maşlahat-fermāy-ı mār u mūr: Karınca ve yılanlara hükmeden, emreden.

Mülk-i istiğnāda hemvāre Süleymān olmayan /**Maşlahat-fermāy-ı mār u mūr** olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 8). [maşlahat-fermāy-ı mār u mūr]

maşdar: Bir şeyin çıktığı, sudur ettiği yer, kaynak, memba.

Bütün ḥayruñ da şerrüñ de ḳaderdür maşdarı lā-büd /Benüm kendi yedümde zerrece ḥayr u şerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 33). [maşdarı, -ı]

maşrıḳ: Güneşin doğduğu yer.

Muḳābil düşdi māh yek-şebe ḥurşide **maşrıḳda** /Ṭutar bir pīr-i nūrāniye şan bir sīm-ber keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [maşrıḳda, -da]

ma‘şūk: Aşkla sevilen, âşık olunan kimse.

Çü ‘āşık cān görem dirse bedensiz /Aña **ma‘şūk** dir cān biz beden siz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [ma‘şūk,]

Ma‘şūkdan gelür ṭaleb-i vaşla ārzu /Kānî o şūḫ vaşlını hep istemek diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 13). [ma‘şūkdan, -dan]

māt: Satranç oyununda maḡlûbiyet.

Bāzi-i gerdündan ehl-i cāh da ḳurtulmadı /**Mātdan** şatranclarda şāh da ḳurtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [mātdan, -dan]

maṭbah: Mutfak.

Pişürdük işleri nefsi ne-puḥteyle bu **maṭbahda** /Ḥayāl-i ḥām dirler fikret-i bî-hüdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 5). [maṭbahda, -da]

maṭlab: İstek, istenilen şey.

Ḥaṭıruñ neyle muṭayyeb olur ey âfet-i cān /Cān ise **maṭlab** eger ol daḥı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [maṭlab]

Arkasında o bütüñ zevk u şafâdur **maṭlab** /Lîk maḥcüb oluram kendüye bār oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [maṭlab]

maṭlûb: Talep edilen, istenilen, arzulanan.

Ḥuzûr-ı yârda rûy-ı siyâhdur **maṭlûb** /Felekde girmege ol meclise sitâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 9). [maṭlûb]

mâverd: Gül suyu (şarap).

O bezmgemde ki **mâverd** oduna ḥaml olunur /Bahâ-yı cevher her cins dūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [mâverd]

mazâmîn: Nükteli sözler.

İdüp âmîḥte ḥikmetle revnaḥ vir **mazâmîne** /Tasavvuf ile behişt ‘âcil eyle bezm-i ‘irfânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 9). [mazâmîne, -e]

mazhar it-: Ulaştırmak, eriştirmek.

İderseñ nîm miḳdâr iltifâta Kânîyi mazhar /Felekden yaḡsa da seng-i sitem aṣlâ girân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [mazhar iderseñ, -erseñ]

mazhar-ı ḥâşşiyet-i ism-i ‘azîz eyle-: İzzet sahibi, mağlup edilmesi imkânsız olan, her şeye galip olan isminin gücünü göster.

İlâhî **mazhar-ı ḥâşşiyet-i ism-i ‘Azîz eyle** /İden sensin çoḡalup erc üzre silm u nûr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 9). [mazhar-ı ḥâşşiyet-i ism-i ‘azîz eyle, -le]

mazhar-ı nîm-iltifât: Yarım iltifatın nail olan.

Kâniyâ eylerdüm ol şūḥa bütüñ cānum fedâ /**Mazhar-ı nîm-iltifâtum** yâr-ı ḡarumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 14). [mazhar-ı nîm-iltifâtum, -um]

maẓmūn: Nükteli, sanatlı, ince söz.

Elfāz dur semār-ı dıraht-ı tabī'atım /**Maẓmūn** çāšnisi vü ma'nā çekirdegi (Kânî Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [maẓmūn]

ma'zūr tūt: Hoş görmek, kusûruna bakmamak, affetmek, mâzeretini kabul etmek.

Töhmet-i düzd-i nigāhı sevdiğüm **ma'zūr tūt** /Bu mesel meşhûrdur hergiz göze olmaz yasağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 11). [ma'zūr tūt]

mecāl yok-: Gücü kalmamak, güçsüzleşmek.

Hîlekāra ta'neden kırtulmağa yokdur mecāl /Kim ser-i kûhsārda rûbāh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [mecāl yokdur, -dur]

meclis: Sohbet etmek ve eğlenmek amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.

Ne kaldı 'āşık-ı üftādeye resm-i maḥabbetden /Ki gelse **meclise** ağıyār ider feryād yār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [meclise, -e]

Şaded hāl-i dil-i 'uşşākdan geçdüğe **meclisde** /Baña dā'ir de şöḥbet geçmiş ammā pek nihān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 5). [meclisde, -de]

Sākī gice **meclisde** mey-i nāba göz itdi /Bu şīveyi seyr eyledi peymāne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [meclisde, -de]

Başıldı zevkler zor-ı mey-i köhneyle **meclisde** /Aşıldı şevkler Kānī ser-i dīvāra bāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [meclisde, -de]

Şūfī bu gice **meclise** geldi şehir üstü /Kulḳul diyicek ḥalk sebū kalḳale virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 11). [meclise, -e]

meclise girmege: Meclise girmek için, sevgilinin meclisine kabul edilmek için.

Huzūr-ı yārda rüy-ı siyāhdur maṭlūb /Felekte girmege ol meclise sitāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [meclise girmege]

meclis-i ünsiyetüñ pervāne: Dost, ahbap meclisinin etrafında dönen, ona hayran olup, ulaşmaya çalışan kimse.

Ḳonmasa fānūs-ı himmet fark-ı şem'î devlete /Olmaz elbet **meclis-i ünsiyetüñ pervānesi** (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 14). [meclis-i ünsiyetüñ pervānesi, -si]

mecmū' ol: Toplanmak, bir araya getirmek.

Ādemdeki aḥlāk-ı ḥamīde ola mecmū' /Ser-levḥa-i mecmū' daḥı līndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 25). [mecmū' ola, -a]

Mecnûn: I. Mecnûn, 'aşk yüzünden deli-divâne olmuş, akli başından gitmiş kimse. II. Leylâ ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı, Kays.

Degül **Mecnûna** teşbîh eylemek Kânîyi şâyeste /Hezârân Kays hayrân hâlet-i hayret-füzûnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 15). [mecnûna, -a]

Başı kaysı mı idi Leylâ'nuñ âh u zâr-ı Kays /Ya'ni **Mecnûn** 'akıllı dîvâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 8). [mecnûn]

Siyeh-mest-i şarâb-ı 'ışk-ı Leylî olmadum ammâ / Seni gördüm yitirdüm 'aklımı **Mecnûnîñam** sâķî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 18). [mecnûnîñam, -iñam]

Bir kez taģıtmasun şaçın ol Leylî-i cemâl /**Mecnûnları** taģı taģı şahrâyı taldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 4). [mecnunları, -ları]

Deşt ü kûhı niçe taldurmaya **Mecnûnlar** kim /Hüsni Leylî bu tecellîkdede küh-der-küh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [mecnûnlar, -lar]

Siyeh-kârî-i tâlî' şabr ile tebdîl-i reng eyler /Ki Leylî müşrif-i şubh-ı hâķîkat itdi **Mecnûnı** (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 12). [mecnûnı, -ı]

mecnûnca eţvâr: Mecnuna (çalgına) yakışır tavırlar, davranışlar.

'Aķılkârı degüldür 'ışk Eflâţûn da olsañ /Biraz **Mecnûnca eţvârlar** ister deli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 8). [mecnûnca eţvârlar, -lar]

medâr-ı vüs'at-i devr: Zamanın kudret vesilesi.

Bile düşdi senüñle bi'l-ma'yye kaldı bu a'zâ /**Medâr-ı vüs'at-i devr** ser ü sāmānuñı hoş tüt (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [medâr-ı vüs'at-i devr]

meded: 1. Yardım.

Harf ta'rif eylemez cem'iyet-i lafza **meded** /Mes'ele muğlaķ degül baħs-i hużûra el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [meded]

Yine bir güçlü kuvvetli cüvāna mübtelâ oldum /**Meded** ey nev-cüvān eyyām-ı pîrîdür ferüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 28). [meded]

Kim koydı minķal-i dile bilsem bu âteşi /Sâķî **meded** meded sele başdur şu âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [meded]

Şahne-i hâķ-i Necefdür dil-i zāruñ **mededi** /Kaţ'-ı ümmîd idelüm şahne vü şāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 13). [mededi, -ı]

Meded kim perdeler çāk oldu sırlar fâş diller hün /Daħı ķankı güne şaķlarsın Allāhım Ğafūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 5). [meded]

2. Aman eyvah.

Vaşluñuñ naqdini gösterme **meded** ağıyāra /Kāle-i vaşluñı hep o götürür bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [meded]

medh: Övme, övgü.

Haqq sözi evvel-be-evvel söylemez **medhin** mezāk /Bulmadum bu bābda toğrı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [medhin, -in]

medh it-: Birinin veya bir şeyin iyiliklerini, üstünlüklerini söyleyerek değerini yüceltmek, övmek.

Gül anuñ ğonçesi ğonçe lebinüñ rencesidür /Ne kadar **medh iderseñ** de o gül-rü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 12). [medh iderseñ, -erseñ]

medhal: Bir işe karışma, parmağı olma, etkisi bulunma.

Zamānuñ i'tibārātı cihānda **medhali** yokdur /Sepīde-rīş olan kibrit ile zātında pīr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 5). [medhali, -i]

medhül: Dile düşmüş.

Ehl-i pertev göklere çıkısa yine **medhüldür** /'Av'av-ı seg-tıynetāndan māh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [medhüldür, -dür]

medyün: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu hisseden, teşekkür borcu olan.

Ķalursa böyle bezm-i 'ayş-ı 'işret her dem āmāde /Senüñ ben rüz-ı maħşerde dağı **medyünıñam** sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 16). [medyünıñam, -ıñam]

meftün: Āşık, vurulmuş, mübtelâ.

Miyān-ı bezm-i mey-ħ'ārān-ı 'ışk-ı şevke baş kıoydum /Dil-i Kānī gibi ben de senüñ **meftünıñam** sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 20). [meftünıñam, -ıñam]

meger: Aslında, meğer, oysaki.

Nāz ile ağladığın 'āşık iştmişdi **meger** /Var sevdā-yı diğer serde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [meger]

Üstüne düşmemenüñ var mı **meger** imkānı /Beni āđışte be-ħün eyleyen ol ħaçerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [meger]

Bir kerre alur gözle **meger** bakmışam eyvāh /Ķālā o baķışlar baña pür-kīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 19). [meger]

İnkâr ider mi küfr-sivâ oldığın kemâl /Kânî **meger** ki münkirüñ ĩmânı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 10). [meger]

Sebû ber-düş geldi düş-ı bezm-i vahdete Kânî /‘Ale’l-ğafle **meger** sâkı-i bezm-i ‘ışka olmuş düş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 10). [meger]

Girmiş hayâle bilmez iken ben muhabbeti /Almış o düzd cânı **meger** ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [meger]

Meger bu semte bilmezlikle ‘avdet eyleye yoħsa /Göñül hâlin eger bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 21). [meger]

Nedür hünîligüñ cellâd mı mirrîh mi ne olduñ /**Meger** fermân bî-dermân nefy ü katl-i ‘âm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 8). [meger]

Ayağın öpdürmege kâ’il mi olurdu **meger** /Bî-ser ü sâmânlar uğurına ser virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 11). [meger]

meh: Mah, ay.

Ya doğ ya doğayum deyu ta’cîl ider saña /Küstâhluğ degül mi **mehe** bu mübâdere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [mehe, -e]

meħâfet-i yezdân: Allah korkusu.

Re’sü’l-ħikem **meħâfet-i Yezdândur** dimiş /Şîr-i Ĥudâ nazargeh-i Yezdân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 9). [meħâfet-i yezdândur, -dur]

mehebb ol-: Rüzgârın estiği yer, güzergâh olmak.

Bu günde bir nefescik bâri semt-i kıble-i ümmîd /Nesîm-i nev-bahâr-ı feyze olmaz mı mehebb yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [mehebb olmaz, -maz]

meh-i temmüz: Temmuz ayı.

Kibâruñ rüy-ı serdin mevsim-i iğbâlde ‘afv it /**Meh-i temmüzda** berfüñ nüzüli tğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [meh-i temmüzda, -da]

mehr: Dini nikâh esnasında belirlenen ve erkek tarafından kadına verilmesi gereken mal yahut para, nikâh bedeli.

‘Aklıımı **mehr** virüp duħt-ı rezi ‘ağd itdüm /Ger helâlümde disem ‘ayb degül mâlumdur (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [mehr]

meh-tāb: Ay ışığı. "Mâhtâb" sözcüğünün muhaffefi.

Kemâl-i kevkebe her nâkısuñ mülâzimidür /Gürüh-ı encüm ile devr ider gice **meh-tāb** (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 8). [meh-tāb]

Âyîne-i ruhsârına reşk eylese hürşîd /**Meh-tāb** geyer hasret ile cāme-i mâtem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 10). [meh-tāb]

mekārim: Cömertlik, kerem.

Zuhru'l-kirām olan zeri eyler mi iddiḥār /Taḍād iden **mekārimi** dāḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [mekārimi, -i]

mekīde: 1. I. Emmiş. II. Hile, düzen, oyun.

Emdürmiş ise sîne vü pistānuñ ḩāşıka /Bi'llāh o farḩ-ı cūd yine bir **mekīdedür** (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [mekīdedür, -dür]

2. Oyun, tuzak, hile.

La'l-i mekīdesin büzerék söyliyör yine /ḩuşşāk-ı zāra var ise ḩaşdı **mekīdedür** (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [mekīdedür, -dür]

melek-ḩū: Melek huylu. Sevgili.

Ādemī-zāddur ammā ki perī-zād da dirüm /Beni ol vādīlere hep o **melek-ḩū** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 18). [melek-ḩū]

melek-peyker: Melek yüzlü.

Dili düzd-i nigāhuñ cānı bir dīger **melek-peyker** /Dü-kār-ı müstaḩıldür ikisi bir oḩdan ḩıḩmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 3). [melek-peyker]

mellāḩ: Gemi kaptanı.

Mellāḩ ḩasan göstererek ḩāşıka ḩāmet /Degdi direk-i keḩti-i hicrānda direkler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 3). [mellāḩ]

me'lūf olan: Alışmış olan kişi.

Cennet-i vuḩlata **me'lūf olanuñ** ḩeşminde /Künc-i düzaḩ görünür güḩe-i evreng-i vedāḩ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 15). [me'lūf olanuñ, -uñ]

memnūn: Herhangi bir olaydan veya durumdan ötürü sevinç duyan, hoşnut.

Ṭalebkār-ı neşāṭ-ı bāde-i gül-gūnıñam sākī /Hemān bir sāğar-ı leb-rīz ile **memnūnıñam** sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 12). [memnūnıñam, -ıñam]

Yoğ iken sīnede fikr-i dehenūñ bir zerre /Hīç **memnūn** degilem dünyede var olduğıma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [memnūn]

me'mūl: Umulan, ümit edilen.

Kānī bu ğazel olsa sezā yāra hediye /**Me'mūl** o perīden daħı taħsīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 30). [me'mūl]

me'mūn ol-: Korkusuz olmak.

Kimseler kabzū'l-ervāħdan olmaz me'mūn /Laħd çün mehd-i sehımnāk-i bün-i kabresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 7). [me'mūn olmaz, -maz]

menākib-i şevķ: Heves hikayeleri.

Kimin **menākib-i şevķe** kimini dūş-ı dile /Ĝamın o āfet-i 'uşşāk-küş yabān mı ķodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 27). [menākib-i şevķe, -e]

menāre: Namaz vaktinin geldiğini bildirmek için camide müezzinin ezan okuduğu, sala verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı, minare.

Ne deñlü taş bağırlu olsa itmez nā-gehān teklīf /Mü'ezzinler **menāre** hīç bī-vakt ezān çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [menāre]

menfes: Nefes alacak yer, nefes deliği. (Sinede açılan yaralar, yarıklar bağlamında).

Besdür bu şerhalar niye lāzım bu dāğlar /Gör hāne-i derūn açıķ **menfes** istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 24). [menfes]

mengūş: Küpe.

Ķulağında küpe olsun dimekdür pend cūyāna /Hemīşe gūş-ı hūş-ı bendegān-ı şāhda **mengūş** (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 8). [mengūş]

menzil: Dünya.

Ĥadeng-i şīve-i ķavs-i ķader bu **menzilde** /Bu bī-nişānı mı gördi hemān nişān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 3). [menzilde, -de]

menzil-i maḫṣūd: Varılmak istenilen yer.

Çıplağ da binse **menzil-i maḫṣūdına** yeter /Ey dil rikāb-ı vaşla eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [menzil-i maḫṣūdına, -ına]

merāci: Rücu edilecek ve dönülecek yerler.

Dil-i ‘uṣṣāḫ elbet müncezibdür semt-i hūbāna /**Merāci’dür** efendi mu‘teber lā-būd zamāyirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [merāci’dür, -dür]

merd-i dīvāne-nümā: Deli görünen kişi. Delirmiş, âşık.

Merd-i dīvāne-nümāyı eyleme taḫkīr kim /Nezd-i Ḥaḫda ‘ākıle maḡbūtdur dīvāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [merd-i dīvāne-nümāyı, -yı]

merdümeg: Gözbebeği.

Müjgānlarum **merdümegüm** ḫalka-i çeşmüm /Heft-dā’ire-i hūn-şüdegānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [merdümegüm, -üm]

merdüm-i çeşm: Göz bebeği.

Mevc-i belāda **merdüm-i çeşm** olalı ḡarīḫ /Korkum bu hūn dāḡımı deryā ider şaḫın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 3). [merdüm-i çeşm]

merḫabā: I. Selam hitabı. II. Hatır sormak.

Bu fikre ḫāṭıra gelmezden evvel el-vedā‘ eyle /Hezārān ‘ıyd gelse bī-vefādan **merḫabā** umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [merḫabā]

merhem: Merhem, ilaç.

Bir **merhem** ‘aceb var mı didüm dāḡ-ı derūna /Güldi didi gel leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [merhem]

merhem-i vaşl: Kavuşma merhemi, ilacı.

Dāḡ-daḡ-ı sīne ṭutdı **merhem-i vaşluñla** bāḡ /Ġam degül şimden girü cānā baña dāḡ üstü bāḡ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 1). [merhem-i vaşluñla, -uñla]

mesāfe-i dūr u dıraz: Uzun ve uzak mesafeden.

Güriz fā’ide virmez ḫazādan ey Kānī /Çeker **mesāfe-i dūr u dırazdan** girdāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 14). [mesāfe-i dūr u dırazdan, -dan]

me'sede-i sırr-ı kazâ: Kaderin gizli aslan yatağı.

Ğâbe-i gayba mülâşık gerek etrâfı dilüñ /Olamaz **me'sede-i sırr-ı kazâ** her bîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 6). [me'sede-i sırr-ı kazâ]

meşel: Atasözü.

Töhmet-i düzd-i nigâhı sevdiğüm ma'zûr tut /Bu **meşel** meşhûrdur hergiz göze olmaz yasağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 12). [meşel]

meselâ: Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.

Ferzend-i hünermend-i fülânüm deyu söyler /Şorsañ **meselâ** şöhet-i cedd ü ebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 6). [meselâ]

mes'ele: 1. Çözümüne kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun.

Dil-ḥastegî-i 'âşıkı şorma ḥekîmden /Ol **mes'ele** var ise de âḥestegîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 16). [mes'ele]

2. Konu, mevzu.

Ḥarf ta'rif eylemez cem'iyet-i lafza meded /**Mes'ele** muğlak degül baḥs-i ḥuzûra el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [mes'ele]

Zâhidüñ daḥli mey-i bî-meze-i ğafletedür /Almaz ağza lebüñi **mes'eleye** 'âlimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 8). [mes'eleye, -ye]

meşel-fürüş-i-i şâhib-fünün: İlim sahibinin örnek vermesi, mesel satması.

İderse ḥalt-ı kelâm mîr-i meclisüñ birisi /Meşel fürüş-i-i şâhib-fünûna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 8). [meşel-fürüş-i-i şâhib-fünûna, -a]

mesken: Oturulacak, sükûn edilecek yer.

'Arş-ı raḥmân şuffe-i lâhütdür **mesken** saña /Ĝam ne Kânî bu kühen kâşâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 21). [mesken]

mesmû': İşitilen, işitilmiş, duyulmuş.

Ṭutuldum bir perî-rûya deyu lâfuñ degül **mesmû'** /Şikâr oldum şanursın kendüñ ammâ şâ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [mesmû']

mesmū' ol-: İřitilmek.

Dehānından viřāle dā'ir olmaz hārcik mesmū' /Çıķan hep vardandur emr-i mūmkin yoķdan çıķmaz (Kānī Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [mesmū' olmaz, -maz]

mest: Sarhoş, kendinden geçmiş.

Öpmek dilemişdüm yañağın **mest** iken ammā /Bilmem geçilür mi o yaña tiğ-i nigehten (Kānī Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [mest]

mest ol-: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Fitne pā-buşın öper dildār **mest olmiş** yine /Ėamze ol terlikle gör hāner be-dest olmiş yine (Kānī Divanı, Gazel 156, Mısra 1). [mest olmiş, -miş]

mestāne: I. Aşk sarhoşu. II. kendinden geçmiş III. Aşık.

Āb-ı huşk āteř ise ter hāk-ı sıķlet bād serd /'Ālem-i āba neden eyler heves **mestāneler** (Kānī Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [mestāneler, -ler]

mesti: Sarhoşluk.

Zāhid yine sen hālt-ı kelām eyleye dūřdūñ /Te'dīb gerekdür seni gel **mesti** sōkūndi (Kānī Divanı, Gazel 205, Mısra 6). [mesti]

mest-i cehālet: Cehalet, bilgisizlik sarhoşu.

Yerden gögi farķ eylemez ol **mest-i cehālet** /Ėammāl-řifāt kevkeb ile kebkebi bilmez (Kānī Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [mest-i cehālet]

mest-i mūdām ol-: I. Daima sarhoř olmak. II. řarabın sarhořu olmak.

Dir imiřsin 'āřıkān **mest-i mūdām olmaķ** gerek /Cām-ı řevķuñ dūrdan bir kez gören ayıķ mıdur (Kānī Divanı, Gazel 59, Mısra 3). [mest-i mūdām olmaķ, -maķ]

meş'ale-i māh yap-: Ayın meş'alesi, yol göstereni yapmak.

řeb-i hecrūñ şeheri yaķlařıcaķ hāzret-i Ėaķķ /Āhınuñ her şererin **meř'ale-i māh yapar** (Kānī Divanı, Gazel 51, Mısra 20). [meř'ale-i māh yapar, -ar]

meř'al-i rāh-ı hūdā it-: Dođruluk, hidayet (Kur'anı Kerim) yolunun meř'alesi, iřiđi yap.

İlāhī **meř'al-i rāh-ı hūdā it** baña Nūr ismin /Ni'am perverdeñe sen mūcib-i řūkr it řekūr ismin (Kānī Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [meř'al-i rāh-ı hūdā it]

meşhūr: Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.

Töhmet-i düzd-i nigāhı sevdiğüm ma'zūr tüt /Bu mesel **meşhūrdur** hergiz göze olmaz yasağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 12). [meşhūrdur, -dur]

Meşhūr budur 'aşıka Bağdād ırağ olmaz /Rüz-nāme-i hicrānuñı da gerk ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 9). [meşhūr]

Fikr-i lebūñ niçün dile āteş virür müdām /**Meşhūr** degül mi başdurur elbet şu āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [meşhūr]

meşreb: Yaratılış, huy, tabiat.

Degül peymāne-keşlik **meşrebüm** mey-hānede ammā /Helāk-i neş'e-i zehr-ābe-i āzārıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [meşrebüm, -üm]

meşreb ehli: Belirli bir mizaca, tabiata, karaktere, davranış biçimine sahip olan insanlar.

Ĥud'a itme kavlı ü fi'lüñde şaķın 'āriflere /**Meşreb ehli** istemez sāğarda ķıl deñlü direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 12). [meşreb ehli]

metā': Mal, elde bulunan varlık, servet.

Vuşlat **metā'ınuñ** degerin bilmiyor hele /Ĥātırlara o şūĥ deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [metā'ınuñ, -ınuñ]

Metā'-ı vaşl bir özge **metā'dur** Kānī /Bahā-yı ĥüsn ü dili ne şatan bilür ne alan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 21). [metā'dur, -dur]

metā'-ı 'ışk u şevķ: Arzu ve aşk sermayesi.

Çün kabül itmez **metā'-ı 'ışk u şevķ** ortaklığı /Uymadı kendümle de bāzār aldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [metā'-ı 'ışk u şevķ]

metā'-ı vaşl: Kavuşma sermayesi, malı.

Metā'-ı vaşl bir özge metā'dur Kānī /Bahā-yı ĥüsn ü dili ne şatan bilür ne alan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 21). [metā'-ı vaşl]

İ'tibār itmez **metā'-ı vaşluñ** istibdāline /Eşk-i 'aşıķ sīm-i ruᥓsarı eger zer virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 7). [metā'-ı vaşluñ, -uñ]

mevc-i belā: Bela dalgası.

Mevc-i belāda merdüm-i çeşm olalı ġarīķ /Ķorķum bu ĥūn dāğımı deryā ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 3). [mevc-i belāda, -da]

mevhüb-ı ħudā: Allah'ın ihsanı, bağışı.

Bu cezbe vü an hep saña **mevhüb-ı ħudādur** /An an dili şayd eyledi rindâne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 9). [mevhüb-ı ħudādur, -dur]

mevlevî şüh: Mevlevi güzel.

Beni ol **Mevlevî şühü** ğamına kıldı küçek /Kalmadı itmedigi baña külāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [mevlevî şühü, -i]

mevsim: Vakit, zaman.

Ekme her bir toĥmı temyîz itmeden keyfiyyetin /**Mevsiminde** nef'-i ümmîd itdigüñ maĥşüli ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [mevsiminde, -inde]

Düşmez dir idüm büsesinüñ **mevsimin** ammā /Ĥ'āb aldı şeker bādem-i çeşmin düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 5). [mevsimin, -in]

mevsim-i dey: Kış mevsimi. Dey: Güneş yılının onuncu ayı.

Dürüldi 'ālem-i ābuñ şafāsı **mevsim-i deyde** /İşındı erba'inde ĥalk zevke māh-ı āb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [mevsim-i deyde, -de]

mevsim-i iĥbāl-: (Sevgilinin) Teveccüh gösterdiği vakit. Yakınlık kurduğu zaman.

Kibāruñ rüy-ı serdin **mevsim-i iĥbâlde** 'āfv it /Meh-i temmüzda berfüñ nüzüli tāĝlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 13). [mevsim-i iĥbâlde, -de]

mey: 1. Şarap, bāde.

Bir cāmı nüş kıl ki **meyi** bî-ĥumār ola /Bir cāme gey ki külfet ü dāmāni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 5). [mey, -i]

Oldı leb-rîz-i ğazab sākî **meyi** dökdüñ deyü /Sürçmesün 'ālemdede bir kerre ayaĝı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [mey, -i]

Meyler ğulv idüp ĥarem-i ĥumda taşsun /Olsun serāçelerle şoĥaĥlar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 7). [meyler, -ler]

2. I. Şarap. II. Aşk.

Kānî **meye** sen tevbelisın şāhidüz ammā /Zinhār anı sen şāhid-i ibrāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 9). [meye, -e]

3. Şarap (sır, hikmet).

Sırrumda āyet ü tenezzül oĥunmada /Kim nüş iderse ĥatre **meyümden** şifām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [meyümden, -ümden]

mey-hâne: 1. Mey vesâir müskirâtın satıldığı, içildiği yer, şerbet-hâne.

Şimşek gibi ııkuş şereri dilde aarkken /**Mey-hānedeki** bādeyi amağ ne revādur (Kānī Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [mey-hānedeki, -deki]

Düşer dil āsitān-ı dil-bere **mey-hāneden** sonra /ıder bir secde-i İskenderi ammā neden sonra (Kānī Divanı, Gazel 155, Mısra 1). [mey-hāneden, -den]

Degül peymāne-keşlik meşrebüm **mey-hānede** ammā /Helāk-i neş'e-i zehr-ābe-i āzārīnam sāķī (Kānī Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [mey-hānede, -de]

Zevķ-i şarāb-ı nābı peymāneler de bilmez /Ser-ħoş-ı bezm-i şevķi **mey-hāneler** de bilmez (Kānī Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [mey-hāneler, -ler]

Āh **mey-hāneye** kimdür seni dirseñ götüren /Beni ol cānibe bu āb-ı keder-şü götürür (Kānī Divanı, Gazel 55, Mısra 13). [mey-hāneye, -ye]

Bezm-i şevķuñ isterüz **mey-hāne** olmuş olmamış /Cām-ı la'lüñdür ġaraz peymāne olmuş olmamış (Kānī Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [mey-hāne]

Mey-hānede pīr-i meyi bintü'l-ıinebi ġör /Muğ-beççeyi Kānī bu ikisine siper ek (Kānī Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [mey-hānede, -de]

2. İçki içilen yer. (Sevgilinin dudağı bağlamında)

Ĥaıuñ devrinde sözler vaşf-ı la'l-i nāba dā'irdür /Gülüşler vaķt-i mağrib ekserī **mey-hānedendür** hep (Kānī Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [mey-hānedendür, -dendür]

mey-hāne-i ıışķ: Aşk meyhanesi.

Düşdüm ġam-ı hicrān ile **mey-hāne-i ıışķa** /Maħmūrluğ el vireli derd-i sere düşdüm (Kānī Divanı, Gazel 118, Mısra 9). [mey-hāne-i ıışķa, -a]

mey-i bī-ğış: Saf şarap.

Ĥurtar bu dürd-i nūşī-i ġamdan bizi yetiş /Şahbā-yı şāfi mi **mey-i bī-ğış** mısın nesin (Kānī Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [mey-i bī-ğış]

mey-i bī-meze-i ġaflet: Gafiliğın tatsız şarabı.

Zāhidüñ daħli **mey-i bī-meze-i ġafletedür** /Almaz ağza lebüñi mes'eleye 'ālimdür (Kānī Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [mey-i bī-meze-i ġafletedür, -edür]

mey-i nāb: Halis, arı duru, saf şarap.

Ĥelāl-zāde şikest itdidin dürüst eyler /Ĥumārını yine kendüsi def' ider **mey-i nāb** (Kānī Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [mey-i nāb]

Sākī gice meclisde **mey-i nāba** göz itdi/Bu şiveyi seyr eyledi peymāne ʔolaşdı (Kânî Divanı,Gazel 210,Mısra 5)[mey-i nāba, -a]

meyl: Eğilim, yönelme; ilgi gösterme.

Bu bī-sāmanluğūñ aşlı nizāma **meylimüzdendür** /Perīşānī-i gīsū-yı meʔālib şānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [meylimüzdendür, -imüzdendür]

Bir demdür o māhuñ yine **meyli** neye düşdi /Bilmezdi o dem zevkını bilmem neye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [meyli, -i]

meyl it-: Niyetlenmek, yönelmek.

Fütür o deñlü var Kānīde kim tenşīte **meyl itsem** /Ne dārū kārger ne benc ü ne afyon ne ʔab yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [meyl itsem, -sem]

meyve-i maqşūd: Emel meyvesi.

Yetişmek istemez miydi a zālīm **meyve-i maqşūd** /Koparduñ gadr idüp olmazdan evvel anı ʔām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [meyve-i maqşūd]

meyyitin ser-: Öldürmek.

O deñlü bī-amāndur gāmze-i bī-raḥm u ḥūn-rīzi /Dil-i mecrūhumuñ ben **meyyitin sersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 28). [meyyitin sersem, -sem]

mezāk: Zevk, tat.

Ḥaḫḫ sözi evvel-be-evvel söylemez medḥin **mezāk** /Bulmadum bu bābda ʔoğrı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [mezāk]

mezār: Bir kimsenin öldükten sonra gömüldüğü yer, kabir. (sevgilinin göz çukuru).

Sen az mı şanursın o **mezāruñ** şühedāsın /Ol tīr-i müje Kānī cihānuñ çoḫın urdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 11). [mezāruñ, -uñ]

mī/mi: Soru eki.

Bu günde bir nefescik bāri semt-i kıble-i ümmīd /Nesīm-i nev-bahār-ı feyze olmaz **mī** mehebb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [mī]

Nīrān-ı gām göñülde midür bende sende **mī** /Yoḫsa şerār-ı āḥ o külḥanda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [mī]

Hān-ı ḥalīl **mi** baña ḥān-ı vişāl mi /Hān-ı ḥalīl didigimüz ḥande mi ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [mi]

Hān-ı ḥalīl mi baña ḥān-ı vişāl **mi** /Hān-ı ḥalīl didigimüz ḥande mi ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 7). [mi]

Hān-ı ḥalīl mi baña ḥān-ı vişāl mi /Hān-ı ḥalīl didigimüz ḥande **mi** ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 8). [mi]

Kānī bu gevher adını virme kimesneye /Kān cevher içre **mi** ya cevher kānda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [mi]

Derd-i maḥabbetüñ eseri cānda **mi** ‘aceb /Būyı gülüñ fezā-yı gülistānda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 1). [mi]

Derd-i maḥabbetüñ eseri cānda mı ‘aceb /Būyı gülüñ fezā-yı gülistānda **mi** ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 2). [mi]

Nīrān-ı ḡam göñülde midür bende sende mi /Yoḡsa şerār-ı āh o külḥanda **mi** ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [mi]

Bu ḥüsn u ān sende midür bilmem anı ben /Esrār-ı ḥüsn ü ‘ışık ise ol anda **mi** ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [mi]

Kānī bu gevher adını virme kimesneye /Kān cevher içre mi ya cevher kānda **mi** ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [mi]

Nīrān-ı ḡam göñülde **midür** bende sende mi /Yoḡsa şerār-ı āh o külḥanda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [midür, -dür]

Bu ḥüsn u ān sende **midür** bilmem anı ben /Esrār-ı ḥüsn ü ‘ışık ise ol anda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [midür, -dür]

Kānī **mi** ne dirlerdi kühen bendelerüñden /Ḥālā o dil o kārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 19). [mi]

Görüp o gül-bedeni āh u zār iden bir **mi** /Bu gülsitāna benüm gibiler hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [mi]

Görüp cemālünü bir ben **miyüm** iden nāle /Bu gülsitāna benüm gibi şad-hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [miyüm, -yüm]

Zuḥru’l-kirām olan zeri eyler **mi** iddiḥār /Ta’dād iden mekārimi dāḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [mi]

‘Ālem bakılsa āḥiri āḥir degül **midür** /Āḥirler evvel evveli āḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 1). [midür, -dür]

‘Ālem bakılsa āḥiri āḥir degül midür /Āḥirler evvel evveli āḥir degül **midür** (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 2). [midür, -dür]

Diḡkat gerek ‘izām-ı ecillā-yı ‘āleme /Zīr-i lūḥūd ‘izām-ı nev-āḥir degül **midür** (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [midür, -dür]

Zuhru'l-kirām olan zeri eyler mi iddiḥār /Ta'ḍād iden mekārimi dāḥir degül **midür** (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [midür, -dür]

Tezyîn-i lafzı 'ayb diyenler neden dimiş /Ziyy-i nazîf ḥıl'at-ı fâḥir degül **midür** (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [midür, -dür]

Teyyâr-ı ṭab'uña niçe öykündi şā'irân /Kānî ṭabî'atuñ yem-i zāḥir degül **midür** (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [midür, -dür]

Saña hîç söz **mi** te'sîr eyler ey Kānî ki sen ḥ'ābān /Misāl-i aḥter-i tābında dikmiş āsumān gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [mi]

Şoruñ 'uşşākına āyā birisi içinden /Ṭayanur **mi** hele bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [mi]

Derk ehli için **mi** añı āmāde ider Ḥaḥḥ /Ġayyā-yı ğavāyetde ki var niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 11). [mi]

Üstüne düşmemeñ var **mi** meger imkānı /Beni āġişte be-ḥūn eyleyen ol ḥaçerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [mi]

Vaḥdet-i Ḥaḥḥı niçün münkir olurlar Kāniyā /Mu'teber olmaḥ gerekmez **mi** 'aceb bir dāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [mi]

Her zamān sāġar-ı bezm-i meyi dilber **mi** sürer /Yoḥsa bu zevḥ u şafāyı yine sāġar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [mi]

Sürinürmiş didiler duḥter-i rez leblerüne /Bize bu sürmeceyi yoḥsa ḳadeḥler **mi** sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [mi]

Üstüme at sürer oldı o sipāhî-zāde /Şeh-levendüm bunu tā 'arşa-i maḥşer **mi** sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [mi]

Vaşf-ı ḥaṭṭuñ mı yazar ḥāme-i muşḳîn cāma /Yoḥsa Ḳur'ānı Bilāl-i Ḥabeş ezber **mi** sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [mi]

Her zamān sāġar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer /Yoḥsa bu zevḥ u şafāyı yine sāġar **mi** sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [mi]

Vaşf-ı ḥaṭṭuñ **mi** yazar ḥāme-i muşḳîn cāma /Yoḥsa Ḳur'ānı Bilāl-i Ḥabeş ezber mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [mi]

Ol gözleri var **mi** görecek bir güzel 'āşık /Dirsin ki dü-çeşm-i nigerānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [mi]

Rāḥat **mi** ider 'āşık olan ğamze-i şūḥa /Ser-tā-be-ḳadem cism-i ḥazānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 13). [mi]

Kāniyā cān u dehānı o 'adīmü'l-meselüñ /Noḳṭa-i şekk **mi** süveydā mı ḥaṭ-ı 'ayb mıdur (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [mi]

Şüphe var **mi** ḥaṭ-ı ruḥsār yüze çıkmaya mı /Zālike's-şuḥuf 'aceb muşḥaf-ı lā-rayb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [mi]

Şüphe var mı haṭ-ı ruḥsār yüze çıkmaya **mi** /Zālīke'-ş-şuḥuf 'aceb muşḥaf-ı lā-rayb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [mi]

Geçmeyen kaṅṅara-i 'ıṣṣ-ı mecâzîden eger /Kâ'il-i safsaṭa-i kaṅṅara **mi** ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [mi]

Kāniyā cān u dehānı o 'adīmü'l-meselüñ /Noḳṭa-i şekk mi süveydā **mi** haṭ-ı 'ayb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [mi]

Ṭaleb-i vuşlat-ı dildār dile 'ayb midür /Hecre şalduñ beni bu cāygeh-i reyb **midür** (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 2). [midür, -dür]

Ḥaṭıruñ neyle muṭayyeb olur ey āfet-i cān /Cān ise maṭlab eger ol daḥı der-ceyb **midür** (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [midür, -dür]

Geçmeyen kaṅṅara-i 'ıṣṣ-ı mecâzîden eger /Kâ'il-i safsaṭa-i kaṅṅara **mi** ceyb **midür** (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 8). [midür, -dür]

Ṭaleb-i vuşlat-ı dildār dile 'ayb **midür** /Hecre şalduñ beni bu cāygeh-i reyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [midür, -dur]

Kāniyā cān u dehānı o 'adīmü'l-meselüñ /Noḳṭa-i şekk mi süveydā **mi** haṭ-ı 'ayb **midür** (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [midür, -dur]

Rāh-yāb-ı ḥalvet-i vaş olmayan 'āşık **midür** /Ḥalvete ehl olmayanlar vuşlata lāyık midür (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [midür, -dur]

Rāh-yāb-ı ḥalvet-i vaş olmayan 'āşık midür /Ḥalvete ehl olmayanlar vuşlata lāyık **midür** (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [midür, -dur]

Dir imişsin 'āşıkān mest-i müdām olmaḳ gerek /Cām-ı şevḳuñ dürdan bir kez gören ayık **midür** (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 4). [midür, -dur]

Bî-ḥānumān **midür** şu ḥarābāt erenleri /Yek-dem serīr-i meykede şad-ḥānumān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 11). [midür, -dur]

Ben imhāl üzre saña gönlümi virmekte bi'llāhi /'Aceb gelmez **mi** cānā ḥaṭıra mühmeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [mi]

Göñül bu pîrlikde nev-cüvānlık vaḳti **mi** şanduñ /Ne idi pîr iken ol şevḳ ile genceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [mi]

Ḳıdem da'vāsı eylerdüñ raḳīb-i ḥādise her gāh /Saña bu faḥr yetmez **mi** idi övüldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 16). [mi]

Ḳarāruñ yok esüp şavurmadañ ārāmsızlıḳdan /Bu günler **mi** 'aceb Kānī şabā-veş bildigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 18). [mi]

Eyler **mi** eser mā'-i ḥayāt eyleseler reşş /Pervāne-i pür-sūḥteye puḥte semek vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [mi]

İtmez **mi** rüzgār bizi ḥāk-i küy-ı yār /Bād-ı hevāca nā'il-i ümmīd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [mi]

Kānī eser **mi** ūrta-ı tevfiḳ-i kirdigār /Lenger-zen-i sevāhil-i ümmīd olur muyuz (Kānī Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [mi]

Ḳalır **mıyuz** bu zāviye-i hecrde ebed /Yoḥsa felekde vāşıl-ı ümmīd olur muyuz (Kānī Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [mıyuz, -yuz]

Ey duḡter-i sūtüde-şiyem niçe bir bu nāz /Kār eylemez **mi** hīç saña sevdigüm niyāz (Kānī Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [mi]

Acı söze ne borcu var ‘āşıḳuñ begüm /Gāhīce istemez **mi** dil-i zār bir piyāz (Kānī Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [mi]

Añlamayup gider **mi** mezāyā-yı vaşl-ı yār /Ol nükte-i zāmīr-şikāra varır mıyuz (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 7). [mi]

Semt-i derīçe bend-i nigāra varır mıyuz /Bir gün olur **mi** dergeh-i yāra varır mıyuz (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [mi]

Semt-i derīçe bend-i nigāra varır **mıyuz** /Bir gün olur mı dergeh-i yāra varır **mıyuz** (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 1). [mıyuz, -yuz]

Semt-i derīçe bend-i nigāra varır mıyuz /Bir gün olur mı dergeh-i yāra varır **mıyuz** (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [mıyuz, -yuz]

Leb-teşneyüz zülāl-i vişāle yanuḳ yanuḳ /Bir kez maḳām-būs-ı kenāra varır **mıyuz** (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [mıyuz, -yuz]

Añlamayup gider mi mezāyā-yı vaşl-ı yār /Ol nükte-i zāmīr-şikāra varır **mıyuz** (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [mıyuz, -yuz]

Oldı ayak bağı bize ḥaylūlet-i şitā /Bilmem o semte Kānī bahāra varır **mıyuz** (Kānī Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [mıyuz, -yuz]

Ḥ‘āb-āver olmanuñ hīç aşlın ider **mi** idrāk /Benden işit bu sırrı efsāneler de bilmez (Kānī Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [mi]

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar **mı** bir an /Ḥālüm neden perīşān hīç şāneler de bilmez (Kānī Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [mı]

Cihān aḡyārdan ḥālī **mi** ḳaldı bilmem ey Kānī /Bir iki gicedür ses ḥāne-i aḡyārdan gelmez (Kānī Divanı, Gazel 80, Mısra 9). [mi]

Buña ḥāmūşlıḳdan ḡayrı hīçbir var **mıdur** çāre /Bu rāzı ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kānī Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [mıdur, -dur]

Başı ḳaysı **mi** idi Leylā’nuñ āh u zār-ı Ḳays /Ya’ni Mecnūn ‘aḳıllı dīvāne olmuş olmamış (Kānī Divanı, Gazel 89, Mısra 7). [mi]

Felek hemān beni **mi** bulduñ imtiḥān idecek /Ġarīk-i lücce-i endūh-ı bī-kerān idecek (Kānī Divanı, Gazel 99, Mısra 1). [mi]

‘Aḳīḳ-pāre-i laḡt-ı derūn-ı ḥūn-ı ciger /Derūn-ı sīne-i çāküm **mi** buldı kān idecek (Kānī Divanı, Gazel 99, Mısra 8). [mi]

Hadeng-i şīve-i kav̄s-i k̄ader bu menzilde /Bu bī-niṣānı **mi** gördi hemān niṣān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [mi]

Mūsāferetse yeter i'tikāf ise kāfī /Benüm derūnumu **mi** buldı ğam mekân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 12). [mi]

Nedür hūnīligüñ cellād mı mirrīh **mi** ne olduñ /Meger fermān bī-dermān nefy ü katl-i 'ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [mi]

Nedür hūnīligüñ cellād **mi** mirrīh mi ne olduñ /Meger fermān bī-dermān nefy ü katl-i 'ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [mi]

Yetişmek istemez **miydi** a zālīm meyve-i maḫṣūd /K̄oparduñ ğadr idüp olmazdan evvel anı hām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [miydi, -ydi]

'Aceb bir ben **miyim** dil-hūn ğadrüñ biñ mi yüzbiñ mi /Vefāsızluḫ mesānidinde pek 'ālī maḫām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [miyim, -yim]

Niĝāh-ı germ **mi** itdüm ya bād-ı serd **mi** esdi /Günāhum ne ne oldı bā'is-i ṭardum niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [mi]

'Aceb bir ben miyim dil-hūn ğadrüñ biñ **mi** yüzbiñ mi /Vefāsızluḫ mesānidinde pek 'ālī maḫām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [mi]

'Aceb bir ben miyim dil-hūn ğadrüñ biñ mi yüzbiñ **mi** /Vefāsızluḫ mesānidinde pek 'ālī maḫām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [mi]

Niĝāh-ı germ **mi** itdüm ya bād-ı serd **mi** esdi /Günāhum ne ne oldı bā'is-i ṭardum niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [mi]

Çekmem dime ḫahrın deĝerin añla o şūhuñ /Degmez **mi** şanursın bu ḫadar nāza deĝer çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [mi]

Şekkeristān-ı melāḫat saña **mi** manşib idi /Ey benüm ṭuṭī-i nā-kes suḫenüm hoş ĝeldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [mi]

Kerāmet tācı her bir başa lāyık **mi** deĝül Kānī /O tāc-ı mekremet her başa olmaz añladuḫ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 13). [mi]

Senüñ 'iṣḫuñdan özge var **mi** şimdi mā-melek ĝayrı /Derün bīrün ĝamuñla her ne var ol ĝitdi ben ḫaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [mi]

Bir dem **mi** olur ḫan yudup sāĝara dönmem /Bir laḫza mı var ḫālūñ añup 'anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [mi]

Bir dem mi olur ḫan yudup sāĝara dönmem /Bir laḫza **mi** var ḫālūñ añup 'anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [mi]

Minnet **mi** ḫalurdı heves-i vuşlata cānā /Bir kerre eger bezm-i vefāda seni ĝörsem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 5). [mi]

Bir ĝün **mi** geçer ki seni zıkr itmeye Kānī /Bir dem mi olur şevḫüñ ile eylemesün dem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 11). [mi]

Bir gün mi geçer ki seni zıkr itmeye Kânî /Bir dem **mi** olur şevkûñ ile eylesün dem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 12). [mi]

Târik-i dâr u diyâram aña **mi** acıyayum /Mübtelâ-yı gam-ı dârum aña mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [mi]

Târik-i dâr u diyâram aña mı acıyayum /Mübtelâ-yı gam-ı dârum aña **mi** acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 2). [mi]

Bir yaralu berelü beste-i fitrâk-i gamum /Kati bî-raħme şikârum aña **mi** acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [mi]

Hecr idelden beni jengâr-ı gam-ı yâra dü-çâr /Kâniyâ sine-figârum aña **mi** acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [mi]

Cân mubşır olur mı ya taşavvur götürür **mi** /Dün halvet-i germâbede ben cânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [mi]

Cân mubşır olur **mi** ya taşavvur götürür mi /Dün halvet-i germâbede ben cânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [mi]

O Türk-beççeye söz **mi** geçer nezâket ile /Bir iki lafz-ı fuzûlâna kaldı gayrı kalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [mi]

Ne bu teğâfûl-i nâ-gâh u nevme-i gâflet /Uyur **mi** bister-i gâfletde hiç ‘aşık olan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 20). [mi]

Qurtar bu dürd-i nüşî-i gamdan bizi yetiş /Şahbâ-yı şâfi **mi** mey-i bî-giş mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [mi]

Ey süz-ı ışık bir yanar âteş **misin** nesin /Tâkât-güdâz-ı cân belâ-keş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [misin, -sin]

Ey süz-ı ışık bir yanar âteş misin nesin /Tâkât-güdâz-ı cân belâ-keş **misin** nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 2). [misin, -sin]

Başuñ şalup niçün geçivirdüñ dem-i niyâz /Qurbânuñ olduğum büz-i aħfeş **misin** nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 6). [misin, -sin]

Dâmen gibi varur şokılursın miyânına /Kânî o şüh-tünd-reve peş **misin** nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 10). [misin, -sin]

Dâğ-ı nev ü kühenle nedür bu tezeyyünüñ /Ey şerhasında mâr-ı munaqqaş **misin** nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [misin, -sin]

Qurtar bu dürd-i nüşî-i gamdan bizi yetiş /Şahbâ-yı şâfi mi mey-i bî-giş **misin** nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [misin, -sin]

Minnet **mi** çeker girmek için Cennete âdem /Mîrâs qalupdur baña Âdem pederümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [mi]

Cild-i ten-i pür-dâğı Nesîmî gibi şoydı /Kisvet **mi** keser kendüye gerdün derümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 12). [mi]

Vārīd olur **mi** didüm ayrılmadı ol şūḥ /Didüm didüm ol dīde-i şūḥı diderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [mi]

Kānī seni bu nefis ü hevā varṭaya şaldı /İmdād saña var **mi** kaẓā vü kaderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 16). [mi]

Öpmek dilemişdüm yañağın mest iken ammā /Bilmem geçilür **mi** o yaña tīg-i nigehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [mi]

Kānī geçilür **mi** gül-i peymāne vü lebden /Kaçmam hele ben böyle nezāketlü günehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 11). [mi]

Ey şūḥ-ı siyeh-çerde amān baḥt-ı siyehden /Var **mi** haber āyā güzelüm vech-i şebekten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [mi]

Nedür ol nāz u cilve dil-berān-ı ser-keşānlarda /O şive var **midur** şimşād u ‘ar‘arda yabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [midur, -dur]

Kevserüñ adın añar **mydum** hele leb-teşnegān /Yār eger leb-teşnegān būs-ı kenārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 9). [mydum, -ydum]

Vādī-i gam kākülüne ṭoğrica çıkmak /Mümkin **mi** girih-der-girih ü ḥam ḥam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 10). [mi]

Bir merhem ‘aceb var **mi** didüm dāğ-ı derūna /Güldi didi gel leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [mi]

Emsem ‘aceb emsem ola **mi** la‘lüni didüm /Bir şive ile söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 21). [mi]

Ḥired-i ḥorde-şināsa olamaz kes rehber /Hīç muḥtāc **mi** fetvāya fütüvvet-pīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [mi]

Gözüm merdümleri āğıştēdür ḥun ben şehīd-i ‘ışk /Baña ādem dinür **mi** gayrı ādem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 8). [mi]

Ayağın öpdürmege ka‘il **mi** olurdu meger /Bī-ser ü sāmānlar uğurına ser virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 11). [mi]

Hīç mümkin **mi** idi pā-bend-i zülfünden rehā /Āhū-yı ber-müşg-i gāv-ı baḥrı ‘anber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 13). [mi]

Ṭururken ‘aks-i rüy-ı yār mir‘āt-ı derūnumda /Açılmaz **mi** gül-i ümmīd dāğ-ı lāle-gūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 2). [mi]

Zevk-i lebünle bir mi güvārişde cüy-ı şīr /Şāfī südüñ müşābeheti var **mi** āğıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [mi]

İnkār ider **mi** küfr-sivā oldığın kemāl /Kānī meger ki münkirüñ ĩmānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 9). [mi]

Ya doğ ya doğayum deyu ta‘cīl ider saña /Küstāḥluk degül **mi** mehe bu mübādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [mi]

Yuvalanmak senüñ haddüñ **mi** şāh-ı Sidrede ey zāğ /O ‘Anka-beççe-i pür-nāz yavrılar yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [mi]

Şeb-çerāğ-i küngür-i devlet söner **mi** bâddan /Feyz alur Rūḥu’l-ḳudüden devletüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 9). [mi]

Gerçi ḳandī-i maḥārīb ḳılup olmaz cenī /Ḳala **mi** bī-nūr o rüşen-ḫıynetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [mi]

Nedür āyīne-i ruḥsārda jengār küsdüñ **mi** /Cebīnüñde yine bir çīn-i naḥvet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [mi]

Nedür āyīne-i ruḥsārda jengār küsdüñ mi /Cebīnüñde yine bir çīn-i naḥvet var küsdüñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [mi]

Nedür pīşāni-i pākūñde müşgīn ḫurra-i der-çīn /Ḳararmış ebruvān-ı şūḫ-ı ‘anberbār küsdüñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 4). [mi]

Ḳızarmış tāb-ı reng-ā-reng ile farḫ-ı tehevürden /Yañağūnda yine bir özge ḫālet var küsdüñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [mi]

Bu nāzişlerle cānā yürüyişden bellidür elbet /Nedür söyle diger reftār bu reftār küsdüñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [mi]

N’olur sen de diseñ ol şūḫ-ı şīrinkāra ey Kānī /Nedür bu çend rüze ‘izzet-i dīdār küsdüñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 10). [mi]

Geçerken zīr-i kāşāneñden itdüm āḫ ḫuyduñ **mi** /Efendüm ḳorḳaram uyḳuda idüñ āḫ ḫuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [mi]

Geçerken zīr-i kāşāneñden itdüm āḫ ḫuyduñ mı /Efendüm ḳorḳaram uyḳuda idüñ āḫ ḫuyduñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [mi]

Bu şeb tā vardum bülbül gibi semte figān itdüm /Seni uyardum itdüm nāle-i nā-gāḫ ḫuyduñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [mi]

Nezāketle varup bir büse de aldum yañağūndan /Tehevür itme söyle ḫasbeten-li’llāḫ ḫuyduñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [mi]

Ben olmuşdum ḫarāb-ender-ḫarāb neş’e-i şevḳuñ /Sen olmaduñ **mi** ḫ’āb-ı nāzdan āgāḫ ḫuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [mi]

Ben olmuşdum ḫarāb-ender-ḫarāb neş’e-i şevḳuñ /Sen olmaduñ mı ḫ’āb-ı nāzdan āgāḫ ḫuyduñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [mi]

Giderken bādveş döndüm girifte-pāy-ı bī-tāba /Bulınmaz oldu ḫayretten sürāğ-ı rāḫ ḫuyduñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [mi]

Raḳībe rāst geldüm zīr-i kāşāneñde gör baḫtı /Selām virdüm yarım ağızla bi’l-iḳrāḫ ḫuyduñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 12). [mi]

Segān-ı kūçe-bend-i semtūñe itdüm müdārālar /Tevāzu’larla itdüm ḫayli ey-va’llāḫ ḫuyduñ **mi** (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 14). [mi]

Zenehdānuñ hayāliyle dönüŝde bir ser-i çāha /İliŝdi pāyum oldum Yūsuf-ender-cāh tıyduñ **mı** (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 16). [mı]

Senüñ seng-i ser-i kūyuñla dögdüm sīne-i çāküm /Girībān itdi dāmāna meded eyvāh tıyduñ **mı** (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 18). [mı]

Yüzüm sürdüm gehī hāk-i siyāha ki göge tıtdum /Gögerdi müştlerden sīne-i cāngāh tıyduñ **mı** (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 20). [mı]

Dögündüm t̝aŝlarla pīŝ-i kaŝr-ı āb-gūnuñda /Görüp güldi raķīb-i bī-ŝerem kaħķāh tıyduñ **mı** (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 22). [mı]

Ṭavāf-ı Ka'be-i kūyuñ müyesser kıldı Kāniye /Hele ölmezden evvel Ḥazret-i Allāh tıyduñ **mı** (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 24). [mı]

Ḳadehde çehremüñ seyr eyle reng-i za'ferānīsın /Göñül yād itmesün **mı** āl-i reng-ā-reng-i maħbūbı (Kānî Divanı, Gazel 195, Mısra 8). [mı]

Sen az **mı** şanursın o mezāruñ ŝühedāsın /Ol tīr-i müje Kānī cihānuñ çokın urdı (Kānî Divanı, Gazel 196, Mısra 11). [mı]

Hemān taķlīd ile girmek **mı** istersin sen ol bezme /Nihān-hāneñde Kānī yoħsa ħāl-i zā'idüñ var mı (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [mı]

İdersin da'vi-i 'irfān ammā ŝāhidüñ var **mı** /Cenāb-ı Ḥaķķa lāyık bir zamīr-i 'ā'idüñ var mı (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [mı]

İdersin da'vi-i 'irfān ammā ŝāhidüñ var mı /Cenāb-ı Ḥaķķa lāyık bir zamīr-i 'ā'idüñ var **mı** (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [mı]

Raķībā āŝinālıķda iderseñ yāra ma'fuvsın /Senüñ var nisbetüñ bi'n-nisbe ammā zāhidüñ var **mı** (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 4). [mı]

İdersin vuşlat-ı yāre liyāķat iddi'āsın hep /El alduñ **mı** birinden bir mu'ayyen ķā'idüñ var mı (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [mı]

İdersin vuşlat-ı yāre liyāķat iddi'āsın hep /El alduñ mı birinden bir mu'ayyen ķā'idüñ var **mı** (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [mı]

Ṭutulduñ bir perī-rūya deyu lāfuñ degül mesmū' /ŝikār oldum ŝanursın kendüñ ammā ŝā'idüñ var **mı** (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [mı]

Hemān taķlīd ile girmek mi istersin sen ol bezme /Nihān-hāneñde Kānī yoħsa ħāl-i zā'idüñ var **mı** (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [mı]

Fıkr-i lebüñ niçün dile āteŝ virür müdām /Meŝhūr degül **mı** baŝdurur elbet ŝu āteŝi (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [mı]

Mümkin **mı** āb āteŝ ile itsün imtizāc /Ben şu gibi mülāyim efendi o āteŝi (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [mı]

Çeŝmān u ebruvān u nigāh istemez güzel /İster **mı** hiç tīr ü kemān ter-keş iş eyi (Kānî Divanı, Gazel 202, Mısra 8). [mı]

Şehvet ol mertebe itmiş ki ihāta halkı /Oķınur nüsha **mi** var nāme-i bāhdan ğayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [mı]

‘Ubūdiyyet maķāmında ta‘ayyün kesb idelden ben /Baña kul olmaduķ bir bende **mi** āzāde mi ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [mı]

‘Ubūdiyyet maķāmında ta‘ayyün kesb idelden ben /Baña kul olmaduķ bir bende mi āzāde **mi** ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 8). [mı]

Ele desti alup saķķālīga rağbet idelden ben /Gelüp el öpmedük şākird **mi** üstād mı ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 10). [mı]

Peder Haķķın şayar ‘ālemde bir evlād **mi** ķaldı /Birāder hürmetin ifā ider bir yād mı ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [mı]

Peder Haķķın şayar ‘ālemde bir evlād mı ķaldı /Birāder hürmetin ifā ider bir yād **mi** ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [mı]

Ṭarafdārī-i evlād-ı Nebī itdükce ümmetler /Muħālifler aña bir itmedük isnād **mi** ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [mı]

‘İmāret-dāde-i mi‘mār-ı ‘ışķuñ oldıgum günden /Ziyāret itmedük hıçbir hārāb-ābād **mi** ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 6). [mı]

Ele desti alup saķķālīga rağbet idelden ben /Gelüp el öpmedük şākird mi üstād **mi** ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 10). [mı]

Raķībi hātıruñ çün zāhidi Allāh için Kānī /Dile vird itmedük en‘ām **mi** evrād mı ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 12). [mı]

Raķībi hātıruñ çün zāhidi Allāh için Kānī /Dile vird itmedük en‘ām mı evrād **mi** ķaldı (Kānî Divanı, Gazel 206, Mısra 12). [mı]

Belüm büküldi o ebrūdan olmadum ber-kām /Kepāze eylemedük tīr **mi** kemān mı ķodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 8). [mı]

Bu mürĝ-ı dil bu gülistānda āşiyān **mi** ķodı /Ṭutuşmaduķ ğam-ı ‘ışķıyla gülistān mı ķodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 1). [mı]

Bu mürĝ-ı dil bu gülistānda āşiyān mı ķodı /Ṭutuşmaduķ ğam-ı ‘ışķıyla gülistān **mi** ķodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 2). [mı]

Mürīd-i ‘ışķ olalı rāzdār-ı ğamze-i yār /Bu āsitānede öpmedük āsitān **mi** ķodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 6). [mı]

Belüm büküldi o ebrūdan olmadum ber-kām /Kepāze eylemedük tīr mi kemān **mi** ķodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 8). [mı]

Tekellüm eylemege var **mi** nāzdan ruḫşat /Zebāne-i sitem anda zebān dehān **mi** ķodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 11). [mı]

Ne hoş kadem idi nevk-i ḫadeng-i nāz ammā /Teĝāfül-i nighē bizde hıç ṭabān **mi** ķodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 14). [mı]

Amān zamān virürse o bī-amān virmez /O bī-amān felekde amān zamān **mı** ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 16). [mı]

Nigāh-ı nāza da kâ'il idük dirîğ itdi /Zebān-ı nāz yine yā bāri tercemān **mı** ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 20). [mı]

Raķībe itmeden isrāf amān Şivelerin /Amānsız nigeħüñ virecek amān **mı** ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 22). [mı]

Amān amān diyerek pāy-ı nāza dūŐmüŐ idüm /Belā bu dūŐmege de Őāķat ü tūvān **mı** ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 24). [mı]

Kimin menākib-i Őevķe kimini dūŐ-ı dile /Ėamın o āfet-i 'uŐŐāk-küŐ yabān **mı** ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 28). [mı]

Göñül mu'āvedet-i Ėurbeti revā görmez /O cān-pāresine cān tek armaĖān **mı** ıodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 30). [mı]

EŞk-i gül-günuma itme taķlīd /La'ı olur **mı** a münāfık aşı (Kānî Divanı, Gazel 220, Mısra 4).[mı]

Güle dūŐmez **mı** rāh-ı Őebnem-i eŐküm bu Őeb yā Rabb /YeŐermez mi bu günde gül-bün-i kāmum 'aceb yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [mi]

Güle dūŐmez mi rāh-ı Őebnem-i eŐküm bu Őeb yā Rabb /YeŐermez **mı** bu günde gül-bün-i kāmum 'aceb yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [mi]

Açılmaz **mı** disām-ı ālfām-ı Ėonçe-i maķŐüd /Ėalur mı Ėonçe-i taŐvīr-āsā beste-leb yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 3). [mı]

Açılmaz mı disām-ı ālfām-ı Ėonçe-i maķŐüd /Ėalur **mı** Ėonçe-i taŐvīr-āsā beste-leb yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [mı]

AĞlatdı añdırup dil-i nālān u zārı hem /Ol göñlümi alanı **mı** feryād-ı 'andelīb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [mı]

Yavru ķuŐuñ yuvasını Allah yapar ķuzum /Yapmaz **mı** āŐiyānumı feryād-ı 'andelīb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 18). [mı]

mıŐar: I. Satır çizecek cetvel. II. Satır resmetmeye mahsus mukavva alet ki iplikler gerilerek yapılır, üzerine konulan kâğıda basarak el gezdirdildikte ipliklerin bırakacağı eser sahife satırlarını gösterir. (kirpiklerin sevgilinin yüzünde bıraktığı yansıma).

Őafħa-i çehre-i pākizesi tefsīr-i 'uyün /'Aks-i müĖĖānum o tefsīre 'aceb **mışardur** (Kānî Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [mışardur, -dur]

mış mış uyu-: Mışıl mışıl uyumak. Rahat, huzur içinde, ara ara uyanmadan, sessiz ve sakin bir uyku durumunu anlatır.

Ḥ`ābgāh-ı nāzda **mış mış uyur** ol nāzenīn /Tuḥfe-i gül-būseye sen kâni' olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 15). [mış mış uyur, -r]

miḥnet: Üzüntü, dert, elem, keder, gam, ızdırıp.

Cānā seni ben **miḥnet** ile terk ideyazdum /Bi'llāh ben ey tāze gül Türkīde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [miḥnet]

mihir: Güneş, şems, sevgili.

Zerre olurdim o **mihre** ḥāksārumdur dise /Ḥāk-pā olurdim ammā ki ḡubārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [mihre, -e]

miḥrāb ol-: Kible olmak.

Sa'ādet-i dü-cihān ḡūşe-i ferāḡdadur /Bunuñla kıble-i ḥācāt-ı ḥalk olur miḥrāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 6). [miḥrāb olur, -ur]

mihir-i gerdün: Dünyanın güneşi.

Şeb-ārā olsa yek-çeşm olmasa ḥātır-şinās olsa /O mäh-i nev-ḥaṭa teşbih iderdüm **mihir-i gerdünü** (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [mihir-i gerdünü, -ı]

mihir-i pür-envār: Parlayan/nur dolu güneş.

Şeref insāna zīb-i cāme vü destārdan gelmez /Dıraḥt-ı ḥuşke revnāk **mihir-i pür-envārdan** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [mihir-i pür-envārdan, -dan]

mihver: Eksen.

Beni dirdüñ ki bu kuṭbu'd-devā'irdir maḥabbetde /Miyān-ı merkez-i ışkuñda **mihverdüm** niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 4). [mihverdüm, -düm]

minbere dön-: Cami içinde genellikle mihrabın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatibin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsüye benzemek. (Âşığın sevgilinin ayağının altındaki minbere benzemesi)

Tā yek-ḡademe inmeyicek süllem-i nāzı /Zīr-i ḡademinde o bütüñ **minbere dönmem** (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 8). [minbere dönmem, -mem]

minḳal-i dil: Gönül mangalı.

Kim koydı **minḳal-i dile** bilsem bu âteşi /Sâķī meded meded sele başdur şu âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 1). [minḳal-i dile, -e]

minnet: Üzüntü, dert, elem, keder, gam, ıstırap.

Minnet mi ḳalurdı heves-i vuşlata cānā /Bir kerre eger bezm-i vefāda seni görsem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 5). [minnet]

minnet çek-: Sıkıntılı bir duruma katlanmak, sıkıntı çekmek.

Minnet mi çeker girmek için Cennete ādem /Mīrās ḳalupdur baña Ādem pederümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 3). [minnet çeker, -er]

minnetli: Yapılan bir iyiliğin altında ezilme. Kendini borçlu hissetmek.

Kāniyā yārān ile ülfetden eyle ihtirāz /Muntazır olma selāma ol daḫı **minnetlidür** (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [minnetlidür, -dür]

mīrās ḳal-: Miras kalan: Miras olarak kalan, bırakılan.

Minnet mi çeker girmek için Cennete ādem /**Mīrās ḳalupdur** baña Ādem pederümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 4). [mīrās ḳalupdur, -updur]

mir'āt-ı derün: Gönül aynası.

Ṭururken 'aks-i rüy-yi yār **mir'āt-ı derünümde** /Açılmaz mı gül-i ümmīd dāğ-ı lāle-günümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 1). [mir'āt-ı derünümde, -umda]

mīr-i meclisüñ birisi: Meclisin beylerinden biri.

İderse ḫalt-ı kelām **mīr-i meclisüñ birisi** /Mesel fūrūşi-i şāḫib-fünūna ḫaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 7). [mīr-i meclisüñ birisi]

mirrīḫ: Mars gezegeni.

Nedür ḫūnīligüñ cellād mı **mirrīḫ** mi ne olduñ /Meger fermān bī-dermān nefy ü ḳatl-i 'ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [mirrīḫ]

mişāl it: Örnek göstermek, benzetmek.

Pāsbān ol ser-i kūyuñda o māhuñ Kānī /Şu zemīnde dil-i ḫūrşīdi **mişāl it** gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [mişāl it]

mişāl-i fikr-i vuşlat: Kavuşma fikrinin hayali.

Baňa bu neş'e-i cām-ı şetāret her zamān gelmez /Eger gelse **mişāl-i fikr-i vuşlat** rāyegān gelmez (Kānî Divanı, Gazel 79, Mısra 2). [mişāl-i fikr-i vuşlat]

mişāl-i güft-gū-yı bī-hude: Boş dedikodu (karşılıklı konuşma) gibi.

Mişāl-i güft-gū-yı bī-hude maḥv oldı eczāmuz /Biraz ma'nālu ma'nāsuz kühen-ünşüdemüz ıaldı (Kānî Divanı, Gazel 200, Mısra 7). [mişāl-i güft-gū-yı bī-hude]

mişāl-i ıalb-i dānā: Âlimin kalbi gibi.

Cihanda şöyle toḥm-efşān-ı nesr ol k'ide āsāruñ /**Mişāl-i ıalb-i dānā** pür bu heft-anbār-ı devrānı (Kānî Divanı, Gazel 211, Mısra 14). [mişāl-i ıalb-i dānā]

mişāl-i māhī-i yemm: Deniz balığı gibi.

Yem-i vişālde dā'im şināha ıālib olan /**Mişāl-i māhī-i yemm** cismi pāre pāre gerek (Kānî Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [mişāl-i māhī-i yemm]

mişāl-i şīşe: Şişe gibi.

Kāniyā yāra pek aldanma ki işkeste ider /Dilüñi seng-i cefālarla **mişāl-i şīşe** (Kānî Divanı, Gazel 168, Mısra 12). [mişāl-i şīşe]

mişāl-i şīşe-i leb-rîz: Dolu şişe gibi.

Mişāl-i şīşe-i leb-rîz kim işkesde olmışdur /Derüñi 'āşık-ı bī-çāre eyler inkisār ağılar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 9). [mişāl-i şīşe-i leb-rîz]

mişāl-i sünbül-i ter-şaç: Taze sünbül misali, sevgilinin saç gibi.

O kim evvel olur şāne-zen-i gīsüyı isti'dād /**Mişāl-i sünbül-i ter-şaç** olmaz añladuđ bildük (Kānî Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [mişāl-i sünbül-i ter]

mis-i mis-i nā-rāyic-i āmāl: İsteklerimin değersiz, ucuz madeni, bakır.

Mis-i nā-rāyic-i āmālumi iksīr-i tevfiğ /Niğāh-ı nīmile āyā niçün itmez zeheb yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 7). [mis-i mis-i nā-rāyic-i āmālumi, -ümi]

misket: Misket şarabı. Misket üzümünden yapılan şarap.

Görüp **misket** tolu peymānede 'aks-i zenaḥdānuñ /Baňa añdurdı emrüdī ıadeḫler sīb-i Sīnobı (Kānî Divanı, Gazel 195, Mısra 3). [misket]

miyān: Bel. Sevgilinin ince beli.

Ṭaḳmıŝ **miyānına** o zerīn ḥaṅçerin gelür /Tīg-i nigāhı dilleri delmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [miyānına, -ına]

Dāmen gibi varur ŝoŝılursın **miyānına** /Kānī o ŝūḥ-tünd-reve peŝ misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [miyānına, -ına]

Ḥayālũñ bir yere başmaz dil-i bī-kīneden ŝoñra /**Miyānuñ** çoçmağa imkân yok āyīneden ŝoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [miyānuñ, -uñ]

miyān-ı āb u āteŝ: Ateş ve suyun arası, içi.

O yaluñ yüzli āfet şu gibi akduçca gülzāra /**Miyān-ı āb u āteŝdür** yeri Kānī yanar ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [miyān-ı āb u āteŝdür, -dür]

miyān-ı ehl-i dil: Gönül adamlarının, irfan sahiplerinin arası.

Taḥalluŝ itmek isterseñ sözüñ ḥüsnî yeter maḥlaŝ /**Miyān-ı ehl-i dilde** olsa da baḥŝ-ı suḥandānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 16). [miyān-ı ehl-i dilde, -de]

miyān-ı merkez-i ‘iŝk: Aşk merkezinin ortası.

Beni dirdũñ ki bu kuṭbu’d-devā’irdir maḥabbetde /**Miyān-ı merkez-i ‘iŝkuñda** milhverdüm niçün küsdũñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 4). [miyān-ı merkez-i ‘iŝkuñda, -uñda]

miyān-ı mey-keŝān: Sarhoŝlar, âşıklar arasında.

Niçün ey muğ-beçe ey duḥt-ı rez sulṭanlık itmezsin /**Miyān-ı mey-keŝānda** hāy u hūlar hep senũñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [miyān-ı mey-keŝānda, -da]

miyān-ı ŝoḥbet-i ‘irfāniyān: Felatun mekteplerinde yapılan sohbetlerin ortası (ilim sohbetleri esnası).

Sebük-mağzāndan eyler Felāṭun ḥūŝları sersām /**Miyān-ı ŝoḥbet-i ‘irfāniyānda** heyhler hiŝler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 8). [miyān-ı ŝoḥbet-i ‘irfāniyānda, -da]

mīzān-ı felek: Dünyanın tartısı, ölçüsü.

Vezneyledi **mīzān-ı felek** kadrümi şad-ḥamd /Ol vezn ḥisābınca hele bir ṭare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 19). [mīzān-ı felek]

mū: Saç.

Beni kıl deñlü miyānı çeker ol semte hemān /Bir kıl ile yedilür āşığı bir **mū** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [mū]

mu: Soru eki.

Lenger-zen-i sevāhil-i ümmîd olur **muyuz** /Āsüde-i menāzil-i ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 1). [muyuz, -yuz]

Lenger-zen-i sevāhil-i ümmîd olur muyuz /Āsüde-i menāzil-i ümmîd olur **muyuz** (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 2). [muyuz, -yuz]

Geşt-i emel resīde-i vaqt-i haşād olup /Taḥsīldār-ı hāşıl-ı ümmîd olur **muyuz** (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 4). [muyuz, -yuz]

İtmez mi rüzgār bizi ḥāk-i kūy-ı yār /Bād-ı hevāca nā'il-i ümmîd olur **muyuz** (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 8). [muyuz, -yuz]

Kānī eser mi şurṭa-ı tevfiḳ-i kirdigār /Lenger-zen-i sevāhil-i ümmîd olur **muyuz** (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 10). [muyuz, -yuz]

Senüñ ben boynı baġlu ʿabd-i memlūkuñ **muyam** ey çarḥ /Benüm rām oldıgum gördüñ de zann itdüñ ğulām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 13). [muyam, -yam]

Çalır mıyuz bu zāviye-i hecrde ebed /Yoḥsa felekde vāşıl-ı ümmîd olur **muyuz** (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [muyuz, -yuz]

mu'allim geçin-: Bilgili, eğitici, öğretici biri gibi davranmak ve öyle olduğunu sanmak.

Söz düşse **mu'allim geçinür** cehle baş egmez /Şūfī ki der-i medrese vü mektebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 3). [mu'allim geçinür, -ür]

mu'arizāt-ı şuver: Mualif suretler.

Mu'arizāt-ı şuverle olındı şulḥ-ı ebed /Bizüm bu ma'rekelerde cihādımız yoḥdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [mu'arizāt-ı şuverle, -le]

mu'avedet-i ğurbet: Gurbete dönmek.

Göñül **mu'avedet-i ğurbeti** revā görmez /O cān-pāresine cān tek armaġān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 29). [mu'avedet-i ğurbeti, -i]

mu'ayyen: Meşhur, bilinen.

İdersin vuşlat-ı yāre liyāḳat iddi'āsın hep /El alduñ mı birinden bir **mu'ayyen** ḳā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [mu'ayyen]

mubşır ol-: Görücü olmak.

Cân **mubşır olur** mı ya taşavvur götürür mi /Dün h̄alvet-i germâbede ben cânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [mubşır olur, -ur]

mücib-i şükr it-: Şükretme sebebi etmek.

İlâhî meş'al-i rāh-ı hüda it baña Nūr ismin /Ni'am perverdeñe sen **mücib-i şükr it** Şekür ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [mücib-i şükr it]

muğ-beçe: I. Meyhaneci çırağı; saki II. Sevgili.

Mey-h̄ânede pîr-i meyi bintü'l-'inebi gör /**Muğ-beçceyi** Kânî bu ikisine siper çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [muğ-beçceyi, -yi]

Muğ-beçce duht-ı rezle keş-â-keş meyın çeküp /Pîr-i muğanda oğul uşâklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 9). [muğ-beçce,]

Pîr-i mey **muğ-beçce** dirler bir cüvânı sevğ ider /Bint keremün ğayrisin ben ihtiyâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [muğ-beçce,]

Niçün ey **muğ-beçe** ey duht-ı rez sulţanlık itmezsin /Miyân-ı mey-keşânda hây u hûlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [muğ-beçe]

Büse-i la'lini bintü'l-'inebüñ bî-teklîf /**Muğ-beçe** aldığı vâkı'se er oğlı erdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 16). [muğ-beçe]

muğlak: Anlaşılması güç, çapraşık, karışık.

Harf ta'rif eylemez cem'iyet-i lafza meded /Mes'ele **muğlak** degül baħs-i huzûra el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 8). [muğlak]

muħabbet: Sevgi, aşk, sevdâ.

Girmiş hayâle bilmez iken ben **muħabbeti** /Almış o düzd cânı meger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 9). [muħabbeti, -i]

muħâl: Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkânsız.

Sâde-rûluğda lebin emme **muħâl** iken o şüh /Kâniyâ haţ gelicek 'aşığı bî-zâr itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [muħâl]

muħâl it-: Bir şeyin olmasını imkansızlaştırmak ya da ertelemek.

Saña ol nev-haţ-ı nâzende katı incinmiş /Gündüzün varmağı ol semte **muħâl it** gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [muħâl it]

muḥālif: Muhalifler. Aynı görüşte olmayanlar.

Ṭarafdārī-i evlād-ı Nebī itdükce ümmetler /**Muḥālifler** aña bir itmedük isnād mı ıaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 4). [muḥālifler, -ler]

muḥayyer ol-: I. Şaşırmak. II. Mûsikîmizde hüseynî beşlisinin tizi ve uşşak dörtlüsünden meydana gelen, inici bir seyir tâkip edip düğâh perdesinde (la) karar kılan, en eski ve en çok kullanılan basit makamlardan biri.

Çıkardum tâ Hüseyniyye biraz eyyâm efğânı /**Muḥayyer oldı** vuşlatda karar ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 16). [muḥayyer oldı, -dı]

muḥtâc: Bir şeye veya kimseye ihtiyâcı olan, ihtiyaç duyan.

Dil âgeh olmayıcağ dîde rüşenâ olmaz /Hudâ-yı hâneye **muḥtâcdur** güşâyiş-i bâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 4). [muḥtâcdur, -dur]

Hıred-i ḥorde-şinâsa olamaz kes rehber /Hîç **muḥtâc** mı fetvâya fütüvvet-pîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 8). [muḥtâc]

muḥîn: İane eden, yardımcı.

Bu sitem-verzler içre arama hîç **muḥîn** /Kimse imdâd idemez ‘avn-i ilâhdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 11). [muḥîn]

muḥâbil düş-: Karşı karşıya gelmek.

Muḥâbil düşdi mâh yek-şebe ḥurşide maşrıqda /Ṭutar bir pîr-i nûrâniye şan bir sîm-ber keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [muḥâbil düşdi, -di]

muḥâbil-i ruḥ-ı dil-ber ol-: Güzellerin ruhuna karşılık olmak.

Olmaz muḥâbil-i ruḥ-ı dil-ber her âyine /Çeşmân u ebruvânda ister her âyine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 1). [muḥâbil-i ruḥ-ı dil-ber olmaz, -maz]

muḥâdemce: Erkenden, önceden.

Öñün al neş’e-i âbuñ ḥazır eyle nübû‘undan /İşe tedbîr lâzımdur **muḥâdemce** vukû‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 2). [muḥâdemce]

muḥârin ol-: Yakın olmak, yanında olmak.

Elif-ḩad dil-bere olma muḥârin nûn olur ḩaddüñ /Bu da‘vânuñ güvâh-ı ‘adl-i ḩaḩḩ-ı nüktesi nâdur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [muḥârin olma, -ma]

muḳarrer: Kararlaştırılmış, kararı verilmiş.

Muḳarrerdür kemend-i hāle-i āġūşa bend itmek /Bu ŧeb rü'yāda Kānī ol ḳamer ruḥsārımı gördüm (Kānī Divanı, Gazel 123, Mısra 9). [muḳarrerdür, -dür]

muntazır ol-: Bekleyen, gözleyen (kişi) olmak.

Kāniyā yārān ile ülfetden eyle ihtirāz /**Muntazır olma** selāma ol daḥı minnetlidir (Kānī Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [muntazır olma, -ma]

murād: İstek, dilek, arzu.

Arada biz hele ŧaŧduḳ irāde maḥv oldu /**Murādumuz** diyecek bir murādumuz yoḳdur (Kānī Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [murādumuz, -umuz]

Arada biz hele ŧaŧduḳ irāde maḥv oldu /Murādumuz diyecek bir **murādumuz** yoḳdur (Kānī Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [murādumuz, -umuz]

Benüm senden **murādum** yoġ iken ḥālüm dīġer-gündür /Ḳanı ardum ŧıra bād-ı ŧabā tek yeldigüñ günler (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [murādum, -um]

muṭayyeb ol-: Hoŧa giden, gönül okŧayan söz ve davranıŧlarla sevindirilmek, mutlu edilmek.

Ḥāṭıruñ neyle **muṭayyeb olur** ey āfet-i cān /Cān ise maṭlab eger ol daḥı der-ceyb midür (Kānī Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [muṭayyeb olur, -ur]

muṭayyeb-kerde-i güftār-ı ŧevḳ-āsār: Neŧe, sevinç bildiren (güzel, hoŧ) sözlerle mutlu edilmiş.

Ne ŧavt-ı ḳulḳul-i mīnā ne hāy-ı hüy-ı mey-ḥ'ārān /**Muṭayyeb-kerde-i güftār-ı ŧevḳ-āsārıñam** sāḳī (Kānī Divanı, Gazel 219, Mısra 8). [muṭayyeb-kerde-i güftār-ı ŧevḳ-āsārıñam, -ıñam]

muṭteber: İtibarlı, sayılır, hatırlı.

Ṭutar bālāyı gerdünda ḳamer bir **muṭteber** keŧkül /Degül çesbān egerçi bu ḳalenderlikle zer keŧkül (Kānī Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [muṭteber]

Dil-i 'uŧŧāḳ elbet müncezibdür semt-i ḥübāna /Merāci'dür efendi **muṭteber** lā-büd zamāyirde (Kānī Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [muṭteber]

muṭteber ol-: İtibar görmek, deġerli olmak.

Vaḥdet-i Ḥaḳḳı niçün münkir olurlar Kāniyā /**Muṭteber olmaḳ** gerekmez mi 'aceb bir dāneler (Kānī Divanı, Gazel 43, Mısra 14). [muṭteber olmaḳ, -maḳ]

Râşide eger olsa riyâ **mu'teber olmaz** /Âhenksiz olduk da şadâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [mu'teber olmaz, -maz]

muvâfık: Münasip, uygun.

Muvâfıkdur hevâ-yı ıışk ervâha hevâlarda /Nevâ-yı şevk gâyet sevdiğüm hoşdur nevâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 1). [muvâfıkdur, -dur]

muvaḥḥid: Allah'ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse, müslüman.

Şorsañ ne dir 'aceb şu **muvaḥḥid** geçenlere /Taḥkîk-i mü'min olana kâfir diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [muvaḥḥid]

müy-be-mü: Tel tel.

Ser-tâ-be-ka-dem **müy-be-mü** oldu girifte /Tolaşdı gönül zülfine ammâ ne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 3). [müy-be-mü]

muḫtar: Sıkıntılı, çaresiz.

Ne ki gîsûlaruñdan göz yayındurmakda **muḫtardur** /Şikâyet bâğbânlarda nihâyet zâğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [muḫtardur, -dur]

mübâdere: Bir işi yapmaya girişmek. (Sevgilinin ayın yerine doğmak istemesi bağlamında).

Ya doğ ya doğayum deyu ta'cîl ider saña /Küstâhluğ degül mi mehe bu **mübâdere** (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 8). [mübâdere]

mübâḥ: İşlenmesinde sevab ve günah olmayan şey.

Devr-i lebinde bâde-i vuşlat **mübâḥ** iken /Cânuñ var ise tevbe idüp terke şîşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 5). [mübâḥ]

mübâhî ol-: Övünen, iftihar eden (kimse) olmak.

Çekmem ebedî dekk ü külâhı dönerem /Hergiz olamam ya'ni mübâhî dönerem (Kânî Divanı, Gazel 121, Mısra 2). [mübâhî olamam, -amam]

mübtelâ ol-: Âşık olmak, tutulmak.

Yine bir güçlü kuvvetli cüvâna **mübtelâ oldum** /Meded ey nev-cüvân eyyâm-ı pîrîdür ferüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 27). [mübtelâ oldum, -dum]

müdām: I. Her zaman, daima, devamlı. II. Şarap.

Fıkr-i lebûn niçün dile âteş virür **müdām** /Meşhür degül mi başdurur elbet şu âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [müdām]

Bintü'l-‘inebüñ semtine yaklaşma **müdāmā** /Bâri çeker iseñ kucağa taze püser çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [müdāmā, -ā]

müdārālar it-: I. Zahiren dost gibi davranmak, güler yüzle idare etmek, iyi geçinmek. II. Dalkavukluk yapmak, yüze gülmek.

Segān-ı kûçe-bend-i semtüne **itdüm müdārālar** /Tevāzu‘larla itdüm hayli ey-va’llāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 13). [müdārālar itdüm, -düm]

mü’ezzin: Ezan okuyan (kişi).

Ne deñlü taş bağırlu olsa itmez nā-gehān teklīf /**Mü’ezzinler** menāre hīç bī-vaqt ezān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 4). [mü’ezzinler, -ler]

müftī-i ‘ışk: Aşk hakkında fetva veren, soruları yanıtlayan kimse.

Cāme-i fetvāyi-i dildāra virmiş il cevāb /**Müftī-i ‘ışka** danışduğ biz bu remzi el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [müftī-i ‘ışka, -a]

mühmel: Kendi haline bırakılmış, boş verilmiş, önemsenmemiş, ihmal edilmiş.

Ben imhāl üzre saña göñlümi virmekde bi’llāhi /‘Aceb gelmez mi cānā hātıra **mühmeldigüñ** günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 8). [mühmeldigüñ, -digüñ]

mühr: Mühür, damga. (güç, yetki, iktidar).

Eli ehlerinden al kim tā ola hāşşiyeti zāhir /Vezāret **müührü** dest-i düzde girmekle vezīr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [müührü, -ü]

müjde: Sevinç haberi, beşaret.

Müjde saña Kānī o lebi hem-çü la‘l-i yār /Yārānla nüş-ı meyi pey-der-peye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 15). [müjde]

müjde-i zımnī-i vuşlat: Kavuşmanın gizli, kapalı müjdesi.

Û ü kāl-i haber-i haţţ ile dil-rīş olma /**Müjde-i zımnī-i vuşlatda** hayāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 4). [müjde-i zımnī-i vuşlatda, -da]

müjgân: Kirpikler.

Müjgânlarum merdümegüm halka-i çeşmüm /Heft-dâ'ire-i hün-şüdegânüm seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 11). [müjgânlarum, -larum]

Te'sirde her gamze birer tîr-i hevâyî /**Müjgânlar** ammâ ser-i süzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [müjgânlar, -lar]

mülâşık: Bitişik, yapışık.

Ğâbe-i gayba **mülâşık** gerek eṭrafı dilüñ /Olamaz me'sede-i sırr-ı kazâ her bîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 5). [mülâşık]

mülâyim: Yumuşak huylu.

Mümkin mi âb âteş ile itsün imtizâc /Ben şu gibi **mülâyim** efendi o âteşî (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [mülâyim]

mülâzimidür: Bağlı olmak.

Kemâl-i kevkebe her nâķısuñ **mülâzimidür** /Gürüh-ı encüm ile devr ider gice meh-tâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [mülâzimidür, -uñ]

mülk-i dil: Gönül ülkesi.

İşkuñ şanemâ **mülk-i dile** velvele virdi /Bîm-i ḥaṭ-ı 'anber-şikenüñ zelzele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [mülk-i dile, -e]

mülk-i istiğnâ: İstiğna (tok gözlülük, kanaatkârlık) mülkü, evi.

Mülk-i istiğnâda hemvâre Süleymân olmayan /Maşlahat-fermây-ı mâr u mür olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [mülk-i istiğnâda, -da]

mümkin: Olabilir; muhtemel, olası.

Vādî-i gam kâkülüne ṭoğrica çıkmak /**Mümkin** mi girih-der-girih ü ḥam ḥam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 10). [mümkin]

Hîç **mümkin** mi idi pâ-bend-i zülfünden rehâ /Āhü-yı ber-müşg-i gāv-ı baḥrı 'anber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 13). [mümkin]

Bu zemînlerle ne **mümkin** kâm almak Kâniyâ /Kâm ruḥşat-nâmesin çarḥ-ı sitemger virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 17). [mümkin]

Mümkin mi âb âteş ile itsün imtizâc /Ben şu gibi mülâyim efendi o âteşî (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 9). [mümkin]

mümkin ol-: İmkân dâhilinde olmak.

Hîç göz göre geçmek niçe **mümkin ola** senden /Çeşmüm nıgehüm sırr-ı nihānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [mümkin ola, -a]

Çeşm-i hūninde hayāl-i haṭṭı olmaz cāy-gīr /Haṭ yazılmaḵ **mümkin olmaz** Kāniyā ḵan üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 12). [mümkin olmaz, -maz]

münāfık: İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, ikiyüzlü, arabozucu (kimse).

Eş-k-i gül-gūnuma itme taḵlīd /La'ı olur mı a **münāfık** aşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 4). [münāfık]

münbit maḥāl: Verimli, bereketli yer, toprak.

Çāk-i zemīn-i sīneyi **münbit maḥāl** deyu /Toḥm-ı maḥabbeti dil-i şad-çāke ekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 3). [münbit maḥāl]

müncezib: Bir şeye, bir tarafa doğru çekilen.

Dil-i ‘uşşāk elbet **müncezibdür** semt-i hūbāna /Merāci’dür efendi mu‘teber lā-būd zamāyirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 3). [müncezibdür, -dür]

münkir: Tanrı'nın varlığına inanmayan, Tanrı'nın varlığını inkâr eden (kimse).

İnkâr ider mi küfr-sivā oldığın kemāl /Kānī meger ki **münkirüñ** ĩmānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 10). [münkirüñ, -üñ]

münkir ol-: İnkâr eden olmak, inkâr etmek.

Vaḥdet-i Ḥaḵḵı niçün **münkir olurlar** Kāniyā /Mu‘teber olmaḵ gerekmez mi ‘aceb bir dāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 13). [münkir olurlar]

mürde-i şad-sāle: Yüz yıllık ölü.

Zinde eyler o dü-leb **mürde-i şad-sāleyide** /Ten-i dil-mürdede cān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 9). [mürde-i şad-sāleyide, -yide]

mürğ: 1. Kuş. (bülbül).

Çatlatdı **mürğüñ** dil-i zār u nizārımı /Yaḵdı yuvamı cānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 15). [mürğüñ, -ñ]

2. Kuş. (hüner)

Ꞗuş Ꞗondurur ser-i suhane Ꞗays-vār ‘ışık /Ꞗonmaz bu **mürğ** egerçi ki her âşiyâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 4). [mürğ]

mürğ-ı cân: Can, gönül kuşu.

Şikeste-bâl görüp **mürğ-ı cânım** ey Kânî /O yâr nâz ile gelmiş dimiş şikâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 15). [mürğ-ı cânım, -um]

mürğ-ı dil: Gönül kuşu.

Bu **mürğ-ı dil** bu gülistânda âşiyân mı Ꞗodı /Ꞗutuşmaduk ğam-ı ‘ışkıyla gülistân mı Ꞗodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 1). [mürğ-ı dil]

mürğ-ı dil-i zâr: İnleyen, ağlayan, gönül kuşu.

Uçdı **mürğ-ı dil-i zârum** yuvadan zâr iderek /‘Azm-i gül-geşt-i çemen şuffe-i gülzâr iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 1). [mürğ-ı dil-i zârum, -um]

mürîd-i ‘ışık ol-: Aşk müridi (öğrencisi) olmak.

Mürîd-i ‘ışık olalı râzdâr-ı ğamze-i yâr /Bu âsitânede öpmedük âsitân mı Ꞗodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 5). [mürîd-i ‘ışık olalı, -alı]

mürşid: İrşat eden, doğru yol gösteren.

Mürşidüñ hem-rehüñ olmağ gerek ey rûh-ı revân /Kendüni bedraça-i şâh-reh-i yâr iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 7). [mürşidüñ, -üñ]

mürüvvet iste-: İyilik istemek. Lütuf beklemek.

Ne düşmenden ne dostuñdan **mürüvvet iste** ey Kânî /‘Abes kimse saña bahş-ı fu’âd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 13). [mürüvvet iste]

müşâdere it-: El koymak.

Bir kez şarınca sîneme ol sîm sîneyi /İtdi o şüh mâ-melekim hep müşâdere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [müşâdere itdi, -di]

müsâferet: Misafirlik.

Müsâferetse yeter i’tikâf ise kâfî /Benüm derünümü mı buldı ğam mekân idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [müsâferetse, -se]

müsāmere it-: Gece eğlencesi yapmak.

Mānend-i sāmīrī viremez rūḥ fitneye /Hīç itmesün rakīb o bütle müsāmere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [müsāmere itmesün, -mesün]

müslimān: Müslüman. İslam dininden olan kimse, Muhammedî, Müslim, Müselman, mümin.

Müslimānāne belā olmadığı kāfīdür /**Müslimān** ol dime ğafletle o kāfir-kīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 10). [müslimān]

müslim-i müselle: İnancından teslimiyetinden şüphe edilmeden inanan teslim olan kişi.

Bir **müslim-i müselle**miş ışıkıyla āhımız /Tāv-ḥāne-i zemīn-i Buḥārāyı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 5). [müslim-i müsellemiş, -miş]

müstağnī: Elinde olanla yetinen, doygun. İhtiyaçsız, ihtiyaç duymayan.

Ḥareke nokṭa kabūlundan elif **müstağnī** /Vaḥdete işte nişān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 23). [müstağnī]

müsta‘id: Layık.

Her cān zi ins ü cān degül ol feyze **müsta‘id** /İllā o cān ki cānla her-cāyı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [müsta‘id]

müşā‘are it-: Karşılıklı olarak birbirine şiir söylemek.

Ebyāt-ı zūlf ü ḥaṭla girüp Kāniyā söze /Şeb tā seḥer o māh ile itdük müşā‘are (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [müşā‘are itdük, -dük]

müşābehet: Benzerlik.

Zevḳ-i lebūnle bir mi güvārişde cūy-ı şīr /Şāfī sūdün **müşābeheti** var mı āğıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [müşābeheti]

müşābih: Benzer.

Sāde gül-i ḥod-rūya **müşābih** idi dāğum /Her bergini ben bir gül-i şad-berg ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [müşābih]

müşâcere it-: Çekişmek, kavga etmek.

Aldanma bād u bīdine zīrā hılâfdur /Bīd-i çemen iderse kadüñle müşâcere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 2). [müşâcere iderse, -erse]

müşâhid: Görmek, şahid olmak.

İl için yırtmağ yarmağdur âhen- dillerüñ kârı /**Müşâhiddür** bu ma'nâ diğkat olunsa şabânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [müşâhiddür, -dür]

müşgin: Siyah şey.

Bâ lebüñ bāsı o **müşgin** hâl-i zībâ noqtası /Ey elif kaç ne şanur yabâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [müşgin]

müşgîn tırra-i der-çîn: Misk renginde, siyah, kara, kıvrımlı saç. (Alna düşen saç lülesi)

Nedür pîşâni-i pāküñde **müşgîn tırra-i der-çîn** /Kararmış ebruvân-ı şūh-ı 'anberbâr küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 3). [müşgîn tırra-i der-çîn]

müş'ir: İşaret eden, bildiren, gösteren.

O hâlüñ zīr-i gīsudan zuhûrı vaşlı **müş'irdür** /Sa'âdet ahterinüñ yümnü zâhirdür tülû'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [müş'irdür, -dür]

müşîr: Askerlikteki en üst rütbe ve bu rütbeyi taşıyan asker, mareşal.

Ne tûvân-ger ne kerem-ver ne zevi'l-câh yapar /Ne hıdīv ü ne **müşîr** ü ne şehin-şâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [müşîr]

müşrif-i şubh-ı haķikâat it-: Hakikatin sabahına yüceltmek, ulaştırmak.

Siyeh-kârî-i tälî' şabr ile tebdîl-i reng eyler /Ki Leylî **müşrif-i şubh-ı haķikâat itdi** Mecnûnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 12). [müşrif-i şubh-ı haķikâat itdi, -di]

müş: Yumruk (dövünmek).

Yüzüm sürdüm gehî hâk-i siyâha ki göge tüttdüm /Gögerdi **müştlerden** sine-i cângâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 20). [müştlerden, -lerden]

müştehi-i h'ân-ı ışık: Aşk sofrasını isteyenler, arzulayanlar.

řāhān-ı ışık **müştehi-i h'ân-ı ışıkdur** /Bu h'ānçe-i se-rūzeyeye ammā şehī degül (Kānî Divanı, Gazel 112, Mısra 5). [müştehi-i h'ân-ı ışıkdur, -dur]

mütedāhil: Birbirine girmiş, karışmış.

Gel hākde gör ceyl-i nüfūsi **mütedāhil** /Gey gey omuzunda yatıyor cem cem içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 7). [mütedāhil]

müttahid ol-: Birleşmiş, bir olmuş olmak.

Müttahid olmalıdır 'āşık u ma'şūk gibi /Biline sırr-ı nihān bir var imiş bir yoğ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 15). [müttahid olmalıdır, -malıdır]

müttehid: Birleşmiş, birlik olmuş.

Bunduğ-ı la'lūñ ile bādām çeşmūñ **müttehid** /Ol sebebden çatlar ey āteř-meniř kestāneler (Kānî Divanı, Gazel 43, Mısra 5). [müttehid]

müyesser: I. Kolay olan. II. Nasip olan.

Senüñçün ağlamakda bulduğum zevki hāk-ı Zemzem /Degül bulmak **müyesser** sevdiğüm ğayrı ovalarda (Kānî Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [müyesser]

müyesser kıł-: Nasip etmek.

řavāf-ı Ka'be-i kūyuñ **müyesser kııldı** Kāniye /Hele ölmezden evvel Hāzret-i Allāh řuyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 23). [müyesser kııldı, -dı]

müzāhim ol-: Zahmet, sıkıntı vermek.

Erbāb-ı hāsed her ne kadar olsa müzāhim /Bir kerre felek baña da nevbet virecekdür (Kānî Divanı, Gazel 49, Mısra 3). [müzāhim olsa, -sa]

müzehhib: Tezhip yapan sanatkar.

Nevk-i ğamzeñ çizdi şemşirin bütün hall eyledi /Ey **müzehhib** ālet-i pergāra hācet kıalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 10). [müzehhib]

müzeyyef: Değersiz görülen, küçük gösterilen.

Müzeyyefdür 'ıyār-ı külçe-i ihlāş her yerde /Bu dārü'z-zarbda hālîş 'ıyārı yıl gezer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 17). [müzeyyefdür, -dür]

nā-be-mahāl: Yerinde ve uygun olmayan, yersiz, uygunsuz.

Dīvāne-vār **nā-be-mahāl** cānuma hücüm /İtmez dime nigāhuñı cānā ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 7). [nā-be-mahāl]

nā-çār: Çaresiz.

Açıl semt-i gülistāna yine ey gülşen-i hūbı /Şalın biñ nāz ile **nā-çār** Tūbā lek disün tūbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [nā-çār]

nāfi' degül: Faydalı, yararlı değil.

Kāniyā **nāfi' degül** rüsvā-yı māder-zāda hīç /Ġāyret-i ihvān ile pend-i peder n'itseñ gerek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 19). [nāfi' degül]

nā-gāh: Ansızın, birdenbire.

Sürāğ-ı fikri güm-geşte ider **nā-gāh** ey Kānī /Ümīd-i vaşl ile taħmīnlerüm hāletlerüm añsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 13). [nā-gāh]

nā-gāh yap-: Ansızın, birden bire gerçekleştirmek.

Sen hemān hāzır ol Allāh unutmaz kılını /Sen uyurken işi birden bire **nā-gāh yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 22). [nā-gāh yapar, -ar]

nağam-ı bülbül: Bülbülün nağmeleri, ötüşü.

Eglenürdi dil-i zārum **nağam-ı bülbül** ile /Gülşenümden o gül-i ter de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 11). [nağam-ı bülbül]

nā-gehān: Ansızın, birdendire.

Ne deñlü taş bağırlu olsa itmez **nā-gehān** teklīf /Mü'ezzinler menāre hīç bī-vakt ezān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [nā-gehān]

nağme: Nağme, ezgi, ahenk.

Uyķudan uyandum ki ezānlar oķınurdu /Her **nağme** birer oķ gibi cāna tōķınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [nağme]

nağme-i şeh-nāz: Şehnaz makamında nağme, ezgi.

Nağme-i şeh-nāza boğdurmuş niyāzı gālibā /Nāle-i ‘uşşāk bir kaç perde pest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [nağme-i şeh-nāza, -a]

naħnū k̄asemnā beynehüm taq̄dīr: Allah'ın karar verdiği, uygun gördüğü onlara paylaştığı rızık, geçim.

Rāzī ol **naħnū k̄asemnā beynehüm taq̄dīrine** /Eyleyen Haḫḫa tevekkül rütbesi rifʿatlıdır (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 3). [naħnū k̄asemnā beynehüm taq̄dīrine, -ine]

nāħun-ı ḫasret: Hasret tırnağı. (Kavuşma isteğinin keskinliği)

Oyarsın **nāħun-ı ḫasretle** bağruñ fāʿide virmez /Açılrsa sīnede dilde ser-ā-pā dāğlar gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [nāħun-ı ḫasretle, -le]

nāʿil-i ümmīd ol-: İsteğine, arzusuna kavuşmak.

İtmez mi rüzgār bizi ḫāk-i kūy-ı yār /Bād-ı hevāca **nāʿil-i ümmīd olur** muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 8). [nāʿil-i ümmīd olur, -ur]

naḫd: 1. Varlık, sermaye.

Vaşluñuñ **naḫdini** gösterme meded ağıyāra /Kāle-i vaşluñı hep o götürür bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [naḫdini, -ini]

2. Para, akçe, sermaye, servet.

Saña çok yalvarurdum bitse yalvarmağ ile işler /Görürsin ceyb-i dilde **naḫd** nāmıyla zerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [naḫd]

naḫd-i cān: Mec. En değerli şey olan can sermāyesi, can varlığı.

Ṭamaḫkār-ı vişāli olduğñ ḫisseyledi Kānī /Peşīn söyletmeyüp bu **naḫd-i cānı** vormeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [naḫd-i cānı, -ı]

naḫd-i niyāz: Yalvarma nakdi, yalvarma parası.

Ḫisset itmezdüm dilā **naḫd-i niyāzı** şarfda /Nāzenīnüm ‘āşīkān-ı nāzkārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [naḫd-i niyāzı, -ı]

nā-kes: Alçak, soysuz, zelil.

Öz kes iderse keslik ider Kāniyā saña /Nā-kesden ol vefāyı gönül öz kes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 26). [nā-kesden, -den]

naķil it-: Anlatmak.

Ŗitābuñ seyr idüp terkībde aġyāra **naķil itdüm** /Hele inŖāf idüp taʿbīrin anuñ ĥayra yormıŖlar (Kānî Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [naķil itdüm, -düm]

nāķıŖ: Eksiklik, kusur, noksan.

Kemāl-i kevkebe her **nāķıŖuñ** mülāzimidür /Gürüh-ı encüm ile devr ider gice meh-tāb (Kānî Divanı, Gazel 5, Mısra 7). [nāķıŖuñ, -uñ]

naķķāŖ: I. Süsleme ustası. II. Tanrı.

Ŗāĥibüm gör beni faŖl itme Ŗaķın /NaķŖa söz atma aņup **naķķāŖı** (Kānî Divanı, Gazel 220, Mısra 10). [naķķāŖı, -ı]

naķle baŖla-: Duyduġu bir hikāyeyi baŖkasına anlatmaya baŖlamak.

ĶıŖŖa-ĥān-ı felek aĥvāl-i dil-i Kānīyi /BaŖladı naķle hemān bir var imiŖ bir yoġ imiŖ (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 26). [naķle baŖladı, -dı]

naķŖ: NakıŖ, süs.

Ŗāĥibüm gör beni faŖl itme Ŗaķın /**NaķŖa** söz atma aņup naķķāŖı (Kānî Divanı, Gazel 220, Mısra 10). [naķŖa, -a]

naķŖ u benek iste-: NakıŖ ve benek istemek. (Doġru yoldan sapıp yan yollara girmek.).

Lekkelendürme peleng-āsā ķabā-yı ʿarzi pek /Püstīn-i Ŗīr zīrā istemez naķŖ u benek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 2). [naķŖ u benek istemez, -mez]

naķŖ-ı ĥaķķı: Sevgilinin nakıŖ gibi olan ayva tüyleri.

Āyīneye **naķŖ-ı ĥaķķı** Ŗüret virecekdür /Bir Ŗüreti de ʿāŖıķa elbet virecekdür (Kānî Divanı, Gazel 49, Mısra 1). [naķŖ-ı ĥaķķı, -ı]

naķŖ-ı ĥayālāt: Hayallerinin resmi.

Ŗimdi eġence bütün **naķŖ-ı ĥayālātuñdur** /İtdi ol rütbe serāsīme beni beng-i vedāʿ (Kānî Divanı, Gazel 93, Mısra 13). [naķŖ-ı ĥayālātuñdur, -uñdur]

nāle: İnleme, feryat.

Ķızdukca kızdı **nāleye** ķorlandı ĥün ĥamām /Diriltdi keff-i cānumı feryād-ı ʿandelīb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 25). [nāleye, -ye]

nāle iden: Ağlayan, inleyen.

Görüp cemālūñi bir ben miyüm iden nāle /Bu gülsitāna benüm gibi şad-hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 11). [nāle iden]

nāle-i nā-gāh it-: Aniden inlemek.

Bu şeb tā vardum bülbül gibi semte figān itdüm /Seni uyardum itdüm nāle-i nā-gāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [nāle-i nā-gāh itdüm, -düm]

nāle-i ‘uşşāk: I. Âşıkların feryadı. II. Uşşak makamındaki seda.

Nağme-i şeh-nāza boğdurmuş niyāzı gālibā /Nāle-i ‘uşşāk bir kaç perde pest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [nāle-i ‘uşşāk]

nām: Ad, şan, şöhret.

Saña çok yalvarurdum bitse yalvarmağ ile işler /Görürsin ceyb-i dilde nağd **nāmıyla** zerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [nāmıyla, -ıyla]

Ḥā’inliği becerdi çü Tatar gānzesi /Şāhin Giray **nāmına** bir ḥān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [nāmına, -ına]

nām al-: Şöhret sahibi olmak, tanınmak.

Kūhsār-i ‘ālem-i temkīnde **nām almışuz** /Kaysveş āvāze-i kuhsāra ḥācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 7). [nām almışuz]

nā-maḥrem: Yabancı.

Zebānum cünbiş-i ḥarf-i recā-yı vaşla **nā-maḥrem** /Dehānum lezzet-i gül-büse-i ḥübāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 11). [nā-maḥrem,]

Dil ḥarīminde ne **nā-maḥrem** ne maḥrem kaldı hīç /Ravza-i dilde der ü dīvāra ḥācet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [nā-maḥrem]

nāme-i bāh-: Cinsî ilişkilerden bahseden, bâzan meseleyi tıbbî tarafları ile ele alan, fakat çok defa açık saçık yazı ve resimlerle şehvet uyandıracak tarzda yazılmış kitap.

Şehvet ol mertebe itmiş ki ihāta ḥalkı /Oқınur nüşā mı var **nāme-i bāhdan** ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [nāme-i bāhdan, -dan]

nāme-i ḥāsret yazısı: Hasret mektubu, gurbet mektubu.

Dil Türkide baş Türkide cān be-kef oldum /Ben **nāme-i ḥāsret yazısın** Türkide yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [nāme-i ḥāsret yazısın, -n]

nām-ı diger: Öbür adı, diğer ismi.

Göñül dirler aña **nām-ı diger** yek-kaṭre ḥūn-ı germ /Bu gül-bünde hemān bir gönçe-i ne-küşüdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [nām-ı diger]

nā-murād: Muradına erişmemiş, isteği yerine gelmemiş.

Getürmez ḥāṭıra bir kimse yād itmez hemān ölme /Kimesne **nā-murāduñ** ber-murād itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [nā-murāduñ, -uñ]

nār u nem: Zorluklar, sıkıntılar.

Artar o ḳaddi **nār u nemden** ḳumāş-ı şabr /Kendüsine nigāhı ḳalanı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [nār u nemden, -den]

nār-ı şevḳ-i ‘ālem-gīr: Ālemi kaplayan arzunun, hevesin ateşi.

O rütbe ḳalibum maḥv itdi **nār-ı şevḳ-i ‘ālem-gīr** /Ki ḥākister miyānında ışıldar eñserüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 41). [nār-ı şevḳ-i ‘ālem-gīr]

nā-sāzluḳ: Uygunsuzluk, aykırılık.

Bahāne bulma taḳdīre tereccüh virme tedbire /Hele **nā-sāzluḳlar** şīve-i mercūhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 12). [nā-sāzluḳlar, -lar]

nāvek-i dil-düz-ı pür-ḥūn: Kanlı acı veren, delici ok.

Şikāf-ı sīne-i çākümden alduñ cān-ı maḥzūnı /Cigerden alma bārī **nāvek-i dil-düz-ı pür-ḥūnı** (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 2). [nāvek-i dil-düz-ı pür-ḥūnı, -ı]

nāverd: Savaş, cenk, mücadele.

Senüñçüdi raḳībān ile **nāverdüm** niçün küsdüñ /Yoluñda bī-muḥābā cānımı virdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [nāverdüm, -üm]

nāz: Kendini beğendirmek amacıyla takınılan edālî tavır, cilve.

Ey duḥter-i sūtüde-şiyem niçe bir bu **nāz** /Kār eylemez mi hīç saña sevdigüm niyāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [nāz]

Ele al sāğarı biñ **nāz** ile ey cān yürisün /Reg-be-reg cism-i yebūset-zedeye k̄ān yürisün (Kānî Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [nāz]

Açıl semt-i gülistāna yine ey gülşen-i hūbı /Şalın biñ **nāz** ile nā-çār Ṭübā lek disün ṭübı (Kānî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [nāz]

Tekellüm eylemege var mı **nāzdan** ruḥşat /Zebāne-i sitem anda zebān dehān mı ḳodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 11). [nāzdan, -dan]

Nāz ile ağladığın ‘āşık iştmişdi meger /Var sevdā-yı diger serde bugün gitdi gider (Kānî Divanı, Gazel 30, Mısra 3). [nāz]

Çekmem dime ḳahrın degerin añla o şūhuñ /Degmez mi şanursın bu ḳadar **nāza** deger çek (Kānî Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [nāza, -a]

nāz eyle-: Naz etmek, nazlanmak.

Sen ne deñlü **nāz eylerseñ** yine ben bundayum /Çoḳ iderseñ az eylerseñ yine ben bundayum (Kānî Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [nāz eylerseñ, -rseñ]

nāz it-: Cilve, işve yapmak, şımarıkça hareketlerde bulunmak.

Nāz iden āhir-i hūsnünde ḫaṭ-ı sebzi ile /Vādi-i hūsnde Hızra irenüm hoş geldüñ (Kānî Divanı, Gazel 108, Mısra 9). [nāz iden, -en]

Dilini çiyneyerek **nāz iderek** Kāniye /Şekkerin ḫarf-i zebānın gevenüm hoş geldüñ (Kānî Divanı, Gazel 108, Mısra 11). [nāz iderek, -erek]

Nāz itse daḫı vuşlatı biñ el-amān deger /Anısı zevḳ-ı salṭanat-ı şad cihān deger (Kānî Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [nāz itse, -se]

nāz ile gel-: Nazlı nazlı gelmek. Edalı işveli gelmek.

Şikeste-bāl görüp mürğ-i cānum ey Kānī /O yār **nāz ile gelmiş** dimiş şikār gelür (Kānî Divanı, Gazel 21, Mısra 16). [nāz ile gelmiş, -miş]

nāz u cilve: Eda ve işve.

Nedür ol **nāz u cilve** dil-berān-ı ser-keşānlarda /O şive var mıdur şimşād u ‘ar‘arda yabānlarda (Kānî Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [nāz u cilve]

nāz u na‘īm: Bolluk, refah ve naz.

Yā Rabb ḳuluñı **nāz u na‘īm** ile büyütüñ /Şoñra bırağub āteşe yaḳmaḳ ne revādur (Kānî Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [nāz u na‘īm]

nazar eyle-: Bakmak, dikkat etmek, ders almak.

‘Ārif edeb-āmūz olur her revîşinde /‘Ākil hikem-i ĥazret-i Ĥaĥĥa **nazar eyler** (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 12). [nazar eyler, -r]

Vasat-ı ĥâli-i vefĥ-i dile eyle nazarı /Baĥma şüretce benüm ehl-i kenâr olduĥuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 11). [nazarı eyle]

nâzenîn: I. Narin, ince yapılı. II. Sevgili.

Ĥ‘âbgâh-ı nâzda mış mış uyur ol **nâzenîn** /Tuĥfe-i gül-büseye sen kâni‘ olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 15). [nâzenîn]

Ĥisset itmezdüm dilâ naĥd-i niyâzı şarfda /**Nâzenînüm** ‘âşıkân-ı nâzkârumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 8). [nâzenînüm, -üm]

nâz-ı gedâ: Fakir nazı.

Her ne çekilürse çekilür sevdiğüm ammâ /Faĥr-ı cühelâ **nâz-ı gedâ** ĥiĥ çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 6). [nâz-ı gedâ]

nâziklik: İncelik.

Her çend seng-dil ise de yumşar beni görüp /**Nâziklik** ile gönlümi aldı tenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 10). [nâziklik]

nâziş: Bir şeyi beĥenmezlik edip karşısındakini yalvarmaya mecbur etme, nazlanma.

Uzayup **nâzişi** günden güne mânend-i berât /Defter-i mehr-i vefâyı dürenüm ĥoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [nâzişi, -i]

Bu **nâzişlerle** cânâ yürüyişden bellidür elbet /Nedür söyle diger reftâr bu reftâr küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [nâzişlerle, -lerle]

nażma getür-: Vezinli, düzenli hale getirmek. Şiir şekline getirmek.

Getür nażma perîşân sözleri çün lü‘lü-i manżüm /Niżâmü‘l-mülk-i ma‘nî ol misâl-i mîr-i ĥâĥanı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [nażma getür]

nażm-ı şubĥân: Kusursuz, eksiksiz, tam şiir.

İrişdür pây-e-i şi‘ri bülend-eyvân şu‘arâya /İdüp âvîze bir bâlâ-yı pervîn **nażm-ı şubĥanı** (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 6). [nażm-ı şubĥanı, -i]

nâzûk: İnce, latif, zarif, ölçülü bir şekilde.

Ne **nâzûk** cilvelerle gülmişidüñ güldigüñ günler /Ser-i peykân-ı müjgânuñla bağrum deldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [nâzûk]

nâzûk-ter: Pek nazik.

Deheniyle suhanı gül be-şekerdür gūyâ /Lebi pâlûde-i terden dağı **nâzûk-terdür** (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [nâzûk-terdür, -dür]

ne: Nasıl.

Çekemez ehl-i himem lâ vü ne‘am âzârın /**Nedür** ol zell ü hevân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 18). [nedür, -dür]

‘Aceb bir hâle dūş oldum dilüm var dil-berüm yokdur /**Ne** sırdur dürc-i dil hem-çün şadefken gevherüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [ne]

Hâtıruñ **neyle** muṭayyeb olur ey âfet-i cân /Cân ise maṭlab eger ol dağı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 3). [neyle, -yle]

Ferâgatde hemânâ şâh kendü ‘âlemindeyken /**Ne** sihr itdüñ a zâlim âh ‘aqlum çeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [ne]

Bu söz ü sâz neymiş süziş **ne** gûne şeymiş /Bu sırrı kaç seneymiş pervâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [ne]

Ne ma‘cûn olduğıñ ma‘lûm oldu ey raḥîk-i ‘Adn /Devâ-yı kâziyu’l-ḥacâtı gördüm ben devâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [ne]

2. Ne kadar, oldukça fazla anlamında.

Ser-tâ-be-ḳadem müy-be-mü oldu girifte /Ṭolaşdı gönül zülfine ammâ **ne** ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [ne]

3. Ne.

Kâni mi **ne** dirlerdi kühen bendeleründen /Ḥâlâ o dil o kârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 19). [ne]

Ne ḳaldı ‘âşık-ı üftâdeye resp-i maḥabbetden /Ki gelse meclise ağıyâr ider feryâd yâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [ne]

Gül-büseyi isrâfa vecih **neydi** a cânum /Giçmez çü çocuğdur ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [neydi, -ydi]

2. Hangi.

Ne semte varsa dil-ber şoluğı anda alur ağıyâr /Ṭuyırmaz âh-ı dil-süzün yorılmış gūyiyâ hışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [ne]

3. Önüne geldiği kelimeyi olumsuzlayan ikilik bağlacı.

Ne yār ne ser ne elemdār ne ğurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 17). [ne]

Ne yār **ne** ser ne elemdār ne ğurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 17). [ne]

Ne yār ne ser **ne** elemdār ne ğurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 17). [ne]

Ne yār ne ser ne elemdār **ne** ğurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 17). [ne]

Ne nîk-nâmlıgımız var ne pek de bed-nâmuz /Taḥalluş eyleyecek rütbe adımız yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [ne]

Ne nîk-nâmlıgımız var **ne** pek de bed-nâmuz /Taḥalluş eyleyecek rütbe adımız yoḡdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [ne]

4. Çok, öyle bir.

Ne nâzük cilvelerle gülmişidüñ güldigüñ günler /Ser-i peykân-ı müjgānuñla baġrum deldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 1). [ne]

5. Neden.

O şāh-bāza tuzaqdur bu ḫalka-i tevḫîd /**Nedür** bu ḫod-menişānda olan yalan tolan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 18). [nedür, -dür]

Dāġ-ı nev ü kühenle **nedür** bu tezeyyünün /Ey şerḫasında mār-ı munaḫkaş mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 3). [nedür, -dür]

Sākî ele al sāġar-ı gül-gümü **ne** tırduñ /Ya vir baña ḫan olacağı ya ki dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [ne]

Ḳābe ḫavseyne çıkar baḫtımızuñ zerrātı /Egri toġrı **ne** ki dir isem hep ebrū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 20). [ne]

Her zerre bir defîne her kuvve bir ḫazîne /Ol nükte-i ḫafî **ne** vîrāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [ne]

Niġāh-ı germ mi itdüm ya bād-ı serd mi esdi /Günāhum **ne** ne oldı bā'is-i tardıum niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [ne]

6. Hangi şey.

Acı söze **ne** borcu var 'āşıkuñ begüm /Gāhice istemez mi dil-i zār bir piyāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [ne,]

Senüñ 'ışkuñdan özge var mı şimdi mā-melek ġayrı /Derün bîrün ġamuñla her **ne** var ol gitdi ben ḫaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [ne]

Ey sūz-ı 'ışk bir yanar āteş misin **nesin** /Ṭākāt-ġudāz-ı cān belā-keş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [nesin, -sin]

Ey sūz-ı ʿışk bir yanar âteş misin nesin /Tākāt-güdāz-ı cān belā-keş misin **nesin** (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 2). [nesin, -sin]

Dāğ-ı nev ü kühenle nedür bu tezeyyünün /Ey şerhasında mār-ı munaqqāş mısın **nesin** (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [nesin, -sin]

Başuñ şalup niçün geçivirdün dem-i niyāz /Kurbānuñ oldıgum büz-i aḥfeş misin **nesin** (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 6). [nesin, -sin]

Kurtar bu dürd-i nūşī-i ğamdan bizi yetiş /Şahbā-yı şāfi mi mey-i bī-ğış mısın **nesin** (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [nesin, -sin]

Dāmen gibi varur şokılırsın miyānına /Kānī o şūḥ-tünd-reve peş misin **nesin** (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 10). [nesin, -sin]

Şorsañ **ne** dir ʿaceb şu muvaḥḥid geçenlere /Taḥkīk-i müʾmin olana kāfir diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [ne]

Her **ne** çekilürse çekilür sevdiğüm ammā /Fahr-ı cühelā nāz-ı gedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [ne]

Farq itmeyen insān **ne** demek oldıgın eyvāh /Ḥayvān gelecekdür yine ḥayvān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [ne]

7. Önüne geldiği kelimeyi olumsuzlayan soru zamiri.

Bu zemīnlerle **ne** mümkün kām almak Kāniyā /Kām ruḥşat-nāmesin çarḥ-ı sitemger virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 17). [ne]

ne çäre: Çaresi yok ki... Elden ne gelir?

Ser-i küyuñda olurdım rızāñ olsaydı dāʾim ben /Ve-lākin ol ser-i kūda **ne çäre** bir yerüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [ne çäre]

ne çıkar: Ne çıkar, ne olur.

Bu sāde dü-yekden **ne çıkar** çifteñi uydur /Her bir sese uy çifteye çifte teke tek var (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [ne çıkar]

ne dem ki: 1. Öyle bir zaman ki.

Ne dem ki kara ḥaberlerle ḥaṭṭ-ı yār gelür /Şafā-yı āyīne-i dil gider gubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 9). [ne dem ki]

2. Ne zaman ki.

Sākī **ne dem ki** sāğar-ı şahbāyı ṭoldurur /Ḥürşīd şān ki nūrī ile ayı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [ne dem ki]

ne deñlü: Ne kadar, ne ölçüde.

Uyan yatduđca sen bār-ı günāh eyler seni ıanbūr /**Ne deñlü** yol alur fikr eyle bir kerre ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [ne deñlü]

Ne deñlü taş bağırlu olsa itmez nā-gehān teklīf /Mü’ezzinler menāre hīĉ bī-vaĉt ezān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [ne deñlü]

Sebū-yı hāđırı fikr-i lebūñ eyler řikest āhir /Sifāl-i bāde pāk olmaz **ne deñlü** řüst u řū itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 4). [ne deñlü]

Sen **ne deñlü** nāz eylerseñ yine ben bundayum /Çok iderseñ az eylerseñ yine ben bundayum (Kânî Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [ne deñlü]

Ne deñlü cevr iderseñ hoş görür elbet anı ‘aşık /Kişiye sevdiğinden her ne eylerse yamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 7). [ne deñlü]

ne ğam: I. Gam değil, kederlenme, üzülmeye gerek yok. II. Boşver.

Hüner da’vāsın eylerse **ne ğam** her sifle-i bī-hūř /řadā efzūn-ter oldıđı ma’lūm olsa mīnā-būř (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 1). [ne ğam]

‘Arř-ı raĥmān řuffe-i lāhūtdur mesken saña /Ĝam **ne** Kānī bu kühen kāřāne olmiř olmamiř (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 22). [ne ğam]

ne hoş: Ne hoş, ne güzel.

Ne hoş kadem idi nevk-i ĥadeng-i nāz ammā /Teġāfūl-i nigeĥī bizde hīĉ řabān mı şodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 13). [ne hoş]

ne idi: Neden idi, ne ifade ediyordu?

Göñül bu pīrlıkde nev-cüvānlık vaĉtı mi řanduñ /**Ne idi** pīr iken ol řevĉ ile genceldiđüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [ne idi]

Viřālūñ ĥāletin zor añlamıřken farĉ-ı ğayretle /**Ne idi** sevdiğüm genceldiđüñ inceldiđüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 12). [ne idi]

ne kıadar: Ne ölçüde, aşırılık anlatır, çok, aşırı derecede.

Hep sehv-i secdedür **ne kıadar** itse ser-fürū /Eřĉār-ı bāĝ-ı kıaddüñe serv-i sehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 7). [ne kıadar]

Gül anuñ ĝonĉesi ĝonĉe lebinüñ rencesidür /**Ne kıadar** medĥ iderseñ de o gül-rū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 12). [ne kıadar]

ne ki: Ne var ki.

Ne ki g̃sūlaruñdan göz yayındurmakda muẓtardur /Şikāyet bāgbānlarda nihāyet zāğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [ne ki]

ne mümkün: Mümkün değil, mümkün mü?

Ne mümkündür o h̃nīdeñ şikāyet eyleye Kānī /Şikāyetler yine varsa dil-i mecrūhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 13). [ne mümkündür, -dür]

ne ne: Birden fazla özne, tümleç veya fiile olumsuzluk anlamı katmak için bunlardan önce yer alan kelimelerin başlarına getirilen tekrarlamalı bağlaç, hem ... hem ... karşıtı.

Cāh u şeref-i dehre gönül bağlamadum hīç /**Ne** fikr-i maḳāmāta **ne** ḥayr u şere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 16). [ne ne]

Dime hergiz bu uzun bu kışa taḍīl-i erkān it /Ki **ne** tül-i emel **ne** himmet-i kūtāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [ne ne]

Gül-būseyi isrāfa vecih neydi a cānum /Giçmez çü çocuğdur **ne** serefden **ne** sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [ne ne]

Ne düşmenden **ne** dostuñdan mürüvvet iste ey Kānī /‘Abes kimse saña bahş-ı fuʿād itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 13). [ne ne]

Kāniyā ıışık ile yanmağa bir çāre ara /O zebānī-beçenüñ ıartı **ne** nev-resi **ne** (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 10). [ne ne]

Dil ḥarīminde **ne** nā-maḥrem **ne** maḥrem ıaldı hīç /Ravza-i dilde der ü dīvāra ḥācet ıalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 3). [ne ne]

Ne şavt-ı ıulıul-i mīnā **ne** hāy-ı hūy-ı mey-ḥārān /Muḥayyeb-kerde-i güftār-ı şevḳ-āsārīñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [ne ne]

Fütür o deñlü var Kānīde kim tenşīte meyl itsem /**Ne** dārü kārger **ne** benc ü ne afyon ne ḥab yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ne ne]

Fütür o deñlü var Kānīde kim tenşīte meyl itsem /Ne dārü kārger ne benc ü **ne** afyon **ne** ḥab yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ne ne]

Ne faḳruñ köhne bürd-i berd fersāsın ıodum dūşa /**Ne** tāc u taḥt sevdāsı serümde efserüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 14). [ne ne]

Ne Mañşūram **ne** ber-dār-ı ser-i zülf olmağ ister dil /Nesīmī-vār hem de yüzmege lāyık derüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 25). [ne ne]

Ne tūvān-ger **ne** kerem-ver ne zevi’l-cāh yapar /Ne ḥıdīv ü ne müşīr ü ne şehin-şāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [ne ne ne]

Ne tūvān-ger ne kerem-ver ne zevi’l-cāh yapar /**Ne** ḥıdīv ü **ne** müşīr ü **ne** şehin-şāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [ne ne ne]

Ne içinde **ne** taşında **ne** ikiden hâli /Cünbiş-i rûh-ı revân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [ne ne ne]

ne oldu: Ne oldu?, Sebebi nedir ?

Nigâh-ı germ mi itdüm ya bād-ı serd mi esdi /Günâhum ne **ne oldu** bâ'is-i çardum niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [ne oldu, -dı]

ne ol-: Nasıl bir şekle girmek.

Nedür hūnîligüñ cellād mı mirrîh mi **ne olduñ** /Meger fermân bî-dermân nefy ü qatl-i 'âm aldun (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [ne olduñ, -duñ]

ne reva-: Yerinde olmayan, uygun görülmeyen şeyler karşısında, "Layık mı, uygun mu?" anlamında kullanılan bir ifade.

Şolmuş çiçeği başuma taşmak **ne revâdur** /Dildâr-ı haţ-âverdeye bakmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [ne revâdur, -dur]

Şolmuş çiçeği başuma taşmak ne revâdur /Dildâr-ı haţ-âverdeye bakmak **ne revâdur** (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 2). [ne revâdur, -dur]

Yâ Rabb kuluñı nâz u na'im ile büyüdüñ /Şoñra birağub âteşe yakmak **ne revâdur** (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [ne revâdur]

Şimşek gibi ışkuñ şereri dilde çakarken /Mey-hânedeki bâdeyi çakmak **ne revâdur** (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 8). [ne revâdur, -dur]

Bir kimseye bir iylik idüp şoñra da Kânî /Şoñbet arasında başa taşmak **ne revâdur** (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [ne revâdur, -dur]

Çanum yoluñı şulamağa hâzır iken hîç /Boş yerlere şular gibi aşmak **ne revâdur** (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [ne revâdur, -dur]

ne şan-: Ne zannetmek? Birinin kim veya ne olduğu konusunda tereddüt etmek, yanılmak.

Bâ lebün bâsı o müşgin hâl-i zîbâ noqtası /Ey elif kad **ne şanur** yabâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [ne şanur, -ur]

ne şatan bilür ne alan: (Güzelliğe ve gönle) Kimse değer biçemez.

Metâ'-ı vaşl bir özge metâ'dur Kânî /Bahâ-yı hüsn ü dili **ne şatan bilür ne alan** (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 22). [ne şatan bilür ne alan]

ne var: Sebep olan nedir?

Virirdi bir söz ile cânımı saña ‘âşık /Ne var o gâmeze-i hun-rîz arada kan idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [ne var]

ne yapsun: Yapılacak bir şeyin olmaması. Çaresizlik. Elden bir şey gelmemesi.

Ço ta‘nı eşk-i hun-pâş-ı şerâr-efşâna ey zâhid /Ne yapsun ‘âşık-ı bî-çârenüñ de derdi var ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 16). [ne yapsun, -sun]

necm-i süreyyâ: Süreyya yıldız kümesi.

Eşküm o şühı görse yolında sebîl olur /Hürşîd önünde **necm-i Süreyyâ** sefil olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [necm-i süreyyâ]

neden: 1. Niçin, hangi sebepten.

Tezyîn-i lafzı ‘ayb diyenler **neden** dimiş /Ziyy-i nazîf hıl‘at-ı fâhîr degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [neden]

Âb-ı huşk âteş ise ter hâk-ı sıklet bād serd /‘Âlem-i âba **neden** eyler heves mestâneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 8). [neden]

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /Hâlüm **neden** perîşân hîç şâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [neden]

2. Nasıl.

Şüziş-i şem‘i **neden** idrâk ider pervâneler /Süziş-i ‘ışk ile bî-pervâ niçe bir yaneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [neden]

neden şöıra: Aradan bir hayli zaman geçince.

Der-âgûş eyleyüp koçdum yañağın câm-ı h‘âb içre /Didi raħm eyleyüp nüş it lebüm ammâ **neden şöıra** (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 4). [neden şöıra]

nedür: 1. Nedir, nasıldır?

Tabanı yanmış âsâ pek yürür zâhid **nedür** fâ‘iz /Siyâh âhenden ey dil beyzâ-ı tîğ-ı tâbân çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [nedür]

Bilmem **nedür** tefâvüt-i nâz iltifâtdan /Degmez o şüh hâtıruma bir zamân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [nedür]

Bakarken gerden-i kâfûr-gûna hîn-i bismilde /**Nedür** bu cüşiş-i pey-der-pey ey kaşşâb hünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 8). [nedür]

2. Ne için.

Nedür hūnīligüñ cellād mı mirrīḥ mi ne olduñ /Meger fermān bī-dermān nefy ü katl-i ‘ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 7). [nedür]

Göñül bir tünd-hū dil-ber cefā-cū eşk rāḥat-şū /**Nedür** bu mihrībān-keşlük raḳīb-i nā-kese karşı (Kânî Divanı, Gazel 149, Mısra 2). [nedür]

Nedür ol nāz u cilve dil-berān-ı ser-keşānlarda /O şive var midur şimşād u ‘ar‘arda yabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [nedür]

Nedür āyīne-i ruḥsārda jengār küsdüñ mi /Cebīnūñde yine bir çīn-i naḥvet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 1). [nedür]

Nedür pīşāni-i pākūñde müşgīn ṭurra-i der-çīn /Kararmış ebruvān-ı şūḥ-ı ‘anberbār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 3). [nedür]

Bu nāzişlerle cānā yürüyişden bellidür elbet /**Nedür** söyle diger reftār bu reftār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [nedür]

N’olur sen de diseñ ol şūḥ-ı şīrinkāra ey Kānī /**Nedür** bu çend rūze ‘izzet-i dīdār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 10). [nedür]

3. Nedir, ne kadardır.

Nüşā-i şī‘re **nedür** cā‘ize dirseñ el’ān /Görmedüm şūret-i taḥsīnde pāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 17). [nedür]

nef u zar: Fayda ve zarar. (Herhangi bir etki)

Fu‘ādī lā-yağırru’n-nāse bel lā-yenfe‘u’d-dünyā /Ki hecr ü vaşdan ğayrı ebed **nef u zarum** yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 38). [nef u zarum, -um]

nef-i ümmīd it-: Kar etmeyi ve fayda görmeyi ummak, beklemek.

Ekme her bir toḥmı temyīz itmeden keyfiyyetin /Mevsiminde **nef-i ümmīd itdigüñ** maḥşūli ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 6). [nef-i ümmīd itdigüñ, -digüñ]

nefs ü hevā: İstek ve arzu.

Kānī seni bu **nefs ü hevā** varṭaya şaldı /İmdād saña var mı każā vü ḳaderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 15). [nefs ü hevā]

nefsāniyet: İnsanda nefse ait arzu, istek ve zaafardan meydana gelen benlik.

Gel ḳo **nefsāniyeti** maḥv-ı vücūd it zāhid /Bu şu‘unāt inan bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [nefsāniyeti, -i]

nefse sivār ol-: Bedenin isteklerine takılmak. (Aşk çölüne gitmek yerine dünyevi istekler ile olmak)

Sefer-i bâdiye-i ʿışka ayaklanmış iken /Pek kederlendi gönül **nefse sivār olduğuma** (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [nefse sivār olduğuma, -diğuma]

nefs-i ne-puhte: Pişmemiş, ham nefis.

Pişürdük işleri **nefs-i ne-puhteyle** bu maṭbaḥda /Ḥayāl-i ḥām dirler fikret-i bî-hüdemüz kaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 5). [nefs-i ne-puhteyle, -yle]

nefy: Uzaklaştırmak, göndermek.

Akyazılı işâret idüp **nefyini** gamuñ /Fermân virür kızıl deli sulṭân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 13). [nefyini, -ini]

nefy ü isbât: Bir şeyin varlığını inkâr etme ve doğruluğunu kanıtlama. (Gerçek ve sahte).

Nefy ü isbât ki tevḥîd-i ḥaḳîḳi oldur /Eylar ol sırrı beyân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 19). [nefy ü isbât]

nefy ü ḳatl-i ʿâm: Hiç kimseyi sağ bırakmadan öldürme ve yok etme.

Nedür ḥünîligüñ cellâd mı mirriḥ mi ne olduñ /Meger fermân bî-dermân **nefy ü ḳatl-i ʿâm** alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 8). [nefy ü ḳatl-i ʿâm, -er]

nekrece: Eğlendirici, tuhaf ve nükteli söz söyleyen kişi gibi.

Pasam diyerek **nekrece** şîveyle yanaşur /Saḳızlılaruñ şînleri sîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [nekrece]

neler it-: Çok şeyler yapmak.

O perçem zîr-i fesden ol zenaḥdân perde-i ḥaṭdan /**Neler itdi** baña açmazdan gör baḥt-ı vārünü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 4). [neler itdi, -di]

nemâz: Namaz.

Vaḳtiyle ḳılarum diyu her-bâr **nemâzı** /Zâhid bize itdigüñ edâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 3). [nemâzı, -ı]

neme lâzım: "Bu işle ilgilenmem, buna karışmam" anlamlarında kullanılan bir söz, neme gerek.

Eşk eşmesi pek çağlağan ammâ **neme lâzım** /Çün ben o akindıda hele çağlara düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [neme lâzım]

nem-i devlet: Saadet, mutluluk nemi.

Şoyın bulicağ nüzhet olur her bir nağş /Şadrında ğamı bir **nem-i devlet** yayğar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 14). [nem-i devlet]

neng ü 'ār: Utanma ve ar.

Saňa 'aşığ degülken 'ār u nāmus idi endişem /Hebā oldı sevelden **neng ü 'ār** ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [neng ü 'ār]

nerm iste-: Yumuşak, (huylu) uyumlu (bir sevgili) istemek.

Nerm ister iken dil-beri ser-keşlere düşdüm /Bir şuda idüm ğamla ki âteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [nerm ister, -r]

neşât vir-: Sevinç, neşe vermek.

Dîdâr-ı ahibbâ virür insāna neşât /Evsâh-ı ğamı âb-ı mağabbet yayğar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 5). [neşât virür, -ür]

neşât-âbâd: Çok neşeli, sevinçli.

Degül ğam bir qarâra hecr ile geh lâl u geh zârüm /**Neşât-âbâd** rüy-ı lâlezârı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 14). [neşât-âbâd]

neş'e-i âbuñ nübü': Neşe, sevinç suyunun kaynağı.

Öñün al neş'e-i âbuñ hâzer eyle nübü'undan /İşe tedbîr lâzımdur muğaddemce vuķū'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 1). [neş'e-i âbuñ nübü'undan, -undan]

neş'e-i cām-ı şetâret: Sevinç kadehinin neşesi, mutluluğu.

Baňa bu **neş'e-i cām-ı şetâret** her zamân gelmez /Eger gelse misâl-i fikr-i vuşlat rāyegān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 1). [neş'e-i cām-ı şetâret]

neş'e-i vaşl: Kavuşma neşesi, sevinci.

Neş'e-i vaşl humâr-ı hecre hem âğüş idüp /Çekmesün hamyāze-i hâsret kaçığı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 5). [neş'e-i vaşl, -ı]

Nesīmī: İmadeddin Nesimî. Daha çok Seyyid Nesimî mahlası ile tanınan, 15. yüzyılda yaşamış Azeri ya da Türkmen Hurûfî divan şairi. Nesimî'nin coşkun bir propaganda şairi olarak, pervasız bir şekilde, çekinmeden inandığı gibi söylemesi fitneye yol açmış, kendisinin zındıklıkla ithamına sebep olmuş, derisi yüzülerek öldürülmüştür.

Cild-i ten-i pür-dāğı **Nesīmī** gibi şoydı /Kisvet mi keser kendüye gerdün derümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 11). [nesīmī]

nesīm-i gīsuvān-ı yār: Yârin saçlarının latif rüzgârı.

Çok zamānlardur dimāğ-âzürde-i büy-ı ğamuz /Bir esivir ey **nesīm-i gīsuvān-ı yār** esi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 8). [nesīm-i gīsuvān-ı yār]

nesīm-i nev-bahār-ı feyz: Bereketin ilkbahar rüzgârı. İhsan rüzgârı.

Bu günde bir nefescik bâri semt-i kıble-i ümmîd /**Nesīm-i nev-bahār-ı feyze** olmaz mı mehebb yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [nesīm-i nev-bahār-ı feyze, -e]

Nesīmī-vār yüzmege lâyıķ derüm yoķdur: Nesimi gibi (İmadeddin Nesimî. Daha çok Seyyid Nesimî mahlası ile tanınan, 15. yüzyılda yaşamış Azeri ya da Türkmen Hurûfî divan şairi. Nesimî'nin coşkun bir propaganda şairi olarak, pervasız bir şekilde, çekinmeden inandığı gibi söylemesi fitneye yol açmış, kendisinin zındıklıkla ithamına sebep olmuş, derisi yüzülerek öldürülmüştür) yüzülmeye değer bir deriye sahip olmamak. (Şair Nesimi'nin fikirleri ve söyleşisi kadar dikkat çekecek bir kabiliyete sahip değildir).

Ne Maşûram ne ber-dâr-ı ser-i zülf olmaķ ister dil /**Nesīmī-vār** hem de yüzmege lâyıķ derüm yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 26). [nesīmī-vār yüzmege lâyıķ derüm yoķdur,]

neşr it-: Saçmak, dağıtmak.

Şu gevherler ki **neşr itdüm** anı zîb-i bināġuş it /Eger olmaķ dilerseñ 'âlem içre ma'rifet Kânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 17). [neşr itdüm, -düm]

nesr-i tã'ir-i gerdün-ı gerdân: Feleġin ucan kartalı (kartal burcundaki en parlak yıldızı).

Velî inşâ-i menşûrı biraķma zü'l-cenâheyn ol /Şikâr it şoñra **nesr-i tã'ir-i gerdün-ı gerdânı** (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [nesr-i tã'ir-i gerdün-ı gerdânı, -ı]

neşve-i neşv ü nemâ: Büyümenin, gelişimin (olgunluġun) sarhoşluġu.

Gül-i deh-rûze-i gülzârdan büy-ı vefâ umma /Bu şâġardan şaķın sen **neşve-i neşv ü nemâ** umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [neşve-i neşv ü nemâ]

neşve-nā-pezîr: Sevinci olmayan, mutsuz.

Berü döşekden ayırma beni ey gül-bün-i tâze /Dıraht-ı huşk **neşve-nā-pezîr** âsâ yerüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 30). [neşve-nā-pezîr]

netîce: Sonuç, son, sözün kısası.

‘Azîz zû’n-ntikâm ismin **netîce** zîb-i hâl itme /‘Afüvv ismine hem-dem kııl Hâlîm ismin Şabûr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 7). [netîce]

nevâ: Musikimizde uşşak dörtlüsüne rast beşlisi ilavesiyle meydana gelen basit makam.

Muvâfıkdur hevâ-yı ıışk ervâha hevâlarda /Nevâ-yı şevk gâyet sevdigüm hoşdur **nevâlarda** (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [nevâlarda, -larda]

nevâ-yı şevk: Neşenin sesi.

Muvâfıkdur hevâ-yı ıışk ervâha hevâlarda /**Nevâ-yı şevk** gâyet sevdigüm hoşdur nevâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [nevâ-yı şevk]

nevâziş: Okşama, gönül alma, iltifat etme.

Yâr iltifât ‘aşıka hemvâre itmese /Ammâ **nevâziş** daıı âğyâra itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 2). [nevâziş, -i]

nev-bahâr: I. İlkbahar. II. Mutlu geçirilen vakitlerin mevsimi.

Hazân-dîde nihâlüm **nev-bahârı** yıl geçer görmem /Çü naııl-ı mâtem-ârâ berg ü bârı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [nev-bahârı, -ı]

2. İlkbahar, gençlik.

Zamân-ı vaşluñ ańılduğca cism-i rüzgâr ağlar /Sevâd-ı haııtuñ eyyâmı görinse **nev-bahâr** ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [nev-bahâr]

nevbet: Fırsat.

Erbâb-ı hâsed her ne kadar olsa müzâhim /Bir kerre felek baña da **nevbet** virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [nevbet]

nevbet-i devlet: Ululuk, büyüklük, makam, mevki sırası.

Gerdân olur elbette seri saıın-ı cefâda /Gerdün aña kim **nevbet-i devlet** virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [nevbet-i devlet]

nevbet-i per-hâş: Şavaş nöbeti, sırası.

Ey ecel **nevbet-i per-hâş** saña degmeyecek /Şavdı zîrâ gönül ol nevbeti der-ceng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [nevbet-i per-hâş]

nevbeti şav-: Sırayla yapılan bir işi eda etmek. Görevini yerine getirmek.

Ey ecel nevbet-i per-hâş saña degmeyecek /Şavdı zîrâ gönül ol nevbeti der-ceng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [nevbeti şavdı, -dı-i]

nev-cüvân: Genç sevgili.

Yine bir güçlü kuvvetli cüvâna mübtelâ oldum /Meded ey **nev-cüvân** eyyâm-ı pîrîdür ferüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 28). [nev-cüvân]

Pîr itdiğin seni kıtı çoksunma Kâniyâ /Degmez degül bir 'ömri bil ol **nev-cüvân** deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 16). [nev-cüvân]

nev-cüvânlık: Tazelik, gençlik.

Gönül bu pîrlikde **nev-cüvânlık** vakti mi şanduñ /Ne idi pîr iken ol şevk ile genceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [nev-cüvânlık]

nev-hta-ı nâzende: Ayva tüyleri yeni çıkmış genç, güzel, nazlı sevgili.

Saña ol **nev-hta-ı nâzende** kıtı incinmiş /Gündüzün varmağı ol semte muhâl it gece geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [nev-hta-ı nâzende]

nevk-i gamze: Yan bakışının sivri ucu, keskinliği.

Nevk-i gamzeñ çizdi şemşîrin bütün hâl eyledi /Ey müzehhib âlet-i pergâra hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [nevk-i gamzeñ, -ñ]

nevk-i hadeng-i nâz: Naz okunun ucu.

Ne hoş kadem idi **nevk-i hadeng-i nâz** ammâ /Teğâfûl-i nigeñ bizde hîç tabân mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 13). [nevk-i hadeng-i nâz]

nev-nihâl: Yeni fidan (genç sevgili).

Sâyesine kim ider ol **nev-nihâlün** ilticâ /Refte refte şâhsâr-ı kâmeti ber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 9). [nev-nihâlün, -ün]

nev-res: Yeni yetişen, yeni biten, genç, taze.

Kāniyā ʿışk ile yanmağa bir çāre ara /O zebānī-beçenüñ kartı ne **nev-resi** ne (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 10). [nev-resi, -i]

ney: Nedir?

Bu söz ü sâz **neymiş** sūziş ne gūne şeymiş /Bu sırrı kaç seneymiş pervāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [neymiş, -miş]

neye: 1. Niçin, ne diye.

Bir demdür o māhuñ yine meyli **neye** düşdi /Bilmezdi o dem zevkini bilmem **neye** düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [neye]

Giymezdi sitem-cāmelerin evveli ammā /Bilmem **neye** tārıldı baña kim giye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [neye]

Yüzine urdı felek itdigi istignāyı /**Neye** yüz qaralığın kend'özine bār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [neye]

2. Hangi şeye, hangisine.

Bir demdür o māhuñ yine meyli **neye** düşdi /Bilmezdi o dem zevkini bilmem **neye** düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [neye]

neyle-: Ne yapmak, ne eylemek (çaresizlik bildiren ve elden bir şey gelmediğini, bundan başka yapacak bir şeyi olmadığını ifade eden bir tavrıla).

Göñülde ʿışk yoğ ise şarābı **neylersin** /Harāret olmayıcağ dilde ābı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [neylersin, -rsin]

Göñülde ʿışk yoğ ise şarābı neylersin /Harāret olmayıcağ dilde ābı **neylersin** (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 2). [neylersin, -rsin]

Derün u sīnede çün dāğ u şerha yok şüfī /O hālkasuz rezesüz köhne bābı **neylersin** (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [neylersin, -rsin]

Nezāre-i ruḥ u gīsūsı var iken Kānī /Giceyle seyre çıqup māh-tābı **neylersin** (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 10). [neylersin, -rsin]

nezāket: Naziklik, incelik, zariflik.

O Türk-beççeye söz mi geçer **nezāket** ile /Bir iki lafz-ı fuzūlāna qaldı gayrı qalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [nezāket]

Nezāketle varup bir buse de aldum yañağundan /Tehevür itme söyle ḥasbeten-li'llāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [nezāketle, -le]

neẓāre: Sevgiliyi seyretmek, izlemek.

Yer almamış **neẓāre**ye ‘uřřāk-ı zār iun /Almış raıblar yine pırāmenüñ senüñ (Kānî Divanı, Gazel 100, Mısra 3). [neẓāre, -ye]

neẓāre-i ru u ğīsü: (Sevgilinin) Sacını ve yüzünü seyretmek.

Neẓāre-i ru u ğīsüsü var iken Kānî /Giceyle seyre ıup māh-tābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 9). [neẓāre-i ru u ğīsüsü, -sı]

nezd-i bārî: Allah'ın huzuru, katı.

aā vü sehvi Kānî i‘tirāf it **nezd-i Bārîde** /Du‘ānuñ efdalı un lā-tu’āiz inne-sīnādur (Kānî Divanı, Gazel 60, Mısra 5). [nezd-i bārîde, -de]

nezd-i a: Allah katı, huzuru.

Merd-i dīvāne-nümāyı eyleme taır kim /**Nezd-i ada** ‘āıle mağbūdur dīvāneler (Kānî Divanı, Gazel 43, Mısra 10). [nezd-i ada, -da]

neẓzāre-i rusāre-i cānān: Sevgilinin yüzüne bakmak.

Gözüm **neẓzāre-i rusāre-i cānāna** asretdür /ulağum istimā‘-ı şobet-i yārāna asretdür (Kānî Divanı, Gazel 35, Mısra 1). [neẓzāre-i rusāre-i cānāna, -a]

neẓzāre-i semt-i viřāl eyle-: Kavuşma, buluşma yerini seyretmek.

Eylemezdüm bir daı neẓzāre-i semt-i viřāl /‘Ařıānum eşm-düz-ı intizārumdur dise (Kānî Divanı, Gazel 158, Mısra 5). [neẓzāre-i semt-i viřāl eylemezdüm, -mezdüm]

nı‘am perverde: Nimetlerinle, ihsanlarınla büyümüş, beslenmiş kimse. (kul).

İlāhî meř‘al-i rāh-ı hüdā it bana Nūr ismin /**Nı‘am perverdeñe** sen mūcib-i řükür it řekür ismin (Kānî Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [nı‘am perverdeñe, -ñe]

nie: 1. Pek ok.

Teyyār-ı řab‘una **nie** öyküñdi řā‘irān /Kānî şabı‘atuñ yem-i zāir degül midür (Kānî Divanı, Gazel 23, Mısra 11). [nie]

Nie dil-mürde olmaz şüret-i ten-zinde de insān /Küser ‘uřřāına o āfet-i cān bir zamān gelmez (Kānî Divanı, Gazel 79, Mısra 5). [nie, -de]

Kāniyā nı ü bedüm bir kimse bilmez şad şükür /**Nie** yüz biñ sāldur çoldum boşaldum yaluñuz (Kānî Divanı, Gazel 82, Mısra 16). [nie]

Derk ehli için mi añî âmâde ider Hâkık /Ġayyâ-yı ġavâyetde ki var **niçe** derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 12). [niçe]

‘İşkâ düşeli dîdelerüm itmedi rāhat /Yoluñda senüñ virdi **niçe** kerre dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 4). [niçe]

2. Nasıl.

Alnumda **niçe** anlar idi hîç beşâset /Yoğ iken efendüm hele ben ānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 7). [niçe]

Ayrılmāñ göñül **niçe** ser-riştesin bulur /Kānî o riştenüñ ucu dil-bestegîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 17). [niçe]

Reng-i kâhî-i ruġ-ı zerdimi görmişlere şor /**Niçedür** fark idesin mâhiyet-i reng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 8). [niçedür, -dür]

Deşt ü kühi **niçe** taldurmaya Mecnûnlar kim /Ġüsni-i Leylî bu tecellîkdede küh-der-küh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [niçe]

Kānî **niçe** olmasun o çâr ebrûya mâ’il /Vefk-i varak-ı ġüsni felek dört köşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 11). [niçe]

Hîç göz göre geçmek **niçe** mümkün ola senden /Çeşmüm nigeġüm sırr-ı nihānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [niçe]

3. Öyle bir, nasıl.

Şad laġtdur ciger **niçe** biñ pāredür göñül /Ümmîd odur ki yār aña bir ekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [niçe]

Şüzîş-i şem‘i neden idrāk ider pervāneler /Süzîş-i ‘ışk ile bî-pervā **niçe** bir yaneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [niçe bir]

4. Daha ne kadar, ne vakte kadar.

Ey duġter-i sûtüde-şiyem **niçe** bir bu nāz /Kār eylemez mi hîç saña sevdigüm niyāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 1). [niçe bir]

Niçün: Neden, niçin, hangi sebeble.

Mis-i nā-rāyic-i âmālümü iksîr-i tevfiġ /Niġāh-ı nîmile āyā **niçün** itmez zeheb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [niçün]

Kānî o ay çehrelü ġurşîd behrelü /**Niçün** ġazabla aġzına ayı taldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 12). [niçün]

Vaġdet-i Hâkıkı **niçün** münkir olurlar Kāniyā /Mu‘teber olmaġ gerekmez mi ‘aceb bir dāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 13). [niçün]

Sefer-bersüñ senüñ de dā’imā ber-geştedür ġālüñ /**Niçün** sen boynuña böyle vebāl-i pür-āsām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 12). [niçün]

Ķanbersüz ebed kŷy-ı vefāda dŷgŷn olmaz /Ben sŷr-ı viřālŷnde **niĉŷn** Ķanbere dŷnmem (Ķānŷ Divanı, Gazel 120, Mısra 6). [niĉŷn]

Niĉŷn raĥm eylemezsin ey cihān-efrŷz-ı istiĝnā /Bu deŷnlŷ şiveden āzār-ı kŷstāĥāneden řoŷra (Ķānŷ Divanı, Gazel 155, Mısra 7). [niĉŷn]

Ser-ĉeřme-i taĥdīrden olduysa řafā-yāb /İnřāf **niĉŷn** řāf-derŷnān keder eyler (Ķānŷ Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [niĉŷn]

Niĉŷn ey muĝ-beĉe ey duĥt-ı rez sultānlıĥ itmezsin /Miyān-ı mey-keřānda hāy u hŷlar hep senŷnĉŷndŷr (Ķānŷ Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [niĉŷn, -da]

Senŷnĉŷndi raĥbān ile nāverdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn /Yoluŷda bī-muĥābā cānımı virdŷm niĉŷn kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [niĉŷn]

Senŷnĉŷndi raĥbān ile nāverdŷm niĉŷn kŷsdŷn /Yoluŷda bī-muĥābā cānımı virdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [niĉŷn]

Beni dirdŷn ki bu ĥuĥbu'd-devā'irdir maĥabbetde /Miyān-ı merkez-i 'ıřĥuŷnda mihverdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 4). [niĉŷn]

Niĝāh-ı germ mi itdŷm ya bād-ı serd mi esdi /Gŷnāhum ne ne oldı bā'is-i çardum **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 6). [niĉŷn]

Sihām-ı cān-gŷdāz-ı āĥı atdum tā verā-i 'arş /Kemān-ı řevĥı ol ĝāyātde gŷrdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 8). [niĉŷn]

Eger esrāruŷı fāř eyledŷmse gizleme lillāh /Seni ben cānlar ortasında gizlerdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [niĉŷn]

Yoluŷda dāde řalkŷm řalkŷm incŷler nisār itdi /Gel ey řehvār-ı varum cevher-i ferdim **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 14). [niĉŷn]

Her a'zā zerre zerre pāre pāre laĥt laĥt oldı /Hemān bir cān şaldı anı da serdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [niĉŷn]

Gŷl-āb-efřān-ı ĥŷsn-i tesliyet idŷn baŷa evvel /Ćŷ yanuŷda buĥŷrdān ile 'anberdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 18). [niĉŷn]

O gŷl-ruĥ esb-i nāz ŷzre piyāde ben niyāz-āmiz /şeh-i şaşranca dŷndi ĥur'a-i nerdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 20). [niĉŷn]

Gelŷrdŷn Kānīye her-bār yıldızzlar barışmışdı /şutup ŷpsem de kŷsmez ba' d-ez-īn derdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 22). [niĉŷn]

Bařuŷ şalup **niĉŷn** geĉivirdŷn dem-i niyāz /Ķurbānuŷ olduĝum bŷz-i aĥfeř misin nesin (Ķānŷ Divanı, Gazel 142, Mısra 5). [niĉŷn]

Fıkr-i lebŷn **niĉŷn** dile āteř virŷr mŷdām /Meřĥŷr degŷl mi başdurur elbet şu āteři (Ķānŷ Divanı, Gazel 198, Mısra 3). [niĉŷn]

Viřālin ĥ'āĥiřin 'arş eylemiřdŷm cān-gŷstāĥuŷ /Anı da aŷladuŷ bildŷn ĥaber birdŷm **niĉŷn** kŷsdŷn (Ķānŷ Divanı, Gazel 104, Mısra 12). [niĉŷn,]

nidā it-: Seslenmek, ötmek.

Kānī ne be-tahkīk-i terennüm köni ki zāğ /Bülbül gibi de itse nidā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 16). [nidā itse, -se]

nigāh: Bakış, nazar.

Dīvāne-vār nā-be-mahāl cānuma hücüm /İtmez dime **nigāhuñı** cānā ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [nigāhuñı, -uñı]

Artar o ķaddi nār u nemden ķumāş-ı şabr /Kendüsine **nigāhı** ķalanı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 4). [nigāhı, -ı]

nigāh-ı germ it-: Kızgın, öfkeli bakmak.

Nigāh-ı germ mi itdüm ya bād-ı serd mi esdi /Günāhum ne ne oldı bā'is-i ķardum niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [nigāh-ı germ itdüm, -düm]

nigāh-ı hayr: Aklın, bilginin, ihsanın, iyiliğın nazarı.

Nigāh-ı hayra řab'ān olamaz pertev gedā-yı 'ışķ /Anuñcün rüşenā çeşm olmak ister āşinā-yı 'ışķ (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 1). [nigāh-ı hayra, -a]

nigāh-ı h'āhiş: Arzunun bakışı (nefis).

Cemālī seyrini dil-h'āhum üzre itmedüm Kānī /Bu küstaķlık **nigāh-ı h'āhişümde** āğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 16). [nigāh-ı h'āhişümde, -ümde]

nigāh-ı nāz: Cilveli bakış.

Nigāh-ı nāza da ķā'ıl idük dirīğ itdi /Zebān-ı nāz yine yā bāri tercemān mı ķodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 19). [nigāh-ı nāza, -a]

nigāh-ı nīm: Yarım bakış.

Bu dāğ u şerħalar sebeb-i inşirāh idi /Ķalbüm **nigāh-ı nīmi** bütün yāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 6). [nigāh-ı nīmi, -i]

Mis-i nā-rāyic-i āmālūmi iksīr-i tevfiķ /**Nigāh-ı nīmle** āyā niçün itmez zeheb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [nigāh-ı nīmle, -ile]

nigār-ı şu'le-izār: Kırmızı, parlak yanaklı sevgili.

Seyl-āb-ı eşķ 'ālemi ğarķ-āb eyledi /Sen ey **nigār-ı şu'le-izārum** ķo āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [nigār-ı şu'le-izārum, -um]

nigeh: Bakış, nazar.

‘Uşşāka bir kıırım kōdı ki k̄ān efendimüz /Her bir **nigehde** eyledi bir k̄ān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 2). [nigehde, -de]

Raķībe itmeden isrāf amān şīvelerin /Amānsız **nigehüñ** virecek amān mı kōdı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 22). [nigehüñ, -üñ]

Kānī **nigehi** künd ideli şafha-i cānı /Ser-semlik ile kendümi de terk ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 13). [nigehi, -i]

Hīç göz göre geçmek niçe mümkün ola senden /Çeşmüm **nigehüm** sırr-ı nihānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [nigehüm, -üm]

nigeh mestāne: Bakışlar mest olmuş, sarhoş.

Ķadeh der-kef **nigeh mestāne** sīne münkeşif tā nāf /Bu Kānī sevmesün n’itsün o fettān-ı dil-āşūbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 9). [nigeh mestāne]

nigeh ol-: Gözcü olmak, gözetmek.

Cismümde benüm her ser-i mü bir **nigeh oldı** /Hep göz göz olup bu ten ü cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [nigeh oldı, -dı]

nigeh-dār iderek gör-: Gözcü, bekçi, olarak saymak, kabul etmek.

Sen seni gözle ki sensin saña lāzım Kānī /Ķayrı görme özüñe cānı nigeh-dār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 10). [nigeh-dār iderek görme, -me]

nihāl: Fidan. (Āşığın gönlü bağlamında)

Ķazān-dīde **nihālüm** nev-bahārı yıl geçer görmem /Çü naħl-ı mātem-ārā berg ü bārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [nihālüm, -üm]

nihāl-i tāk: Asma fidanı.

Yetişdür ey **nihāl-i tāk** toħm-ı duħt-ı engürı /Yere toħm-ı kedüdan ser-fürular hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 11). [nihāl-i tāk]

nihān geç-: Gizli bir şekilde meydana gelmek, vuku bulmak.

Şaded hāl-i dil-i ‘uşşākdan geçdükçe meclisde /Baña dā’ir de şoħbet geçmiş ammā pek **nihān geçmiş** (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [nihān geçmiş, -miş]

nihān-hāne: Saklanılacak gizli yer; eski kale, saray ve konaklarda gizli toplantıların yapıldığı veya gerektiğinde saklanmaya yarayan kimsenin bilmediği oda.

Hemān taḳlīd ile girmek mi istersin sen ol bezme /**Nihān-hāneñde** Kānī yoḥsa ḥāl-i zāʿidūñ var mı (Kānî Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [nihān-hāneñde, -ñde]

nihānīce: Gizlice.

Göñüllerde **nihānīce** tüten bŷy-ı vefā-āsā /Tolanur gerçi ʿirfān iştiḥār olmaz bu yerlerde (Kānî Divanı, Gazel 167, Mısra 7). [nihānīce]

nihāyet: Sonunda.

Ne ki gīsūlaruñdan göz yayındurmakda muḫḫardur /Şikāyet bāḡbānlarda **nihāyet** zāḡlardandur (Kānî Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [nihāyet]

nijād: Kök, asıl, soy.

Tefāḫur itmege lāyık **nijādımız** yoḡdur /İzāfet-i suḫane iʿtiyādımız yoḡdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [nijādımız, -ımız]

nīk ü bed: İyi ve kötü.

Kāniyā **nīk ü bedüm** bir kimse bilmez şad şükr /Niçe yüz biñ sāldur ḫoldum boşaldum yaluñuz (Kānî Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [nīk ü bedüm, -üm]

nīkāb-ı şerm: Utanma örtüsü. Utangaçlık.

Nīkāb-ı şermi refʿ it vech-i pāk-i duḫter-i rezden /Beni bī-gāne şanma maḫrem-i esrārīñam sākī (Kānî Divanı, Gazel 219, Mısra 9). [nīkāb-ı şermi, -i]

nīk-nāmlıḡ: Nāmı iyi olan, iyi nam kazanmış.

Ne **nīk-nāmlıḡımız** var ne pek de bed-nāmuz /Taḫalluş eyleyecek rütbe adımız yoḡdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [nīk-nāmlıḡımız, -ımız]

nīm miḡdār iltifāt: Yarım miktar, azıcık ilgi ve alaka.

İderseñ **nīm miḡdār iltifāta** Kānīyi maḫzar /Felekden yaḡsa da seng-i sitem aḡlā girān gelmez (Kānî Divanı, Gazel 79, Mısra 9). [nīm miḡdār iltifāta, -a]

nīm-nān hursendesı ol-: Yarım ekmeğe razı olmak, kanaat etmek. Yetinmek.

Nīm-nān hursendesı ol söyleme hālüm şudur /Sırrını setr eyleyüp ‘arz itmeyen ‘izzetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [nīm-nān hursendesı ol, -esi]

nīrān-ı ğam: Gam ateşi.

Nīrān-ı ğam gönülde midür bende sende mi /Yoħsa şerār-ı āh o külħanda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [nīrān-ı ğam]

nişān: İz, işaret, belirti (hareke bağlamında).

Hareke noħta kabülünden elif müstaġnī /Vaħdete işte **nişān** bir var imiş bir yoĝ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 24). [nişān]

nişān it-: Hedefe ateş etmek.

Ĥadeng-i şīve-i kavı-i kader bu menzilde /Bu bī-nişānı mı gördi hemān **nişān idecek** (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 4). [nişān idecek, -ecek]

nisān-ı gevher-bār: Cevher yağdıran nisan. (Nisan yağmuru).

Fürüĝ-ı feyze isti‘dād kār-ı kâbiliyyetdür /Şadefdendür güher **nisān-ı gevher-bārdan** gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 8). [nisān-ı gevher-bārdan, -dan]

nisār it-: Saçmak, dökmek; feda etmek.

Yoluñda dīde şalkum şalkum incüler **nisār itdi** /Gel ey şehvār-ı varum cevher-i ferdim niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 13). [nisār itdi, -di]

n’it: Ne etmek, ne yapmak.

Ĥadeħ der-kef nıgeħ mestāne sīne münkeşif tā nāf /Bu Kānī sevmesün **n’itsün** o fettān-ı dil-āşübı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [n’itsün, -sün]

nitdūñ: Ne yaptın.

Felek **nitdūñ** ki benden bir ölümle intıķam alduñ /Anı fikr itmedüñ ki boynuña ĥün-ı ĥarām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [nitdūñ]

n’itseñ gerek: Ne yapabilirsin!.

Kāniyā nāfi‘ degül rüsvā-yı māder-zāda hıç /Ĝāyret-i ihvān ile pend-i peder **n’itseñ gerek** (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 20). [n’itseñ gerek]

niyāz: 1. Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, rica, dua.

O deñlü ĥasretüñle künc-i ġamda olmuşam bī-tāb /**Niyāza** kudretüm ħalmaz elünden el-amān gelmez (Kāñî Divanı, Gazel 79, Mısra 4). [niyāza, -a]

Ey duĥter-i sūtüde-řiyem niçe bir bu nāz /Kār eylemez mi hīç saña sevdigüm **niyāz** (Kāñî Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [niyāz]

2. Musikimizde yüz elli yıllık bir birleşik makam.

Naġme-i şeh-nāza boġdurmuş **niyāzi** ġālibā /Nāle-i ‘uşşāk bir ħaç perde pest olmuş yine (Kāñî Divanı, Gazel 156, Mısra 3). [niyāzi, -i]

niyāz-āmiz: Dua etmek, yakarış içinde olmak.

O gül-ruĥ esb-i nāz üzre piyāde ben **niyāz-āmiz** /Şeh-i saşranca döñdi ħur’a-i nerdüm niçün küsdüñ (Kāñî Divanı, Gazel 104, Mısra 19). [niyāz-āmiz]

niye: Niçin, neden?

Besdür bu şerhalar **niye** lāzım bu dāġlar /Gör ĥāne-i derün aĥık menfes istemez (Kāñî Divanı, Gazel 74, Mısra 23). [niye]

nizām: Düzen.

Bu bī-sāmanluġuñ ařlı **nizāma** meylimüzdendür /Periřāñi-i ġisū-yı meřālib řānedendür hep (Kāñî Divanı, Gazel 7, Mısra 3). [nizāma, -a]

noĥūd u mercimek: Mercimek ve nohut. (Aza kanaat etmek bağlamında)

İmtinān eyle yeme rengīn-simāř herkesi /Sīr-çeřmāñdan ħabül eyle **noĥūd u mercimek** (Kāñî Divanı, Gazel 105, Mısra 18). [noĥūd u mercimek]

noĥta: 1. 'b' harfinin noktası (sevgilinin güzel beni bağlamında).

Bā lebüñ bāsı o müřġin ĥāl-i zībā **noĥtası** /Ey elif ħad ne şanur yabāne olmuş olmamış (Kāñî Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [noĥtası, -sı]

2. Nokta. (Gönüldeki siyah nokta, suveyda bağlamında).

İñtiĥāb içün ħonulmuş **noĥtadur** levĥ-i dile /Nükte nā-fehmāñ anı Kāñî şanurlar gerçi dāġ (Kāñî Divanı, Gazel 94, Mısra 15). [noĥtadur, -dur]

noқта-i şekk: Şüphe noktası.

Kāniyā cān u dehānī o ‘adīmü’l-meselūñ /**Noқта-i şekk** mi süveydā mı haṭ-ı ‘ayb mıdur (Kānî Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [noқта-i şekk]

n’ola: Ne olur.

N’ola ser-şār-ı şahbā-yı sürür olsam bu demlerde /Ḥumār-ı ḥasretūñle ḥayli dem maḥzūññam sāķī (Kānî Divanı, Gazel 219, Mısra 13). [n’ola]

n’olur: 1. Nasıl olur, ümitsiz, sıkıntılı bir durumun oluşabileceğini belirten bir söz.

N’olur sen de diseñ ol şūḥ-ı şīrinkāra ey Kānī /Nedür bu çend rüze ‘izzet-i dīdār küsdüñ mi (Kānî Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [n’olur]

2. Ne olur. Ne çıkar.

N’olur Kānīyi itseñ bir selām-ı tāzeve şāyān /Zamīr-i dilde köhne ārzūlar hep senüñçündür (Kānî Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [n’olur]

nuql-i hoş-güvār-ı vaşl: Kavuşmanın hoş ve lezzetli tadı, mezesi.

Dil dadanmış idi **nuql-i hoş-güvār-ı vaşluña** /Şimdilik zehr-āb-ı hicrāna ḳoralıdum yaluñuz (Kānî Divanı, Gazel 82, Mısra 11). [nuql-i hoş-güvār-ı vaşluña, -uña]

nūn ol-: Aşğın boyunun nun harfi gibi iki büklüm olması.

Elif-ḳad dil-bere olma muḳārın **nūn olur** ḳaddüñ /Bu da‘vānuñ güvāh-ı ‘adl-i Ḥaḳḳ-ı nüktesi nādur (Kānî Divanı, Gazel 60, Mısra 1). [nūn olur, -ur]

nūr: Işık, ziya, aydınlık, nur.

Senden özge dil-rübāyı ḥūr olsa istemem /Āftāb-āsā ser-ā-pā **nūr** olsa istemem (Kānî Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [nūr]

Sāķī ne dem ki sāğar-ı şahbāyı ṭoldurur /Ḥūrşīd şān ki **nūr** ile ayı ṭoldurur (Kānî Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [nūr, -ı]

Tīr-i müjesi sehm-i sa‘ādetden atılmış /Kendiye tecellīkede ammā oḳı **nürd** (Kānî Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [nürd, -dı]

nūr ismin: Âlemleri nurlandıran, dilediğine nur eden, nur olan sıfatını.

İlāhī meş‘al-i rāh-ı hüdā it baña **Nūr ismin** /Ni‘am perverdeñe sen mücib-i şükr it şēkür ismin (Kānî Divanı, Gazel 135, Mısra 1). [nūr ismin]

nūr-ı başār: Göz nuru (Sevgili).

Ey **nūr-ı başār** dīde-i cānum seni gözler /Nūr-ı nıgeh-i şu'le-feşānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [nūr-ı başār]

nūr-ı cebhe-i şeref: Şerefin yüz nuru, aydınlığı.

Ey **nūr-ı cebhe-i şeref** ey dürr-i her şadef /Ey pertev-i dü-dīde şifālarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 5). [nūr-ı cebhe-i şeref]

nūr-ı nıgeh-i şu'le-feşān: Işık saçan gözün nuru, parıltısı.

Ey nūr-ı başār dīde-i cānum seni gözler /**Nūr-ı nıgeh-i şu'le-feşānum** seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [nūr-ı nıgeh-i şu'le-feşānum, -um]

nūş it-: 1. İçmek, yudumlamak.

Sırrumda āyet ü tenezzül oḡunmada /Kim **nūş iderse** ḡatre meyümden şifām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [nūş iderse, -erse]

2. İçmek. (Öpmek).

Der-āḡūs eyleyüp ḡoḡdum yañaḡın cām-ı ḡāb içre /Didi raḡm eyleyüp **nūş it** lebüm ammā neden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 4). [nūş it]

nūş ḡıl-: İçmek.

Bir cāmı **nūş ḡıl** ki meyi bī-ḡumār ola /Bir cāme gey ki külfet ü dāmānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 5). [nūş ḡıl]

nūş-ı cām-ı ser-nügünümde eyle-: I. Bahtsızlık kadehinden içmek. II. Ters dönmüş kadehten içmek. (nasipsizlik)

Tehī maḡzam Felāḡun ḡan ider ammā beni herkes /Ümīd-i neş'e eyler nūş-ı cām-ı ser-nügünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 14). [nūş-ı cām-ı ser-nügünümde eyler, -r]

nūş-ı mey-i ḡül-ḡünü: Gül renkli şarabı içmek. .

Nūş-ı mey-i ḡül-ḡünü leb-i cāma ḡuyurma /Būs-ı leb-i yār it fem-i ḡül-fāma ḡuyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 1). [nūş-ı mey-i ḡül-ḡünü]

nūş-ı meyi pey-der-peye düş-: (Sevgiliyle) Ardı ardına şarap içmeye başlamak.

Müjde saña Kānī o lebi hem-ḡü la'l-i yār /Yārānla **nūş-ı meyi pey-der-peye düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 16). [nūş-ı meyi pey-der-peye düşdi, -di]

nüfus-ı kām: Maksatların nüfusu, sayısı.

Nüfus-ı kām ile kıble'l-hisāb olmak gerek āgāh /Eserler vakflarda rakme-i maṭrūḥdandır hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 7). [nüfus-ı kām]

nüh felek: Dokuz gök.

Çıkdı feryād u figānum giderek **nüh felege** /Daḥı bir vuşlat için ol yüzi māhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 3). [nüh felege, -e]

nükte-i ḥafî: Gizli manalı zarif söz.

Her zerre bir defîne her kuvve bir ḥazîne /Ol **nükte-i ḥafî** ne vîrāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [nükte-i ḥafî]

nükte-i zamîr-şikār: Gönül avlayan ince zarif mana.

Añlamayup gider mi mezāyā-yı vaşl-ı yār /Ol **nükte-i zamîr-şikāra** varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [nükte-i zamîr-şikāra, -a]

nükte-nā-fehmān: Nükte bilmeyenler. İnce manayı anlayamayanlar.

İntihāb için konulmuş noktadır levḥ-i dile /Nükte nā-fehmān anı Kānî şanurlar gerçi dāğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 16). [nükte-nā-fehmān]

nümāyān ol-: Görünmek, açığa çıkmak.

Açıldı bāb-ı rahmet gitdi ğam gözden şehāb-āsā /**Nümāyān oldı** āsār-ı sa'adet āftāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 2). [nümāyān oldı, -dı]

nümāyiş vir-: Kendini beğendirmeye çalışmak. Gösteriş yapmak.

Ben ıışık ile virmişdüm o mağfūra nümāyiş /Ol bilmedi kıdrin yine taşlarla döğündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 13). [nümāyiş virmişdüm, -mişdüm]

nüşha: Kitap.

Şehvet ol mertebe itmiş ki ihāta ḥalkı /Okınur **nüşha** mı var nāme-i bāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [nüşha]

nüşha-i erjeng-i vedā': Ayrılık mecmuasındaki suretler. Erjeng: Meşhur ressam Mani'nin yaptığı resimleri ihtiva eden mecmua.

Olsa şüretger eger bûkalemün gösteremez /Baña gösterdigini **nüşha-i Erjeng-i vedā'** (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 12). [nüşha-i erjeng-i vedā']

nüşha-i şîr': Şiir kitabı.

Nüşha-i şî're nedür cā'ize dirseñ el'ān /Görmedüm şüret-i taḥşinde pāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 17). [nüşha-i şî're, -e]

nüzül': İnmek (Yağmur ve kar tanelerinin yeryüzüne ulaşması).

Kibāruñ rüy-ı serdin mevsim-i iḳbâlde 'afv it /Meh-i temmūzda berfūñ **nüzüli** ṭāğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [nüzüli, -i]

o: Üçüncü teklik şahıs zamiri.

1. Sevgili.

Eyler **o** hükmi ḥuşk u tere baḥr u berre hep /Li'llāh āh-ı ḥuşku ya çeşm-i teri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 11). [o]

Bir demdür o māhuñ yine meyli neye düşdi /Bilmezdi **o** dem zevḳini bilmem neye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 2). [o]

Ben anuñ iderdüm ğam-ı 'ıḣḣı ile hey hey /Şimdi **o** da bir tāze-reviş hey heye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [o]

Ḥayretle hemān üstüme dil-ber düşeyazdı /Ben hergiz inanmadum **o** daḣı düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 2). [o]

Mümkin mi āb āteş ile itsün imtizāc /Ben şu gibi mülāyim efendi **o** āteşī (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [o]

Ṭaḣmış miyānına **o** zerīn ḥaṇçerin gelür /Ṭiğ-i nigāhı dilleri delmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [o]

2. Herhangi biri.

Vaşluñuñ naḳdini gösterme meded ağıyāra /Kāle-i vaşluñı hep **o** götürür bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 4). [o]

O kim evvel olur şāne-zen-i ğisūyı isti'dād /Misāl-i sünbül-i ter-şaç olmaz añladuḣ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 5). [o]

o: O, işaret zamiri.

1. Sevgiliyi görme isteği.

Ġamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde /O olsun bāri Şu köhne bahāri yıl geçer görmem (Kānî Divanı, Gazel 119, Mısra 22). [o]

2. Yanağının gülü.

Gül-i ruhsāruñ idi behçet-i cān u dil-i zārum /O dağı Şimdi oldı gözde ħār ol gitdi ben ħaldum (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [o]

3. AŞk sofrası.

Sofra-i ışka elüñ Şunma Şağın /O degüldür senüñ ađzuñ aşı (Kānî Divanı, Gazel 220, Mısra 8). [o]

4. Şişe.

Zinhār atmasun tıpayı ħüm gibi **o da** /Sāķi bir ihtimāmlıca birke Şişeyi (Kānî Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [oda, -da]

5. Hikmet.

Keş ister **o** ırfān-ı Őevāhidle bulunmaz /Ehl-i ħikemüñ pāları çüpīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 9). [o]

6. Zahir olay Şey.

Zāhirle iş olmaz ki iŐüñ bāđını vardur /Toğursa inanma ki **o** ınnīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 28). [o]

o: O, işaret sıfatı.

ĶoñŐu kapusı eylediler Őerĥa-i dađuñ /Āhū-beçe-i nāz **o** cīrānumı gördüm (Kānî Divanı, Gazel 129, Mısra 4). [o]

Gerçi ħandīl-i maĥārīb ħılu olmaz cenī /Ķala mı bī-nür **o** rüşen-tıynetüñ pervānesi (Kānî Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [o]

Zerre olurdım **o** mihre ħāksārumdur dise /Ĥāk-pā olurdım ammā ki ħubārumdur dise (Kānî Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [o]

Derün u sīnede çün dağ u Őerĥa yok Şüfi /O ħalĥasuz rezesüz köhne bābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [o]

Arkasında **o** bütüñ zevĥ u Őafādur mağlab /Līk maĥcüb oluram kendüye bār oldıguma (Kānî Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [o]

O Türk-beççeye söz mi geçer nezāket ile /Bir iki lafz-ı fuzulāna ħaldı ħayrı ħalan (Kānî Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [o]

Bir demdür **o** māhuñ yine meyli neye düşdi /Bilmezdi o dem zevĥini bilmem neye düşdi (Kānî Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [o]

Kānī bu ħazel olsa sezā yāra hediyye /Me`mül **o** perīden dağı taĥsīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 30). [o]

Göñül mu‘âvedet-i gurbeti revâ görmez /O cân-pâresine cân tek armağân mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 30). [o]

Çadeh der-kef nigeht mestâne sîne münkeşif tâ nâf /Bu Kânî sevmesün n’itsün o fettân-ı dil-âşübı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [o]

Bir kez seni sersem o ser-i şuffe-i vaşla /Biñ gamla ser-i ‘aşıkuñ olmaz idi sersem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [o]

Dâmen gibi varur şokılursın miyânına /Kânî o şüh-tünd-reve peş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 10). [o]

Bir kerre alur gözle meger bakmışam eyvâh /Hâlâ o bağışlar baña pür-kîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 20). [o]

Emsem lebüni öpsem o gerdâni didüm ben /Güldi didi ihsân yeri der-hîndür em mâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [o]

O hâlûñ zîr-i gîsüdan zühürı vaşlı müş’irdür /Sa‘âdet ahterinüñ yümnü zâhirdür tülü‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [o]

Nedür ol nâz u cilve dil-berân-ı ser-keşânlarda /O şîve var mıdur şimşâd u ‘ar‘arda yabânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [o]

O kaymak gibi ten hoşka ağızla şîr-i reng-endâm /Dil-i bî-süda ihţâr itdi geşt-i deşt-i Eyyübı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 5). [o]

Gül anuñ gönçesi gönçe lebinüñ rencesidür /Ne kadar medh iderseñ de o gül-rü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 12). [o]

Hayli ‘uşşâk koğu aldı senüñ zülfünden /Koğdılar gayri o koğmışları bu bû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 22). [o]

Erbâb-ı riyâ beñzer o câme-şüya /Çor bātınını zâhir-i kisvet yaykar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 9). [o]

Hayyâf-ı gânze kâle-i cânı keser biçer /Bilmez amân o şüh amâni keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [o]

Kânî seni o ‘arbede-cü imtiñân idüp /Mużtarr şad-ğavâdis ü gavğa ider şağın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 11). [o]

O şâh-bâza tuzakdur bu halka-i tevñîd /Nedür bu hod-menişânda olan yalan tolan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 17). [o]

Çîn-i sihr-pây nigâh germile başmış o şüh /Sîne-i gül çatlamış yer yer şikest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 7). [o]

Bir kez şarınca sîneme ol sîm sîneyi /İtdi o şüh mâ-melekim hep müşâdere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [o]

Mânend-i sâmirî viremez rûh fitneye /Hiç itmesün rakîb o bütle müsâmere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [o]

Yuvalanmağ senüñ haddüñ mi şâh-ı Sidrede ey zâğ /O ‘Anka-beççe-i pür-nâz yavrılar yuvalarda

Artar o kıaddi nâr u nemden kıumâş-ı şabr /Kendüsine nigâhı kalanı keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 3). [o]

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /Hâlüm neden perîşân hîç şâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [o]

Eşk eşmesi pek çağlağan ammâ neme lâzım /Çün ben o akıñdıda hele çağlara düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 128, Mısra 8). [o]

Hezârân faşlı hezâr âşinâ olur ammâ /O bülbülü görürüz bir dağı bahâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 14). [o]

Âdemî-zâddur ammâ ki perî-zâd da dirüm /Beni ol vâdîlere hep o melek-hû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 18). [o]

Öpmek dilemişdüm yañağın mest iken ammâ /Bilmem geçilür mi o yaña tîg-i nigehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [o]

Ebyât-ı zülf ü hağla girüp Kâniyâ söze /Şeb tâ seher o mâh ile itdük müşâ‘are (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [o]

Müjde saña Kânî o lebi hem-çü la‘l-i yâr /Yârânla nüş-ı meyi pey-der-peye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 15). [o]

Sen az mı şanursın o mezârüñ şühedâsın /Ol tîr-i müje Kânî cihânuñ çokın urdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 11). [o]

‘Âşıklarını öldüre öldüre o âfet /Evşâfını ser-defter-i ‘âşık-küşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 3). [o]

Kânî niçe olmasun o çâr ebrüya mâ‘il /Vefk-i varak-ı hüsnî felek dört köşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 11). [o]

Şeb-ârâ olsa yek-çeşm olmasa hâtır-şinâs olsa /O mâh-ı nev-hağa teşbîh iderdüm mihr-i gerdünü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [o]

Amân zamân virürse o bî-amân virmez /O bî-amân felekde amân zamân mı kıodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 15). [o]

Amân zamân virürse o bî-amân virmez /O bî-amân felekde amân zamân mı kıodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 16). [o]

Nîrân-ı ğam gönülde midür bende sende mi /Yoğsa şerâr-ı âh o külhanda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [o]

Ne mümkindür o hünîdeñ şikâyet eyleye Kânî /Şikâyetler yine varsa dil-i mecrühdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 13). [o]

Rağam-ı dâğ hayâl-i hâlîdür bu şerhalar cedvel /Şerefle kıonmuş o hâlî vaşat o fâklardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [o]

Rakam-ı dāğ hayāl-i hālīdür bu şerhalar cedvel /Şerefle konmuş o hālī vaşat o faklardır hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [o]

O halka halka zülfi müşg-bü ol ‘ukde-i gīsū /Kurulmuş Kāni-i nā-çarı şayda faklardır hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [o]

Şam-ı firkat-ı dem eyyām-ı vişāl it gice geç /Şafağ-āsā o karanlıkda var al it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [o]

Pāsbān ol ser-i kūyuñda o māhuñ Kānī /Şu zemīnde dil-i hūrşīdi misāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [o]

Dil dirler idi kanı şıcağ ber olacağdı /Eyvāh o ğam-h‘arı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [o]

Efkāruñ ile eglenür idüm gice gündüz /Şimdi ben o efkārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [o]

Ağyārı da görsem seni der-hāṭır iderdüm /Cānā hem o ağyārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 12). [o]

Kāni mi ne dirlerdi kühen bendelerüñden /Hālā o dil o kārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 20). [o]

Kāni mi ne dirlerdi kühen bendelerüñden /Hālā o dil o kārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 20). [o]

Emdürmiş ise sīne vü pistānuñ ‘aşıka /Bi’llāh o farṭ-ı cūd yine bir mekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [o]

Cām-ı firākuñı çekeli çekdirüp gider /‘Aşığ o cezbe ile ‘acāyib çekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 8). [o]

Pek de heves gerekmeze şevkuñ pekitmege /Fi’l-aşl o yerlü göklü fidāndur pekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [o]

Toḥm-ı maḥabbet ekdi o hāl-i siyeh dile /Bīḥ ü büni ṭutarsa o yüzden ekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [o]

Toḥm-ı maḥabbet ekdi o hāl-i siyeh dile /Bīḥ ü büni ṭutarsa o yüzden ekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [o]

Ayrılmanuñ göñül niçe ser-riştesin bulur /Kānī o riştenüñ ucı dil-bestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 18). [o]

O āb u tāb-ı hüsni seyr idüp berḳ-i bahār-āsā /Şihāb-ı berḳ peyker-bār-ı ebr-i şu‘le-bār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 11). [o]

O kadd ü kāmēt ile sen cemālūñ ‘arz kılduğca /Göñül Mañşūr-āsā ṭurma ber-bālā-yı dār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 13). [o]

O yaluñ yüzli āfet şu gibi aḳduğca gülzāra /Miyān-ı āb u āteşdür yeri Kānī yanar ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 17). [o]

Ma'şûkdan gelür taleb-i vaşla ārzü /Kānī o şûh vaşlını hep istemek diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 14). [o]

O dem ki kıara haberlerle haţı-ı yār gelür /Bahār u sebzeyi alma dile ğubār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 1). [o]

Görüp o gül-bedeni āh u zār iden bir mi /Bu ğülsitāna benüm gibiler hezār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 3). [o]

Şikeste-bāl görüp mürĝ-i cānum ey Kānī /O yār nāz ile gelmiş dimiş şikār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 16). [o]

Eglenürdi dil-i zārum naĝam-ı bülbül ile /Ĝülşenümden o gül-i ter de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 12). [o]

O bezmgehde ki māverd oduna ğaml olunur /Bahā-yı cevher her cins dūna ğaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 1). [o]

Eşküm o şûhı görse yolında sebīl olur /Hürşīd öñünde necm-i Süreyyā sefl̄ olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [o]

Şaĝha-i çehre-i pākizesi tefsīr-i 'uyūn /'Aks-i müjĝānum o tefsīre 'aceb mıştardur (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [o]

Lebi ğülnār o bütüñ ğabĝabı sīb-i terdür /Sīne vü nāfesi ayvā diyecek yerlerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [o]

Berī o rütbeyüz esbābdan ki ey Kānī /Tevekkül ile daĝı ittiĝādimuz yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [o]

Her cān zi ins ü cān degül ol feyze müsta'id /İllā o cān ki cānla her-cāyı ŧoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 10). [o]

Kānī o ay çehrelü ħurşīd behrelü /Niçün ğazabla aĝzına ayı ŧoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 11). [o]

Üstüme at sürer oldı o sipāhī-zāde /Şeh-levendüm bunu tā 'arşa-i maĝşer mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [o]

Kānī olur āzāde ser-i minnet-i dü-nān /O kimseye Allāh ki sa'ādet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [o]

Kāniyā cān u dehānı o 'adīmü'l-meselüñ /Noĝta-i şekk mi süveydā mı haţı-ı 'ayb mıdur (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 9). [o]

Bilmem nedür tefāvüt-i nāz iltifātdan /Degmez o şûh ğaţıruma bir zamān deĝer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [o]

Bir var ise başı ğöge deĝmiş cefāda da /Ben görmedüm velī o ğad-i serv-sān deĝer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [o]

Vuşlat metā'ınuñ deĝerin bilmiyor hele /Ĝaţırlara o şûh deĝer ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [o]

Girmiş hayāle bilmez iken ben muḥabbeti /Almış o düzd cānı meger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 10). [o]

Cānum da tenüm de saña ḥayrān saña ḳurbān /İtmezseñ o aġyārı fedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 14). [o]

Aç sīneñi görünsün o āyīne-i ṭılsım /Yum gözlerüñ açılmasun ol daḥmegāh-ı nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 11). [o]

Kānî o hoş girişmeler ol hoş çıkindılar / İtdi beni esīr-i telāş ol ġarīm-i nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 13). [o]

Sevdāsı sardı ‘aşıḳ-ı zāruñ o perçeme /Gerçekden olsa şāh-ı diyār-ı fes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [o]

Oldı ayāḳ baġı bize ḥaylūlet-i şitā /Bilmem o semte Kānî bahāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [o]

Niçe dil-mürde olmaz şūret-i ten-zinde de insān /Küser ‘uşşāḳına o āfet-i cān bir zamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [o]

Ḥayāl-i sīne-i sīmīn senāmuñ sīneden çıkmaz /O sāde-dil ne sīne cevher-i āyīneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [o]

Libās-ı rızḳ ġāyet bol bulamadı gerek ḥayyāt /O ḥarvānī-i ḥar-vār var her peşmīneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [o]

O rāy-ı rāyet-i Hindusitān-ı kişver-i ḥüsne /Amān şad el-amān rāy el-amān dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 5). [o]

Dadanmışdur o gül-ḳand-i s(i)tīġnāya biraz eyyām /Ki ben semm-i helāhilde eger yersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 11). [o]

Er oġlı er aġızdan fehm ider sırr-ı şebistānı /O zen-ṭıynet bu şeb bezme eger ersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 34). [o]

O āfet küsdi gitdi Kānî-i bī-çāreye şimdi /Dil-i dīvāneyi ardınca göndersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 35). [o]

Zinde eyler o dü-leb mürde-i şad-sāleyide /Ten-i dil-mürdede cān bir var imiş bir yoġ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 9). [o]

Bā lebüñ bāsı o müşgin ḥāl-i zībā noḳtası /Ey elif ḳad ne şanur yabāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 13). [o]

Bu günlerde ḥazer it geçme Kānî semt-i dil-berden /Seni ġamz eylemiş aġyār o bī-raḥme yamāñ geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [o]

Görinür āyīne-i dilde yine jeng-i vedā‘ /Ḳorḳaram itdi o āyīne-ruḥ āheng-i vedā‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 2). [o]

Virirdi bir söz ile cānını saña ‘aşıḳ /Ne var o ġamze-i ḥun-rīz arada ḳan idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 6). [o]

O gül-ruḥ esb-i nāz üzre piyāde ben niyāz-āmir /Şeh-i satranca döndi ḳur'a-i nerdüm niçün küsdüñ
(Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 19). [o]

Der-i nigāra varılmaz efendi gözlemeden /Peşin o dergehe varmağa istiḥāre gerek (Kânî Divanı, Gazel
107, Mısra 4). [o]

O gülşen kim hemîşe bâğbānı Ḥazret-i Ḥaḳḳdur /Anuñ gül gonçesi bi'llāh şolmaz añladuḳ bildük (Kânî
Divanı, Gazel 110, Mısra 3). [o]

O gül kim Ḥazret-i Ḥaḳḳ reng ü bü virmiş aña ey dil /Dimāguñda şadāḳatsüz ḳoçulmaz añladuḳ bildük
(Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [o]

Kerāmet tācı her bir başa lāyık mı degül Kānî /O tāc-ı mekremet her başa olmaz añladuḳ bildük (Kânî
Divanı, Gazel 110, Mısra 14). [o]

Kānî şaḳın o şūr-ı ḥired-süzden ki ḥiç /Ḥāl-i tebāḥ-ı 'āşıkınuñ āgehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra
13). [o]

Gördüm Saḳız kızını yañaḳlar kızıl kızıl /Gözler siyeh o la'f dudaḳlar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113,
Mısra 2). [o]

Olur pür-ḥün dü-dīdem hem-çü sāḡar dil-berüm ańsam /Kelef baḡlar dü-ruḥsārum o māḥ-ı enverüm
ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 2). [o]

Tā yek-ḳademe inmeyicek süllem-i nāzı /Zīr-i ḳademinde o bütüñ minbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel
120, Mısra 8). [o]

Raḳīb de ḡam-ı fikr-i vişāle ḫalmışdur /Göñül birisi de sensin hem o fikire ḫalan (Kânî Divanı, Gazel 139,
Mısra 16). [o]

İsterem āyīne-i cān u dil olsun sır-nümā /Līk o sırrı cevher-i cāna ḡubār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel
162, Mısra 12). [o]

Rāhī olacaḳsın o yola bir gün olacaḳ /Evvel ola gör rāhı o şeh-rāhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra
3). [o]

Ḡam-ı hicrānı sessizden gelür teklīfsiz ammā /O āfet ḥod-be-ḥod gelmez saña āvāz-ı pā umma (Kânî
Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [o]

Müslimānāne belā olmadığı ḳāfidür /Müslimān ol dime ḡafletle o kāfir-kīşe (Kânî Divanı, Gazel 168,
Mısra 10). [o]

Kāniyā 'ışk ile yanmağa bir çāre ara /O zebānī-beçenüñ ḳartı ne nev-resi ne (Kânî Divanı, Gazel 169,
Mısra 10). [o]

Ben 'ışk ile virmişdüm o maḡfura nümāyiş /Ol bilmedi ḳadrin yine ḫaşlarla döḡündi (Kânî Divanı, Gazel
205, Mısra 13). [o]

Belüm büküldi o ebrüdan olmadum ber-kām /Kepāze eylemedük tīr mi kemān mı ḳodı (Kânî Divanı,
Gazel 208, Mısra 7). [o]

Kimin menākib-i şevḳe kimini düş-ı dile /Ḡamın o āfet-i 'uşşāḳ-küş yabān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel
208, Mısra 28). [o]

Sāde-rūluḡda lebin emme muḡāl iken **o** ūḡ /Kāniyā ḡaḡ gelicek ‘āūıḡı bī-zār itdi (Kānî Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [o]

Raḡīb-i rû-siyaha āḡ der-be-der ḡalası /Gelür **o** ūfi ḡaḡuñdan senüñ ḡomuz ḡalası (Kānî Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [o]

Çekmem dime ḡahrın degerin añla **o** ūḡuñ /Degmez mi ūanursın bu ḡadar nāza deger çek (Kānî Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [o]

O kim taḡdīr ezelde ḡüsnin anuñ bī-zevāl itmiş /Öñünde sām da esse bozulmaz añladuḡ bildük (Kānî Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [o]

Māḡ-ı maḡsūf-veū alsun ele cām ḡahve /Devr-i meclisde **o** ḡürūid-i dıraḡūan yürisün (Kānî Divanı, Gazel 140, Mısra 4). [o]

o deñlü: O ölçüde (Çok fazla).

Fütür **o deñlü** var Kānīde kim tenūūte meyl itsem /Ne dārü kārger ne benc ü ne afyon ne ḡab yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [o deñlü]

O deñlü ḡasretüñle künc-i ḡamda olmuūam bī-tāb /Niyāza ḡudretüm ḡalmaz elünden el-amān gelmez (Kānî Divanı, Gazel 79, Mısra 3). [o deñlü]

O deñlü bī-amāndur ḡamze-i bī-raḡm u ḡün-rīzi /Dil-i mecrūhumuñ ben meyyitin sersem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 27). [o deñlü]

o rütbe: O derece, (çok fazla anlamında kullanılmıştır).

O rütbe ḡalibum maḡv itdi nār-ı ūevḡ-i ‘ālem-ḡīr /Ki ḡākister miyānında ıūıldar eñserüm yoḡdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 41). [o rütbe]

ocaḡı sön-: Ailesi daḡılıp yok olmak, soyu tükenmek. (Kimsesiz kalmak.).

Sīneler bī-dāḡ diller bī-ḡam-ı ‘ıū olmasun /Sönmesün dey-māḡ-ı firḡatde ocaḡı kimsenüñ (Kānî Divanı, Gazel 111, Mısra 8). [ocaḡı sönmesün, -mesün]

oḡul uūaḡlar ḡızıl ḡızıl: I. Meyhanedeki oḡlanların, genç erkeklerin ūarap içtikleri için yanaklarının pembeleşmesi kızarması. II. Meyhanedeki oḡlanların, erkeklerin genç ve taze oldukları için yanaklarının pembe ve parlak olması.

Muḡ-beḡçe duḡt-ı rezle keū-ā-keū meyın çeküp /Pīr-i muḡanda **oḡul uūaḡlar ḡızıl ḡızıl** (Kānî Divanı, Gazel 113, Mısra 10). [oḡul uūaḡlar ḡızıl ḡızıl]

oḡūa: Sevgi, ūefkat belirtisi olarak elini bir ūeyin üzerinde yavaū yavaū gezdirmek, okūamak.

Ben āḡ iderem bād-ı seḡer zülfüñi **oḡūar** /Sen reū ile var es ūavur ol yelyele virdi (Kānî Divanı, Gazel 191, Mısra 17). [oḡūar, -r]

ok: 1. I. Savaş aleti. II. Kirpik.

Tîr-i müjesi sehm-i sa'âdetden atılmış /Kendiyse tecellîkede ammâ **okı** nürdi (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [okı, -ı]

2. Yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk.

Geçdi ol yâre beni ağıyâr zâr itmem yine /Geçse dilden gizlü biñ **ok** âşikâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [ok]

Uyğudan uyandum ki ezânlar okınurdu /Her nağme birer **ok** gibi câna toğınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 2). [ok]

okıyup üfür-: (Bir duayı okuduktan sonra dua edilen kimsenin yüzüne veya etrafa üfleme adetinden dolayı) Belli bir amaçla ayet veya dua okumak.

Dil âyet-i ıışkı okıdı şoñra üfürdi /Ser-şafha-i cân u bedeni bî-huşayazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 7). [okıdı üfürdi, -di]

okun-: 1. Okunan, söylenen.

Şehvet ol mertebe itmiş ki ihâta halkı /**Okunur** nüsha mı var nâme-i bâhdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [okınur, -ur]

2. Okunmak, öğrenilmek.

Sırrumda âyet ü tenezzül **okunmada** /Kim nüş iderse kıatre meyümden şifâm var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [okunmada, -mada]

ol-: 1. Olmak.

H'âb-âver **olmanuñ** hîç aşlın ider mi idrâk /Benden işit bu sırrı efsâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 5). [olmanuñ, -manuñ]

Mürşidüñ hem-rehüñ **olmak** gerek ey rûh-ı revân /Kendüni bedrağa-i şâh-reh-i yâr iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 7). [olmak, -mak]

Bir yemimde bul ki kıatresi feyz u kemâl ide /Bir bahre tal ki hîç bün ü pâyânı **olmaya** (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 4). [olmaya, -maya]

Bî-mâye şeyh sâlike oldıkca reh-nümâ /Hâciya dağı efkar-ı ıurbân delîl **olur** (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 4). [olur, -ur]

Fark itmeyen insân ne dimek **oldığın** eyvâh /Hayvân gelecekdür yine hayvân gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 5). [oldığın, -dığın]

Cevri-i kâhâr-ı nazmuñ **olmasa** sırrında sırr /Kâniyâ tanzîre bezl-i iktidâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 13). [olmasa, -masa]

‘Uryān ten **olmalu** beden-i rūḥ açıḡdan /Başı kıçı açıḡ gezinür cānfesistemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 15). [olmalu, -malu]

Zāhirle iş **olmaz** ki işüñ bāḡını vardur /Ṭoḡursa inanma ki o ‘innīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 27). [olmaz, -maz]

Ser-çeşme-i taḡdīrden **olduysa** şafā-yāb /İnşāf niçün şāf-derünān keder eyler (Kānî Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [olduysa, -duysa]

‘Uşşāḡ kūḡ-ı Ḳāfda **olsa** çeker ḡamuñ /Ammā döner arada çekilmez kıyās ider (Kānî Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [olsa, -sa]

Dā’im birāderine çeker ḡüsn (ü) ānda /Bintü’l-‘ineb ki vālidesinden cemīl **olur** (Kānî Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [olur, -ur]

Kānî girīve-gīr-i ‘adālet cihānda /Aḡrānına teraccüh ider bī-‘adīl **olur** (Kānî Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [olur, -ur]

Yüzüm rengīni ḡül-ḡande-i āmālda sādur /Sözüm her çend rengīn **olsa** istiḡsāna ḡasretdür (Kānî Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [olsa, -sa]

Şevḡden ḡün-germ ü dil-nerm **olmaduḡca** Kāniyā /Serd-i dil bu bezm-i germ-ā-germde şā’iḡ midür (Kānî Divanı, Gazel 59, Mısra 15). [olmaduḡca, -maduḡca]

‘Aḡılkārı degüldür ‘ışḡ Eflāṭūn da **olsañ** /Biraz Mecnūnca eṭvārlar ister deli ister (Kānî Divanı, Gazel 65, Mısra 7). [olsañ, -sañ]

Eli ehlerinden al kim tā ola ḡāşşiyeti zāhir /Vezāret mührü dest-i düzde girmekle vezīr **olmaz** (Kānî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [olmaz, -maz]

Rāşide eger olsa riyā mu‘teber olmaz /Āhenksiz **olduḡ** da şadā ḡiç çekilmez (Kānî Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [olduḡ, -duḡ]

ḡül-bün-ṡırāz-ı ḡüsn **olalı** ḡonçe-i femi /‘Āşıḡlara açılmadı bir an efendimüz (Kānî Divanı, Gazel 71, Mısra 11). [olalı, -alı]

Sevdāsı sardı ‘āşıḡ-ı zāruñ o perçeme /Gerçekden **olsa** şāḡ-ı diyār-ı fes istemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 6). [olsa, -sa]

Semt-i derīçe bend-i nigāra varır mıyuz /Bir gün **olur** mı dergeḡ-i yāra varır mıyuz (Kānî Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [olur, -ur]

ḡayālūñ sīnede ey rūḡ-ı ‘ālem bir zamān çıḡmaz /Pezīrā-yı fenā **olmazsa** cism elbette cān çıḡmaz (Kānî Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [olmazsa, -mazsa]

Ne deñlü taş baḡırlu **olsa** itmez nā-ḡehān teklīf /Mü’ezzinler menāre ḡiç bī-vaḡt ezān çıḡmaz (Kānî Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [olsa, -sa]

Hüner da’vāsın eylerse ne ḡam her sifle-i bī-hüş /Şadā eفزün-ter **oldıḡı** ma’lüm olsa mīnā-büş (Kānî Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [oldıḡı, -dıḡı]

ḡulḡı hep sābit-ḡadem olsun diyen her kārda /**Olmasun** mānende-i devr-i felek kendü dönek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 8). [olmasun, -masun]

O kim evvel olur şâne-zen-i gīsūyī isti‘dād /Misāl-i sünbül-i ter-şaç **olmaz** añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [olmaz, -maz]

Sīneler bī-dāğ diller bī-ğam-ı ‘ışk **olmasun** /Sönmesün dey-māh-ı firqatde ocağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [olmasun, -masun]

Sāye-i pervāneden olur remīde Kāniyā /Vaḥşet-ābād **olmasun** künc-i ferāğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 18). [olmasun, -masun]

Gül-i ruḥsāruñ idi behçet-i cān u dil-i zārum /O daḥı şimdi **oldı** gözde ḥār ol gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [oldı, -dı]

Ġamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde /O **olsun** bāri şu köhne bahārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 22). [olsun, -sun]

Bir dem mi **olur** ḳan yudup sāğara dönmem /Bir laḥza mı var ḥālūñ añup ‘anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [olur, -ur]

Mülk-i istiğnāda hemvāre Süleymān **olmayan** /Maşlaḥat-fermāy-ı mār u mūr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [olmayan, -mayan]

Senden özge dil-rübāyı ḥūr **olsa** istemem /Āftāb-āsā ser-ā-pā nūr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [olsa, -sa]

Senden özge dil-rübāyı ḥūr olsa istemem /Āftāb-āsā ser-ā-pā nūr **olsa** istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [olsa, -sa]

Ḳaynamaduḳca çi nā-ḳā‘r-yāb-ı şevḳden /Giry-e-i nā-gehle çeşmüm kūr **olsa** istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 6). [olsa, -sa]

Mülk-i istiğnāda hemvāre Süleymān olmayan /Maşlaḥat-fermāy-ı mār u mūr **olsa** istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 8). [olsa, -sa]

Bir kez seni sersem o ser-i şuffe-i vaşla /Biñ ḡamla ser-i ‘aşıḳuñ **olmaz** idi sersem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [olmaz, -maz]

Bir gün mi geçer ki seni zıkr itmeye Kānī /Bir dem mi **olur** şevḳüñ ile eylemesün dem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 12). [olur, -ur]

Dime hergiz bu uzun bu ḳışa ta‘dīl-i erkān it /Ki ne ṭul-i emel ne himmet-i kūtāhla **ol** sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [ol]

Kānī ki cevher-i felegüñ dāverī **ola** /Pertev gedāsı şa‘şa‘a-i ḥāverī **ola** (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 1). [ola, -a]

Hīç var mı kā‘inātda baḳ gitme derin /Allāh derinden özge anuñ bir deri **ola** (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [ola, -a]

Eyler o ḥükmi ḥuşk u tere baḥr u berre hep /Li’llāh āh-ı ḥuşku ya çeşm-i teri **ola** (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 12). [ola, -a]

Cānā güzel **olursa** baña sen gibi olsa /‘Āşıkda olursa saña hep ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [olursa, -ursa]

Cānā güzel olursa baña sen gibi olsa /[‘]Āşıkda **olursa** saña hep ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [olursa, -ursa]

Yıkar bir hamlende zîr-i temelden dil-berân elbet /Binâ-yı şabr-ı ‘âşık üstüvâr **olmaz** bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [olmaz, -maz]

Temîz aşhâbı zevk-ı hâl ile hoş-hâldür her vaqt /Çü ibnü’l-vaqt vaqf-ı intizâr **olmaz** bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [olmaz, -maz]

Ġābe-i ğayba mülâşık gerek etrâfı dilüñ /**Olamaz** me’sede-i sırr-ı kazâ her bîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 6). [olamaz, -amaz]

Ġıred-i ħorde-şinâsa **olamaz** kes rehber /Hîç muhtâc mı fetvâya fütüvvet-pîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [olamaz, -amaz]

Müslimānâne belâ **olmadığı** kâfidür /Müslimân ol dime ğafletle o kâfir-kîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 9). [olmadığı, -madığı]

Bir cāmı nüş kıl ki meyi bî-ħumâr **ola** /Bir cāme gey ki külfet ü dāmāni olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 5). [ola, -a]

Bir cāmı nüş kıl ki meyi bî-ħumâr **ola** /Bir cāme gey ki külfet ü dāmāni **olmaya** (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 6). [olmaya, -maya]

İnkâr ider mi küfr-sivâ oldığın kemâl /Kānî meger ki münkirüñ ĩmāni **olmaya** (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 10). [olmaya, -maya]

Ne ma’cün **olduğün** ma’lüm oldı ey raĥîk-i ‘Adn /Devâ-yı kâziyu’l-ħacâti gördüm ben devâlarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [olduğün, -dığün]

Şem’-i bezm-i şu’legâh-ı vaĥdetüñ pervānesi /**Olmaz** ey dil kârgâh-ı ĥikmetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 2). [olmaz, -maz]

Ķonmasa fânüs-ı himmet fark-ı şem’-i devlete /**Olmaz** elbet meclis-i ünsiyetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 14). [olmaz, -maz]

Ben **olmuşdum** ĥarâb-ender-ĥarâb neş’e-i şevkuñ /Sen olmaduñ mı ĥ’âb-ı nâzdan āĝâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 7). [olmuşdum, -muşdum]

Kānî niçe **olmasun** o çâr ebrüya mâ’il /Vefk-i varak-ı ĥüsni felek dört köşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 11). [olmasun, -masun]

Gâh germ ü gâh serd **oldığı** bulmuşdur şuyuc /Ķaydlardan şu siyeh-baĥt âh da ĥurtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [oldığı, -dığı]

Ķāle rabbî zehheba’llāhu cemî’an ve lecâ /Ķadr-ĥ’âh **olmaya** Kānîye günâhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 22). [olmaya, -maya]

Şeb-ārâ **olsa** yek-çeşm olmasa ĥâtır-şinâs olsa /O mäh-ı nev-ĥaĥta teşbîh iderdüm mihr-i gerdüni (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [olsa, -sa]

Şeb-ārâ olsa yek-çeşm olmasa ĥâtır-şinâs **olsa** /O mäh-ı nev-ĥaĥta teşbîh iderdüm mihr-i gerdüni (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [olsa, -sa]

Velî inşâ-i menşûri bırakma zü'l-cenâheyn **ol** /Şikâr it soñra nesr-i tã'ir-i gerdün-ı gerdânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 11). [ol]

Taħalluş itmek isterseñ sözüñ hüşni yeter maħlaş /Miyân-ı ehl-i dilde **olsa** da baħş-ı suħandânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 16). [olsa, -sa]

Yed-i beyzâ da **olsa** pây-ı ħumda baña el virmez /Yetiş bir ayak evvel ħasret-i dîdârıñam sâķî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 5). [olsa, -sa]

Eşk-i gül-günuma itme taķlîd /La'l **olur** mı a münâfîķ aşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 4). [olur, -ur]

2. Geçirmek, yaşamak.

Ėam-ı ağyâr u fikr-i yâr idi cân yoldaşum 'umrâ /Benümle **olmadı** bir laħza yâr ol gitdi ben ħaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 14). [olmadı, -madı]

3. Bulunmak, var olmak.

Tenâfür ehl-i 'irfânıyla zâhid sen de inşâf it /Cenâbuñda **olan** sîmâ-yı cevñ yeb-rühdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [olan, -an]

Dil dirler idi ħanı şıcaķ ber **olacaķdı** /Eyvâh o Ėam-ĥ'ârı yitürdüm bulamam ĥîĥ (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [olacaķdı, -acaķdı]

Bir derde düş ki ĥâcib ü derbânı **olmaya** /Bir derde düş ki ĥâcet ü dermânı **olmaya** (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 1). [olmaya, -maya]

4. Uygun olmak, yakışmak.

Kerâmet tâcı her bir başa lâyıķ mı degül Kânî /O tâc-ı mekremet her başa **olmaz** añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 14). [olmaz, -maz]

5. Olmak. (Beraberinde yanında olmak).

Żarar gelmez kişiyeye kendü cinsinden kim olsa da /Ėilâf-ı cinsi ħo akrânla eşbâhla **ol** sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [ol]

Ser-i kūyuñda **olurdım** rızâñ olsaydı dâ'im ben /Ve-lâkin ol ser-i kūda ne çâre bir yerüm yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [olurdım, -urdım]

Gel ey ĥâdi-i râh-ı 'ışķ gitme Ėayrı bir semte /Biraz da himmet eyle Kânî-i güm-râhla **ol** sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 12). [ol]

Ol ibn-i vaķit kim **ola** dânişver-i her-ĥâl /Taķlîd-i reh ü resm-i şî'âr-ı peder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [ola, -a]

ol: İşaret zamiri.

1. Can

Ėaķıruñ neyle muţayyeb olur ey âfet-i cân /Cân ise maţlab eger **ol** daĥı der-ceyb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 4). [ol]

2. Aza kanaat etmek.

Mā'îl olma cāme-i cāha gönül sıkletlidir /Hırka-i fakrı libās it işte **ol** hıffetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 2). [ol]

3. Selam beklemek.

Kāniyā yārān ile ülfetden eyle ihtirāz /Muntazır olma selāma **ol** dahı minnetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [ol]

4. Bir şeyin varlığını inkar etme ve doğruluğunu kanıtlama.

Nefy ü isbāt ki tevḥîd-i ḥaḳîki **oldur** /Eyler ol sırrı beyān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 19). [oldur, -dur]

5. Feryat.

Çı kardum tā Hüseyniyye biraz eyyām efgānı /Muḥayyer oldı vuşlatda karar **ol** gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 16). [ol]

6. Ar namus endişesi.

Sañā 'āşık degülken 'ār u nāmus idi endişem /Hebā oldı sevelden neng ü 'ār **ol** gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [ol]

7. Adalet kavrmının güvenilir anlamı.

Ma'ni-i mu'teber-i lafz-ı 'adalet **oldur** /Çiyenür ḳalmaya ayaklara rāhdan ḡayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 9). [oldur, -dur]

8. Yanağının gülü.

Gül-i ruḥsāruñ idi behçet-i cān u dil-i zārum /O dahı şimdi oldı gözde ḥār **ol** gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [ol]

9. Bade

Bādeyi virme şusuz baña ki **ol** şu götürür /Zülfüñi baña ḳoḳutma çealebüm bû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [ol]

ol: Üçüncü tekil şahıs zamiri.

1. Sevgili.

Ġam-ı aḡyār u fikr-i yār idi cān yoldaşum 'umrā /Benümle olmadı bir laḫza yār **ol** gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 14). [ol]

Ser-i şeh-rāh-ı vuşlatda piyāde idüm ey Kānî /Çün oldı eşheb-i nāza süvār **ol** gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 18). [ol]

Dilā evvel gönüldi yār-ı ḡār **ol** gitdi ben ḳaldum /Ġam-ı dirīnemüzden ḡuşsa-ḥ'ār **ol** gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [ol]

Dilā evvel gönüldi yār-ı gār ol gitdi ben aldum /am-ı dirīnemüzden uşa-h̄ār **ol** gitdi ben aldum (Kānī Divanı, Gazel 117, Mısra 2). [ol]

Senüñ ‘ıkuñdan özge var mı şimdi mā-melek ayrı /Derün bīrün amuñla her ne var **ol** gitdi ben aldum (Kānī Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [ol]

Benümsin ben senüñ anneyley idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār **ol** gitdi ben aldum (Kānī Divanı, Gazel 117, Mısra 8). [ol]

Alatdı añdırup dil-i nālān u zārı hem /**Ol** öñlümi alanı mı feryād-ı ‘andelīb (Kānī Divanı, Gazel 12, Mısra 10). [ol]

Kefil olma gerek amze-nigāh-ı nāzına yāruñ /Ve-lākin **ol** kefil isterse sāde sürmeli ister (Kānī Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [ol]

2. Allah.

Ol ki der-i elāfına ruhsā ola elbet /Bir vechile marüm omaz her nider eyler (Kānī Divanı, Gazel 24, Mısra 15). [ol]

ol: O, iaret sıfatı.

Bu hüsñ u āñ sende midür bilmem anı ben /Esrār-ı hüsñ ü ‘ı ise **ol** anda mı ‘aceb (Kānī Divanı, Gazel 9, Mısra 6). [ol]

Fikr-i īsü-yı siyāha dümesün bī-āregān /**Ol** belāyı atma ‘uā-ı perīşān üstüne (Kānī Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [ol]

Ol āteşi kim bu yedi deryāyı ider mav /Bir büse ile ābil-i teskīndür ammā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 21). [ol]

Dil-astelerüñ başı ucında urur **ol** şüh /Şüretde i‘āde içi telkīndür ammā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 15). [ol]

Virmek saña bir şey mi dimüştüm dil ü cānı /**Ol** tıfl-ı sebük-maz hemān vir diye düdi (Kānī Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [ol]

O hāla hāla zülf-i müşg-bü **ol** ‘ude-i īsü /urulmuş Kāni-i nā-ārı şayda fālardur hep (Kānī Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [ol]

Saña **ol** nev-a-ı nāzende atı incinmiş /Gündüzün varmağı **ol** semte muāl it gice eç (Kānī Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [ol]

Bir aylidür **ol** yārı yitürdüm bulamam hīç /Ārām-ı dil-i zārı yitürdüm bulamam hīç (Kānī Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [ol]

Ben **ol** sere Manşür-ı ser-dār-ı vefāyum /Aşılmağı için dārı yitürdüm bulamam hīç (Kānī Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [ol]

öz yaşlarum inci gibi şalımlı dökülsün / Ben **ol** dür-i şehvārı yitürdüm bulamam hīç (Kānī Divanı, Gazel 16, Mısra 14). [ol]

Gönlümde hayālātuñı taşvīr iderdüm /**Ol** şüret-i dīdārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 16). [ol]

Ruḥ-ı pür-tābda **ol** hāller kundaçlılardur hep /Yanup yıkıldığım şanma benüm bu dāğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [ol]

Bī-ṭayy-ı mesāfe su-yı haḳḳa güzer eyler /**Ol** hürşide kim kendi özinden sefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [ol]

Ol ibn-i vaḳit kim ola dānişver-i her-hāl /Taklīd-i reh ü resm-i şî‘ār-ı peder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 3). [ol]

Uyanuḳ şandım **ol** şūḥı uyurken ḥ‘āb-ı nāz içre /Kulaḳ tıtdım degül āgāh güyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [ol]

Ṭavul çalsañ uyanmaz gāfil ancaḳ uykusın gözler /Anı bilmez ki ḳan āğlayacaḳdur yarın **ol** gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [ol]

Gitdi **ol** māh-ı sefer-kerde bugün gitdi gider /Bir öni gökde biri yerde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 1). [ol]

Üstüne düşmemenüñ var mı meger imkānı /Beni āğişte be-ḥūn eyleyen **ol** ḥançerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 14). [ol]

Bir kez ṭaḡıtmasun şaçın **ol** Leylī-i cemāl /Mecnunları ṭaḡı ṭaşı şahrāyı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [ol]

Her cān zi ins ü cān degül **ol** feyze müsta‘id /İllā o cān ki cānla her-cāyı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [ol]

Bunduḳ-ı la‘lūñ ile bādām çeşmüñ müttehid /**Ol** sebebden çatlar ey āteş-meniş kestāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [ol]

Arama dü-çār olmadığım bāḡ-ı fenāda /**Ol** serv-i sehī şīveli reftāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [ol]

Ser-i kūyuñda olurdım rızāñ olsaydı dā‘im ben /Ve-lākin **ol** ser-i kūda ne çāre bir yerüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [ol]

İderdüm ḥālın **ol** dāyı revişli āfetüñ teşbīh /Bu ‘anberdānda bir ḥabbe deñlü ‘anberüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [ol]

Ben **ol** şīr-i girān kirdār-ı şaḥn-ı gābe-i ‘ışḳam /Elümde zü’l-fiḳārüm vardır ammā Ḥayderüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 19). [ol]

Ol gözleri var mı görecek bir güzel ‘āşık /Dirsin ki dü-çeşm-i nigerānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [ol]

Beni ḳıl deñlü miyānı çeker **ol** semte hemān /Bir ḳıl ile yedilür āşıkı bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [ol]

Āh mey-ḥāneye kimdür seni dirseñ götüren /Beni **ol** cānibe bu āb-ı keder-şü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 14). [ol]

Şorma ‘uşşāka sizi kim götürür **ol** yāra /Ben işāret iderem aña beni şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 15). [ol]

Ādemī-zāddur ammā ki perī-zād da dirüm /Beni **ol** vādīlere hep o melek-ḥū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 18). [ol]

Evsāḥ-ı riyāyı yedi deryā yuyamaz /**Ol** lekkeyi bir cüz-i ḳabāḥat yayḳar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 12). [ol]

An an da ağla derd ile **ol** anı bir zamān /An an vücūd mülkini ol ḥüsn ü ān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 5). [ol]

An an da ağla derd ile ol anı bir zamān /An an vücūd mülkini **ol** ḥüsn ü ān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [ol]

Pīr itdigin seni ḳati çoksunma Kāniyā /Degmez degül bir ‘ömri bil **ol** nev-cüvān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 16). [ol]

Gönül bu pīrlıkde nev-cüvānlık vaḳti mi şanduñ /Ne idi pīr iken **ol** şevḳ ile genceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [ol]

Ol çifteli tek ḫuramaz ider ten tene āgāz /Der der depinür dır dır ider seg vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 9). [ol]

Yerden gögi fark eylemez **ol** mest-i cehālet /Ḥammāl-şifāt kevkeb ile kebkebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [ol]

Aç sīneñi görünsün o āyīne-i ḫılsım /Yum gözlerüñ açılmasun **ol** dahmegāḥ-ı nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 12). [ol]

Kānī o ḫoş girişmeler **ol** ḫoş ḳıındılar /İtdi beni esīr-i telāş ol ḡarīm-i nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 13). [ol]

Kānī o ḫoş girişmeler ol ḫoş ḳıındılar /İtdi beni esīr-i telāş **ol** ḡarīm-i nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 14). [ol]

Añlamayup gider mi mezāyā-yı vaşl-ı yār /**Ol** nükte-i zamīr-şıkāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [ol]

Her zerre bir define her kuvve bir ḫazīne /**Ol** nükte-i ḫafī ne vīrāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [ol]

Ol zülf o perçem ol an dilden ḳııkar mı bir an /Ḥālüm neden perīşān ḫıç şāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [ol]

Ol zülf o perçem **ol** an dilden ḳııkar mı bir an /Ḥālüm neden perīşān ḫıç şāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [ol]

Dil alur **ol** perī şoñra dil-i maḫrūḳdan ḳııkmaz /Yataḳlı düzd-i kāmīl-ḫāne-i mesrūḳdan ḳııkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [ol]

Dile te’sīr-i keyf-i merhem-i vuşlat ḳadar siñmiş /Lebūñ bir ḳıymet-i cevherdür **ol** gencīneden ḳııkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 12). [ol]

S(i)râfil eylese **ol** karn-ı ervâhı baña teslîm /Vekâletle anı üç kerre üflersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 13). [ol]

Baña imdâd-ı Mevlânâ-yı Rûm irer yeter yoğsa /Yolında **ol** şehûn tâ arşa da irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 18). [ol]

O deyr-âlûfte-i keyf-i gubâr-ı beng şevkündür /Göñül dîvânesin göndersem **ol** sersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 30). [ol]

Görüp hüsün dimiş hîç nokta konmaz /Dimek ister rakîb **ol** yâra bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [ol]

Çekemez ehl-i himem lâ vü ne'am âzârın /Nedür **ol** zell ü hevân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 18). [ol]

Nefy ü isbât ki tevhîd-i haqîki oldur /Eyler **ol** sırrı beyân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 20). [ol]

Û'âbgâh-ı nâzda mış mış uyur **ol** nâzenîn /Tuğfe-i gül-büseye sen kâni' olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 15). [ol]

Haç-âver olmuş eyyâm-ı bahâr hüsün ü ân geçmiş /Bilür **ol** şüh görse 'âşıkın ammâ zamân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [ol]

Olup pâ-mâl hayret kendüden geçmiş dil-i şeydâ /Semend-i nâza binmiş korkaram **ol** bî-amân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [ol]

Ey ecel nevbet-i per-ğâş saña degmeyecek /Şavdı zîrâ göñül **ol** neveti der-ceng-i vedâ' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [ol]

Sihâm-ı cân-güdâz-ı âhı atdum tâ verâ-i 'arş /Kemân-ı şevkı **ol** gâyatde gördüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 8). [ol]

Esb-i himem-i nâz-ı perîşânı egerle /**Ol** saña baş egmez dime bi'llâh eger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [ol]

Ûzür-ı yârda rûy-ı siyâhdur ma' Lüb /Felekde girmege **ol** meclise sitâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [ol]

Felek im-şeb hilâl-i hâle-pîrâyı idüp der-dest /Hemânâ döndi **ol** dervîşe tutmuş bir kemer keşkûl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 4). [ol]

Derûn u dilde dâğ u şerhalar baş gösterir yer yer /Geçen eyyâmda **ol** yâren ile itdüklerüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [ol]

Geçdi **ol** yâre beni ağıyar zâr itmem yine /Geçse dilden gizlü biñ oğ âşikâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [ol]

Bir kararâ göz kararâdur **ol** siyeh-dil katlûme /Kirpigüm kıpmam derûnum bî-karâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [ol]

Bir gün ki apansız seni da'vet edecekler /Añ **ol** günü ol da'vet-i nâ-gâhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [ol]

Bir gün ki apansız seni da‘vet idecekler /Añ ol günü **ol** da‘vet-i nā-gāhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [ol]

Sen fetḥ-i bāb-ı vaşl ide dur tekkeveş hemān /Başdurma ehl-i ‘uḳdeyi **ol** āsitāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 6). [ol]

Ol behişt-i nāz olmazdı ṭarāvet-yāb-ı ḥüsn /Sel-sebīl-i vaşl aña peygām-ı kevser virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 5). [ol]

Sāyesine kim ider **ol** nev-nihālūñ ilticā /Refte refte şāḥsār-ı ḳāmeti ber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 9). [ol]

Ben **ol** güm-geşte-i şahrā-yı bī-pāyān-ı ‘ıṣṣam kim /Yine benden şorar rāh-ı ümīdi reh-nümünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 9). [ol]

Ben **ol** çāpük-süvār-ı ‘arşa-i ālām u ekdārum /Ki bāl ü per olur peydā ten-i esb-i ḥarūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 11). [ol]

Yoḳluḡla idi şöhreti **ol** ḥoḳḳa-dehānuñ /Fāş eyledi sırr-ı dehenin söyleye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [ol]

Hemān taḳlīd ile girmek mi istersin sen **ol** bezme /Nihān-ḥāneñde Kānī yoḡsa ḥāl-i zā’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [ol]

Beni **ol** Mevlevī şūḫı ḡamına ḳıldı küçek /Ḳalmadı itmedigi baña külāhdan ḡayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 3). [ol]

Er oḡlı erligini gördi **ol** dehen tengüñ /Dil ol fikirle Semerḳand mı Ardahān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 25). [ol]

Er oḡlı erligini gördi ol dehen tengüñ /Dil **ol** fikirle Semerḳand mı Ardahān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 26). [ol]

İtdi kemer-i nāfe-i sūzānı keşüde /**Ol** tūde-i ‘anber-girihı cāna ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 8). [ol]

Dil-ḥastegī-i ‘āşıḳı şorma ḥekīmden /**Ol** mes’ele var ise de āḥestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 16). [ol]

Göñül ebrū-siyeh çeşm-i siyāhı sürmeli ister /Raḳīb-i rü-siyāhı **ol** arada sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [ol]

‘İnān-ı iḥtiyārum gitdi elden yārumı gördüm /Ayaḳdan ḳaldum **ol** serv-i sebük-reftārumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [ol]

Sen az mı şanursın o mezāruñ şühedāsın /**Ol** tīr-i müje Kānī cihānuñ çoḳın urdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 12). [ol]

Vezneyledi mīzān-ı felek ḳadrümi şad-ḥamd /**Ol** vezn ḥisābınca hele bir ṭare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 20). [ol]

Vārīd olur mı didüm ayrılmadı **ol** şūḫ /Didüm didüm ol dīde-i şūḫı diderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [ol]

Vārīd olur mı didüm ayrılmadı ol şūh /Didüm didüm **ol** dīde-i şūhı diderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 8). [ol]

Ol dil-berüñ kapısına dil eyler intisāb /Reftārī reşk-i şīve-i kebk-i derī ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 3). [ol]

Nedür **ol** nāz u cilve dil-berān-ı ser-keşānlarda /O şīve var mıdur şimşād u ‘ar‘arda yabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 1). [ol]

Āhū-yı çeşmini gör **ol** perī-ruhsāruñ sen /Göze göstermege gelmezse de yā hū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [ol]

Öldürse de seni dime öldürme kâ’il ol /**Ol** ‘İsi-i dü-leb gelür ihyā ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 10). [ol]

Ayağı bāğda servüñ gelemes ayağına /Bārī luḫf eylesün **ol** serv-i hırāmān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [ol]

Çıkdı feryād u figānum giderek nüh felege /Daḫı bir vuşlat için **ol** yüzi māhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [ol]

Cānı bir şīveyle **ol** tıfl-ı melek-hū istemiş /Dönmesün bārī sözinden baş degül cān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [ol]

Ben ğam-ı aġyārdan itmezdim ey dil iştikā /Āh bir kerre baña **ol** yār yārümdür dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [ol]

Kāniyā eylerdüm **ol** şūha bütün cānum fedā /Mażhar-ı nīm-iltifātum yār-ı ğarumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [ol]

Hāl-i siyehi ‘anbere ṭa’n eylese ammā /**Ol** şūh-ı siyeh-çerde hemān ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [ol]

Ürküdi bıraķdı yine **ol** āhū-yı vaḫşī /‘Uşşāķ arasında görüñ rem rem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 13). [ol]

Bir kez şarınca sīneme **ol** sīm sīneyi /İtdi o şūh mā-melekim hep müşādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [ol]

Yuvalanmaķ ser-i ‘uşşāķa bir bāzīçedür Kānī /Keser ‘uşşāķınuñ başların **ol** hūnī yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [ol]

N’olur sen de diseñ **ol** şūh-ı şīrinkāra ey Kānī /Nedür bu çend rüze ‘izzet-i dīdār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [ol]

Serv-i çemenüñ kıddini bükdi kıd-i nāzuñ /Şimşād ile **ol** serv-i çemān elele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [ol]

Birbirine ṭayandı yine ‘ışķ u ḫasen āh /**Ol** iki belā-yı ezeli belbele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 8). [ol]

Muķarrerdür kemend-i hāle-i āġūşa bend itmek /Bu şeb rü’yāda Kānī **ol** kamer ruhsārumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [ol]

Sīnesin göstermez açmaz **ol** deri birden bire /Bād-serd-i āhdan şaqlar deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 1). [ol]

ol deñlü: O denli, o kadar.

Yıldızdan oldu bezmime ehl-i birün ırāk /**Ol deñlü** çeşm-i düşmene şimdi hafām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [ol deñlü]

ol kim: O kimse, o.

Ol kim idemez künc-i mudārāya taħaşşun /Kendüsini cüyende-i eyne'l-mefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [ol kim]

ol mertebe: O derece, çok fazla.

Şehvet **ol mertebe** itmiş ki ihāta halkı /Oķınur nüsha mı var nāme-i bāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [ol mertebe]

ol rütbe: O derece, çok fazla.

Şimdi eğlence bütün naķş-ı hayālātuñdur /İtdi **ol rütbe** serāsīme beni beng-i vedā' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 14). [ol rütbe]

Derūnumda cünün **ol rütbe** te'sīr eylemişdür kim /Nümāyān nāle-i zencīr her müy birūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 3). [ol rütbe]

Ġılzet erbābına dūş oldu gönül **ol rütbe** /Egilür yok baña bu kıdd-i dü-tāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 19). [ol rütbe]

olan: Olan, meydana gelen.

O şāh-bāza tuzakdur bu halka-i tevħīd /Nedür bu ğod-menişānda **olan** yalan tolan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 18). [olan]

oldıkca: Olduğu müddetçe.

Bī-māye şeyḫ sālike **oldıkca** reh-nümā /Hāciya daḫı efķar-ı 'urbān delīl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [oldıkca]

olmayacak eşlere düş-: Gerçekleşmesi, olması imkānsız olan sevgiliye, eşe müptela olmak.

Evlād-ı 'Arab sevmege itdüm heves ammā /Baḫtum kıra bir **olmayacak eşlere düşdüm** (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 6). [olmayacak eşlere düşdüm, -düm]

olmazdan evvel: Olmadan önce, vaktinden önce.

Yetişmek istemez miydi a zālīm meyve-i maḫṣūd /Ḳoparduñ ğadr idüp **olmazdan evvel** anı ḥām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 4). [olmazdan evvel]

olmuş olmamış: Bir şeyin varlığı ile yokluğu arasında bir farkın olmadığını anlatan bir ifadedir.

Başı ḳaysı mı idi Leylā'nuñ āh u zār-ı Ḳays /Ya'ni Mecnūn 'aḳıllı dīvāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 8). [olmuş olmamış]

Ḳaysısı büstān-ı 'ıṣḳuñ rüy-ı zerd-i Ḳaysdur /Zerd canfes cāme-i ṣāhāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 10). [olmuş olmamış]

Bā lebūñ bāsı o müṣḡin ḥāl-i zībā noḳtası /Ey elif ḳad ne ṣanur yabāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [olmuş olmamış]

Ḥ'ābgāh-ı nāzda mıṣ mıṣ uyur ol nāzenīn /Tuḥfe-i gül-büseye sen ḳāni' **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 16). [olmuş olmamış]

Sevdigüm bu ane-i ḥüsnüñ uyutdı 'ālemi /Gicelerde ḳıṣṣa-ḥ'ān efsāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 20). [olmuş olmamış]

'Arṣ-ı raḥmān ṣuffe-i lāhūtdur mesken saña /Ġam ne Kānī bu kühen ḳāṣāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 22). [olmuş olmamış]

'Āḳıbet evden beri geldi hele dīvānecik /Ḳaysuñ evvelki sözi yabāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 18). [olmuş olmamış]

Bezm-i ṣevḳuñ isterüz mey-ḥāne **olmuş olmamış** /Cām-ı la'lüñdür ğaraz peymāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [olmuş olmamış]

Bezm-i ṣevḳuñ isterüz mey-ḥāne olmuş olmamış /Cām-ı la'lüñdür ğaraz peymāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 1). [olmuş olmamış]

Ḥāller pervāne-i ṣem'-i cemālüñdür senüñ /Ṣem'-i bezmüñ üstüne pervāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 4). [olmuş olmamış]

Ṭatlu dildür dil-bere lāzım olan ḥüsn-i edā /Lebleri dendānları ṣehdāne **olmuş olmamış** (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [olmuş olmamış]

oñ-: İyileşmek, şifa bulmak.

Ey benüm sīnemde cānum cānumuñ cān-pāresi /Ḥasretüñle **oñmadan** ḳaldı derūnum yaresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 2). [onmadan, -madan]

ordu-yı ṣabr: Sabır ordusu.

Virme sipāh-ı nāza bu vechile i'tinā /**Ordu-yı ṣabr** 'āṣıḳı yāğma ider ṣaḳın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 6). [ordu-yı ṣabr]

ortaklık: Bir şeyi başkaları ile paylaşma durumu.

Çün kabûl itmez metâ⁶-ı 'ışk u şevk **ortaklığı** /Uymadı kendümle de bâzâr aldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 3). [ortaklığı, -ı]

ortası: Ara iç (dostlar arası bağlamında).

Eger esrârûnî fâş eyledümse gizleme lillâh /Seni ben cânlar **ortasında** gizlerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [ortasında, -nda]

ortaya al-: Etrafını çevrelemek.

Almış yine ortaya dili gamze vü müjgân /Hançer kılıç üstünden aşar dem dem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 11). [ortaya almış, -mış]

otla-: (Hayvan) Dolaşarak yerden ot yemek. (İşinin başında olmak).

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insândur /Hele şahrâya bak bir kalkmışlar **otlar** öküzler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [otlar, -r]

ova: Çevrelerine göre çukurda kalmış, çoğunlukla alüvyonla örtülü, eğimi az, akarsuların derine gömülmediği, geniş veya dar düzlük. (Akarsular derinde olmadığı için suya ulaşılması daha kolay olan araziler).

Senüñçün ağlamakda buldığım zevki haq-ı Zemzem /Degül bulmak müyesser sevdiğim gayrı **ovalarda** (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [ovalarda, -larda]

oy-: Yontmak, kazmak veya delmek suretiyle bir şey üzerinde çukur oluşturmak. Sinede yaralar açmak.

Oyarsın nâhün-ı hasretle bağruñ fâ'ide virmez /Açılsa sinede dilde ser-â-pâ dâğlar gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 3). [oyarsın, -arsın]

oymak: Bir bölgeye yerleşen aşiret, kabile, topluluk.

Ğamuñ gönlümde kondı cā-be-cā **oymaqlardur** hep /Çeker güşem benüm bu sînemi oymaqlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 1). [oymaqlardur, -lardur]

Ğamuñ gönlümde kondı cā-be-cā oymaqlardur hep /Çeker güşem benüm bu sînemi **oymaqlardur** hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [oymaqlardur, -lardur]

ög-: Övmek, yüceltmek.

Kānī seni şīrīn suhnenlerle **ögerse** /Hep çāşnī-i şīve-i āzāruñ içündür (Kānī Divanı, Gazel 44, Mısra 13). [ögerse, -erse]

öküz: Çift sürmekte, kağrı çekmekte kullanılan, etinden yararlanan, iğdiş edilmiş erkek sığır.

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndur /Hele şahrāya bak bir kākımışlar otlar **öküzler** (Kānī Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [öküzler, -ler]

öl-: Yaşamaz olmak, can vermek.

Getürmez hāṭıra bir kimse yād itmez hemān **ölme** /Kimesne nā-murāduñ ber-murād itmez hemān ölme (Kānī Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [ölme, -me]

Getürmez hāṭıra bir kimse yād itmez hemān ölme /Kimesne nā-murāduñ ber-murād itmez hemān **ölme** (Kānī Divanı, Gazel 164, Mısra 2). [ölme, -me]

Görür etbā'ınuñ maḥzūn maḥzūn gezdigin lā-būd /Anı bir tesliyetle Bārī şād itmez hemān **ölme** (Kānī Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [ölme, -me]

Kimesne dostān-ı pes-māndegānın farṭ-ı şefkatden /Berāy-ı hāṭır-ı aḥbāb yād itmez hemān **ölme** (Kānī Divanı, Gazel 164, Mısra 6). [ölme, -me]

Kefil-i zinde-i hāzır vaşī-i mürde-i gā'ib /Didirdüp kendüye bir ṭurfa ad itmez hemān **ölme** (Kānī Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [ölme, -me]

Ne düşmenden ne dostuñdan mürüvvet iste ey Kānī /Abes kimse saña baḥş-ı fu'ād itmez hemān **ölme** (Kānī Divanı, Gazel 164, Mısra 14). [ölme, -me]

ölüp diril-: Ölmek-dirilmek: ne yapıp ne edip...; her çareye başvurmak, çalışıp çabalamak.

Bir şolaḥ maḥbūbı sevdüm şimdi ben şağdan şağa /Ākıbet **öldüm dirildüm** eyledüm işümi şağ (Kānī Divanı, Gazel 94, Mısra 14). [öldüm dirildüm, -düm]

öldür-: Bir canlının hayatına son vermek.

Öldürse de seni dime **öldürme** kâ'il ol /Ol ĩsi-i dü-leb gelür iḥyā ider şaḥın (Kānī Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [öldürme, -me]

Öldürse de seni dime öldürme kâ'il ol /Ol ĩsi-i dü-leb gelür iḥyā ider şaḥın (Kānī Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [öldürse, -se]

öldüre öldüre: Öldürme eyleminin süreklilik kazanması.

‘Aşıkklarını **öldüre öldüre** o āfet /Evşāfını ser-defter-i ‘aşık-küşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 3).
[öldüre öldüre]

öleyaz-: Ölecek duruma gelmek.

Geldüm bu cihāna **öleyazdum** kederümden /Ayrılmadı gitdi bu gönül hîç giderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 1). [öleyazdum, -dum]

ölmezden evvel: Ölmeden önce. Yaşarken.

Ṭavāf-ı Ka‘be-i küyuñ müyesser kıldı Kāniye /Hele **ölmezden evvel** Ḥazret-i Allāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 24). [ölmezden evvel]

ölüm: Ölüm, hayatın son bulması.

Felek nitdüñ ki benden bir **ölümle** intikam alduñ /Anı fikr itmedüñ ki boynuña hün-ı ḥarām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 1). [ölümle, -le]

‘ömr: Hayat, yaşama süresi.

Terelli yelli yentir yellā ile geçdi **‘ömr** /Bu tırnāmuñ nihāyetde qarār-ı nağmesi nādur (Kânî Divanı, Gazel 60, Mısra 3). [‘ömr]

Pīr itdigin seni ḳati çoḳsunma Kāniyā /Degmez degül bir **‘ömr**i bil ol nev-cüvān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 16). [‘ömr, -i]

öñ: Ön, huzur.

Eşküñ o şūḫı görse yolında sebīl olur /Ḥürşīd **öñünde** necm-i Süreyyā sefl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [öñünde, -ünde]

O kim taḳdīr ezelde ḥüsnin anuñ bī-zevāl itmiş /**Öñünde** sām da esse bozulmaz añladuḳ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [öñünde, -ünde]

öñün al-: Önlem almak.

Öñün al neş’e-i ābuñ ḥazer eyle nübū‘undan /İşe tebdīr lāzımdur muḳaddemce vuḳū‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 1). [öñün al]

öp-: Sevgi, saygı, baḡlılık belirtmek amacıyla dudaklarını deḡdirmek.

Emsem lebüñi **öpsem** o gerdāni didüm ben /Güldi didi iḥsān yeri der-ḥīndür em mā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 13). [öpsem, -sem]

Ḥ'ābīde iken gördüm iki būsecik aldum /**Öpdüm** dehenin yok yere hep anımı gördüm (Kānī Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [öpdüm, -düm]

Gelürdüñ Kānīye her-bār yılduzlar barışmışdı /Tutup **öpsem** de küsmez ba' d-ez-īn derdüm niun küsdüñ (Kānī Divanı, Gazel 104, Mısra 22). [öpsem, -sem]

Öpmek dilemişdüm yañağın mest iken ammā /Bilmem geçilür mi o yaña tīg-i nigehten (Kānī Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [öpmek, -mek]

Mürīd-i ış olalı rāzdār-ı amze-i yār /Bu āsitānede **öpmedük** āsitān mı odı (Kānī Divanı, Gazel 208, Mısra 6). [öpmedük, -medük]

öten: Değişik tonlarda nağmeli sesler çıkartan.

Çok zamāndur ki senüñ kūyuña ben varamadum /Beni bāğunda **öten** nağme-i gū gū götürür (Kānī Divanı, Gazel 55, Mısra 26). [öten]

övil-: iyilikleri, güzellikleri söylenmek, methedilmek.

ıdem da'vāsı eylerdüñ raīb-i hādise her gāh /Saña bu fahr yetmez mi idi **övildigüñ** günler (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 16). [övildigüñ, -digüñ]

öykün-: Özenmek, taklit etmeye çalışmak, benzemek istemek.

Teyyār-ı ab'uña nie **öyküñdi** şā'irān /Kānī abī'atuñ yem-i zāhir degül midür (Kānī Divanı, Gazel 23, Mısra 11). [öyküñdi, -di]

öz: Bir kimsenin kendi manevi varlığı, zatı, kendisi.

Sen seni gözle ki sensin saña lāzım Kānī /ayrı görme **özüne** canı nigehten iderek (Kānī Divanı, Gazel 109, Mısra 10). [özüne, -üne]

özge: Başka, farklı.

Senden **özge** dil-rübāyı hūr olsa istemem /Āftāb-āsā ser-ā-pā nūr olsa istemem (Kānī Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [özge]

Hī var mı kā'inātda ba gitme derin /Allāh derinden **özge** anuñ bir deri ola (Kānī Divanı, Gazel 151, Mısra 6). [özge]

Metā'-ı vaşl bir **özge** metā'dur Kānī /Bahā-yı hūsn ü dili ne şatan bilür ne alan (Kānī Divanı, Gazel 139, Mısra 21). [özge]

Senüñ ışuñdan **özge** var mı şimdi mā-melek ayrı /Derün bīrūn amuñla her ne var ol gitdi ben aldum (Kānī Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [özge]

özi: İç, dâhil, yürek, gönül.

Bî-ṭayy-ı mesâfe su-yı ḥaḳḳa gûzer eyler /Ol hürşide kim kendi **özinden** sefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [özinden, -nden]

özle-: Aramak, hasret duymak.

Bu dil seni gözler seni yüzler seni **özler** /Hep cāy-gehi ḥāk-i reh ü ṭîndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 17). [özler, -r]

Gel rızık için ey ṭālib-i Ḥaḳḳ olma perîşān /Rızkuñ seni **özler** saña ta'yîndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [özler, -r]

'özr: Bir kusurun, bir suçun elde olmadan yapıldığını ileri sürme veya bu kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret.

Şefâ'at-ḥ'āhlık diñlemez **'özre** i'tibār itmez /Zemîn ü āsmānı başuma dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 25). ['özre, -e]

pā-bend-i zülf: Zülfüne ayağından bağlanmak, esir olmak.

Hîç mümkün mi idi **pā-bend-i zülfünden** rehā /Āhū-yı ber-müşg-i gāv-ı baḥrı 'anber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 13). [pā-bend-i zülfünden, -ünden]

pā-bürehne piyāde gez-: Yalın ayak ve piyade gezmek. (nasipsiz olmak).

Şeh-süvār-ı 'arşa-i ikbâldür ehl-i cünün /Pā-bürehne hep piyāde gezmede ferzāneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 12). [pā-bürehne piyāde gezmede, -mede]

pādişeh-i mülk-i melāḥat: Güzellik ülkesinin padişahı.

Ey **pādişeh-i mülk-i melāḥat** yeter oldı /İtdüñ sitem-âbād bizi dîvān saña ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 5). [pādişeh-i mülk-i melāḥat]

pāk dāmen: Temiz, pak etek. (Olumsuz şeylere ve incinmeye alışık olmayan, narin yapılı kimseler)

Rüzgāruñ **pāk dāmenler** çeker serpindisin /Ḳande bir ālûde dāmen var ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [pāk dāmenler, -ler]

pāk ol-: Temizlenmek, arınmak.

Sebū-yı ḥāṭırı fikr-i lebūñ eyler şikest āḥir /Sifāl-i bāde **pāk olmaz** ne deñlü şüst u şü itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 4). [pāk olmaz, -maz]

pāk-ṭiyet: Yaradılışı temiz, tabiatı saf olan.

Gürizāndur gürüh-ı bed-menişden **pāk-ṭiyetler** /İder ĩmā bu ma'nāya ŧitāb-ı ŧīve-i ḥar-gūŧ (Kānĭ Divanı, Gazel 91, Mısra 5). [pāk-ṭiyetler, -ler]

pāları çüpĭn: Tahta bacak. (Hikmet sahibi kiŧilerin ilim dūnyasındaki adĭmlarını sıradan insanlarinkiyle kıyaslandığında uzun tahta bacaklarla atılan adıma benzetilmiŧtir)

Keŧ ister o ĩrfān-ı ŧevāhidle bulunmaz /Ehl-i ḥikemūñ **pāları çüpĭndür** ammā (Kānĭ Divanı, Gazel 2, Mısra 10). [pāları çüpĭndür, -dür]

pālheng-i fikret: Dūŧūncenin dizgini, kemendi.

Çevril çekin çerāgehi ḥulyāyı çek çevir /Çöz **pālheng-i fikreti** dūnyāyı çek çevir (Kānĭ Divanı, Gazel 25, Mısra 2). [pālheng-i fikreti, -i]

pālūde-i ter: Taze pelte (niŧasta tatlısı).

Deheniyle suḥanı gül be-ŧekerdür gūyā /Lebi **pālūde-i terden** daḥı nāzūk-terdür (Kānĭ Divanı, Gazel 36, Mısra 4). [pālūde-i terden, -den]

pā-māl ol-: Ayaklar altında çiğnenmek.

Olup pā-māl ḥayret kendūden geçmiŧ dil-i ŧeydā /Semend-i nāza binmiŧ ḳorḳaram ol bĭ-amān geçmiŧ (Kānĭ Divanı, Gazel 92, Mısra 3). [pā-māl olup, -up]

pāre pāre: 1. Parça parça.

Her a'zā zerre zerre **pāre pāre** laḥt laḥt oldu /Hemān bir cān ḳaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (Kānĭ Divanı, Gazel 104, Mısra 15). [pāre pāre]

2. Parça parça. (Aŧığın vücudundaki yaralar balığın pullarına benzetilmiŧtir)

Yem-i viŧalde dā'im ŧināha ṭālib olan /Misāl-i mähĭ-i yemm cismi **pāre pāre** gerek (Kānĭ Divanı, Gazel 107, Mısra 8). [pāre pāre]

pasa: Paŧa.

Pasam diyerek nekrece ŧīveyle yanaŧur /Saḳızlılaruñ ŧĭnleri sĭndür ammā (Kānĭ Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [Pasam, -m]

pāsbān ol-: Nöbetçi, gece bekçisi olmak.

Pāsbān ol ser-i kūyuñda o māhuñ Kānĭ /ŧu zemĭnde dil-i ḥūrŧĭdi misāl it gice geç (Kānĭ Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [pāsbān ol]

pā-tābe-girībān: Ayaktan elbisenin yakasına kadar.

Sürünse yürise bilece ‘aşıq-ı zāruñ /**Pā-tābe-girībān** ser-i dāmen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 10). [pā-tābe-girībān]

paṭadaḳ: Aniden, birden bire.

Didüm saña ben cānı fedā idecegümdür /İkrāruma başdı **paṭadaḳ** isteye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 6). [paṭadaḳ]

pāye-i şîr: Şiirin derecesi, rütbesi.

İrişdür **pāye-i şîri** büleñd-eyvān şu‘arāya /İdüp āvīze bir bālā-yı pervīn nazm-ı şubhānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 5). [pāye-i şîri, -i]

pāy-ı ḥum: Şarap küpünün dibi.

Yed-i beyzā da olsa **pāy-ı ḥumda** baña el virmez /Yetiş bir ayak evvel ḥasret-i dīdārīnam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 5). [pāy-ı ḥumda, -da]

pāy-ı nāz: Nazın ayağı. (Sevgilinin ayağı)

Amān amān diyerek **pāy-ı nāza** düşmüş idüm /Belā bu düşmege de ṭāḳat ü tüvān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 23). [pāy-ı nāza, -a]

pāyına düş-: Bölüşmede hisse ayrılmak, belirli bir bölüm verilmek.

Düşdi güzelüm pāyımıza ḡam ḡam içinde /Cevher gibi tiḡ-ı dü-per-i ḡam ḡam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 1). [pāyımıza düşdi, -di]

pāy-māl-i minnet-i dūnān: Rezillerin, alçakların lütuflarının ayağı altında ezilmiş.

Derūnum **pāy-māl-i minnet-i dūnān** iken ḡālüm /Cebīnüm āstān-ı zümre-i rindāna ḡasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 15). [pāy-māl-i minnet-i dūnān]

pāyum ser-i çāha iliş-: Ayağım çukur başına ilişti. Çukura düşmek.

Zeneḡdānuñ ḡayāliyle dönüşde bir ser-i çāha /İlişdi pāyum oldum Yūsuf-ender-cāḡ ṭuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 16). [pāyum ser-i çāha ilişdi, -di]

peder: Baba, ata.

Minnnet mi çeker girmek için Cennete âdem /Mîrâs alupdur baa Âdem **pederümden** (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 4). [âdem pederümden, -ümden]

Peder hakın sayar âlemde bir evlâd mı aldı /Birâder ürmetin îfâ ider bir yâd mı aldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [peder]

pejmürde ol-: Solmak, perişan olmak. (Yaşlanmak)

amum oldur bu yâd ilde bahârum oldu pejmürde /O olsun bâri şü köhne bahârı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 21). [pejmürde oldu, -dı]

pek: 1. Sert, katı, sağlam, kavî.

Pek rü-seffid şâf-derün hoş-nümâ gerek /Olmaz siyâh şara-i bed-gevher âyine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [pek]

2. Çok fazla, öyle pek.

Ne nîk-nâmlıımız var ne **pek** de bed-nâmuz /Taalluş eyleyecek rütbe adımız yodur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [pek]

Eş eşmesi **pek** çalaan ammâ neme lâzım /Çün ben o aındıda hele çalara düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 128, Mısra 7). [pek]

Pek de heves gerekmeze şevkuñ pekitmege /Fi'l-aşl o yerlü göklü fidâdur pekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [pek]

abanı yanmış âsâ **pek** yürür zâhid nedür fâ'iz /Siyâh âhenden ey dil beyzâ-ı tîg-ı tâbân ımaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [pek]

Şaded âl-i dil-i uşşâdan geçdükçe meclisde /Baa dâ'ir de şobet geçmiş ammâ **pek** nihân geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [pek]

Lekkelendürme peleng-âsâ abâ-yı arzı **pek** /Püstîn-i şîr zirâ istemez naş u benek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 1). [pek]

Deh düşdüm aşıuñ nîm-i bî-ışşına ve-lîk /Ruhsâr-ı zerdi **pek** de zer-i deh-dehi degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 10). [pek]

Kâniyâ yâra **pek** aldanma ki işkeste ider /Dilüñi seng-i cefâlarla misâl-i şîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [pek]

Sefer-i bâdiye-i ışa ayaklanmış iken /**Pek** kederlendi gönül nefse sivâr olduuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 10). [pek]

3. Gereken, beklenen veya alışılmış olandan çok.

Peyâm-ı vuşlatı uşşâa **pek** irken uyurmuşlar /Gürisne-çesim ümîdi ulaından uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [pek]

pek ‘ālī: Çok yüce, çok yüksek.

‘Aceb bir ben miyim dil-ḥūn ḡadriūñ biñ mi yüzbiñ mi /Vefāsızlık mesānidinde **pek ‘ālī** maḡām alduñ (Kānî Divanı, Gazel 103, Mısra 6). [pek ‘ālī]

pekīde: Sağlam, dayanıklı.

Pek de heves gerekmeze şevkuñ pekitmege /Fi’l-aşl o yerlü göklü fidāndur **pekīdedür** (Kānî Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [pekīdedür, -dür]

pekit-: Güçlendirmek.

Pek de heves gerekmeze şevkuñ **pekitmege** /Fi’l-aşl o yerlü göklü fidāndur pekīdedür (Kānî Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [pekitmege, -mege]

peleng-āsā: Kaplan gibi.

Lekkelendürme **peleng-āsā** kabā-yı ‘arzi pek /Pūstīn-i şīr zīrā istemez naş u benek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 1). [peleng-āsā,]

pençe-i ḡurşīd: Hükümdarlık, sultanlık.

Māhum seni ben **pençe-i ḡurşīde** deḡişmem /Ol sīne-i şāfī dem-i ispīde deḡişmem (Kānî Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [pençe-i ḡurşīde, -e]

pençesine düş-: Yakalanmak, av olmak.

Şehbāz-ı ḡüsn **pençesine düşmesün** gönül /Allāh itmesün yine bāb-ı ḡazāyı bāz (Kānî Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [pençesine düşmesün, -mesün]

pend cūyān: Öğüt arayan, isteyen (kimse).

Ḳulaḡuñda küpe olsun dimekdür **pend cūyāna** /Hemīşe ḡuş-ı hūş-ı bendegān-ı şāhda mengüş (Kānî Divanı, Gazel 91, Mısra 7). [pend cūyāna, -a]

perçem: Alna düşen kısa saç demeti, kākül.

Sevdāsı sardı ‘aşıḡ-ı zāruñ o **perçeme** /Gerçekden olsa şāh-ı diyār-ı fes istemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [perçeme, -e]

Ol zülfi o **perçem** ol an dilden çıkar mı bir an /Ḥālüm neden perīşān hīç şāneler de bilmez (Kānî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [perçem]

Umdurma ḡoḡutma ser-i ḡīsūñı efendüm /Gösterme baña **perçemüñi** ḡarf-ı külehden (Kānî Divanı, Gazel 144, Mısra 8). [perçemüñi, -üñi]

perde: Musikimizde sesin tizlik ve peslik derecesi.

Nağme-i şeh-nāza boğdurmuş niyāzı gālibā /Nāle-i ‘uşşāk bir kaç **perde** pest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [perde]

perdeler çāk sırlar fāş diller hūn ol-: Bir şeyi (sırları) örten görülmesini, duyulmasını önleyen şey yırtıldı; sırlar (gizlenen şeyler) açığa çıktı; gönüller kan oldu.

Meded kim perdeler çāk oldu sırlar fāş diller hūn /Dağı kanķı güne şaklırsın Allāhım Ğafūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 5). [perdeler çāk sırlar fāş diller hūn oldu, -dı]

perī: Güzel, sevgili.

Dil alur ol **perī** sonra dil-i maħrūkdan çıkmaz /Yataklı düzd-i kāmīl-hāne-i mesrūkdan çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [perī]

Kānī bu gazel olsa sezā yāra hediye /Me’mūl o **perīden** dağı taħsīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 30). [perīden, -den]

perī-ruħsār: Peri yüzlü. Sevgili.

Āhū-yı çeşmini gör ol **perī-ruħsāruñ** sen /Göze göstermege gelmezse de yā hū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [perī-ruħsāruñ, -uñ]

perī-rūy: Peri yüzlü (Sevgili).

Ṭutuldum bir **perī-rūya** deyu lāfuñ degül mesmū^c /Şikār oldum şanursın kendüñ ammā şā’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [perī-rūya, -a]

perīşān: Karmakarışık.

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /Ĥālüm neden **perīşān** hiç şāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [perīşān]

perīşān ol-: Üzölmek.

Gel rızķ için ey ṭālib-i Ĥaķķ olma perīşān /Rızķuñ seni özler saña ta’yīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [perīşān olma, -ma]

perīşān söz: Dağınık, düzensiz sözler.

Getür nazma **perīşān sözleri** çün lü’lü-i manzūm /Nizāmü’l-mülk-i ma’nī ol misāl-i mīr-i Ĥaķķanı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 3). [perīşān sözleri, -leri]

perîşānî-i gîsû-yı meţâlib: Arzu edilen, istenilen saçın karmakarışıklığı, dağınık ve düzensizliği.

Bu bî-sāmanluğūn aşlı nizāma meylimüzdendir /Perîşānî-i gîsû-yı meţâlib şānedendir hep (Kānî Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [perîşānî-i gîsû-yı meţâlib]

perîşānlık: 1. I. Dağınık, düzensiz, karmakarışık. II. Acınacak durumda, zavallı, kederli, muztarip.

Cem'iyete olurdu **perîşānlıgum** bedel /Şemşîr-i ğamze cismümi şad-pāre itmese (Kānî Divanı, Gazel 161, Mısra 3). [perîşānlıgum, -um]

2. Dağınıklık, karışıklık.

Perîşānlık ser-i gîsūna beste bāğlardandır /Ki sünbül nev'inün hep iştilhârı bāğlardandır (Kānî Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [perîşānlık]

perî-zād: "Periden doğmuş" Peri gibi güzel (kadın).

Ādemî-zāddur ammā ki **perî-zād** da dirüm /Beni ol vādîlere hep o melek-ĥū götürür (Kānî Divanı, Gazel 55, Mısra 17). [perî-zād]

perr-i nāle: İnleyen ağlayan kanatlar (kuş, bülbül).

Bir ĥoş kanarya rengi virüp **perr-i nāleye** /Zerd itdi gül-ruĥānumı feryād-ı 'andelîb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 29). [perr-i nāleye, -ye]

pertev ol-: Işık parlaklık vermek. Aydınlatmak.

Niğāh-ı ĥayra ṭab'ān olamaz pertev gedā-yı 'ışk /Anuñçün rüşenā çeşm olmak ister āşinā-yı 'ışk (Kānî Divanı, Gazel 95, Mısra 1). [pertev olamaz, -amaz]

pertev-i dü-dîde: İki gözün nuru. Sevgili.

Ey nūr-ı cebhe-i şeref ey dürr-i her şadef /Ey **pertev-i dü-dîde** şifālarla şeb be-ĥayr (Kānî Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [pertev-i dü-dîde]

pervāne: Geceleri ışık etrâfında dönerek uçan küçük kelebek.

Ĥāller pervāne-i şem'-i cemālūndür senün /Şem'-i bezmün üstüne **pervāne** olmuş olmamış (Kānî Divanı, Gazel 89, Mısra 4). [pervāne]

Şem'-i bezm-i şu'legāh-ı vaĥdetün **pervānesi** /Olmaz ey dil kârgāh-ı ĥikmetün pervānesi (Kānî Divanı, Gazel 189, Mısra 1). [pervānesi, -si]

Şem'-i bezm-i şu'legāh-ı vaĥdetün pervānesi /Olmaz ey dil kârgāh-ı ĥikmetün **pervānesi** (Kānî Divanı, Gazel 189, Mısra 2). [pervānesi, -si]

Olsa pervāza gönül āmāde pür-pervāndur /Himmet itmez şanma şıdķ-ı niyyetüñ **pervānesi** (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 4). [pervānesi, -si]

Gerçi kandîl-i maḥārîb kı lup olmaz cenî /Kala mı bî-nūr o rûşen-ıyinetüñ **pervānesi** (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [pervānesi, -si]

Şüzîş-i şem'î neden idrāk ider **pervāneler** /Süzîş-i 'ışk ile bî-pervā niçe bir yaneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [pervāneler, -ler]

Bu söz ü sâz neymiş süzîş ne gūne şeymiş /Bu sırrı kaç seneymiş **pervāneler** de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 10). [pervāneler, -ler]

pervāne-i pür-sūḥte: Tamamen yanmış kelebek (âşık).

Eyler mi eser mā'î hayāt eyleseler reşş /**Pervāne-i pür-sūḥteye** puḥte semek vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [pervāne-i pür-sūḥteye, -ye]

pervāne-i şem'î cemāl: Güzellik mumunun pervanesi.

Ḥāller **pervāne-i şem'î cemālüñdür** senüñ /Şem'î bezmüñ üstüne pervāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 3). [pervāne-i şem'î cemālüñdür, -üñdür]

pervāz: I. Uçmak. II. Yükselmek.

Olsa **pervāza** gönül āmāde pür-pervāndur /Himmet itmez şanma şıdķ-ı niyyetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 3). [pervāza, -a]

pest it-: Ses perdesini düşürmek, aşağıya çekmek. (Sesi bastırmak).

Boğdı büleñd ü tîz nevālarla şavtı mı /**Pest itdi** İşfahānumı feryād-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 14). [pest itdi, -di]

pest ol-: Sesin yavaşlaması ve alçalması.

Nağme-i şeh-nāza boğdurmuş niyāzı gālibā /Nāle-i 'uşşāk bir kaç perde **pest olmuş** yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [pest olmuş, -mış]

peş: Elbiselerin belden aşağı kısmına daha zengin bir genişlik sağlamak için dikiş yerlerine eklenen üçgen parça.

Dāmen gibi varur şokılırsın miyānına /Kānî o şūḥ-tüñd-reve **peş** misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 10). [peş]

peşimān ol-: Pişman olmak, yapılan bir işin yanlış ya da uygunsuz sonuç verdiğini anlamak.

Yāruñ bize itdigi hep cevr ü cefā idi /Oldı hep itdigine peşimān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 4). [peşimān oldı, -dı]

peşîn: Önden, önce.

Ṭama'kār-ı vişāli olduĝuñ hisseyledi Kānî /**Peşîn** söyletmeyüp bu naqd-i cānı virmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [peşîn]

Der-i nigāra varılmaz efendi gözlemeden /**Peşîn** o dergehe varmaĝa istiḥāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [peşîn]

peşmīne: Yünden yapılan bir kumaş çeşidi.

Libās-ı rızk gāyet bol bulamadı gerek ḥayyāt /O ḥarvānī-i ḥar-vār var her **peşmīneden** çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [peşmīneden, -den]

peşşe: Sinek.

Ḳahr-ı ḥaşma idicek emr-i ta'alluḳ Ḥaḳḳuñ /**Peşşeye** saḳb-ı dimāĝ u dehenüñ rāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 14). [peşşeye, -ye]

peyām-āverde-i dār u diyār: Ev, bark, vatan (sevgilinin bulunduğu yer) haberi getiren.

Ġarīb-i ḥasretiyem ğurbet-ender-ĝurbetem yā Rabb /**Peyām-āverde-i dār u diyārı** yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [peyām-āverde-i dār u diyārı, -ı]

peyām-ı vuşlat: Kavuşma haberi.

Peyām-ı vuşlatı ʿuşşāḳa pek irken ṭuyurmuşlar /Ġürisne-çeşm ümīdi ḳulaĝından ṭuyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [peyām-ı vuşlatı, -ı]

peydā ol-: Ortaya çıkmak.

Ben ol çāpük-süvār-ı ʿarşa-i ālām u ekdārum /Ki bāl ü per olur peydā ten-i esb-i ḥarūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 12). [peydā olur, -ur]

peygām-ı kevser: Cana can katan, hayat veren, saf, temiz, tatlı suyun (kevserin) haberi.

Ol behişt-i nāz olmazdı ṭarāvet-yāb-ı ḥüsn /Sel-sebīl-i vaşl aña **peygām-ı kevser** virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 6). [peygām-ı kevser]

peygām-ı vaşl: Kavuşma haberi.

Peygām-ı vaşl bizlere fāş eyledüñ güzel /Ol rāz-ı ser-nühüfteyi de yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 5). [peygām-ı vaşl, -ı]

peygām-ı ye's: Üzüntü, ümitsizlik haberi.

Müjde-i ikbâlde virseñ işitmek istemez /Tolmasun **peygām-ı ye's** ile kulağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 16). [peygām-ı ye's]

peykân-ı gam: Gam temreninin ucu.

Göñül **peykân-ı gamla** ülfet itdi kaldı göñlümde /Der-âhirkâr o da itdi güzâr ol gitdi ben kaldım (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 11). [peykân-ı gamla, -la]

peymâne: Şarap kadehi.

Zevk-i şarâb-ı nâbı **peymâneler** de bilmez /Ser-hoş-ı bezm-i şevkı mey-hâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [peymâneler, -ler]

Bezm-i şevkuñ isterüz mey-hâne olmuş olmamış /Câm-ı la'lüñdür garaz **peymâne** olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 2). [peymâne]

Görüp misket tolu **peymânede** 'aks-i zenaḥdānuñ /Baña aındurdu emrüdî kadeḥler sîb-i Sînobı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 3). [peymânede, -de]

Sâķî gice meclisde mey-i nâba göz itdi /Bu şîveyi seyr eyledi **peymâne** tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 6). [peymâne]

peymânededen soñra: İçki içtikten sonra, şarap kadehini öptükten sonra.

O mest-i sāğar-ı nâzik elin ayağın öpdüm lîk /Lebin öpmek katı müşkil iken **peymânededen soñra** (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 6). [peymânededen soñra]

peymâne-i ser-şâr: Ağzına kadar dolu kadeh.

Şikâf-ı sînede ḥâl-i dil-i pür-ḥünü seyr itdüm /Belâ bezmindeki **peymâne-i ser-şârumı** gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 6). [peymâne-i ser-şârumı, -umı]

peymâne-keşlik: İçki içmek. Sarhoşluk.

Degül **peymâne-keşlik** meşrebüm mey-hânede ammâ /Helâk-i neş'e-i zehr-âbe-i âzârîñam sâķî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 3). [peymâne-keşlik]

pezîrâ-yı fenâ cism: Faniliği kabul eden cisim. Ölümlü olan beden.

Ḥayâlün sîne ey rûḥ-ı ‘âlem bir zamân çıkmaz /Pezîrâ-yı fenâ olmazsa cism elbette cân çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 2). [pezîrâ-yı fenâ cism]

pîr: İhtiyar, yaşlı.

Göñül bu pîrlikde nev-cüvânlık vakti mi şanduñ /Ne idi pîr iken ol şevk ile genceldigün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [pîr]

pîr it-: Elden ayaktan düşürmek, ihtiyarlatmak.

Pîr itdigin seni kıti çoksunma Kâniyâ /Degmez degül bir ‘ömri bil ol nev-cüvân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 15). [pîr itdigin, -digin]

pîrâhen: I. Gömlek. II. Beden, ruhu kuşatan maddi varlık.

Ton üstü şanma dostluğu vaşluñ niyâz idüp /Şarılsa cism-i pākūñe pîrâhenün senün (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [pîrâhenün]

pîrâmenün al-: Çevresini sarmak, kuşatmak.

Yer kıalmamış nezâreye ‘uşşâk-ı zâr için /Almış raķîbler yine pîrâmenün senün (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [pîrâmenün almış, -miş]

pîr-i mey: I. Şarabın yaşlısı, yıllanmış şarap. II. Meyhaneci.

‘Adem diyârına şalmış şalâsı ‘ışk beni /Bu şubḥ pîr-i mey okutmuşa şu şalâsı (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [pîr-i mey]

Pîr-i mey muğ-beççe dirler bir cüvânı sevķ ider /Bint keremün gayrisin ben ihtiyâr itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [pîr-i mey]

El aldum ḥamdu li’llâh pîr-i meyden işte benden beş /Ser-engüştüm kesilmez saķb-ı yenden işte benden beş (Kânî Divanı, Gazel 87, Mısra 1). [pîr-i meyden, -den]

Mey-ḥâñede pîr-i meyi bintü’l-‘inebi gör /Muğ-beççeyi Kânî bu ikisine siper çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 9). [pîr-i meyi, -i]

pîr-i muğan: I. Meyhaneci II. Sevgili.

Muğ-beççe duḥt-ı rezle keş-â-keş meyin çeküp /Pîr-i muğanda oğul uşâklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 10). [pîr-i muğanda, -da]

pīr-i nūrānī: I. Nurlu, aydınlık pīr. II. Güneş.

Muķābil düşdi māh yek-şebe hūrşīde maşrıķda /Tutar bir **pīr-i nūrānīye** şan bir sīm-ber keşķül (Kānî Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [pīr-i nūrānīye]

pīrlık: Yaşlılık, ihtiyarlık.

Göñül bu **pīrlıkde** nev-cüvānlık vaķtı mi şanduñ /Ne idi pīr iken ol şevķ ile genceldigüñ günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [pīrlıkde, -de]

piş: Olgunlaşmak, kıvama gelmek.

Şerār-ı ıışķ ķanı sen de hāmsın var **piş** /Ki pişmemiş ķanı tamar kebābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [piş]

Şerār-ı ıışķ ķanı sen de hāmsın var piş /Ki **pişmemiş** ķanı tamar kebābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 6). [pişmemiş, -memiş]

pīş ez-vuķū: Bir olay meydana gelmeden, olmadan önce.

Şaķın **pīş ez-vuķū** itme işā'a sırr-ı mektūmı /Şuyū'ı saht-terdür ba'zı evzā'ıñ şürū'undan (Kānî Divanı, Gazel 141, Mısra 3). [pīş ez-vuķū]

pīşāni-i pāk: Pak alın.

Nedür **pīşāni-i pāküñde** müşgīn tırra-i der-ķīn /Kararmış ebruvān-ı şūh-ı anberbār küsdüñ mi (Kānî Divanı, Gazel 190, Mısra 3). [pīşāni-i pāküñde, -üñde]

pīş-i ķaşr-ı āb-gün: Gök mavisi köşķün önü.

Dögündüm taşlarla **pīş-i ķaşr-ı āb-günüñda** /Görüp güldi raķīb-i bī-şerem ķahķāh tıyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 21). [pīş-i ķaşr-ı āb-günüñda, -uñda]

pişür-: Pişirmek, yakmak.

Hün-ı şehīd nāz imiş ķün şarābımız /Berķ-i sitīz-i ğamze **pişürsin** kebābımız (Kānî Divanı, Gazel 72, Mısra 2). [pişürsin, -sin]

piyāde: 1. Yaya, ayağıyla yürüyerek giden.

Ser-i şeh-rāh-ı vuşlatda **piyāde** idüm ey Kānī /Ķün oldı eşheb-i nāza süvār ol gitdi ben ķaldım (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 17). [piyāde]

2. I. Yaya. II. Satranç oyunundaki taşlardan biri. (piyon)

O gül-ruḥ esb-i nāz üzre **piyāde** ben niyāz-āميز /Şeh-i saṭranca döndi ḳur'a-i nerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 19). [piyāde]

piyāde ḳal-: Şartlar sebebiyle yürütmekte olduğu işi yapamayacak duruma gelmek, aciz kalmak.

‘Āşık ḳalıcaḳ rāh-ı maḥabbetde piyāde /Şevḳ u taleb esvātla tevsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 15). [piyāde ḳalıcaḳ, -ıcaḳ]

piyāz: Pohpohlama, maksatlı iltifat, amaçlı ve boş övgü.

Acı söze ne borcu var ‘āşıkun begüm /Gāhıce istemez mi dil-i zār bir **piyāz** (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 10). [piyāz]

puḥte: Pişmiş.

Eyler mi eser mā²-i ḥayāt eyleseler reşş /Pervāne-i pür-sūḥteye **puḥte** semek vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [puḥte]

pūstīn-i şīr: Aslan postu. (Hükmetme makamı)

Lekkelendürme peleng-āsā ḳabā-yı ‘arzi pek /**Pūstīn-i şīr** zīrā istemez naḳş u benek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 2). [pūstīn-i şīr]

pūşīde ḳal-: Gizli kalmak.

Ḳalur pūşīde ‘ayb-ı ser-verān bā-himmet-i etibbā’ /Olur vāreste ser-zībā-ter olsa zīnet-i ser-pūş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 3). [pūşīde ḳalur, -ur]

pür: Dolu.

Cihanda şöyle toḥm-efşān-ı nesr ol k’ide āsāruñ /Misāl-i ḳalb-i dānā **pür** bu heft-anbār-ı devrānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 14). [pür]

pür-ḥün ol- I. Kan içinde kalmak. II. Kan ağlamak.

Olur pür-ḥün dü-dīdem hem-çü sāğar dil-berüm ańsam /Kelef bağlar dü-ruḥsārum o māh-ı enverüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 1). [pür-ḥün olur, -ur]

pür-kīn: Kinlenmiş, kin dolu.

Bir kerre alur gözle meger baḳmışam eyvāh /Ḥālā o baḳışlar baña **pür-kīndür** ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 20). [pür-kīndür, -dür]

püşt-i leb: Dudağının arkası.

Çün **püşt-i lebünde** reg-i gül ola be-dîdâr /Çeşmümde benüm rakşa gelür şevkile regler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [püşt-i lebünde, -ünde]

Rabb: Bütün mahlûkâtı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenâbıhak, Allah.

Güle düşmez mi râh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yâ **Rabb** /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kânum ‘aceb yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [rabb]

Güle düşmez mi râh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yâ Rabb /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kânum ‘aceb yâ **Rabb** (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [rabb]

Açılmaz mı disâm-ı âlfâm-ı gönçe-i maşşûd /Kâlır mı gönçe-i taşvîr-âsâ beste-leb yâ **Rabb** (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [rabb]

Mis-i nâ-râyic-i âmâlümü iksîr-i tevfiķ /Nigâh-ı nîmile âyâ niçün itmez zeheb yâ **Rabb** (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [rabb]

Yâ **Rabb** kuluñı nâz u na’îm ile büyütüñ /Şoñra bırağub âteşe yakmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [rabb]

Kalmasun şâm-ı vişâl-i yâra dâğı kimsenüñ /Batmasun tâ şubha dek Yâ **Rabb** çerâğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [rabb]

Âfitâb-ı haşre hoş-gîde olmaz dâmeni /Pây-ı hâmde olmasun Yâ **Rabb** yatağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 14). [rabb]

Bu günde bir nefesik bâri semt-i kıble-i ümmîd /Nesîm-i nev-bahâr-ı feyze olmaz mı mehebb yâ **Rabb** (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [rabb]

Ġarîb-i hasretiyem ğurbet-ender-ğurbetem yâ **Rabb** /Peyâm-âverde-i dâr u diyârı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [rabb]

Fütür o deñlü var Kânide kim tenşîte meyl itsem /Ne dârü kârger ne benc ü ne afyon ne hab yâ **Rabb** (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [rabb]

rağbet: Bir şeyi çok iştihakla istemek, meyl etme.

Ele desti alup sakķkâlğa **rağbet** idelden ben /Gelüp el öpmedük şakird mi üstâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [rağbet]

rağmen: Rağmen.

Baña **rağmen** raķîbe iltifâtın söyler ammâ ben /Disem cem‘iyyetüñ bir aşlına irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 31). [rağmen]

rāh: Yol.

Ma‘ni-i mu‘teber-i lafz-ı ‘adālet oldur /Çiyenenür qalmaya ayaklara **rāhdan** ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 10). [rāhdan, -dan]

rāh yap-: Ağız ve beynin içindeki delikleri yola çevirmek. (Hz. İbrahim'e zulmeden, onun peygamberliğini tanımayıp, Allah'a iman etmeyen Nemrut'un burun deliğinden giren bir sinek beynini kemirerek ölümüne sebep olur. Bu olaya telmih yapılmıştır.)

Qahr-ı haşma idicek emr-i ta‘alluq Hakkuñ /Peşseye saqb-ı dimāğ u dehenüñ **rāh yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 14). [rāh yapar, -ar]

rāhat: İstirapsız, kedersiz olma.

Sen eyle **rāhat** ile ‘azm-i h‘āb ey dīde /Seni de seyr iderüz āh u intizār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [rāhat]

rāhat it-: Rahat etmek, huzur bulmak.

Rāhat mı ider ‘āşık olan ğamze-i şūha /Ser-tā-be-ķadem cism-i hazānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 13). [rāhat ider, -er]

‘ışka düşeli dīdelerüm itmedi rāhat /Yoluñda senüñ virdi niçe kerre dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 3). [rāhat itmedi, -medi]

rāhat ol-: Mutlu ve huzurlu olmak.

Qaddüñ hevāsına düşeli **rāhat olmadum** /Oldı bu kışşa giderek ey serv-ķadd-dırāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 7). [rāhat olmadum, -madum]

rāh-ı ğam: Gam yolu.

Tā ‘arşa-i haşre varıcaq **rāh-ı ğamuñda** /‘Uşşāķ senüñ h‘ān-ı ğamuña çoķınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [rāh-ı ğamuñda, -uñda]

rāh-ı ‘ışķ: Aşk yolu.

Rāh-ı ‘ışķa bu dil-i şeydāyı şaldum yaluñuz /Künc-i hayretde tek ü tenhāca ķaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [rāh-ı ‘ışķa, -a]

rāh-ı ‘ışķa düş-: Aşk yoluna düşmek.

Uyanıķlar uyurlardan selāmetdür seferlerde /Çü **rāh-ı ‘ışķa düşdüñ** gel dil-i āğāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [rāh-ı ‘ışķa düşdüñ, -düñ]

rāh-ı maḥabbet: Aşk yolu.

‘Āşık kâlık **rāh-ı maḥabbetde** piyāde /Şevk u taleb esvātla tevsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 15). [rāh-ı maḥabbetde, -de]

rāh-ı şebnem-i eşk: Göz yaşı çiylерimin, damlalarımın yolu.

Güle düşmez mi **rāh-ı şebnem-i eşküm** bu şeb yā Rabb /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kāmum ‘aceb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [rāh-ı şebnem-i eşküm, -üm]

rāh-ı ümīd: Ümit yolu.

Ben ol güm-geşte-i şahrā-yı bī-pāyān-ı ‘ışkām kim /Yine benden şorar **rāh-ı ümīdi** reh-nümünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [rāh-ı ümīdi, -i]

rāh-ı vefā: Vefa yolu.

‘Āşıklara temkīn gerek **rāh-ı vefāda** /Temkīni daḥı şüret-i telvīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [rāh-ı vefāda, -da]

raḥīk-i ‘adn: Cennetin saf, duru ve kokulu şarabı. (Kevser şarabı).

Ne ma‘cūn olduḡuñ ma‘lūm oldu ey **raḥīk-i ‘Adn** /Devā-yı kâziyu’l-ḥācātı gördüm ben devālarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 7). [raḥīk-i ‘adn]

raḥm eyle-: Acımak, merhamet göstermek.

Niçün **raḥm eylemezsin** ey cihān-efrūz-ı istiḡnā /Bu deñlü şīveden āzār-ı küstāḥāneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 7). [raḥm eylemezsin, -mezsin]

Der-āḡüş eyleyüp koḡdum yañaḡın cām-ı ḥ‘āb içre /Didi **raḥm eyleyüp** nūş it lebüm ammā neden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 4). [raḥm eyleyüp, -yüp]

rāh-yāb-ı ḥalvet-i vaşl ol-: I. Sevgili ile buluşmanın baş başa olmanın yolunu bulmak. II. Allah'ın huzuruna varıp onunla bir arada olmak.

Rāh-yāb-ı ḥalvet-i vaşl olmayan ‘āşık mıdur /Ḥalvete ehl olmayanlar vuşlata lāyık mıdur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 1). [rāh-yāb-ı ḥalvet-i vaşl olmayan, -mayan]

raḡam-ı dāḡ: Yaraların miktarı, sayısı.

Raḡam-ı dāḡ ḥayāl-i ḥālīdür bu şerḥalar cedvel /Şerefle ḡonmış o ḥālī vaşat o fāḡlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [raḡam-ı dāḡ]

raḳam-senc olmaḳ: (Gönüldeki yaraların) Miktarını ve niceliğini ölçmek, karşılık gelmek.

İderdüm dilli defter şerha vü dāğı dil-i zārā /**Raḳam-senc olmaḳa** şāyeste dilli defterüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 18). [raḳam-senc olmaḳa, -a]

raḳīb: Klasik şiirde sevgiliyi âşıktan uzaklaştırmaya çalışan, sevgili ile âşığın kavuşmasına engel olan kimse.

Uğratma **raḳīb**i ki saña toğrıca baḳmaz /‘Āḳil geçinür gerçi ki ḥod-bīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [raḳīb, -i]

Bürüdet baḫş ider bezme **raḳībūñ** āh-ı dem-serdi /Yeründen kendüsi def’ olsa lā-büd sıkleti ḳışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 11). [raḳībūñ, -ūñ]

Görüp ḥüsnin dimiş ḥiç noḳta ḳonmaz /Dimek ister **raḳīb** ol yāra bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [raḳīb]

Eger ‘ıyd-i vişāl itse taḳarrüb /Ḥarām olsun **raḳīb**e büse bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 4). [raḳīb, -e]

Raḳīb de ḡam-ı fikr-i vişāle ḫalmışdur /Gönül birisi de sensin hem o fikire ḫalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [raḳīb]

Raḳībi ḫāḫırūñ çün zāhidi Allāh için Kānī /Dile vird itmedük en‘ām mı evrād mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 11). [raḳīb, -i]

Raḳībe itmeden isrāf amān şīvelerin /Amānsız niḡehūñ virecek amān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 21). [raḳīb, -e]

Reşk-i füzün ile geliyor cānum āğıza / Virdükce sen **raḳīb** ile hep āğız āğıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [raḳīb]

Mānend-i sāmīrī viremez rūḫ fitneye /Ḥiç itmesün **raḳīb** o bütle müsāmere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 6). [raḳīb]

Kāniyā oynar güler raḡmen li-enfisūñ **raḳīb** /Kim elinde kāfirūñ eksik hemān çār-pāresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 9). [raḳīb]

Baḫa raḡmen **raḳīb**e iltifātın söyler ammā ben /Disem cem‘iyyetūñ bir aşlına irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 31). [raḳīb, -e]

Aḡyār **raḳīb**e ḫaber-i vuşlat uçurmuş /Sen de baḫa vir sevdiceğim el ele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 13). [raḳīb, -e]

Yer ḳalmamış neẓāreye ‘uşşāḳ-ı zār için /Almış **raḳīb**ler yine pīrāmenūñ senūñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [raḳīb, -ler]

Raḳībe rāst geldüm zīr-i kāşāneñde gör baḫtı /Selām virdüm yarım āğızla bi’l-iḳrāḫ ḫuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 11). [raḳīb, -e]

raķībān: Rakipler.

Senüñçüdi **raķībān** ile nāverdüm niçün küsdüñ /Yoluñda bī-muħābā cānımı virdüm niçün küsdüñ (Kānî Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [raķībān]

raķībān üstüne düşdiginden: Sevgilinin âşik dışındakilere, rakiplere ilgi gösterdiği için.

Düşdiginden ağlarum yāruñ raķībān üstüne /Sevdiğüm ğavġā bütün ‘ālemde yorgān üstüne (Kānî Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [raķībān üstüne düşdiginden]

raķīb-i bī-şerem: Utanmaz rakip.

Döğündüm taşlarla pīş-i kaşr-ı āb-gūnuñda /Görüp güldi **raķīb-i bī-şerem** kaħkāh tıyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 22). [raķīb-i bī-şerem]

raķīb-i hādise: Sonradan ortaya çıkan, yeni olan rakipler.

Ķidem da‘vāsı eylerdüñ **raķīb-i hādise** her ġāh /Saña bu faħr yetmez mi idi övüldiġüñ günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 15). [raķīb-i hādise, -e]

raķīb-i nā-kes: Düzenbaz rakip.

Göñül bir tünd-ħū dil-ber cefā-cū eşk rāħat-şū /Nedür bu miħribān-keşlük **raķīb-i nā-kese** karşı (Kānî Divanı, Gazel 149, Mısra 2). [raķīb-i nā-kese, -e]

raķīb-i rū-siyah: Kara yüzlü, kötü rakip.

Raķīb-i rū-siyaha āh der-be-der қалası /Gelür o şūfi ħaķuñdan senüñ țomuz қалası (Kānî Divanı, Gazel 215, Mısra 1). [raķīb-i rū-siyaha, -a]

Göñül ebrū-siyeh çeşm-i siyāhı sürmeli ister /**Raķīb-i rū-siyāhı** ol arada sürmeli ister (Kānî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [raķīb-i rū-siyāhı, -ı]

Baña āzārı için ġam yeme lākin dil-āzārum /**Raķīb-i rū-siyāhı** zemm idüp yerssem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 24). [raķīb-i rū-siyāhı, -ı]

raķme-i maŗrūħ: Atılmış, çıkarılmış bahçeler.(Vakfedilmiş araziler)

Nüfūs-ı kām ile қable’l-ħisāb olmaқ gerek āġāh /Eserler vaқflarda **raķme-i maŗrūħdandur** hep (Kānî Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [raķme-i maŗrūħdandur, -dandur]

raķşa gel-: Ahenkle dans etmek.

Çün pūşt-i lebüñde reg-i gül ola be-dīdār /Çeşmümde benüm **raķşa gelür** şevķile regler (Kānî Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [raķşa gelür, -ür]

rām it-: Boyun eğdirmek, itaat ettirmek. Âşık etmek.

Bir kerre yârı **rām idebilsen** baña felek /Bundan ziyâde luţfuñı besdür bes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 13). [rām idebilsen, -ebilsen]

rām ol-: Boyun eğmek, itaat etmek.

Senüñ ben boynı bağlu ‘abd-i memlûkuñ muyam ey çarĥ /Benüm **rām oldıgum** gördüñ de zann itdüñ ğulâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 14). [rām oldıgum, -dıgum]

rāşide: I. Hak dinini kabul eden, doğruya giden, rüşde erişmiş olan. II. Akıllı.

Rāşide eger olsa riyâ mu‘teber olmaz /Āhenksiz olduĥ da şadâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [rāşide]

rāst gel-: Tesadüf etmek, karşılaşmak, rastlamak.

Raķibe **rāst geldüm** zîr-i kâşâneñde gör baĥtı /Selâm virdüm yarım ağızla bi’l-ıkrâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 11). [rāst geldüm, -düm]

ravza-i dil: Gönül bahçesi.

Dil ĥarîminde ne nâ-maĥrem ne maĥrem kaldı hîç /**Ravza-i dilde** der ü dîvâra ĥâcet ĥalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 4). [ravza-i dilde, -de]

rây: Hindistan hükümdarlarına verilen unvan.

O rây-ı râyet-i Hindusitân-ı kişver-i ĥüsne /Amân şad el-amân **rây** el-amân dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [rây]

râyegân gel-: I. Karşılıksız bir şekilde bedavadan ortaya çıkmak, görünmek. II. Bol miktarda görünmek.

Baña bu neş’e-i cām-ı şeţâret her zamân gelmez /Eger gelse misâl-i fikr-i vuşlat **râyegân gelmez** (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 2). [râyegân gelmez, -mez]

rây-ı râyet-i hindusitân-ı kişver-i ĥüsn: Güzellik ülkesi Hindistan sancağının hükümdarı.

O rây-ı râyet-i Hindusitân-ı kişver-i ĥüsne /Amân şad el-amân rây el-amân dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 5). [rây-ı râyet-i hindusitân-ı kişver-i ĥüsne,-e]

rāzı: Gizlenen şey, sır.

Buña h̄āmūşlıkdan gayrı h̄ıçbir var mıdır çāre /Bu **rāzı** ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [rāzı]

rāzı ol-: Rıza göstermek, kabullenmek.

Rāzı ol naḥnü ḳasemnā beynehüm taḳdīrine /Eyleyen Ḥaḳḳa tevekkül rütbesi rifʿatlıdır (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 3). [rāzı ol]

redd it-: Kabul etmemek, geri çevirmek, kovmak.

Evinden ḳapusundan kimseyi Allāh **redd itmez** /Anuñ cün gāhda büsegehi eşrār olur Ḳıble (Kânî Divanı, Gazel 171, Mısra 5). [redd itmez, -mez]

refʿ it-: Kaldırmak.

Niḳāb-ı şermi **refʿ it** vech-i pāk-i duḫter-i rezden /Beni bī-gāne şanma maḥrem-i esrārıñam sāḳī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 9). [refʿ it]

refiḳ-i rāh-bīn it-: Yol arkadaşı, yoldaş, yardımcı olarak tayin etmek.

Reh-i ʿışḳuñda cüst [ü] cū-yı Ḥaḳḳu'l-Ḥaḳḳa gayret vir /**Refiḳ-i rāh-bīn it** her ʿazīmetde Ğayūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 4). [refiḳ-i rāh-bīn it]

refṭār: Yürüyüş, salınarak edalı yürüyüş.

Arama dü-çār olmadıgum bāğ-ı fenāda /Ol serv-i sehī şīveli **refṭāruñ** içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [refṭāruñ, -uñ]

Bu nāzişlerle cānā yürüyişden bellidür elbet /Nedür söyle diger **refṭār** bu refṭār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [refṭār]

Bu nāzişlerle cānā yürüyişden bellidür elbet /Nedür söyle diger refṭār bu **refṭār** küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [refṭār]

refṭār-ı süst: Gevşek, uyuşuk davranış.

Benüm **refṭār-ı süstüm** süsti-i peymānedendür hep /Hücüm-ı şaḥne-i ḥiss şīve-i mestānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [refṭār-ı süstüm, -üm]

refte refte: Gitgide, gide gide, azar azar, yavaş yavaş.

Sāyesine kim ider ol nev-nihālün ilticā /**Refte refte** şāḥsār-ı ḳāmeti ber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 10). [refte refte]

refûlar: (Delik veya yırtık bir yeri) Parça ile kapatıp onarma. Âşığın gönül yaralarını onarması. (yama).

Bu çāk-i sīneye yer yer **refûlar** hep senüñçündür /Bu köhne cāmeye bu reng ü rûlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [refûlar]

reg: Damar.

Çün püşt-i lebüñde reg-i gül ola be-dîdâr /Çeşmümde benüm rakşa gelür şevķile **regler** (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [regler, -ler]

Çün **reglerüm** aldı bedenümde ditirekler /Dir ten tene nâ dir tene dir dir ditirekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 1). [reglerüm, -lerüm]

reg-be-reg: Damar damara.

Ele al sâğarı biñ nâz ile ey cân yürisün /**Reg-be-reg** cism-i yebüset-zedeye kân yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 2). [reg-be-reg]

reg-i cân: Can damarı, şah damarı.

Her gevher-i esrâr dizilse **reg-i cânâ** /Şandûka-i derün cân evi mahzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 17). [reg-i cânâ, -a]

reg-i gül: Gül damarı.

Çün püşt-i lebüñde **reg-i gül** ola be-dîdâr /Çeşmümde benüm rakşa gelür şevķile regler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 5). [reg-i gül]

reg-i nâzûk-nümâ: Zarafetini gösteren huy, soy.

Reg-i nâzûk-nümâ cism-i laṭîf-i nâzenîñde /Gelü-yı şîşede merʻi vü mübşar sâķlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 5). [reg-i nâzûk-nümâ]

rehâ: Kurtulma, kurtuluş.

Hîç mümkün mi idi pâ-bend-i zülfünden **rehâ** /Âhü-yı ber-müşg-i gâv-ı baḫrı ‘anber virnese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 13). [rehâ]

rehâ iste-: Kurtulmak, kurtuluş istemek. (Ölmek bağlamında).

Her bâr **rehâ ister** iken ester ü ḫardan /Şüfî gibi bir kendüyi bilmez ḫare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 21). [rehâ ister, -r]

rehber: Kılavuz, yol gösterici.

Ḥired-i ḥorde-şināsa olamaz kes **rehber** /Hîç muhtâc mı fetvāya fütüvvet-pîşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 7). [rehber]

reh-i ʿışk: Aşk yolu.

Biri birinüñ ardi şıra biñ kerre helâk olsam /**Reh-i ʿışkuñda** ben ġāʿiblere irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 4). [reh-i ʿışkuñda, -uñda]

Reh-i ʿışkuñda cüst [ü] cū-yı Ḥaḫkuʿl-Ḥaḫka ġayret vir /Refîḫ-i rāh-bîn it her ʿazîmetde Ğayūr ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 3). [reh-i ʿışkuñda, -uñda]

reh-i vaşl: Sevgiliye kavuşma yolu.

Aġardı şanma farḫ-ı giryeden çeşmān-ı ʿuşşāḫuñ /**Reh-i vaşluñda** cānā ḫordu çeşm-i intizār aġlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 8). [reh-i vaşluñda, -uñda]

reh-i vefā: Vefa yolu.

Reh-i vefāda ebed zıkr ü fikrimüz sensin /Cerāb-ı dilde bizüm ġayrı zādımız yoḫdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [reh-i vefāda, -da]

reh-nümā: Yol gösterici, kılavuz.

Bî-māye şeyḫ sālîke oldıḫca **reh-nümā** /Ḥāciya daḫı efḫar-ı ʿurbān delîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [reh-nümā]

reh-nümün: Yol gösteren, rehber.

Ben ol ġüm-geşte-i şahrā-yı bî-pāyān-ı ʿışḫam kim /Yine benden şorar rāh-ı ümîdi **reh-nümünümde** (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [reh-nümünümde, -umda]

reh-yāb ol-: Yol bulucu olmak, rehber olmak.

Olurdi ḫāḫıra-i vuşlatuñ dile reh-yāb /Geçeydi düzaḫa Firdevs çeşmesinden āb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 1). [reh-yāb olurdi, -urdi]

rem rem içinde: Korkma, titreme (hali) içinde.

Ürküñdi bıraḫdı yine ol āḫū-yı vaḫşî /ʿUşşāḫ arasında ġörüñ **rem rem içinde** (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 14). [rem rem içinde]

remīde ol-: Ürkmek.

Sāye-i pervāneden olur remīde Kāniyā /Vaḥşet-ābād olmasun künc-i ferāğı kimseniñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 17). [remīde olur, -ur]

remz: Gizli işaret, sembol, ima.

Cāme-i fetvāyi-i dildāra virmiş il cevāb /Müftî-i ‘ışça danışduğ biz bu **remzi** el-cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 2). [remzi, -i]

reng: Oyun, hile.

Bülbülüñ yapsa yuvasın gül dinilmez **reng** aña /Şu‘lezār-ı reng-i gül cāy-ı nişest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [reng]

reng ü bû vir-: Koku ve renk (güzellik) vermek.

O gül kim Hāzret-i Hāḫḫ **reng ü bû virmiş** aña ey dil /Dimāğūnda şadāḫatsüz ḳoḳulmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 9). [reng ü bû virmiş, -miş]

reng ü rû: Yüz ve şekil (yama).

Bu çāk-i sīneye yer yer refûlar hep senüñçündür /Bu köhne cāmeye bu **reng ü rûlar** hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [reng ü rûlar, -lar]

reng-i ḫinā: Kına rengi.

‘Aks-i mey-i şafaḫ sereyān al ider alın /**Reng-i ḫinādan** olsa girizān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 20). [reng-i ḫinādan, -dan]

reng-i ‘işve: İşvenin tarzı, şekli.

Reng-i ‘işve şīveñe bir ḫüsn-i dīğer virmese /Āb-ı şīve şu‘le-i ruḫsāruña fer virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 1). [reng-i ‘işve]

reng-i kāhî-i ruḫ-ı zerd: Solmuş yüzümün sarı rengi.

Reng-i kāhî-i ruḫ-ı zerdimi görmişlere şor /Niçedür fark idesin māhiyet-i reng-i vedā‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 7). [reng-i kāhî-i ruḫ-ı zerdimi, -imi]

reng-i leyāl it-: Gece renginde yapmak, karartmak. Gecesini gündüzünü bir eylemek.

Reng-i rû virme televvünlere sen yek-reng ol /Ya‘ni eyyāmuñı hem **reng-i leyāl it** gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [reng-i leyāl it]

reng-i rû vir-: Yüzünün rengini vermek. Teveccüh göstermek.

Reng-i rû virme televvünlere sen yek-reng ol /Ya'ni eyyâmuñi hem reng-i leyâl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [reng-i rû virme, -me]

rengîn: Hoş, güzel, renkli, parlak.

Yüzüm rengîni gül-ħande-i âmâlde sâdur /Sözüm her çend **rengîn** olsa istihsâna ħasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [rengîn]

Yüzüm **rengîni** gül-ħande-i âmâlde sâdur /Sözüm her çend rengîn olsa istihsâna ħasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 13). [rengîni, -i]

rengîn-simât: Sofraya konulan güzel yemekler. (İhsanlar, lütuflar).

İmtinân eyle yeme **rengîn-simât** herkesi /Sîr-çeşmândan ħabûl eyle noħûd u mercimek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 17). [rengîn-simât]

resîde-i vaqt-i ħaşâd ol-: Hasat mevsimine erişmek.

Geşt-i emel **resîde-i vaqt-i ħaşâd olup** /Taħsîldâr-ı ħâşıl-ı ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 3). [resîde-i vaqt-i ħaşâd olup, -up]

resm-i maħabbet: Aşkın, sevginin şekli, sureti.

Ne ħaldı 'âşık-ı üftâdeye **resm-i maħabbetden** /Ki gelse meclise aġyâr ider feryâd yâr aġlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 5). [resm-i maħabbetden, -den]

re'sü'l-ħikem: Hikmetlerin başı.

Re'sü'l-ħikem meħâfet-i Yezdândur dimiş /Şîr-i Ĥudâ nazargeh-i Yezdân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 9). [re'sü'l-ħikem]

reşħa-i şafvet: Saflık, arılık damlası.

Hep bâde-i bî-ġışla yunar çirk-i günâh /Çirk-i bedeni **reşħa-i şafvet** yayķar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [reşħa-i şafvet]

reşħ-i şehâdet: Şehitlerin kanı.

Ĥün-ı şühedâ her günehi maħv eyler /Da'vâ vü suħen **reşħ-i şehâdet** yayķar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [reşħ-i şehâdet]

reşk eyle-: Kiskanmak.

Āyīne-i ruḥsārına **reşk eylese** ḥūrşīd /Meh-tāb geyer ḥasret ile cāme-i mātem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 9). [reşk eylese, -se]

reşk it-: Kiskanmak.

Emr-i dāniş **reşk ider** gāh ḡazabda rūyuña /Āteş olur çehre-i ḥū-kerdesi bu el-cevāb (Kānî Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [reşk ider, -er]

reşk-i füzün: Kiskançlık arttıran (his).

Reşk-i füzün ile geliyor cānum āḡıza /Virdükce sen raķīb ile hep āḡız āḡıza (Kānî Divanı, Gazel 180, Mısra 1). [reşk-i füzün]

reşş eyle-: Serpmek, çiselemek.

Eyler mi eser mā²-i ḥayāt eyleseler reşş /Pervāne-i pür-sūḥteye puḥte semek vār (Kānî Divanı, Gazel 63, Mısra 5). [reşş eyleseler, -seler]

revā gör-: Reva görmek; bir davranışı, bir olayı bir kimse için uygun görmek.

Göñül mu²āvedet-i ḡurbeti **revā görmez** /O cān-pāresine cān tek armaḡān mı ḡodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 29). [revā görmez, -mez]

revā-yı vādi-i eymen: Eymen vadisine uygun, layık.(Musa'nın (A.S.) tecelliye mazhar olduğu Tûr Daḡı'ndaki vadi.)

Sa²ādet-meymenet bir terdür aşḡāb-ı be-vādīde /Olur fermān **revā-yı vādi-i eymen** şebānlarda (Kānî Divanı, Gazel 153, Mısra 8). [revā-yı vādi-i eymen]

reviş: Gidiş, tarz, tavır, üslup.

Ārif edeb-āmüz olur her **revişinde** /Āķil ḥikem-i ḥazret-i Ḥaķķa nażar eyler (Kānî Divanı, Gazel 24, Mısra 11). [revişinde, -inde]

revnāk: Parlak, güzel.

Şeref insāna zīb-i cāme vü destārdan gelmez /Dıraḡt-ı ḥuşke **revnāk** mihr-i pür-envārdan gelmez (Kānî Divanı, Gazel 80, Mısra 2). [revnāk]

revnaḡ u zīb vir-: Yanlışı düzeltmek, durumu aydınlatmak.

Biri ḡaḡıḡat-ı ḡāle virürse revnaḡ u zīb /Degül ḡabāḡate farḡ-ı mucūna ḡaml olunur (Kānî Divanı, Gazel 32, Mısra 9). [revnaḡ u zīb virürse, -ürse]

revnaḡ vir-: Güzellik, parlaklık, letafet vermek.

İdüp āmiḡhte ḡikmetle **revnaḡ vir** mazāmīne /Tasavvuf ile behiḡt ‘ācil eyle bezm-i ‘irfānı (Kānî Divanı, Gazel 211, Mısra 9). [revnaḡ vir]

Tevfıḡ eger terbiyeye **virmese revnāḡ** /Perverde-i ta‘līm ḡudā ḡıḡ çekilmez (Kānî Divanı, Gazel 70, Mısra 11). [revnāḡ virmese, -mese]

revzen: Pencere.

Her dāḡ-ı dil ‘āḡıḡını eylese rüşen /Sūrāḡları sīnede **revzen** gibi olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [revzen]

revzene: Pencere.

Āyīnelenüp ‘aks-i ruḡuḡla der-i sīne /Bu **revzeneden** rūḡ-ı revānum seni gözler (Kānî Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [revzeneden]

reze: Kapılara asma kilit takmaya yarayan, biri kapı kasasına, diḡeri kapıya vidalanan, iki parçadan ibaret demir menteşe (ḡerhaya benzetilmiş).

Derün u sīnede ḡün dāḡ u ḡerḡa yok ḡüfī /O ḡaḡkasuz **rezesüz** köhne bābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 4). [rezesüz, -süz]

ricāl: Er kişiler.

ḡaḡḡdur ḡutan dili iki tellü ḡapaḡ ile /Zen tek **ricāl** āyīne-i emles istemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 4). [ricāl]

rıḡvān: Cennetin kapısını bekleyen melek.

Rıḡvān alup ḡadıḡ ḡad-i ḡübā vü Sidreye /İstebraḡı-i sebz-i cinānı keser biḡer (Kānî Divanı, Gazel 57, Mısra 7). [rıḡvān]

rifā: Güzeli geçinme, uyuḡma.

Kānî bu köhne kāḡda sen ḡaḡr-ı nāzda /Ey gevher-i ḡekīde **rifālarla** ḡeb be-ḡayr (Kānî Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [rifālarla, -larla]

rif'atli: Saygıdeğer, yüce.

Râzı ol naḥnü ḳasemnâ beynehüm taḳdîrine /Eyleyen Ḥaḳḳa tevekkül rütbesi **rif'atlidür** (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [rif'atlidür]

rikâb-ı vaşl: Kavuşmanın üzengisi.

Çıplaḳ da binse menzil-i maḳşûdına yeter /Ey dil **rikâb-ı vaşla** eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 6). [rikâb-ı vaşla, -a]

rindân: Rindler, kalenderler, dünya işlerini boş görenler.

Felek encüm zamân oldı yine **rindânla** ihvân /Tıbâḳ-ı seb'-i arz ümm-i veled eflâk âbâ-sâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [rindânla, -la]

rindâne: Dünya işlerini hoş görerek, keyfekeder yaşayan, aldırışsız, kalender kimse.

Bu cezbe vü an hep saña mevhûb-ı Ḥudâdur /An an dili şayd eyledi **rindâne** ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 10). [rindâne]

rişte-i cân: Can ipi, can bağı.

Gîsü-yı siyehkâruñ üzüp **rişte-i cânı** /Sâz-ı nigeḥi düzmek için teltele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 9). [rişte-i cânı, -ı]

riştenüñ ucu: İpin ucu.

Ayrılmanuñ gönül niçe ser-riştesin bulur /Kânî o **riştenüñ ucu** dil-bestegidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 18). [riştenüñ ucu]

riyâ ol-: Özü sözü bir olmamak, ikiyüzlü olmak.

Râşide eger olsa riyâ mu'teber olmaz /Âhenksiz olduḳ da şadâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 7). [riyâ olsa, -sa]

riyâz-ı cennetüñ pervânesi: Cennet bahçesinin pervanesi (kılavuzu).

Hem-nefesdür rûḥ-ı Cibrîl ile 'Anḳâ-yı himem /Rûḥ-ı Rıdvdândur **riyâz-ı Cennetüñ pervânesi** (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 12). [riyâz-ı cennetüñ pervânesi]

rızâñ ol-: Söz konusu olan hususu kabul etmiş olmak, izni olmak.

Ser-i küyuñda olurdım **rızâñ olsaydı** dâ'im ben /Ve-lâkin ol ser-i kûda ne çâre bir yerüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [rızâñ olsaydı, -saydı]

rızık: Yiyecek, içecek şey.

Gel **rızık** için ey t̄alib-i H̄aqq olma perīṣān /Rızkuñ seni özler saña ta'ÿindür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [rızık]

Gel rızık için ey t̄alib-i H̄aqq olma perīṣān /**Rızkuñ** seni özler saña ta'ÿindür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [rızkuñ, -uñ]

rübāh: Tilki.

H̄ilekāra ta'eneden kırtulmağa yoqdur mecāl /Kim ser-i kühsārda **rübāh** da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [rübāh]

rūbehī: Tilki.

Biz gābe-i h̄aqq̄ate kim şīr-i şerzeyüz /Şīrān bizümle elleşemez **rūbehī** degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 4). [rūbehī]

Rūbeh-nijād ekseri ehl-i zamānenüñ /Zīrā yüze gelince heme **rūbehī** degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 12). [rūbehī]

rūbeh-nijād: Hilekar, kurnaz soylu.

Rūbeh-nijād ekseri ehl-i zamānenüñ /Zīrā yüze gelince heme rūbehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 11). [rūbeh-nijād]

ruḥ: Yanak.

Teşbīh ider hezār gülistāna **ruḥlaruñ** /Şad-berg-i leb şüküftesi yüz gülsitān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [ruḥlaruñ, -laruñ]

Fem ü leb **ruḥ** zenaḥ ber-büse zār olmaz bu yerlerde /Turunc u püste gül gül-nār enār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [ruḥ]

rūḥ: Can.

Mānend-i sāmīrī viremez **rūḥ** fitneye /H̄iç itmesün raqīb o bütle müsāmere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [rūḥ]

rūḥ-ı 'ālem: Evrenin canı, özü.

Ḥayālūñ sīnede ey **rūḥ-ı 'ālem** bir zamān çıkmaz /Pezīrā-yı fenā olmazsa cism elbette cān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [rūḥ-ı 'ālem]

rūḥ-ı cibrîl: Hz. Cebrail'in ruhu.

Hem-nefesdür **rūḥ-ı Cibrîl** ile ‘Ankâ-yı himem /Rūḥ-ı Rıdṽandur riyâz-ı Cennetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 11). [rūḥ-ı cibrîl]

rūḥ-ı nev-resîde: Yeni yetişmiş, yeni yetme sevgili, güzel.

Ey şūḥ-ı ḥaṭ-resîde şafâlarla şeb be-ḥayr /Ey **rūḥ-ı nev-resîde** cefâlarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [rūḥ-ı nev-resîde]

ruḥ-ı pür-tâb: Sevgilinin pırl pırl parlayan yüzü.

Ruḥ-ı pür-tâbda ol ḥâller kundaçıldur hep /Yanup yıkıldığım şanma benim bu dâğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 3). [ruḥ-ı pür-tâbda, -da]

rūḥ-ı revân: (Yürüyen latif bir ruha benzetilen) sevgili, güzel.

Dil-berleri sensüz göze göstermedigüm hîç /Ey **rūḥ-ı revân** ḥ’âhiş-i dîdaruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 8). [rūḥ-ı revân]

Mürşidüñ hem-rehüñ olmağ gerek ey **rūḥ-ı revân** /Kendüni bedraḳa-i şâh-reh-i yâr iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 7). [rūḥ-ı revân]

Ürkütüdi dilüm vaḥşet-i endîşe-i hecri /Düşde dahı bu **rūḥ-ı revân** seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [rūḥ-ı revân, -um]

Âyînelenüp ‘aks-i ruḥuñla der-i sîne /Bu revzeneden **rūḥ-ı revân** seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [rūḥ-ı revân, -um]

rūḥ-ı rıdṽân: Rıdvan'ın ruhu. (Cennetin kapıcısı olan melek)

Hem-nefesdür rūḥ-ı Cibrîl ile ‘Ankâ-yı himem /**Rūḥ-ı Rıdṽandur** riyâz-ı Cennetüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 12). [rūḥ-ı rıdṽandur, -dur]

ruḥsâ ol-: Yüz sürmek. (Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek.) Yardım istemek ve biat etmek için ziyaret etmek.

Ol ki der-i elṭâfına **ruḥsâ ola** elbet /Bir vechile maḥrûm ḳomaz her nider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 15). [ruḥsâ ola, -a]

ruḥsâr: Yanak, ruh, yüz, çehre.

Ruḥsârı sîb beñleri elma çekirdegi /Gül-büse cây-ı alevi ḥamrâ çekirdegi (Kânî Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [ruḥsârı, -ı]

Ruhsārımı çün eşk-i nedāmet yayķar /Esrārımı hep hūy-ı hacālet yayķar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [ruhsārımı, -ımı]

ruhsār-ı zerd: (Âşığın) Solgun yüzü.

Deh düşdüm ‘aşıkuñ nīm-i bī-ğışşına ve-līk /**Ruhsār-ı zerd** pek de zer-i deh-dehi degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 10). [ruhsār-ı zerd, -i]

ruhsārına bir perde çek-: I. Osmanlıda kadınların dışarı çıkması için yüzlerine yaşmak örtmesi. II. Ölen birinin yüzünün örtülmesi. (ölmek bağlamında).

Seni aldatma da bir şey mi imiş ey Kânî /Çekdi ruhsārına bir perde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 16). [ruhsārına bir perde çekdi, -di]

ruḡsat: İzin, müsaade.

Tekellüm eylemege var mı nāzdan **ruḡsat** /Zebāne-i sitem anda zebān dehān mı ḡodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 11). [ruḡsat]

Dünyā yıkılır ummaz idüm büseye **ruḡsat** /Bir büse didüm luḡf ile gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 13). [ruḡsat]

rūḡu'l-ḡudūs: Kutsal ruh, Cebrail.

Şeb-çerāğ-ı küngür-i devlet söner mi bāddan /Feyz alur **Rūḡu'l-ḡudūsden** devletüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 10). [rūḡu'l-ḡudūsden, -den]

rū-sefid: I. Yüzü ak. II. Namuslu, şerefli.

Pek **rū-sefid** şāf-derün ḡoş-nümā gerek /Olmaz siyāh şaḡra-i bed-gevher āyine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [rū-sefid]

rūşen eyle-: Aşkar etmek, meydana çıkarmak.

Her dāğ-ı dil ‘aşıḡını **eylese rūşen** /Sūrāḡları sīnede revzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 11). [rūşen eylese, -se]

rūşenā ol-: Aydınlanmak.

Dil āgeh olmayıcaḡ dīde **rūşenā olmaz** /Ḥudā-yı ḡāneye muḡtācdur ḡüşāyiş-i bāb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 3). [rūşenā olmaz, -maz]

rüşenâ-çeşm ol-: Açık göz olmak. Uyanık, becerikli olmak.

Nigâh-ı hayra tab‘ân olamaz pertev gedâ-yı ‘ışk /Anuñcün rüşenâ çeşm olmağ ister âşinâ-yı ‘ışk (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 2). [rüşenâ-çeşm olmağ, -mağ]

rüşen-tıynet: Yaratılışı aydınlık (kimse). (sevgili)

Gerçi kandîl-i maḥārîb kılp olmaz cenî /Kala mı bî-nür o **rüşen-tıynetüñ** pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 8). [rüşen-tıynetüñ]

rûy: Güzel yüz.

Emr-i dâniş reşk ider gâh gâzabda **rûyuña** /Âteş olur çehre-i ḥû-kerdesi bu el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 5). [rûyuña, -uña]

Rûyına ḥaṭṭı gelüp rûzumuzı târ itdi /Der-i gülşenkede-i vuşlatı dîvâr itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [rûyına, -ına]

rûy-ı lâlezâr: Lale bahçesinin yüzeyi, sevgilinin yüzü.

Degül gam bir qarâra hecr ile geh lâl u geh zârüm /Neşâṭ-âbâd **rûy-ı lâlezârı** yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 14). [rûy-ı lâlezârı, -ı]

rûy-ı serd: Soğuk yüz. Soğuk duruş.

Kibârüñ **rûy-ı serdin** mevsim-i iḳbâlde ‘afv it /Meh-i temmüzda berfüñ nüzüli ṭâğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 13). [rûy-ı serdin, -in]

rûy-ı siyâh: 1. Kara yüz, yüzü aydınlanmamış fark edilmemiş.

Ḥuzûr-ı yârda **rûy-ı siyâhdur** maṭlûb /Felekde girmege ol meclise sitâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 9). [rûy-ı siyâhdur, -dur]

2. Kara yüz (yüz karası mecazen işlenen günahları ifade eder).

Gündüzün **rûy-ı siyâhım** beni eyler rüsvâ /Gice gelmez yanuma baḥt-ı siyâhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [rûy-ı siyâhım, -ım]

rûy-ı zerd-i ḳays: Kays'ın (Mecnun) sararmış yüzü.

Ḳaysısı büstân-ı ‘ışkuñ **rûy-ı zerd-i Ḳaysdur** /Zerd canfes câme-i şâhâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 9). [rûy-ı zerd-i ḳaysdur, -dur]

rūz: Gündüz (aydınlık).

Rüyına haṭṭı gelüp **rūzumuzu** tār itdi /Der-i gülşenkede-i vuşlatı dīvār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [rūzumuzu, -umuzı]

rūz u şeb: Gece gündüz.

Ayağum sāḥa-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan dūr /Elüm her **rūz u şeb** būs itdigüm dāmāna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 10). [rūz u şeb]

Hecr ile **rūz u şebüm** fark itmeden koydı beni /Sīne-i şāfuñ beyāzı қаşlarınıñ қarası (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 5). [rūz u şebüm, -üm]

rūzgār: I. Devir, zaman. II. Esinti, yel.

İtmez mi **rūzgār** bizi ḥāk-i kūy-ı yār /Bād-ı hevāca nā'il-i ümmīd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 7). [rūzgār]

rūzgāruñ serpindisi: Rüzgarın serpintisi, ince ve seyrek şekilde yağan yağmur. (Karşısındakini incitecek söz ya da davranış bağlamında.)

Rūzgāruñ pāk dāmenler çeker serpindisin /Қande bir ālūde dāmen var ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 3). [rūzgāruñ serpindisin, -n]

rūz-ı maḥşer: Mahşer günü.

Қалursa böyle bezm-i 'ayş-ı 'işret her dem āmāde /Senüñ ben **rūz-ı maḥşerde** daḥı medyūnıñam sāķī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 16). [rūz-ı maḥşerde, -de]

rūz-ı mestī: Mest olma, şarhoşluk günü.

Bayılmış bir büt-i tersā-fürūşa 'aqlın aldurmış /Yıķılmış **rūz-ı mestīden** dil-i hüşyārumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 8). [rūz-ı mestīden, -den]

rūsvā eyle-: Rezil etmek, rezil kepaze etmek.

Gündüzin rūy-ı siyāhım beni eyler rūsvā /Gice gelmez yanuma baḥt-ı siyāhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 7). [rūsvā eyler, -r]

rūsvā-yı māder-zād: Anadan doğma rezil. Yaratılışından kötü şöhretli.

Kāniyā nāfi' degül **rūsvā-yı māder-zāda** ḥiç /Ĝāyret-i iḥvān ile pend-i peder n'itseñ gerek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 19). [rūsvā-yı māder-zāda, -a]

rütbe: Makam, paye.

Ne nîk-nâmlığımız var ne pek de bed-nâmuz /Taḥalluş eyleyecek **rütbe** adımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [rütbe]

Berî o **rütbeyüz** esbâbdan ki ey Kânî /Tevekkül ile daḥî ittiḥâdimuz yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 13). [rütbeyüz, -yüz]

Râzî ol naḥnü kâsemnâ beynehüm taḳdîrine /Eyleyen Ḥaḳḳa tevekkül **rütbesi** rifʼatlıdır (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 4). [rütbesi, -si]

rüʼyâ: Uyku içinde görülen keyfiyet, düş.

Muḳarrerdür kemend-i hâle-i âġûşa bend itmek /Bu şeb **rüʼyâda** Kânî ol ḳamer ruḥsârımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [rüʼyâda, -da]

sâ: Gibi.

Yüzüm rengîni gül-ḥande-i âmâlde **sâdur** /Sözüm her çend rengîn olsa istiḥsâna ḥasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 13). [sâdur, -dur]

saʼâdet: Mutluluk, bahtiyarlık.

Kânî olur âzâde ser-i minnet-i dü-nân /O kimseye Allâh ki **saʼâdet** virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [saʼâdet]

saʼâdet aḥterinüñ yümnü: Saadet yıldızının uğuru.

O ḥâlün zîr-i ġsüdan zuḥûrî vaşlı müşʼirdür /**Saʼâdet aḥterinüñ yümnü** zâhirdür ṭulûʼundan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 6). [saʼâdet aḥterinüñ yümnü]

saʼâdet-i dü-cihân: İki cihanın (dünya ve ahiretin) mutluluġu.

Saʼâdet-i dü-cihân ġuşe-i ferâġdadur /Bunuñla ḳible-i ḥâcât-ı ḥalk olur miḥrâb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 5). [saʼâdet-i dü-cihân]

saʼâdet-meymenet: Uġurlu, bereketli.

Saʼâdet-meymenet bir terdür aşḥâb-ı be-vâdîde /Olur fermân revâ-yı vâdi-i eyemen şebânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 7). [saʼâdet-meymenet]

şabân: Demir uçlu tarım aleti. (Demir, katı yürekli sevgiliye benzetilmiş).

İl için yırtmak yarmaḳdur âhen- dillerün kârî /Müşâhiddür bu maʼnâ diḳḳat olunsa **şabânlarda** (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 4). [şabânlarda, -larda]

şabāveş: Saba rüzgârı gibi.

Çarârũn yok esüp şavurmadan ārāmsızlıkdan /Bu günler mi ‘aceb Kānī **şabā-veş** bildigün günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 18). [şabāveş]

şabır-güdāz it-: Sabırsız, dayanılmaz.

Alduñ gönülcügüm beni koyduñ zebün u zār /**İtdüñ** hūlāşa āteş-i ‘ışkum **şabır-güdāz** (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 4). [şabır-güdāz itdüñ, -düñ]

sābit-kağem: Kararlı, sebat eden.

Sābit-kađem bu şāri‘-i a‘zamda kām alur /Bā-kađl Bū Ĥanīfe-i Nu‘mān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 7). [sābit-kađem]

sābit-kağem ol-: I. Kararlı olmak, sabit fikirli olmak. II. Gelgeç gönüllü olmamak.

Hulķı hep **sābit-kağem olsun** diyen her kārda /Olmasun mānende-i devr-i felek kendü dönek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 7). [sābit-kağem olsun, -sun]

şabr: Sabretmek, dayanmak.

Siyeh-kārī-i tālī‘ **şabr** ile tebdīl-i reng eyler /Ki Leylī müşrif-i şubḥ-ı ḥaķīkat itdi Mecnūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 11). [şabr]

şabūr: Çok sabırlı olan, kendisine isyan edenleri cezalandırmakta acele etmeyen, onlara tövbe etmeleri için zaman tanıyan.

‘Azīz zū‘n-ntiķām ismin netīce zīb-i ḥāl itme /‘Afüvv ismine hem-dem kıl Ḥalīm ismin **Şabūr** ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 8). [şabūr]

şaç-: Saçmak. Dökmek.

Leb-i cūya çekildi sū-be-sū aḥbāb çün seyl-āb /**Şaçıldı** āb-ı rüy-ı ğuşşa vü endüh āb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 8). [şaçıldı, -ıldı]

şaç: Saç, zülf.

Bir kez tağıtmasun **şaçın** ol Leylī-i cemāl /Mecnunları tağı taşı şahrāyı ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [şaçın, -ın]

O kim evvel olur şāne-zen-i ğisūyı isti‘dād /Misāl-i sünbül-i ter-şaç olmaz añladuķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 6). [şaç]

sad: Yüz.

O rāy-ı rāyet-i Hindusitān-ı kişver-i hüsne /Amān **şad** el-amān rāy el-amān dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 6). [şad]

şad hamd: Yüzlerce övgü, şükür.

Şad hamd ki yüz bulmadı benden zen-i dünyā /Āhîr didi kendüm gibi bir şevhere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 17). [şad hamd]

şad hezārān şükr: Yüz binlerce şükür.

Şad hezārān şükr ba'd-ı ez-ferāhî-i derün /Vüs'at-i pehnā-yı şabr ile taraldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 13). [şad hezārān şükr]

şad laht: Yüz parça.

Şad lahtdur ciger niçe biñ pāredür gönül /Ümmîd odur ki yār aña bir ekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 13). [şad lahtdur, -dur]

şad şad hezār şükr: Yüz bin şükür. Çok şükür.

Kānî egerçi itmez isem kimseye vefā /**Şad şad hezār şükr** ki 'ışka vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [şad şad hezār şükr]

şad şükr: Allah'a binlerce şükürler olsun.

Kāniyā nîk ü bedüm bir kimse bilmez **şad şükr** /Niçe yüz biñ sâldur taldum boşaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 15). [şad şükr]

şadā: Ses, avaz, yankı.

Hüner da'vāsın eylerse ne gam her sifle-i bî-hüş /**Şadā** ezfün-ter oldığı ma'lüm olsa mînā-büş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 2). [şadā]

Rāşide eger olsa riyā mu'teber olmaz /Āhenksiz olduğ da **şadā** hiç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 8). [şadā]

şad-berg-i leb şüküfte: I. Dudağının yüz yaprağının açılması. Sevgilinin dudağı gonca şeklinde olduğu için yüz yaprağının açılması tomurcuğun açılması bağlamındadır. **II.** Sevgilinin ağızını açıp âşıkla konuşması.

Teşbîh ider hezār gülistāna ruhlaruñ /**Şad-berg-i leb şüküftesi** yüz gülsitān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [şad-berg-i leb şüküftesi, -si]

sāde: Süsten arınmış, ziynetsiz.

Sāde gül-i ḥod-rūya müşābih idi dāğum /Her bergini ben bir gül-i şad-berg ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 7). [sāde]

Bu **sāde** dü-yekden ne çıkar çiftēni uydur /Her bir sese uy çifteye çifte teke tek var (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [sāde]

sāde sürmeli: Gözleri tabii olarak sürmelenmiş gibi olan.

Kefîl olmak gerek ğamze-nigāh-ı nāzına yāruñ /Ve-lākin ol kefîl isterse **sāde sürmeli** ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [sāde sürmeli]

şaded: Söz sırası.

Şaded ḥāl-i dil-i ‘uşşākdan geçdükçe meclisde /Baña dā’ir de şoḥbet geçmiş ammā pek nihān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 5). [şaded]

sāde-dil: Saf, hilesiz gönül. Sevgili.

Ḥayāl-i sīne-i sīmīn senāmuñ sīneden çıkmaz /O **sāde-dil** ne sīne cevher-i āyīneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 2). [sāde-dil]

şadef: İçinden inci çıkan deniz hayvanı. (âşığın gönlü).

Fürüg-ı feyze isti‘dād kār-ı kâbiliyyetdür /**Şadefdendür** güher nisān-ı gevher-bārdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 8). [şadefdendür, -dendür]

‘Aceb bir ḥāle dūş oldum dilüm var dil-berüm yoğdur /Ne sırdur dürc-i dil hem-çün **şadefken** gevherüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [şadefken, -ken]

sāde-rūluğ: Yüzde ayva tüyleri bitmeden.

Sāde-rūluğda lebin emme muḥāl iken o şūḥ /Kāniyā ḥaṭ gelicek ‘āşıkı bī-zār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [sāde-rūluğda, -da]

şad-ḥamd: Yüz övgü, yüz şükür.

Vezneyledi mīzān-ı felek kadrümi **şad-ḥamd** /Ol vezn ḥisābınca hele bir ṭare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 19). [şad-ḥamd]

şad-hānumān: Yüzlerce ev, aile.

Bī-hānumān mıdır şu hārābāt erenleri /Yek-dem serīr-i meykede **şad-hānumān** deger (Kānî Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [şad-hānumān]

şad-hezār: I. Yüz binlerce. II. Yüz tane bülbül.

Görüp cemālūni bir ben miyüm iden nāle /Bu gülsitāna benüm gibi **şad-hezār** gelür (Kānî Divanı, Gazel 21, Mısra 12). [şad-hezār]

şad-pāre it-: Yüz parça etmek.

Cem‘iyyete olurdi perīşanlığım bedel /Şemşīr-i ğamze cismümi **şad-pāre itmese** (Kānî Divanı, Gazel 161, Mısra 4). [şad-pāre itmese, -mese]

şadr: Gönül.

Şoyın bulıcağ nüzhēt olur her bir nağş /**Şadrında** ğamı bir nem-i devlet yayğar (Kānî Divanı, Gazel 56, Mısra 14). [şadrında, -ında]

şafā: Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.

Dürüldi ‘ālem-i ābuñ **şafāsı** mevsim-i deyde /Işındı erba‘inde halk zevke māh-ı āb-āsā (Kānî Divanı, Gazel 1, Mısra 3). [şafāsı, -sı]

Ey şūh-ı haṭ-resīde **şafālarla** şeb be-ḥayr /Ey rūh-ı nev-resīde cefālarla şeb be-ḥayr (Kānî Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [şafālarla, -larla]

Bulmadum cem‘iyyet-i hāṭırdan efzūn bir **şafā** /Yaluñuz ƣaldum bu hāletden hoşaldum yaluñuz (Kānî Divanı, Gazel 82, Mısra 5). [şafā]

şafā: Gönül huzuru, şenliği.

Zāhid beni görür de şanur ki **şafām** var /Ya‘ni cihanda dil-ber-i şāhib-vefām var (Kānî Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [şafām, -m]

şafā-yāb: Safā bulmuş, neşeli, şen.

Ser-çeşme-i tağdīrden olduysa **şafā-yāb** /İnşāf niçün şāf-derūnān keder eyler (Kānî Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [şafā-yāb]

şafâ-yı âyîne-i dil: Gönül aynasının saflığı, temizliği. Gönlün gamdan, tasadan arı olması. Mutlu ve huzurlu olma.

Ne dem ki kıra haberlerle haţţ-ı yâr gelir /Şafâ-yı âyîne-i dil gider ğubâr gelir (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 10). [şafâ-yı âyîne-i dil]

şafâ-yı rûh: Ruhun, canın safası.

Ey burc-ı âsmân-ı fütûh ey şafâ-yı rûh /Ey ahter-i sepîde vefâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 3). [şafâ-yı rûh]

şâf-derûn: Kalbi temiz, içi saf.

Pek rû-sefid şâf-derûn hoş-nümâ gerek /Olmaz siyâh şaħra-i bed-gevher âyine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 3). [şâf-derûn]

şâf-derûnân: Kalbi temiz, içi saf olanlar.

Ser-çeşme-i taķdîrden olduysa şafâ-yâb /İnşâf niçün şâf-derûnân keder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 6). [şâf-derûnân]

şafħa-i cân: Can sayfası.

Kânî nigeħi künd ideli şafħa-i cânı /Ser-semlik ile kendümi de terk ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 13). [şafħa-i cânı, -ı]

şafħa-i çehre-i pâkizesi: Güzel, temiz yüzünün görünüşü.

Şafħa-i çehre-i pâkizesi tefsîr-i ‘uyûn /‘Aks-i müjġânüm o tefsîre ‘aceb miştardur (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [şafħa-i çehre-i pâkizesi]

şâfi: Saf, halis.

Zevķ-i lebûnle bir mi ğüvârişde cüy-ı şîr /Şâfi südüñ müşâbeħeti var mı âġıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [şâfi]

sâġar: 1. Kadeh, şarap.

Her zamân sâġar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer /Yoħsa bu zevķ u şafâyı yine sâġar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [sâġar]

Ġül-i deh-rûze-i ğülzârdan büy-ı vefâ umma /Bu sâġardan şaķın sen neşve-i neşv ü nemâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [sâġardan, -dan]

2. I. Şarap. II. Aşk.

Ḥud‘a itme kıavl ü fi‘lünde şaķın ‘ariflere /Meşreb ehli istemez **sāğarda** kııl deñlü direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 12). [sāğarda, -da]

sāğara dön-: İçi şarap (kan) dolu içki kadehine dönuşmek, benzemek.

Bir dem mi olur kıan yudup **sāğara dönmem** /Bir laħza mı var ħālūñ añup ‘anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 1). [sāğara dönmem, -mem]

sāğardan leb-i rind: Kadehten rindin dudağına (şarap dökmek, boşaltmak. İçki içmek).

Sebūdan sāğara ilķā vü **sāğardan leb-i rinde** /Leb-i rindāndan bu güft-gūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [sāğardan leb-i rinde, -e]

sāğar-ı bezm-i mey: İçki meclisinin kadehi.

Her zamān **sāğar-ı bezm-i meyi** dilber mi sürer /Yoħsa bu zevķ u şafāyı yine sāğar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [sāğar-ı bezm-i meyi, -i]

sāğarı ele al: Eline şarap kadehi almak (şarap içmek).

Ele al sāğarı biñ nāz ile ey cān yürisün /Reg-be-reg cism-i yebūset-zedeye kıan yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [sāğarı ele al]

sāğar-ı gül-gūn: Gül renkli içki kadehi.

Sāķī ele al **sāğar-ı gül-gūnı** ne ŧurduñ /Ya vir baña kıan olacağı ya ki döküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [sāğar-ı gül-gūnı, -ı]

sāğar-ı leb-rīz: Ağızına kadar dolu kadeh.

ŧalebkār-ı neşāṭ-ı bāde-i gül-gūnıñam sāķī /Hemān bir **sāğar-ı leb-rīz** ile memnūnıñam sāķī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 12). [sāğar-ı leb-rīz]

sāğar-ı şahbā: Şarap kadehi.

Sāķī ne dem ki **sāğar-ı şahbāyı** ŧoldurur /Ĥürşīd şān ki nūrı ile ayı ŧoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [sāğar-ı şahbāyı, -yı]

sāħa-i gülşen-serāy-ı vuşlat: Kavuşma gül bahçesi sarayının avlusu.

Ayağum **sāħa-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan** dūr /Elüm her rüz u şeb būs itdigüm dāmāna ħasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 9). [sāħa-i gülşen-serāy-ı vuşlatuñdan]

şahbā-yı şāfi: Saf, halis şarap.

Çurtar bu dürd-i nūşī-i ğamdan bizi yetiş /Şahbā-yı şāfi mi mey-i bī-ğış mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 8). [şahbā-yı şāfi]

şāhib: Efendi, hamî, sevgili.

Şāhibüm gör beni faşl itme şaşın /Naķşa söz atma añup naķķāşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [şāhibüm, -ü]

sāhil-hāne-i cām: Kadeh. (Şarap).

Göñüller akdı semt-i gülşen-ābād-ı muşāfāta /Çaçan çurtuldu sāhil-hāne-i cāma ḥabāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 6). [sāhil-hāne-i cāma, -a]

sāhil-res-i ümmîd it-: Ümit, arzu kıyılarına ulaştıran.

Bu bahr-ı pür-ḥatırda şurṭa-i tevfiķden ğayrı /Seni sāhil-res-i ümmîd ider bād-ı hevā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 4). [sāhil-res-i ümmîd ider, -er]

saḥn-ı cefā: Eziyetlerin, sıkıntılarının ortasında.

Gerdān olur elbette seri saḥn-ı cefāda /Gerdün aña kim nevbet-i devlet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [saḥn-ı cefāda, -da]

şahrā: Kır, ova.

Yatarsın sen eşekler gibi aduñ ise insāndür /Hele şahrāya baķ bir kaķkımışlar otlar öküzler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 10). [şahrāya, -ya]

saḥt-ter: Daha zor, daha çetin.

Şaşın piş ez-vuķū itme işā'a sırr-ı mektūmı /Şuyū'ı saḥt-terdür ba'zı evzā'uñ şürū'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 4). [saḥt-terdür, -dür]

şā'id: Değer veren, yücelten.

Ṭutuldum bir perī-rūya deyu lāfuñ degül mesmū' /Şikār oldum şanursın kendüñ ammā şā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [şā'idüñ, -üñ]

sā'ir mesel: Ağızdan ağıza dolaşan mesel.

Bu bir sā'ir meseldür iş içinde var iken işler /Fitīli alsa işler işledükce yāreler işler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [sā'ir meseldür, -dür]

sāk: Uyanık, tetikte olan.

Reg-i nāzük-nümā cism-i laṭīf-i nāzenīnūnde /Gelū-yı şīşede mer'ı vü mübşar **sāklardur** hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 6). [sāklardur, -lardur]

sakb-ı dimāg u dehen: Ağız ve beynin içindeki delik, boşluk.

Ḳahr-ı ḥaşma idicek emr-i ta'alluḳ Ḥaḳḳuñ /Peşşeye **sakb-ı dimāg u dehenüñ** rāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 14). [sakb-ı dimāg u dehenüñ, -üñ]

sākī: Mecliste içki dağıtan, kadehlere içki koyan kimse.

Sākī kadehe ben bade-i eşkümi dökdüm /Şevḳ-i ruḥ-ı pür-āli yine selsele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 5). [sākī]

Yed-i beyzā da olsa pāy-ı ḥumda baña el virmez /Yetiş bir ayak evvel ḥasret-i dīdārīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [sākī]

Ne şavt-ı ḳullḳul-i mīnā ne hāy-ı hüy-ı mey-ḥ'ārān /Muṭayyeb-kerde-i güftār-ı şevḳ-āsārīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 8). [sākī]

Niḳāb-ı şermi ref' it vech-i pāk-i duḥter-i rezden /Beni bī-gāne şanma maḥrem-i esrārīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 10). [sākī]

Ṭalebkār-ı neşāt-ı bāde-i gül-gūnīnam **sākī** /Hemān bir sāgar-ı leb-rīz ile memnūnīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 11). [sākī]

Ṭalebkār-ı neşāt-ı bāde-i gül-gūnīnam **sākī** /Hemān bir sāgar-ı leb-rīz ile memnūnīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 12). [sākī]

N'ola ser-şār-ı şahbā-yı sürür olsam bu demlerde /Ḥumār-ı ḥasretüñle ḥayli dem maḥzūnīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 14). [sākī]

Ḳalursa böyle bezm-i 'ayş-ı 'işret her dem āmade /Senüñ ben rüz-ı maḥşerde daḥı medyūnīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 16). [sākī]

Siyeh-mest-i şarāb-ı 'ışḳ-ı Leylī olmadum ammā /Seni gördüm yitirdüm 'aḳlımı Mecnūnīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 18). [sākī]

Miyān-ı bezm-i mey-ḥ'ārān-ı 'ışḳ-ı şevḳe baş ḳoydum /Dil-i Kānī gibi ben de senüñ meftūnīnam **sākī** (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 20). [sākī]

Oldı leb-rīz-i ḡaḏab **sākī** meyi dökdüñ deyü /Sürçmesün 'ālemde bir kerre ayaḡı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 9). [sākī]

Kim ḳoydı minḳal-i dile bilsem bu āteşi /**Sākī** meded meded sele başdur şu āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [sākī]

Sākī getir bize yine şol zer-keşī şeyi /Döndür şu ḡonçe-i gül-i şad-berge şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [sākī]

Zinhār atmasun tıpayı hūm gibi oda /**Sākī** bir ihtimāmlıca birke şīseyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 10). [sākī,]

Sākī ele al sāgar-ı gül-gūnı ne tırduñ /Ya vir baña kan olacağı ya ki döküdü (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [sākī]

Sākī gice meclisde mey-i nāba göz itdi /Bu şīveyi seyr eyledi peymāne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 5). [sākī]

Yaluñ ayak gögüs bağır açık cebīn güşād /**Sākī** elinde cām ayaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 4). [sākī]

Sākī ne dem ki sāgar-ı şahbāyı taldurur /Hürşīd şān ki nūrı ile ayı taldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [sākī]

sākī-i bezm-i ıışk: Aşk meclisinin sakisi.

Sebū ber-düş geldi düş-ı bezm-i vahdete Kānī /‘Ale’l-ğafle meger **sākī-i bezm-i ıışka** olmuş düş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 10). [sākī-i bezm-i ıışka, -a]

sākī-i ecel: Ecel sakisi, Azrail.

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez şu arar hep /**Sākī-i ecel** herkese şerbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [sākī-i ecel]

şakın-: Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Kānī **şakınup** fırsatı fevt itme görüş kim /Bir kaç güne dek şu koca oğlan gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 9). [şakınup, -up]

Kānī **şakın** o şūr-ı hıred-süzden ki hıç /Hāl-i tebāh-ı ‘āşıkınuñ āgehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 13). [şakın]

Mevc-i belāda merdüm-i çeşm olalı ğarīk /Korķum bu hūn dāğını deryā ider **şakın** (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 4). [şakın]

Virme sipāh-ı nāza bu vechile i‘tinā /Ordū-yı şabr ‘āşıkı yāğma ider **şakın** (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 6). [şakın]

Dīvāne-vār nā-be-mahāl cānuma hücüm /İtmez dime nigāhuñı cānā ider **şakın** (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 8). [şakın,]

şakın: Hiçbir zaman, olmaması gereken.

Şakın pīş ez-vuķū‘ itme işā‘a sırr-ı mektūmı /Şuyū‘ı saht-terdür ba‘zı evzā‘uñ şūrū‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 3). [şakın]

Eyle teblīğ şevķ ile tōkınma **şakın** zūlfüne /Mā ‘ale’l-meb‘ūs min-şavbi’l-hevā ille’l-belāğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [şakın]

Hud'a itme kavlı ü fi'lünde **şakın** 'arîflere /Meşreb ehli istemez sâğarda kıl deñlü direk (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 11). [şakın]

Öldürse de seni dime öldürme kâ'il ol /Ol 'îsi-i dü-leb gelür ihyâ ider **şakın** (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 10). [şakın]

Gül-i deh-rûze-i gülzârdan bûy-ı vefâ umma /Bu şâğardan **şakın** sen neşve-i neşv ü nemâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [şakın]

Sofra-i 'ışka elüñ şunma **şakın** /O degüldür senüñ ağzuñ aşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 7). [şakın]

Şâhibüm gör beni faşl itme **şakın** /Naqşa söz atma añup naqçâşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 9). [şakın]

sakız kıızı: Rum kıızı.

Gördüm **Sakız kıızını** yañaklar kızıl kızıl /Gözler siyeh o la'l dudaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [sakız kıızını, -nı]

sakızlı: Sakız Adası'nda yaşayan, oradan gelen kimseler. (Rum)

Pasam diyerek nekrece şiveyle yanaşur /**Sakızlılaruñ** şinleri sîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 12). [sakızlılaruñ, -laruñ]

sakçalıg: Su (şarap) dağıtmak.

Ele desti alup **sakçalıga** rağbet idelden ben /Gelüp el öpmedük şäkird mi üstâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 9). [sakçalıga, -a]

şakla-: 1. Saklamak, gizlemek.

Bir görünmezce belâ idi ezel 'uşşâka /Şimdi Hâk **şaklaya** kend'özini izhâr itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [şaklaya, -ya]

Meded kim perdeler çâk oldu sırlar fâş diller hûn /Dağı kanķı güne **şaklarsın** Allâhım Ğafür ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 6). [şaklarsın, -rsın]

2. Korumak, esirgemek.

Sînesin göstermez açmaz ol deri birden bire /Bâd-serd-i âhdan **şaklar** deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 2). [şaklar, -r]

şal-: Bırakmak, göndermek.

Râh-ı 'ışka bu dil-i şeydâyı **şaldum** yaluñuz /Künc-i hayretde tek ü tenhâca çaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [şaldum, -dum]

'Adem diyârına **şalmış** şalâsı 'ışk beni /Bu şubh pîr-i mey oğutmışa şu şalâsı (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 3). [şalmış, -miş]

şal: Hasta, yaralı ya da ölü taşınan sedye.

Getürmez cünbişe bu huşk-şâh-ı cismimi devrân /Beni bir **şalla** şırt eyler kucaklar şarşarum yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 36). [şalla, -la]

şâlik: Bir tarikata girmiş, bir mürşide bağlanarak manevî yolculuğa çıkmış olan kimse.

Bî-mâye şeyh **şâlike** oldıkça reh-nümâ /Hâciya dağı efkar-ı ‘urbân delîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [şâlike, -e]

şâlim: Sağlam, eksiksiz, noksansız.

Bize erbâb-ı taşarruf olamaz harf-endâz /Sîğa-i emsile-i ‘unşurumuz **şâlimdür** (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 6). [şâlimdür, -dür]

şalın-: Naz ve eda ile yürümek.

Açıl semt-i gülistâna yine ey gülşen-i hûbı /**Şalın** biñ nâz ile nâ-çâr Tübâ lek disün tûbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [şalın]

şalkımlu: Yukarıdan aşağıya sarkmış durumda, küme küme, öbek öbek.

Göz yaşlarum inci gibi **şalkımlu** dökülsün /Ben ol dür-i şehvârı yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 13). [şalkımlu]

şalkum şalkum: Yukarıdan aşağıya sarkmış durumda, küme küme, öbek öbek.

Yoluñda dîde **şalkum şalkum** incüler nisâr itdi /Gel ey şehvâr-ı varum cevher-i ferdim niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 13). [şalkum şalkum]

sâm: Samyeli. (Türkiye’ye güneyden ve buna çok yakın yönlerden esen sıcak, kuru, tozlu, sıkcı, bitkileri kavuran bir yel).

O kim taqdîr ezelde hüsün anuñ bî-zevâl itmiş /Öñünde **sâm** da esse bozulmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 8). [sâm]

şam içinde: Sersemlik hastalığı içinde, hastalığın etkisiyle. Sersemlikle.

Tîğ-ı nigeñhün ğanzelerün ile bir olmuş /Hançer görünür cevhere-i şam **şam içinde** (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 20). [şam içinde]

şan: 1. Zannetmek.

Ağardı **şanma** farṭ-ı giryeden çeşmân-ı ‘uşşâkuñ /Reh-i vaşluñda cānā ḳordu çeşm-i intizār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 7). [şanma, -ma]

Ruḫ-ı pür-tābda ol ḫāller ḳundaḳcılardur hep /Yanup yıḳıldıđım **şanma** benüm bu dāđlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [şanma, -ma]

Uyanuḳ **şandum** ol şūḫı uyurken ḫ’āb-ı nāz içre /Ḳulaḳ ṭutdum degül āgāḫ güyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [şandum, -dum]

Zāhid beni görür de **şanur** ki şafām var /Ya’ni cihanda dil-ber-i şāḫib-vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [şanur, -ur]

Göñül bu pīrlıkde nev-cüvānlık vaḳti mi **şanduñ** /Ne idi pīr iken ol şevḳ ile genceldiđüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [şanduñ, -duñ]

Ḫummā **şanur** eylerse şitā mevsimi lerze /Emvāc-ı dü-ḫāşşıyyet-i cūş-ı tebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [şanur, -ur]

Giryeden **şanma** ağardı dīde-i giryānumuz /Sen Ḫümāyı şayd için ḳurduḳ bir iki yerde āđ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 7). [şanma, -ma]

İntihāb için ḳonulmuş noḳtadır levḫ-i dile /Nükte nā-fehmān anı Kānī **şanurlar** gerçi dāđ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 16). [şanurlar, -urlar]

Görürler görmesem ben idicek zīr ü zeber Allāḫ /Eyü günler görürsüñ **şanma** zīrā bed-du’ām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 10). [şanma, -ma]

Çekmem dime ḳahrın degerin añla o şūḫuñ /Degmez mi **şanursın** bu ḳadar nāza deger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 8). [şanursın, -ursın]

Sen daḫı Çamlıca seyrende **şanursuñ** kendin /Üsküdar serviligi fikrini derkār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [şanursuñ, -ursuñ]

Olsa pervāza göñül āmāde pür-pervāndur /Himmet itmez **şanma** şıdḳ-ı niyyetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 4). [şanma, -ma]

Sen az mı **şanursın** o mezāruñ şühedāsın /Ol tīr-i müje Kānī cihānuñ ḳoḳın urdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 11). [şanursın, -ursın]

Ṭutuldum bir perī-rūya deyu lāfuñ degül mesmū’ /Şikār oldum **şanursın** kendüñ ammā şā’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [şanursın, -ursın]

Niḳāb-ı şermi ref’ it vech-i pāk-i duḫter-i rezden /Beni bī-gāne **şanma** maḫrem-i esrāriñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 10). [şanma, -ma]

Bülbülce ḳayuđı **şanurdum** iki dīdemi /Alduḳca dört yanımı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 5). [şanurdum, -urdum]

2. Sanki, güya.

Muḳābil düŷdi māh yek-ŷebe ħurŷīde maŷrıḳda /Tutar bir pīr-i nūrānīye **ŷan** bir sīm-ber keŷkūl (Kānī Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [ŷan]

Gönlümi gördüm ħaṭuñ müyında ben āvīḥte /**ŷan** ŷikest ta‘līḳ yazmıŷlardı reyḥān üstüne (Kānī Divanı, Gazel 157, Mısra 4). [ŷan]

ŷān ki: Sanki, -mıŷ gibi.

Sāḳī ne dem ki sāḡar-ı ŷaḥbāyı ṭoldurur /Ḥūrŷīd **ŷān ki** nūrı ile ayı ṭoldurur (Kānī Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [ŷān ki]

saña: Sen, ikinci tekil ŷahiŷ zamirinin yönelme durumu eki almıŷ biçimi

Gel rızḳ için ey ṭālib-i Ḥaḳḳ olma perīŷān /Rızḳuñ seni özler **saña** ta‘yīndür ammā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [saña]

Kendüni kendüñ gözet Allaha ıŷmarla özüñ /Kānīyā virmez **saña** ḥayvānlıḡı ḳo il cevāb (Kānī Divanı, Gazel 6, Mısra 10). [saña]

Saña çok yalvarurdum bitse yalvarmaḡ ile iŷler /Görürsin ceyb-i dilde naḳd nāmıyla zerüm yoḡdur (Kānī Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [saña]

Ben imhāl üzre **saña** gönlümi virmekte bi’llāhi /‘Aceb gelmez mi cānā ḥaṭıra mühmeldiḡüñ günler (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [saña]

Ḳıdem da‘vāsı eylerdüñ raḳīb-i ḥādise her gāh /**Saña** bu faḥr yetmez mi idi övüldiḡüñ günler (Kānī Divanı, Gazel 62, Mısra 16). [saña]

‘Arŷ-ı raḥmān ŷuffe-i lāḥūtdur mesken **saña** /Ġam ne Kānī bu kühen kāŷāne olmiŷ olmamıŷ (Kānī Divanı, Gazel 89, Mısra 21). [saña]

Saña ol nev-ḥaṭ-ı nāzende ḳatı incinmiŷ /Gündüzün varmaḡı ol semte muḥāl it gice geḳ (Kānī Divanı, Gazel 15, Mısra 5). [saña]

Ey ecel nevbet-i per-ḥāŷ **saña** degmeyecek /ŷavdı zīrā gönül ol nevbeti der-ceng-i vedā‘ (Kānī Divanı, Gazel 93, Mısra 3). [saña]

Ḥavāŷŷ-ı zāhir ü bāṭın **saña** imdād iderlerdi /İdüp inŷāf lā-büdü sen daḡı yārānuñı ḥoŷ ṭut (Kānī Divanı, Gazel 13, Mısra 3). [saña]

Bir yaña olup al ayaḡı ele ser çek /Sen baña yalan söyleme ben de **saña** gerçek (Kānī Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [saña]

Saña ‘aŷıḳ degülken ‘ār u nāmus idi endīŷem /Hebā oldu sevelden neng ü ‘ār ol gitdi ben ḳaldum (Kānī Divanı, Gazel 117, Mısra 9). [saña]

Virmek **saña** bir ŷey mi dimüŷdüüm dil ü cānı /Ol ṭıfl-ı sebük-maḡz hemān vir diye düŷdi (Kānī Divanı, Gazel 193, Mısra 3). [saña]

Didüm **saña** ben cânı fedâ idecegümdür /İkrâruma başdı paçadağ isteye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 5). [saña]

Esb-i himem-i nâz-ı perîşâni egerle /Ol **saña** baş egmez dime bi'llâh eger çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 6). [saña]

Ey duğter-i sûtüde-şiyem niçe bir bu nâz /Kâr eylemez mi hîç **saña** sevdiğüm niyâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [saña]

Virirdi bir söz ile cânını **saña** 'âşık /Ne var o gamze-i hun-rîz arada kaçan idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 5). [saña]

Şekkeristân-ı melâhat **saña** mı manşib idi /Ey benüm tûñî-i nâ-kes suhenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [saña]

Kânî seni bu nefis ü hevâ varçaya şaldı /İmdâd **saña** var mı kaçâ vü kaderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 16). [saña]

Cânâ güzel olursa baña sen gibi olsa /'Âşıkda olursa **saña** hep ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 2). [saña]

Ne düşmeden ne dostuñdan mürüvvet iste ey Kânî /'Abes kimse **saña** bahş-ı fu'âd itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 14). [saña]

Ğam-ı hicrânı sessizden gelür teklîfsiz ammâ /O âfet hod-be-hod gelmez **saña** âvâz-ı pâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [saña]

Müjde **saña** Kânî o lebi hem-çü la'l-i yâr /Yârânla nûş-ı meyi pey-der-peye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 15). [saña]

Bu cezbe vü an hep **saña** mevhüb-ı Hudâdur /An an dili şayd eyledi rindâne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 9). [saña]

Uğratma raķibi ki **saña** toğrica bakmaz /'Âķil geçinür gerçi ki hod-bîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [saña]

Ma'ârifüñ **saña** sorguc taşsa da Kânî /Şikence-i felege ya serûna ģaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [saña]

Saña hîç söz mi te'sîr eyler ey Kânî ki sen ģ'âbân /Misâl-i ağter-i tâbında dikmiş âsumân gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [saña]

Cânüm da tenüm de **saña** ģayrân **saña** ģurbân /İtmezseñ o ağyârı fedâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 13). [saña]

Cânüm da tenüm de **saña** ģayrân **saña** ģurbân /İtmezseñ o ağyârı fedâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 13). [saña]

saña ģal:- Sana düştü, senin sorumluluğuna girdi.

Ğam aldı benüm dört yanımı cân **saña ģaldı** /Eyü bilesin çünki bu ģurbân saña ģaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 1). [saña ģaldı, -dı]

Ėam aldı benüm dört yanımı cān saña kaldı /Eyü bilesin çünkü bu ħurbān **saña kaldı** (Kānî Divanı, Gazel 192, Mısra 2). [saña kaldı, -dı]

‘İşkuñ dili ‘uşşāķı Ėuseynīye çıkardı /Taħsīn ide gör ħüsñüñi iħsān **saña kaldı** (Kānî Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [saña kaldı, -dı]

Ey pādīşeh-i mülk-i melāħat yeter oldı /İtdüñ sitem-ābād bizi dīvān **saña kaldı** (Kānî Divanı, Gazel 192, Mısra 6). [saña kaldı, -dı]

şandūķa-i derün: Kalbin sadıĖı.

Her gevher-i esrār dizilse reg-i cāna /**Şandūķa-i derün** cān evi maħzen gibi olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 18). [şandūķa-i derün]

şanemā: Ey güzel, ey dilber.

‘İşkuñ **şanemā** mülk-i dile velvele virdi /Bīm-i ĥaṭ-ı ‘anber-şikenüñ zelzele virdi (Kānî Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [şanemā]

şap-: Belli bir istikamete doğru yönelmek, belli bir yola girmek, teveccüh etmek.

Çeşmüm ılıca seyrin idüp sīneye **şapdı** /Germābe ararken hele külhānumı gördüm (Kānî Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [şapdı, -dı]

şapa yollarda gez-: Ana yoldan ayrılmak Asıl amacından vazgeçmek.

Vefādārān-ı rāh-ı ‘ışķdan bir ĥaṭve ayrılma /**Şapa yollarda gezme** var yüri hem-rāhla ol sen (Kānî Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [şapa yollarda gezme, -me]

sar-: Etrafını kuşatmak.

Sevdāsı **sardı** ‘aşıķ-ı zāruñ o perçeme /Gerçekden olsa şāh-ı diyār-ı fes istemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [sardı, -dı]

sarāy: Padişah sarayı.

Duħt-ı rez eyledi yine ser-mest bizleri /Geldi bugün **sarāyına** sulṭān efendimüz (Kānî Divanı, Gazel 71, Mısra 18). [sarāyına, -ına]

şarf: Harcama, tüketme.

Ėisset itmezdüm dilā naķd-i niyāzı **şarfda** /Nāzenīnüm ‘aşıķān-ı nāzķarumdur dise (Kānî Divanı, Gazel 158, Mısra 7). [şarfda, -da]

şarıl-: I. Sarılmak. II. Dolanmak. III. Kucaklamak.

Ton üstü şanma dostluğu vaşluñ niyâz idüp /**Şarılsa** cism-i pākūñe pīrāhenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [şarılsa, -sa]

şarşar: Fırtına, rüzgâr.

Getürmez cünbişe bu huşk-şâh-ı cismimi devrân /Beni bir şalla şırt eyler kucaklar **şarşarum** yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 36). [şarşarum, -um]

şarşar-ı ‘ātiye: Gelecek olan fırtına.

Şarşar-ı ‘ātiye depretmiyecek hâneleri /Bir nermce şıcacık âh-ı sehergâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 5). [şarşar-ı ‘ātiye]

şataş-: İstenmeyen bir duruma uğramak, tutulmak, bulaşmak, duçar ve giriftar olmak.

Ġam dilde şururken yine hicrâna **şataşduk** /Çarh-ı felek itdi kederi zam zam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 25). [şataşduk, -duk]

şatranc: Satranç oyunu.

Bâzi-i gerdündan ehl-i câh da şurtulmadı /Mâtdan **şatranclarda** şâh da şurtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [şatranclarda, -larda]

şavt: Ses, seda.

Boğdı bülend ü tiz nevâlarla **şavtımı** /Pest itdi İşfahânımı feryâd-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 13). [şavtımı, -ımı]

şavt-ı kulkul-i mînâ: Şarap şişesinin kulcul sesi. (Şarabın şişeden kadehe doldurulurken çıkan ses).

Ne **şavt-ı kulkul-i mînâ** ne hây-ı hüy-ı mey-h̄ārân /Muţayyeb-kerde-i güftâr-ı şevk-âsarîñam sâķî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 7). [şavt-ı kulkul-i mînâ]

şay-: Önem vermek, mühimsemek, kâle almak.

Peder haķķın **şayar** ‘âlemde bir evlâd mı şaldı /Birâder hürmetin îfâ ider bir yâd mı şaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 1). [şayar, -ar]

şayd: Av.

O halka halka zülf-i müşg-bū ol 'uqde-i gīsū /Kurulmuş Kāni-i nā-çarı **şayda** fāklardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 10). [şayda, -a]

şayd eyle-: Avlamak. (Aşka düşürmek, âşık etmek anlamlarında kullanılmıştır.)

Bu cezbe vü an hep saña mevhub-ı Hudādur /An an dili **şayd eyledi** rindâne ٲolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 10). [şayd eyledi, -di]

şayd için: Avlamak için, yakalamak maksadı ile.

Giryeden şanma ağardı dāde-i giryānumuz /Sen Hümāyı **şayd için** kurduğ bir iki yerde āđ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [şayd için]

sāye-i pervāne: Habercinin gölgesi.

Sāye-i pervāneden olur remīde Kāniyā /Vaşset-ābād olmasun künc-i ferāđı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 17). [sāye-i pervāneden, -den]

sāyesine ilticā it-: (Yeni fidanın) Gölgesine sığınmak, himayesine girmek. (Sevgilinin etrafında olmak.)

Sāyesine kim ider ol nev-nihālün ilticā /Refte refte şāhsār-ı kāmety ber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 9). [sāyesine ilticā ider, -er]

şayrefiyān: Kurnazlık, iş bilirlilik, açığözlülük.

Degül a'rāz-ı nā-maşsūs maşsūsın bile bilmem /Ki bu **şayrefiyānda** ceyde şāyān cevherüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 16). [şayrefiyānda, -da]

sāz-ı nigehe: Bakış sazı. (Sazın telli bir alet olmasına teşbih edilmiş).

Gīsū-yı siyehkārūñ üzüp rişte-i cānı /**Sāz-ı nigehe** düzmek için teltele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 10). [sāz-ı nigehe]

sāz-ı pür-āheng-i istiğnā: Naz ve işve ahengi ile dolu saz.

Hīç bir sāz uymadı āheng-i sāz-ı şevkime /**Sāz-ı pür-āheng-i istiğnāy**ı çaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 10). [sāz-ı pür-āheng-i istiğnāy, -yı]

sebeb: Sebep, neden, gerekçe.

Bunduğ-ı la'lûn ile bādām çeşmüñ müttehid /Ol **seebden** çatlar ey âteş-meniş kestâneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 6). [seebden, -den]

sebeb-i dil-siyehi: Kalp kötülüğünün sebebi.

Sebeb-i dil siyehi haţţ-ı siyehkârüñdur /Yoğsa hâl-i siyehüñ cāna deger 'anberdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 7). [sebeb-i dil-siyehi]

sebeb-i inşirâh: İç açılmasının, gönülde duyulan ferahlığın sebebi.

Bu dâğ u şerhalar **sebeb-i inşirâh** idi /Kâlbüm nigâh-ı nîmi bütün yâre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 5). [sebeb-i inşirâh]

sebîl ol-: Su gibi akıp gitmek, heder olmak, harcanmak.

Eşküm o şuhı görse yolında **sebîl olur** /Hürşid önünde necm-i Süreyyâ sefil olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [sebîl olur, -ur]

sebû: Şarap kabı, testi.

Sebû ber-düş geldi düş-ı bezm-i vaħdete Kānî /'Ale'l-ğafle meger sākî-i bezm-i 'ışka olmuş düş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 9). [sebû]

sebû kalkale vir-: Şarap testisinin ses çıkarması. (Testiden kadehe şarap doldururken çıkan ses).

Şüfî bu gice meclise geldi şehir üstü /Kulkul diyicek halk **sebû kalkale virdi** (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 12). [sebû kalkale virdi, -di]

sebûdan sâğara ilkâ: Testiden kadehe (şarap) doldurma.

Sebûdan sâğara ilkâ vü sâğardan leb-i rinde /Leb-i rindāndan bu güft-gûlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [sebûdan sâğara ilkâ]

sebük-mağzāndan eyle-: Hafif düşüncelilerden, akılsızlardan eylemek, onlara çevirmek.

Sebük-mağzāndan eyler Felâţun hüşları sersām /Miyān-ı şöbet-i 'irfāniyānda heyhler hişler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [sebük-mağzāndan eyler, -r]

sebük-ser: Basit düşünceli.

Sebük-serler olur iflāsa bādî ser-fürü itsek /Bu zāhirdür eger endîşe-i cām u sebû itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 1). [sebük-serler, -ler]

sebū-yı bāde-i āmāl: Arzu şarabının testisi.

Murād itmezse Hakk bi'llāh iş olmaz añladuğ bildük /**Sebū-yı bāde-i āmāl** tılmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [sebū-yı bāde-i āmāl]

sebū-yı hâtır: Gönül testisi.

Sebū-yı hâtırı fikr-i lebūñ eyler şikest āhir /Sifāl-i bāde pāk olmaz ne deñlü şüst u şū itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [sebū-yı hâtırı, -ı]

sebzēzār-ı bāğ-ı mazmūn: Anlam bahçesinin yeşilliği, çimenliği.

Miyān-ı vaşf-ı hâttuñda suhendānuñ idüp ĩrād /İder sĩr-āb Kānĩ **sebzēzār-ı bāğ-ı mazmūnı** (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 14). [sebzēzār-ı bāğ-ı mazmūnı, -ı]

sefeh: Akılsızlık.

Gül-būseyi isrāfa vecih neydi a cānum /Giçmez çü çocuğdur ne serefden ne **sefehden** (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [sefehden, -den]

sefer: Yolculuk, seyahat (aşk yolculuğu).

Uyanıklar uyurlardan selāmetdür **seferlerde** /Çü rāh-ı ĩşka düşdüñ gel dil-i āgāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [seferlerde, -lerde]

sefer eyle-: Sefer etmek, geçmek.

Bĩ-ṭayy-ı mesāfe su-yı hākka güzer eyler /Ol hūrşide kim kendi özinden **sefer eyler** (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 2). [sefer eyler, -r]

sefer-ber: Savaşa hazır. Tüm gücünü sadece bir şey üzerine sevk etme hali.

Sefer-bersüñ senüñ de dā'imā ber-geştedür hālūñ /Niçün sen boynuña böyle vebāl-i pür-āsām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 11). [sefer-bersüñ, -süñ]

sefer-i bādiye-i ĩşk: Aşk çölünün seferi.

Sefer-i bādiye-i ĩşka ayaklanmış iken /Pek kederlendi gönül nefse sivār olduğuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 9). [sefer-i bādiye-i ĩşka, -a]

sefid ol-: Beyazlamak, ağarmak. (Kör olmak).

Oldı sevād-ı dĩde sefid intizārdan /Bālā-tırāz siyāhı 'ağĩdem tebāh ider (Kânî Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [sefid oldı, -dı]

sefil ol-: Perişan olmak, değersizleşmek. (parlaklığının güzelliğinin hükmü kalmaması)

Eşküm o şūhı görse yolında sebîl olur /Hürşîd önünde necm-i Süreyyâ **sefil olur** (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 2). [sefil olur, -ur]

segân-ı küçe-bend-i semt: Sementinin (evinin) sokaklarını bağlayan köpekler. (sevgiliye giden yolda bulunan rakipler, engeller)

Segân-ı küçe-bend-i semtüñe itdüm müdürâlar /Tevâzu'larla itdüm hayli ey-va'llâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 13). [segân-ı küçe-bend-i semtüñe, -üñe]

seg-vâr: Köpek gibi.

Ol çifteli tek tırılmaz ider ten tene âgâz /Der der depinür dır dır ider seg vâr (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 10). [seg-vâr]

sehâb-âsâ: Bulut gibi.

Açıldı bâb-ı rahmet gitdi ğam gözden **sehâb-âsâ** /Nümâyân oldu âsâr-ı sa'âdet âftâb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 1). [sehâb-âsâ]

seher: Sabah olmağa başladığı vakit.

Dem-i vişâl dem-i vâ-pesîne tev'emdir /**Seherde** gâlib olur dirler ekseriyâ h'âb (Kânî Divanı, Gazel 5, Mısra 10). [seherde, -de]

seher üstü: Sabaha yakın, sabah vakti.

Şūfî bu gice meclise geldi **seher üstü** /Kulkul diyicek halk sebû kalqale virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 11). [seher üstü]

sehm-i sa'âdet: Bahtiyarlık oku. Mutluluk payı.

Tîr-i müjesi **sehm-i sa'âdetden** atılmış /Kendiye tecellîkede ammâ okı nürdü (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 9). [sehm-i sa'âdetden, -den]

selâm: Esenlik dileme sözü. Sevgiliden gelecek küçük bir söz ihsanı.

Kâniyâ yârân ile ülfetden eyle ihtirâz /Muntazır olma **selâma** ol dañı minnetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 10). [selâma, -a]

selām vir-: Selam vermek, selamlamak.

Raķibe rāst geldüm zīr-i kāşāneñde gör baħtı /**Selām virdüm** yarım ağızla bi'l-iķrāh tıyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 12). [selām virdüm, -düm]

selāmet: Sağlıklı.

Uyanıklar uyurlardan **selāmetdür** seferlerde /Çü rāh-ı ışka düşdüñ gel dil-i āgāhla ol sen (Kānî Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [selāmetdür, -dür]

sele baş-: Sel suları ile doldurmak. Ateşi sel suyu ile söndürmek.

Kim koydı minķal-i dile bilsem bu āteşi /Sāķī meded meded **sele başdur** şu āteşi (Kānî Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [sele başdur, -dur]

sel-sebīl-i vaşl: Kavuşmanın hoş latif suyu, çeşmesi (ferahlığı).

Ol behişt-i nāz olmazdı tārāvet-yāb-ı hūsn /**Sel-sebīl-i vaşl** aña peygām-ı kevser virmese (Kānî Divanı, Gazel 175, Mısra 6). [sel-sebīl-i vaşl]

sel sele vir-: (Aşık aşırı göz yaşı dökerek) Geçtiğı yere zarar veren taşkın su oluşturmak.

Sāķī kadehe ben bade-i eşkümi döküdüm /Şevķ-i ruķ-ı pür-āli yine **selsele virdi** (Kānî Divanı, Gazel 191, Mısra 6). [selsele virdi, -di]

semek-vār: Balık gibi.

Eyler mi eser mā²-i ĥayāt eyleseler reşş /Pervāne-i pür-sūħteye puħte semek vār (Kānî Divanı, Gazel 63, Mısra 6). [semek-vār]

semend-i nāza bin-: Naz atına binmek.

Olup pā-māl ĥayret kendüden geçmiş dil-i şeydā /**Semend-i nāza binmiş** kórķaram ol bī-amān geçmiş (Kānî Divanı, Gazel 92, Mısra 4). [semend-i nāza binmiş, -miş]

semerķand mı ardashān mı ķo-: Sermerķand'ı Ardhan'ı dolaşmak.. Gidilmedik yer bırakmamak.

Er oğlı erligini gördi ol dehen tengüñ /Dil ol fikirle **Semerķand mı Ardashān mı ķodı** (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 26). [semerķand mı ardashān mı ķodı, -dı]

semm-i helāhil: Öldürücü zehir.

Dadanmışdur o gül-ķand-i s(i)tignāya biraz eyyām /Ki ben **semm-i helāhilde** eger yersem gider gelmez (Kānî Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [semm-i helāhilde, -de]

semt: 1. Taraf, yön, yol.

Ne **semt** varsa dil-ber şoluğı anda alur ağıyār /Tuyırmaz āh-ı dil-süzın yorılmış güyiyā hışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [semte, -e]

Gel ey hâdi-i rāh-ı ıışk gitme gayrı bir **semt** /Biraz da himmet eyle Kāni-i güm-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 11). [semte, -e]

Meger bu **semt** bilmezlikle ʿavdet eyleye yoħsa /Göñül hālin eger bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 21). [semte, -e]

Beni kıl deñlü miyāni çeker ol **semt** hemān /Bir kıl ile yedilür āşıkı bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 7). [semte, -e]

2. Şehir, memleket.

Saňa ol nev-ħaı-ı nāzende kıtı incinmiş /Gündüzün varmağı ol **semt** muħāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [semte, -e]

Bintü'l-ıinebüñ **semtine** yaklaşma müdāmā /Bāri çeker iseñ kıcağa tāze püser çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [semtine, -ine]

Oldı ayak bağı bize ħaylület-i şitā /Bilmem o **semt** Kānī bahāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [semte, -e]

Bu şeb tā vardum bülbül gibi **semt** figān itdüm /Seni uyardum itdüm nāle-i nā-gāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [semte, -e]

semt-i dil-ārā: Gönül süsleyen sevgilinin mahallesi.

Ĥār u ħasdur ten-i ʿuşşāk-ı sitem-keş güyā /Anı hep **semt-i dil-ārāya** begüm cū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 10). [semt-i dil-ārāya, -ya]

semt-i dil-ber: Sevgilinin mahallesi, bulunduğu yer.

Bu günlerde ħazer it geçme Kānī **semt-i dil-berden** /Seni ħamz eylemiş ağıyār o bī-raħme yamāñ geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 9). [semt-i dil-berden, -den]

semt-i gülistān: Gül bahçeleri.

Açıl **semt-i gülistāna** yine ey gülşen-i ħübı /Şalın biñ nāz ile nā-çār Tübā lek disün tıbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [semt-i gülistāna, -a]

semt-i gülşen-ābād-ı muşāfāt: Dostluk sarayının semti. (Beşiktaş).

Göñüller akdı **semt-i gülşen-ābād-ı muşāfāta** /Kaçan kırtuldu sāhil-ħāne-i cāma ħabāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 5). [semt-i gülşen-ābād-ı muşāfāta, -a]

semt-i hūbān: Güzellerin semti.

Dil-i ‘uṣṣāḳ elbet müncezibdür **semt-i hūbāna** /Merāci‘dür efendi mu‘teber lā-būd zamāyirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 3). [semt-i hūbāna, -a]

semt-i kıble-i ümmîd: Heves rüzgarının semti.

Bu günde bir nefescik bāri **semt-i kıble-i ümmîd** /Nesīm-i nev-bahār-ı feyze olmaz mı mehebb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 5). [semt-i kıble-i ümmîd]

sen: İkinci tekil şahıs.

Sefer-bersüñ **senüñ** de dā‘imā ber-geṣtedür hālūñ /Niçün sen boynuña böyle vebāl-i pür-āsām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 11). [senüñ, -nüñ]

Çün ayrılsañ gerek bi‘l-iztirār elbet ahibbādan /Cefā görseñ de Yūsuf-vār **sen** ihvānuñı hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [sen]

Reng-i rü virme televvünlere **sen** yek-reng ol /Ya‘ni eyyāmuñı hem reng-i leyāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [sen]

Uyan yatduḳca **sen** bār-ı günāh eyler seni ḳanbūr /Ne deñlü yol alur fikr eyle bir kerre ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [sen]

Yatarsın **sen** eṣekler gibi aduñ ise insāndur /Hele ṣaḥrāya baḳ bir ḳalkmıṣlar otlar öküzler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 9). [sen]

Sen hemān dest-i niyāzı bārgāh-ı Ḥaḳḳa aç /Kāniyā her ne dilerseñ Ḥazret-i Allāh virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 9). [sen]

Ḥ‘ābgāh-ı nāzda mıṣ mıṣ uyur ol nāzenīn /Tuḥfe-i gül-büseye **sen** ḳāni‘ olmuş olmamıṣ (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 16). [sen]

Ḥāller pervāne-i ṣem‘-i cemālūñdür **senüñ** /ṣem‘-i bezmüñ üstüne pervāne olmuş olmamıṣ (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 3). [senüñ, -üñ]

Bu gūne ḳahramānlıḳlar ider ḳalmamıṣ iken **sen** /Ḳahırlar eyledüñ bu Kānī-i nā-kāma kām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 15). [sen]

Cānā beni **sen** ḡayb ideyazmıṣ idüñ ammā /Ben de dil-i nā-çarı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 5). [sen]

Sen eyle rāḫat ile ‘azm-i ḥ‘āb ey dīde /Seni de seyr iderüz āh u intizār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 7). [sen]

Nīrān-ı ḡam göñülde midür bende **sende** mi /Yoḫsa ṣerār-ı āh o küllḫanda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 3). [sende, -de]

Sen hemān ḫāzır ol Allāh unutmaz ḳulımı /Sen uyurken işi birden bire nā-gāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 21). [sen]

Sen hemān hāzır ol Allāh unutmaz kulum /**Sen** uyurken işi birden bire nā-gāh yapar (Kānî Divanı, Gazel 51, Mısra 22). [sen]

Āhū-yı çeşmini gör ol perī-ruhsāruñ **sen** /Göze göstermege gelmezse de yā hū götürür (Kānî Divanı, Gazel 55, Mısra 5). [sen]

Benüm **senden** murādum yoğ iken hālüm dīger-gündür /Kanı arđum şıra bād-ı şabā tek yeldigüñ günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [senden, -den]

Benümsin ben **senüñ** zanneyler idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār ol gitdi ben kaldum (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [senüñ, -üñ]

Zāhid yine **sen** hāl-ı kelām eyleye düşdüñ /Te'dīb gerekdür seni gel mesti söküñdi (Kānî Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [sen]

Raķīb-i rü-siyaha āh der-be-der kulası /Gelür o şüfi haķuñdan **senüñ** tomuz çalası (Kānî Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [senüñ, -üñ]

Sofra-i 'ışka elüñ şunma şaķın /O degüldür **senüñ** aģzuñ aşı (Kānî Divanı, Gazel 220, Mısra 8). [senüñ, -üñ]

Kānî bu köhne kāhda **sen** kaşr-ı nāzda /Ey gevher-i çekide rifālarla şeb be-hayr (Kānî Divanı, Gazel 54, Mısra 9). [sen]

Kalsursa böyle bezm-i 'ayş-ı 'işret her dem āmāde /**Senüñ** ben rüz-ı maşşerde daħı medyünüñam sākî (Kānî Divanı, Gazel 219, Mısra 16). [senüñ, -üñ]

O kadd ü kāmēt ile **sen** cemālüñ 'arz kılduķca /Göñül Mañşür-āsā turma ber-bālā-yı dār aģlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 13). [sen]

Reh-i vefāda ebed zıkr ü fikrimüz **sensin** /Cerāb-ı dilde bizüm ğayrı zādımız yoķdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [sensin, -sin]

Giryeden şanma aģardı dīde-i giryānumuz /**Sen** Hümayı şayd için kurduķ bir iki yerde āģ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [sen]

Bir yaña olup al ayağı ele ser çek /**Sen** baña yalan söyleme ben de saña gerçek (Kānî Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [sen]

Sen daħı Çamlıca seyrinde şanursuñ kendin /Üsküdar serviligi fikrini derkār iderek (Kānî Divanı, Gazel 109, Mısra 3). [sen]

Benümsin ben senüñ zanneyler idüm bir zamān ammā /**Sen** olduñ āşinā-yı şad-hezār ol gitdi ben kaldum (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 8). [sen]

Senüñ 'ışkuñdan özge var mı şimdi mā-melek ğayrı /Derün bīrün ğamuñla her ne var ol gitdi ben kaldum (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [senüñ, -üñ]

Reşk-i füzün ile geliyor cānum āģıza /Virdükce **sen** raķīb ile hep aģız āģıza (Kānî Divanı, Gazel 180, Mısra 2). [sen]

Senüñ seng-i ser-i küyuñla dögdüm sīne-i çāküm /Girībān itdi dāmāna meded eyvāh tuyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 17). [senüñ, -üñ]

Seyl-âb-ı eşk ʿâlemi ğarķ-âb eyledi /**Sen** ey nigâr-ı şuʿle-ʿizârum ķo âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 8). [sen]

ʿİşkâ düşeli dîdelerüm itmedi rāhat /Yoluñda **senüñ** virdi niçe kerre dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 4). [senüñ, -üñ]

Bir kerre **senüñ** ʿışķuñ ile uğraşa ʿâdem /Ĝayrı kedere var mı nażar virdi söĜündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [senüñ, -üñ]

Germ-âbe-i vaşluñda **senüñ** ʿâşık-ı ter-dest /Ĝöz yaşı ķadar yoĜ ise de çok şü dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 11). [senüñ, -üñ]

Ķaşr-ı vîrân-şüdesin hâne-harâb ğadruñ /**Sen** elem çekme göñül Ğazret-i Allâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [sen]

Senden özge dil-rübâyı hür olsa istemem /Āftâb-âsâ ser-â-pâ nür olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 1). [senden, -den]

Yer ķalmamış nezâreye ʿuşşâķ-ı zâr için /Almış raķîbler yine pîrâmenüñ **senüñ** (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [senüñ, -üñ]

Ton üstü şanma dostluĜı vaşluñ niyâz idüp /Şarılsa cism-i pâķüñe pîrâhenüñ **senüñ** (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 6). [senüñ, -üñ]

Her çend seng-dil ise de yumşar beni görüp /Nâziklik ile göñlümi aldı tenüñ **senüñ** (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 10). [senüñ, -üñ]

Sefer-bersüñ senüñ de dâʿimâ ber-geştedür hâlüñ /Niçün **sen** boynuña böyle vebâl-i pür-âsâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 12). [sen]

Senüñ ben boynı baĜlu ʿabd-i memlûkuñ muyam ey çarķ /Benüm râm olduĜum gördüñ de zann itdüñ ğulâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 13). [senüñ, -üñ]

Sen ne deñlü nâz eylerseñ yine ben bundayum /Çok iderseñ az eylerseñ yine ben bundayum (Kânî Divanı, Gazel 131, Mısra 1). [sen,]

Vefâdârân-ı râh-ı ʿışķdan bir haţve ayrılma /Şapa yollarda gezme var yüri hem-râhla ol **sen** (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [sen]

Uyanıklar uyurlardan selâmetdür seferlerde /Çü râh-ı ʿışķa düşdüñ gel dil-i âĝâhla ol **sen** (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 6). [sen]

Hep evvelki şü istersin yüri Allâhla ol **sen** /Göñül ben gitdüm işte ğayrı âh u vâhla ol **sen** (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 2). [sen]

Dime herĝiz bu uzun bu ķışa taʿdîl-i erkân it /Ki ne tül-i emel ne himmet-i kütâhla ol **sen** (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [sen]

Ķazar gelmez ķişiye kendü cinsinden kim olsa da /Ğilâf-ı cinsi ķo aķrânla eşbâhla ol **sen** (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 10). [sen]

Gel ey hâdi-i râh-ı ʿışķ gitme ğayrı bir semte /Biraz da himmet eyle Kâni-i güm-râhla ol **sen** (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 12). [sen]

İlāhī meş'al-i rāh-ı hüdā it baña Nūr ismin /Ni'am perverdeñe **sen** mücib-i şükür it Şekür ismin (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [sen]

Raķīb de ğam-ı fikr-i vişāle talmışdur /Göñül birisi de **sensin** hem o fikire talan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [sensin, -sin]

Cānā güzel olursa baña **sen** gibi olsa /'Āşıkda olursa saña hep ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 1). [sen]

Gül-i deh-rūze-i gülzārdan bŷy-ı vefā umma /Bu şāġardan şaķın **sen** neşve-i neşv ü nemā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [sen]

Gördüñ zamāne uymadı **sen** uy zamāneye /Aldan durūġa lāfa inan uy terāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [sen]

Kānī meye **sen** tevbelinin şāhidüz ammā /Zinhār anı sen şāhid-i ibrāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 9). [sen]

Kānī meye sen tevbelinin şāhidüz ammā /Zinhār anı **sen** şāhid-i ibrāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 10). [sen]

Yuvalanmaķ **senüñ** haddüñ mi şāh-ı Sidrede ey zāġ /O 'Anķa-beççe-i pür-nāz yavrılar yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [senüñ, -üñ]

N'olur **sen** de diseñ ol şŷh-ı şīrinkāra ey Kānī /Nedür bu çend rŷze 'izzet-i dīdār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [sen]

Aġyār raķibe haber-i vuşlat uçurmuş /**Sen** de baña vir sevdiceğim el ele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 14). [sen]

Ben olmuşdum ħarāb-ender-ħarāb neş'e-i şevkuñ /**Sen** olmaduñ mı h'āb-ı nāzdan āġāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [sen]

Tā 'arşa-i ħaşre varıcaķ rāh-ı ğamuñda /'Uşşāķ **senüñ** h'ān-ı ğamuña çoķınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 6). [senüñ, -üñ]

Sen az mı şanursın o mezāruñ şühedāsın /Ol tīr-i müje Kānī cihānuñ çoķın urdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 11). [sen]

Hemān taķlīd ile girmek mi istersin **sen** ol bezme /Nihān-ħāneñde Kānī yoħsa ħāl-i zā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [sen]

Miyān-ı bezm-i mey-ħ'ārān-ı 'ışķ-ı şevķe baş koydum /Dil-i Kānī gibi ben de **senüñ** meftŷnıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 20). [senüñ, -üñ]

Ĥavāşş-ı zāhir ü bātın saña imdād iderlerdi /İdüp inşāf lā-büd **sen** daħı yārānuñı ħoş tıt (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [sen]

Ĥayli 'uşşāķ koķu aldı **senüñ** zŷlfüñden /Koķdılar ġayri o koķmışları bu bŷ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 21). [senüñ, -üñ]

Çoķ zamāndur ki **senüñ** kŷyuña ben varamadum /Beni bāġuñda öten naġme-i gŷ gŷ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 25). [senüñ, -üñ]

Saňa hîç söz mi te'sîr eyler ey Kânî ki **sen** h'âbân /Misâl-i ahter-i tâbında dikmiş âsumân gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [sen]

Büy-ı şemîm-i kâkülünü al getir baňa /Ey bād ister esme **sen** ister es istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 12). [sen]

Bu hüsni u ân **sende** midür bilmem anı ben / **6.** Esrâr-ı hüsni ü 'ışk ise ol anda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 5). [sende, -de]

Ya cefâdur ya vefâ muntazırı 'uşşâkuñ /**Senden** ey şüh-ı cihân bir var imiş bir yog imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [senden, -den]

Hîç göz göre geçmek niçe mümkün ola **senden** /Çeşmüm nighüm sırr-ı nihânum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 9). [senden, -den]

Dil-berleri **sensüz** göze göstermedigüm hiç /Ey rüh-ı revân h'âhiş-i didâruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 7). [sensüz, -süz]

Bir lahza **senüñle** bile olmağ hevesin ben /Şad-ömr-i girân mâye-i cāvîde değışmem (Kânî Divanı, Gazel 130, Mısra 3). [senüñle, -üñle]

sen seni gözle-: Kendi kendini sakınmak, korumak.

Sen seni gözle ki sensin saňa lâzım Kânî /Gayrı görme özüñe cânı nigh-dâr iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 9). [sen seni gözle]

senâm: Güzel sevgili.

Hayâl-i sîne-i sîmîn **senâmuñ** sîneden çıkmaz /O sâde-dil ne sîne cevher-i âyîñeden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [senâmuñ, -uñ]

seng-dil: Taş kalpli, katı gönüllü.

Her çend **seng-dil** ise de yumşar beni görüp /Nâzîklik ile gönülümü aldı tenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [seng-dil]

seng-dil-i dildâr-ı bî-raħm: Acımasız sevgilinin taş kalbi, merhametsiz yüreğı.

Bugün bir **seng-dil-i dildâr-ı bî-raħme** dü-çâr oldum /Taş aındurdum dil-i dîvâneye kühsârımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 3). [seng-dil-i dildâr-ı bî-raħme, -e]

seng-diller 'ışk: Taş gönüllü sevgililer aşkı için.

Akıtmak **seng-diller 'ışkına** deryâçe-i eşki /Urulmak böyle taşdan taşta cular hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 9). [seng-diller 'ışkına, -ına]

seng-i cefā: Eziyet taşı.

Kāniyā yāra pek aldanma ki işkeste ider /Dilüni **seng-i cefālarla** misāl-i şīşe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 12). [seng-i cefālarla, -larla]

seng-i ser-i kūy: Sevgilinin yaşadığı semtin taşı.

Senüñ **seng-i ser-i kūyuñla** dögdüm sīne-i çāküm /Girībān itdi dāmāna meded eyvāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 17). [seng-i ser-i kūyuñla, -uñla]

seng-i sitem: I. Sitem taşı. II. Sitem dolu eleştiri.

İderseñ nīm miqđār iltifāta Kānīyi maẓhar /Felekden yağsa da **seng-i sitem** ašlā girān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [seng-i sitem]

seng-i vedāʿ: Ayrılık taşı.

Beni hem cünbiş-i sīm-āb görüp itme ʿaceb /Şīşe-i şabrı şikest itdi bugün **seng-i vedāʿ** (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [seng-i vedāʿ]

seni: İkinci tekil şahıs zamirinin yükleme durum eki almış biçimidir.

Emānet itdüm Allaha **seni** ey gözlerüm nūrı /Karībü'l-ʿahd yolcıdur efendüm Kānīñi hoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 9). [seni]

Ehl-i devlet vaʿd-i bī-incāz ile aldar **seni** /Şeyhler de şimdi dervīşāne hep esmā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [seni]

Gel rızık için ey t̄alib-i Hakk olma perīşān /Rızkuñ **seni** özler saña taʿyīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [seni, -i]

Bu dil **seni** gözler seni yüzler seni özler /Hep cāy-gehi hāk-i reh ü t̄indür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 17). [seni, -i]

Bu dil seni gözler **seni** yüzler seni özler /Hep cāy-gehi hāk-i reh ü t̄indür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 17). [seni, -i]

Bu dil seni gözler seni yüzler **seni** özler /Hep cāy-gehi hāk-i reh ü t̄indür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 17). [seni, -i]

Uyan yatduķca sen bār-ı günāh eyler **seni** řanbūr /Ne deñlü yol alur fikr eyle bir kerre ʿaceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [seni, -i]

Sen eyle rāhat ile ʿazm-i h̄āb ey dīde /**Seni** de seyr iderüz āh u intizār gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [seni, -i]

Eger esrāruñi fāş eyledümse gizleme lillāh /**Seni** ben cānlar ortasında gizlerdüm niçün küsdüñ (Kānî Divanı, Gazel 104, Mısra 10). [seni, -i]

Māhum **seni** ben pençe-i hūrşīde degişmem /Ol sīne-i şāfī dem-i ispīde degişmem (Kānî Divanı, Gazel 130, Mısra 1). [seni, -i]

Ağyārı da görsem **seni** der-hātır iderdüm /Cānā hem o ağyārı yitürdüm bulamam hīç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 11). [seni]

Bu günlerde hāzer it geçme Kānî semt-i dil-berden /**Seni** gānz eylemiş ağyār o bī-raḥme yamāñ geçmiş (Kānî Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [seni]

Cānā **seni** ben miḥnet ile terk ideyazdum /Bi'llāh ben ey tāze gül Türkīde yazdum (Kānî Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [seni]

Bir gün ki apansız **seni** da'vet idecekler /Añ ol günü ol da'vet-i nā-gāhı unutma (Kānî Divanı, Gazel 165, Mısra 11). [seni]

Zāhid yine sen ḥalt-ı kelām eyleye düşdüñ /Te'dīb gerekdür **seni** gel mesti söküñdi (Kānî Divanı, Gazel 205, Mısra 6). [seni]

Derletdi ten-i Kānīyi ḥummā-yı firākuñ /Sevdüm **seni** cānā yine āteşlere düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 125, Mısra 10). [seni]

Bir gün mi geçer ki **seni** zıkr itmeye Kānî /Bir dem mi olur şevküñ ile eylesün dem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 11). [seni]

Ey şūḥ-ı siyeh-çerde **seni** görmese ādem /Tārīk olurdı gözine çehre-i 'ālem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [seni]

Minnet mi ḳalurdı heves-i vuşlata cānā /Bir kerre eger bezm-i vefāda **seni** görsem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 6). [seni]

Bir kez **seni** sersem o ser-i şuffe-i vaşla /Biñ gāmla ser-i 'aşıkuñ olmaz idi sersem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [seni]

Öldürse de **seni** dime öldürme ḳā'il ol /Ol 'īsi-i dü-leb gelür iḥyā ider şaḳın (Kānî Divanı, Gazel 137, Mısra 9). [seni]

Kānî **seni** o 'arbede-cū imtiḥān idüp /Muḫtarr şad-ḥavādis ü gāvğa ider şaḳın (Kānî Divanı, Gazel 137, Mısra 11). [seni]

Kānî **seni** bu nefis ü hevā varḫaya şaldı /İmdād saña var mı ḳazā vü ḳaderümden (Kānî Divanı, Gazel 143, Mısra 15). [seni]

Seni her zerre bir başka şıfatla itmede tavşīf /Kimi Allāh kimi Yezdāndur dirler zebānlarda (Kānî Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [seni]

Bu baḫr-ı pür-ḫātırda şurḫa-i tevfiḳden ḡayrı /**Seni** sāḫil-res-i ümmīd ider bād-ı hevā umma (Kānî Divanı, Gazel 166, Mısra 4). [seni]

Bu şeb tā vardum bülbül gibi semte fiḡān itdüm /**Seni** uyardum itdüm nāle-i nā-gāḫ ḫuyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [seni]

Siyeh-mest-i şarāb-ı ʿışk-ı Leylī olmadum ammā /**Seni** gördüm yitirdüm ʿaqlımı Mecnūnıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 18). [seni]

Seni aldatma da bir şey mi imiş ey Kānī /Çekdi ruhsārına bir perde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 15). [seni]

Kānī **seni** şīrīn suhenlerle ögerse /Hep çāšnī-i şīve-i āzāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 13). [seni,]

Ey nūr-ı başār dīde-i cānum **seni** gözler /Nūr-ı nıgeh-i şuʿle-feşānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 1). [seni]

Ey nūr-ı başār dīde-i cānum seni gözler /Nūr-ı nıgeh-i şuʿle-feşānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 2). [seni]

Cismümde benüm her ser-i mū bir nıgeh oldı /Hep göz göz olup bu ten ü cānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [seni]

Āyīnelenüp ʿaks-i ruħuñla der-i sīne /Bu revzeneden rūħ-ı revānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 6). [seni]

Ol gözleri var mı görecek bir güzel ʿāşık /Dirsin ki dü-çeşm-i nıgerānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 8). [seni]

Hīç göz göre geçmek niçe mümkin ola senden /Çeşmüm nıgehüm sırr-ı nihānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [seni]

Müjgānlarum merdümegüm hālka-i çeşmüm /Heft-dāʿire-i hūn-şüdegānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 12). [seni]

Rāhat mı ider ʿāşık olan gāmze-i şūħa /Ser-tā-be-ķadem cism-i hāzānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [seni]

Ürküttdi dilüm vaħşet-i endīşe-i hecri /Düşde dahı bu rūħ-ı revānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 16). [seni]

Gel gör göze hīç göz göre nūr itme izāfe /Aldar bu tegāfülle a cānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [seni]

Kānī gibi şeh-rāh-ı hayālūñde olurmış /Dil şāh-nışīninde bu cānum **seni** gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 20). [seni]

Āh mey-hāneye kimdür **seni** dirseñ götüren /Beni ol cānibe bu āb-ı keder-şü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 13). [seni]

Ağyāra faşl ider **seni** kaçʿice bil bunı /Desterre-i sitem seni Kānī keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 9). [seni]

Ağyāra faşl ider seni kaçʿice bil bunı /Desterre-i sitem **seni** Kānī keser biçer (Kânî Divanı, Gazel 57, Mısra 10). [seni]

Pīr itdigin **seni** kati çoksunma Kāniyā /Degmez degül bir ʿömri bil ol nev-cüvān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 15). [seni]

senüñçün: Senin yüzünden (Sevgili uğruna).

Bu çāk-i sīneye yer yer refūlar hep **senüñçündür** /Bu köhne cāmeye bu reng ü rūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [senüñçündür, -dür]

Bu çāk-i sīneye yer yer refūlar hep senüñçündür /Bu köhne cāmeye bu reng ü rūlar hep **senüñçündür** (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 2). [senüñçündür, -dür]

Niçün ey muğ-beçe ey duht-ı rez sulţanlık itmezsin /Miyān-ı mey-keşānda hāy u hūlar hep **senüñçündür** (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 4). [senüñçündür, -dür]

Sebūdan sāğara ilkā vü sāğardan leb-i rinde /Leb-i rindāndan bu güft-gūlar hep **senüñçündür** (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 8). [senüñçündür, -dür]

Akıtmak seng-diller ıışkına deryāçe-i eşki /Urulmak böyle taşdan taşā cūlar hep **senüñçündür** (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [senüñçündür, -dür]

Yetişdür ey nihāl-i tāk tohm-ı duht-ı engürü /Yere tohm-ı kedūdan ser-fürūlar hep **senüñçündür** (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 12). [senüñçündür, -dür]

Senüñçüdi raķībān ile nāverdüm niçün küsdüñ /Yoluñda bī-muḥābā cānımı virdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 1). [senüñçüdi, -di]

Senüñçün ağlamakda buldığım zevki ḥaķ-ı Zemzem /Degül bulmak müyesser sevdiğüm gayrı ovalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [senüñçün]

N'olur Kānīyi itseñ bir selām-ı tāzeye şāyān /Zamīr-i dilde köhne ārzūlar hep **senüñçündür** (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 14). [senüñçündür, -dür]

ser: 1. Baş, kafa.

Ne faķruñ köhne bürd-i berd fersāsın ḳodum dūşa /Ne tāk u taht sevdāsı **serümde** efserüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 14). [serümde, -ümde]

Ḳırup geçürür ğamze-i fettānı cihānı /Varup ser-i zülfi **serine** şāne ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [serine, -ine]

2. Can, gönül.

Ne yār ne **ser** ne elemdār ne ğurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 17). [ser]

ser-: 1. Yoluna sermek. Uğruna feda etmek.

Her a'zā zerre zerre pāre pāre laht laht oldı /Hemān bir cān ḳaldı anı da **serdüm** niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 16). [serdüm, -düm]

2. Sermek, üzerine koymak.

Bir kez seni **sersem** o ser-i şuffe-i vaşla /Biñ ğamla ser-i 'aşıķuñ olmaz idi **sersem** (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [sersem, -sem]

ser çek-: içki içmek, sarhoş olmak.

Bir yaña olup al ayağı ele **ser çek** /Sen baña yalan söyleme ben de saña gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 1). [ser çek]

ser ü sāmān: Sevgili (hükümdar) ve mahiyeti.

Bile düşdi senüñle bi'l-ma'ıyye qaldı bu a'zā /Medār-ı vüs'at-i devr **ser ü sāmānuñı** hoş tüt (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 6). [ser ü sāmānuñı, -uñı]

ser vir-: I. Baş vermek. II. Canını feda etmek.

Ayağın öpdürmege kâ'il mi olurdu meger /Bî-ser ü sāmānlar uğurına **ser virmese** (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 12). [ser virmese, -mese]

serāçe-i dil: Gönül saraycığı.

Başdı **serāçe-i dili** eşk-i sitāre reşk /Yağdı girīvdānumı feryād-ı 'andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 23). [serāçe-i dili, -i]

serāçelerle şoqaqlar kızil kızil ol-: I. Şarap taşkınlık edip, küpünden taşarak saraylardan, konaklardan, sokaklardan akması. II. Küpünde kapalı duran şarabın açılıp, kadehlere konularak saraylarda, konaklarda, sokaklarda herkesin elinde olması. Şarabın yaygın bit biçimde içilmesi.

Meyler gülöv idüp harem-i humda taşsun /Olsun serāçelerle şoqaqlar kızil kızil (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 8). [serāçelerle şoqaqlar kızil kızil olsun, -sun]

ser-ā-pā: Baştan ayağa, tamamen.

Senden özge dil-rübāyı hür olsa istemem /Āftāb-āsā **ser-ā-pā** nūr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 2). [ser-ā-pā]

Oyarsın nāhūn-ı hāsetle bağruñ fā'ide virmez /Açılsa sīnede dilde **ser-ā-pā** dāğlar gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [ser-ā-pā]

ser-ā-pāy: Baştan ayağa kadar.

Gül-gonçe dir miyim o **ser-ā-pāy** cāmesin /Canfes peten çiçeklü yeşil hāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 7). [ser-ā-pāy]

ser-ā-ser: Baştan başa, tamamen.

Ey serv-i ser-firāz **ser-ā-ser** server ol /Ey server-i ne-dīde hāfālarla şeb be-hayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [ser-ā-ser]

serāsīme it-: Serseme çevirmek.

Şimdi eglence bütün naqş-ı hayālātuñdur /İtdi ol rütbe serāsīme beni beng-i vedā' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 14). [serāsīme itdi, -di]

ser-çeşme-i taqdîr: Kader çeşmesi.

Ser-çeşme-i taqdîrden olduysa şafā-yāb /İnşāf niçün şāf-derünān keder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 5). [ser-çeşme-i taqdîrden, -den]

serd: Soğuk, sert.

Gāh germ ü gāh **serd** olduğı bulmuşdur şuyu' /Kaydlardan şu siyeh-baht āh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [serd]

serd-dil: Soğuk, katı, çirkin gönül. (duygusuz).

Serd-diller germi-i ervāhdan maħrūmdur /Hūn germāndur bu ser-i germiyetūñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 15). [serd-diller, -ler]

serde sevdā-yı diger var: Başta başka bir sevdā olması.

Nāz ile ağladığın 'āşık işitmışdi meger /**Var sevdā-yı diger serde** bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 4). [serde sevdā-yı diger var]

ser-defter-i 'āşık-küş: Aşık öldürenlerin baş defteri.

'Āşıklarını öldüre öldüre o āfet /Evşāfını **ser-defter-i 'āşık-küşe** yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 4). [ser-defter-i 'āşık-küşe, -e]

sere: Halis, arı, saf.

Ben ol **sere** Mañşūr-ı ser-dār-ı vefāyum /Aşılmağ için dārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 9). [sere]

seref: İsrāf.

Gül-büseyi isrāfa vecih neydi a cānum /Giçmez çü çocuğdur ne **serefdn** ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 10). [serefdn, -den]

ser-engüşt: Parmağın başı.

El aldum ħamdu li'llāh pīr-i meyden işte benden beş /**Ser-engüştüm** kesilmez sağb-ı yenden işte benden beş (Kânî Divanı, Gazel 87, Mısra 2). [ser-engüştüm, -üm]

sereyân: I. Yayılma, dağılma. II. Geçme, sirayet.

‘Aks-i mey-i şafak **sereyân** al ider alın /Reng-i hınâdan olsa girizân efendimiz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 19). [sereyân]

ser-fürû: Baş eğme, itaat etme, minnet etme.

Yetişdür ey nihâl-i tāk tohm-ı duht-ı engürü /Yere tohm-ı kedüdan **ser-fürûlar** hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 12). [ser-fürûlar, -lar]

ser-fürû it-: Baş eğmek.

Hep seh-vi secdedür ne kadar itse ser-fürû /Eşcâr-ı bāğ-ı kıddüñe serv-i sehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 7). [ser-fürû itse, -se]

Sebük-serler olur iflâsa bādî **ser-fürû itsek** /Bu zâhirdür eger endîşe-i cām u sebû itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 1). [ser-fürû itsek, -sek]

ser-hoş: Sarhoş.

İder âyîne kendin halka elbet her zamân **ser-hoş** /Bulır evzâ’ına şâyeste bir sırr-ı nihân ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 1). [ser-hoş]

İder âyîne kendin halka elbet her zamân ser-hoş /Bulır evzâ’ına şâyeste bir sırr-ı nihân **ser-hoş** (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [ser-hoş]

Olur heft-âsmân bir çend-rûze ser-hoşa mağlûb /Anuñçün dâ’imâ cevri felekdendür amân **ser-hoş** (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 6). [ser-hoş]

Olur heft-âsmân bir çend-rûze **ser-hoşa** mağlûb /Anuñçün dâ’imâ cevri felekdendür amân ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 5). [ser-hoşa, -a]

ser-hoş-ı bezm-i şevk: Neşe meclisinin sarhoşluğu.

Zevk-i şarâb-ı nâbı peymâneler de bilmez /**Ser-hoş-ı bezm-i şevk**ı mey-hâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 2). [ser-hoş-ı bezm-i şevk, -ı]

ser-i ‘âşık: Âşıkların başı, en birincisi.

Bir kez seni sersem o ser-i şuffe-i vaşla /Biñ gamla **ser-i ‘âşık**ıñ olmaz idi sersem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [ser-i ‘âşık, -ı]

ser-i dâmen: Eteğin ucu, başı.

Sürünse yürise bilece ‘âşık-ı zârûñ /Pâ-tâbe-giribân **ser-i dâmen** gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 10). [ser-i dâmen]

ser-i dīvār: Duvarın üstüne.

Başıldı zevkler zor-ı mey-i köhneyle meclisde /Aşıldı şevkler Kānī **ser-i dīvāra** bāb-āsā (Kānī Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [ser-i dīvāra, -a]

seri gerdān ol-: Başı dönmek.

Gerdān olur elbette seri sahn-ı cefāda /Gerdūn aña kim nevbet-i devlet virecekdür (Kānī Divanı, Gazel 49, Mısra 7). [seri gerdān olur, -ur]

ser-i gīsū: Sevgilinin uzun saçının ucu, başı.

Ben kākülünî dil **ser-i gīsūları** koçdı /Alduğ koçusın vuşlatınuñ şem şem içinde (Kānī Divanı, Gazel 160, Mısra 17). [ser-i gīsūları, -ları]

Perişanlık **ser-i gīsūña** beste bāğlardandır /Ki sünbül nev'inün hep iştiḥārı bāğlardandır (Kānī Divanı, Gazel 22, Mısra 1). [ser-i gīsūña, -ña]

Umdurma koçutma **ser-i gīsūñı** efendüm /Gösterme baña perçemünî ṭarf-ı küleḥden (Kānī Divanı, Gazel 144, Mısra 7). [ser-i gīsūñı, -nı]

ser-i kū: Sevgilinin yanbaşı, köyü.

Ser-i kūyuñda olurdım rızāñ olsaydı dā'im ben /Ve-lākin ol **ser-i kūda** ne çāre bir yerüm yoçdur (Kānī Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [ser-i kūda, -da]

ser-i kūhsār: Dağ tepesi, dağ başı.

Ḥilekāra ṭa'neden kırtulmağa yoçdur mecāl /Kim **ser-i kūhsārda** rūbāḥ da kırtulmadı (Kānī Divanı, Gazel 203, Mısra 6). [ser-i kūhsārda, -da]

ser-i kūy: Sevgilinin mahallesinde yanı başında, gözünün önünde.

Ser-i kūyuñda olurdım rızāñ olsaydı dā'im ben /Ve-lākin ol ser-i kūda ne çāre bir yerüm yoçdur (Kānī Divanı, Gazel 50, Mısra 3). [ser-i kūyuñda, -ñda]

Pāsbān ol **ser-i kūyuñda** o māhuñ Kānī /Şu zemīnde dil-i ḥürşīdi misāl it gece geç (Kānī Divanı, Gazel 15, Mısra 9). [ser-i kūyuñda, -uñda]

ser-i mū: Tüy kökleri, gözenekler.

Cismümde benüm her **ser-i mū** bir nigeḥ oldı /Hep göz göz olup bu ten ü cānum seni gözler (Kānī Divanı, Gazel 52, Mısra 3). [ser-i mū]

ser-i peykân-ı müjgân: Kirpik oklarının başı(ucu). (sevgilinin bakışları)

Ne nâzûk cilvelerle gülmişidüñ güldigüñ günler /**Ser-i peykân-ı müjgânuñla** bağrum deldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 2). [ser-i peykân-ı müjgânuñla, -la]

ser-i şeh-râh-ı vuşlat: Kavuşma yolunun başı, başlangıcı.

Ser-i şeh-râh-ı vuşlatda piyâde idüm ey Kânî /Çün oldı eşheb-i nâza süvâr ol gitdi ben ıaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 17). [ser-i şeh-râh-ı vuşlatda, -da]

ser-i şuffe-i vaşl: Kavuşma sedirinin üst tarafı.

Bir kez seni sersem o **ser-i şuffe-i vaşla** /Biñ ğamla ser-i ‘âşıkun olmaz idi sersem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 3). [ser-i şuffe-i vaşla, -a]

ser-i suhan: Sözü başı.

Çuş kondurur **ser-i suhane** Kays-vâr ‘ışk /Konmaz bu mürğ egerçi ki her âşiyâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 3). [ser-i suhane, -e]

ser-i süzen: İğne ucu (Kirpik ucu).

Te’sîrde her ğamze birer tîr-i hevâyî /Müjgânlar ammâ **ser-i süzen** gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 8). [ser-i süzen]

ser-i uşşâka yuvalan-: Aşıkların başına yuvalanmak, yerleşmek. (âşığa alaka göstermek)

Yuvalanmak ser-i ‘uşşâka bir bâzîçedür Kânî /Keser ‘uşşâkınuñ başların ol hünî yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 9). [ser-i ‘uşşâka yuvalanmak, -mak]

ser-i zülf: (sevgilinin) Saçının ucu.

Çırup geçürür ğamze-i fettâni cihâni /Varup **ser-i zülfi** serine şâne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [ser-i zülfi, -i]

serîr-i meyke: Meyhanenin baş köşesi, tahtı.

Bî-hânümân midur şu harâbât erenleri /Yek-dem **serîr-i meykede** şad-hânümân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [serîr-i meykede, -de]

ser-keş: İnatçı, kafa tutan, asi.

Nerm ister iken dil-beri **ser-keşlere** düşdüm /Bir şuda idüm gamla ki âteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 1). [ser-keşlere, -lere]

ser-keşçe: Dik kafalı olan bir kimsenin davranacağı tarzda, inatla, dik başlılıkla.

Aldanma be-çeşmek be-serek dirse de Kânî /**Ser-keşçe** olur gâlib-i aḥvâl-i serekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 14). [ser-keşçe]

ser-levḥa-i mecmû: Toplanılan, bir araya getirilen şeyin (ahlakın) başlığı.

Âdemdeki aḥlâḳ-ı ḥamîde ola mecmû /**Ser-levḥa-i mecmû** dahı lîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 26). [ser-levḥa-i mecmû]

ser-mest eyle-: Sarhoş etmek.

Duḥt-ı rez eyledi yine ser-mest bizleri /Geldi bugün sarayına sulṭân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 17). [ser-mest eyledi, -di]

ser-rişte: Bir şeyin olmasını, gerçekleşmesini sağlayan sebep, vesile.

Ayrılmanuñ göñül niçe **ser-riştesin** bulur /Kânî o riştenüñ ucı dil-bestegidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 17). [ser-riştesin, -sin]

sersem: Sersem. Düşünmeden hareket eden, ne yaptığının farkında olmayan.

Sebük-mağzândan eyler Felâṭun ḥüşları **sersâm** /Miyân-ı şöḫbet-i ‘irfâniyânda heyhler hişler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 7). [sersâm]

ser-şâr-ı şahbâ-yı sürür ol-: Mutluluk şarabını, kadehini ağzına kadar doldurmak.

N’ola **ser-şâr-ı şahbâ-yı sürür olsam** bu demlerde /Ḥumâr-ı ḥasretüñle ḥayli dem maḥzûniñam sâķî (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 13). [ser-şâr-ı şahbâ-yı sürür olsam, -sam]

sersem: 1. Bir şeyleri düşünmeden yapan, kendinde olmayan.

O deyr-âlüfte-i keyf-i ḡubâr-ı beng şevküñdür /Göñül dīvânesin göndersem ol **sersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 30). [sersem]

Dilüm ḳanlar yutar ḳanlar döker göz ḳâna müstaḡraḳ /Bu demlerde ‘aceb şol cân **sersem** ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [sersem]

2. Şaşkın âşık.

Bir kez seni **sersem** o ser-i şuffe-i vaşla /Biñ ğamla ser-i ‘aşıkuñ olmaz idi **sersem** (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 4). [sersem]

ser-semlik: Aptallık, şaşkınlık.

Kānî nigehi künd ideli şafha-i cānı /**Ser-semlik ile** kendümi de terk ideyazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 14). [ser-semlik ile, -ile]

ser-tā-be-ka-dem: Baştan ayağa kadar.

Rāhat mı ider ‘aşığ olan ğamze-i şūha /**Ser-tā-be-ka-dem** cism-i ħazānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 14). [ser-tā-be-ka-dem]

Ser-tā-be-ka-dem müy-be-mü oldı girifte /Tolaşdı gönül zülfine ammā ne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 3). [ser-tā-be-ka-dem, -üñ]

serü: I. Boynuz. II. Şarap kadehi.

Ma‘ārifüñ saña sorguc taqşa da Kānî /Şikence-i felege ya **serüna** ħaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [serüna, -na]

serv: Servi, servi boylu güzel.

Ayağı bāğda **servüñ** gelemes ayağına /Bāri luţf eylesün ol serv-i ħırāmān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 5). [servüñ, -üñ]

server ol-: Başkan, hükümdar olmak. Güzeller sultanı olmak.

Ey serv-i ser-firāz ser-ā-ser **server ol** /Ey server-i ne-dīde ħafālarla şeb be-ħayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [server ol]

server-i ne-dīde: Görülmemiş efendi, sevgili.

Ey serv-i ser-firāz ser-ā-ser server ol /Ey **server-i ne-dīde** ħafālarla şeb be-ħayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [server-i ne-dīde]

serv-i çemān: Salınarak yürüyen servi. Sevgili.

Serv-i çemenüñ qa-dini bükdi ka-d-i nāzuñ /Şimşād ile ol **serv-i çemān** elele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [serv-i çemān]

serv-i çemen: Çemenin, bahçenin servisi (güzeli).

Serv-i çemenüñ kaddini bükdi kaç-i nāzuñ /Şimşād ile ol serv-i çemān elele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 3). [serv-i çemenüñ, -üñ]

serv-i hürāmān: I. Salınarak yürüyen servi. II. Sevgili.

Ayağı bāğda servüñ gelemez ayağına /Bāri luḫ eylesün ol **serv-i hürāmān** yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [serv-i hürāmān]

serv-i sebük-reftār: I. Koşar gibi giden sevgili. II. Salına salına, işveli yürüyen sevgili.

‘inān-ı ihtiyārum gitdi elden yārumı gördüm /Ayağdan kaldum ol **serv-i sebük-reftārumı** gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 2). [serv-i sebük-reftārumı, -umı]

serv-i sehī: I. Kavak gibi uzun, mevzun olan, dağınık olmayan servi. II. Sevgili

Hep sehv-i secdedür ne kadar itse ser-fürü /Eşcār-ı bāğ-ı kaddüñe **serv-i sehī** degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 8). [serv-i sehī]

Arama dü-çār olmadıgum bāğ-ı fenāda /Ol **serv-i sehī** şīveli reftāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [serv-i sehī]

serv-i serā: Saray servisi.

Her şerha birer **serv-i serā** gülşen-i taḫkīk /Her yāre siyeh-gönçe-i süsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [serv-i serā]

serv-i ser-firāz: Başını kaldıran, yücelere, yükseklere uzanan servi (sevgili).

Ey **serv-i ser-firāz** ser-ā-ser server ol /Ey server-i ne-dīde ḫafālarla şeb be-ḫayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 7). [serv-i ser-firāz]

ses: Ses, gürültü.

Cihān ağıyardan ḫālī mi kaldı bilmem ey Kānī /Bir iki gicedür **ses** ḫāne-i ağıyardan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 10). [ses]

ses çıkmaz ol-: Haber gelmemek. Gizli olmak.

Ses çıkmaz olmalu harem-i ‘iffet-i bütān /Esrār-ı ‘ışık-ı ‘āşık-ı şādık ses istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 19). [ses çıkmaz olmalu, -malu]

sessizden: Ansızın, sessizce birden gelmek.

Ġam-ı hicrānı **sessizden** gelür teklîfsiz ammā /O āfet ĥod-be-ĥod gelmez saña āvāz-ı pā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [sessizden]

sev-: I. Sevgi beslemek, dostluk göstermek. II. Âşık olmak. III. Beğenmek, arzu göstermek.

Bir şolağ maĥbûbı **sevdüm** şimdi ben şağdan şağa /‘Āķibet öldüm dirildüm eyledüm işümi şağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [sevdüm, -düm]

Derletdi ten-i Kānīyi ĥummā-yı firāķuñ /**Sevdüm** seni cānā yine āteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 10). [sevdüm, -düm]

Ķadeĥ der-kef nigeĥ mestāne sīne münkeşif tā nāf /Bu Kānī **sevmesün** n’itsün o fettān-ı dil-āşübı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 10). [sevmesün, -mesün]

sevād-ı dīde: Gözün karası. Gözbebeği.

Oldı **sevād-ı dīde** sefid intizārdan /Bālā-tırāz siyāhı ‘aķīdem tebāh ider (Kânî Divanı, Gazel 42, Mısra 3). [sevād-ı dīde]

sevād-ı ĥaţţ: Sevgilinin yüzünde çıkan tüylerin siyahlığı. (Sevgilinin güzelliğine düşen leke, yaşının ilerlediğini gösteren alamet)

Zamān-ı vaşluñ añılduķca cism-i rüzgār ağlar /**Sevād-ı ĥaţţuñ** eyyāmı görünse nev-bahār ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 2). [sevād-ı ĥaţţuñ]

sevdā: Şiddetli sevgi duygusu, aşk.

Sevdāsı sardı ‘aşık-ı zāruñ o perçeme /Gerçekden olsa şāh-ı diyār-ı fes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 5). [sevdāsı, -sı]

sevdā-yı cān: Gönlün sevdası.

Amān bir gelseler de üçünüñ de meyyitin sersem /Göñül **sevdā-yı cān** maĥzūn ĥired sersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 20). [sevdā-yı cān]

sevdā-zede-i naķş-ı nigār ol-: Sevgilinin görünüşüne, güzelliğine aşık olmak.

Kāniyā lübb-i me‘ānī beni cānlandurdu /Tevbe **sevdā-zede-i naķş-ı nigār oldıguma** (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 14). [sevdā-zede-i naķş-ı nigār oldıguma, -dıguma]

sevdicegim: Sevdiğim kişi.

Ağyār raķibe ĥaber-i vuşlat uçurmuş /Sen de baña vir **sevdicegim** el ele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 14). [sevdicegim]

sevdiği: Sevgili. Sevilen kişi.

Ne deñlü cevri iderseñ hoş görür elbet anı ‘aşık /Kişiyse **sevdiğinden** her ne eylerse yamān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [sevdiğinden, -nden]

Vişālũñ hāletini zor añlamışken farṭ-ı gayretle /Ne idi **sevdiğüm** genceldigũñ inceldigũñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 12). [sevdiğüm, -m]

Her ne çekilürse çekilür **sevdiğüm** ammā /Fahır-ı cühelā nāz-ı gedā hīç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 5). [sevdiğüm, -m]

Ey duḡter-i sũtũde-şiyem niçe bir bu nāz /Kār eylemez mi hīç saña **sevdiğüm** niyāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 2). [sevdiğüm, -m]

Sevdiğüm bu ane-i hũsnũñ uyutdı ‘ālemi /Gicelerde kışşa-hũñān efsāne olmış olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 19). [sevdiğüm, -m]

Tõhmet-i düzd-i nigāhı **sevdiğüm** ma‘zũr tut /Bu mesel meşhũrdur hergiz göze olmaz yasağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 11). [sevdiğüm, -m]

Düşdiğinden ağlarım yāruñ rakībān üstüne /**Sevdiğüm** ğavgā bütün ‘ālemde yorgān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 2). [sevdiğüm, -m]

Muvāfiğdur hevā-yı ‘ışk ervāha hevālarda /Nevā-yı şevk ğāyet **sevdiğüm** hoşdur nevālarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 2). [sevdiğüm, -m]

Senũñçün ağlamakda buldığım zevki hağ-ı Zemzem /Degül bulmak müyesser **sevdiğüm** ğayrı ovalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 6). [sevdiğüm, -m]

sevdiğüm seveli: Sevdiğimden beri.

Gõnũlden ider her kişi ümmĩd vişālũñ /**Sevdiğüm seveli** hāzretũni dillere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 6). [sevdiğüm seveli]

sevelden: Sevdiğinden beri, sevdiğinden dolayı.

Saña ‘aşık degũlken ‘ār u nāmus idi endīšem /Hebā oldı **sevelden** neng ü ‘ār ol gitdi ben ḡaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 10). [sevelden]

sevķ it-: Göndermek.

Pĩr-i mey muğ-beççe dirler bir cũvāni **sevķ ider** /Bint keremũñ ğayrisin ben ihtiyār itmey yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 7). [sevķ ider, -er]

sevmeķ-: Sevgi ve bağlılık duymak, gönül vermek.

Evlād-ı ‘Arab **sevmeķe** itdüm heves ammā /Baḡtum ḡara bir olmayacak eşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 5). [sevmeķe, -e]

seyl-âb: Sel.

Leb-i cūya çekildi sū-be-sū aḥbāb çün **seyl-âb** /Şaçıldı âb-ı rûy-ı guşşa vü endüh âb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [seyl-âb]

seyl-âb-ı eşk: Gözyaşı seli.

Seyl-âb-ı eşk ‘âlemi ğarḳ-âb eyledi /Sen ey nigâr-ı şu‘le-‘izârum ḳo âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 7). [seyl-âb-ı eşk]

seyr eyle-: Seyretmek, bakmak.

Ḳadehde çehremüñ **seyr eyle** reng-i za‘ferânîsin /Göñül yâd itmesün mi âl-i reng-â-reng-i maḥbûbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 7). [seyr eyle]

Sâḳî gice meclisde mey-i nâba göz itdi /Bu şîveyi **seyr eyledi** peymâne ṫolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 6). [seyr eyledi, -di]

seyr it-: Yürüyüş, yürüme, gidiş.

Şitâbuñ **seyr idüp** terkîbde aġyâra naḳil itdüm /Hele inşâf idüp ta‘bîrin anuñ ḥayra yormişlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [seyr idüp, -üp]

Sen eyle râḫat ile ‘azm-i ḥ‘âb ey dîde /Seni de **seyr iderüz** âh u intizâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 8). [seyr iderüz, -erüz]

O âb u tâb-ı ḥüsni **seyr idüp** berḳ-i bahâr-âsâ /Şihâb-ı berḳ peyker-bâr-ı ebr-i şu‘le-bâr aġlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 11). [seyr idüp, -üp]

Şikâf-ı sînede ḥâl-i dil-i pür-ḥûmî **seyr itdüm** /Belâ bezmindeki peymâne-i ser-şârumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [seyr itdüm, -düm]

seyr it-: Bir şeyi zevk alarak gözle takip etme, bakma, izleme, temaşa.

Çeşmüm ılıca **seyrin idüp** sîneye şapdı /Germâbe ararken hele küllḥânımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [seyrin idüp, -üp]

Cemâlî **seyrini** dil-ḥ‘âhum üzre **itmedüm** Kânî /Bu küstaḫlık nigâh-ı ḥ‘âhişümde âġlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 15). [seyrini itmedüm, -medüm]

seyr ü ḥırâmân üstüne: Salına salına giden ve dolaşan (bir şeyin) üzerine.

Ḳadd-i yâre üsküf-i zerrînidür ḳuş ḳonduran /Fâḫte ḳonmuş gibi **seyr ü ḥırâmân üstüne** (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 8). [seyr ü ḥırâmân üstüne]

seyre çık-: Gezintiye çıkmak, alay, merasim vb. görülecek şeyleri görmeye gitmek.

Nezāre-i ruḥ u gīsūsı var iken Kānī /Giceyle **seyre çıkup** māh-tābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 10). [seyre çıkup, -up]

sezā ol-: Layık olmak.

Kānī bu ğazel olsa sezā yāra hediiye /Me'mūl o perīden daḥı taḥsīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 29). [sezā olsa, -sa]

sīb: Elma. (sevgilinin yanağı)

Ruḥsārı **sīb** beñleri elma çekirdegi /Gül-büse cāy-ı alevi ḥamrā çekirdegi (Kānî Divanı, Gazel 221, Mısra 1). [sīb]

sīb-i sīnobi: Sınap (Sinop) elması. Küçük yapılı bir çeşit elma. (Büyük armut şeklindeki kadehler sevgilinin elma gibi küçük, yuvarlak yapılı çenesi yansıyınca küçük ve narın elma şeklindeki kadehi çağrıştırmış).

Görüp misket ṭolu peymānede 'aks-i zenaḥdānuñ /Baña aındurdı emrūdī kadehler **sīb-i Sīnobi** (Kānî Divanı, Gazel 195, Mısra 4). [sīb-i sīnobi, -ı]

sīb-i ter: Taze elma.

Lebi gülnār o bütüñ ğabġabı **sīb-i terdür** /Sīne vü nāfesi ayvā diyecek yerlerdür (Kānî Divanı, Gazel 36, Mısra 1). [sīb-i terdür, -dür]

şıcaḳ: Sevgi ve şefkat dolu, cana yakın, içten, dostça.

Dil dirler idi ḳanı **şıcaḳ** ber olacaḳdı /Eyvāh o ğam-ḥ'ārı yitürdüm bulamam hīç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 3). [şıcaḳ]

şıdḳ-ı niyyet: Niyet temizliği.

Olsa pervāza göñül āmāde pür-pervāndur /Himmet itmez şanma **şıdḳ-ı niyyetüñ** pervānesi (Kānî Divanı, Gazel 189, Mısra 4). [şıdḳ-ı niyyetüñ, -üñ]

sifāl-i bāde: Şarap kadehi.

Sebū-yı ḥāṭırı fikr-i lebüñ eyler şikest āḥir /**Sifāl-i bāde** pāk olmaz ne deñlü şüst u şü itsek (Kānî Divanı, Gazel 101, Mısra 4). [sifāl-i bāde]

şıfat: Vasıf, özellik.

Seni her zerre bir başka **şıfatla** itmede tavşif /Kimi Allāh kimi Yezdāndur dirler zebānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [şıfatla, -la]

sifle-i bî-hüş: Akılsız, sersem, rezil kimse.

Hüner da'vāsın eylerse ne gam her **sifle-i bî-hüş** /Şadā efzūn-ter oldığı ma'lūm olsa mīnā-büş (Kânî Divanı, Gazel 91, Mısra 1). [sifle-i bî-hüş]

sihām-ı cān-güdāz-ı āh: Ahın can eriten okları.

Sihām-ı cān-güdāz-ı āhı atdum tā verā-i 'arş /Kemān-ı şevkı ol gāyātde gördüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 7). [sihām-ı cān-güdāz-ı āhı, -ı]

sihr it-: Sihir yapmak, büyülemek. Kendine aşık etmek, cezbelemek.

Ferāgatde hemānā şāh kendü 'ālemindeyken /Ne **sihr itdüñ** a zālīm āh 'aqlum çeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [sihr itdüñ, -düñ]

s(i)kender: Kuran'da adı geçen Zülkarneyn ve Yunan tarihinde adı geçen Büyük İskender'in karıştırılmasıyla meydana gelmiş bir karakter. Tanıkta kastedilen İskender-i Zülkarneyn'dir. İskender-i Zülkarneyn, karanlıklar ülkesinde Hızır ve İlyas ile bu ölümsüzlük bahşeden suyu ararlar. İlyas ve Hızır sudan içerek ölümsüzlüğe ererler. Hikâyenin farklı rivayetleri bulunmaktadır.

Bilürdik oldıguñ bî-behregān sîr-āb-ı ye's āhîr /**S(i)kenderle** berāber āb-ı Hızır cüst-cü itsek (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 10). [s(i)kenderle, -le]

sıklet: Ağırılık, sıkıntı (soğukluk, gerginlik).

Bürüdet bahş ider bezme raķībūñ āh-ı dem-serdi /Yeründen kendüsü def' olsa lā-büd **sıkleti** kışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [sıkleti, -i]

sıkletli: Sıkıntılı, zahmet veren.

Mā'il olma cāme-i cāha göñül **sıkletlidir** /Hırķa-i faķrı libās it işte ol hıffetlidir (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 1). [sıkletlidir, -dür]

silsile-i cān: Can zinciri. (Nefes borusu)

Zülf-i siyehüñ **silsile-i cāna** ıolaşdı /Tarf-ı külehüñ güşe-i imāna ıolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 1). [silsile-i cāna, -a]

s̄īm s̄īne: Gümüş göğüslü (sevgili).

Bir kez şarınca s̄īneme ol **s̄īm s̄īneyi** /İtdi o şūh mā-melekim hep müşādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [s̄īm s̄īneyi, -yi]

s̄īm-ten: I. Gümüş tenli. II. Sevgili.

Geçerken **s̄īm-tenler** āh u feryād eylemiş ağıyār /Bu bir đarbü'l-meseldür kim it ürmiş kārban geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 7). [s̄īm-tenler, -ler]

s̄īmā-yı cevn: Siyah yüzler. (Canı çekilmiş, kurumuş).

Tenāfür ehl-i 'irfāniyla zāhid sen de inşāf it /Cenābuñda olan **s̄īmā-yı cevn** yeb-rūhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [s̄īmā-yı cevn]

s̄īm-ber: Gümüş renkli.

Muķābil düğdi māh yek-şebe ħurşīde maşrıķda /Tutar bir pīr-i nūrāniye şan bir **s̄īm-ber** keşķül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [s̄īm-ber]

s̄īmden s̄āhte micmer: Gümüştēn yapılmış buhurdan.

Ĥāl-i būyin ise bir 'anber-i dūd-ālūda /S̄īmden s̄āhte gūyā zeķanı micmerdir (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [s̄īmden s̄āhte micmerdir, -dir]

s̄īn: (س) sin harfi.

Pasam diyerek nekrece şīveyle yanaşur /Saķızlılarıñ şīnleri **s̄īndür** ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 12). [s̄īndür, -dür]

siñ-: İçine, özüne işlemek, nüfuz etmek.

Dile te'sīr-i keyf-i merhem-i vuşlat ķadar **siñmiş** /Lebüñ bir ķıymet-i cevherdür ol gencīneden çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 11). [siñmiş, -miş]

s̄īne: I. Göğüs, sadr. II. Derun, kalp.

Her dāğ-ı dil 'aşıķını eylese rūşen /Sūrāĥları **s̄īnede** revzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [s̄īnede, -de]

Ĥayālūñ **s̄īnede** ey rūĥ-ı 'ālem bir zamān çıķmaz /Pezīrā-yı fenā olmazsa cism elbette cān çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 1). [s̄īnede, -de]

Oyarsın nāĥun-ı ĥasretle bağruñ fā'ide virmez /Açılsa **s̄īnede** dilde ser-ā-pā dāğlar gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 4). [s̄īnede, -de]

Aç **sīneñi** görünsün o āyīne-i ʔılsım /Yum gözlerüñ açılmasun ol dahmegāh-ı nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 11). [sīneñi, -ñi]

Çeşmüm ılıca seyrin idüp **sīneye** şapdı /Germābe ararken hele külhānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 5). [sīneye, -ye]

Yoğ iken **sīnede** fikr-i dehenüñ bir zerre /Hīç memnün degilem dünyede var olduğıma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [sīnede, -de]

Sīneler bī-dāğ diller bī-ğam-ı ʔışk olmasun /Sönmesün dey-māh-ı firkatde ocağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 7). [sīneler, -ler]

Ey benüm **sīnemde** cānum cānumuñ cān-pāresi /H̄asretüñle oñmadan ʔaldı derūnum yaresi (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 1). [sīnemde, -mde]

Ėamuñ gön̄lümde ʔondı cā-be-cā oymağlardur hep /Çeker gūşem benüm bu **sīnemi** oymağlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 2). [sīnemi, -mi]

Eger güstāh̄ī-i bīrūn bağışlansa da Kānī /Ėayūrāne ʔutar anuñ yerin **sīneñdeki** Ėışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [sīneñdeki, -ñdeki]

H̄ayāl-i sīne-i sīmīn senāmuñ **sīneden** çıkmaz /O sāde-dil ne sīne cevher-i āyīneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 1). [sīneden, -den]

Görenler şerha-i sīnem ider biñ dāğa istidlāl /Bu sırr-ı şerha kes ʔādir degüldür **sīneden** şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [sīneden, -den]

sīne münkeşif tā nāf: Göğüs göbeğe kadar açık (bağrı açık).

Ėadeh der-kef nıgeh mestāne **sīne münkeşif tā nāf** /Bu Kānī sevmesün nʔitsün o fettān-ı dil-āşübı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 9). [sīne münkeşif tā nāf]

sīne vü nāfe: Göğüs ve göbek.

Lebi gülnār o bütüñ Ėabğabı sīb-i terdür /**Sīne vü nāfesi** ayvā diyecek yerlerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [sīne vü nāfesi, -si]

sīne vü pistān: Göğsünü ve bağrını.

Emdürmiş ise **sīne vü pistānuñ** ʔāşıka /Biʔllāh o farṭ-ı cūd yine bir mekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 5). [sīne vü pistānuñ, -uñ]

sīne-figār: Gönlü yaralı.

Hecr idelden beni jengār-ı Ėam-ı yāra dü-çār /Kāniyā **sīne-figārım** aña mı acıyayım (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 10). [sīne-figārım, -um]

sîne-i cāngāh: Can evinin kendisi. (sine)

Yüzüm sürdüm gehî hāk-i siyāha ki göge tıtdum /Gögerdi müştlerden **sîne-i cāngāh** tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 20). [sîne-i cāngāh]

sîne-i gül: Gülün göğsü, sinesi.

Çîn-i sıhr-pāy nigāh germile başmış o şūh /**Sîne-i gül** çatlamış yer yer şikest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 8). [sîne-i gül]

sîne-i kânî: Kani'nin gönlü, göğsü.

Aña bir hāne-i bî-minnet oldı **sîne-i Kânî** /Hayālūñ bir yere başmaz dil-i bî-kîneden soñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 9). [sîne-i kânî]

sîne-i meşrūh: Açıklanmış, anlatılmış kalp.

Haķîkat-ı zāhir her huşk ü ter ʿunvān-ı bātındur /Derūnuñ inkişāfı **sîne-i meşrūhdandur** hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 6). [sîne-i meşrūhdandur, -dandur]

sîne-i şāfuñ beyāzı: Saf gönlünün beyazı.

Hecr ile rüz u şebüm fark itmeden koydı beni /**Sîne-i şāfuñ beyāzı** kaçlarınıñ kaçası (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 6). [sîne-i şāfuñ beyāzı]

sîneme şarınca: Sarıldığı vakit. Bağrıma bastığım zaman.

Bir kez şarınca sîneme ol sîm sîneyi /İtdi o şūh mā-melekim hep müşādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 3). [sîneme şarınca]

sînesin göster-: Yüreğini açmak.

Sînesin göstermez açmaz ol deri birden bire /Bād-serd-i āhdan şaķlar deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 1). [sînesin göstermez, -mez]

sipāh-ı nāz: Naz ordusu.

Virme **sipāh-ı nāza** bu vechile itinā /Ordū-yı şabr ʿāşıkı yāğma ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 5). [sipāh-ı nāza, -a]

sipāhī-zāde: Sipahi (süvari) oğlu. (sevgili)

Üstüme at sürer oldı o **sipāhī-zāde** /Şeh-levendüm bunı tã ‘arşa-i mahşer mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [sipāhī-zāde]

siper çek-: Siper koymak.

Mey-hānede pīr-i meyi bintü’l-‘inebi gör /Muğ-beççeyi Kānī bu ikisine **siper çek** (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 10). [siper çek]

sipihr: Felek, gök, talih.

Sipihrūñ dūn-himmet oldıgın bundan kıyās eyle /Ki tutmaz āşikāra ‘ārif-i şāhib-nazar keşkūl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 5). [sipihrūñ, -ūñ]

sır: Aklın erişemediği, açıklanamayan veya çözülemeyen şey, giz, gizem.

‘Aceb bir hāle dūş oldum dilüm var dil-berüm yoqdur /Ne **sırdur** dürc-i dil hem-çün şadefken gevherüm yoqdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [sırdur, -dur]

Sırrumda āyet ü tenezzül oqunmada /Kim nūş iderse kıatre meyümden şifām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 7). [sırrumda, -umda]

Ĥ‘āb-āver olmanuñ hīç aşlın ider mi idrāk /Benden işit bu **sırrı** efsāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 6). [sırrı, -ı]

Bu söz ü sāz neymiş süziş ne gūne şeymiş /Bu **sırrı** kaç seneymiş pervāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 10). [sırrı, -ı]

Nefy ü isbāt ki tevĥīd-i ĥaķīki oldur /Eyler ol **sırrı** beyān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 20). [sırrı, -ı]

Cevri-i ĥahhār-ı nazmuñ olmasa sırrında **sırr** /Kāniyā tanzīre bezl-i iķtidār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 13). [sırr]

İsterem āyīne-i cān u dil olsun sır-nümā /Līk o **sırrı** cevher-i cāna gubār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 12). [sırrı, -ı]

Cevri-i ĥahhār-ı nazmuñ olmasa **sırrında** sırr /Kāniyā tanzīre bezl-i iķtidār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 13). [sırrında, -ında]

sır şakla-: Sır olan bir şeyi açığa vurmamak, kimseye söylememek.

Esrrarımı ŧurmadan ider cümle tırāş ol /**Sırr şaklanamaz** hīç ‘aceb bir yere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 8). [sırr şaklanamaz, -namaz]

sîr-âb it-: Suya kandırmak, doyurmak.

Miyân-ı vaşf-ı haṭṭuñda suḥendānuñ idüp ĩrād /İder sîr-âb Kânî sebzezâr-ı bâğ-ı maẓmûnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 14). [sîr-âb ider, -er]

s(i)râfil: İsrafil. Kıyametin kopacağınu boru ile herkese haber verecek olan melek.

S(i)râfil eylese ol ẓarn-ı ervāhı baña teslīm /Vekâletle anı üç kerre üflersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 13). [s(i)râfil]

sîr-çeşmân: Gözü toklar.

İmtinân eyle yeme rengîn-simâṭ herkesi /**Sîr-çeşmândan** ẓabûl eyle noḥûd u mercimek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 18). [sîr-çeşmândan, -dan]

sır-nümâ ol-: Sır gösteren olmak. Gizli şeyleri aşikâr hale getirmek.

İsterem âyîne-i cān u dil olsun sır-nümâ /Lîk o sırrı cevher-i cāna ğubâr itmey yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 11). [sır-nümâ olsun, -sun]

sırr-ı cānum: Can, gönül sırrı.

Añlardı **sırr-ı cānumı** feryād-ı ‘andelīb /Bilseydi ẓuş lisānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 1). [sırr-ı cānumı, -umı]

sırr-ı dehen: (Sevgilinin) Ağzının sırrı.

Yokluğla idi şöhreti ol hoẓẓa-dehānuñ /Fāş eyledi **sırr-ı dehenin** söyleye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [sırr-ı dehenin, -in]

sırr-ı ene'l-ḥaḳ: Ben Hakk'ım sırrı. (Hallâc-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği ve dâra çekilmesine sebep olan meşhur söz olup edebiyâtımızda vahdet görüşünün ve taşkın cezbenin ifâdesi olarak çok kullanılmıştır.)

Manşûrı çün gül-i ser-i dâr idecekdiler /**Sırr-ı ene'l-ḥaḳı** açacak idi çekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 2). [sırr-ı ene'l-ḥaḳı, -ı]

sırr-ı ‘ışık: Aşkın sırrı.

Şüfiye söyleme **sırr-ı ‘ışıkı** /Ki yaban ağacı tutmaz aş (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 1). [sırr-ı ‘ışıkı, -ı]

sırr-ı mektûm: Gizli sır.

Şağın pîş ez-vuķû itme işâ'a **sırr-ı mektûmı** /Şuyû'ı saht-terdür ba'zı evzâ'ıñ şürü'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 3). [sırr-ı mektûmı, -ı]

sırr-ı nihân: Gizli sır.

İder âyîne kendin halka elbet her zamân ser-hoş /Bulır evzâ'ına şâyeste bir **sırr-ı nihân** ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [sırr-ı nihân]

Müttahid olmalıdır 'aşık u ma'sûk gibi /Biline **sırr-ı nihân** bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 16). [sırr-ı nihân]

Hîç göz göre geçmek niçe mümkün ola senden /Çeşmüm nighüm **sırr-ı nihânum** seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 10). [sırr-ı nihânum, -um]

sırr-ı şerha: Yarığın, yaranın sırrı.

Görenler şerha-i sînem ider biñ dâğa istidlâl /Bu **sırr-ı şerha** kes kâdir degüldür sîneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [sırr-ı şerha]

sırrını setr eyle-: Sırrını saklamak gizlemek.

Nîm-nân hursendesı ol söyleme hâlüm şudur /**Sırrını setr eyleyüp** 'arz itmeyen 'izzetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 6). [sırrını setr eyleyüp, -yüp]

şirt eyle-: Bir nesneyi bir yerden başka bir yere götürmek için sırtına almak, sırtlamak.

Getürmez cünbişe bu huşk-şâh-ı cismimi devrân /Beni bir şalla **şirt eyler** kucaklar şarşarum yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 36). [şirt eyler, -r]

sitâre gerek: Yıldız lazım (ışık, şans bağlamında).

Hüzür-ı yârda rûy-ı siyâhdur maçlûb /Felekde girmeye ol meclise **sitâre gerek** (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 10). [sitâre gerek]

sitem-câmelerin giy-: Sitem elbiselerini giymek. (Sitem etmek, kırgın bir hal takınmak).

Giymezdi sitem-câmelerin evveli ammâ /Bilmem neye tarıldı baña kim giye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 11). [sitem-câmelerin giymezdi, -mezdi]

sitem-verz: Eziyet, cefa etmeyi adet edinen.

Bu **sitem-verzler** içre arama hîç mu'în /Kimse imdâd idemez 'avn-i ilâhdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 11). [sitem-verzler, -ler]

siyāh: I. Kara, siyah. II. Kötü.

Tabanı yanmış āsā pek yürür zāhid nedür fā'iz /**Siyāh** āhenden ey dil beyzā-ı tīg-ı tābān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 6). [siyāh]

siyāh şaḥra-i bed-gevher: Aslı bozuk, mayası bozuk siyah çöl. (Kalbindeki kötülüğü yüzüne vurmuş kimse)

Pek rû-sefîd şāf-derûn hoş-nümā gerek /Olmaz **siyāh şaḥra-i bed-gevher** āyine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 4). [siyāh şaḥra-i bed-gevher]

siyeh: Siyah, kara.

Gördüm Saḡız kızını yañaḡlar kızıl kızıl /Gözler **siyeh** o la'ı dudaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 2). [siyeh]

siyeh mest-i şarāb-ı 'ışk-ı leyli ol-: Leyla'nın aşk şarabıyla zilzurna sarhoş olmak.

Siyeh-mest-i şarāb-ı 'ışk-ı Leyli olmadum ammā /Seni gördüm yitirdüm 'aqlımı Mecnūniñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 17). [siyeh mest-i şarāb-ı 'ışk-ı leyli olmadum, -madum]

siyeh-baḡt: Kara bahtlı.

Gāh germ ü gāh serd oldığı bulmuşdur şuyu' /Kaydlardan şu **siyeh-baḡt** āh da kurtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [siyeh-baḡt]

siyeh-dil: Kötü kalpli, günahkâr. (sevgili)

Bir qarāra göz qarārdur ol **siyeh-dil** ḡatlüme /Kirpigüm kıpmam derūnum bī-ḡarār itmey yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 5). [siyeh-dil]

siyeh-ḡonçe-i süsen: Susam çiçeğinin siyah goncası.

Her şerḡa birer serv-i serā gülşen-i taḡkīḡ /Her yāre **siyeh-ḡonçe-i süsen** gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [siyeh-ḡonçe-i süsen]

siyeh-ḡarī-i ḡālī': Talihin kötü işi, gidişi.

Siyeh-ḡarī-i ḡālī' şabr ile tebdīl-i reng eyler /Ki Leyli müşrif-i şubḡ-ı ḡaḡīḡat itdi Mecnūni (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 11). [siyeh-ḡarī-i ḡālī']

siz: İkinci çoğul şahıs zamiri. (âşıklar)

Çü 'aşık cān görem dirse bedensiz /Aña ma'şūk dir cān biz beden **siz** (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 2). [siz]

sizi: İkinci çoğul şahıs zamirinin belirtme hal eki almış biçimi. (âşıklar)

Şorma 'uşşāka **sizi** kim götürür ol yāra /Ben işāret iderem aña beni şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 15). [sizi]

sızla-: Hafif ve ince ağı hissetmek.

Dāğı kanar ya yāresi **sızlar** ya āh ider /Bi'l-iztirār ümmet-i 'ışkuñ günāh ider (Kânî Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [sızlar, -r]

sofra-i 'ışk: Aşk sofrası.

Sofra-i 'ışka elüñ şunma şağın /O degüldür senüñ ağızuñ aş (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 7). [sofra-i 'ışka, -a]

şoĥbet arası: Arkadaşlarla, dostlarla yapılan konuşma ve birlikte vakit geçirme anında.

Bir kimseye bir iylik idüp şoñra da Kānī /**Şoĥbet arasında** başa kaçmak ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 10). [şoĥbet arasında, -sında]

şoĥbet geç-: İki veya daha çok kişinin aralarında karşılıklı olarak dostça yapılan konuşmanın vuku bulması, meydana gelmesi.

Şaded ĥāl-i dil-i 'uşşākdan geçdükçe meclisde /Baña dā'ir de **şoĥbet geçmiş** ammā pek nihān geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 6). [şoĥbet geçmiş, -miş]

şoĥıl-: Yanına yaklaşmak, yakınına ulaşmak.

Dāmen gibi varur **şoĥılursın** miyānına /Kānī o şūĥ-tünd-reve peş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [şoĥılursın, -ursın]

şol-: Solmak, sararmak.

O gülşen kim hemīşe bāġbānı Ĥazret-i Ĥaĥkdur /Anuñ gül gönçesi bi'llāh **şolmaz** añladuĥ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 4). [şolmaz, -maz]

şolak: I. İnatçı. II. Eski Osmanlı devrinde padişahın özlük muhafızı olan yeniçeri.

Bir **şolak** maĥbūbı sevdüm şimdi ben şağdan şağa /'Āĥıbet öldüm dirildüm eyledüm işümi şağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [şolak]

şolmuş çiçek: Rengi uçmuş, parlaklığını ve tazeliğini yitirmiş çiçek.

Şolmuş çiçeği başuma taktım ne revâdur /Dildâr-ı haţ-âverdeye bakmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 1). [şolmuş çiçeği, -i]

şoluğı anda al-: Bir yere hemen gitmek veya sığınmak. (Rakibin hemen sevgilinin yanına gitmesi)

Ne semte varsa dil-ber **şoluğı anda alur** ağıyâr /Tuyırmaz âh-ı dil-süzün yorılmış gūyiyâ hışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [şoluğı anda alur, -ur]

şoñra: Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Yâ Rabb kuluñı nâz u na'îm ile büyütüñ /**Şoñra** bırağub âteşe yakmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 4). [şoñra]

Bir kimseye bir iylik idüp **şoñra** da Kânî /Şoñbet arasında başa kıkmak ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 9). [şoñra]

Velî inşâ-i menşürü birağma zü'l-cenâheyn ol /Şikâr it **şoñra** nesr-i tã'ir-i gerdün-ı gerdâni (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [şoñra]

Dil alur ol perî **şoñra** dil-i mahrûkdan kıkmaz /Yataklı düzd-i kâmil-hâne-i mesrûkdan kıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 1). [şoñra]

Dil âyet-i ışkı okıdı **şoñra** üfürdi /Ser-şafha-i cân u bedeni bî-huşayazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 7). [şoñra]

Düşer dil âsitân-ı dil-bere mey-hânedan **şoñra** /İder bir secde-i İskenderi ammâ neden **şoñra** (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 1). [şoñra]

Niçün rağm eylemezsin ey cihân-efrüz-ı istignâ /Bu deñlü şiveden âzâr-ı küstâhânedan **şoñra** (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 8). [şoñra]

Hayâlün bir yere başmaz dil-i bî-kînedan **şoñra** /Miyānuñ çoçmağa imkân yok âyineden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 1). [şoñra]

Hayâlün bir yere başmaz dil-i bî-kînedan şoñra /Miyānuñ çoçmağa imkân yok âyineden **şoñra** (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [şoñra]

Görenler şerha-i sînem ider biñ dâğa istidlâl /Bu sırr-ı şerha kes kâdir degüldür sînedan **şoñra** (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 6). [şoñra]

Aña bir hâne-i bî-minnet oldı sîne-i Kânî /Hayâlün bir yere başmaz dil-i bî-kînedan **şoñra** (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 10). [şoñra]

şor-: Sormak, araştırmak.

Dil-ḥastegī-i ‘aşıkı **şorma** ḥekīmden /Ol mes’ele var ise de āḥestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 15). [şorma, -ma]

Şoruñ ‘uşşāķına āyā birisi içinden /Ṭayanur mı hele bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [şoruñ, -uñ]

Şorma ‘uşşāķa sizi kim götürür ol yāra /Ben işāret iderem aña beni şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 15). [şorma, -ma]

Ferzend-i hünermend-i fülānum deyu söyler /**Şorsañ** meselā şöhret-i cedd ü ebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 6). [şorsañ, -sañ]

Reng-i kāhī-i ruḥ-ı zerdimi görmişlere **şor** /Niçedür fark idesin māhiyet-i reng-i vedā’ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 7). [şor]

Şorsañ ne dir ‘aceb şu muvaḥḥid geçenlere /Taḥḥīķ-i mü’min olana kāfir diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [şorsañ, -sañ]

Ben ol güm-geşte-i şahrā-yı bī-pāyān-ı ‘ışķam kim /Yine benden **şorar** rāh-ı ümīdi reh-nümünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [şorar, -ar]

sorguc taş-: I. Hükümdar ve vezir gibi kudretli büyük kişilerin sarıklarının kenarına değerli mücevherlerden taktıkları süs. II. Takdir edilmek, beğenilmek.(Hünéri ve sanatı Kani'yi yüceltiyor)

Ma‘ārifüñ saña **sorguc taşsa** da Kānī /Şikence-i felege ya serūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 13). [sorguc taşsa, -sa]

şovuk baķan: (Bir şeye karşı) Uzak duran, ilgi göstermeyen ve hoşnutsuzluğunu belirten kişi.

Eyler mi erba‘īnine bu faşluñ i’tibār /Kānī **şovuk baķan** kişi bu çille-ḥāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 14). [şovuk baķan]

şoy-: (Üzerinde bulunan kabuk, deri, zar vb.ni) Kesmek veya tutup çekmek, sıyırmak suretiyle çıkarmak.

Cild-i ten-i pür-dāģı Nesīmī gibi **şoydı** /Kisvet mi keser kendüye gerdün derümünden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 11). [şoydı, -dı]

sökün-: Diz çöktürmek.

Zāhid yine sen ḥalt-ı kelām eyleye düşdüñ /Te’ḏīb gerekdür seni gel mesti **sökündi** (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 6). [sökündi, -di]

sön-: (Ateşin, ışığın) sönmesi.

Şeb-çerâğ-ı küngür-i devlet **söner** mi bâddan /Feyz alur Rûhu'l-ğudüsden devletüñ pervânesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 9). [söner, -er]

söyle-: 1. Demek, söylemek.

Baňa rağmen raķibe iltifâtın **söyler** ammâ ben /Disem cem'iyetüñ bir aşlına irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 31). [söyler, -r]

Buňa hãmüşlikdan gayrı hıçbir var mıdur çäre /Bu râzı ben eger bir kerre **söylersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 8). [söylersem, -rsem]

Bir yaňa olup al ayağı ele ser çek /Sen baňa yalan **söyleme** ben de saňa gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [söyleme, -me]

Emsem 'aceb emsem ola mı la'lüñi didüm /Bir şive ile **söyledi** ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 22). [söyledi, -di]

Söz kalmadı ki **söylene** bilmem hele Kânî /Kaldum bir alay bî-hüde-ğü sersem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 29). [söylene, -ne]

Haķķ sözi evvel-be-evvel **söylemez** medhin mezāk /Bulmadum bu bâbda toğrı deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 5). [söylemez, -mez]

Bu nâzişlerle cãnâ yürüyüşden bellidür elbet /Nedür **söyle** diger reftâr bu reftâr küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 8). [söyle]

Nezâketle varup bir büse de aldum yaňaguñdan /Tehevür itme **söyle** hasbeten-li'llâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [söyle]

Ferzend-i hünermend-i fülânım deyu **söyler** /Şorsañ meselâ şöhret-i cedd ü ebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 5). [söyler, -r]

2. Dile getirmek, ifşa etmek.

Şüfiye **söyleme** sırr-ı 'ışkı /Ki yaban ağacı tıtmaz aş (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 1). [söyleme, -me]

NİM-nân hırsendesı ol **söyleme** hâlüm şudur /Sırrımı setr eyleyüp 'arz itmeyen 'izzetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [söyleme, -me]

söylet-: Konuşturmak, dile getirmek.

Ṭama'kâr-ı vişâli olduğñ hisseyledi Kânî /Peşin **söyletmeyüp** bu nağd-i cãmı virmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [söyletmeyüp, -meyüp]

söyleye düş-: Konuşmaya başlamak. Ağzını açmak.

Yoķluğla idi şöhreti ol hoķķa-dehânuñ /Fâş eyledi sırr-ı dehenin **söyleye düşdi** (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 10). [söyleye düşdi, -di]

söyün-: Sönmek, parlaklığı gitmek.

Devr-i felek-i hüsn u cemālũñ yine döndi /Mānend-i ŧihāb āb-ı ruḫı tĩz **söyüñdi** (Kāñ Divanı, Gazel 205, Mısra 2). [söyüñdi, -di]

söz: 1. Bir düşünceyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, kaviil.

Ḥaṭuñ devrinde **sözler** vaŧf-ı la‘l-i nāba dā‘irdür /Gülüşler vaḫt-i mağrib ekserĩ mey-ḫānedendür hep (Kāñ Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [sözler, -ler]

Söz ḫalmadı ki söylene bilmem hele Kāñĩ /Ḳaldum bir alay bĩ-hũde-gũ sersem içinde (Kāñ Divanı, Gazel 160, Mısra 29). [söz]

2. I. Söz. II. ŧiir.

Yüzüm rengĩni gül-ḫānde-i āmāle sādur /**Sözüm** her çend rengĩn olsa istiḫsāna ḫasretdür (Kāñ Divanı, Gazel 35, Mısra 14). [sözüm, -üm]

3. I. Söz. II. Nasihat.

Sözũñi eyleme āvĩze-i gũŧ-ı nādān /Kāñiyā kān-ı me‘āñide suḫan gevherdür (Kāñ Divanı, Gazel 36, Mısra 17). [sözũñi, -ũñi]

Saña ḫĩç **söz** mi te‘sĩr eyler ey Kāñĩ ki sen ḫ‘ābān /Misāl-i aḫter-i tābında dikmiŧ āsumān gözler (Kāñ Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [söz]

söz at-: Birine dokunacak bir sözü ortalıḫa söylermiŧ gibi söylemek, sözle takılmak, laf atmak.

ŧāḫibũm gör beni faŧl itme ŧaḫın /Naḫŧa **söz atma** añup naḫḫāŧı (Kāñ Divanı, Gazel 220, Mısra 10). [söz atma, -ma]

söz düŧ-: Bir mecliste bir konu hakkında tartiŧılırken konuŧma sırasının kendisine gelmesi. Konu hakkında fikirlerinin sorulması.

Söz düŧse mu‘allim geçinür cehle baŧ egmez /ŧũfĩ ki der-i medrese vü mektebi bilmez (Kāñ Divanı, Gazel 68, Mısra 3). [söz düŧse]

söz geç-: Söz geçirmek. İstediğini, söylediğini yaptırmak, hükmetmek.

O Türk-beççeye söz mi geçer nezāket ile /Bir iki lafz-ı fuzũlāna ḫaldı ğayrı ḫalan (Kāñ Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [söz geçer, -er]

söz ü sāz: Söz ve çalgı.

Bu **söz ü sāz** neymiŧ süziŧ ne güne ŧeymiŧ /Bu sırrı ḫaç seneymiŧ pervāneler de bilmez (Kāñ Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [söz ü sāz]

söze gir-: Söze başlamak.

Ebyât-ı zülf ü haṭla girüp Kāniyā söze /Şeb tā seher o māh ile itdük müşā‘are (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 9). [söze girüp, -üp]

sözi uzat-: Gereğinden çok konuşmak.

Heyzüm görünür ‘aynı ile şekl-i ḥurūfāt /**Sözi uzadur** aḳreb ile ‘aḳrabı bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 12). [sözi uzadur, -ur]

sözinden dön-: Söylediği sözden vazgeçmek.

Cānı bir şīveyle ol tıfl-ı melek-ḥū istemiş /Dönmesün bārī sözinden baş degül cān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 6). [sözinden dönmesün, -mesün]

sözün ḥüsn: Güzel, hoş söz.

Taḥalluş itmek isterseñ **sözün ḥüsni** yeter maḥlaş /Miyān-ı ehl-i dilde olsa da baḥş-ı suḥandānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 15). [sözün ḥüsni, -i]

sözün ṭoğrısı: Doğru söz, bilgi; işin aslı.

Sözün ṭoğrısı Kānī bendedür benden su‘āl eyle /İşitmiş var ise uşlu ḥaber dīvānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [sözün ṭoğrısı]

şu: 1. Su.

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez **şu** arar hep /Sāḳī-i ecel herkese şerbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 5). [şu]

Bādeyi virme **şusuz** baña ki ol şu götürür /Zülfüñi baña ḳoḳutma çelebüm bñ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [şusuz, -suz]

Mümkin mi āb āteş ile itsün imtizāc /Ben **şu** gibi mülāyim efendi o āteşī (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 10). [şu,]

2. Şarap.

Şorma ‘uşşāka sizi kim götürür ol yāra /Ben işāret iderem aña beni **şu** götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 16). [şu]

şu âteşi başdur-: Su ateşi, yangını söndürür. (Sevgilinin dudağı âşğın gönül yangınını söndürmek)

Fikr-i lebûñ niçün dile âteş virür müdâm /Meşhûr degül mi başdurur elbet şu âteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 4). [şu âteşi başdurur, -ur]

şu dökün-: Yıkanmak.

Germ-âbe-i vaşluñda senüñ ‘âşık-ı ter-dest /Göz yaşı kadar yoğ ise de çok **şu döküñdi** (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 12). [şu döküñdi, -di]

şu gibi ağduğca gülzâr: Suyun gül bahçesine girmesi. Sevgilinin eğlence meclislerine katılması.

O yaluñ yüzli âfet **şu gibi ağduğca gülzâra** /Miyân-ı âb u âteşdür yeri Kânî yanar ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 17). [şu gibi ağduğca gülzâra, -a]

şu götür-: Su ile birlikte kullanılmaya uygun (içki).

Bâdeyi virme şusuz baña ki ol **şu götürür** /Zülfüñi baña қоқutma çelebüm bû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [şu götürür, -ür]

su’âl eyle-: Sormak, araştırmak.

Sözüñ çoğrısı Kânî bendedür benden **su’âl eyle** /İşitmiş var ise uşlu haber dīvānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 9). [su’âl eyle]

sū-be-sū: Taraf taraf, her taraf, her yan.

Leb-i cūya çekildi **sū-be-sū** ađbâb çün seyl-âb /Şaçıldı âb-ı rüy-ı ğuşşa vü endüh âb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 7). [sū-be-sū]

şubh: Sabah vakti, sabah.

‘Adem diyârına şalmış şalâsı ‘ışk beni /Bu **şubh** pîr-i mey oқutmışa şu şalâsı (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 4). [şubh]

Қalmasun şâm-ı vişâl-i yâra dâğı kimsenüñ /Batmasun tâ **şubha** dek Yâ Rabb çerâğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [şubha, -a]

şuda idüm-: Suda olmak. İç huzuru olmak.

Nerm ister iken dil-beri ser-keşlere düşdüm /Bir **şuda idüm** ğamla ki âteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 2). [şuda idüm]

şudür-ı luţf u mürüvvet: Cömert ve ihsan sahibi gönüller.

Zamānede unudulmuş adın bilür dağı yok /**Şudür-ı luţf u mürüvvet** cünûna ħaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 4). [şudür-ı luţf u mürüvvet]

şuffe-i lâhût: Cenabıhakk'ın zatına mahsus olan ilk ve en yüce alemin yeri makamı.

‘Arş-ı raĥmān **şuffe-i lâhütdur** mesken saña /Ėam ne Kānî bu kühen kâşâne olmış olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 21). [şuffe-i lâhütdur, -dur]

şüfi: Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Söz düşse mu‘allim geçinür ceĥle baş egmez /**Şüfi** ki der-i medrese vü mektebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 4). [şüfi]

Her bār rehā ister iken ester ü ĥārdan /**Şüfi** gibi bir kendüyi bilmez ĥare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 22). [şüfi]

Derün u sinede çün dağ u şerĥa yok **şüfi** /O ĥalkasuz rezesüz köhne bābı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [şüfi]

Raĥîb-i rû-siyaha āĥ der-be-der ĥalası /Gelür o **şüfi** ĥakuñdan senüñ tomuz çalası (Kânî Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [şüfi]

Şüfiye söyleme sırr-ı ‘ışķı /Ki yaban ağacı tutmaz aşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 1). [şüfiye, -ye]

Şüfi bu gice meclise geldi seĥer üstü /Ėulķul diyicek ĥalk sebū ĥalkale viridi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 11). [şüfi]

suĥan: 1. Şiir, söz.

Elā ey t̥alib-i gencîne-i esrār-ı sultānı /**Suĥanla** ĥıl ‘imāret bu kühen-bünyād-ı virānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 2). [suĥanla, -la]

2. Söz, kelam.

Sözünü eyleme āvize-i güş-ı nādān /Kāniyā kân-ı me‘ānide **suĥan** gevherdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 18). [suĥan]

Deheniyle **suĥanı** gül be-şekerdür güyā /Lebi pālūde-i terden dağı nāzük-terdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 3). [suĥanı, -ı]

Suĥan cevher iken beyne'l-verā bî-āb u t̥āb olmak /Maĥālsiz bir alay bî-cevherāne lâğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 11). [suĥan]

suĥan-ı ‘ışķ-ı ĥudā: Allah aşķının kelamı.

Suĥan-ı ‘ışķ-ı ĥudā çün ezeli k̥alimdür /Ėıyl ü k̥āl eylememek lâzime-i ĥālimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 1). [suĥan-ı ‘ışķ-ı ĥudā]

şular gibi ak-: Çok fazla kan akıtmak.

Çanum yoluñı şulamağa hâzır iken hîç /Boş yerlere **şular gibi akmak** ne revâdur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 6). [şular gibi akmak, -mak]

şulh-ı ebed ol-: Sonsuz anlaşmaya varmak, uzlaşmak.

Mu‘arizât-ı şuverle olındı şulh-ı ebed /Bizüm bu ma‘rekelerde cihâdimuz yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 9). [şulh-ı ebed olındı, -ındı]

sultân: Hükümdar, sultan.

Duht-ı rez eyledi yine ser-mest bizleri /Geldi bugün sarayına **sultân** efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 18). [sultân]

sultânlık it-: Padişahlık, hükümdarlık yapmak. Etrafına hükmetmek, etkisi altına almak.

Niçün ey muğ-beçe ey duht-ı rez **sultânlık itmezsın** /Miyân-ı mey-keşânda hây u hûlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 3). [sultânlık itmezsın, -mezsın]

sürâhlar: Delik (yara delikleri).

Her dâğ-ı dil ‘aşıkını eylese rüşen /**Sürâhları** sîne de revzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 12). [sürâhları, -ı]

şüret: 1. Görünüş.

Dil-hastelerüñ başı ucında çurur ol şüh /**Şüretde** i‘âde içi telkîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 16). [şüretde, -de]

2. Nüsha.

Âyineye naş-ı haţtı şüret virecekdür /Bir **şüreti** de ‘aşıkça elbet virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [şüreti, -ı]

şüretce: Görünüşte.

Vasat-ı hâli-i vefk-i dile eyle nazarı /Bağma **şüretce** benüm ehl-i kenâr oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 12). [şüretce]

şüret-i dîdâr: Sevgilinin güzel yüzünün şekli, tasviri.

Gönlümde hayâlâtunu taşvîr iderdüm /Ol **şüret-i dîdârı** yitürdüm bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 16). [şüret-i dîdârı, -ı]

şüret-i 'ibret-nümâ-yı 'ışk: Aşkın ibret gösteren yüzü, şekli.

Olurdu büt-perest âzâdegân-ı ribka-i şüret /Eger keşf olsa idi **şüret-i 'ibret-nümâ-yı 'ışk** (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 4). [şüret-i 'ibret-nümâ-yı 'ışk]

şüret-i tahsîn: Aferin tarzı, takdir etme şekli.

Nüşha-i şi're nedür cā'ize dirseñ el'ân /Görmedüm **şüret-i tahsînde** pâhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 18). [şüret-i tahsînde, -de]

şüret-i telvîn: Bir halden başka bir hala geçme sureti.

Āşıklara temkîn gerek rāh-ı vefâda /Temkîni dahı **şüret-i telvîndür** ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [şüret-i telvîndür, -dür]

sür-ı vişâl: Kavuşma, buluşma düğünü.

Ķanbersüz ebed kûy-ı vefâda düğün olmaz /Ben **sür-ı vişâlünde** niçün Ķanbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 6). [sür-ı vişâlünde, -ünde]

sü-yı haĶk: Gerçeğin ve doğrunun yönü. (Hak yolu).

Bî-ṭayy-ı mesâfe **sü-yı haĶka** güzer eyler /Ol hürşide kim kendi özinden sefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 1). [sü-yı haĶka, -a]

süz-ı 'ışk: Aşk ateşi, acısı.

Ey **süz-ı 'ışk** bir yanar âteş misin nesin /ṬâĶât-güdâz-ı cān belâ-keş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [süz-ı 'ışk]

süziş: Yanma, içi yanma, yürek yanıĶı, büyük acı, ıztırap.

Bu söz ü sâz neymiş **süziş** ne gûne şeymiş /Bu sırrı kaç seneymiş pervâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [süziş]

süziş-i 'ışk: Aşk ateşi.

Şüziş-i şem'î neden idrâk ider pervâneler /**Süziş-i 'ışk** ile bî-pervâ niçe bir yaneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [süziş-i 'ışk]

süd: Süt.

Zevk-i lebüñle bir mi güvârişde cüy-ı şîr /Şâfî **südün** müşâbeheti var mı âğıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [südün, -ün]

süfliyyet: Süflilik, bayağılık.

Kişi **süfliyyet** ile ‘ulviyâta intisâb itmez /Bu bālâ-ğadd güzeller cezbe-i sırr-ı ‘alî ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [süfliyyet]

süfre-i gerdün: Feleğin sofrası, gökyüzü.

Hisseti gâlib olur dirler felek-meşreblerün /**Süfre-i gerdünda** devr eyleyen iki çörek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 10). [süfre-i gerdünda, -da]

süllem-i nâz: Naz merdiveni, basamağı, derecesi.

Tâ yek-ğademe inmeyicek **süllem-i nâzı** /Zîr-i çademinde o bütün minbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 7). [süllem-i nâzı, -ı]

Süleymân: Hükümdar. (Hz. Süleyman)

Mülk-i istiğnâda hemvâre **Süleymân** olmayan /Maşlahat-fermây-ı mâr u mûr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 7). [süleymân]

sünbül nev‘i: Sümbüle ait, ona has, onunla ilgili.

Perîşanlık ser-i gîsûña beste bâğlardandur /Ki **sünbül nev‘inün** hep iştiğârı bâğlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 2). [sünbül nev‘inün, -nün]

sünbülzâr-ı gîsû: Sevgilinin sacı rengi ve kokusu bakımından sümbüle benzetilmiş. Saçların döküldüğü yer, sümbül-zar ise sevgilinin gerdanı ve omuzları.

Hayâl-i gönçe-i ruhsârı **sünbülzâr-ı gîsûsı** /Gelürse hâtırâ ‘aşıkları leyl ü nehâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 3). [sünbülzâr-ı gîsûsı, -sı]

sür-: 1. Kovmak, uzaklaştırmak.

Göñül ebrû-siyeh çeşm-i siyâhı sürmeli ister /Rağîb-i rû-siyâhı ol arada **sürmeli** ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 2). [sürmeli, -meli]

2. İçinde bulunup yaşamak, geçirmek.

Her zamān sāğar-ı bezm-i meyi dilber mi **sürer** /Yoğsa bu zevk u şafâyı yine sāğar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [sürer, -er]

Her zamān sāğar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer /Yoğsa bu zevk u şafâyı yine sāğar mı **sürer** (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 1). [sürer, -er]

3. Değdirmek, dokundurmak.

Sürinürmiş didiler duhter-i rez leblerüñe /Bize bu sürmeceyi yoğsa kadehler mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 3). [sürinürmiş, -inürmiş]

4. Bulaştırmak.

Sürinürmiş didiler duhter-i rez leblerüñe /Bize bu sürmeceyi yoğsa kadehler mi **sürer** (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [sürer, -er]

sürâğ-ı fikri: Düşüncenin, aklın izi, nişanı.

Sürâğ-ı fikri güm-geşte ider nâ-gâh ey Kânî /Ümîd-i vaşl ile taḥmînlerüm ḥâletlerüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 13). [sürâğ-ı fikri]

sürâğ-ı rāh: Yolun izi, nişanı.

Giderken bādveş döndüm girifte-pāy-ı bî-tāba /Bulınmaz oldu ḥayretten **sürâğ-ı rāh** tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [sürâğ-ı rāh]

sürmece: Dudağına şarap sürme, değdirme eylemi.

Sürinürmiş didiler duhter-i rez leblerüñe /Bize bu **sürmeceyi** yoğsa kadehler mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [sürmeceyi, -yi]

sürmeli: Sürme sürünmüş.

Göñül ebrū-siyeh çeşm-i siyāhı **sürmeli** ister /Raḳīb-i rû-siyāhı ol arada sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 1). [sürmeli]

sürün-: Sürünerek ilerlemek.

Sürünse yürise bilece ‘āşık-ı zāruñ /Pā-tābe-girībān ser-i dāmen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 9). [sürünse, -se]

süsti-i peymāne: Şarabın uyuşukluğu, gevşekliği.

Benüm reftār-ı süstüm **süsti-i peymānedendür** hep /Hücüm-ı şāḥne-i ḥiss şīve-i mestānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 1). [süsti-i peymānedendür, -dendür]

süvār ol-: Ata binmek.

Ser-i şeh-rāh-ı vuşlatda piyāde idüm ey Kānī / Çün oldı eşheb-i nāza süvār ol gitdi ben ıaldum (Kānî Divanı, Gazel 117, Mısra 18). [süvār oldı, -dı]

süveydā: I. Yürekte olan siyah nokta. II. Kara.

Kāniyā cān u dehānı o ‘adīmü’l-meseliñ /Noқта-i şekk mi **süveydā** mı ıaıt-ı ‘ayb mıdur (Kānî Divanı, Gazel 53, Mısra 10). [süveydā]

şād it-: Sevindirmek.

Görür etbā’ınıñ maızūn maızūn gezdigin lā-büd /Anı bir tesliyetle Bārī **şād itmez** hemān ölme (Kānî Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [şād itmez, -mez]

şafağ-āsā: Şafak misali (Huzura, aydınlığa kavuşturma bağlamında).

Şām-ı firkat-ı dem eyyām-ı vişāl it gice geç /**Şafağ-āsā** o karanlıқта var al it gice geç (Kānî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [şafağ-āsā]

şāh: 1. Şah, sultan.

Ferāğatde hemānā **şāh** kendü ‘ālemindeyken /Ne sihr itdüñ a zālīm āh ‘aqlum çeldigüñ günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 3). [şāh]

Bā-ıHağğ-ı nebī Hazret-i Allāhı unutma /Kılsın kıl iseñ kulluğ idüp **şāhı** unutma (Kānî Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [şāhı, -ı]

2. Satranç oyununun en önemli taşı. (makam mevki sahibi)

Bāzi-i gerdündan ehl-i cāh da kırtulmadı /Mātdan şatranclarda **şāh** da kırtulmadı (Kānî Divanı, Gazel 203, Mısra 2). [şāh]

şāh-bāz: Yiğit, gösterişli ve şanlı kimse. (sevgili)

O **şāh-bāza** tuzağdur bu halka-i tevhiğ /Nedür bu hod-menişānda olan yalan tolan (Kānî Divanı, Gazel 139, Mısra 17). [şāh-bāza, -a]

şāh-ı gül: Gül dalı, gül budağı.

Tağvīm-i sāl ü devletüñe **şāh-ı gül** ile /Yazsun du‘ā-yı Kānīmi feryād-ı ‘andelīb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 33). [şāh-ı gül]

şāh-ı diyār-ı fes: Fas mülkünün şahı. Fas hükümdarı.

Sevdāsı sardı ‘āşık-ı zāruñ o perçeme /Gerçekden olsa **şāh-ı diyār-ı fes** istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 6). [şāh-ı diyār-ı fes,]

şāh-ı istiğnā: Hiçbir şeye muhtaç olmayanların şahı. (Cenabihak)

Bārgāh-ı ğayrıdan umma huşul-i maḥlabı /Ādeme her ne virürse **şāh-ı istiğnā** virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [şāh-ı istiğnā]

şāh-ı sidre: En yüksek makamın dalı. En tepe.

Yuvalanmaḥ senüñ ḥaddüñ mi **şāh-ı Sidrede** ey zāğ /O ‘Anka-beççe-i pür-nāz yavrılar yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [şāh-ı sidrede, -de]

şāhid: Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

Kānī meye sen tevbelisın **şāhidüz** ammā /Zinhār anı sen şāhid-i ibrāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 9). [şāhidüz, -üz]

İdersin da‘vi-i ‘irfān ammā **şāhidüñ** var mı /Cenāb-ı Ḥaḫḫa lāyık bir zamīr-i ‘ā’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [şāhidüñ, -üñ]

şāhid-i ibrām: Üstüne düşen, alaka gösteren güzel.

Kānī meye sen tevbelisın şāhidüz ammā /Zinhār anı sen **şāhid-i ibrāma** tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 10). [şāhid-i ibrāma, -a]

Şāhin Giray: Kırım'ın 48. (en son) hanıdır.

Ḥā’inligi becerdi çü Tatar ğamzesi /**Şāhin Giray** nāmına bir ḥān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 6). [şāhin giray]

şāhlıg: Sultanlık, padişahlık.

Emīr-i kişver-i dildür egerçi ‘arif olan /Velī bu **şāhlıga** Kāniyā emāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 12). [şāhlıga, -a]

şāhne vü şāh: Güvenliği sağlayan memur (hükümdar) ve şah.

Şāhne-i ḥāk-i Necefdür dil-i zāruñ mededi /Ḳaṭ‘-ı ümmīd idelüm **şāhne vü şāhdan** ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 14). [şāhne vü şāhdan, -dan]

şahne-i hâk-i necef: Necef toprağının bekçisi. (İran şahı).

Şahne-i hâk-i Necefdür dil-i zâruñ mededi /Kaṭṭ-ı ümmîd idelüm şahne vü şâhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 13). [şahne-i hâk-i necefdür, -dür]

şâhsâr-ı kâmet: Boyunun dallı budaklı ağacı. (Sevgilinin vücudu)

Sâyesine kim ider ol nev-nihâlûñ ilticâ /Refte refte **şâhsâr-ı kâmeti** ber virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 10). [şâhsâr-ı kâmeti, -i]

şâ'irân: Şairler, ozanlar.

Teyyâr-ı ṭab'uña niçe öyküñdi **şâ'irân** /Kânî ṭab'atuñ yem-i zâhir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 11). [şâ'irân]

şâkird: Talebe, öğrenci.

Ele desti alup saḳḳâlîğa rağbet idelden ben /Gelüp el öpmedük **şâkird** mi üstâd mı ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 10). [şâkird]

şakḳ-ı ceyb iden: Alnını yaran. (Ayın bazı zamanlarda bütün bazı zamanlarda yarım gözükmesi).

Mâh-ı felek degül yalıñuz **şakḳ-ı ceyb iden** /Çıḳ ser-fürü ide heme aḫter her ây ine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 7). [şakḳ-ı ceyb iden]

şamara ṭayan-: Darbeler karşısında sağlam durmak. Darbelere katlanmak, tahammül etmek.

İşkeste olmada yine dâ'im kedû-yı dil /Bilür felek **şamara ṭayanur** ḳafam var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 4). [şamara ṭayanur, -ur]

şâm-ı firḳat-ı dem: Zamanın (feleğın) ayrılık akşamı.

Şâm-ı firḳat-ı dem eyyâm-ı vişâl it gice geç /Şafaḳ-âsâ o ḳaranlıḳda var al it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 1). [şâm-ı firḳat-ı dem]

şâm-ı vişâl-i yâr: Sevgiliye kavuşma akşamı.

Ḳalmasun **şâm-ı vişâl-i yâra** dâğı kimsenüñ /Batmasun tâ şubḫa dek Yâ Rabb çerâğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 1). [şâm-ı vişâl-i yâra, -a]

şân u şevketüñ pervânesi ol-: Büyüklüğün ve yüceliğın pervanesi (bu değerlere ulaşmaya çalışan) olmak.

Şevke-i gül-nahl-ı ikbāle dirāz-engüşt olan /Olamaz ʿālemde şān u şevketüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 6). [şān u şevketüñ pervānesi olamaz, -amaz]

şāne: 1. Tarak.

Bu bī-sāmanluğūñ aşlı nizāma meylimüzdendür /Perīşānī-i gīsū-yı meṭālib **şānedendür** hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 4). [şānedendür, -dendür]

Ƙırup geçürür ğamze-i fettāni cihāni /Varup ser-i zülfi serine **şāne** ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [şāne]

2. Güçlükleri halleden, çözen (kimse).

Ol zülf o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /Hālüm neden perīşān hīç **şāneler** de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 12). [şāneler, -ler]

şāne-zen-i gīsū: Sevgilinin saçlarını tarayan tarak. (âşık)

O kim evvel olur **şāne-zen-i gīsūyı** istiʿdād /Misāl-i sünbül-i ter-şaç olmaz añladuğ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 5). [şāne-zen-i gīsūyı, -yı]

şarāb: Sarhoşluk veren içecek.

Göñülde ʿışk yoğ ise **şarābı** neylersin /Harāret olmayıcağ dilde ābı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [şarābı, -ı]

şaş-: I. Nasıl davranacağını bilememek. **II.** Sersemlemek, akli başında olmamak.

Arada biz hele **şaşduğ** irāde maḥv oldı /Murādumuz diyecek bir murādumuz yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 3). [şaşduğ, -duğ]

şāyān: Layık, yaraşır, uygun.

ʿĀlimü'l-ğayb taḥalluş idinürseñ **şāyān** /Dilimüz vākıf-ı sırr-ı dehen-i dil-berdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [şāyān]

şāyān it-: Layık görmek.

N'olur Kāniyi itseñ bir selām-ı tāzeve şāyān /Zamīr-i dilde köhne ārzular hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 13). [şāyān itseñ, -señ]

şāyeste: Layık, yaraşır, uygun, şayan.

İderdüm dilli defter şerha vü dāğı dil-i zārā /Raḳam-senc olmağa **şāyeste** dilli defterüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 18). [şāyeste]

İder āyīne kendin halka elbet her zamān ser-hoş /Bulır evzā'ına **şāyeste** bir sırr-ı nihān ser-hoş (Kânî Divanı, Gazel 86, Mısra 2). [şāyeste]

Degül Mecnūna teşbīh eylemek Kānīyi **şāyeste** /Hezārān Qays hayrān hālet-i hayret-füzūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 15). [şāyeste]

şeb: Gece.

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu **şeb** yā Rabb /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kāmum 'aceb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [şeb]

Er oğlu er ağızdan fehm ider sırr-ı şebistānı /O zen-ıynet bu **şeb** bezme eger ersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 34). [şeb]

Bu **şeb** tā vardum bülbül gibi semte figān itdüm /Seni uyardum itdüm nāle-i nā-gāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [şeb]

Muqarrerdür kemend-i hāle-i āgūşa bend itmek /Bu **şeb** rü'yāda Kānī ol kamer ruhsārımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 10). [şeb]

şeb be-ḥayr: Hayırlı gece.

Ey şūḥ-ı ḥaṭ-resīde şafālarla **şeb be-ḥayr** /Ey rūḥ-ı nev-resīde cefālarla şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [şeb be-ḥayr]

Ey şūḥ-ı ḥaṭ-resīde şafālarla şeb be-ḥayr /Ey rūḥ-ı nev-resīde cefālarla **şeb be-ḥayr** (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 2). [şeb be-ḥayr]

Ey burc-ı āsmān-ı fütūḥ ey şafā-yı rūḥ /Ey aḥter-i sepīde vefālarla **şeb be-ḥayr** (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [şeb be-ḥayr]

Ey nūr-ı cebhe-i şeref ey dürr-i her şadef /Ey pertev-i dü-dīde şifālarla **şeb be-ḥayr** (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [şeb be-ḥayr]

Ey serv-i ser-firāz ser-ā-ser server ol /Ey server-i ne-dīde ḥafālarla **şeb be-ḥayr** (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 8). [şeb be-ḥayr]

Kānī bu köhne kāḥda sen kaşr-ı nāzda /Ey gevher-i çekīde rifālarla **şeb be-ḥayr** (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 10). [şeb be-ḥayr]

şeb-tā-seḥer: Geceden sabaha kadar.

Ebyāt-ı zülfi ü ḥaṭla girüp Kānīyā söze /**Şeb-tā-seḥer** o māh ile itdük müşā'are (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 10). [şeb-tā-seḥer]

şebān: Geceler.

Sa'adet-meymenet bir terdür aşḥāb-ı be-vādīde /Olur fermān revā-yı vādī-i eyymen **şebānlarda** (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 8). [şebānlarda, -larda]

şeb-ārā: Geceyi süsleyen.

Şeb-ārā olsa yek-çeşm olmasa hâtır-şinās olsa /O mäh-ı nev-htağa teşbîh iderdüm mihr-i gerdümü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 9). [şeb-ārā]

şeb-i hecrüñ seher: Ayrılık gecesinin sabahı.

Şeb-i hecrüñ seheri yaklaşacak hâzret-i Haqq /Âhınuñ her şererin meş'ale-i mäh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 19). [şeb-i hecrüñ seheri, -i]

şebnem: I. Çiğ tanesi. II. Gözyaşı.

O verd-i âl ile âlüde ben âl-i 'abâ haqqı /Gözümden kanlar ağıtdum ya **şebnem** kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [şebnem]

şefâ'at-ğ'âhlık: Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracılık yapılması.

Şefâ'at-ğ'âhlık dinlemez 'özre itibâr itmez /Zemîn ü âsmânı başuma dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 25). [şefâ'at-ğ'âhlık]

şebbâz-ı hüsn: Güzelliğin şahbazı, doğanı. (Güzellik yırtıcı bir kuşa benzetilmiş).

Şebbâz-ı hüsn pençesine düşmesün gönül /Allâh itmesün yine bâb-ı kazâyı bâz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 5). [şebbâz-ı hüsn]

şehdâne: İri parlak inci.

Ŧatlu dildür dil-bere lâzım olan hüsn-i edâ /Lebleri dendânları **şehdâne** olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 6). [şehdâne]

şehî: İstek uyandıran, iştahlandıran.

Şâhân-ı ışk müştehî-i ħ'ân-ı ışkdur /Bu ħ'ânçe-i se-rüzeye ammâ **şehî** degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 6). [şehî]

şehîd-i ışk: I. Aşk şehidi. II. Âşık.

Gözüm merdümleri âğıştüdür ħun ben **şehîd-i ışk** /Baña âdem dinür mi ħayrı âdem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 7). [şehîd-i ışk]

şehin-şâh: Padişahların padişahı.

Ne tüvân-ger ne kerem-ver ne zevi'l-câh yapar /Ne hıdîv ü ne müşîr ü ne **şehin-şâh** yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [şehin-şâh]

şeh-levend: Yiğitlerin şahı (sevgili).

Üstüme at sürer oldı o sipâhî-zâde /**Şeh-levendüm** bunı tâ 'arşa-i maşşer mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [şeh-levendüm, -üm]

şeh-süvâr-ı 'arşa-i iqbâl: Saadet ve talih meydanının en usta at sürenleri, padişahları.

Şeh-süvâr-ı 'arşa-i iqbâldür ehl-i cünün /Pâ-bürehne hep piyâde gezmede ferzâneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 11). [şeh-süvâr-ı 'arşa-i iqbâldür, -dür]

şehüñ yolında: Şeyhin izinde.

Baňa imdâd-ı Mevlânâ-yı Rûm irer yeter yoğsa /Yolında ol şehüñ tâ arşa da irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 18). [şehüñ yolında]

şehvâr-ı varum: Servetimin en kıymetli, en güzide parçası.

Yoluñda dâde şalkum şalkum incüler nisâr itdi /Gel ey **şehvâr-ı varum** cevher-i ferdim niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 14). [şehvâr-ı varum, -um]

şehvet: Erkek ve kadın cinslerinin birbirine olan doğal eğilimleri, şiddetli istek, cinsel istek.

Şehvet ol mertebe itmiş ki ihâta hâlkı /Oğınur nüşâ mı var nâme-i bâhdan gayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 5). [şehvet]

şeker- h'âb al-: Hafif ve tatlı bir uyku halinde olmak.

Düşmez dir idüm büsesinüñ mevsimin ammâ /H'âb aldı şeker bâdem-i çeşmin düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 6). [şeker- h'âb aldı, -dı]

şekker: Şeker, tatlı; hoşluk, letafet.

İylik tabî'at ehline itmek gerek yine /**Şekker** de virseler yemege kerkes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 8). [şekker]

şekkeristân-ı melâhat: Güzelliğin şeker yetiştirilen yeri, şeker ülkesi.

Şekkeristân-ı melâhat saña mı manşib idi /Ey benüm tütî-i nâ-kes suhenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 3). [şekkeristân-ı melâhat]

şekl-i hezār ol-: Bülbül suretli olmak.

Ben de ʿāşıklar ʿidādından olaydum maʿdūd /Bāğda bakmaz idüm **şekl-i hezār olduğuma** (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 6). [şekl-i hezār olduğuma, -duğuma]

şekür ismin: Kendini rızası için yapılan amelleri daha ziyadesi ile karşılayan sıfatını.

İlāhî meşʿal-i rāh-ı hüdā it baña Nūr ismin /Niʿam perverdeñe sen mücib-i şükr it **Şekür ismin** (Kânî Divanı, Gazel 135, Mısra 2). [şekür ismin]

şem şem içinde: Koku koku içinde. Birçok koku (haber) arasından.

Ben kākülünü dil ser-i gīsuları koğdı /Alduğ koğusun vuşlatınuñ **şem şem içinde** (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 18). [şem şem içinde]

şemʿ-i bezm-i şuʿlegāh-ı vaḥdet: Yalnızlığın ateş yerindeki meclisinin mumu.

Şemʿ-i bezm-i şuʿlegāh-ı vaḥdetüñ pervānesi /Olmaz ey dil kārğāh-ı ḥikmetüñ pervānesi (Kânî Divanı, Gazel 189, Mısra 1). [şemʿ-i bezm-i şuʿlegāh-ı vaḥdetüñ, -üñ]

şemʿ-i bezm: Meckisi aydınlatan mum.

Ḥāller pervāne-i şemʿ-i cemālüñdür senüñ /**Şemʿ-i bezmüñ** üstüne pervāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 4). [şemʿ-i bezmüñ, -üñ]

şemm itmege: Koklamak için, koklamak amacıyla.

Şemm itmege gīsularını bu gice Kānî /Dil başın uzatdı vü girībāna ʿolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 13). [şemm itmege]

şemme-i ḥālüñ ʿıyan: Beninin kokusunu duyanlar, o güzel kokunun tadına varanlar (ben tek olma hasebiyle vahtete benzetilmiştir).

Vaḥdetüñ fehm eyleyen kesretten olmaz zevk-yāb /**Şemme-i ḥālüñ ʿıyanlar** zülfüne itmez dimāğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 10). [şemme-i ḥālüñ ʿıyanlar, -lar]

şemşir: Şimşir ağacı.

Nevk-i gamzeñ çizdi **şemşirin** bütün ḥall eyledi /Ey müzehhib ālet-i pergāra ḥācet ʿalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 9). [şemşirin, -in]

şemşîr-i ğamze: Süzerek göz ucu ile yan bakışın kılıcı.

Cem'iyete olurdu perîşanlığım bedel / **Şemşîr-i ğamze** cismümi şad-pāre itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 4). [şemşîr-i ğamze]

şerâr-ı âh: Âh kıvılcımı.

Nîrân-ı ğam gönülde midür bende sende mi /Yohsa **şerâr-ı âh** o külhanda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [şerâr-ı âh]

şerbet: I. Şerbet. II. Ölüm.

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez şu arar hep /Sâķî-i ecel herkese **şerbet** virecekdür (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [şerbet,]

şeref: Değer, kıymet.

Şeref insāna zîb-i cāme vü destārdan gelmez /Dıraht-ı huşke revnāk mihr-i pür-envārdan gelmez (Kânî Divanı, Gazel 80, Mısra 1). [şeref]

şeref-i şems-i ħasen: Güzel güneşin (sevgilinin) şöhreti, yüceliği.

Haţtuñ ruĥuña yazdı yine temme kitābı /Geçdi **şeref-i şems-i ħasen** tem tem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 24). [şeref-i şems-i ħasen]

şerefle ħon-: Fazilet ile konmuş.

Raħam-ı dāĝ ħayāl-i ħālidür bu şerĥalar cedvel /**Şerefle ħonmış** o ħālî vaşat o fāķlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 4). [şerefle ħonmış, -mış]

şerer: Kıvılcım.

Şeb-i hecrüñ seĥeri yaklaşıcak ħazret-i Ħaħķ /Āhınuñ her **şererin** meş'ale-i māĥ yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 20). [şererin, -in]

şerĥa: I. Yarık. II. Yara.

Besdür bu **şerĥalar** niye lâzım bu dāĝlar /Gör ħāne-i derün açık menfes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 23). [şerĥalar, -lar]

Dāĝ-ı nev ü kühenle nedür bu tezeyyünüñ /Ey **şerĥasında** mār-ı munaħķaş mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 4). [şerĥasında, -sında]

Her **şerĥa** birer serv-i serā gülşen-i taĥķķ /Her yāre siyeh-gonçe-i sūsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 13). [şerĥa]

Raḳam-ı dāğ ḥayāl-i ḥālīdür bu **şerḫalar** cedvel /Şerefle ḳonmuş o ḥālī vaşat o faḳlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 3). [şerḫalar, -lar]

şerha vü dāğ: Yarık ve yara.

İderdüm dilli defter **şerha vü dāğı** dil-i zārā /Raḳam-senc olmağa şâyeste dilli defterüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 17). [şerha vü dāğı, -ı]

şerḫa-i dāğ: Yara parçaları.

Ḳoñşu ḳapusu eylediler **şerḫa-i dāğıñ** /Āḥū-beçe-i nāz o cīrānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 3). [şerḫa-i dāğıñ, -uñ]

şerḫa-i sīnem: Göğüs yarığı.

Görenler **şerḫa-i sīnem** ider biñ dāğa istidlāl /Bu sırr-ı şerḫa kes ḳādir degüldür sīneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 178, Mısra 5). [şerḫa-i sīnem]

şerr: Kötülük.

Bütün ḥayruñ da şerrüñ de ḳaderdür maşdarı lā-büd /Benüm kendi yedümde zerrece ḥayr u şerüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 33). [şerrüñ, -üñ]

şeş-cihet: Her taraf.

Olmaduḳca sūr çār-erkān-ı ‘unşurdan birün /**Şeş-cihet** pīrāye bend-i sūr olsa istemem (Kânî Divanı, Gazel 124, Mısra 4). [şeş-cihet]

şevhere: Sözüne güvenilir, mert kimse.

Şad ḥamd ki yüz bulmadı benden zen-i dünyā /Āḥir didi kendüm gibi bir **şevhere** düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 18). [şevhere]

şevḳ: 1. Gönül meyli, arzu.

Pek de heves gerekmeze **şevḳuñ** pekitmege /Fi'l-aşl o yerlü göklü fidāndur pekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 9). [şevḳuñ, -uñ]

Başıldı zevḳler zor-ı mey-i köhneyle meclisde /Aşıldı **şevḳler** Kānī ser-i dīvāra bāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 14). [şevḳler, -ler]

Çün püşt-i lebünde reg-i gül ola be-dīdār /Çeşmümde benüm raḳşa gelür **şevḳile** regler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 6). [şevḳile, -ile]

Şevkden hün-germ ü dil-nerm olmaduċa Kāniyā /Serd-i dil bu bezm-i germ-ā-germde şā'ik midür (Kānî Divanı, Gazel 59, Mısra 15). [şevkden, -den]

Göñül bu pîrlikde nev-cüvānlık vaċtı mi şanduñ /Ne idi pîr iken ol **şevk** ile genceldigüñ günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 10). [şevk]

Eyle teblîġ **şevk** ile toċınma şaċın zülfüne /Mā 'ale'l-meb'ūs min-şavbi'l-hevā ille'l-belāġ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [şevk]

2. Coşku, heyecan, şiddetli arzu, sevinç.

Bir gün mi geċer ki seni zıkr itmeye Kānî /Bir dem mi olur **şevküñ ile** eylemesün dem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 12). [şevküñ ile, -üñ ile]

şevk u taleb: Arzu ve istek.

'Aşık ċalıcaċ rāh-ı maĥabbetde piyāde /**şevk u taleb** esvāṭla tevsen gibi olsa (Kānî Divanı, Gazel 159, Mısra 16). [şevk u taleb]

şevk-i ruĥ-ı pür-āl: Tuzak dolu yanaġının arzusu.

Sākî ċadehe ben bade-i eşkümi dökdüm /**şevk-i ruĥ-ı pür-āl**i yine selsele virdi (Kānî Divanı, Gazel 191, Mısra 6). [şevk-i ruĥ-ı pür-āl, -i]

şey: Şey, herhangi bir şey.

Bu söz ü sāz neymiş süziş ne güne **şeymiş** /Bu sırrı ċaç seneymiş pervāneler de bilmez (Kānî Divanı, Gazel 77, Mısra 9). [şeymiş, -miş]

şeyh: Tarikatta müridlerin reisi, en bilgili kişi. Derviş yetiştiren hoca.

Bî-māye **şeyh** sālîke oldıċca reh-nümā /Hāciya daĥı efċar-ı 'urbān delîl olur (Kānî Divanı, Gazel 34, Mısra 3). [şeyh]

Ehl-i devlet va'd-i bî-incāz ile aldar seni /**şeyhler** de şimdi dervîşāne hep esmā virür (Kānî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [şeyhler, -ler]

şiddet-i külfet: Yükün fazlalığı, çokluġu.

Kāniyā bār-girān-ı dü-cihān vezn olsa /Olamaz **şiddet-i külfetde** yine deng-i vedā' (Kānî Divanı, Gazel 93, Mısra 18). [şiddet-i külfetde, -de]

şifā: 1. Hastalıktan kurtulma, iyileşme, deva bulma.

Bu devr-i bî-vefāda derdüñe dermān olur yoċdur /Dem-i Hızr u Mesîhādan daĥı Kānî **şifā** umma (Kānî Divanı, Gazel 166, Mısra 14). [şifā]

Ey nūr-ı cebhe-i şeref ey dürr-i her şadef /Ey pertev-i dü-dīde **şifâlarla** şeb be-ḥayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 6). [şifâlarla, -larla]

2. Derman. (sırrı çözmek için yardım).

Sırrumda āyet ü tenezzül oḡunmada /Kim nūş iderse ḡatre meyümden **şifâm** var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [şifâm, -m]

şikâf-ı sīne: Gönül yarası, yırtıkları.

Şikâf-ı sīnede ḡâl-i dil-i pür-ḡūnı seyr itdüm /Belâ bezmindeki peymâne-i ser-şarumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 5). [şikâf-ı sīnede, -de]

şikâr: Av. (Sevgilinin gözüne kestirdiği âşık)

Şikeste-bâl görüp mürġ-ı cânım ey Kânî /O yâr nâz ile gelmiş dimiş **şikâr** gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 16). [şikâr]

Bir yaralu berelü beste-i fitrâk-i ġamum /Ḳati bî-raḡme **şikârum** aña mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 4). [şikârum, -um]

şikâr it-: Avlamak.

Velî inşâ-i menşûrî biraḡma zü'l-cenâḡeyn ol /**Şikâr it** soñra nesr-i ṡâ'ir-i gerdün-ı gerdânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 12). [şikâr it]

şikâr ol-: Deġerli, kolay ele geçmeyen, nadir bulunan olmak.

ṡutuldum bir perî-rüya deyu lâfuñ degül mesmûc /**Şikâr oldum** şanursın kendüñ ammâ şâ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [şikâr oldum, -dum]

şikâyet: Sızlanma, yakınma.

Ne mümkindür o ḡünīdeñ şikâyet eyleye Kânî /**Şikâyetler** yine varsa dil-i mecrüḡdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 14). [şikâyetler, -ler]

Ne ki ġisûlaruñdan göz yayındurmaḡda muṡṡardur /**Şikâyet** bâġbânlarda nihâyet zâġlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [şikâyet]

şikâyet eyle-: Yakınmak, söylenmek, memnuniyetsizliğini ifade etmek.

Ne mümkindür o ḡünīdeñ **şikâyet eyleye** Kânî /Şikâyetler yine varsa dil-i mecrüḡdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 13). [şikâyet eyleye, -ye]

şikence-i felek: Feleğin eziyeti, cefası (bere).

Ma‘ārifüñ saña sorguc taşsa da Kānī /**Şikence-i felege** ya serūna ḥaml olunur (Kānî Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [şikence-i felege, -e]

şikest eyle-: Kırmak, parçalamak.

Sebū-yı ḥāṭırı fikr-i lebūñ eyler şikest āḥir /Sifāl-i bāde pāk olmaz ne deñlü şüst u şū itsek (Kānî Divanı, Gazel 101, Mısra 3). [şikest eyler, -r]

şikest it-: Kırmak.

Beni hem cünbiş-i sīm-āb görüp itme ‘aceb /Şīşe-i şabrı **şikest itdi** bugün seng-i vedā‘ (Kānî Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [şikest itdi, -di]

Ḥelāl-zāde **şikest itdigin** dürüst eyler /Ḥumārını yine kendüsi def ider mey-i nāb (Kānî Divanı, Gazel 5, Mısra 11). [şikest itdigin, -digin]

şikest ol-: Kırılmak.

Çīn-i sihr-pāy nigāh germile başmış o şūḥ /Sīne-i gül çatlamış yer yer **şikest olmuş** yine (Kānî Divanı, Gazel 156, Mısra 8). [şikest olmuş, -miş]

şikeste it-: I. Kırmak. II. İncitmek.

Ḥāṭırın itme şikeste imtiḥānsuz kimsenūñ /Kesr-i ḳalb-i ehl-i istiḡnāya ḥīç kār itmez ek (Kānî Divanı, Gazel 105, Mısra 3). [şikeste itme, -me]

şikeste-bāl: Kırık kanat, yaralı.

Şikeste-bāl görüp mürğ-i cānum ey Kānī /O yār nāz ile gelmiş dimiş şikār gelür (Kānî Divanı, Gazel 21, Mısra 15). [şikeste-bāl]

şimden geru: Şimdiden sonra, bundan sonra.

Kāniyā dād u sited ma‘nādudur **şimden geru** /Ḥud‘a-i şüretger-i bāzāra ḥacet ḳalmadı (Kānî Divanı, Gazel 214, Mısra 13). [şimden geru]

Dāğ-dağ-ı sīne ṭutdı merhem-i vaşluñla bāğ /Ġam degül **şimden girü** cānā baña dāğ üstü bāğ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 2). [şimden girü]

şimdi: Şimdi, artık.

Efkāruñ ile eglenür idüm gece gündüz /**Şimdi** ben o efkārı yitürdüm bulamam ḥīç (Kānî Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [şimdi]

Ehl-i devlet va'd-i bî-incâz ile aldar seni /Şeyhler de **şimdi** dervîşâne hep esmâ virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 6). [şimdi]

O âfet küsdi gitdi Kânî-i bî-çāreye **şimdi** /Dil-i dīvāneyi ardınca göndersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 35). [şimdi]

Şimdi eğlence bütün nakş-ı hayālātuñdur /İtdi ol rütbe serāsīme beni beng-i vedā' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 13). [şimdi]

Bir şolağ maḥbūbı sevdüm **şimdi** ben şağdan şağa /'Ākıbet öldüm dirildüm eyledüm işümi şağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 13). [şimdi]

Gül-i ruḥsāruñ idi behçet-i cān u dil-i zārum /O daḥı **şimdi** oldu gözde ḥār ol gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 4). [şimdi]

Senüñ 'ışkuñdan özge var mı **şimdi** mā-melek gayrı /Derün bîrün gamuñla her ne var ol gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [şimdi]

Ben anuñ iderdüm gam-ı 'ışkı ile hey hey /**Şimdi** o da bir tāze-reviş hey heye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [şimdi]

Bir görünmezce belā idi ezel 'uşşāka /**Şimdi** Ḥaḳḳ şaḳlaya kend'özini izhār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 4). [şimdi]

Yıldızdan oldu bezmime ehl-i birün irāḳ /Ol deñlü çeşm-i düşmene **şimdi** ḥafām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [şimdi]

şimdilik: Şimdi, şu zamanda, yaşanan bu zamanda.

Dil dadanmış idi nuḳl-i ḥoş-güvār-ı vaşluña /**Şimdilik** zehr-āb-ı hicrāna ḳoraldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [şimdilik]

şimşād: Şimşir ağacı (başka bir uzun boylu).

Serv-i çemenüñ ḳaddini бүkdi ḳad-i nāzuñ /**Şimşād** ile ol serv-i çemān elele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 4). [şimşād]

şimşād u 'ar'ar: Dağ servisi ve şimşir ağacı. (Zarif endamlı, ince ve uzun boylu güzeller)

Nedür ol nāz u cilve dil-berān-ı ser-keşānlarda /O şīve var mıdur **şimşād u 'ar'arda** yabanlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [şimşād u 'ar'arda, -da]

şimşek gibi çak-: Sert ve ani bir şekilde kıvılcımlar çıkartmak, parlamak.

Şimşek gibi 'ışkuñ şereri dilde çakarken /Mey-ḥānedeki bādeyi çakmağ ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 7). [şimşek gibi çakarken, -arken]

şīn: (شِين - ش) Arap alfabesinin 13. Harfidir.

Pasam diyerek nekrece şīveyle yanaşur /Sağızlılarıñ **şīnleri** sīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 12). [şīnleri, -leri]

şīnāh: Kavuşma denizinde yüzme. Sevgiliye kavuşma.

Yem-i vişâlde dā'im **şīnāha** t̄alib olan /Misāl-i m̄ahī-i yemm cismi p̄āre p̄āre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [şīnāha, -a]

şīnāver: Aşık. (Ateş denizinde yüzenler)

Dest ü p̄āzen bu āteş-mevcde güstāhdur /Her **şīnāver** qalur ayaqda virür her el cevāb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 4). [şīnāver]

şīr: Şiir.

Zāhidi telh-dimāg eyledi **şī'rūñ** Kānī /Bilmezem h̄āmesine fülül-i aḥmer mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [şī'rūñ, -üñ]

şīrān: Aslanlar.

Biz gābe-i ḥaḳīkate kim şīr-i şerzeyüz /**şīrān** bizümle elleşemez rübehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 4). [şīrān]

şīr-i girān-kirdār-ı şahñ-ı gābe-i 'ışk: Aşk ormanının ortasındaki güçlü, cesur aslan.

Ben ol **şīr-i girān kirdār-ı şahñ-ı gābe-i 'ışkam** /Elümde zū'l-fiḳārum vardur ammā Ḥayderüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 19). [şīr-i girān-kirdār-ı şahñ-ı gābe-i 'ışkam, -am]

şīr-i ḥudā efendimüz: (Allah'ın arslanı) Hz. Ali.

Re'sü'l-ḥikem meḥāfet-i Yezdāndur dimiş /Şīr-i Ḥudā naḳargeh-i Yezdān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 10). [şīr-i ḥudā efendimüz]

şīr-i şerze: Kükremiş aslan.

Biz gābe-i ḥaḳīkate kim **şīr-i şerzeyüz** /Şīrān bizümle elleşemez rübehī degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 3). [şīr-i şerzeyüz, -yüz]

şīrīn suḥen: Tatlı, güzel söz.

Kānī seni **şīrīn suḥenlerle** ögerse /Hep çāşnī-i şīve-i āzāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 13). [şīrīn suḥenlerle, -lerle]

şîşe: Şarap şişesi, kadehi.

Sākī getir bize yine şol zer-keşī şeyi /Döndür şu gönçe-i gül-i şad-berge **şîşeyi** (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [şîşeyi, -yi]

Zinhâr atmasun tıpayı hûm gibi oda /Sākī bir ihtimâmlıca birke **şîşeyi** (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 10). [şîşeyi, -yi]

şîşe-i şabr: Sabır şişesi.

Beni hem cünbiş-i sîm-âb görüp itme ‘aceb /**Şîşe-i şabrı** şikest itdi bugün seng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 6). [şîşe-i şabrı, -ı]

şitâ mevsim: Kış vakti, kış mevsimi.

Hummâ şanur eylerse **şitâ mevsimi** lerze /Emvâc-ı dü-hâşşiyet-i cüş-ı tebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 7). [şitâ mevsimi, -i]

şitâb: Çabukluk, acele.

Şitâbuñ seyr idüp terkîbde ağıyâra naķil itdüm /Hele inşâf idüp ta‘bîrin anuñ hayra yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 7). [şitâbuñ, -uñ]

şitâb eyle-: Acele etmek, hızlı koşmak.

Da‘vet-i aħbâba çün bād-ı şabâ eyle şitâb /Da‘vet-i a‘dâya dizgin ger atuñ başını çek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 13). [şitâb eyle]

şîve: 1. Naz, şive.

Raķibe itmeden isrâf amân **şîvelerin** /Amânsız nighühñ virecek amân mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 21). [şîvelerin, -lerin]

Sākī gice meclisde mey-i nâba göz itdi /Bu **şîveyi** seyr eyledi peymâne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 6). [şîveyi, -yi]

Nedür ol nâz u cilve dil-berân-ı ser-keşânlarda /O **şîve** var mıdur şimşâd u ‘ar‘arda yabânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [şîve]

Niçün rahm eylemezsin ey cihân-efrüz-ı istignâ /Bu deñlü **şîveden** âzâr-ı küstâhâneden şoñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 8). [şîveden, -den]

Cânı bir **şîveyle** ol tıfl-ı melek-hû istemiş /Dönmesün bārî sözinden baş degül cân üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [şîveyle, -yle]

Emsem ‘aceb emsem ola mı la‘lühñi didüm /Bir **şîve** ile söyledi ki em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 22). [şîve]

2. Dil, söyleyiş tarzı.

Her **şivede** hāmūş gerek ‘ārif-i bi’llah /Zīrā üdebā lağz-ı suhenden hāzer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 9). [şivede, -de]

3. I. Naz, cilve. II. Üslup, tarz.

Pasam diyerek nekrece **şiveyle** yanaşur /Sakızlılarıñ şinleri sīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [şiveyle, -yle]

Reng-i işve **şiveñe** bir hüsn-i dīger virmese /Āb-ı şive şu‘le-i ruhsāruña fer virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 1). [şiveñe, -ñe]

şive-i mercüh: Çok beğenilen, hoş giden naz, tavır.

Bahāne bulma taqdīre tereccüh virme tedbīre /Hele nā-sāzluqlar **şive-i mercüh dandur** hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 12). [şive-i mercüh dandur, -dandur]

şive-i mestāne: Sarhoşluğun hilesi.

Benüm reftār-ı süstüm süsti-i peymānedendür hep /Hücüm-ı şahne-i hiss **şive-i mestānedendür** hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 2). [şive-i mestānedendür, -dendür]

şive-i nā-gāh: Beklenmedik bir işve, ilgi.

Kim bilir **şive-i nā-gāh** şütür gürbesini /Çarh-ı gerdündan amān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 5). [şive-i nā-gāh]

şiveli: İşveli.

Arama dü-çār olmadıgum bāğ-ı fenāda /Ol serv-i sehī **şiveli** reftāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 4). [şiveli]

şol: Şu, işaret sıfatı.

Dilüm kanlar yutar kanlar döker göz kāna müstağrak /Bu demlerde ‘aceb **şol** cān sersem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 2). [şol]

Sākī getür bize yine **şol** zer-keşī şeyi /Döndür şu gonçe-i gül-i şad-berge şışeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [şol]

şöhret: Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.

Yoğluğla idi **şöhreti** ol hoşka-dehānuñ /Fāş eyledi sırr-ı dehenin söyleye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [şöhreti, -i]

şöhret-i cedd ü ebi bil-: Babasının, atasının şöhretini bilmek. Soyunun, sopunun hünerlerinin ne olduğunu bilmek.

Ferzend-i hünermend-i fülānum deyu söyler /Şorsañ meselā **şöhret-i cedd ü ebi bilmez** (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 6). [şöhret-i cedd ü ebi bilmez, -mez]

şu: 1. İşaret sıfatı, şu.

Yek dillük eylesün baña dilleşmede dü-dem /Boş koymasun **şu** yanımı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 28). [şu]

Pāsbān ol ser-i küyuñda o māhuñ Kānī /**Şu** zemīnde dil-i hūrşīdi misāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [şu]

Ŧıfl iken olan ‘āzim-i ‘uqbā **şu** fenāda /İnsān gelecek hūri vü ğilmān gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [şu]

Kānī şaķınup fursatı fevt itme görüş kim /Bir kaç güne dek **şu** koca oğlan gidecekdür (Kânî Divanı, Gazel 58, Mısra 10). [şu]

Bī-hānumān mıdur **şu** hārābāt erenleri /Yek-dem serīr-i meykede şad-hānumān değer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 11). [şu]

Ğamum oldur bu yād ilde bahārum oldı pejmürde /O olsun bāri **şu** köhne bahāri yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 22). [şu]

Kim koydı minķal-i dile bilsem bu āteşi /Sākī meded meded sele başdur **şu** āteşi (Kânî Divanı, Gazel 198, Mısra 2). [şu]

Sākī getir bize yine şol zer-keşī şeyi /Döndür **şu** ğonçe-i gül-i şad-berge şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 2). [şu]

Gāh germ ü gāh serd oldığı bulmuşdur şuyu‘ /Ķaydlardan **şu** siyeh-baĥt āh da ķurtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 4). [şu]

Şu gevhler ki nesr itdüm anı zīb-i bināğuş it /Eger olmak dilerseñ ‘ālem içre ma‘rifet Kānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 17). [şu]

2. Şu, işaret zamiri.

Şorsañ ne dir ‘aceb **şu** muvaĥĥid geçenlere /Taĥķīķ-i mü‘min olana kāfir diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 3). [şu]

Nīm-nān ĥursendesi ol söyleme ĥālüm **şudur** /Sırrını setr eyleyüp ‘arz itmeyen ‘izzetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 5). [şudur, -dur]

şüh: İşveli, cilveli dilber.

Ma‘şūķdan gelür taleb-i vaşla ārzu /Kānī o **şüh** vaşlını hep istemek diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 14). [şüh]

Uyanuđ Őandum ol **Őuĥı** uyurken ĥ'āb-ı nāz iĥre /Kulak tıtdum degöl āgāĥ gūyā ki uyurmuŐlar (Kānĥ Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [Őuĥı, -ı]

Bilmem nedür tefāvüt-i nāz iltifātdan /Degmez o **Őuĥ** ĥātıruma bir zamān deger (Kānĥ Divanı, Gazel 61, Mısra 4). [Őuĥ]

Vuşlat metā'ınuĥ degerin bilmiyor hele /Ĥātırılara o **Őuĥ** deger ister istemez (Kānĥ Divanı, Gazel 69, Mısra 8). [Őuĥ]

Ĥaĥ-āver olmuş eyyām-ı bahār ĥüsn ü ān geĥmiŐ /Bilür ol **Őuĥ** görse 'āŐıķın ammā zamān geĥmiŐ (Kānĥ Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [Őuĥ]

Ĥekmem dime ķahrın degerin ānla o **Őuĥuĥı** /Degmez mi Şanursın bu ķadar nāza deger ĥek (Kānĥ Divanı, Gazel 106, Mısra 7). [Őuĥuĥı, -uĥı]

Vārĥd olur mı didüm ayrılmadı ol **Őuĥ** /Didüm didüm ol dĥde-i Őuĥı diderümden (Kānĥ Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [Őuĥ]

Ĥĥn-i Őıĥr-pāy nigāĥ germile baŐmuŐ o **Őuĥ** /Sĥne-i gül ĥatlamıŐ yer yer Şikest olmuş yine (Kānĥ Divanı, Gazel 156, Mısra 7). [Őuĥ]

Kāniyā eylerdüm ol **Őuĥa** bütün cānum fedā /MaŐhar-ı nĥm-iltifātum yār-ı ĥārumdur dise (Kānĥ Divanı, Gazel 158, Mısra 13). [Őuĥa, -a]

Bir kez Şarınca sĥneme ol sĥm sĥneyi /İtdi o **Őuĥ** mā-melekim hep müŐādere (Kānĥ Divanı, Gazel 184, Mısra 4). [Şu]

Dil-ĥastelerüĥ başı ucında tırur ol **Őuĥ** /Şüretde i'āde iĥi telķindür ammā (Kānĥ Divanı, Gazel 2, Mısra 15). [Őuĥ]

Ĥayyāt-ı ĥamze kāle-i cānı keser biĥer /Bilmez amān o **Őuĥ** amānı keser biĥer (Kānĥ Divanı, Gazel 57, Mısra 2). [Őuĥ]

Sāde-rūluķda lebin emme muĥāl iken o **Őuĥ** /Kāniyā ĥaĥ gelicek 'āŐıķı bĥ-zār itdi (Kānĥ Divanı, Gazel 212, Mısra 9). [Őuĥ]

EŐķüm o **Őuĥı** görse yolında sebĥl olur /ĤürŐĥd öĥünde necm-i Süreyyā sefĥl olur (Kānĥ Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [Őuĥı, -ı]

Őühedā: Őehitler.

Sen az mı Şanursın o mezāruĥ **Őühedāsın** /Ol tĥr-i müĥe Kānĥ cihānuĥ ĥoķın urdı (Kānĥ Divanı, Gazel 196, Mısra 11). [Őühedāsın, -sın]

Őuĥ-ı cihān: Dünyalar güzeli sevgili.

Ya cefādur ya vefā muntazırı 'uŐŐāķuĥ /Senden ey **Őuĥ-ı cihān** bir var imiş bir yoĥ imiş (Kānĥ Divanı, Gazel 88, Mısra 8). [Őuĥ-ı cihān]

şüh-ı haţ-reside: Yüzünde ayva tüyleri çıkmış ya da çizgiler oluşmuş sevgili. Yaşı geçkin güzel.

Ey **şüh-ı haţ-reside** şafâlarla şeb be-ğayr /Ey rûh-ı nev-reside cefâlarla şeb be-ğayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 1). [şüh-ı haţ-reside]

şüh-ı hevâyî: Ciddi şeyleri umursamayıp keyif ve arzusuna göre hareket eden, etrafına aldırmayıp kendini kayıt altına sokmayan, bir yerde sebat etmeyip bir meseleden öbürüne atlayıveren, neşeli, edalı (kimse). (sevgili)

Ĥabâb-ı bâde ehl-i bî-nişe bir çeşm-i ‘ibretdür /Fenâ-bünyâd olan **şüh-ı hevâyiden** beķâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [şüh-ı hevâyiden, -den]

şüh-ı şîrinkâr: Davranışları güzel sevgili.

N’olur sen de diseñ ol **şüh-ı şîrinkâra** ey Kânî /Nedür bu çend rûze ‘izzet-i dîdâr küsdür mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 9). [şüh-ı şîrinkâra, -a]

şüh-ı siyeh-çerde: Esmer yüzlü uçarı güzel.

Ey **şüh-ı siyeh-çerde** seni görmese âdem /Târîk olurdu gözine çehre-i ‘âlem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 1). [şüh-ı siyeh-çerde]

Ey **şüh-ı siyeh-çerde** amân baht-ı siyehden /Var mı ĥaber âyâ güzelüm vech-i şebelden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 1). [şüh-ı siyeh-çerde]

Ĥâl-i siyehi ‘anbere ta‘n eylese ammâ /Ol **şüh-ı siyeh-çerde** hemân ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 4). [şüh-ı siyeh-çerde]

şüh-tünd-rev: Hızlı, çabuk yürüyüşlü cilveli güzel.

Dâmen gibi varur şokılursın miyânına /Kânî o **şüh-tünd-reve** peş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 10). [şüh-tünd-reve, -e]

şüh-vaşfa: Şuh vasıflı. Edalı, işveli sevgili.

Seni ey **şüh-vaşfa** ĥ’âhişüm var mağz-ı ĥâţırda /Velî ĥarc itmege şâyeste cevher-nîst zâhirde (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 1). [şüh-vaşfa]

şu‘le-i ruhsâr: Parlak yanak.

Reng-i ‘işve şîveñe bir ĥüsn-i dîger virmese /Âb-ı şîve **şu‘le-i ruhsârũña** fer virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 2). [şu‘le-i ruhsârũña, -uña]

şu'lezār-ı reng-i gül: Gül rengindeki ateş bahçesi.

Bülbülüñ yapsa yuvasın gül dinilmez reng aña /Şu'lezār-ı reng-i gül cāy-ı nişest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 6). [şu'lezār-ı reng-i gül]

şūr-ı hıred-süz: Akli yakan acı.

Kānî şaķın o şūr-ı hıred-süzden ki hîç /Hāl-i tebāh-ı 'āşıkınuñ āgehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 13). [şūr-ı hıred-süzden, -den]

şurta-i tevfiķ: Allah'ın yardım rüzgârı.

Bu baħr-ı pür-ħaıırda şurta-i tevfiķden ğayrı /Seni sâhil-res-i ümmîd ider bād-ı hevâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 3). [şurta-i tevfiķden, -den]

şurta-i tevfiķ-i kirdigâr: Allah'ın yardım rüzgârı.

Kānî eser mi şurta-i tevfiķ-i kirdigâr /Lenger-zen-i sevâhil-i ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 9). [şurta-i tevfiķ-i kirdigâr]

şu'unât: Hâller, keyfiyetler.

Gel ķo nefsanıyeti maħv-ı vücūd it zâhid /Bu şu'unât inan bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 12). [şu'unât]

şuyū: Duyulma, yayılma, bilinme.

Şaķın pîş ez-vuķū itme işā'a sırr-ı mektūmı /Şuyū saħt-terdür ba'zı evzā'uñ şürū'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 4). [şuyū'ı, -ı]

şūziş-i şem': Mum ateşi.

Şūziş-i şem'ı neden idrāk ider pervāneler /Sūziş-i 'ışķ ile bî-pervâ niçe bir yaneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 1). [şūziş-i şem'ı, -ı]

şükür: Allah'a duyulan minneti dile getirme.

Benümle āşınalık yoğ iken kimlerle eglendüñ /Şükür geçdi hele bî-gānelikler eldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 14). [şükür]

şüphe: Tereddüt.

Şüphe var mı hâṭ-ı ruḥsâr yüze çıkmaya mı /Zâlike's-şuḥuf 'aceb muşḥaf-ı lâ-rayb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [şüphe]

şürû: Başlamak.

Şaḫın pîş ez-vuḫû' itme işâ'a sırr-ı mektûmı /Şuyû'ı saḫt-terdür ba'zı evzâ'uñ **şürû'undan** (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 4). [şürû'undan, -undan]

şüst u şü it-: Yıkayıp temizlemek.

Sebû-yı hâṭır-ı fikr-i lebûñ eyler şikest âḫir /Sifâl-i bâde pâk olmaz ne deñlü **şüst u şü itsek** (Kânî Divanı, Gazel 101, Mısra 4). [şüst u şü itsek, -sek]

şütür gürbe: "Deve ile kedi" mec. Birbirine uymayan, münasebetsiz, karışık.

Kim bilür şive-i nâ-gâh **şütür gürbesini** /Çarḫ-ı gerdündan amân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 5). [şütür gürbesini, -sini]

tâ: 1. Değın, dek, kadar.

Kendümi kendüm tesellî itdi gördüm 'âkıbet /Bir başuma **tâ** bün-i deryâya ṭaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 8). [tâ]

Baña imdâd-ı Mevlânâ-yı Rûm irer yeter yoḫsa /Yolında ol şehûñ **tâ** arşa da irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 18). [tâ]

Sihâm-ı cân-güdâz-ı âhi atdum **tâ** verâ-i 'arş /Kemân-ı şevkı ol ğâyâtde gördüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 7). [tâ]

Çıkardum **tâ** Hüseyıniye biraz eyyâm efgâmı /Muḫayyer oldu vuşlatda karar ol gitdi ben ḫaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 15). [tâ]

2. Ta ki.

Eli ehlınden al kim **tâ** ola ḫâşşiyeti zâhir /Vezâret mührü dest-i düzde girmekle vezîr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [tâ]

Cüst-cü eyler felek **tâ** igneden iplige dek /İster iseñ Ḥazret-i 'İsî misâli göge âğ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 3). [tâ]

Tâ 'arşa-i ḫaşre varıcaḫ râh-ı ğamuñda /'Uşşâḫ senüñ ḫ'ân-ı ğamuña çoḫınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [tâ]

3. -den beri.

Dâmen-i dâr-ı vefâya biz aşıldıḫ **tâ** ezel /Ḥazret-i Manşür-âsâ dâra ḫacet ḫalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 11). [tâ]

4. Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar.

Bu şeb **tā** vardum bülbül gibi semte figān itdüm /Seni uyardum itdüm nāle-i nā-gāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [tā]

Ɔalmasıñ şām-ı vişāl-i yāra dāğı kimsenüñ /Batmasıñ **tā** şubha dek Yā Rabb çerāğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [tā]

tā ‘arşa-i maḥşer sūr-: (Düşmanlığı) Maḥşer yerine kadar sürdürmek, devam ettirmek.

Üstüme at sürer oldı o sipāhī-zāde /Şeh-levendüm buni tā ‘arşa-i maḥşer mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 6). [tā ‘arşa-i maḥşer sürer, -er]

ta‘ayyün: Kendini gösterme, ortaya çıkma, saygın duruma gelme.

‘Ubūdiyyet maḳāmında **ta‘ayyün** kesb idelden ben /Baña kul olmaduğ bir bende mi āzāde mi Ɔaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 7). [ta‘ayyün]

ṭab‘ān: Yaratılış bakımından, yaratılış gereği.

Nigāh-ı ḥayra **ṭab‘ān** olamaz pertev gedā-yı ‘ışk /Anuñçün rüşenā çeşm olmağ ister āşinā-yı ‘ışk (Kânî Divanı, Gazel 95, Mısra 1). [ṭab‘ān]

ṭabān: Ayak tabanı.

Ne hoş Ɔadem idi nevk-i ḥadeng-i nāz ammā /Teğāfül-i nigeḥī bizde ḥiç **ṭabān** mı Ɔodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 14). [ṭabān]

ṭabanı yanmış āsā: Bir yerde sabit duramamak, oradan oraya gitmek.

Ṭabanı yanmış āsā pek yürür zāhid nedür fā‘iz /Siyāh āhenden ey dil beyzā-ı tīg-ı tābān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [ṭabanı yanmış āsā]

tāb-ı reng-ā-reng: Çeşit çeşit hararet.

Ɔızarmış **tāb-ı reng-ā-reng** ile farṭ-ı tehevürden /Yañağunda yine bir özge ḥālet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 5). [tāb-ı reng-ā-reng]

ṭabī‘at: Mizaç, yaratılış.

Teyyār-ı ṭab‘uña niçe öyküñdi şā‘irān /Kānī **ṭabī‘atuñ** yem-i zāḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [ṭabī‘atuñ, -uñ]

ṭabīʿat ehl: Güzeli seçebilme, ayırabilme melekesi ve zevk sahibi.

İylik **ṭabīʿat ehline** itmek gerek yine /Şekker de virseler yemege kerkes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 7). [ṭabīʿat ehline, -ine]

taʿbīr: İfade, anlatım.

Şitābuñ seyr idüp terkībde aǵyāra naķil itdüm /Hele inşāf idüp **taʿbīrin** anuñ ḥayra yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 8). [taʿbīrin, -in]

tāc u taḥt sevdāsı: Taç ve taht hevesi. Makam, mevki ve zenginlik isteǵi.

Ne faķruñ köhne bürd-i berd fersāsın ḳodum dūşa /Ne **tāc u taḥt sevdāsı** serümde efserüm yoķdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 14). [tāc u taḥt sevdāsı, -sı]

tāc-ı mekremet: Cömertlik tacı (saygınlık).

Kerāmet tācı her bir başa lāyık mı degül Kānī /O **tāc-ı mekremet** her başa olmaz añladıķ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 14). [tāc-ı mekremet]

taʿdād it-: Saymak, hesaplamak.

Zuhruʿl-kirām olan zeri eyler mi iddiḥār /**Taʿdād iden** mekārimi dāḥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 6). [taʿdād iden, -en]

taʿdīl-i erkān it-: Namazın kıyam, rüku ve sücut gibi rükünlerini acele etmeksizin adap ve usulüne göre yerine getirmek.

Dime hergiz bu uzun bu ḳışa **taʿdīl-i erkān it** /Ki ne ṭul-i emel ne himmet-i kütāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 7). [taʿdīl-i erkān it]

tāǵ: Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

Kibāruñ rüy-ı serdin mevsim-i iķbālde ʿafv it /Meh-i temmüzda berfüñ nüzüli **tāǵlardandur** (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 14). [tāǵlardandur, -lardandur]

taǵı taşı şahrā: Dağ, taş, çöl, ova, her yer.

Bir kez taǵıtmasun şaĉın ol Leylī-i cemāl /Mecnunları **taǵı taşı şahrāyı** ṭoldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 4). [taǵı taşı şahrāyı, -yı]

tağıt- Dağıttığı vakit, dağıtmaya görsün.

Bir kez **tağıtmasun** saçın ol Leylî-i cemâl /Mecnunları tağı taşı şahrâyı taldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 3). [tağıtmasun, -masun]

tağalluş eyle- Mahlas olarak almak, takma adı olmak.

Ne nîk-nâmlıgımız var ne pek de bed-nâmuz /**Tağalluş eyleyecek** rütbe adımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [tağalluş eyleyecek, -yecek]

tağalluş it- 1. (Allah'ın) adını mahlas olarak alma. (onun bildiklerini bilme).

‘Âlimül’-ğayb **tağalluş idinürseñ** şâyân /Dilimüz vâkıf-ı sırr-ı dehen-i dil-berdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 11). [tağalluş idinürseñ, -inürseñ]

2. I. Takma ad kullanmak, mahlas almak. **II.** Sığınacak yer aramak.

Tağalluş itmek isterseñ sözüñ hüsni yeter mağlaş /Miyân-ı ehl-i dilde olsa da bağş-ı suhandânı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 15). [tağalluş itmek, -mek]

tağaşşun it- Korunmak için kale ve hisara kapanma, sarp bir yere sığınma.

Ol kim idemez künc-i mudârâya tağaşşun /Kendüsini cüyende-i eyne’l-mefer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 7). [tağaşşun idemez, -emez]

tağkîk-i mü’min olan: İnancı doğrulanmış, imanı gerçek olan kimse.

Şorsañ ne dir ‘aceb şu muvaḥḥid geçenlere /**Tağkîk-i mü’min olana** kâfir diyenlere (Kânî Divanı, Gazel 150, Mısra 4). [tağkîk-i mü’min olana, -a]

tağkîr eyle- Küçük görmek, aşağılamak.

Merd-i dîvâne-nümâyı eyleme tağkîr kim /Nezd-i Ḥağda ‘âqîle mağbütdur dîvâneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 9). [tağkîr eyleme, -me]

tağmîn: Yaklaşık olarak değerlendirme, oranlama.

Sürâğ-ı fikri güm-geşte ider nâ-gâh ey Kânî /Ümîd-i vaşl ile **tağmînlerüm** hâletlerüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [tağmînlerüm, -lerüm]

tağsîldâr-ı ḥâşıl-ı ümmîd ol- Arzuların meyvesinin toplayan olmak.(Emeline ulaşmak bağlamında)

Geşt-i emel resîde-i vaqt-i ḥaşâd olup /**Tağsîldâr-ı ḥâşıl-ı ümmîd olur** muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 4). [tağsîldâr-ı ḥâşıl-ı ümmîd olur, -ur]

taḥsīn: Beğenme, güzel bulma, takdir etme.

Kânî bu ğazel olsa sezâ yâra hediye /Me'mûl o perîden daḥı **taḥsīndür** ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 30). [taḥsīndür, -dür]

taḥsīn it-: Beğenmek, takdir etmek.

‘İşkuñ dili ‘uşşâkı Ḥuseynîye çıkardı /**Taḥsīn ide** gör ḥüsünüñi iḥsân saña ıaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 4). [taḥsīn ide, -e]

taḥ: Asmak, iliştiirmek.

Ṭaḥmıṣ miyânına o zerîn ḥançerin gelür /Ṭig-i niġâhı dilleri delmez kıyâs ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [taḥmıṣ, -mıṣ]

taḥarrüb: Yaklaşmak yakın olmak.

Eger ‘ıyd-i vişâl itse **taḥarrüb** /Ḥarâm olsun raḳîbe büse bensiz (Kânî Divanı, Gazel 85, Mısra 3). [taḥarrüb]

ṭākāt getir-: Dayanmak, katlanmak.

Telḥi-i hicrânüña **ṭākāt getirmezdi** gönül /Fıkr-i vaşluñ lezzet-i gül-ḳand-ı sükker virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 3). [ṭākāt getirmezdi, -mezdi]

Telḥi-i hicrânüña **ṭākāt getirmezdi** gönül /Fıkr-i vaşluñ lezzet-i gül-ḳand-ı sükker virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 3). [ṭākāt getirmezdi, -mezdi]

ṭākāt ü tüvân: Güç ve kuvvet.

Amân amân diyerek pây-ı nâza düşmüş idüm /Belâ bu düşmege de **ṭākāt ü tüvân** mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 24). [ṭākāt ü tüvân]

ṭākāt-güdâz-ı cân: Canın takatını eriten, yok eden.

Ey süz-ı ‘ışḳ bir yanar âteş misin nesin /**Ṭākāt-güdâz-ı cân** belâ-keş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 2). [ṭākāt-güdâz-ı cân]

taḳdîr: Ezelde Cenâb-ı Hakk’ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezeli karar, alın yazısı, kader.

Bahâne bulma **taḳdîre** tereccüh virme tedbire /Hele nâ-sâzluḳlar şive-i mercûḥdandır hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 11). [taḳdîre, -e]

O kim **taḳdīr** ezelde ḥüsnin anuñ bī-zevāl itmiş /Öñünde sām da esse bozulmaz añladuḳ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 7). [taḳdīr]

taḳlīd: Hâl ve makam ehlinin sözlerini söyleme, fakat huyları ile huylanmama, onlar gibi olgun olmadığı halde olgun görünmeye çalışma.

Hemân **taḳlīd** ile girmek mi istersin sen ol bezme /Nihân-ḥâneñde Kānī yoḥsa ḥāl-i zā'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 9). [taḳlīd, -ñde]

taḳlīd it-: Birinin yaptığı gibi yapmak, birine veya bir şeye benzemeye çalışmak.

Eşk-i gül-günuma **itme taḳlīd** /La'l olur mı a münāfiḳ aş (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 3). [taḳlīd itme, -me]

Gözimüñ yaşıñı **taḳlīd itme** /Ki deñizlerle yaşitdur yaşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 5). [taḳlīd itme, -me]

taḳlīd-i reh ü resm-i şî'ār-ı peder eyle-: Babasının (geçmiş) usulünü adet ve yolunu taklit etmek. (Eski usulü devam ettirme).

Ol ibn-i vaḳit kim ola dānişver-i her-ḥāl /Taḳlīd-i reh ü resm-i şî'ār-ı peder eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 4). [taḳlīd-i reh ü resm-i şî'ār-ı peder eyler]

taḳvīm-i sāl ü devlet: Bahtına ve yıllığına.

Taḳvīm-i sāl ü devletüñe şāḥ-gül ile /Yazsun du'ā-yı Kānīmi feryād-ı 'andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 33). [taḳvīm-i sāl ü devletüñe, -üñe]

ḫal- 1. Bir şeyin dibine doğru gitmek, içine doğru sokulmak, gömülmek.

Kendümi kendüm tesellī itdi gördüm 'āḳıbet /Bir başuma tā bün-i deryāya **ḫaldum** yalunuuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 8). [ḫaldum, -dum]

2. Başka bir şeyle uğraşamayacak veya başka bir şeyi düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak.

Raḳīb de ḡam-ı fikr-i vişāle **ḫalmışdur** /Göñül birisi de sensin hem o fikire ḫalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 15). [ḫalmışdur, -mişdur]

Bir yemimde bul ki ḫatresi feyz u kemāl ide /Bir baḫre **ḫal** ki hīç bün ü pāyānı olmaya (Kânî Divanı, Gazel 182, Mısra 4). [ḫal]

Raḳīb de ḡam-ı fikr-i vişāle **ḫalmışdur** /Göñül birisi de sensin hem o fikire **ḫalan** (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 16). [ḫalan]

ṭaleb-i vaşl: Kavuşma isteği.

Maşûkdan gelür **ṭaleb-i vaşla** ārzı /Kānī o şūḥ vaşlını hep istemek diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 13). [ṭaleb-i vaşla, -a]

ṭaleb-i vuşlat-ı dildār: Sevgiliye kavuşma talebi, arzusu.

Ṭaleb-i vuşlat-ı dildār dile ‘ayb mıdur /Hecre şalduñ beni bu cāygeh-i rey b midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 1). [ṭaleb-i vuşlat-ı dildār]

ṭalebkār-ı neşāt-ı bâde-i gül-gūnıñam: Gül rengindeki şarap neşesinin isteklisi, taliplisi.

Ṭalebkār-ı neşāt-ı bâde-i gül-gūnıñam sākī /Hemān bir sāğar-ı leb-rīz ile memnūnıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 11). [ṭalebkār-ı neşāt-ı bâde-i gül-gūnıñam, -ıñam]

ṭālib olan: İsteyen, talep eden kişi.

Yem-i vişâlde dā’im şināha **ṭālib olan** /Misāl-i mähî-i yemm cismi pâre pâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [ṭālib olan]

ṭālib-i gencîne-i esrār-ı sulṭān: Sultanın gizli hazinesini arzulayan.

Elā ey **ṭālib-i gencîne-i esrār-ı sulṭānı** /Suḥanla kıl ‘imāret bu kühen-bünyād-ı virānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 1). [ṭālib-i gencîne-i esrār-ı sulṭānı, -ı]

ṭālib-i ḥaqq: Hakkı talep eden.

Gel rızık için ey **ṭālib-i Ḥaqq** olma perīşān /Rızkuñ seni özler saña ta’yındür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 5). [ṭālib-i ḥaqq]

ṭalkunluk: Dalgın olma durumu, dikkatsizlik, unutkanlık.

Egerçi ‘ālem-i āb içreyüm yemm ḥūna müstağrak /Bu **ṭalkunluk** var iken bende ‘ālem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [ṭalkunluk]

ṭamaḳkār-ı vişāli ol-: Sevgiliye kavuşma konusunda aşırı derecede istekli olmak.

Ṭamaḳkār-ı vişāli olduğıñ hisseyledi Kānī /Peşîn söyletmeyüp bu naqd-i cānı virmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 9). [ṭamaḳkār-ı vişāli olduğıñ, dığıñ]

ṭa’n: Kötülemek, ayıplamak.

Ḳo **ṭa’ni** eşk-i ḥun-pāş-ı şerār-efşāna ey zāhid /Ne yapsun ‘āşık-ı bī-çārenüñ de derdi var ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 15). [ṭa’ni, -ı]

ta'n eyle-: Kınamak, ayıplamak, hor görmek.

Ḥāl-i siyehi 'anbere **ta'n eylese** ammā /Ol şūḥ-ı siyeh-çerde hemān ben gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 3). [ta'n eylese, -se]

ta'ne: Sövmeye, yerme, ayıplama.

Ḥilekâra **ta'neden** kırtulmağa yoqdur mecāl /Kim ser-i kûhsârda rûbâh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 5). [ta'neden, -den]

tanzîr: Nazire yapmak, benzetmek.

Cevri-i qahhâr-ı nazmuñ olmasa sırrında sırr /Kâniyâ **tanzîre** bezl-i iktidâr itmeme yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 14). [tanzîre, -e]

târ it-: Karanlık etmek, ışığın görünmesini engellemek.

Rûyına ḥaṭṭı gelüp rûzumuzu **târ itdi** /Der-i gülşenkede-i vuşlatı dîvâr itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 1). [târ itdi, -di]

ṭarafdârî-i evlād-ı nebî it-: Peygamber evlatlarıyla aynı fikri savunmak. Onların taraftarı olmak.

Ṭarafdârî-i evlād-ı Nebî itdükce ümmetler /Muḥâlifler aña bir itmedük isnâd mı qaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 3). [ṭarafdârî-i evlād-ı nebî itdükce, -dükce]

ṭarâvet-yâb-ı ḥüsn ol-: Güzelliğin tazelik bulan hâli. Canlanmak.

Ol behişt-i nâz olmazdı ṭarâvet-yâb-ı ḥüsn /Sel-sebîl-i vaşl aña peygâm-ı kevser virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 5). [ṭarâvet-yâb-ı ḥüsn olmazdı, -mazdı]

ṭarf-ı küleh: Kûlahının ucu, kenarı.

Umdurma koqutma ser-i gîsûñı efendüm /Gösterme baña perçemüñi **ṭarf-ı külehden** (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 8). [ṭarf-ı külehden, -den]

ta'rif eyle-: Ayrıntılı olarak açıklamak.

Ḥarf **ta'rif eylemez** cem'iyet-i lafza meded /Mes'ele muqlaq degül baḥs-i ḥuzûra el-cevâb (Kânî Divanı, Gazel 6, Mısra 7). [ta'rif eylemez, -mez]

târik ol-: Alemin yüzünün (dünyanın) gözlerine karanlık olması, sıkıntı ve elem içinde olmak.

Ey şūḥ-ı siyeh-çerde seni görmese âdem /Târik olurdu gözine çehre-i 'âlem (Kânî Divanı, Gazel 126, Mısra 2). [târik olurdu, -urdu]

tārik-i dār u diyār: Dünya işlerinden ve nimetlerinden elini eteğini çeken, bir köşeye çekilip münzevi olarak oturan kimse.

Tārik-i dār u diyāram aña mı acıyayum /Mübtelâ-yı ğam-ı dārüm aña mı acıyayum (Kânî Divanı, Gazel 127, Mısra 1). [tārik-i dār u diyāram, -am]

tarıl-: Darılmak, alınmak.

Giymezdi sitem-cāmelerin evveli ammā /Bilmem neye **tarıldı** baña kim giye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 12). [tarıldı, -dı]

tartar: Dikkatle inceleyen, değer biçen.

Degül kırāt-ı gevher-pāre-i kıadrüm benüm ma'lüm /Güher şuyındayum kıadrüm bilinmez **tartarum** yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 40). [tartarum, -um]

tasavvuf: Sufilik, sofuluk, Allah'a yürekten bağlanma.

İdüp âmih̄te hikmetle revnağ vir mazāmīne /**Tasavvuf** ile behişt 'ācil eyle bezm-i 'irfānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 10). [tasavvuf]

taşavvur: Zihinde canlandırma, tahayyül etme.

Cān mubşır olur mı ya **taşavvur** götürür mi /Dün halvet-i germābede ben cānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [taşavvur]

taşvīr it-: Bir şeyi resim gibi göz önüne gelecek şekilde ayrıntıları ile düşünme.

Gönlümde hayālātuñı **taşvīr iderdüm** /Ol şüret-i dīdārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 15). [taşvīr iderdüm, -erdüm]

taş-: Taşmak, sığmamak.

Meyler gulüv idüp harem-i humda **taşsun** /Olsun serāçelerle şoqağlar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 7). [taşsun, -sun]

taş: Taş, kaya.

Dögündüm **taşlarla** pīş-i kaşr-ı āb-gününda /Görüp güldi raqīb-i bī-şerem kaḫkāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 21). [taşlarla, -larla]

Bugün bir seng-dil-i dildār-ı bī-rahme dü-çar oldum /**Taş** aındurdum dil-i dīvāneye kühsarımı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 4). [taş]

taş bağırlu: Taş yürekli, merhametsiz, hâlden anlamaz.

Ne deñlü **taş bağırlu** olsa itmez nā-gehān teklīf /Mü'ezzinler menāre hīç bī-vakt ezān çıkmaz (Kānî Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [taş bağırlu]

taşdan taş a urul-: Taştan taş a vurulmak. Âşğın sevgili yüzünden eziyet çekmesi, hor görülmesi. Bir nehrin denize ulaşabilmesi için dağ bayır dolaşmasına benzetilmiş.

Akıtmak seng-diller ışkına deryāçe-i eşki /Urulmak böyle taşdan taş a cular hep senüñçündür (Kānî Divanı, Gazel 33, Mısra 10). [taşdan taş a urulmak]

taşında: Dışında.

Ne içinde ne **taşında** ne ikiden hāli /Cünbiş-i rüh-ı revān bir var imiş bir yoğ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 13). [taşında]

tatar ğamzesi Yağmacı, zalim gamze. (Tatar gibi kırıp yıkan, vurup alan gamze)

Hā'inligi becerdi çü **Tatar ğamzesi** /Şāhin Giray nāmına bir hūn efendimüz (Kānî Divanı, Gazel 71, Mısra 5). [tatar ğamzesi]

tatlu dil: Gönül okşayıcı sözler .

Ŧatlu dildür dil-bere lāzım olan hūsn-i edā /Lebleri dendānları řehdāne olmiř olmamiř (Kānî Divanı, Gazel 89, Mısra 5). [tatlu dildür, -dür]

Ŧavāf-ı ka'be-i kūy: (Sevgilinin) Köyünün Kābe'sini tavaf etmek. Sevgilinin evinin etrafında dolařmak.

Ŧavāf-ı Ka'be-i kūyuñ müyesser kıldı Kānīye /Hele ölmezden evvel Hāzret-i Allāh Ŧuyduñ mı (Kānî Divanı, Gazel 194, Mısra 23). [Ŧavāf-ı ka'be-i kūyuñ, -uñ]

tāv-hāne-i zemīn-i buhārā: Buhara zemininin hastanesi. (Düşkünlerin, aşıkların kaldığı yer).

Bir müslim-i müselle müñ ışkıyla āhımız /**Tāv-hāne-i zemīn-i Buhārāyı** Ŧoldurur (Kānî Divanı, Gazel 40, Mısra 6). [tāv-hāne-i zemīn-i buhārāyı, -yı]

Ŧavr-ı 'amā: Cahil tavrı.

Aç dāde-i fütüvveti **Ŧavr-ı 'amāyı** ko /Feth-i Ŧılısm-ı ism-i mu'ammāyı çek çevir (Kānî Divanı, Gazel 25, Mısra 3). [Ŧavr-ı 'amāyı, -yı]

tavşif it-: Vasıflandırmak, nitelemek.

Seni her zerre bir başka şıfatla itmede tavşîf /Kimi Allâh kimi Yezdândur dirler zebânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 5). [tavşîf itmede, -mede]

tavul çalsañ uyan-: Uykusu çok ağır, derin uykuda.

Ṭavul çalsañ uyanmaz gâfil ancak uykusın gözler /Anı bilmez ki kıan ağlayacaktır yarın ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [tavul çalsañ uyanmaz, -maz]

ṭayan-: 1. Dayanmak, sabretmek.

Şoruñ ‘uşşâkıma âyâ birisi içinden /Ṭayanur mı hele bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 6). [ṭayanur, -ur]

2.Kendini dayamak, vücudunu bir yere yaslamak.

Birbirine **ṭayandı** yine ‘ışk u ḥasen âh /Ol iki belâ-yı ezeli belbele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [ṭayandı, -dı]

ta‘yîb eyle-: Ayıplamak.

Vuşlat hevesin eyledigüm eyleme ta‘yîb /İnkâr idemem cürmimi ikrâruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [ta‘yîb eyleme, -me]

ta‘yîn: Açık, ortada.

Gel rızık için ey ṭalib-i Ḥaqq olma perîşân /Rızkuñ seni özler saña **ta‘yîndür** ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 6). [ta‘yîndür, -dür]

tâze gül: I. Yeni açılmış gül. II. genç, güzel sevgili.

Cânâ seni ben miḥnet ile terk ideyazdum /Bi’llâh ben ey **tâze gül** Türkîde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [tâze gül]

tâze püser çek-: Taze civan (erkek çocuk) sevgiliyi kucaklamak, sarmak.

Bintü’l-‘inebüñ semtine yaklaşma müdâmâ /Bâri çeker iseñ kucağa **tâze püser çek** (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 4). [tâze püser çek]

tâze-reviş: Yeni tarz, üslup.

Ben anuñ iderdüm ğam-ı ‘ışkı ile hey hey /Şimdi o da bir **tâze-reviş** hey heye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 8). [tâze-reviş]

tebdīl-i reng eyle-: Renk değiştirmek.

Siyeh-kārī-i tālī^c řabr ile **tebdīl-i reng eyler** /Ki Leylī müşrif-i řubh-ı hāķīķat itdi Mecnūnı (Kānī Divanı, Gazel 207, Mısra 11). [tebdīl-i reng eyler, -r]

teblīę eyle-: Bildirmek, haber vermek, söylemek.

Eyle teblīę řevķ ile řokınma řaķın zūlfüne /Mā ‘ale’l-meb‘ūs min-řavbi’l-hevā ille’l-belāę (Kānī Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [teblīę eyle]

tecellī-gede: Zuhur eden, görünen yer.

Tīr-i müjesi sehm-i sa‘ādetden atılmış /Kendiyse **tecellī-gede** ammā oķı nūrdı (Kānī Divanı, Gazel 196, Mısra 10). [tecellī-gede]

Deřt ü kūhı niķe řoldurmaya Mecnūnlar kim /Hūsni-i Leylī bu **tecellī-gedede** kūh-der-kūh (Kānī Divanı, Gazel 154, Mısra 8). [tecellī-gedede, -de]

tecrīd: Tecrit; dūnyāya āit řeylerden vazgeçerek gönlünü Allah’a baęlama, kalbi māsivādan arındırma..

‘Azm-i harem-i Ka‘be-i cān it teni boş ķo /**Tecrīd** ise maķşad eger iħrāma şuyurma (Kānī Divanı, Gazel 181, Mısra 6). [tecrīd]

tecvīz eyle-: Yapılmasına rāzı olma, uygun görme, izin verme.

Şoħbet keselin eyleme aħbāb ile tecvīz /Elbet bu cihāna gelen insān gidecekdür (Kānī Divanı, Gazel 58, Mısra 3). [tecvīz eyleme, -me]

tedbīr: Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, başvurulan çare, önlem.

Öñün al neř‘e-i ābuñ hāzer eyle nübū‘undan /İşe **tedbīr** lāzımdur muķaddemce vuķū‘undan (Kānī Divanı, Gazel 141, Mısra 2). [tedbīr]

Bahāne bulma taķdīre tereccūh virme **tedbīre** /Hele nā-sāzluķlar řīve-i mercūhdandur hep (Kānī Divanı, Gazel 10, Mısra 11). [tedbīre, -e]

te’dīb: Haddini bildirme, yola getirmek için gerekeni yapma, terbiyesini verme.

Zāhid yine sen hāķ-ı kelām eyleye dūřdūñ /**Te’dīb** gerekdür seni gel mesti sōkūndı (Kānī Divanı, Gazel 205, Mısra 6). [te’dīb]

tefāḥur it-: İftihar etmek, övünmek.

Tefāḥur itmege lāyık nijādımız yokdur /İzāfet-i suḥane i'tiyādımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [tefāḥur itmege, -mege]

tefāvüt-i nāz: Nazın farkı. Nazı ayırt eden şey.

Bilmem nedür **tefāvüt-i nāz** iltifâtdan /Degmez o şūḥ ḥāṭıruma bir zamān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 3). [tefāvüt-i nāz]

tefsīr: Yorum, görüntü, manzara.

Şafḥa-i çehre-i pākizesi tefsīr-i 'uyūn /'Aks-i müjgānum o **tefsīre** 'aceb mışardur (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 6). [tefsīre, -e]

tefsīr-i 'uyūn: Gözlerin yorumu (âşğın gözlerinin gördüğü görüntü, manzara).

Şafḥa-i çehre-i pākizesi **tefsīr-i 'uyūn** /'Aks-i müjgānum o tefsīre 'aceb mışardur (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 5). [tefsīr-i 'uyūn]

teğāfül: Anlamazlıktan gelmek, ilgisiz davranmak.

Gel gör göze hīç göz göre nūr itme izāfe /Aldar bu **teğāfülle** a cānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 18). [teğāfülle, -le]

teğāfül-i nigeḥī: Bakışının anlamazdan gelmesi. Bilerek kendini gafil göstermek.

Ne hoş kadem idi nevk-i ḥadeng-i nāz ammā /**Teğāfül-i nigeḥī** bizde hīç ṭabān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 14). [teğāfül-i nigeḥī, -ī]

tehevür it-: Çok kızmak, hiddetlenmek.

Nezāketle varup bir būse de aldum yaḥağūndan /**Tehevür itme** söyle ḥasbeten-li'llāh ṭuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [tehevür itme, -me]

teḥī: I. Boş. II. Uzak.

Tehī dil mā-sivādan vāşıl-ı feyz-i me'ānīdür /Eser evfākda ḥālī vasaṭ bir ḥānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [teḥī]

teḥī mağz: Akılsız, bilgisiz.

Tehī mağzam Felāṭun zan ider ammā beni herkes /'Ümīd-i neş'e eyler nūş-ı cām-ı ser-nügūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 13). [teḥī mağzam, -am]

tek: 1. Gibi.

Benüm senden murādum yoğ iken hālüm dīger-gündur /Qanı ardum şıra bād-ı şabā **tek** yeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [tek]

Haṭṭdur ṭutan dili iki tellü қаpağ ile /Zen **tek** ricāl āyīne-i emles istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 4). [tek]

2. Bir tek.

Göñül muᶜāvedet-i ğurbeti revā görmez /O cān-pāresine cān **tek** armağān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 30). [tek]

tek ṭur-: I. Hareketsiz, sakin durmak. II. Uslu durmak.

Ol çifteli **tek ṭurmaz** ider ten tene āğāz /Der der depinür dır dır ider seg vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 9). [tek ṭurmaz, -maz]

tek ü tenhāca ḳal-: Bir başına kalmak.

Rāh-ı ıᶜᶙᶙa bu dil-i şeydāyı ᶙaldum yaluñuz / Künc-i ḫayretde **tek ü tenhāca ḳaldum** yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 2). [tek ü tenhāca ḳaldum, -dum]

teḳaddüm it-: Önce davranmak, başlamak.

Düm tek teke başla tek itse teḳaddüm /Düm-dārliḳ it tekyede ardınca etek vār (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 3). [teḳaddüm itse, -se]

tekellüm eyle-: Lakırdı etmek, konuşmak.

Tekellüm eylemege var mı nāzdan ruḫᶙat /Zebāne-i sitem anda zebān dehān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 11). [tekellüm eylemege, -mege]

tekerrümen: İyilik, cömertlik, lütufkārlik.

Tekerrümense de iğmāz-ı ıayna virme vücūd /Ya bir ümīde ya ḫāl-i zebūna ḫaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [tekerrümense, -se]

teklīf it-: Sunmak, vermek.

Ne deñlü taᶙ bağırlu olsa itmez nā-gehān teklīf /Müᶙezzinler menāre hīḫ bī-vaḳt eᶙān ḳıḫmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 3). [teklīf itmez, -mez]

teklîfsiz: Herhangi bir teklifte bulunulmadan yapılan.

Ġam-ı hicrânı sessizden gelür **teklîfsiz** ammā /O āfet ħod-be-ħod gelmez saña āvāz-ı pā umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 9). [teklîfsiz]

televvün: Bir halden başka bir hale geçme, renk değiştirme. Kararsız, döneke olma.

Reng-i rû virme **televvünlere** sen yek-reng ol /Ya'ni eyyāmuñı hem reng-i leyāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [televvünlere, -lere]

telġi-i hicrānu: Ayrılığın acılığı.

Telġi-i hicrānuña tākāt getürmezdi gönül /Fikr-i vaşluñ lezzet-i gül-ķand-ı sükker virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 3). [telġi-i hicrānuña, -ña]

telķin: Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama.

Dil-ħastelerüñ başı ucında tırur ol şūġ /Şüretde i'āde içi **telķindür** ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 16). [telķindür, -dür]

tel tele vir-: Aşığın can ipini kesip tel tel etmek.

Gīsü-yı siyehkāruñ üzüp rişte-i cānı /Sāz-ı nigeħi düzmek için **teltele virdi** (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 10). [teltele virdi, -di]

tem tem içinde geç-: Konu konu içinde geçmek. Birçok konuda bahsedilmek.

ġaţtuñ ruġuña yazdı yine temme kitābı /Geçdi şeref-i şems-i ġasen tem tem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 24). [tem tem içinde geçdi, -di]

temāşa eyle-: Seyretmek, görmek.

Taġammül şāġibin bāzıķegāh-ı ıztırāb itmez /**Temāşa eyle** tūfānzār-ı yemde fülk-i meşġūnı (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 8). [temāşa eyle]

temiz: Temizlik, paklık, arılık.

Temiz aşġabı zevķ-ı ġāl ile ġoş-ġaldür her vaķt /Çü ibnü'l-vaķt vaķf-ı intizār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [temiz]

temķin: ihtiyatlı ve tedbirli olma, ağırbaşlı ve düşünceli davranma, ağırbaşlılık.

ġāşık-lara **temķin** gerek rāh-ı vefāda /Temķini daġı şüret-i telvīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 7). [temķin]

‘Aşıklara temkîn gerek rāh-ı vefāda /**Temkîni** dahı şüret-i telvîndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 8). [temkîni, -i]

temyîz it-: Ayırmak, seçmek. (Özelliklerine göre sınıflandırmak bağlamında)

Ekme her bir tohumı **temyîz itmeden** keyfiyyetin /Mevsiminde nef‘-i ümmîd itdigün maşşüli ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 5). [temyîz itmeden, -meden]

ten: Beden, cisim, gövde, vücut.

Tenümde ‘aks-i çeşmün halka halka dāğlar açdı /Hayâl-i ebruvānuñ âb içinde tākıldur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 7). [tenümde, -ümde]

Beş on günlük misâfirdür **tenüñde** cânunuñ hoş tüt /Kafesde çarpınan murğ-ı dil-i nālānuñ hoş tüt (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 1). [tenüñde, -üñde]

Cānum da **tenüm** de saña hayrān saña kurbān /İtmezseñ o ağıyarı fedā hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 13). [tenüm, -üm]

‘Uryān **ten** olmalı beden-i rûh açıkdan /Başı kıçı açık gezinür cānfesistemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 15). [ten]

Her çend seng-dil ise de yumşar beni görüp /Nāzıklık ile gönlümü aldı **tenüñ** senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 10). [tenüñ, -üñ]

ten ü cān: Beden ve ruh (Varlığı oluşturan tüm unsurlar).

Cismümde benüm her ser-i mü bir nıgeh oldı /Hep göz göz olup bu **ten ü cānum** seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 4). [ten ü cānum, -um]

tenezzül it-: Alçalmak, düşmek, değer vermek.

İtmezken ebed būs-ı giribāna tenezzül /Baht-ı siyeh-pestimi gör peşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 3). [tenezzül itmezken, -mezken]

teni boş қо-: Vücudu boş koymak. Bedenden vazgeçmek.

‘Azm-i harem-i Ka‘be-i cān it **teni boş қо** /Tecrîd ise maşşad eger iħrāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 5). [teni boş қо]

ten-i dil-mürde: Gönlü ölmüş, duygusuz ten.

Zinde eyler o dü-leb mürde-i şad-sāleyide /**Ten-i dil-mürdede** cān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 10). [ten-i dil-mürdede, -de]

ten-i esb-i arūn: İleri gideceđine geri giden (inatçı) atın vücudunda.

Ben ol çāpük-süvār-ı ‘arşa-i ālām u ekdārūm /Ki bāl ü per olur peydā **ten-i esb-i arūnumda** (Kānî Divanı, Gazel 179, Mısra 12). [ten-i esb-i arūnumda, -umda]

ten-i kānî: Kaninin vücudu. (Aşık)

Derletdi **ten-i Kānîyi** ummā-yı firākuñ /Sevdüm seni cānā yine āteşlere düşdüm (Kānî Divanı, Gazel 125, Mısra 9). [ten-i kānîyi, -yi]

ten-i ‘uşşāk-ı sitem-keş: Eziyet çeken aşıkların teni, vücudu.

Ĥār u asdur **ten-i ‘uşşāk-ı sitem-keş** gūyā /Anı hep semt-i dil-ārāya begüm cū götürür (Kānî Divanı, Gazel 55, Mısra 9). [ten-i ‘uşşāk-ı sitem-keş]

tenşî: Neşelendirme, neşe verme.

Fütür o deñlü var Kānîde kim **tenşîte** meyl itsem /Ne dārū kārger ne benc ü ne afyon ne ab yā Rabb (Kānî Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [tenşîte, -e]

ter: Tazelik, canlılık, gençlik.

Yolum hep uşk-sāl-ı vahşete düşdi bu esnāda /Kurıdı kıanı cism-i zārumuñ hergiz **terüm** yokdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 32). [terüm, -üm]

teraccüh it-: Taraf tutmak, meyletmek.

Kānî girîve-gîr-i ‘adālet cihānda /Akrānına **teraccüh ider** bî-‘adîl olur (Kānî Divanı, Gazel 34, Mısra 10). [teraccüh ider, -er]

terāne: Çok yinelendiği, boş olduğu için usanç veren söz.

Gördüñ zamāne uymadı sen uy zamāneye /Aldan durūğa lāfa inan uy **terāneye** (Kānî Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [terāneye, -ye]

terbiye: İstenilen şekilde yetişmesini sağlamak için bir kimseye gerekli bilgi ve nitelikleri kazandırma, eğitme.

Tevfîk eger **terbiyeye** virmese revnāk /Perverde-i ta‘lîm Ĥudā hîç çekilmez (Kānî Divanı, Gazel 70, Mısra 11). [terbiyeye, -ye]

tercemān: Bir şeyi anlatmaya yardımcı olan vasıta veya kimse.

Nîgāh-ı nāza da kı‘il idük dirîğ itdi /Zebān-ı nāz yine yā bāri **tercemān** mı kıdı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 20). [tercemān]

tereccüh vir-: Meyil etmek. Taraf olmak.

Bahâne bulma taqdîre **tereccüh virme** tedbîre /Hele nâ-sâzluğlar şîve-i mercühdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 11). [tereccüh virme, -me]

terek: Eski evlerde ocağın iki yanındaki kalın duvarlar oyularak yapılan ve ufak tefek şeyler koymaya yarayan göz.

Çün Tâcîk-i şad-Türk-i vefâyı be-ser itdüm /Halhal yerin buldı şu bilmem ne **terekler** (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 8). [terekler, -ler]

terk ideyaz-: Terk etmeye yaklaşmak, neredeyse terk edecek hâle gelmek.

Cânâ seni ben miñnet ile **terk ideyazdum** /Bi'llâh ben ey tâze gül Türkîde yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 1). [terk ideyazdum, -dum]

ter-keş: Okluk, ok çantası.

Çeşmân u ebruvân u nigâh istemez güzel /İster mi hîç tîr ü kemân **ter-keş** iş eyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 8). [ter-keş]

terk-i diyâr: Yerinden, yurdundan ayrılma; sevgiliden uzak kalma.

Yârı ağıyâr ile görmekten vağanda Kâniyâ /Yum gözüñ **terk-i diyârı** ihtiyâr it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 12). [terk-i diyârı, -ı]

tertib eyle-: (Çeşitli unsurları bir araya getirerek) Bir bütün oluşturmak.

‘Unşur-ı her nâzı **tertib eyledi** dört üstüne /Ol dür-i yektâveşi beş beş toğırsın aneler (Kânî Divanı, Gazel 43, Mısra 3). [tertib eyledi, -di]

teşbîh eyle-: Benzetmek.

Degül Mecnûna **teşbîh eylemek** Kânîyi şâyeste /Hezârân Qays hayrân hâlet-i hayret-füzûnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 15). [teşbîh eylemek, -mek]

teşbîh it-: Benzetmek.

Teşbîh ider hezâr gülistâna ruğlaruñ /Şad-berg-i leb şüküftesi yüz gülsitân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 9). [teşbîh ider, -er]

İderdüm hâlin ol dâyı revişli âfetüñ teşbîh /Bu ‘anberdânda bir habbe deñlü ‘anberüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 7). [teşbîh iderdüm, -erdüm]

Şeb-ârâ olsa yek-çeşm olmasa hâtır-şinâs olsa /O mâh-ı nev-hağa **teşbîh iderdüm** mihr-i gerdünü (Kânî Divanı, Gazel 207, Mısra 10). [teşbîh iderdüm, -erdüm]

tesellî it-: Sıkıntısını, acısını hafifletmek, avutmak.

Çurbiyyet **ider** ‘âşıka İrās **tesellî** /Dil-ber olıcağ hâne-cüdâ hıç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 9).
[tesellî ider, -er]

te’sîr eyle-: Etki etmek, işlemek.

Derūnumda cūnūn ol rütbe **te’sîr eylemişdür** kim /Nümāyān nāle-i zencîr her müy birūnumda (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 3). [te’sîr eylemişdür, -mişdür]

Saňa hıç söz mi **te’sîr eyler** ey Kānî ki sen h’ābān /Misāl-i aħter-i tābında dikmiş āsumān gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 11). [te’sîr eyler, -r]

te’sîr-i keyf-i merhem-i vuşlat: Vuşlat merheminin sağlığının tesiri, etkisi.

Dile **te’sîr-i keyf-i merhem-i vuşlat** kadar siñmiş /Lebūñ bir kıymet-i cevherdür ol gencîneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 11). [te’sîr-i keyf-i merhem-i vuşlat]

teslîm eyle-: Verilmesi gereken yere vermek, teslim etmek.

S(i)rāfîl eylese ol karn-ı ervāhı baña teslîm /Vekāletle anı üç kerre üflersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 13). [teslîm eylese, -se]

tesliyet: Avutma, teselli verme.

Görür etbā’ınuñ maħzūn maħzūn gezdigin lâ-büd /Anı bir **tesliyetle** Bārî şād itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 4). [tesliyetle, -le]

tevāzu’: Alçak gönüllülük, alçalma.

Segān-ı kūçe-bend-i semtūñe itdüm müdarālar /**Tevāzu’larla** itdüm hayli ey-va’llāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 14). [tevāzu’larla, -larla]

tevbe: Tövbe, af dileme.

Kāniyā lübb-i me’ānî beni cānlıdurdı /**Tevbe** sevdā-zede-i naqş-ı nigār oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 14). [tevbe]

tevbeli: Tövbe etmiş olan, bir şeye karşı kendini yeminli kabul eden.

Kānî meye sen **tevbelin** şahidüz ammā /Zinhār anı sen şahid-i ibrāma tıyurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 9). [tevbelin, -sin]

tevekkül: Allah'tan gelene razı olmak. Kendine ait vazifeyi yaptıktan sonra neticelerini Allah'dan istemek. Kadere razı olmak. Hakka güvenmek.

Berī o rütbeyüz esbābdan ki ey Kānī /**Tevekkül** ile dahı ittiḥādımız yokdur (Kānī Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [tevekkül]

tev'em: İkiz, eş.

Dem-i vişāl dem-i vā-pesīne **tev'emdür** /Seḫerde gālib olur dirler ekseriyā ḥ'āb (Kānī Divanı, Gazel 5, Mısra 9). [tev'emdür, -dür]

tevfik: Allah'ın yardımı, Allah'ın, kulunun fiilini rızasına ve muhabbetine uygun kılması, kulunu irade ve rızasına uygun işler yapmaya muvaffak kılması.

Tevfik eger terbiyeye virmese revnāk /Perverde-i ta'īlīm Ḥudā hīç çekilmez (Kānī Divanı, Gazel 70, Mısra 11). [tevfik]

tevḥīd-i ḥakīkī: İnkār edilemeyecek birlik. (Tek hakikat)

Nefy ü isbāt ki **tevḥīd-i ḥakīkī** oldur /Eyer ol sırrı beyān bir var imiş bir yoğ imiş (Kānī Divanı, Gazel 88, Mısra 19). [tevḥīd-i ḥakīkī]

teyyār-ı ṭab': Yaratılış dalgası. (Meziyet)

Teyyār-ı ṭab'uña niçe öyküdi şā'irān /Kānī ṭabī'atuñ yem-i zāḥir degül midür (Kānī Divanı, Gazel 23, Mısra 11). [teyyār-ı ṭab'uña, -uña]

tezeyyün: Bezenmek, süslenmek, ziynetlenmek.

Dāğ-ı nev ü kühenle nedür bu **tezeyyünün** /Ey şerḫasında mār-ı munaḫḫaş mısın nesin (Kānī Divanı, Gazel 142, Mısra 3). [tezeyyünün, -ün]

tezyīn-i lafz: Kelimeleri süslemek. (Anlamsız boş ihtişam).

Tezyīn-i lafzı 'ayb diyenler neden dimiş /Ziyy-i nazīf ḫıl'at-ı fāḫir degül midür (Kānī Divanı, Gazel 23, Mısra 7). [tezyīn-i lafzı, -ı]

ṭbāḫ-ı seb'-i arz: Yeryüzünün yedinci katı.

Felek encüm zamān oldı yine rindānla iḫvān /**Ṭbāḫ-ı seb'-i arz** ümm-i veled eflāk ābā-sā (Kānī Divanı, Gazel 1, Mısra 10). [ṭbāḫ-ı seb'-i arz]

ṭıfl: Küçük çocuk.

Ṭıfl iken olan 'āzim-i 'uḫbā şu fenāda /İnsān gelecek ḫūri vü ḡilmān gidecekdür (Kānī Divanı, Gazel 58, Mısra 7). [ṭıfl]

ṭıfl-ı melek-ḥū: Melek huylu küçük, genç sevgili.

Cānı bir şīveyle ol **ṭıfl-ı melek-ḥū** istemiş /Dönmesün bārī sözinden baş degül cān üstüne (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 5). [ṭıfl-ı melek-ḥū]

ṭıfl-ı sebük-mağz: Akılsız çocuk. Cahil sevgili.

Virmek saña bir şey mi dimüşdüm dil ü cānı /Ol **ṭıfl-ı sebük-mağz** hemān vir diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [ṭıfl-ı sebük-mağz]

tīg-i dü-per-i ğam: Gammın, kederin iki kanatlı kılıcı.

Düşdi güzelüm pāyımıza ğam ğam içinde /Cevher gibi **tīg-i dü-per-i ğam** ğam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 2). [tīg-i dü-per-i ğam]

tīg-i nigāh: Bakışının kılıcı.

Ṭaḫmış miyānına o zerīn ḥaṅçerin gelür /**Tīg-i nigāhı** dilleri delmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 6). [tīg-i nigāhı, -ı]

tīg-i nigh: Bakış kılıcı.

Öpmek dilemişdüm yañağın mest iken ammā /Bilmem geçilür mi o yaña **tīg-i nighden** (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [tīg-i nighden, -den]

Tīg-i nighüñ ğamzelerüñ ile bir olmuş /Ḥaṅçer görünür cevhere-i şam şam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 19). [tīg-i nighüñ, -üñ]

ṭīn: Çamur.

Bu dil seni gözler seni yüzler seni özler /Hep cāy-gehi ḥāk-i reh ü **ṭīndür** ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 18). [ṭīndür, -dür]

ṭıpayı at-: Tıpayı atmak. Kapağını açmak.

Zinhār **atmasun ṭıpayı** ḥūm gibi oda /Sākī bir ihtimāmlıca birke şīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [ṭıpayı atmasun, -masun]

tīr: Ok.

Belüm büküldi o ebrūdan olmadum ber-kām /Kepāze eylemedük **tīr** mi kemān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 8). [tīr]

tîr ü kemân: Ok ve yay.

Çeşmân u ebruvân u nigâh istemez güzel /İster mi hîç **tîr ü kemân** ter-keş iş eyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 8). [tîr ü kemân]

tîr-i hevâyi te'sîr: Uçan ok tesiri.

Te'sîrde her gamze birer **tîr-i hevâyi** /Müjgânlar ammâ ser-i süzen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 7). [tîr-i hevâyi te'sîrde, -de]

tîr-i hevâyi: Hoş, latif ok.

Hadeng-i gamze-i kıttalı bir **tîr-i hevâydür** /Laţifeyle eger bir kez gögüs gersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 15). [tîr-i hevâydür, -dür]

tîr-i müje: I. Kirpik oku. II. Sevgilinin kirpiği veya bakışı.

Sen az mı şanursın o mezâruñ şühedâsın /Ol **tîr-i müje** Kânî cihânuñ çoqın urdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 12). [tîr-i müje]

Tîr-i müjesi sehm-i sa'âdetden atılmış /Kendiyse tecellîkede ammâ oqı nürdü (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 9). [tîr-i müjesi, -si]

tîz: Tez, çabuk.

Devr-i felek-i hüsni u cemâlün yine döndü /Mânend-i şihâb âb-ı ruhu **tîz** söyüdü (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 2). [tîz]

toğrıca: Hiçbir yöne sapmadan, dosdoğru, doğruca.

Vādî-i gam kākülüne **toğrıca** çıkmak /Mümkin mi girih-der-girih ü ham ham içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [toğrıca]

toğrı: Doğru, gerçek; hakikat.

Haqq sözi evvel-be-evvel söylemez medhın mezâk /Bulmadum bu bâbda **toğrı** deri birden bire (Kânî Divanı, Gazel 177, Mısra 6). [toğrı]

toğrıca bak-: İyi gözle bakmak. Hakkında iyi şeyler düşünmek.

Uğratma raqîbi ki saña **toğrıca bakmaz** /'Âkıl geçinür gerçi ki hod-bîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [toğrıca bakmaz, -maz]

toğur-: Doğurmak, dünyaya getirmek.

Zāhirle iş olmaz ki işüñ bāṭını vardur /**Toğursa** inanma ki o ‘innīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 28). [toğursa, -sa]

toḥm: Tohum.

Ekme her bir **toḥmı** temyīz itmeden keyfiyyetin /Mevsiminde nef-i ümmīd itdigün maḥşūli ek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 5). [toḥmı, -ı]

toḥm-ı duḥt-ı engūr: Şarabın tohumu.

Yetişdür ey nihāl-i tāk **toḥm-ı duḥt-ı engūrı** /Yere toḥm-ı kedūdan ser-fürūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 11). [toḥm-ı duḥt-ı engūrı, -ı]

toḥm-ı maḥabbet: I. Muhabbet tohumu. II. Sevgi.

Toḥm-ı maḥabbet ekdi o ḥāl-i siyeh dile /Bih ü büni ṭutarsa o yüzden ekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 11). [toḥm-ı maḥabbet]

Çāk-i zemīn-i sīneyi münbit maḥāl deyu /**Toḥm-ı maḥabbeti** dil-i şad-çāke ekdiler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 4). [toḥm-ı maḥabbeti, -ı]

toḥın-: Dokunmak, değmek, el sürmek, temas etmek.

Eyle teblīg şevk ile **toḥınma** şaḥın zülfüne /Mā ‘ale’l-meb‘ūs min-şavbi’l-hevā ille’l-belāg (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [toḥınma, -ma]

toḥl-: Dolmak, birikmek.

Murād itmezse Ḥaḥḥ bi’llāh iş olmaz añladuḥ bildük /Sebū-yı bāde-i āmāl **toḥmaz** añladuḥ bildük (Kânî Divanı, Gazel 110, Mısra 2). [toḥmaz, -maz]

Germī-i eşk-i taḥayyürdür beni leb-ḥuşk iden /**Toḥmasun** bu āteş-i terden ḳabaḡı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 4). [toḥmasun, -masun]

toḥlan-: Dolanmak, dolaşmak.

Göñüllerde nihānīce tüten büy-ı vefā-āsā /**Toḥlanur** gerçi ‘irfān iştiḥār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [toḥlanur, -ur]

toḥlaş-: 1. Dolaşmak, gezinmek, dolanmak.

Sāḳī gice meclisde mey-i nāba göz itdi /Bu şīveyi seyr eyledi peymāne **toḥlaşdı** (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 6). [toḥlaşdı, -dı]

Bu cezbe vü an hep saña mevhüb-ı Hudādur /An an dili şayd eyledi rindâne **tolaşdı** (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 10). [tolaşdı, -dı]

Kırup geçürür ğamze-i fettānı cihānı /Varup ser-i zülfi serine şāne **tolaşdı** (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [tolaşdı, -dı]

2. I.Dolaşmak. II. Saçın bir nesneye dolaşmasıyla birlikte güç çözüdür duruma gelmek.

Zülfi siyehüñ silsile-i cāna **tolaşdı** /Tarf-ı külehüñ gūşe-i ĩmāna **tolaşdı** (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 1). [tolaşdı, -dı]

3. Birbirine geçip karışmak, güç çözülecek duruma gelmek.

Ser-tā-be-ķadem mūy-be-mū oldu girifte /**Tolaşdı** gönül zülfine ammā ne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [tolaşdı, -dı]

Şemm itmege ğisūlarını bu gece Kānī /Dil başın uzatdı vü girībāna **tolaşdı** (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [tolaşdı, -dı]

İtdi kemer-i nāfe-i sūzānı keşüde /Ol tūde-i ‘anber-girihi cāna **tolaşdı** (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 8). [tolaşdı, -dı]

Ser-tā-be-ķadem mūy-be-mū oldu girifte /Tolaşdı gönül zülfine ammā ne **tolaşdı** (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [tolaşdı, -dı]

tolup boşal-: Dolup boşalmak. İyî kötü yaşamak, ömür geçirmek.

Kāniyā nīk ü bedüm bir kimse bilmez şad şükr /Niçe yüz biñ sāldur **toldum boşaldum** yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 16). [toldum boşaldum, -dum]

toldur-: Doldurmak, yayılıp kaplamak.

Sāķī ne dem ki sāğar-ı şaĥbāyı **toldurur** /Hūrşīd şān ki nūrī ile ayı taldurur (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 1). [taldurur, -ur]

Sāķī ne dem ki sāğar-ı şaĥbāyı taldurur /Hūrşīd şān ki nūrī ile ayı **taldurur** (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 2). [taldurur, -ur]

Bir kez tağıtmasun saçın ol Leylī-i cemāl /Mecnunları tağı taşı şaĥrāyı **taldurur** (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 4). [taldurur, -ur]

Bir müsliim-i müselleimüñ ‘ışķıyla āhımız /Tāv-ĥāne-i zemīn-i Buĥārāyı **taldurur** (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 6). [taldurur, -ur]

Kānī o ay çehrelü ĥurşīd behrelü /Niçün ğazābla ağzına ayı **taldurur** (Kânî Divanı, Gazel 40, Mısra 12). [taldurur, -ur]

Deşt ü kūhī niçe **taldurmaya** Mecnūnlar kim /Ĥüsni Leylī bu tecellīkdede kūh-der-kūh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 7). [taldurmaya, -maya]

tolu: İçi şarapla dolu kadeh; dolu.

Görüp misket **tolu** peymānede ‘aks-i zenaḥdānuñ /Baña aındurdi emrūdī ḳadeḥler sīb-i Sīnobı (Kānî Divanı, Gazel 195, Mısra 3). [tolu]

tomuz çalası: Domuz yavrusu.

Raḳīb-i rū-siyaha āḥ der-be-der ḳalası /Gelür o şūfi ḥaḳuñdan senüñ **tomuz çalası** (Kānî Divanı, Gazel 215, Mısra 2). [tomuz çalası]

töhmet-i düzd-i nigāḥ: Bakış hırsızlığının suçu. Aşğın sevgiliye izinsiz ve kaçamak bakışlarının suçu.

Töhmet-i düzd-i nigāḥı sevdigüm ma‘zūr tüt /Bu mesel meşhürdur hergiz göze olmaz yasağ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 11). [töhmet-i düzd-i nigāḥı, -ı]

ṭübā: Bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç.

Açıl semt-i gülistāna yine ey gülşen-i ḥūbı /Şalın biñ nāz ile nā-çār **Ṭübā** lek disün ṭübı (Kānî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [ṭübā]

ṭübı: Pekiyi, aferin, ne mutlu.

Açıl semt-i gülistāna yine ey gülşen-i ḥūbı /Şalın biñ nāz ile nā-çār **Ṭübā** lek disün **ṭübı** (Kānî Divanı, Gazel 195, Mısra 2). [ṭübı]

tüde-i ‘anber-girih: Siyah saç düğümünün yığılı. Sevgilinin saç örgüsü.

İtdi kemer-i nāfe-i sūzāni keşüde /Ol **tüde-i ‘anber-girih** cāna ṭolaşdı (Kānî Divanı, Gazel 210, Mısra 8). [tüde-i ‘anber-girih, -i]

ṭūfānzār-ı eşk: Gözyaşının tufan yeri.

Dīde **ṭūfānzār-ı eşk** içre iki girdābdur /Çār-mevc-i giryedür ya bār ise serper çıkar (Kānî Divanı, Gazel 41, Mısra 5). [ṭūfānzār-ı eşk]

ṭūfān-zār-ı yem: Denizin tufan yeri.

Taḥammül şāhibin bāzīçegāḥ-ı ıztırāb itmez /Temāşa eyle **ṭūfānzār-ı yemde** fülk-i meşḥūni (Kānî Divanı, Gazel 207, Mısra 8). [ṭūfānzār-ı yemde, -de]

tuḥfe-i gül-büse: Öpüşü gül gibi güzel ve tatlı olan hediyesi. (öpücük anlamında).

Ḥ'ābgāh-ı nāzda mış mış uyur ol nāzenīn /**Tuḥfe-i gül-büseye** sen kâni' olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 16). [tuḥfe-i gül-büseye, -ye]

ṭül-i emel: Hırs, tamah, tükenmez arzu.

Dime hergiz bu uzun bu kışa ta'dîl-i erkân it /Ki ne **ṭül-i emel** ne himmet-i kütâhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 8). [ṭül-i emel]

ṭulū'undan zâhir: Doğuşundan belli, açık.

O ḥālūñ zîr-i gîsûdan zuhûrı vaşlı müş'irdür /Sa'âdet aḥterinüñ yümnü zâhirdür ṭulū'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 6). [ṭulū'undan zâhirdür, -dür]

ṭur-: Durmak, beklemek.

Dil-ḥastelerüñ başı ucında **ṭurur** ol şūḥ /Şüretde i'âde içi telkîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 15). [ṭurur, -ur]

Sâkî ele al sāgar-ı gül-günü ne **ṭurduñ** /Ya vir baña kan olacağı ya ki dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 9). [ṭurduñ, -duñ]

Ġam dilde **ṭururken** yine hicrâna şataşduk /Çarḥ-ı felek itdi kederi zam zam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 25). [ṭururken, -urken]

Ṭururken 'aks-i rüy-yı yâr mir'ât-ı derünümde /Açılmaz mı gül-i ümmîd dâğ-ı lâle-günümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 1). [ṭururken, -urken]

O kıdd ü kâmet ile sen cemâlūñ 'arz kıldukça /Göñül Mañşür-âsâ **ṭurma** ber-bâlâ-yı dâr ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 14). [ṭurma, -ma]

ṭurfâ ad it-: Alışılmadık, tuhaf yeni ad yapmak. Değişik bir sıfat ile anılmak.

Kefîl-i zinde-i ḥâzır vaşî-i mürde-i gâ'ib /Didirdüp kendüye bir **ṭurfâ ad itmez** hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 8). [ṭurfâ ad itmez, -mez]

ṭurmadan: Durmadan, sürekli olarak.

Esrârumı **ṭurmadan** ider cümle tırâş ol /Sırr şaklanamaz hiç 'aceb bir yere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 7). [ṭurmadan]

ṭut-: 1. Kaplamak, sarmak.

Ṭutar bâlâyı gerdünda kamer bir mu'teber keşkûl /Degül çesbân egerçi bu kalenderlikle zer keşkûl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 1). [ṭutar, -ar]

2. Tutmak, bir nesneyi elle kavramak.

Muḳābil düşdi mâh yek-şebe ḥurŝide maŝriḳda /**Ṭutar** bir pîr-i nûrânîye şan bir sîm-ber keşkûl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 8). [ṭutar, -ar]

Gelürdüñ Kânîye her-bâr yıldızlar barışmışdı /**Ṭutup** öpsem de küsmez ba^c d-ez-în derdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 22). [ṭutup, -up]

ṭutul: I. Tutulmak, yakalanmak. II. Âşık olmak, tuzaĝa düşmek.

Ṭutuldum bir perî-rûya deyu lâfuñ degül mesmû^c /şikâr oldum şanursın kendüñ ammâ şâ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 7). [ṭutuldum, -dum]

ṭutuŝ: I. Yanmak, ateş almak. II. Aşk ateşiyle yanıp tutuşmak.

Bu mürĝ-i dil bu gülistânda âşiyân mı ḳodı /**Ṭutuŝmaduḳ** ĝam-ı 'ıŝıyyla gülistân mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 2). [ṭutuŝmaduḳ, -maduḳ]

ṭuy- Duymak, hissetmek, anlamak.

Geçerken zîr-i kâŝâneñden itdüm âh **ṭuyduñ** mı /Efendüm ḳorḳaram uyḳuda idüñ âh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [ṭuyduñ, -duñ]

Geçerken zîr-i kâŝâneñden itdüm âh **ṭuyduñ** mı /Efendüm ḳorḳaram uyḳuda idüñ âh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [ṭuyduñ, -duñ]

Bu şeb tâ vardum bülbül gibi semte fiĝân itdüm /Seni uyardum itdüm nâle-i nâ-ĝâh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [ṭuyduñ, -duñ]

Nezâketle varup bir büse de aldum yañaguñdan /Tehevür itme söyle ḥasbeten-li'llâh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 6). [ṭuyduñ, -duñ]

Ben olmuşdum ḥarâb-ender-ḥarâb neş'e-i ŝevḳuñ /Sen olmaduñ mı ḥ'âb-ı nâzdan âĝâh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 8). [ṭuyduñ, -duñ]

Giderken bādveŝ döndüm girifte-pây-ı bî-tâba /Bulınmaz oldu ḥayretten sürâĝ-ı râh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 10). [ṭuyduñ, -duñ]

Raḳîbe râst geldüm zîr-i kâŝâneñde gör baḥtı /Selâm virdüm yarım aĝızla bi'l-ıḳrâh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 12). [ṭuyduñ, -duñ]

Segân-ı kûçe-bend-i semtüñe itdüm müdarâlar /Tevâzu'larla itdüm ḥayli ey-va'llâh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 14). [ṭuyduñ, -duñ]

Zeneḥdânuñ ḥayâliyle dönüşde bir ser-i çâha /İlişdi pâyum oldum Yûsuf-ender-câh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 16). [ṭuyduñ, -duñ]

Senüñ seng-i ser-i kûyuñla dögdüm sîne-i çâküm /Girîbân itdi dâmâna meded eyvâh **ṭuyduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 18). [ṭuyduñ, -duñ]

Yüzüm sürdüm gehī ḥāk-i siyāha ki göge tıtdum /Gögerdi müştlerden sīne-i cāngāh **tuɣduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 20). [tuɣduñ, -duñ]

Dögündüm taşlarla pīş-i kaşr-ı āb-gūnuñda /Görüp güldi raķīb-i bī-şerem қаhқаh **tuɣduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 22). [tuɣduñ, -duñ]

Ṭavāf-ı Ka‘be-i kūyuñ müyesser kıldı Kānīye /Hele ölmezden evvel Ḥazret-i Allāh **tuɣduñ** mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 24). [tuɣduñ, -duñ]

tuɣur-: 1. Duyurmak, haberdar etmek.

Peyām-ı vuşlatı ‘uşşāka pek irken **tuɣurmuşlar** /Gürisne-çeşm ümīdi kulağından tuɣurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [tuɣurmuşlar, -muşlar]

Peyām-ı vuşlatı ‘uşşāka pek irken tuɣurmuşlar /Gürisne-çeşm ümīdi kulağından **tuɣurmuşlar** (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [tuɣurmuşlar, -muşlar]

2. Hissettirmek, çaktırmak.

Nūş-ı mey-i gül-gūnı leb-i cāma **tuɣurma** /Būs-ı leb-i yār it fem-i gül-fāma tuɣurma (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 1). [tuɣurma, -ma]

Nūş-ı mey-i gül-gūnı leb-i cāma tuɣurma /Būs-ı leb-i yār it fem-i gül-fāma **tuɣurma** (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 2). [tuɣurma, -ma]

Kānī meye sen tevbelsin şāhidüz ammā /Zinhār anı sen şāhid-i ibrāma **tuɣurma** (Kânî Divanı, Gazel 181, Mısra 10). [tuɣurma, -ma]

tuzaķ: Birini veya bir topluluğu güç duruma düşürmek için kurulan düzen.

O şāh-bāza **tuzaķdur** bu ḥalka-i tevḥīd /Nedür bu ḥod-menişānda olan yalan tolan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 17). [tuzaķdur, -dur]

türk-beççe: Tür çocuğu. (sevgili)

O **Türk-beççeye** söz mi geçer nezāket ile /Bir iki lafz-ı fuzūlāna kıaldı ğayrı kıalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 13). [türk-beççeye, -ye]

türkī: Türkçe.

Cānā seni ben miḥnet ile terk ideyazdum /Bi’llāh ben ey tāze gül **Türkīde** yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [türkīde, -de]

Dil Türkide baş Türkide cān be-kef oldum /Ben nāme-i ḥāsret yazısın **Türkīde** yazdum (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [türkīde, -de]

tüten: Koku yayan.

Göñüllerde nihânîce **tüten** bûy-ı vefâ-âsâ /Tolanur gerçi ‘irfân iştihâr olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 7). [tüten]

tüvân-ger: Güçlü, iktidar sahibi olanlar.

Ne **tüvân-ger** ne kerem-ver ne zevi’l-câh yapar /Ne hıdîv ü ne müşîr ü ne şehin-şâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [tüvân-ger]

‘ubüdiyyet: Bendelik, kulluk, kölelik.

‘Ubüdiyyet maķâmında ta‘ayyün kesb idelden ben /Baña kul olmaduķ bir bende mi âzâde mi ķaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 7). [‘ubüdiyyet]

uğra-: ...ile karşılaşmak, ...ya maruz kalmak.

Baķma diķkatle ğazab vaķtı amân çehresine /**Uğraruz** ğamzesinüñ nâvek-i nâ-kehresine (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 2). [uğraruz, -ruz]

uğraş-: Mücadele etmek.

Bir kerre senüñ ‘ışķuñ ile **uğraşa** ‘âdem /Ğayrı kedere var mı nażar virdi söğüñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 7). [uğraşa, -a]

uğrat-: Getirmek, karşılaşmak.

Uğratma raķibi ki saña toĝrica baķmaz /‘Āķil gečinür gerçi ki ğod-bîñdür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 3). [uğratma, -ma]

uğurına: Yoluna.

Ayaĝın öpdürmege ķâ’il mi olurdu meĝer /Bî-ser ü sâmânlar **uğurına** ser virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 12). [uğurına]

‘uķde-i ĝisü: Saçlarının düĝümü.

O ğalka ğalka zülf-i müşĝ-bü ol **‘uķde-i ĝisü** /Ķurulmuş Kâni-i nâ-çarı şayda fâķlardur hep (Kânî Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [‘uķde-i ĝisü]

‘ulviyât: Yükseklikler, yücelikler, ulvi şeyler.

Kişi süfliyyet ile **‘ulviyâta** intisâb itmez /Bu bālâ-ğadd güzeller cezbe-i sırr-ı ‘alî ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 5). [‘ulviyâta, -a]

um-: İçinde istediği ve beklediği şeyin gerçekleşeceğine dair bir duygu taşıyarak o şeyin olmasını beklemek, ümitle beklemek, ümit etmek.

Gül-i deh-rûze-i gülzârdan bûy-ı vefâ **umma** /Bu şâğardan şağın sen neşve-i neşv ü nemâ umma (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 2). [umma, -ma]

Gül-i deh-rûze-i gülzârdan bûy-ı vefâ umma /Bu şâğardan şağın sen neşve-i neşv ü nemâ **umma** (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 1). [umma, -ma]

Bu bahr-ı pür-ğatırda şurta-i tevfiğden gayrı /Seni sâhil-res-i ümmîd ider bād-ı hevâ **umma** (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 4). [umma, -ma]

Bu fikre ħâtıra gelmezden evvel el-vedâ‘ eyle /Hezârân ‘ıyd gelse bî-vefâdan merħabâ **umma** (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 6). [umma, -ma]

Ĥabâb-ı bâde ehl-i bî-nişe bir çeşm-i ‘ibretdür /Fenâ-bünyâd olan şûĥ-ı hevâyîden beğâ **umma** (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 8). [umma, -ma]

Ğam-ı hicrânı sessizden gelür teklîfsiz ammâ /O âfet ĥod-be-ğod gelmez saña âvâz-ı pâ **umma** (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 10). [umma, -ma]

Bu devr-i bî-vefâda derdüñe dermân olur yokdur /Dem-i Hızr u Mesîĥadan dağı Kânî şifâ **umma** (Kânî Divanı, Gazel 166, Mısra 14). [umma, -ma]

Umdurma koğutma ser-i ġisûñi efendüm /Gösterme baña perçemüñi tarf-ı külehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 7). [umdurma, -durma]

Bârgâh-ı ġayrıdan **umma** ĥuşûl-i mağlabı /Âdeme her ne virürse şâh-ı istiğnâ virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 7). [umma, -ma]

Dünyâ yıkılır ummaz idüm büseye ruĥşat /Bir büse didüm luğ ile gel gel diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 13). [ummaz, -maz]

umûr-ı i‘tibârî: Farazi işler.

Fâ‘ide yokdur **umûr-ı i‘tibârîde** dime /Şatdırur zîrâ duĥâmı boğçe vü dizi göbek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 15). [umûr-ı i‘tibârîde, -de]

unut-: I. Aklında kalmamak. II. Hatırlamamak.

Bir ġün ki apansız seni da‘vet idecekler /Añ ol ġünü ol da‘vet-i nâ-ğâhı **unutma** (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 12). [unutma, -ma]

Sen hemān hāzır ol Allāh **unutmaz** kulumı /Sen uyurken işi birden bire nā-gāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 21). [unutmaz, -maz]

Unutma ‘āşık-ı üftādeñi efendiciğüm /Efendüm eski kuluñdur bu bende-i nālan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 3). [unutma, -ma]

Bā-Ḥaqq-ı nebī Ḥazret-i Allāhı **unutma** /Kulsın kul iseñ kulluğ idüp şāhı unutma (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 1). [unutma, -ma]

Bā-Ḥaqq-ı nebī Ḥazret-i Allāhı unutma /Kulsın kul iseñ kulluğ idüp şāhı **unutma** (Kânî Divanı, Gazel 165, Mısra 2). [unutma, -ma]

Eser-i rīze-i elmāsı **unutturdu** baña /Ciger-i sūhtede yer ideli çeng-i vedā’ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 9). [unutturdu, -durdı]

Ey bād-ı şubḥ ‘āşıkı hīç yād ider misin /Bī-gānevār yā **unudup** yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [unudup, -up]

unutul-: Unutulmak; akıldan çıkmak. Yok olmak.

Zamānede **unudulmuş** adın bilür daḥı yok /Şudūr-ı luṭf u mürüvvet cünūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [unudulmuş, -miş]

‘unvān-ı bāṭın: Görülmeyenin, gizli olanın adı.

Ḥaḳīkat-ı zāhir her ḥuşk ü ter **‘unvān-ı bāṭındur** /Derūnuñ inkişāfı sīne-i meşrūhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 5). [‘unvān-ı bāṭındur, -dur]

ur-: Vurmak, yaralamak.

Sen az mı şanursın o mezāruñ şühedāsın /Ol tīr-i müje Kānī cihānuñ çoḳın **urdu** (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 12). [urdu, -dı]

‘uryān: Üzerinde herhangi bir maddi varlık olmayan, çıplak.

‘Uryān ten olmalı beden-i rūḥ açıḳdan /Başı kıçı açıḳ gezinür cānfesistemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 15). [‘uryān]

uşlu ḥaber: Doğru, anlamlı, işe yarayan haber, bilgi.

Sözün ṭoğrısı Kānī bendedür benden su’āl eyle /İşitmiş var ise **uşlu ḥaber** dīvānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [uşlu ḥaber]

uṣūl: Bir ilimde bir sonuca erişmek için belli bir plana göre tâkip edilen yol, metot.

İş **uṣūlin** buldı hîç edvâra hâcet kalmadı /Devr-i ebvâb itmege eṭvâra hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 1). [uṣūlin, -in]

‘uṣṣāk: Âşıklar.

‘Uṣṣāk küh-ı Kâfda olsa çeker gamuñ /Ammâ döner arada çekilmez kıyâs ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 7). [‘uṣṣāk]

Peyâm-ı vuşlatı **‘uṣṣâka** pek irken tıyurmuşlar /Gürisne-çeşm ümîdi kulağından tıyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 1). [‘uṣṣâka, -a]

Şoruñ **‘uṣṣâkına** âyâ birisi içinden /Tayanur mı hele bu derde bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 5). [‘uṣṣâkına, -ına]

Hayli **‘uṣṣāk** koğu aldı senüñ zülfünden /Koğdılar gayri o koğmuşları bu bû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 21). [‘uṣṣāk]

Şorma **‘uṣṣâka** sizi kim götürür ol yâra /Ben işâret iderem aña beni şu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 15). [‘uṣṣâka, -a]

Cevr ü cefâsı ‘âşık-ı zâruñ belin büker /**‘Uṣṣâkı** kendüsine eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 4). [‘uṣṣâkı, -ı]

‘Uṣṣâka bir kırım kodı ki kân efendimüz /Her bir nigehte eyledi bir kân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 1). [‘uṣṣâka, -a]

Niçe dil-mürde olmaz şüret-i ten-zinde de insân /Küser **‘uṣṣâkına** o âfet-i cân bir zamân gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 6). [‘uṣṣâkına, -ına]

Tâ ‘arşa-i haşre varıcağ râh-ı gamuñda /**‘Uṣṣāk** senüñ h’ân-ı gamuña çoğunurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 6). [‘uṣṣāk]

Bir görünmezce belâ idi ezel **‘uṣṣâka** /Şimdi Hağğ şaklaya kend’özini izhâr itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 3). [‘uṣṣâka, -a]

Ürkündi bırağdı yine ol âhû-yı vahşî /**‘Uṣṣāk** arasında görüñ rem rem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 14). [‘uṣṣāk]

‘uṣṣāk: I. Âşıkların feryadı. II. Uṣṣak makamı.

‘İşkuñ dili **‘uṣṣâkı** Huseynîye çıkardı /Taḥsîn ide gör hüsünüñi ihsân saña kaldı (Kânî Divanı, Gazel 192, Mısra 3). [‘uṣṣâkı, -ı]

‘uṣṣāk-ı perîşân üstüne: Perişan âşıkların üzerine.

Fikr-i gîsû-yı siyâha düşmesün bî-çâregân /Ol belâyı atma **‘uṣṣāk-ı perîşân üstüne** (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 10). [‘uṣṣāk-ı perîşân üstüne]

‘uṣṣāk-ı zār için: Ağlayan âşıklara mahsus.

Yer kılmamış nezâreye **‘uṣṣāk-ı zār için** /Almış rakıbler yine pîrâmenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 3). [‘uṣṣāk-ı zār için]

‘uṣṣāk-ı zār: İnleyen âşıklar.

La‘l-i mekîdesin büzerék söyliyor yine / **‘Uṣṣāk-ı zāra** var ise kaçdı mekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [‘uṣṣāk-ı zāra, -a]

‘uṣṣākınıñ başlarını kes-: Âşıkların başını kesmek. (canını almak).

Yuvalanmak ser-i ‘uṣṣāka bir bâzîçedür Kânî /Keser ‘uṣṣākınıñ başların ol hūnî yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [‘uṣṣākınıñ başların keser, -er]

‘uṣṣākıñ muntazırı: Âşıkların beklediği şey.

Ya cefâdur ya vefâ muntazırı ‘uṣṣākıñ /Senden ey şūh-ı cihân bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 7). [‘uṣṣākıñ muntazırı]

uy-: Aynı şekilde hareket etmek. (Ayak uydurmak)

Hîç bir sâz **uymadı** âheng-i sâz-ı şevkime /Sâz-ı pür-âheng-i istiğnâyı çaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 9). [uymadı, -madı]

Gördüñ zamâne uymadı sen **uy** zamâneye /Aldan durüğa lâfa inan uy terâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [uy]

Gördüñ zamâne uymadı sen uy zamâneye /Aldan durüğa lâfa inan **uy** terâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 2). [uy]

Gördüñ zamâne **uymadı** sen uy zamâneye /Aldan durüğa lâfa inan uy terâneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [uymadı, -madı]

uyan-: 1. Gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakîkati görmek, gözü açılmak.

Uyan yatduğca sen bār-ı günâh eyler seni kınbür /Ne deñlü yol alur fikr eyle bir kerre ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [uyan]

2. Uyku durumundan çıkmak.

Uyğudan **uyandum** ki ezânlar okınurdı /Her nağme birer oğ gibi cāna tokınurdı (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 1). [uyandum, -dum]

uyanuk: 1. Manevi hakikatin farkına varmış kimse.

Uyanuklar uyurlardan selâmetdür seferlerde /Çü rāh-ı ‘ışka düşdüñ gel dil-i āgāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [uyanuklar, -lar]

2. Uyku durumunda olmayan, uyumayan, gâfil olmayan, müteyakkız.

Uyanuk şandum ol şūhı uyurken h̄‘āb-ı nāz içre /Kulak tutdum degül āgāh gūyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [uyanuk, -a]

uyar-: I. Uyandırmak. II. İkaz etmek.

Bu şeb tā vardum bülbül gibi semte fiğān itdüm /Seni **uyardum** itdüm nāle-i nā-gāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 4). [uyardum, -dum]

uydur-: Uymasını sağlamak, uygun düşürmek, ayarlayıp denk getirmek.

Bu sâde dü-yekden ne çıkar çifteñi **uydur** /Her bir sese uy çifteye çifte teke tek var (Kânî Divanı, Gazel 63, Mısra 1). [uydur]

uyku: Uyku.

Uy kudān uyandum ki ezānlar oqınurdu /Her nağme birer oq gibi cāna tōqınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 1). [uy kudān, -dan]

Geçerken zīr-i kāşāneñden itdüm āh tıyduñ mı /Efendüm kōrkaram **uykuda** idüñ āh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 2). [uykuda, -da]

uykuyu gözle-: Uyumayı beklemek. Uyumak istemek. (Gafil olmak)

Ṭavul çalsañ uyanmaz gāfil ancak **uykusın gözler** Anı bilmez ki kân ağlayacaqdır yarın ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 1). [uykusın gözler, -r]

uyu-: 1. Uyku halinde olmak.

Uyanuk şandum ol şūhı uyurken h̄‘āb-ı nāz içre /Kulak tutdum degül āgāh gūyā ki **uyurmuşlar** (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 6). [uyurmuşlar, -rmuşlar]

2. Gerçeklerin ve çevresinde olanların farkında olmamak, gaflet içinde olup bitenden habersiz bulunmak.

Ne bu teğāfül-i nā-gāh u nevme-i gāflet /**Uyur** mı bister-i gāfletde hīç ‘āşık olan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 20). [uyur, -r]

Sen hemān hāzır ol Allāh unutmaz kılını /Sen **uyurken** işi birden bire nā-gāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 22). [uyurken, -rken]

Uyanıklar **uyurlardan** selâmetdür seferlerde /Çü rāh-ı ‘ışka düşdüñ gel dil-i āgāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 5). [uyurlardan, -lardan]

uyurken: Uykuda olduğu sırada.

Uyanık şandum ol şūhı **uyurken** h̄‘āb-ı nāz içre /Kulağ tutdum degül āgāh gūyā ki uyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 5). [uyurken]

uza-: Çok zaman tutmak, uzun sürmek.

Uzayup nāzişi günden güne mānend-i berāt /Defter-i mehr-i vefāyı dürenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 5). [uzayup, -yup]

uzadukca uza-: Bitmek bilmemek, geçen zaman çok uzun gelmek.

Uzadukca uzar efkār-ı u‘cūbe kıyāmetdür /Uzun gice olunca şubḥ o kıdd-i ‘ar‘arum aısam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 11). [uzadukca uzar, -r]

ü: Ve bağlacı.

Da‘vā-yı dīn **ü** aşl u fūrū‘atı bilmeyen /Deyne kefil **ü** da‘vī-i ğayra vekil olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 5). [ü,]

Fütür o deñlü var Kānīde kim tenşīte meyl itsem /Ne dārū kārger ne benc **ü** ne afyon ne ḥab yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [ü]

Gāh germ **ü** gāh serd oldığı bulmuşdur şuyū‘ /Kıydlardan şu siyeh-baht āh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 3). [ü]

Medīḥ-i lü‘lü-i dendān **u** la‘l-i nābuñda /Bu Kānī şarf idecek mā-ḥaşal mı kân mı kıodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 31). [u]

Ne tüvān-ger ne kerem-ver ne zevi‘l-cāh yapar /Ne ḥıdīv **ü** ne müşīr **ü** ne şehin-şāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [ü]

Ne tüvān-ger ne kerem-ver ne zevi‘l-cāh yapar /Ne ḥıdīv **ü** ne müşīr **ü** ne şehin-şāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [ü]

Bu dil seni gözler seni yüzler seni özler /Hep cāy-gehi ḥāk-i reh **ü** tındır ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 18). [ü]

üç: Sayı sıfatı, üç.

S(i)rāfil eylese ol kıarn-ı ervāhı baña teslīm /Vekāletle anı **üç** kerre üflersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [üç]

üdebâ: Edibler.

Her şîvede hâmmüş gerek ‘arîf-i bi’llah /Zîrâ **üdebâ** lağz-ı suhenden hâzer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [üdebâ]

üfle-: Üflemek, nefes vermek.

S(i)râfil eylese ol çarn-ı ervâhı baña teslîm /Vekâletle anı üç kerre **üflersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [üflersem, -rsem]

ülfet: Yakınlık, ünsiyet, kaynaşma.

Kâniyâ yârân ile **ülfetden** eyle ihtirâz /Muntazır olma selâma ol dağı minnetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [ülfetden, -den]

ülfet it-: Yakınlaşmak, alışmak, kaynaşmak; dostluk kurmak.

Göñül peykân-ı ğamla **ülfet itdi** kaldı göñlümde /Der-âhirkâr o da itdi güzâr ol gitdi ben çaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 11). [ülfet itdi, -di]

ümîd: Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut.

Tekerrümense de iğmâz-ı ‘ayna virme vücūd /Ya bir **ümîde** ya hâl-i zebûna haml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [ümîde, -e]

Peyâm-ı vuşlatı ‘uşşâka pek irken çuyurmuşlar /Gürisne-çeşm **ümîdi** kulağından çuyurmuşlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 2). [ümîdi, -i]

Dime ihmâl ider **ümmîd** ki imhâl eyler /Bir gün olur işi ber-şüret-i dil-ğ’âh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 11). [ümmîd]

ümîd-i neş’e: Mutlu olma arzusu.

Tehî mağzam Felâṭun çan ider ammâ beni herkes /**Ümîd-i neş’e** eyler nüş-ı câm-ı ser-nügünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 14). [ümîd-i neş’e]

ümîd-i vaşl: Kavuşma ümidi.

Sürâğ-ı fikri güm-geşte ider nâ-gâh ey Kânî /**Ümîd-i vaşl** ile taḥmînlerüm hâletlerüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 14). [ümîd-i vaşl]

ümmet: Kavim, topluluk.

Ṭarafdârî-i evlâd-ı Nebî itdükce **ümmetler** /Muḥâlifler aña bir itmedük isnâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 3). [ümmetler, -ler]

ümmet-i ııık: Aıka inananlar.

Dāğı kanar ya yāresi sıızlar ya āh ider /Bi'l-ıztırār **ümmet-i ıııkuñ** günāh ider (Kānî Divanı, Gazel 42, Mısra 2). [ümmet-i ıııkuñ, -uñ]

ümmîd it-: Ümit etmek.

Göñülden ider her kiıi ümmîd viıālũñ /Sevdüm seveli ĥazretũni dillere düıdüñ (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [ümmîd ider, -er]

ümmîd odur ki: Ümit edilir ki.

ıad laıtdur ciger niıe biñ pāredür göñül /**Ümmîd odur ki** yār aña bir ekidedür (Kānî Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [ümmîd odur ki]

ümmîdümi kes-: Artık ummaz olmak, olacağını beklememek, kavuşamayacağını anlamak.

Ümmîdümi kesdüm hele ĥalkuñ kapusından /Allāh kapusı gibi bir aıık dere düıdüñ (Kānî Divanı, Gazel 118, Mısra 13). [ümmîdümi kesdüm, -düm]

ürkün-: Alay etmek.

Ürküñdi bıraıdı yine ol āhũ-yı vaııı /Uıııāk arasında görüñ rem rem iıinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 13). [ürküñdi, -di]

ürküt-: Korkutup kaıırmak.

Ürküñdi dilüm vaıııet-i endiıe-i hecri /Düıde daıı bu rũıı-ı revānum seni gözler (Kānî Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [ürküñdi, -di]

üsküdar serviligi fikri: Çamlıca'daki koruların, seyir yerlerinin hayali.

Sen daıı Çamlıca seyrinde şanursuñ kendin /**Üsküdar serviligi fikrini** derkār iderek (Kānî Divanı, Gazel 109, Mısra 4). [üsküdar serviligi fikrini, -ni]

üsküf-i zerrîn: Sarı, altın yaldızlı başlık

ıadd-i yāre **üsküf-i zerrîñidür** kuş konduran /Fāıte konmuş gibi seyr ü ĥırāmāñ üstüne (Kānî Divanı, Gazel 157, Mısra 7). [üsküf-i zerrîñidür, -idür]

üst: 1. Bir şeyin yukarıya, göğe doğru bakan yüzü, yüzeyi.

ıāller pervāne-i şem^c-i cemālũñdür senũñ /Şem^c-i bezmũñ **üstüne** pervāne olmuş olmamıı (Kānî Divanı, Gazel 89, Mısra 4). [üstüne, -üne]

2. Üzeri, olaylara maruz kalan varlığın kendisi, vücut, beden.

Hayretle hemân **üstüme** dil-ber düşeyazdı /Ben hergiz inanmadum o dahı düşeyazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 1). [üstüme, -üme]

üstād: Öğretici, öğretmen.

Ele desti alup saqqālīga rağbet idelden ben /Gelüp el öpmedük şākird mi **üstād** mı kıaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 10). [üstād]

üstüme at sürer ol-: Üzerine at sürer olmak. Düşman olmak.

Üstüme at sürer oldı o sipāhī-zāde /Şeh-levendüm bunı tā ‘arşa-i maḥşer mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 5). [üstüme at sürer oldı, -dı]

üstünden aş-: (Kanın hançer ve kılıcın) Üzerinden aşması. Hançer ve kılıcın kan içinde kalması.

Almış yine ortaya dili ğamze vü müjgān /Hançer kılıç **üstünden aşar** dem dem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 12). [üstünden aşar, -ar]

üstüne düş-: Sevgilinin kaşlarına meftun olmak.

Üstüne düşmemenüñ var mı meger imkānı /Beni āğışte be-hün eyleyen ol hançerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [üstüne düşmemenüñ, -memenüñ]

üstüvār: Sağlam, kuvvetli, dayanıklı.

Yıkar bir ḥamlede zīr-i temelden dil-berān elbet /Binā-yı şabr-ı ‘āşık **üstüvār** olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [üstüvār]

üz-: Koparmak, kırmak, kesmek.

Gīsū-yı siyehkārūñ **üzüp** rişte-i cāmı /Sāz-ı nigeḥi düzmek için teltele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 9). [üzüp, -üp]

üzre: 1. Üzerinde.

O gül-ruḥ esb-i nāz **üzre** piyāde ben niyāz-āmiz /Şeh-i saṭranca döndi ḳur’a-i nerdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 19). [üzre]

2. Gereğince.

Ben imhāl **üzre** saña gönlümi virmekte bi’llāhi /‘Aceb gelmez mi cānā ḥāṭıra mühmeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [üzre]

3. I. Üzerinde, üstünde. II. Etkisiyle.

Cemālī seyrini dil-ḥāhum **üzre** itmedüm Kānī /Bu küstaḥlık nigāh-ı ḥāhişümde āğlardandır (Kānî Divanı, Gazel 22, Mısra 15). [üzre]

va'de-i ferdā: Yarın için verilmiş olan söz.

Nedür bu **va'de-i ferdā** saña düşer mi yalan /Kim idigin bilemem ben ise bu gönlüm alan (Kānî Divanı, Gazel 139, Mısra 1). [va'de-i ferdā]

vādī: İki dağ arası veya ova, yer, taraf.

Ādemī-zāddur ammā ki perī-zād da dirüm /Beni ol **vādīlere** hep o melek-ḥū götürür (Kānî Divanı, Gazel 55, Mısra 18). [vādīlere, -lere]

va'd-i bī-incāz: Yerine getirilmemiş sözler.

Ehl-i devlet **va'd-i bī-incāz** ile aldar seni /Şeyḥler de şimdi dervīşāne hep esmā virür (Kānî Divanı, Gazel 48, Mısra 5). [va'd-i bī-incāz]

vādī-i ğam: Gam, üzüntü vadisi.

Vādī-i ğam kākülüne ṭoğrica çıkmak /Mümkün mi girih-der-girih ü ḥam ḥam içinde (Kānî Divanı, Gazel 160, Mısra 9). [vādī-i ğam]

vādi-i ḥüsn: Güzellik ovası.

Nāz iden āḥir-i ḥüsnünde ḥaṭ-ı sebzi ile /**Vādi-i ḥüsnde** Ḥızra irenüm hoş geldüñ (Kānî Divanı, Gazel 108, Mısra 10). [vādi-i ḥüsnde, -de]

vaḥdet: 1. Birlik, yalnızlık, teklik (Kesretin zıddı).

Vaḥdetüñ fehm eyleyen kesretten olmaz zevḳ-yāb /Şemme-i ḥālūñ ṭuyanlar zülfüne itmez dimāğ (Kānî Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [vaḥdetüñ, -üñ]

2. Birlik, bir olma. (Elif harfi)

Ḥareke noḳṭa ḳabülünden elif müstağnī /**Vaḥdete** işte nişān bir var imiş bir yoğ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 24). [vaḥdete, -e]

vaḥdet-i ḥaḳḳ: Allah'ın birliği.

Vaḥdet-i Ḥaḳḳı niçün münkir olurlar Kāniyā /Mu'teber olmak gerekmez mi 'aceb bir dāneler (Kānî Divanı, Gazel 43, Mısra 13). [vaḥdet-i ḥaḳḳı, -ı]

vaḥşet-âbâd: Korku ve ürküntü veren ıssız yer.

Sāye-i pervāneden olur remīde Kāniyā /**Vaḥşet-âbâd** olmasun künc-i ferāğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 18). [vaḥşet-âbâd]

vaḥşet-i endîşe-i hecr: Ayrılık düşüncesinin korkusu.

Ürkütdi dilüm **vaḥşet-i endîşe-i hecri** /Düşde daḥı bu rûḥ-ı revānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 15). [vaḥşet-i endîşe-i hecri, -i]

vaḳf: Bir şeyi tamâmiyle bir şeye bağılı kılma, verme, tahsis etme.

Nüfûs-ı kām ile ḳable'l-ḥisâb olmaḳ gerek âgâḥ /Eserler **vaḳflarda** raḳme-i maṭrûḥdandır hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 8). [vaḳflarda, -larda]

vaḳf-ı intizâr: Kendini adayarak bekleme.

Temîz aşḥâbı zevḳ-ı ḥâl ile ḥoş-ḥâldür her vaḳt /Çü ibnü'l-vaḳt **vaḳf-ı intizâr** olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [vaḳf-ı intizâr]

vâḳıf-ı sırr-ı dehen-i dil-ber: Sevgilinin ağzının sırrını bilen. (Sevgilinin ağzı o kadar küçük ki onun varlığını bilmek için anca gaybı bilen mahlasına sahip olmamız gerekir)

‘Ālimü'l-ğayb taḥalluṣ idinürseñ şâyân /Dilimiz **vâḳıf-ı sırr-ı dehen-i dil-berdür** (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 12). [vâḳıf-ı sırr-ı dehen-i dil-berdür, -dür]

vaḳt: Vakit, zaman.

Vaḳtiyle ḳılarum diyu her-bâr nemâzı /Zâhid bize itdigüñ edâ hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 3). [vaḳtiyle, -iyle]

Göñül bu pîrlikde nev-cüvānlık **vaḳti** mi şanduñ /Ne idi pîr iken ol şevḳ ile genceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 9). [vaḳti]

vaḳt-i ḥazân: Sonbahar mevsimi. (Kötü gün).

Benümle **vaḳt-i ḥazân** cihân-ı refîḳ olmaz /Ayağ ile görürüz bir daḥı bahâr gelür (Kânî Divanı, Gazel 21, Mısra 5). [vaḳt-i ḥazân]

vaḳt-i mağrib: Güneşin battığı zaman, gurup vakti, akşam.

Ḥaṭuñ devrinde sözler vaşf-ı la‘l-i nâba dâ‘irdür /Gülüşler **vaḳt-i mağrib** ekserî mey-ḥānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 8). [vaḳt-i mağrib]

vakt-i rehā: Kurtuluş vakti.

Bî-çāre Kāniyi de yeñer küştigîr-i merg /**Vakt-i rehāda** gerçi yeñilmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 12). [vakt-i rehāda, -da]

vālide: Üzüm, asma. (şarabın annesi)

Dā'im birāderine çeker hūsn (ü) ānda /Bintü'l-‘ineb ki **vālidesinden** cemîl olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 8). [vālidesinden, -sinden]

var: 1. Var, yokun karşıtı.

Zāhirle iş olmaz ki işüñ bātıñı **vardur** /Togursa inanma ki o ‘innîndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 27). [vardur, -dur]

Sözün toğrısı Kānî bendedür benden su’āl eyle /İşitmiş **var** ise uşlu haber dīvānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 10). [var]

Fütür o deñlü **var** Kānîde kim tenşîte meyl itsem /Ne dārü kārger ne benc ü ne afyon ne hāb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 9). [var]

Bir çeşm-i bülbül içlügi **var** gönçenüñ geyer /Şoydıkca cāmedānumı feryād-ı ‘andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 21). [var]

La‘l-i mekīdesin büzerek söyliyor yine /Uşşāğ-ı zāra **var** ise kaçdı mekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 4). [var]

Dil-hastegî-i ‘āşıkı şorma hekîmden /Ol mes’ele **var** ise de āhestegīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 16). [var]

Ço ta‘nı eşk-i hun-pāş-ı şerār-efşāna ey zāhid /Ne yapsun ‘āşık-ı bî-çārenüñ de derdi **var** ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 16). [var]

Zāhid beni görür de şanur ki şafām **var** /Ya‘ni cihanda dil-ber-i şāhib-vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [var]

Zāhid beni görür de şanur ki şafām var /Ya‘ni cihanda dil-ber-i şāhib-vefām **var** (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [var]

İşkeste olmada yine dā'im kedü-yı dil /Bilür felek şamara tayanur şafām **var** (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 4). [var]

Yıldızdan oldu bezmime ehl-i birün irāk /Ol deñlü çeşm-i düşmene şimdi hafām **var** (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 6). [var]

Sırrumda āyet ü tenezzül oçunmada /Kim nüş iderse katre meyümden şifām **var** (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 8). [var]

Kānî egerçi itmez isem kimseye vefā /Şad şad hezār şükr ki ‘işka vefām **var** (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [var]

Derk ehli için mi añı âmāde ider Hâkık /Ġayyā-yı ğavāyetde ki **var** niçe derekler (Kânî Divanı, Gazel 31, Mısra 12). [var]

Üstüne düşmemenüñ **var** mı meger imkânı /Beni āġışte be-hûn eyleyen ol hânçerdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 13). [var]

Ne nîk-nâmlıġımız **var** ne pek de bed-nâmuz /Taġalluş eyleyecek rütbe adımız yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 7). [var]

Aġlar iseñ ġüşe-i vahdetde kimse bilmesün /Dimesünler **var** ise bir kimseden hâcetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 8). [var]

Rüzġaruñ pāk dâmenler çeker serpindisin /Kânde bir âlüde dâmen **var** ise serper çıkar (Kânî Divanı, Gazel 41, Mısra 4). [var]

Şüphe **var** mı hâç-ı ruhsâr yüze çıkmaya mı /Zâlike's-şuġuf 'aceb muşġaf-ı lâ-rayb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [var]

Bir **var** ise başı göge degmiş cefâda da /Ben görmedüm velî o kâd-i serv-sân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 7). [var]

Dehânından vişâle dâ'ir olmaz ġarfik mesmûc /Çıkan hep **vardandur** emr-i mümkün yokdan çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [vardandur, -dandur]

Buña hâmuşlıġdan ġayrı hîçbir **var** midur çâre /Bu râzı ben eger bir kerre söylersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 7). [var]

Senüñ 'ışkuñdan özge **var** mı şimdi mâ-melek ġayrı /Derün bîrün ġamuñla her ne **var** ol gitdi ben kâldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 5). [var]

Bir dem mi olur kan yudup sâġara dönmem /Bir laġza mı **var** hâlüñ añup 'anbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 2). [var]

Kânî seni bu nefis ü hevâ varġaya şaldı /İmdād saña **var** mı kâzâ vü kâderümden (Kânî Divanı, Gazel 143, Mısra 16). [var]

Ey şûġ-ı siyeh-çerde amân baġt-ı siyehden /**Var** mı ġaber âyâ ġüzelüm vech-i şebelden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [var]

Nedür ol nâz u cilve dil-berân-ı ser-keşânlarda /O şive **var** midur şimşâd u 'ar'arda yabânlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [var]

Bir merhem 'aceb **var** mı didüm dâġ-ı derûna /Güldi didi gel leblerimi em em içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 3). [var]

Egerçi 'âlem-i âb içreyüm yemm hûna müstaġrak /Bu tâlġunluk **var** iken bende 'âlem kânde ben kânde (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 10). [var]

Zevk-i lebüñle bir mi ġüvârişde cüy-ı şîr /Şâfî südüñ müşâbeheti **var** mı āġıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 8). [var]

Nedür âyîne-i ruhsârda jengâr küsdüñ mi /Cebîñünde yine bir çîn-i naġvet **var** küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [var]

Kızarmış t̄ab-ı reng-ā-reng ile farṭ-ı tehevürden /Yañağunda yine bir özge ḥālet **var** küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [var]

İdersin da‘vi-i ‘irfān ammā şāhidüñ **var** mı /Cenāb-ı Ḥaḳḳa lāyık bir zamīr-i ‘ā’idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 1). [var]

İdersin da‘vi-i ‘irfān ammā şāhidüñ var mı /Cenāb-ı Ḥaḳḳa lāyık bir zamīr-i ‘ā’idüñ **var** mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 2). [var, -üñ]

Raḳībā āşinālıḳda iderseñ yāra ma‘fuvsın /Senüñ **var** nisbetüñ bi’n-nisbe ammā zāhidüñ **var** mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 4). [var]

İdersin vuşlat-ı yāre liyāḳat iddi‘āsın hep /El alduñ mı birinden bir mu‘ayyen ḳā’idüñ **var** mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 6). [var]

Ṭutuldum bir perī-rüya deyu lāfuñ degül mesmū‘ /Şikār oldum şanursın kendüñ ammā şā’idüñ **var** mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 8). [var]

Hemān taḳlīd ile girmek mi istersin sen ol bezme /Nihān-ḥāneñde Kānī yoḥsa ḥāl-i zā’idüñ **var** mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [var]

Şehvet ol mertebe itmiş ki ihāta ḥalḳı /Oḳınur nüşha mı **var** nāme-i bāhdan ḡayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 6). [var]

Tekellüm eylemege **var** mı nāzdan ruḥşat /Zebāne-i sitem anda zebān dehān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 11). [var]

Ne mümkindür o ḥünīdeñ şikāyet eyleye Kānī /Şikāyetler yine **varsa** dil-i mecrūhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 14). [varsa, -sa]

‘Aceb bir ḥāle dūş oldum dilüm **var** dil-berüm yoḳdur /Ne sırdur dürc-i dil hem-çün şadefken gevherüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [var]

Ol gözleri **var** mı görecek bir güzel ‘āşık /Dirsin ki dü-çeşm-i nigerānum seni gözler (Kânî Divanı, Gazel 52, Mısra 7). [var]

Acı söze ne borcu **var** ‘āşıḳuñ begüm /Gāhīce istemez mi dil-i zār bir piyāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 9). [var]

Bu bir sār meseldür iş içinde **var** iken işler /Fitīli alsa işler işledükce yāreler işler (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 1). [var]

Ben ol şīr-i girān kirdār-ı şaḥn-ı ḡābe-i ‘ışḳam /Elümde zü’l-fiḳārum **vardur** ammā Ḥayderüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 20). [vardur, -dur]

2. Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

Senüñ ‘ışḳuñdan özge **var** mı şimdi mā-melek ḡayrı /Derün bīrün ḡamuñla her ne **var** ol gitdi ben ḳaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 6). [var]

Libās-ı rızḳ ḡāyet bol bulamadı gerek ḥayyāt /O ḥarvānī-i ḥar-vār **var** her peşmīneden çıḳmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 6). [var]

var-: Gitmek, ulaşmak.

Saña ol nev-**h**at-ı nâzende katı incinmiş /Gündüzün **varmağı** ol semte muhâl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 6). [varmağı, -mağı]

Şâm-ı firkat-ı dem eyyâm-ı vişâl it gice geç /Şafağ-âsâ o çaranlıkda **var** al it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 2). [var]

Dâmen gibi **varur** şokılursın miyânına /Kânî o şüh-tünd-reve peş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 9). [varur, -ur]

Ne semte **varsa** dil-ber şoluğı anda alur ağıyâr /Tuyırmaz âh-ı dil-süzün yorılmış güyyiâ hışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 9). [varsa, -sa]

Çok zamândur ki senüñ küyuña ben **varamadum** /Beni bâğuñda öten nağme-i gû gû götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 25). [varamadum, -amadum]

Semt-i deriçe bend-i nigâra **varır** mıyuz /Bir gün olur mı dergeh-i yâra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 1). [varır, -ır]

Semt-i deriçe bend-i nigâra varır mıyuz /Bir gün olur mı dergeh-i yâra **varır** mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 2). [varır, -ır]

Leb-teşneyüz zülâl-i vişâle yanuk yanuk /Bir kez maqâm-büs-ı kenâra **varır** mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 4). [varır, -ır]

Oldı ayak bağı bize haylûlet-i şitâ /Bilmem o semte Kânî bahâra **varır** mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 10). [varır, -ır]

Der-i nigâra **varılmaz** efendi gözlemeden /Peşin o dergehe varmağa istiğâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 3). [varılmaz, -ılmaz]

Bu şeb tâ **vardum** bülbül gibi semte figân itdüm /Seni uyardum itdüm nâle-i nâ-gâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 3). [vardum, -dum]

Nezâketle **varup** bir büse de aldum yañaguñdan /Tehevür itme söyle hasbeten-li'llâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [varup, -up]

Tâ 'arşa-i haşre **varıcağ** râh-ı gamuñda /Uşşâğ senüñ h'ân-ı gamuña çoqınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 5). [varıcağ, -ıcağ]

Çırup geçürür gamze-i fettânı cihâni /**Varup** ser-i zülfi serine şâne tolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 12). [varup, -up]

Şerâr-ı 'ışk kanı sen de hâmsın **var** piş /Ki pişmemiş kanı çamar kebâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 5). [var]

Añlamayup gider mi mezâyâ-yı vaşl-ı yâr /Ol nükte-i zamîr-şikâra **varır** mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 8). [varır, -ır]

Beni görmek hevâsından geçerse **varırum** dirse /Eger ben h'âhiş-i dîdârı göstersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 9). [varırum, -ırum]

var iken: Varken, dururken, yerine.

Nezāre-i ruḥ u gīsūsı **var iken** Kānī /Giceyle seyre çıķup māh-tābı neylersin (Kānī Divanı, Gazel 138, Mısra 9). [var iken]

var ol-: Yaşamak, bulunmak.

Yoğ iken sīnede fikr-i dehenūñ bir zerre /Hīç memnūn degilem dünyede **var olduğuma** (Kānī Divanı, Gazel 183, Mısra 4). [var olduğuma, -duğuma]

var yūri: Var git! Ulaş!

Vefādārān-ı rāh-ı ıřķdan bir ḥaṭve ayrılma /Şapa yollarda gezme **var yūri** hem-rāhla ol sen (Kānī Divanı, Gazel 134, Mısra 4). [var yūri]

vāreste ol-: Kurtulmuş olmak.

Ḳalır pūşide ‘ayb-ı ser-verān bā-himmet-i etibbā’ /Olur vāreste ser-zībā-ter olsa zīnet-i ser-pūş (Kānī Divanı, Gazel 91, Mısra 4). [vāreste olur, -ur]

vārīd ol-: Olması mümkün ve düşünülebilir olmak, akla gelmek.

Vārīd olur mı didüm ayrılmadı ol şūḥ /Didüm didüm ol dīde-i şūḥı diderümden (Kānī Divanı, Gazel 143, Mısra 7). [vārīd olur]

varmağa: Varmak için, gitmek için.

Der-i nigāra varılmaz efendi gözlemeden /Peşīn o dergehe **varmağa** istiḥāre gerek (Kānī Divanı, Gazel 107, Mısra 4). [varmağa]

varṭaya şal-: Tehlikeli, içinden çıkılması güç işlere düşürmek, uğratmak.

Kānī seni bu nefis ü hevā **varṭaya şaldı** /İmdād saña var mı ḳazā vü ḳaderümden (Kānī Divanı, Gazel 143, Mısra 15). [varṭaya şaldı, -dı]

varur var-: Vardığı an, ulaştığı zaman.

Ḥuceste-baḥt olan ebvāb-ı şāhāna **varur varmaz** /Ḥudā-perver olan ümmīd ḥūāhāna **varur varmaz** (Kānī Divanı, Gazel 76, Mısra 1). [varur varmaz, -maz]

vaşf-ı ḥaṭṭ: Ayva tüyün güzelliği.

Vaşf-ı ḥaṭṭuñ mı yazar ḥāme-i muşķīn cāma /Yoḥsa Ḳur’ānı Bilāl-i Ḥabeş ezber mi sürer (Kānī Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [vaşf-ı ḥaṭṭuñ, -uñ]

vaşf-ı la'î-i nâb: (Sevgilinin) Saf, temiz kırmızı dudakını övme; özelliklerini sayıp dökerek tarif etme.

Haţuñ devrinde sözler **vaşf-ı la'î-i nâba** dâ'irdür /Gülüşler vaqt-i mağrib ekserî mey-ğānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 7). [vaşf-ı la'î-i nâba, -a]

vaşî-i mürde-i gâ'ib: Görülmeyen, bilinmeyen ölülerin vasiyetlerini yerine getirmek için görevlendirilmiş kimse.

Kefîl-i zinde-i hâzır **vaşî-i mürde-i gâ'ib** /Didirdüp kendüye bir turfa ad itmez hemân ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 7). [vaşî-i mürde-i gâ'ib]

vâşıl-ı feyz-i me'ânî: Manaların, anlamların ihsanına ulaşan.

Tehî dil mâ-sivâdan **vâşıl-ı feyz-i me'ânîdür** /Eser evfâkda hâli vasaţ bir hānedendür hep (Kânî Divanı, Gazel 7, Mısra 5). [vâşıl-ı feyz-i me'ânîdür, -dür]

vâşıl-ı ümmîd ol-: İsteğine, arzusuna kavuşmak.

Çalır mıyuz bu zâviye-i hecrde ebed /Yoğsa felekde **vâşıl-ı ümmîd olur** muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [vâşıl-ı ümmîd olur, -ur]

vaşl: Vuslat, sevgiliye kavuşma.

Ma'sûkdan gelir taleb-i vaşla ârzu /Kânî o şüh **vaşlını** hep istemek diler (Kânî Divanı, Gazel 20, Mısra 14). [vaşlını, -ını]

Vaşluñuñ naçdini gösterme meded ağıyâra /Kâle-i vaşluñ hep o götürür bu götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 3). [vaşluñuñ, -uñuñ]

Eyler vişâli h'âhiş eger ister istemez /Gördi ki **vaşlı** cân deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 2). [vaşlı, -ı]

O hâlûñ zîr-i gîsûdan zühürü **vaşlı** müş'irdür /Sa'âdet ahteriniñ yümnü zâhirdür tulû'undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [vaşlı, -ı]

vaţan: Bir kimsenin doğduğu, yaşadığı yer, memleket.

Yarı ağıyâr ile görmekten **vaţanda** Kāniyā /Yum gözün terk-i diyârı ihtiyâr it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 11). [vaţanda, -da]

vech: 1. Biçim, yol, yöntem.

Ol ki der-i elţâfına ruhsâ ola elbet /Bir **vechile** mahrûm çomaz her nider eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 16). [vechile, -ile]

2. Sebep.

Virme sipāh-ı nāza bu **vechile** i'tinā /Ordū-yı şabr 'āşığı yāğma ider şaķın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 5). [vechile, -ile]

Gül-būseyi isrāfa **vecih** neydi a cānum /Giçmez çü çocuktur ne serefden ne sefehden (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 9). [vecih]

vech-i pāk-i duħter-i rez: Şarabın pak yüzü. (Şarap testisinin kapağını açmak anlamında)

Nikāb-ı şerhi ref' it **vech-i pāk-i duħter-i rezden** /Beni bī-gāne şanma mahrem-i esrārīñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 9). [vech-i pāk-i duħter-i rezden, -den]

vech-i şebeh: Benzerlik yönü, ortak nokta.

Ey şūh-ı siyeh-çerde amān baħt-ı siyehden /Var mı ħaber āyā güzelüm **vech-i şebehden** (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 2). [vech-i şebehden, -den]

vefā: Sözünde durma, sözü yerine getirme, dostlukta sebat gösterme.

Kānī egerçi itmez isem kimseye vefā /Şad şad hezār şükr ki 'ışķa **vefām** var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 10). [vefām, -m]

Ey burc-ı āsmān-ı fütūħ ey şafā-yı rūħ /Ey aħter-i sepīde **vefālarla** şeb be-ħayr (Kânî Divanı, Gazel 54, Mısra 4). [vefālarla, -larla]

Ya cefādur ya **vefā** muntazırı 'uşşāķuñ /Senden ey şūh-ı cihān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 7). [vefā]

vefā it-: Sevgi, sadakat göstermemek.

Kānī egerçi **itmez** isem kimseye **vefā** /Şad şad hezār şükr ki 'ışķa vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 9). [vefā itmez, -mez]

vefādārān-ı rāh-ı 'ışķ: Aşķın yolunda vefalı, sabırlı olmak.

Vefādārān-ı rāh-ı 'ışķdan bir ħaṭve ayrılma /Şapa yollarda gezme var yūri hem-rāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 3). [vefādārān-ı rāh-ı 'ışķdan, -dan]

vefāsızlık mesānidi: Vefasızlık rütbeleri, mevkileri.

'Aceb bir ben miyim dil-ħūn ġadriñ biñ mi yüzbiñ mi /**Vefāsızlık mesānidinde** pek 'ālī maķām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 6). [vefāsızlık mesānidinde, -nde]

vefk-i varak-ı hüsni: Güzellik yaprağının (yazısı) tılsımı, muskası.

Kânî niçe olmasun o çâr ebrûya mâ'il /**Vefk-i varak-ı hüsni** felek dört köşe yazdı (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 12). [vefk-i varak-ı hüsni, -i]

vekâlet: Vekil olarak, başkası adına.

S(i)râfîl eylese ol karn-ı ervâhı baña teslîm /**Vekâletle** anı üç kerre üflersem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 14). [vekâletle, -le]

ve-lâkin: Ama.

Ser-i kûyuñda olurdım rızâñ olsaydı dâ'im ben /**Ve-lâkin** ol ser-i kûda ne çâre bir yerüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [ve-lâkin]

Kefîl olmağ gerek gamze-nigâh-ı nâzına yârũñ /**Ve-lâkin** ol kefîl isterse sâde sürmeli ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 4). [ve-lâkin]

velî: Lakin, amma.

Emîr-i kişver-i dildür egerçi 'ârif olan /**Velî** bu şâhlığa Kâniyâ emâre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 12). [velî]

Bir var ise başı göge degmiş cefâda da /Ben görmedüm **velî** o kâd-i serv-sân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 8). [velî]

velî: Cenâb-ı Hakk'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu.

Velî inşâ-i menşûri birağma zü'l-cenâheyn ol /Şikâr it soñra nesr-i tã'ir-i gerdün-ı gerdâni (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 11). [velî, -i]

velvele vir-: Gürültüye boğmak, telaş ve heyecan uyandırmak.

'İşkuñ şanemâ mülk-i dile **velvele virdi** /Bîm-i hağ-ı 'anber-şikenüñ zelzele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 1). [velvele virdi, -di]

verâ-i 'arş: Arş âlemi. Göğün en yüksek katı.

Sihâm-ı cân-güdâz-ı âhı atdum tâ **verâ-i 'arş** /Kemân-ı şevkı ol gâyâtde gördüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 7). [verâ-i 'arş]

verd-i āl: I. Kırmızı gül. II. Sevgilinin al yanağı.

O **verd-i āl** ile ālūde ben āl-i ‘abā ḥaḳḳı /Gözümde kanlar akıtdum ya şebnem kande ben kande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 3). [verd-i āl]

vezāret: Vezirlik makamı.

Eli ehlinden al kim tā ola ḥāşşiyeti zāhir /**Vezāret** mührü dest-i düzde girmekle vezīr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [vezāret]

vezīr: I. Vezir. II. Makam, mevki.

Eli ehlinden al kim tā ola ḥāşşiyeti zāhir /Vezāret mührü dest-i düzde girmekle **vezīr** olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 4). [vezīr]

vezn: Tartı, ölçü.

Vezneyledi mīzān-ı felek ḳadrümi şad-ḥamd /Ol **vezn** ḥisābınca hele bir tare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 20). [vezn]

vezn ol-: Ölçü olmak, tartı olmak.

Kāniyā bār-girān-ı dü-cihān **vezn olsa** /Olamaz şiddet-i külfetde yine deng-i vedā‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 17). [vezn olsa, -sa]

vezneyle-: Ölçmek, tartmak.

Vezneyledi mīzān-ı felek ḳadrümi şad-ḥamd /Ol vezn ḥisābınca hele bir tare düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 19). [vezneyledi, -di]

vir-: 1. Vermek.

Eyle ḳabūl efendicigüm ki benüm degül /**Virdi** bu armağānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 32). [virdi, -di]

Bir hoş ḳanarya rengi **virüp** perr-i nāleye /Zerd itdi gül-ruḥānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 29). [virüp, -üp]

Ṭama‘kār-ı vişāli olduḡuñ ḥisseyledi Kānī /Peşīn söyletmeyüp bu naḳd-i cānı **virmeli** ister (Kânî Divanı, Gazel 65, Mısra 10). [virmeli, -meli]

Raḳībe itmeden isrāf amān şīvelerin /Amānsız nigeḡhüñ **virecek** amān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 22). [virecek, -ecek]

Girye-i mestāne keyf-i sāğar-ı şahbā **virür** /Gāh olur kim ḳatreler keyfiyyet-i deryā **virür** (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 1). [virür, -ür]

Girye-i mestâne keyf-i sāgar-ı şahbā **virür** /Gāh olur kim kıatreler keyfiyyet-i deryā **virür** (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 2). [virür, -ür]

Bādeyi **virme** şusuz baña ki ol şü götürür /Zülfüni baña kıoıutma çelebüm bñ götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 1). [virme, -me]

Sākî ele al sāgar-ı gül-günü ne kıurduñ /Ya **vir** baña kıan olacağı ya ki dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 10). [vir]

2. Bağışlamak, ihsan etmek.

Kānî bu gevher adını **virme** kimesneye /Kān cevher içre mi ya cevher kānda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 9). [virme, -me]

Bārgāh-ı ğayrıdan umma kıuşul-i maılabı /Ādeme her ne virürse şāh-ı istiġnā **virür** (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [virür, -ür]

Sen hemān dest-i niyāzı bārgāh-ı Hākıa aç /Kāniyā her ne dilerseñ Hāzret-i Allāh **virür** (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 10). [virür, -ür]

Bārgāh-ı ğayrıdan umma kıuşul-i maılabı /Ādeme her ne **virürse** şāh-ı istiġnā virür (Kânî Divanı, Gazel 48, Mısra 8). [virürse, -ürse]

Āyîneye naış-ı hāıı şüret **virecekdür** /Bir şüreti de ‘āşıka elbet **virecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 2). [virecekdür, -eceedür]

Erbāb-ı hāsed her ne kıadar olsa müzāhim /Bir kerre felek baña da nevbet **virecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 4). [virecekdür, -eceedür]

Bir kimseyi leb-teşne geçürmez şü arar hep /Sākî-i ecel herkese şerbet **virecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 6). [virecekdür, -eceedür]

Gerdān olur elbette seri saıñ-ı cefāda /Gerdün āña kim nevbet-i devlet **virecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 8). [virecekdür, -eceedür]

Kānî olur āzāde ser-i minnet-i dü-nān /O kimseye Allāh ki sa‘ādet **virecekdür** (Kânî Divanı, Gazel 49, Mısra 10). [virecekdür, -eceedür]

İylik tabî‘at ehline itmek gerek yine /Şekker de **virseler** yemege kerkes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 8). [virseler, -seler]

Reng-i ‘işve şıveñe bir hüsn-i dıġer **virnese** /Āb-ı şıve şu‘le-i ruışāruña fer virnese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 1). [virnese, -nese]

Reng-i ‘işve şıveñe bir hüsn-i dıġer virnese /Āb-ı şıve şu‘le-i ruışāruña fer **virnese** (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 2). [virnese, -nese]

Telıı-i hicrānuña kıākāt getürmezdi ġönül /Fıkr-i vaşluñ lezzet-i gül-kand-ı sükker **virnese** (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 4). [virnese, -nese]

Ol behişt-i nāz olmazdı kıarāvet-yāb-ı hüsn /Sel-sebıl-i vaşl āña peyġām-ı kevser **virnese** (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 6). [virnese, -nese]

Bu zemīnlerle ne mümkün kām almak Kāniyā /Kām ruḥṣat-nāmesin çarḫ-ı sitemger **virmese** (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 18). [virmese, -mese]

3. Feda etmek, bağışlamak, vermek.

Senüñçüdi raḳībān ile nāverdüm niçün küsdüñ /Yoluñda bī-muḥābā cānımı **virdüm** niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [virdüm, -düm]

Mānend-i sāmīrī **viremez** rūḫ fitneye /Hīç itmesün raḳīb o bütle müsāmere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 5). [viremez, -emez]

Virmek saña bir şey mi dimüşdüm dil ü cānı /Ol tıfl-ı sebük-mağz hemān **vir** diye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 4). [vir]

4. Âşık olmak.

Ben imhāl üzre saña gönlümi **virmekde** bi'llāhi /'Aceb gelmez mi cānā ḫāṭıra mühmeldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 7). [virmekde, -mekde]

5. Haber vermek.

Ağyār raḳībe ḫaber-i vuşlat uçurmuş /Sen de baña **vir** sevdiceğim el ele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 14). [vir]

Ağyār raḳībe ḫaber-i vuşlat uçurmuş /Sen de baña vir sevdiceğim el ele **virdi** (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 14). [virdi, -di]

5. (Aman) Vermek.

Amān zamān virürse o bī-amān **virmez** /O bī-amān felekde amān zamān mı ḳodi (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 15). [virmez, -mez]

6. Vermek, ödemek.

'Aḳlımı mehr **virüp** duḫt-ı rezi 'aḳd itdüm /Ger ḫelālümde disem 'ayb degül mālumdur (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 3). [virüp]

vīrāne: I. Yıkılmış, harap olmuş yer. II. Gönül.

Her zerre bir defīne her kuvve bir ḫazīne /Ol nükte-i ḫafī ne **vīrāneler** de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 4). [vīrāneler, -ler]

vişāl: Sevgiliye kavuşma.

Eyler **vişāli** ḫ'āhiş eger ister istemez /Gördi ki vaşlı cān deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 1). [vişāli, -i]

Vişālin ḫ'āhişin 'arz eylemişdüm cān-güstāḫuñ /Anı da añladuñ bildüñ ḫaber birdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 11). [vişālin, -in]

Gönülden ider her kişi ümmīd **vişālūñ** /Sevdüm seveli ḫazretüñi dillere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 5). [vişālūñ, -üñ]

Dehānından **vişāle** dā'ir olmaz Һarfciк mesmū' /Çıkan hep vardandır emr-i mümkün yokdan çıkmaz (Kānî Divanı, Gazel 78, Mısra 7). [vişāle, -e]

vişālūñ hālet: Sevgiliye kavuşma hali, kavuşmanın nasıl bir şey olduğu.

Vişālūñ hāletin zor anlamışken farṭ-ı gayretle /Ne idi sevdiğüm genceldiğün inceldiğün günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 11). [vişālūñ hāletin, -in]

vü: Ve.

Sebūdan sāğara ilķā **vü** sāğardan leb-i rinde /Leb-i rindāndan bu güft-gūlar hep senüñçündür (Kānî Divanı, Gazel 33, Mısra 7). [vü]

Şemm itmege gīsūlarını bu gece Kānî /Dil başın uzatdı **vü** giribāna ṭolaşdı (Kānî Divanı, Gazel 210, Mısra 14). [vü]

Elfāzdur semār-ı dıraḥt-ı ṭabī'atum /Mazmūn çāšnisi **vü** ma'nā çekirdegi (Kānî Divanı, Gazel 221, Mısra 6). [vü]

vücūd: Beden, cisim, varlık.

Vücūd ararsañ efendi vücūdsuzluktur /Vücūd-ı 'arizīye istinādımız yokdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [vücūd]

vücūd mülki: Beden mülkü. (Âşığın vücudu, canı).

An an da ağla derd ile ol anı bir zamān /An an **vücūd mülkini** ol ḥüsn ü ān deger (Kānî Divanı, Gazel 61, Mısra 6). [vücūd mülkini, -ni]

vücūd vir-: Vücut vermek, meydana getirmek.

Tekerrümense de iğmāz-ı 'ayna virme vücūd /Ya bir ümīde ya ḥāl-i zebūna ḥaml olunur (Kānî Divanı, Gazel 32, Mısra 5). [vücūd virme, -me]

vücūd-ı 'arizī: Gelip geçici varlık, fānilik.

Vücūd ararsañ efendi vücūdsuzluktur /**Vücūd-ı 'arizīye** istinādımız yokdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [vücūd-ı 'arizīye, -ye]

vücūdsuzluk: Yokluk, adem.

Vücūd ararsañ efendi **vücūdsuzluktur** /Vücūd-ı 'arizīye istinādımız yokdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 5). [vücūdsuzluktur, -tur]

vuķū: Olma, meydana gelme.

Öñün al neş'e-i ābuñ hāzer eyle nübū'undan /İşe tedbīr lāzımdur muķaddemce **vuķū'undan** (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 2). [vuķū'undan, -undan]

vuşlat: Kavuşmak, ulaşmak.

Çıkdı feryād u figānum giderek nüh felege /Dağı bir **vuşlat** için ol yüzi māhum dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [vuşlat]

Vuşlat metā'ınuñ degerin bilmiyor hele /Hātırlara o şüh deger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 7). [vuşlat]

Çıkardum tā Hüseyniyye biraz eyyām efgānı /Muħayyer oldı **vuşlatda** karar ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 16). [vuşlatda, -da]

Rāh-yāb-ı halvet-i vaşl olmayan aşık midur /Halvete ehl olmayanlar **vuşlata** lāyık midur (Kânî Divanı, Gazel 59, Mısra 2). [vuşlata, -a]

Nāz itse dağı **vuşlatı** biñ el-amān deger /Anısı zevk-ı salţanat-ı şad cihān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 1). [vuşlatı, -ı]

vuşlat hevesin eyle-: Kavuşmaya heves etmek.

Vuşlat hevesin eyledigüm eyleme ta'yīb /İnkār idemem cürmimi ikrāruñ içündür (Kânî Divanı, Gazel 44, Mısra 9). [vuşlat hevesin eyledigüm, -digüm]

vuşlatkokuşu al-: Vuşlatın, sevgiliye kavuşmanın kokusunu (haberini) almak.

Ben kākülüñi dil ser-i gīsūları koķdı /Alduķ koķusun vuşlatınuñ şem şem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 18). [vuşlatınuñ koķusun alduķ, -duķ]

yā: 1. Ve yahut.

Kānī bu gevher adını virme kimesneye /Kān cevher içre mi **ya** cevher kānda mı 'aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 10). [ya]

Ma'ārifüñ saña sorguc taķsa da Kānī /Şikence-i felege **yāserūna** haml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 14). [ya]

Bir içim şu deyu āteşlere girsem gider gelmez /**Ya** bir kerre yüzün görmege cān virsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [ya]

Nīgāh-ı germ mi itdüm **ya** bād-ı serd mi esdi /Günāhum ne ne oldı bā'is-i tardıum niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 5). [ya]

Cān muşır olur mı **ya** taşavvur götürür mi /Dün halvet-i germābede ben cānumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 129, Mısra 9). [ya]

Ey bād-ı şubḥ ‘āşığı hîç yād ider misin /Bî-gānevār **yā** unudup yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [yā]

Eyler o hükmi ḥuşk u tere baḥr u berre hep /Li’llāh āh-ı ḥuşku **ya** çeşm-i teri ola (Kânî Divanı, Gazel 151, Mısra 12). [ya]

2. Nida, ey.

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb **yā** Rabb /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kāmum ‘aceb **yā** Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 1). [yā]

Güle düşmez mi rāh-ı şebnem-i eşküm bu şeb **yā** Rabb /Yeşermez mi bu günde gül-bün-i kāmum ‘aceb **yā** Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [yā]

Açılmaz mı disām-ı ālfām-ı gönçe-i maḳşūd /Ḳalır mı gönçe-i taşvîr-āsā beste-leb **yā** Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 4). [yā]

Bu günde bir nefescik bāri semt-i kıble-i ümmîd /Nesîm-i nev-bahār-ı feyze olmaz mı mehebb **yā** Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 6). [yā]

Mis-i nā-rāyic-i āmālūmi iksîr-i tevfiḳ /Nigāh-ı nîmile āyā niçün itmez zeheb **yā** Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [yā]

Fütür o deñlü var Kānîde kim tenşîte meyl itsem /Ne dārū kārger ne benc ü ne afyon ne ḥab **yā** Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 10). [yā]

Yā Rabb ḳuluñı nāz u na’îm ile büyüdüñ /Şoñra bırağub āteşe yaḳmaḳ ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 3). [yā]

Ḳalmasun şām-ı vişāl-i yāra dāğı kimsenüñ /Batmasun tā şubḥa dek **Yā** Rabb çerāğı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 2). [yā]

Āfitāb-ı ḥaşrle ḥoş-gîde olmaz dāmeni /Pāy-ı ḥāmde olmasun **Yā** Rabb yatağı kimsenüñ (Kânî Divanı, Gazel 111, Mısra 14). [yā]

Ġarîb-i ḥasretiyem ğurbet-ender-ğurbetem **yā** Rabb /Peyām-āverde-i dār u diyārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 9). [yā]

3. Peki ya?

O verd-i āl ile ālūde ben āl-i ‘abā ḥaḳḳı /Gözümdeñ ḳanlar aḳıtdum **ya** şebnem ḳande ben ḳande (Kânî Divanı, Gazel 174, Mısra 4). [ya]

4. Artık.

Nigāh-ı nāza da ḳā’il idük dirîğ itdi /Zebān-ı nāz yine **yā** bāri tercemān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 20). [yā]

yā: Yay, sevgilinin kaşları.

Bir kaşları **yā** dil-ber-i sîmin-bere düşdüm /Peykân-ı ser-i tîrine sînemgere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 1). [yā]

ya doğ ya doğayum deyu saña ta'cıl it-: Sevgilinin aya ya sen doğ ya ben doğayım diye acele ettirmesi.(Sevgilinin gece vakti dışarı çıkması bağlamında)

Ya doğ ya doğayum deyu ta'cıl ider saña /Küstāhluğ degül mi mehe bu mübādere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 7). [ya doğ ya doğayum deyu saña ta'cıl ider, -er]

ya /ya: İkili karşılaştırmaları ifade etmek için kullanılan bir bağlaç.

Tekerrümense de iğmâz-ı 'ayna virme vücūd /**Ya** bir ümīde **ya** hâl-i zebūna haml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 6). [ya ya]

Sākî ele al sāgar-ı gül-günü ne tırduñ /**Ya** vir baña kan olacağı **ya** ki dökündi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 10). [ya ya]

Ya cefādur **ya** vefā muntazırı 'uşşākuñ /Senden ey şūh-ı cihān bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 7). [ya ya]

Dāğı qanar **ya** yāresi şızlar **ya** āh ider /Bi'l-iztīrār ümmet-i 'ışkuñ günāh ider (Kânî Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [ya ya]

yaban: 1. Başka, yabancı.

Nedür ol nāz u cilve dil-berān-ı ser-keşānlarda /O şīve var mıdur şimşād u 'ar'arda **yabanlarda** (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 2). [yabanlarda, -larda]

2. I. Uzak. II. Dış (hariç).

Kimin menākib-i şevke kimini düş-ı dile /Ġamın o āfet-i 'uşşāk-küş **yabān** mı kodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 28). [yabān]

yaban ağacı aşı tut-: Aşılama yöntemi ile yabani bir şeyi ıslah etmek, ehlileştirmek.

Şūfiye söyleme sırr-ı 'ışkı /Ki yaban ağacı tutmaz aşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 2). [yaban ağacı aşı tutmaz, -maz]

yabāne: Yabancı kimseler.

Bā lebün bāsı o müşgin hâl-i zībā noqtası /Ey elif qad ne şanur **yabāne** olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 14). [yabāne]

yād: Gönül.

Peder Haqqın şayar 'ālemde bir evlād mı qaldı /Birāder hürmetin ifā ider bir **yād** mı qaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 2). [yād]

yād it-: Hatırlamak, anmak, bahsetmek.

Ey bād-ı şubh ‘āşıkı hîç **yād ider misin** /Bî-gānevār yā unudup yād ider misin (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 1). [yād ider misin, -er misin]

Ey bād-ı şubh ‘āşıkı hîç yād ider misin /Bî-gānevār yā unudup **yād ider misin** (Kânî Divanı, Gazel 136, Mısra 2). [yād ider misin, -der misin]

Çadehde çehremün seyr eyle reng-i za‘ferānīsın /Göñül **yād itmesün** mi āl-i reng-ā-reng-i maḥbūbı (Kânî Divanı, Gazel 195, Mısra 8). [yād itmesün, -mesün]

Getürmez ḥāṭıra bir kimse **yād itmez** hemān ölme /Kimesne nā-murāduñ ber-murād itmez hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 1). [yād itmez, -mez]

Kimesne dostān-ı pes-māndegānın farṭ-ı şefkatden /Berāy-ı ḥāṭır-ı aḥbāb **yād itmez** hemān ölme (Kânî Divanı, Gazel 164, Mısra 6). [yād itmez, -mez]

yād il: Yabancı yer, gurbet.

Ġamum oldur bu **yād ilde** bahārum oldı pejmürde /O olsun bāri şu köhne bahārı yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 21). [yād ilde, -de]

yāğ: Kandillerde kullanılan gaz yağı.

Göñüldendür hemīşe cünbiş-i zātīsı ecsāmuñ /Çanādīlūñ fūrūğ-ı ḥāne-zībi **yāğlardandur** (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 8). [yāğlardandur, -lardandur]

yāğ: Yağmak, düşmek. (Sitem taşlarının yağması bağlamında.).

İderseñ nīm miqdār iltifāta Kānīyi maḥzar /Felekden **yağsa** da seng-i sitem aşlā girān gelmez (Kânî Divanı, Gazel 79, Mısra 10). [yağsa, -sa]

yāğma it-: Yağmalamak, talan etmek.

Virme sipāh-ı nāza bu vechile i‘tinā /Ordū-yı şabr ‘āşıkı **yāğma ider** şakın (Kânî Divanı, Gazel 137, Mısra 6). [yāğma ider, -er]

yağ: I. Yakmak. II. Gönlü tutuşturmak, ıstırap çektirmek.

Çatlatdı mürğīñ dil-i zār u nizārımı /**Yağdı** yuvamı cānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 16). [yağdı, -dı]

Başdı serāçe-i dili eşk-i sitāre reşk /**Yağdı** girīvdānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 24). [yağdı, -dı]

yaklaş-: Yakın duruma gelmek, aradaki zaman veya mesâfe azalacak şekilde ilerlemek.

Şeb-i hecrüñ şehri **yaklaşıcak** hazret-i Hakk /Âhınuñ her şererin meş'ale-i mâh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 19). [yaklaşıcak, -ıcak]

Bintü'l-'inebüñ semtine **yaklaşma** müdâmâ /Bâri çeker iseñ kucağa tâze püser çek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 3). [yaklaşma, -ma]

yâkut-ı sürh: Kırmızı yakut.

La'l-i lebüñ ki kaçre-i rengin çekidedür /**Yâkut-ı sürh** ile ikisi bir çekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 2). [yâkut-ı sürh]

yalan: Aldatıcı, doğru olmayan.

Bir yaña olup al ayağı ele ser çek /Sen baña **yalan** söyleme ben de saña gerçek (Kânî Divanı, Gazel 106, Mısra 2). [yalan]

yalan tolan: Yalan ve hile, yalan ve dalavere.

O şah-bâza tuzağdur bu halka-i tevhid /Nedür bu hod-menişânda olan **yalan tolan** (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 18). [yalan tolan]

yaluñuz: Tek, sadece, yalnızca.

Mâh-ı felek degül **yaluñuz** şakq-ı ceyb iden /Çık ser-fürü ide heme ahter her ây ine (Kânî Divanı, Gazel 176, Mısra 7). [yaluñuz]

Râh-ı 'ışka bu dil-i şeydâyı şaldum **yaluñuz** /Künc-i hayretde tek ü tenhâca kıldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 2). [yaluñuz, -uz]

Râh-ı 'ışka bu dil-i şeydâyı şaldum yaluñuz /Künc-i hayretde tek ü tenhâca kıldum **yaluñuz** (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [yaluñuz]

Kâniyâ nîk ü bedüm bir kimse bilmez şad şükr /Niçe yüz biñ sâldur toldum boşaldum **yaluñuz** (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 16). [yaluñuz]

Hîç bir sâz uymadı âheng-i sâz-ı şevkime /Sâz-ı pür-âheng-i istignâyı çaldum **yaluñuz** (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 10). [yaluñuz]

yaluñ ayak: Ayakları çıplak.

Yaluñ ayak göğüs bağır açık cebin güşad /Sâkî elinde câm ayaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 3). [yaluñ ayak]

yaluñ yüzli âfet: Duru, temiz parlak yüzli güzel. Sevgili.

O **yaluñ yüzli âfet** şu gibi ağduğca gülzāra /Miyān-ı āb u āteşdür yeri Kānī yanar ağlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 17). [yaluñ yüzli âfet]

yaluñuz: Yalnız, bir başına.

Rāh-ı ıışka bu dil-i şeydāyı şaldum **yaluñuz** /Künc-i hayretde tek ü tenhāca çaldum **yaluñuz** (Kānî Divanı, Gazel 82, Mısra 1). [yaluñuz]

Kāniyā nīk ü bedüm bir kimse bilmez şad şükr /Niçe yüz biñ sāldur çoldum boşaldum **yaluñuz** (Kānî Divanı, Gazel 82, Mısra 16). [yaluñuz]

Hīç bir sāz uymadı āheng-i sāz-ı şevkime /Sāz-ı pür-āheng-i istiğnāyı çaldum **yaluñuz** (Kānî Divanı, Gazel 82, Mısra 10). [yaluñuz]

yalvar-: I. Yalvarmak, af dilemek. II. Para vermek.

Saña çok **yalvarurdum** bitse yalvarmağ ile işler /Görürsin ceyb-i dilde nağd nāmıyla zerüm yokdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [yalvarurdum, -urdum]

Saña çok yalvarurdum bitse **yalvarmağ** ile işler /Görürsin ceyb-i dilde nağd nāmıyla zerüm yokdur (Kānî Divanı, Gazel 50, Mısra 5). [yalvarmağ, -mağ]

yamāñ: Kötü, fena, kurnaz.

Bu günlerde hāzer it geçme Kānī semt-i dil-berden /Seni ğamz eylemiş ağıyār o bī-rahme **yamāñ** geçmiş (Kānî Divanı, Gazel 92, Mısra 10). [yamāñ]

yamān gel-: Fena gelmek, kötüye yorumlanmak.

Ne deñlü cevr iderseñ hoş görür elbet anı ıaşığ /Kişiyē sevdiğinden her ne eylerse **yamān gelmez** (Kānî Divanı, Gazel 79, Mısra 8). [yamān gelmez, -mez]

yan-: Yanmak. Tutuşmak.

O yaluñ yüzli âfet şu gibi ağduğca gülzāra /Miyān-ı āb u āteşdür yeri Kānī **yanar** ağlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [yanar, -ar]

Şūziş-i şem'ci neden idrāk ider pervāneler /Sūziş-i ıışk ile bī-pervā niçe bir **yaneler** (Kānî Divanı, Gazel 43, Mısra 2). [yaneler, -eler]

yan: 1. Taraf, yakın.

Yek dillük eylesün baña dilleşmede dü-dem /Boş koymasun şu **yanumı** feryād-ı ıandelīb (Kānî Divanı, Gazel 12, Mısra 28). [yanumı, -umı]

Gündüzün rüy-ı siyâhım beni eyler rüsvâ /Gice gelmez **yanuma** baht-ı siyâhdan ğayrı (Kânî Divanı, Gazel 204, Mısra 8). [yanuma, -uma]

2. I. Çevre, etraf, civar. **II.** Bir kimsenin nezdinde.

Gül-âb-efşân-ı hüsn-i tesliyet idüñ baña evvel /Çü **yanuñda** buhürdân ile ‘anberdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 18). [yanuñda, -uñda]

3. Taraf, yön, cihet.

Öpmek dilemişdüm yañağın mest iken ammâ /Bilmem geçilür mi o **yaña** tîg-i nigehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 6). [yaña, -a]

yañak: Yüzün iki tarafı, yanak.

Gördüm Saķız kızını **yañaklar** kızıl kızıl /Gözler siyeh o la‘l dudaklar kızıl kızıl (Kânî Divanı, Gazel 113, Mısra 1). [yañaklar, -lar]

Öpmek dilemişdüm **yañağın** mest iken ammâ /Bilmem geçilür mi o yaña tîg-i nigehten (Kânî Divanı, Gazel 144, Mısra 5). [yañağın, -ın]

Ķızarmış tâb-ı reng-â-reng ile farṭ-ı tehevürden /**Yañağın** yine bir özge hâlet var küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [yañağın, -uñda]

Nezâketle varup bir büse de aldum **yañağın** /Tehevür itme söyle ḥasbeten-li’llâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 5). [yañağın, -uñdan]

Der-âgüş eyleyüp koķdum **yañağın** cām-ı ḥ‘âb içre /Didi raḥm eyleyüp nüş it lebüm ammâ neden soñra (Kânî Divanı, Gazel 155, Mısra 3). [yañağın, -ın]

yanar âteş: Yanan, yakıcı ateş.

Ey süz-ı ‘ıřķ bir **yanar âteş** misin nesin /Ṭākāt-güdâz-ı cân belâ-keş misin nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 1). [yanar âteş]

yanaş-: Yakınlaşmak.

Pasam diyerek nekrece şiveyle **yanaşur** /Saķızlılarıñ şinleri sîndür ammâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 11). [yanaşur, -ur]

ya‘ni: Sözüñ kısası, doğrusu.

Reng-i rü virme televvünlere sen yek-reng ol /**Ya‘ni** eyyāmuñı hem reng-i leyāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 8). [ya‘ni]

Zâhid beni görür de şanur ki şafām var /**Ya‘ni** cihanda dil-ber-i şaḥib-vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 2). [ya‘ni]

Başı kıyası mı idi Leylâ'nun āh u zâr-ı Kıyas /**Ya'ni** Mecnûn 'aķıllı dîvâne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 8). [ya'ni]

Çekmem ebedî dekk ü külâhı dönerem /Hergiz olamam **ya'ni** mübâhî dönerem (Kânî Divanı, Gazel 121, Mısra 2). [ya'ni]

yanmak: I. Yanmak. II. Gönülden acı çekmek, gönlü yanmak.

Kâniyâ 'ışık ile **yanmağa** bir çâre ara /O zebânî-beçenün kırtı ne nev-resi ne (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 9). [yanmağa, -a]

yanuk yanuk: Aşk ateşiyle yanmak. Susuz kalmak.

Leb-teşneyüz zülâl-i vişâle **yanuk yanuk** /Bir kez maķâm-bûs-ı kenâra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 3). [yanuk yanuk]

yanup yıkıl-: Sızlanmak, şikâyet etmek.

Ruĥ-ı pür-tâbda ol hâller kundaķcılardur hep /**Yanup yıkıldığım** şanma benüm bu dâğlardandır (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 4). [yanup yıkıldığım, -dığım]

yap-: İnşa etmek, gerçekleştirmek.

Yavru kuşun yuvasını Allah yapar kızum /**Yapmaz** mı âşiyânımı feryâd-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 18). [yapmaz, -maz]

Ne tüvân-ger ne kerem-ver ne zevi'l-câh **yapar** /Ne hıdîv ü ne müşîr ü ne şehin-şâh **yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [yapar, -ar]

Ne tüvân-ger ne kerem-ver ne zevi'l-câh **yapar** /Ne hıdîv ü ne müşîr ü ne şehin-şâh **yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 2). [yapar, -ar]

Kaşr-ı vîrân-şüdesin hâne-harâb ğadruñ /Sen elem çekme gönül Ğazret-i Allâh **yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 4). [yapar, -ar]

Ğam yeme ey dil-i hayret-zede ğaddaruñ işüñ /Ğazret-i Muntakim-i 'adl be bi'llâh **yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 8). [yapar, -ar]

Dime ihmâl ider ümmîd ki imhâl eyler /Bir gün olur işi ber-şüret-i dil-h'âh **yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 12). [yapar, -ar]

Böyledür kâ'ide-i kahr u luţf 'âlemde /Ğâne-i ehl-i dili ğâh yıķar ğâh **yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 18). [yapar, -ar]

Kâniyâ eşķ yıķar hânesini ğaddaruñ /Ğhı elden kıoma mağdüruñ işüñ āh **yapar** (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 24). [yapar, -ar]

yār: I. Sevgili. II. Dost.

Kānī bu gāzel olsa sezā **yāra** hediyye /Me'mūl o perīden daḡı taḡsīndür ammā (Kānī Divanı, Gazel 2, Mısra 29). [yāra, -a]

Ne **yār** ne ser ne elemdār ne ğurbet /Dār u der u diyārı yitürdüm bulamam hīç (Kānī Divanı, Gazel 16, Mısra 17). [yār]

Bir ḡaylidür ol **yārı** yitürdüm bulamam hīç /Ārām-ı dil-i zārı yitürdüm bulamam hīç (Kānī Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [yārı, -ı]

Şad laḡtdur ciger niçe biñ pāredür göñül /Ümmīd odur ki **yār** aña bir ekīdedür (Kānī Divanı, Gazel 18, Mısra 14). [yār]

Ne qaldı 'āşık-ı üftādeye resm-i maḡabbetden /Ki gelse meclise aġyār ider feryād **yār** aġlar (Kānī Divanı, Gazel 19, Mısra 6). [yār]

Şikeste-bāl görüp mürġ-ı cānum ey Kānī /O **yār** nāz ile gelmiş dimiş şikār gelür (Kānī Divanı, Gazel 21, Mısra 16). [yār]

Şorma 'uşşāka sizi kim götürür ol **yāra** /Ben işāret iderem aña beni şu götürür (Kānī Divanı, Gazel 55, Mısra 15). [yāra, -a]

La'l-i lebin lebümle be-hem-res idince **yār** /Gül-büsesi hezār hezārān cān deġer (Kānī Divanı, Gazel 61, Mısra 13). [yār]

Kefīl olmaġ gerek ġamze-niġāh-ı nāzına **yāruñ** /Ve-lākin ol kefīl isterse sāde sürmeli ister (Kānī Divanı, Gazel 65, Mısra 3). [yāruñ, -uñ]

Yāruñ bize itdiġi hep cevr ü cefā idi /Oldı hep itdiġine peşimān efendimüz (Kānī Divanı, Gazel 71, Mısra 3). [yāruñ, -uñ]

Bir kerre **yārı** rām idebilseñ baña felek /Bundan ziyāde luḡfuñı besdür bes istemez (Kānī Divanı, Gazel 74, Mısra 13). [yārı, -ı]

Görüp ḡüsnin dimiş hīç noġta qonmaz /Dimek ister raķīb ol **yāra** bensiz (Kānī Divanı, Gazel 85, Mısra 6). [yāra, -a]

ġam-ı aġyār u fikr-i **yār** idi cān yoldaşum 'umrā /Benümle olmadı bir laḡza **yār** ol gitdi ben qaldum (Kānī Divanı, Gazel 117, Mısra 14). [yār]

'inān-ı iḡtiyārım gitdi elden **yārumı** gördüm /Ayaqdan qaldum ol serv-i sebük-reftārımı gördüm (Kānī Divanı, Gazel 123, Mısra 1). [yārumı, -umı]

Düşdiginden aġlarım **yāruñ** raķībān üstüne /Sevdiğüm ġavgā bütün 'ālemde yorġān üstüne (Kānī Divanı, Gazel 157, Mısra 1). [yāruñ, -uñ]

Ben ġam-ı aġyārdan itmezdüm ey dil iştikā /Āh bir kerre baña ol **yār** yārümdür dise (Kānī Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [yār]

Keveserüñ adın añar mıydum hele leb-teşnegān /**Yār** eġer leb-teşnegān būs-ı kenārumdur dise (Kānī Divanı, Gazel 158, Mısra 10). [yār]

Ben ğam-ı aġyārdan itmezdüm ey dil iřtikā /Āh bir kerre baña ol yār **yārümdür** dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 4). [yārümdür, -ümdür]

Yār iltifāt ‘aşıka hemvāre itmese /Ammā nevāziři daġı āġyāra itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 1). [yār]

Bu dāġ u şerhalar sebeb-i inřirāh idi /Ķalbüm nigāh-ı nīmi bütün **yāre** itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 6). [yāre, -e]

Yār benden ‘ār ider ben ‘ārdan ‘ār eylerem /‘Ārdan ölse de istihsāl-i ‘ār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 3). [yār]

Geçdi ol **yāre** beni āġyār zār itmem yine /Geçse dilden gizlü biñ oġ āřikār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [yāre, -e]

Kāniyā **yāra** pek aldanma ki işkeste ider /Dilüni seng-i cefālarla misāl-i şişe (Kânî Divanı, Gazel 168, Mısra 11). [yāra, -a]

Acımam ‘işkı ile zār u nizār olduġuma /**Yār** eger hiĉ kulak tuşmasa zār olduġuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [yār]

Yārı āġyār ile görmekten vaçanda Kāniyā /Yum gözün terk-i diyārı iřtiyār it göz göre (Kânî Divanı, Gazel 163, Mısra 11). [yārı, -ı]

yārān: I. Arkadaşlar, dostlar. II. Sevgililer.

Kāniyā **yārān** ile ülfetden eyle iřtirāz /Muntazır olma selāma ol daġı minnetlidür (Kânî Divanı, Gazel 38, Mısra 9). [yārān]

Ĥavāřř-ı zāhir ü bāřın saña imdād iderlerdi /İdüp inřāf lā-büd sen daġı **yārānuñı** hoş tuř (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 4). [yārānuñı, -uñı]

Müjde saña Kānī o lebi hem-çü la‘l-i yār /**Yārānla** nüş-ı meyi pey-der-peye düşdi (Kânî Divanı, Gazel 193, Mısra 16). [yārānla, -la]

yāre: Yara (āřıġın gönül yarası).

Ey benüm sīnemde cānum cānumuñ cān-pāresi /Ĥasretüñle oñmadan ĵaldı derünüm **yāresi** (Kânî Divanı, Gazel 199, Mısra 2). [yāresi, -si]

Dāġı ĵanar ya **yāresi** şızlar ya āh ider /Bi‘l-iřřirār ümmet-i ‘iřkuñ günāh ider (Kânî Divanı, Gazel 42, Mısra 1). [yāresi, -si]

Her řerħa birer serv-i serā gülşen-i taġķķ /Her **yāre** siyeh-ġonçe-i süsen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 14). [yāre]

yāre vuşlat-ı liyāķat iddi‘āsın it-: Sevgiliye kavuşmaya ulygun olduġunu iddia etmek.

İdersin vuşlat-ı yāre liyāķat iddi‘āsın hep /El alduñ mı birinden bir mu‘ayyen kār'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 5). [yāre vuşlat-ı liyāķat iddi‘āsın idersin, -ersin]

yâren: Sevgili.

Derûn u dilde dâğ u şerhalar baş gösterir yer yer /Geçen eyyâmda ol **yâren** ile itdüklerüm ańsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 4). [yâren]

yâr-ı ğâr: Mağara arkadaşı. (Yakın dost bağlamında)

Dilâ evvel gönüldi **yâr-ı ğâr** ol gitdi ben kaldum /Ĝam-ı dirînemüzden ğuşşa-h'âr ol gitdi ben kaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 1). [yâr-ı ğâr]

Kâniyâ eylerdüm ol şūha bütün cānum fedâ /Mažhar-ı nîm-iltifâtum **yâr-ı ğarumdur** dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 14). [yâr-ı ğarumdur, -umdur]

yarım ağız: Bir şeyi geçiştirerek dile getirmek; tam istekli olmayarak yarı ister yarı istemez biçimde, içten gelmeyerek.

Raķibe rāst geldüm zîr-i kâşâneñde gör bahtı /Selām virdüm **yarım ağızla** bi'l-iķrāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 12). [yarım ağızla, -la]

yarın: Gelecek, ilerideki zaman.

Ṭavul çalsañ uyanmaz ğāfil ancak uykusın gözler /Anı bilmez ki kan aĝlayacaķdur **yarın** ol gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 2). [yarın]

yar-: Ayırmak, birbirinden uzaklaştırmak.

İl içün yırtmaķ **yarmaķdur** āhen- dillerüñ kārı /Müşāhiddür bu ma'nā diķķat olunsa şabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [yarmaķdur, -dur]

yaş: Gözyaşı.

Gözimüñ **yaşını** taķlîd itme /Ki deñizlerle yaşıtdur yaşı (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 5). [yaşını, -ını]

yaşı deñizlerle yaşıt: Aşıĝın gözyaşlarının denizlerle yaşıt olması. Miktarının denizlere denk olması.

Gözimüñ yaşını taķlîd itme /Ki **deñizlerle yaşıtdur yaşı** (Kânî Divanı, Gazel 220, Mısra 6). [yaşı deñizlerle yaşıtdur, -dur]

yatadış-: Yatıvermek, yatıp kalmak.

Girsem harem-i Ka'be-i vaşla **yatadışsem** /Seccāde-i pür-dāĝ-ı teni sersem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 27). [yatadışsem, -sem]

yatduḡca: İşsiz olmak, çalışmamak, tembellik etmek.

Uyan **yatduḡca** sen bār-ı günāh eyler seni ḡanbūr /Ne deñlü yol alur fikr eyle bir kerre ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 7). [yatduḡca]

yavru ḡuşuñ yuvasını allah yapar: Kimsesiz ve yardıma muhtaç birine Allah yardım eder.

Yavru ḡuşuñ yuvasını Allah yapar ḡuzum /Yapmaz mı āşiyānumı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 17). [yavru ḡuşuñ yuvasını allah yapar]

yayan ḡal-: Yardımcısız kalmak, güvendiği yer ve kişileri kaybetmek, istediği şeyi yapamaz olmak.

Ḳāşidān-ı reh-i ‘irfān yedek çekmezler /Ḳalma bu yolda yayan bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 22). [yayan ḡalma, -ma]

yayındur-: Belirsiz, bulunmaz duruma getirmek. (Gözlerin saçların arasında kaybolması, gözükmemesi)

Ne ki ḡisūlaruñdan göz **yayındurmakda** muḡtardur /Şikāyet bāḡbānlarda nihāyet zāḡlardandur (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 5). [yayındurmakda, -makda]

yayḡa-: Yıkamak.

Dīdār-ı aḡıbbā virür insāna neşāt /Evsāḡ-ı ḡamı āb-ı maḡabbet **yayḡar** (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 6). [yayḡar, -r]

Hūn-ı şühedā her günehi maḡv eyler /Da’vā vü suḡen reşḡ-i şehādet **yayḡar** (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 8). [yayḡar, -r]

Evsāḡ-ı riyāyı yedi deryā yuyamaz /Ol lekkeyi bir cüz-i ḡabāḡat **yayḡar** (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 12). [yayḡar, -r]

Şoyın bulıcaḡ nüzhet olur her bir naḡş /Şadrında ḡamı bir nem-i devlet **yayḡar** (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 14). [yayḡar, -r]

Ruḡsārımı çün eşk-i nedāmet **yayḡar** /Esrārımı hep ḡūy-ı ḡacālet yayḡar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 1). [yayḡar, -r]

Ruḡsārımı çün eşk-i nedāmet yayḡar /Esrārımı hep ḡūy-ı ḡacālet **yayḡar** (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 2). [yayḡar, -r]

Hep bāde-i bī-ḡışla yunar çirk-i günāh /Çirk-i bedeni reşḡa-i şafvet **yayḡar** (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 4). [yayḡar, -r]

yaz-: Kaleme almak.

Taḫvīm-i sāl ü devletüine şāḫ-gül ile /**Yazsun** du‘ā-yı Kānīmi feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 34). [yazsun, -sun]

Vaḫf-ı ḫaṭṭuñ mı **yazar** ḫāme-i muşķīn cāma /Yoḫsa Ḳur‘ānı Bilāl-i Ḥabeş ezber mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 7). [yazar, -ar]

Cānā seni ben miḫnet ile terk ideyazdum /Bi’llāh ben ey tāze gül Türkīde **yazdum** (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 2). [yazdum, -dum]

Dil Türkide baş Türkide cān be-kef oldum /Ben nāme-i ḫāsret yazısın Türkīde **yazdum** (Kânî Divanı, Gazel 122, Mısra 4). [yazdum, -dum]

Kānī niçe olmasun o çār ebrüya mā’il / Vefķ-i varaķ-ı ḫüsni felek dört köşe **yazdı** (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 12). [yazdı, -dı]

‘Aşıklarını öldüre öldüre o āfet /Evşāfını ser-defter-i ‘aşıķ-küşe **yazdı** (Kânî Divanı, Gazel 201, Mısra 4). [yazdı, -dı]

ye-: 1. Yemek.

Dadanmışdur o gül-ķand-i s(i)tignāya biraz eyyām /Ki ben semm-i helāhilde eger **yersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 12). [yersem, -rsem]

2. Yemek. (İhsanları kabul etmek)

İmtinān eyle **yeme** rengīn-simāt herkesi /Sīr-çeşmāndan ķabūl eyle noḫūd u mercimek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 17). [yeme, -me]

yeb-rūh: Kankurutan denilen kök. Beyne'l-etıbbā "yebrūhü's-sanem" ve tahrif ile "abdü's-selām" diye yād olunan köktür. Tıpkı insan şeklindedir. Bunu yerden çıkaran güya helāk olurmuş ve bu münasebetle ismine "bî-rūh" denilmiş imiş. "Yebrūh" da bundan mu'arreb imiş. "Yebrūh" lâfzının "zü'l-suvernîn" manasına olup bir lâfz-ı Süryānî olduğunu iddia edenler de vardır.

Tenāfūr ehl-i ‘ırfānyıla zāhid sen de inşāf it /Cenābuñda olan sīmā-yı cevn **yeb-rūhdandur** hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 4). [yeb-rūhdandur, -dandur]

yedek çek-: Destek verip yanında yürümek, yürümesine ve hareketine yardımcı olmak.

Ḳāşidān-ı reh-i ‘ırfān **yedek çekmezler** /Ḳalma bu yolda yayan bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 21). [yedek çekmezler, -mezler]

yed-i beyzā: Hz. Musa'nın mucizelerinden olan gözleri kamaştıran beyaz eli.

Yed-i beyzā da olsa pāy-ı ḫumda baña el virmez /Yetiş bir ayak evvel ḫasret-i dīdārıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 5). [yed-i beyzā]

yedi deryā: Yedi deniz, dünyadaki tüm denizler.

Evsāh-ı riyāyı **yedi deryā** yuyamaz /Ol lekkeyi bir cüz-i kabāhat yaykar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 11). [yedi deryā]

Ol āteşi kim bu **yedi deryāyı** ider maḥv /Bir buse ile kabīl-i teskīndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 21). [yedi deryāyı, -yı]

yedil-: Yol gösterilerek bir yöne doğru sevkedilmek.

Beni kıl deñlü miyāni çeker ol semte hemān /Bir kıl ile **yedilür** āşığı bir mü götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 8). [yedilür, -ür]

yek dillük eyle-: Aynı dilden konuşmak.

Yek dillük eylesün baña dilleşmede dü-dem /Boş koymasun şu yanımı feryād-ı ‘andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 27). [yek dillük eylesün, -sün]

yek-dem: Bir an.

Bī-ḥānumān mıdur şu ḥarābāt erenleri /**Yek-dem** serīr-i meykede şad-ḥānumān deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 12). [yek-dem]

yek-ḳademe: Bir kademe, bir derece.

Tā **yek-ḳademe** inmeycek süllem-i nāzı /Zīr-i ḳademinde o bütün minbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 7). [yek-ḳademe]

yek-ḳatre: Tek damla.

Göñül dirler aña nām-ı diger **yek-ḳatre** ḥün-ı germ /Bu gül-bünde hemān bir gönçe-i ne-küşüdemüz ḳaldı (Kânî Divanı, Gazel 200, Mısra 3). [yek-ḳatre]

yek-reng ol-: Tek renk hâline gelmek, bütünleşmek.

Reng-i rü virme televvünlere sen **yek-reng ol** /Ya’ni eyyāmuñı hem reng-i leyāl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 7). [yek-reng ol]

yek-şeb: Bir gece, bir gecelik.

Muḳābil düşdi māh **yek-şebe** ḥurşīde maşrıḳda /Tutar bir pīr-i nūrāñıye şan bir sīm-ber keşkül (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 7). [yek-şebe, -e]

yel-: Esmek, koşmak.

Benüm senden murādum yoğ iken hālüm dīger-gündur /Kanı ardum şıra bād-ı řabā tek **yeldigüñ** günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 6). [yeldigüñ, -digüñ]

yelken: Tevekkül gemisinin ilerlemesi için ihsan, yardım.

Keşti-i tevekkülle gönül eylese gül-geşt /Himmat aña bambaşkaca **yelken** gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 6). [yelken]

yemek: Yemek.

İylik tabī'at ehline itmek gerek yine /şekker de virseler **yemege** kerkes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 8). [yemege, -e]

yem-i viřāl: Kavuşma denizi.

Yem-i vişalde dā'im řināha řālib olan /Misāl-i māhī-i yemm cismi pāre pāre gerek (Kânî Divanı, Gazel 107, Mısra 7). [yem-i vişalde, -de]

yem-i zāhır: Coşkun, taşkın deniz. Çok dalgalı.

Teyyār-ı řab'uña niçe öyküdi řā'irān /Kānī tabī'atuñ **yem-i zāhır** degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 12). [yem-i zāhır]

yeñ-: Üstesinden gelmek, mağlup etmek.

Bī-çāre Kāniyi de **yeñer** küştigir-i merg /Vařt-i rehāda gerçi yeñilmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 11). [yeñer, -er]

yeñi: Önceden olmayan, sonradan yapılan.

Eski 'asesleri yetiřür cān u dil gibi /Kūy-ı muřabbete **yeñiden** 'ases istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 22). [yeñiden, -den]

yeñi kān bul-: Yenilik, tazelik yaratmak.

Kānī yine cevāhir-i ma'nāyı keşf idüp /Buldı zemīn-i dilde yeñi kān efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 22). [yeñi kān buldı, -dı]

yenil-: Yenilgiye uğramak, mağlup olmak.

Bī-çāre Kāniyi de yeñer küştigir-i merg /Vařt-i rehāda gerçi **yeñilmez** kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 12). [yeñilmez, -mez]

yer: 1. Zaman.

Emsem lebüni öpsem o gerdanı didüm ben /Güldi didi ihsân **yeri** der-hîndür em mâ (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 14). [yeri, -i]

2. Yeryüzü, zemin.

Yerden gögi fark eylemez ol mest-i cehâlet /Hammâl-şifât kevkeb ile kebkebi bilmez (Kânî Divanı, Gazel 68, Mısra 9). [yerden, -den]

3. Yer, diyar.

Temîz aşhâbı zevk-ı hâl ile hoş-hâldür her vaqt /Çü ibnü'l-vaqt vaqf-ı intizâr olmaz bu **yerlerde** (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 6). [yerlerde, -lerde]

Göñüllerde nihânîce tüten büy-ı vefâ-âsâ /Tolanur gerçi 'irfân iştihâr olmaz bu **yerlerde** (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 8). [yerlerde, -lerde]

Yıkar bir hamlede zîr-i temelden dil-berân elbet /Binâ-yı şabr-ı 'aşık üstüvâr olmaz bu **yerlerde** (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 4). [yerlerde, -lerde]

4. Yer, mekân.

Berü döşekden ayırma beni ey gül-bün-i tâze /Dıraht-ı huşk neşve-nâ-pezîr âsâ **yerüm** yoqdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 30). [yerüm, -üm]

Yer kalmamış nezâreye 'uşşâk-ı zâr için /Almış raqîbler yine pîrâmenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 3). [yer]

Bürüdet başş ider bezme raqîbüñ âh-ı dem-serdi /**Yeründen** kendüsi def' olsa lâ-büd sıqleti kışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 12). [yeründen, -ünden]

Ser-i küyuñda olurdım rızâñ olsaydı dâ'im ben /Ve-lâkin ol ser-i küda ne çâre bir **yerüm** yoqdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [yerüm, -üm]

5. Alan, bölge.

Lebi gülnâr o bütüñ gâbgabı sîb-i terdür /Sîne vü nâfesi ayvâ diyecek **yerlerdür** (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 2). [yerlerdür, -lerdür]

Giryeden şanma ağardı dîde-i giryânumuz /Sen Hümâyı şayd için kurduk **bir iki yerde** ağ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 8). [yerde, -de]

5. Önem, değer.

Eger güstâhî-i bîrûn bağışlansa da Kânî /Çayürâne tutar anuñ **yerin** sîneñdeki gışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 14). [yerin, -in]

yer-: Zemmetmek, kötölemek, kötümsemek, beğenmemek, hor görmek, çekiştirmek, kötü görmek.

Baňa âzârı için gam yeme lâkin dil-âzârum /Raqîb-i rû-siyâhı zemm idüp **yersem** gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 24). [yersem, -sem]

yer ideli: Yerleştigiinden beri.

Eser-i rîze-i elmâsı unutturdı baña /Ciger-i sūhtede **yer ideli** çeng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 10). [yer ideli]

yer yer: Kısım kısım; birçok yerde; zaman zaman.

Çîn-i sıhr-pây nigâh germile başmış o şūh /Sîne-i gül çatlamış **yer yer** şikest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 8). [yer yer]

Derûn u dilde dâğ u şerhalar baş gösterir **yer yer** /Geçen eyyâmı ol yâren ile itdüklerüm aınsam (Kânî Divanı, Gazel 116, Mısra 3). [yer yer]

Bu çâk-i sîneye **yer yer** refûlar hep senüñçündür /Bu köhne câmeye bu reng ü rûlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 1). [yer yer]

O yaluñ yüzli âfet şu gibi ağduka gülzâra /Miyân-ı âb u âteşdür **yeri** Kânî yanar ağlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 18). [yeri]

yerin bul-: Kendine yakışan makamı, durumu bulmak.

Yerin buldı hadengüñ oğ deyüp yan düşdi ıalbümde /Hele bu ber-güzâruñ hâtır-ı bî-kîneden çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 81, Mısra 3). [yerin buldı, -dı]

yerlü göklü fidân: Kökü sağlam, boylu (büyük, canlı) fidan. (Arzunun , isteğın ziyadeliğı)

Pek de heves gerekmeze şevkuñ pekitmege /Fi'l-aşl o **yerlü göklü fidândur** pekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 10). [yerlü göklü fidândur, -dur]

yeşer-: Yeşermek, canlanmak, gerçekleşmek.

Güle düşmez mi râh-ı şebnem-i eşküm bu şeb yâ Rabb /**Yeşermez** mi bu günde gül-bün-i kânum ‘aceb yâ Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 2). [yeşermez, -mez]

yeşil hâre: Yeşil dalgalı kumaş.

Gül-gönçe dir miyim o ser-â-pây câmesin /Canfes peten çiçeklü **yeşil hâre** itmese (Kânî Divanı, Gazel 161, Mısra 8). [yeşil hâre]

yet-: 1. Yeterli. Kâfi.

Qıdem da‘vâsı eylerdüñ raķıb-i hâdise her gâh /Saña bu fahr **yetmez** mi idi övüldiğüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 16). [yetmez, -mez]

Taħalluş itmek isterseñ sözüñ hüşni **yeter** maħlaş /Miyân-ı ehl-i dilde olsa da baħş-ı suħandâni (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 15). [yeter, -er]

2. Yetişmek, erişmek, ulaşmak.

Çıplak da binse menzil-i maşşūdına **yeter** /Ey dil rikāb-ı vaşla eger ister istemez (Kânî Divanı, Gazel 69, Mısra 5). [yeter, -er]

yeter: Yeterlidir.

Baňa imdād-ı Mevlānā-yı Rūm irer **yeter** yoħsa /Yolında ol şehūn tā arşa da irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 17). [yeter]

Mūsāferetse **yeter** i'tikāf ise kāfī /Benüm derūnumu mı buldı ğam mekān idecek (Kânî Divanı, Gazel 99, Mısra 11). [yeter]

yetiş-: 1. Yetişmek, imdadına gelmek.

Eski ʿasesleri **yetişür** cān u dil gibi /Kūy-ı muħabbete yeñiden ʿases istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 21). [yetişür, -ür]

Çurtar bu dūrd-i nūşī-i ğamdan bizi **yetiş** /Şahbā-yı şāfi mi mey-i bī-ğış mısın nesin (Kânî Divanı, Gazel 142, Mısra 7). [yetiş]

Yed-i beyzā da olsa pāy-ı ğumda baňa el virmez /**Yetiş** bir ayak evvel ğasret-i dīdārıñam sākī (Kânî Divanı, Gazel 219, Mısra 6). [yetiş]

2. Büyümek. Olgunlaşmak.

Yetişmek istemez miydi a zālīm meyve-i maşşūd /Çoparduñ ğadr idüp olmazdan evvel anı ğām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [yetişmek, -mek]

yetişdür-: (Asma fidanını) Bakıp büyütmek.

Yetişdür ey nihāl-i tāk toħm-ı duħt-ı engūrī /Yere toħm-ı kedūdan ser-fürūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 11). [yetişdür]

yezdān: Tanrı, Allah, Hüdā.

Seni her zerre bir başka şıfatla itmede tavşīf /Kimi Allāh kimi **Yezdāndur** dirler zebānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [yezdāndur, -dur]

yık-: Bozmak, tahrip etmek, perişan etmek, işgal etmek, viran eylemek.

Böyledür kâʿide-i ğahr u luţf ʿālemde /Hāne-i ehl-i dili ğāh **yıkar** ğāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 18). [yıkar, -ar]

Kāniyā eşk **yıkar** hānesini ğaddāruñ /Āhı elden ğoma mağdūruñ işüñ āh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 23). [yıkar, -ar]

yıkıl-: Sarhoşluğun etkisiyle yere düşmek.

Bayılmış bir büt-i tersâ-fürûşa ‘aqlın aldurmuş /**Yıkılmış** rûz-ı mestîden dil-i hüşyârumı gördüm (Kânî Divanı, Gazel 123, Mısra 8). [yıkılmış]

yıl: Sene, vakit, zaman, devir.

Hazân-dîde nihâlüm nev-bahârı **yıl** geçer görmem /Çü nahl-ı mâtem-ârâ berg ü bârı **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 1). [yıl]

Bahâr-ı hasretüm dîdâr-ı yârı **yıl** geçer görmem /Göñül de gitdi elden ıztırârî yıl geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 3). [yıl]

Bahâr-ı hasretüm dîdâr-ı yârı yıl geçer görmem /Göñül de gitdi elden ıztırârî **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 4). [yıl]

Kişi kendü diyârunda tesellîsüz karar itmez /Ben ise gurbet ilde gam-güsârı **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 8). [yıl]

Ġarîb-i hasretiyem gurbet-ender-gurbetem yâ Rabb /Peyâm-âverde-i dâr u diyârı **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 10). [yıl]

Şabâhu'l-hayr-ı bâm-ı vuşlatuñ berkin dahı görmem /Güşâd-ı ızılâm-ı şâm-ı yârı **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 12). [yıl]

Degül gam bir qarâra hecr ile geh lâl u geh zârum /Neşât-âbâd rûy-ı lâlezârı **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 14). [yıl]

Görince dâr-ı ışkı tar düşer dil cân atardum hep /Bi-hamdi'llâh kim dâr u diyârı **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 16). [yıl]

Müzeyyefdür 'iyâr-ı külçe-i ihlâş her yerde /Bu dârü'z-zarbda hâliş 'iyârı **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 18). [yıl, -da]

Ġamum oldur bu yâd ilde bahârum oldı pejmürde /O olsun bârı şu köhne bahârı **yıl** geçer görmem (Kânî Divanı, Gazel 119, Mısra 22). [yıl]

yıldızdan ırâk ol-: Yıldızlardan daha da uzakta olmak. Ulaşılmaz olmak.

Yıldızdan oldı bezmime ehl-i birün ırâk /Ol deñlü çeşm-i düşmene şimdi hafâm var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 5). [yıldızdan ırâk oldı, -dı]

yılduzı barış-: Yıldızların barışması. Uyuşmak, iyi anlaşmak.

Gelürdüñ Kânîye her-bâr **yılduzlar barışmışdı** /Tutup öpsem de küsmez ba' d-ez-în derdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 21). [yılduzlar barışmışdı, -mışdı]

yine: 1. Bir daha, tekrar, gene.

La'î-i mekîdesin büzerək söyliyor **yine** /'Uşşâk-ı zâra var ise kaçdı mekîdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 3). [yine]

Felek encüm zamân oldı **yine** rindânla ihvân /Tıbâk-ı seb'-i arz ümm-i veled eflâk âbâ-sâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 9). [yine]

Derûn âsüdelik 'azv eylemişler Kânî-i zâra /**Yine** dîvânenüñ gül-gün ârâminı yormışlar (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [yine]

İşkeste olmada **yine** dâ'im kedü-yı dil /Bilür felek şamara tayanur kafam var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 3). [yine]

Yine bir güçlü kuvvetli cüvâna mübtelâ oldum /Meded ey nev-cüvân eyyâm-ı pîrîdür ferüm yokdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 27). [yine]

Duht-ı rez eyledi **yine** ser-mest bizleri /Geldi bugün sarayına sultân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 17). [yine]

Kânî **yine** cevâhir-i ma'nâyı keşf idüp /Buldı zemîn-i dilde yeñi kân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 21). [yine]

Yer kalmamış nezâreye 'uşşâk-ı zâr için /Almış rakîbler **yine** pîrâmenüñ senüñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 4). [yine]

Derletdi ten-i Kânîyi hummâ-yı firâkuñ /Sevdüm seni cânâ **yine** âteşlere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 10). [yine]

Nağme-i şeh-nâza boğdurmuş niyâzı gâlibâ /Nâle-i 'uşşâk bir kaç perde pest olmuş **yine** (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 4). [yine]

Bülbülüñ yapsa yuvasın gül dinilmez reng aña /Şu'lezâr-ı reng-i gül cây-ı nişest olmuş **yine** (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 6). [yine]

Çîn-i sihr-pây nigâh germile başmış o şüh /Sîne-i gül çatlamış yer yer şikest olmuş **yine** (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 8). [yine]

Ĥod-be-ĥod zünnâr-bend-i tâze 'ahd oldum bugün /Güşe-i vaĥdetde Kânî ĥod-perest olmuş **yine** (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 10). [yine]

Almış **yine** ortaya dili ġamze vü müġġân /Ĥançer kılıç üstünden aşar dem dem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 11). [yine]

Ürküñdi bıraktı **yine** ol âhü-yı vaĥşî /'Uşşâk arasında görüñ rem rem içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 13). [yine]

Ĥam dilde tûrurken **yine** hicrâna şataşduġ /Çarĥ-ı felek itdi kederi zam zam içinde (Kânî Divanı, Gazel 160, Mısra 25). [yine]

İsterem âyîne-i cân u dil olsun sır-nümâ /Lîk o sırrı cevher-i câna ġubâr itmem **yine** (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 12). [yine]

Cevri-i ahh r-ı nazmu n olmasa sırrında sırr /K niy  tanz re bezl-i iktid r itmem **yine** (K n  Divanı, Gazel 162, Mısra 14). [yine]

Kızarmış t b-ı reng- -reng ile far -ı tehevvrden /Ya a u nda **yine** bir  zge h let var küsdün mi (K n  Divanı, Gazel 190, Mısra 6). [yine]

Bir demdür o m hu n **yine** meyli neye düşdi /Bilmezdi o dem zevkini bilmem neye düşdi (K n  Divanı, Gazel 193, Mısra 1). [yine]

Açıl semt-i g list na **yine** ey gülşen-i h b  /şalın bi  n z ile n - ar T b  lek dis n t b  (K n  Divanı, Gazel 195, Mısra 1). [yine]

S k  getir bize **yine** şol zer-keş  şeyi /Döndür şu gönçe-i gül-i şad-berge ş şeyi (K n  Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [yine]

Devr-i felek-i hüsn u cem l n **yine** döndi /M nend-i şih b  b-ı ru ı t z s y ndi (K n  Divanı, Gazel 205, Mısra 1). [yine]

Z hid **yine** sen h lt-ı kel m eyleye düşdün /Te d b gerekdür seni gel mesti sökündi (K n  Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [yine]

Niġ h-ı n za da  'il id k dir ġ itdi /Zeb n-ı n z **yine** y  b ri tercem n mı od  (K n  Divanı, Gazel 208, Mısra 20). [yine]

Görünür  y ine-i dilde **yine** jeng-i ved ' /oraram itdi o  y ine-ru   heng-i ved ' (K n  Divanı, Gazel 93, Mısra 1). [yine]

Nedür  y ine-i ru s rda jeng r küsdün mi /Ceb n nde **yine** bir  n-ı na vet var küsdün mi (K n  Divanı, Gazel 190, Mısra 2). [yine]

S k  adehe ben bade-i eşkümi dökdüm /şevk-i ru -ı pür- li **yine** selsele virdi (K n  Divanı, Gazel 191, Mısra 6). [yine]

Birbirine ayandı **yine**  ışk u şasen  h /Ol iki bel -y  ezeli belbele virdi (K n  Divanı, Gazel 191, Mısra 7). [yine]

2. Yine de, sonunda.

Hel l-z de şikest itdiġin dürüst eyler /H m rımı **yine** kendüsi def' ider mey-i n b (K n  Divanı, Gazel 5, Mısra 12). [yine]

şehb z-ı hüsn pençesine düşmesün gönül /All h itmesün **yine** b b-ı az y  b z (K n  Divanı, Gazel 73, Mısra 6). [yine]

3. Yine de, buna raġmen.

Y r benden  ar ider ben  ardan  ar eylerem / ardan ölsem de istihs l-i  ar itmem **yine** (K n  Divanı, Gazel 162, Mısra 4). [yine]

Ben ol g m-geşte-i şahr -y  b -p y n-ı  şkam kim /**Yine** benden şorar r h-ı  m di reh-n m numda (K n  Divanı, Gazel 179, Mısra 10). [yine]

İylik tabî'at ehline itmek gerek **yine** /Şekker de virseler yemege kerkes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 7). [yine]

Kāniyā bār-girān-ı dü-cihān vezn olsa /Olamaz şiddet-i külfetde **yine** deng-i vedā' (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 18). [yine]

Ehl-i pertev göklere çıksa **yine** medhüldür /'Av'av-ı seg-tıynetāndan māh da kırtulmadı (Kânî Divanı, Gazel 203, Mısra 7). [yine]

Ne mümkindür o hūnīdeñ şikāyet eyleye Kānī /Şikāyetler **yine** varsa dil-i mecrūhdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 14). [yine]

Geçdi ol yāre beni ağıyār zār itmem **yine** /Geçse dilden gizlü biñ oğ aşikār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [yine]

Geçdi ol yāre beni ağıyār zār itmem yine /Geçse dilden gizlü biñ oğ aşikār itmem **yine** (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 2). [yine]

Bir qarāra göz qarārdur ol siyeh-dil katlüme /Kirpigüm kıpmam derūnum bī-qarār itmem **yine** (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 6). [yine]

İ'tibār ehli baña biñ i'tibār eylerse de /İ'tibārāta virüp yüz i'tibār itmem **yine** (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 10). [yine]

4. Ancak, sadece.

Emdürmiş ise sīne vü pistānuñ 'āşika /Bi'llāh o farṭ-ı cūd **yine** bir mekīdedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 6). [yine]

Her zamān sāğar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer /Yoḥsa bu zevk u şafāyı **yine** sāğar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [yine]

yirt-: Yarıp geçmek, yarmak, bölmek. (zarar vermek bağlamında)

İl için **yirtmak** yarmakdur āhen- dillerüñ kārı /Müşāhiddür bu ma'nā diqqat olunsa şabānlarda (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 3). [yirtmak, mak]

yitür-: Kaybetmek.

Bir ḥaylidür ol yāri **yitürdüm** bulamam hīç /Ārām-ı dil-i zārı yitürdüm bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 1). [yitürdüm, -düm]

Bir ḥaylidür ol yāri yitürdüm bulamam hīç /Ārām-ı dil-i zārı **yitürdüm** bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 2). [yitürdüm, -düm]

Dil dirler idi kanı şıcağ ber olacağdı /Eyvāh o ğam-ḥ'ārı **yitürdüm** bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 4). [yitürdüm, -düm]

Cānā beni sen ğayb ideyazmış idüñ ammā /Ben de dil-i nā-çarı **yitürdüm** bulamam hīç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 6). [yitürdüm, -düm]

Efkârũ ile eglenür idüm gice gündüz /Şimdi ben o efkârı **yitürdüm** bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 8). [yitürdüm, -düm]

Ben ol sere Maşûr-ı ser-dâr-ı vefâyum /Aşılmağ için dârı **yitürdüm** bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 10). [yitürdüm, -düm]

Ağyârı da görsem seni der-hâtır iderdüm /Cânâ hem o ağyârı **yitürdüm** bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 12). [yitürdüm, -düm]

Göz yaşlarum inci gibi şalkımlı dökülsün /Ben ol dür-i şehvârı **yitürdüm** bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 14). [yitürdüm, -düm]

Gönlümde hayâlâtũni taşvîr iderdüm /Ol şüret-i dîdârı **yitürdüm** bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 16). [yitürdüm, -düm]

Ne yâr ne ser ne elemdâr ne ğurbet /Dâr u der u diyârı **yitürdüm** bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 18). [yitürdüm, -düm]

Kâni mi ne dirlerdi kühen bendelerüñden /Hâlâ o dil o kârı **yitürdüm** bulamam hîç (Kânî Divanı, Gazel 16, Mısra 20). [yitürdüm, -düm]

yoğ u var: 1. Yokluk ve varlık. Hiçbir şey.

Yoğ u varı lezzet-i vicdân ile buldı gönül /Kendi kendin buldı **yoğ u vara** hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 6). [yoğ u vara, -a]

2. Var yok, herşey.

Yoğ u varı lezzet-i vicdân ile buldı gönül /Kendi kendin buldı yoğ u vara hâcet kalmadı (Kânî Divanı, Gazel 214, Mısra 5). [yoğ u varı, -ı]

yoğsa: 1. Yoksa; bir düşüncenin, bir davranışın, bir tutumun ters olma ihtimalini anlatmak için kullanılır.

Hemân taqlîd ile girmek mi istersin sen ol bezme /Nihân-hâneñde Kânî **yoğsa** hâl-i zâ'idüñ var mı (Kânî Divanı, Gazel 197, Mısra 10). [yoğsa]

Kalur mıyuz bu zâviye-i hecrde ebed /**Yoğsa** felekte vâşıl-ı ümmîd olur muyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 6). [yoğsa]

Sebeb-i dil siyehi haţţ-ı siyehkârũndur /**Yoğsa** hâl-i siyehüñ câna deger ‘anberdür (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 8). [yoğsa]

Baña imdâd-ı Mevlânâ-yı Rûm irer yeter **yoğsa** /Yolında ol şehüñ tâ arşa da irsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 17). [yoğsa]

Meger bu semte bilmezlikle ‘avdet eyleye **yoğsa** /Gönül hâlin eger bir kerre diyvirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 21). [yoğsa]

Her zamân sâğar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer /**Yoğsa** bu zevk u şafâyı yine sâğar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [yoğsa]

2. Soru cümlelerinde kesinlik kazanmamış iki fikri anlatan kelimelerin arasına getirilir.

Vaşf-ı haṭṭuñ mı yazar hāme-i muşkīn cāma /**Yoḥsa** Qurʾānı Bilāl-i Ḥabeş ezber mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 8). [yoḥsa]

Nīrān-ı ğam göñülde midür bende sende mi /**Yoḥsa** şerār-ı āh o külḥanda mı ‘aceb (Kânî Divanı, Gazel 9, Mısra 4). [yoḥsa]

Sürinürmiş didiler duḥter-i rez leblerüñe /Bize bu sürmeceyi **yoḥsa** kadeḥler mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 4). [yoḥsa]

yoḥ: Bulunmayan, mevcut olmayan (şey).

Zamānede unudulmuş adın bilür daḥı **yoḥ** /Şudür-ı luṭf u mürüvvet cünūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [yoḥ]

Tefāḥur itmege lāyık nijādımız **yoḥdur** /İzāfet-i suḥane i’tiyādımız yoḥdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 1). [yoḥdur, -dur]

Tefāḥur itmege lāyık nijādımız yoḥdur /İzāfet-i suḥane i’tiyādımız **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 2). [yoḥdur, -dur]

Arada biz hele şaşduḥ irāde maḥv oldı /Murādımız diyecek bir murādımız **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 4). [yoḥdur, -dur]

Vücūd ararsañ efendi vücüdsuzluktur /Vücūd-ı ‘ārızīye istinādımız **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 6). [yoḥdur, -dur]

Ne nīk-nāmıḡımız var ne pek de bed-nāmuz /Taḥalluş eyleyecek rütbe adımız **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 8). [yoḥdur, -dur]

Mu‘ārızāt-ı şuverle olındı şulḥ-ı ebed /Bizüm bu ma‘rekelerde cihādımız **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 10). [yoḥdur, -dur]

Reh-i vefāda ebed zıkr ü fikrimüz sensin /Cerāb-ı dilde bizüm ğayrı zādımız **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [yoḥdur, -dur]

Berī o rütbeyüz esbābdan ki ey Kānī /Tevekkül ile daḥı ittiḥādımız **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 14). [yoḥdur, -dur]

Ne faḥruñ köhne bürd-i berd fersāsın ḳodum düşa /Ne tāc u taḥt sevdāsı serümde efserüm **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 14). [yoḥdur, -dur]

‘Aceb bir ḥāle dūş oldum dilüm var dil-berüm **yoḥdur** /Ne sırdur dürc-i dil hem-çün şadefken gevherüm yoḥdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 1). [yoḥdur, -dur]

‘Aceb bir ḥāle dūş oldum dilüm var dil-berüm yoḥdur /Ne sırdur dürc-i dil hem-çün şadefken gevherüm **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 2). [yoḥdur, -dur]

Ser-i kūyuñda olurdım rızāñ olsaydı dā’im ben /Ve-lākin ol ser-i kūda ne çāre bir yerüm **yoḥdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 4). [yoḥdur, -dur]

Saña çok yalvarurdum bitse yalvarmağ ile işler /Görürsin ceyb-i dilde nağd nāmıyla zerüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [yokdur, -dur]

İderdüm hâlin ol dāyî revîşli âfetüñ teşbîh /Bu ‘anberdânda bir hâbbe deñlü ‘anberüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 8). [yokdur, -dur]

Degül a‘râz-ı nâ-maḥsûs maḥsûsın bile bilmem /Ki bu şayrefiyânda ceyde şâyân cevherüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 16). [yokdur, -dur]

İderdüm dilli defter şerha vü dāğı dil-i zārâ /Raḡam-senc olmağa şâyeste dilli defterüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 18). [yokdur, -dur]

Ben ol şîr-i girân kirdâr-ı şaḡn-ı gâbe-i ‘ışkâm /Elümde zü’l-fiḡarum vardur ammâ Ḥayderüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 20). [yokdur, -dur]

Ḳapu Allah ḡapusu eşiğın bālînveş yaşdan /Derinde der-be-der dīvāneyüm ḡayrı derüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 24). [yokdur, -dur]

Yine bir güçlü kuvvetli cüvâna mübtelâ oldum /Meded ey nev-cüvân eyyâm-ı pîrîdür ferüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 28). [yokdur, -dur]

Berü döşekden ayırma beni ey gül-bün-i tâze /Dıraḡt-ı ḡuşḡ neşve-nâ-peziñr âsâ yerüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 30). [yokdur, -dur]

Yolum hep ḡuşḡ-sâl-ı vaḡşete düşdi bu esnâda /Ḳurıdı ḡanı cism-i zârumuñ herḡiz terüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 32). [yokdur, -dur]

Bütün ḡayruñ da şerrüñ de ḡaderdür maşdarı lâ-büd /Benüm kendi yedümde zerrece ḡayr u şerüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 34). [yokdur, -dur]

Getürmez cünbişe bu ḡuşḡ-şâḡ-ı cismimi devrân /Beni bir şalla sırt eyler ḡucaḡlar şarşarum **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 36). [yokdur, -dur]

Fu’adî lâ-yaḡırru’n-nâse bel lâ-yenfe‘u’d-dünyâ /Ki hecr ü vaşdan ḡayrı ebed nef‘ u zârüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 38). [yokdur, -dur]

Degül kırâḡ-ı gevhер-pâre-i ḡadrüm benüm ma’lüm /Güher şuyındayum ḡadrüm bilinmez ḡartarum **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 40). [yokdur, -dur]

O rütbe ḡalibum maḡv itdi nâr-ı şevḡ-i ‘âlem-gîr /Ki ḡâkister miyânında ışıldar eñserüm **yokdur** (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 42). [yokdur, -dur]

Ḳarâruñ **yok** eşiḡ şavurmadañ ârâmsızlıḡdan /Bu günler mi ‘aceb Kânî şabâ-veş bildiḡüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 17). [yok]

Zamānuñ i’tibârâtı cihânda medḡali **yokdur** /Sepîde-rîş olan kibrit ile zâtında pîr olmaz (Kânî Divanı, Gazel 67, Mısra 5). [yokdur, -dur]

Dehânından vişâle dâ’ir olmaz ḡarfcik mesmû‘ /Ḳıḡan hep vardandur emr-i mümkin **yokdan** çıḡmaz (Kânî Divanı, Gazel 78, Mısra 8). [yokdan, -dan]

Derün u sînede çün dâḡ u şerḡa **yok** şüfi /O ḡalkasuz rezesüz köhne bâbı neylersin (Kânî Divanı, Gazel 138, Mısra 3). [yok]

Bu şüret-hâne-i 'âlemde **yoğdur** cāy-ı āsāyiş /'Aceb kıanda gidersin Kāniyā büt-hāneden şoñra (Kānî Divanı, Gazel 155, Mısra 9). [yoğdur, -dur]

Bu devr-i bî-vefāda derdüñe dermān olur **yoğdur** /Dem-i Hızır u Mesîhādan dañı Kānî şifā umma (Kānî Divanı, Gazel 166, Mısra 13). [yoğdur, -dur]

Hayālün bir yere başmaz dil-i bî-kīneden şoñra /Miyānuñ çoçmağa imkān **yoğ** āyīneden şoñra (Kānî Divanı, Gazel 178, Mısra 2). [yoğ]

Cān u dil gitdi baña kıalmadı āhdan ğayrı /Elvirür hālūme **yoğ** hāl-i tebāhdan ğayrı (Kānî Divanı, Gazel 204, Mısra 2). [yoğ]

Dāğ-ı dilūme hançer-i āzārı gibi **yoğ** /İnşāf olınsa güzelüm dirhem ü merhem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 7). [yoğ]

Benümle āşinālık **yoğ** iken kimlerle eglendün /Şükür geçdi hele bî-gānelikler eldigün günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 13). [yoğ]

Alnumda niçe anlar idi hîç beşāşet /**Yoğ** iken efendüm hele ben ānumı gördüm (Kānî Divanı, Gazel 129, Mısra 8). [yoğ]

Yoğ iken sīnede fikr-i dehenün bir zerre /Hîç memnün degilem dünyede var olduğıma (Kānî Divanı, Gazel 183, Mısra 3). [yoğ]

Benüm senden murādum **yoğ** iken hālüm dīger-gündür /Kanı ardum şıra bād-ı şabā tek yeldigün günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 5). [yoğ]

Gönülde 'ışk **yoğ** ise şarābı neylersin /Harāret olmayıcağ dilde ābı neylersin (Kānî Divanı, Gazel 138, Mısra 1). [yoğ]

Germ-ābe-i vaşluñda senün 'āşık-ı ter-dest /Göz yaşı kıadar **yoğ** ise de çoğ şu dökündi (Kānî Divanı, Gazel 205, Mısra 12). [yoğ]

yoğ yere: Hiçbir gereği yokken.

H'ābīde iken gördüm iki büseçik aldum /Öpdüm dehenin **yoğ yere** hep kıanımı gördüm (Kānî Divanı, Gazel 129, Mısra 12). [yoğ yere]

yoğla-: I. Kendini göstermek, etkisini hissettirmek. II. Ziyaret etmek.

Demüm dāğum ğama hem-dem hem āb akıduram hem dem /Ĝamuñ **yoğlar** beni dem dem dedem dem kıande ben kıande (Kānî Divanı, Gazel 174, Mısra 6). [yoğlar, -r]

yoğluk: (sevgilinin ağzının) Yok sanılacak kıadar küçük olmak.

Yoğluğla idi şöhreti ol hoğka-dehānuñ /Fāş eyledi sırr-ı dehenin söyleye düşdi (Kānî Divanı, Gazel 193, Mısra 9). [yoğluğla, -la]

yol: 1. Uğruna, uğrunda.

Eşküm o şūhı görse **yolında** sebîl olur /Hürşid öñünde necm-i Süreyyā sefil olur (Kânî Divanı, Gazel 34, Mısra 1). [yolında, -ında]

Kāşidān-ı reh-i ‘irfān yedek çekmezler /Kılma bu **yolda** yayan bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 22). [yolda, -da]

Yoluñda dīde şalkum şalkum incüler nisār itdi /Gel ey şehvār-ı varum cevher-i ferdim niçün küsdün (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 13). [yoluñda, -uñda]

Senüñçüdi raķībān ile nāverdüm niçün küsdüñ /**Yoluñda** bī-muḥābā cānımı virdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 2). [yoluñda, -uñda]

‘İşka düşeli dīdelerüm itmedi rāḥat /**Yoluñda** senüñ virdi niçe kerre döküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 4). [yoluñda]

2. Yol, güzergāh.

Yolum hep ḥuşk-sāl-ı vahşete düşdi bu esnāda /Kurıdı ḳanı cism-i zārumuñ hergiz terüm yoğdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 31). [yolum, -um]

yol al-: İlerlemek.

Uyan yatduḳca sen bār-ı günāḥ eyler seni ḳanbūr /Ne deñlü **yol alur** fikr eyle bir kerre ‘aceb gözler (Kânî Divanı, Gazel 28, Mısra 8). [yol alur, -ur]

yolcu: Yolcu (Fāni).

Emānet itdüm Allaha seni ey gözlerüm nūrı /Ḳarībū’l-‘ahd **yolcudur** efendüm Kānī’ñi ḥoş tut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 10). [yolcudur, -dur]

yoluñı şula-: Sevgilinin uğruna kanının su gibi akması.

Ḳanum **yoluñı şulamağa** ḥāzır iken ḥiç /Boş yerlere şular gibi aḳmaḳ ne revādur (Kânî Divanı, Gazel 45, Mısra 5). [yoluñı şulamağa, -mağa]

yor: Rahatsızlık vermek, zahmet vermek.

Derün āsūdelik ‘azv eylemişler Kānī-i zāra /Yine dīvānenüñ gül-gün ārāmını **yormışlar** (Kânî Divanı, Gazel 27, Mısra 10). [yormışlar, -mişlar]

yorgān üstüne gavḡā: Menfaatin sebep olduğu çekişme, makam elde etmek için girişilen mücadele, post kavgası.

Düşdiginden aḡlarum yāruñ raķībān üstüne /Sevdigüm **gavḡā** bütün ‘ālemde **yorgān üstüne** (Kânî Divanı, Gazel 157, Mısra 2). [yorgān üstüne gavḡā]

yorulup hışla- Yorulduğu için hışlayarak nefes alıp vermek. (Rakibin gönül ahını gizlemek için soluk soluğa kalmış gibi nefes alıp vermesi)

Ne semte varsa dil-ber şoluğu anda alur ağıyār /Tuyırmaz āh-ı dil-süzün yorılmış gūyiyā hışlar (Kânî Divanı, Gazel 39, Mısra 10). [yorılmış hışlar, -r]

yūh: Güneş.

Derūn bīrūn-nümā-yı cism tāb-ı rūhdandur hep /Zemīn ü āsmānda āb u revnağ **yūhdandur** hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [yūhdandur, -dandur]

yum- Kısarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek.

Aç sīneñi görünsün o āyīne-i ılsım /**Yum** gözlerūñ açılmasun ol daħmegāh-ı nāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 12). [yum]

yumşa- Yumuşamak.

Her çend seng-dil ise de **yumşar** beni görüp /Nāzıkkı ile göñlümi aldı tenūñ senūñ (Kânî Divanı, Gazel 100, Mısra 9). [yumşar, -r]

yun- Yıkayıp temizlemek.

Hep bāde-i bī-ğışla **yunar** çirk-i günāh /Çirk-i bedeni reşha-i şafvet yayğar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 3). [yunar, -ar]

yürü-: 1. Yürüme, gitmek.

Cān be-leb gözleri yollarda dil-i bīmāruñ /**Yürüsün** hastesini görmege cānān yürisün (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [yürisün, -sün]

Cān be-leb gözleri yollarda dil-i bīmāruñ /Yürisün hastesini görmege cānān **yürüsün** (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 8). [yürisün, -sün]

Sürünse **yürüse** bilece ‘āşık-ı zāruñ /Pā-tābe-girībān ser-i dāmen gibi olsa (Kânî Divanı, Gazel 159, Mısra 9). [yürise, -se]

2. I. Yürüme. **II.** Salınmak.

Ele al sāğarı biñ nāz ile ey cān **yürüsün** /Reg-be-reg cism-i yebūset-zedeye kān **yürüsün** (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 1). [yürisün, -sün]

Ayağı bāğda servūñ gelemes ayağına /Bāri luğf eylesün ol serv-i hıramān **yürüsün** (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 6). [yürisün, -sün]

3. Yürüme. (kadeh gezdirmek bağlamında)

Māh-ı maḥsūf-veş alsun ele cām ḳahve /Devr-i meclisde o ḥürşīd-i dıraḥşān **yürüsün** (Kânî Divanı, Gazel 140, Mısra 4). [yürisün, -sün]

4. Yürümek, gezmek, dolaşmak.

Ṭabanı yanmış āsā pek **yürür** zāhid nedür fā'iz /Siyāh āhenden ey dil beyzā-ı tīg-ı tābān çıkmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [yürür, -r]

yüriyen: Yürüyüp giden kimse.

Belürsüz oldı bezimde kemāl-i mestīden /Göbek atan **yüriyen** şīvelerle baş şalan (Kânî Divanı, Gazel 139, Mısra 10). [yüriyen]

yüriyişden belli: (Sevgilinin nazlı nazlı) Yürüyüşünden açıktır, ayandır.

Bu nāzişlerle cānā **yüriyişden bellidür** elbet /Nedür söyle diger reftār bu reftār küsdüñ mi (Kânî Divanı, Gazel 190, Mısra 7). [yüriyişden bellidür, -dür]

yūsuf-ender-cāh ol-: Yusuf'un en yüksek derecelisi olmak. (Hz. Yusuf'un kuyuya atılması olayına telmih vardır).

Zeneḥdānuñ ḥayāliyle dönüŷde bir ser-i çāha /İlişdi pāyum oldum Yūsuf-ender-cāh ṭuyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 16). [yūsuf-ender-cāh oldum, -dum]

yūsuf-vār: Hz. Yusuf gibi.

Çün ayrılsañ gerek bi'l-iztirār elbet ahibbādan /Cefā görseñ de **Yūsuf-vār** sen ihvānuñı ḥoş ṭut (Kânî Divanı, Gazel 13, Mısra 8). [yūsuf-vār]

yuva: Yuva, mesken, hane.

Çatlatdı mürğüñ dil-i zār u nizārumı /Yaḳdı **yuvamı** cānumı feryād-ı 'andelīb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 16). [yuvamı, -mı]

Yuvalanmaḳ ser-i 'uşşāḳa bir bāzīçedür Kānī /Keser 'uşşāḳınuñ başların ol ḥūnī **yuvalarda** (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 10). [yuvalarda, -larda]

yuvadan uç-: Büyüyüp aile ocağından ayrılmak.

Uçdı mürğ-ı dil-i zārüm yuvadan zār iderek /'Azım-i gül-geşt-i çemen şuffe-i gülzār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 1). [yuvadan uçdı, -dı]

yuvalan-: Yuva kurmak, yuva edinmek, ev bark sahibi olmak, yerleşmek.

Yuvalanmak seniñ haddüñ mi şâh-ı Sidrede ey zâğ /O ‘Anka-beççe-i pür-nâz yavrılar yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [yuvalanmak, -mak]

yuvasını yap-: Hak ettiği karşılığı vermek, gereken cevabı verip hakkından gelmek.

Bülbülñ yapsa yuvasın gül dinilmez reng aña /Şu‘lezâr-ı reng-i gül cāy-ı nişest olmuş yine (Kânî Divanı, Gazel 156, Mısra 5). [yuvasın yapsa, -sa]

yuy-: Yıkamak, temizlemek.

Evsâh-ı riyâyı yedi deryâ **yuyamaz** /Ol lekkeyi bir cüz-i qabâhat yayqar (Kânî Divanı, Gazel 56, Mısra 11). [yuyamaz, -amaz]

yüz: 1. Yüz, yanak.

Yüzüm rengini gül-ğhande-i âmâlde sâdur /Sözüm her çend rengin olsa istihsâna hasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 13). [yüzüm, -üm]

Şüphe var mı hağ-ı ruhsâr **yüze** çıkmaya mı /Zâlike’s-şuħuf ‘aceb muşhaf-ı lâ-rayb midür (Kânî Divanı, Gazel 53, Mısra 5). [yüze, -e]

2. Yüz, suret, çehre.

Kânî ‘amel şahîfesinüñ görse bir **yüzün** /Lâ-büd demek gerek hele bir yüzi ağıza (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 9). [yüzün, -in]

3. Yüz, cemal.

Bir içim şu deyu âteşlere girsem gider gelmez /Ya bir kerre **yüzün** görmege cân virsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 2). [yüzün, -in]

yüz: Yüz, sayı sıfatı.

Teşbîh ider hezâr gülistâna ruħlarıñ /Şad-berg-i leb şüküftesi **yüz** gülsitân deger (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 10). [yüz]

yüz biñ: Yüz bin.

‘Aceb bir ben miyim dil-ğhün ğadrüñ biñ mi **yüz biñ** mi /Vefâsızlık mesânidinde pek ‘âlî maqâm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 5). [yüz biñ]

yüz biñ sâl-: Yüz bin yıl.

Kâniyâ nîk ü bedüm bir kimse bilmez şad şükr /Niçe **yüz biñ sâldur** töldüm boşaldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 16). [yüz biñ sâldur, -dur]

yüz bul-: I. ilgi ve yakınlık görmek. II. Kendisine gösterilen hoşgörüden yararlanıp şıarmak.

Şad hamd ki **yüz bulmadı** benden zen-i dünyā /Āhîr didi kendüm gibi bir şevhere düşdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 17). [yüz bulmadı, -madı]

yüz qaralığı: Ayva tüyleri.

Yüzine urdı felek itdigi istiğnāyı /Neye **yüz qaralığın** kend'özine bār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 6). [yüz qaralığın, -n]

yüz vir-: ilgi, alaka göstermek.

İ'tibār ehli baña biñ i'tibār eylerse de /İ'tibārāta virüp yüz i'tibār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 10). [yüz virüp, -üp]

yüzden: Sebep.

Toħm-ı maħabbet ekdi o ħāl-i siyeh dile /Bîħ ü büni ũtarsa o **yüzden** ekidedür (Kânî Divanı, Gazel 18, Mısra 12). [yüzden]

yüze gel-: Görünmek, karşı karşıya gelmek.

Rübeh-nijād ekseri ehl-i zamānenüñ /Zîrā **yüze gelince** heme rübehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 12). [yüze gelince, -ince]

yüzi āğız: Yüzü beyaz (kimse). (melek).

Kānî 'amel şahîfesinüñ görse bir yüzün /Lā-büd dimek gerek hele bir **yüzi āğıza** (Kânî Divanı, Gazel 180, Mısra 10). [yüzi āğıza, -a]

yüzi mäh: Ay yüzlü (sevgili).

Çıkdı feryād u figānum giderek nüh felege /Daħı bir vuşlat içün ol **yüzi mähum** dir tüh (Kânî Divanı, Gazel 154, Mısra 4). [yüzi mähum, -um]

yüzine ur-: Kabahatini, kusurunu yüzüne karşı söyleyip kendisini ayıplamak.

Yüzine urdı felek itdigi istiğnāyı /Neye yüz qaralığın kend'özine bār itdi (Kânî Divanı, Gazel 212, Mısra 5). [yüzine urdı, -dı]

yüzle-: Yüzünü döndürmek, teveccüh etmek.

Bu dil seni gözler seni **yüzler** seni özler /Hep cāy-gehi ħāk-i reh ü ũndür ammā (Kânî Divanı, Gazel 2, Mısra 17). [yüzler, -r]

zād: Kendi, öz.

Raķīb-i ehrimen haķķ gösterüp ol berhemen **zādı** /İşāret itdi şüfīye didi vallāh şundan şu (Kânî Divanı, Gazel 149, Mısra 3). [zādı, -ı]

zād: Yiyecek, azık.

Reh-i vefāda ebed zıkr ü fikrimüz sensin /Cerāb-ı dilde bizüm ğayrı **zādımız** yokdur (Kânî Divanı, Gazel 37, Mısra 12). [zādımız, -ımız]

zāĝ: Karga.

Kānî ne be-taħķîķ-i terennüm köni ki **zāĝ** /Bülbül gibi de itse nidā hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 15). [zāĝ]

zāĝ: I. Karga. II. Dost olmaktan hoşlanılmayan kimse, sevilmeyen kişi, rakip.

Ne ki ĝisūlaruñdan göz yayındurmaķda mużtardur /Şikāyet bāĝbānlarda nihāyet **zāĝlardandur** (Kânî Divanı, Gazel 22, Mısra 6). [zāĝlardandur, -lardandur]

Yuvalanmaķ senüñ ĥaddüñ mi şāĥ-ı Sidrede ey **zāĝ** /O ‘Anķa-beççe-i pür-nāz yavrılar yuvalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 3). [zāĝ]

zāhid: Kaba sofu (çok dindar olup irfanı olmayan kimse).

Zāhidüñ dahli mey-i bî-meze-i ğafletedür /Almaz aĝza lebüñi mes’eleye ‘ālimdür (Kânî Divanı, Gazel 46, Mısra 7). [zāhidüñ, -üñ]

Zāhidi telĥ-dimāĝ eyledi şı‘rūñ Kānî /Bilmezem ĥāmesine fülül-i aĥmer mi sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 9). [zāhidi, -i]

Vaķtiyle kılarum diyu her-bār nemāzı /**Zāhid** bize itdigüñ edā hîç çekilmez (Kânî Divanı, Gazel 70, Mısra 4). [zāhid]

Zāhid yine sen ĥalt-ı kelām eyleye düşdüñ /Te’dīb gerekdür seni gel mesti söküñdi (Kânî Divanı, Gazel 205, Mısra 5). [zāhid]

Raķibi ĥātıruñ çün **zāhidi** Allāh için Kānî /Dile vird itmedük en‘ām mı evrād mı ĥaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 11). [zāhidi, -i]

Ṭabanı yanmış āsā pek yürür **zāhid** nedür fā’iz /Siyāh āhenden ey dil beyzā-ı tiĝ-ı tābān çıķmaz (Kânî Divanı, Gazel 83, Mısra 5). [zāhid]

Gel ķo nefsanıyeti maĥv-ı vücūd it **zāhid** /Bu şu‘unāt inan bir var imiş bir yoĝ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 11). [zāhid]

Zāhid beni görür de şanur ki şafām var /Ya‘ni cihanda dil-ber-i şāĥib-vefām var (Kânî Divanı, Gazel 29, Mısra 1). [zāhid]

Ƙo ta'ni eşk-i ħun-pāř-ı řerār-efřāna ey **zāhid** /Ne yapsun 'āřık-ı bī-ĉārenüñ de derdi var ağlar (Kānî Divanı, Gazel 19, Mısra 15). [zāhid]

zāhid-i ħarūn: İnatĉı sofu.

Alma kesendiye bizi ey **zāhid-i ħarūn** /İsterse medĥ it iste o māha kes istemez (Kānî Divanı, Gazel 74, Mısra 17). [zāhid-i ħarūn]

zāhir: Ařıkār, görünür durumda, ortaya ĉıkan.

zāhirle iş olmaz ki iřüñ bāřını vardur /Togursa inanma ki o 'innīndür ammā (Kānî Divanı, Gazel 2, Mısra 27). [zāhirle, -le]

Sebük-serler olur iflāsa bādī ser-fürü itsek /Bu **zāhirdür** eger endişe-i cām u sebü itsek (Kānî Divanı, Gazel 101, Mısra 2). [zāhirdür, -dür]

zāhir ol-: Aĉıđa ĉıkmak, meydana ĉıkmak, görünür olmak.

Eli ehlerinden al kim tā ola ĥāřřiyeti zāhir /Vezāret mührü dest-i düzde girmekle vezīr olmaz (Kānî Divanı, Gazel 67, Mısra 3). [zāhir ola, -a]

zāhir-i kisvet yayĉa: Dış yüzünü, görünen yüzünü, maddi varlığını temizlemek.

Erbāb-ı riyā beñzer o cāme-şüya /Ƙor bāřını **zāhir-i kisvet yayĉar** (Kānî Divanı, Gazel 56, Mısra 10). [zāhir-i kisvet yayĉar, -r]

zālim: 1. Zulm eden, zālim (Sevgili).

Ferāđatde hemānā řāh kendü 'ālemindeyken /Ne sihr itdüñ a **zālim** āh 'aqlum ĉeldiđüñ günler (Kānî Divanı, Gazel 62, Mısra 4). [zālim]

2. I. Zulüm edici. II. Felek.

Yetişmek istemez miydi a **zālim** meyve-i maĉřüd /Ƙoparduñ ģadr idüp olmazdan evvel anı ĥām alduñ (Kānî Divanı, Gazel 103, Mısra 3). [zālim]

zamān: I. Devir, zaman. II. Talih.

Zamānuñ i'tibārātı cihānda medĥali yoğdur /Sepīde-riř olan kibrit ile zātında pīr olmaz (Kānî Divanı, Gazel 67, Mısra 5). [zamānuñ, -uñ]

Amān **zamān** virürse o bī-amān virmez /O bī-amān felekde amān zamān mı ģodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 15). [zamān]

Amān zamān virürse o bī-amān virmez /O bī-amān felekde amān **zamān** mı ģodı (Kānî Divanı, Gazel 208, Mısra 16). [zamān]

2. Mevsim; süre, vakit.

Haṭ-āver olmuş eyyām-ı bahār ḥüsn ü ān geçmiş /Bilür ol şüh görse ‘āşıkın ammā **zamān** geçmiş (Kânî Divanı, Gazel 92, Mısra 2). [zamān]

zamāne: İçinde bulunulan zaman dilimi (Mecazen o devirde yaşayan insanlar).

Zamānede unutulmuş adın bilür daḥı yok /Şudür-ı luṭf u mürüvvet cünūna ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 3). [zamānede, -de]

Gördüñ **zamāne** uymadı sen uy zamāneye /Aldan durūğa lāfa inan uy terāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [zamāne]

Gördüñ zamāne uymadı sen uy **zamāneye** /Aldan durūğa lāfa inan uy terāneye (Kânî Divanı, Gazel 170, Mısra 1). [zamāneye, -ye]

zamān-ı vaşl: Kavuşma zamanı.

Zamān-ı vaşluñ añılduḡca cism-i rüzgār aḡlar /Sevād-ı ḥaṭṭuñ eyyāmı görünse nev-bahār aḡlar (Kânî Divanı, Gazel 19, Mısra 1). [zamān-ı vaşluñ, -uñ]

zamāyir: Gönüller.

Dil-i ‘uşşāḡ elbet müncezibdür semt-i ḥübāna /Merāci’dür efendi mu‘teber lā-büd **zamāyirde** (Kânî Divanı, Gazel 172, Mısra 4). [zamāyirde, -de]

zamīr-i dil: Gönlün içi.

N’olur Kāniyi itseñ bir selām-ı tāzeye şāyān /**Zamīr-i dilde** köhne ārzūlar hep senüñçündür (Kânî Divanı, Gazel 33, Mısra 14). [zamīr-i dilde, -de]

zan it-: Zannetmek, sanmak.

Tehī maḡzam Felāṭun **zan ider** ammā beni herkes /Ümīd-i neş’e eyler nūş-ı cām-ı ser-nügünümde (Kânî Divanı, Gazel 179, Mısra 13). [zan ider, -er]

Senüñ ben boynı baḡlu ‘abd-i memlūkuñ muyam ey çarḡ /Benüm rām olduğum gördüñ de **zann itdüñ** ḡulām alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 14). [zann itdüñ, -düñ]

zanneyle-: Zannetmek, sanmak.

Benümsin ben senüñ **zanneyler** idüm bir zamān ammā /Sen olduñ āşinā-yı şad-hezār ol gitdi ben ḡaldum (Kânî Divanı, Gazel 117, Mısra 7). [zanneyler, -r]

zār: Ağlamak, inlemek.

Fem ü leb ruḥ zenaḥ ber-büse **zār** olmaz bu yerlerde /Turunc u püste gül gül-nār enār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [zār]

zār it-: Ağlayıp inlemek.

Uçdı mürğ-ı dil-i zārüm yuvadan **zār iderek** /°Azm-i gül-geşt-i çemen şuffe-i gülzār iderek (Kânî Divanı, Gazel 109, Mısra 1). [zār iderek]

Geçdi ol yāre beni aḡyār **zār itmem** yine /Geçse dilden gizlü biñ oḡ āşikār itmem yine (Kânî Divanı, Gazel 162, Mısra 1). [zār itmem, -mem]

zār ol-: Ağlayıp inlemek.

Acımam ıışkı ile zār u nizār oldıḡuma /Yār eger hīç kulaḡ tuḡmasa **zār oldıḡuma** (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 2). [zār oldıḡuma, -dıḡuma]

zār u nizār ol-: Zayıf ve arık olmak.

Acımam ıışkı ile **zār u nizār oldıḡuma** /Yār eger hīç kulaḡ tuḡmasa zār oldıḡuma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 1). [zār u nizār oldıḡuma, -dıḡuma]

zārar gel-: Kötülük gelmek.

Zārar gelmez kişiyeye kendü cinsinden kim olsa da /Ḥilāf-ı cinsi ḡo aḡrānla eşbāhla ol sen (Kânî Divanı, Gazel 134, Mısra 9). [zārar gelmez, -mez]

zārbet-i ser-pençe-i ḡahr: Kederinin güçlü darbeleri.

Lāl itdi beni **zārbet-i ser-pençe-i ḡahrūñ** /Ellerle işāret iderem beşlere düşdüñ (Kânî Divanı, Gazel 125, Mısra 7). [zārbet-i ser-pençe-i ḡahrūñ, -uñ]

zāviye-i hecr: Ayrılık tekkesi, sığınaḡı.

Ḳalır mıyuz bu **zāviye-i hecrde** ebed /Yoḡsa felekde vāşıl-ı ümmīd olur mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 66, Mısra 5). [zāviye-i hecrde, -de]

zebān: Dil.

Seni her zerre bir başḡa şıfatla itmede tavşāf /Kimi Allāh kimi Yezdāndur dirler **zebānlarda** (Kânî Divanı, Gazel 153, Mısra 6). [zebānlarda, -larda]

Zebānum cünbiş-i ḡarf-i recā-yı vaşla nā-maḡrem /Dehānum lezzet-i gül-büse-i ḡübāna ḡaşretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 11). [zebānum, -um]

Zebānum hüsni-ta⁶bīr-i merāmum itmeden ⁶āciz /Kelāmum imtizāc-ı harf-i istihsāna hasretdür (Kânî Divanı, Gazel 35, Mısra 7). [zebānum, -um]

zebāne-i sitem: Sitem ateşi.

Tekellüm eylemege var mı nāzdan ruḥṣat /**Zebāne-i sitem** anda zebān dehān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 12). [zebāne-i sitem]

zebān-ı nāz: Cilve dili.

Nigāh-ı nāza da ḳāʾil idük dirīĝ itdi /**Zebān-ı nāz** yine yā bāri tercemān mı ḳodı (Kânî Divanı, Gazel 208, Mısra 20). [zebān-ı nāz]

zebānī-beçe: Cehennemlikleri ateşe atmakla görevli cehennem bekçisi çocuĝu.

Kāniyā ⁶ıṣḳ ile yanmaĝa bir çāre ara /O **zebānī-beçenüñ** ḳartı ne nev-resi ne (Kânî Divanı, Gazel 169, Mısra 10). [zebānī-beçenüñ, -nüñ]

zebūn u zār koy-: Ağlayan ve zayıf duruma getirmek, hale koymak.

Alduñ göñülcüĝüm beni ḳoyduñ zebūn u zār /İtdüñ hūlāṣa āteş-i ⁶ıṣḳum şabır-güdāz (Kânî Divanı, Gazel 73, Mısra 3). [zebūn u zār ḳoyduñ, -duñ]

zeheb it-: Altın etmek, bir maddeyi altına çevirmek.

Mis-i nā-rāyic-i āmālūmi iksīr-i tevfiḳ /Nigāh-ı nīmile āyā niçün itmez zeheb yā Rabb (Kânî Divanı, Gazel 8, Mısra 8). [zeheb itmez, -mez]

zehr-āb-ı hicrān: Ayrılıĝın acı, zehirli suyu.

Dil dadanmıṣ idi nuḳl-i hoş-güvār-ı vaşluña /Şimdilik **zehr-āb-ı hicrāna** ḳoraldum yaluñuz (Kânî Divanı, Gazel 82, Mısra 12). [zehr-āb-ı hicrāna, -a]

zeḳan: Sevgilinin çenesi.

Ḥāl-i būyın ise bir ⁶anber-i dūd-ālūda /Sīmden sāhte güyā **zeḳanı** micmerdir (Kânî Divanı, Gazel 36, Mısra 10). [zeḳanı, -ı]

zekāt-ı hüsñüñ dilen-: Güzellik zekātını (güzelliĝinin kırkta biri) dilenmek.

Dilenüp gezmede ben gāh zekāt-ı hüsñüñ /Dilümi kārđ-ı ĝamla delenüm hoş geldüñ (Kânî Divanı, Gazel 108, Mısra 7). [zekāt-ı hüsñüñ dilenüp, -üp]

zell ü hevân: Hatalar ve rezillikler.

Çekemez ehl-i himem lâ vü ne‘am âzârın /Nedür ol **zell ü hevân** bir var imiş bir yoğ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 18). [zell ü hevân]

zelzele vir-: Sarsıntı yaratmak.

‘Işkuñ şanemâ mülk-i dile velvele virdi /Bîm-i haṭ-ı ‘anber-şikenüñ **zelzele virdi** (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 2). [zelzele virdi, -di]

zemîn: 1. Dünya, alem, yeryüzü.

Pâsbân ol ser-i küyüñda o mâhuñ Kânî /Şu **zemînde** dil-i hürşîdi misâl it gice geç (Kânî Divanı, Gazel 15, Mısra 10). [zemînde, -de]

2. I. Bir şeyin üzerinde geliştiği, cereyan ettiği ortam. **II.** Tarz, eda.

Bu **zemînlerle** ne mümkün kām almaḫ Kāniyâ /Kām ruḫşat-nāmesin çarḫ-ı sitemger virmese (Kânî Divanı, Gazel 175, Mısra 17). [zemînlerle, -lerle]

zemîn ü âsmân: Yer gök; her yer, bütün dünya.

Derün bîrûn-nümâ-yı cism tâb-ı rûḫdandur hep /**Zemîn ü âsmânda** âb u revnaḫ yûḫdandur hep (Kânî Divanı, Gazel 10, Mısra 2). [zemîn ü âsmânda, -da]

Şefâ‘at-ḫ~āhlik diñlemez ‘özre i‘tibâr itmez /**Zemîn ü âsmâni** başuma dirsem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 26). [zemîn ü âsmâni, -i]

zemîn-i dil: Dil, üslup konusu.

Kânî yine cevâhir-i ma‘nâyı keşf idüp /Buldı **zemîn-i dilde** yeñi kân efendimüz (Kânî Divanı, Gazel 71, Mısra 22). [zemîn-i dilde]

zemm it-: Yermek, çekiştirmek, dedikodusunu yapmak.

Baña âzârı için ğam yeme lâkin dil-âzârüm /Raḫîb-i rû-siyâhı **zemm idüp** yerssem gider gelmez (Kânî Divanı, Gazel 84, Mısra 24). [zemm idüp, -üp]

zen: Kadın.

Haṭtdur ṭutan dili iki tellü ḫapağ ile /**Zen** tek ricâl âyîne-i emles istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 4). [zen]

zenaḥ: 1. Çene, yanak.

Fem ü leb ruḥ **zenaḥ** ber-büse zār olmaz bu yerlerde /Turunc u püste gül gül-nār enār olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 1). [zenaḥ]

2. Çene çukuru.

Zeneḥdānuñ ḥayāliyle dönüŝde bir ser-i çāha /İliŝdi pāyum oldum Yūsuf-ender-cāh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 15). [zeneḥdānuñ, -uñ]

zen-i dūnyā: (fitne ve fesat çıkararak bir) kadın olan dünya.

Şad ḥamd ki yüz bulmadı benden **zen-i dūnyā** /Āḥir didi kendüm gibi bir ŝevhere düŝdüm (Kânî Divanı, Gazel 118, Mısra 17). [zen-i dūnyā]

zer: 1. Altın; sarı renk.

Ṭutar bālāyı gerdünda ḳamer bir mu'teber keşköl /Degöl çeŝbān egerçi bu ḳalenderlikle **zer** keşköl (Kânî Divanı, Gazel 114, Mısra 2). [zer]

2. I. Altın. II. Para.

Saña çoḳ yalvarurdum bitse yalvarmaḡ ile işler /Görürsin ceyb-i dilde naḳd nāmıyla **zerüm** yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 6). [zerüm, -üm]

Zuhru'l-kirām olan **zeri** eyler mi iddiḥār /Ta'dād iden meḳārımı dāḥir degöl midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [zeri, -i]

zerd:

1 Sarı, sararmış, solgun (yüz baḡlamında).

Görelî **zerdimi** ben eşk-i sefîdümlle zede /Heves-i sîm ü ḡam-ı zer de bugün gitdi gider (Kânî Divanı, Gazel 30, Mısra 9). [zerdimi, -imi]

2. Sarı. (Aşk belirtisi olarak sararmak, solmak).

Ḳaysısı büstān-ı 'iŝḳuñ rüy-ı zerd-i Ḳaysdur /**Zerd** canfes cāme-i ŝāhāne olmuş olmamış (Kânî Divanı, Gazel 89, Mısra 10). [zerd]

zerd it-: Sarartmak, soldurmak.

Bir ḥoŝ ḳanarya rengi virüp perr-i nāleye /**Zerd itdi** gül-ruḥānumı feryād-ı 'andelîb (Kânî Divanı, Gazel 12, Mısra 30). [zerd itdi, -di]

zer-i deh-dehi: Saf altın sarısı.

Deh düşdüm 'āŝıḳuñ nîm-i bî-ḡiŝŝına ve-lîk /Ruḥsār-ı zerdî pek de **zer-i deh-dehi** degöl (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 10). [zer-i deh-dehi]

zerīn: Altın.

Ṭakmıř miyānına o **zerīn** ḥaṇçerin gelür /Ṭīg-i nigāhı dilleri delmez kıyās ider (Kânî Divanı, Gazel 26, Mısra 5). [zerīn]

zer-keřī şey: Altın işlemeli şey. (şarap testisi).

Sākī getir bize yine şol **zer-keřī şeyi** /Döndür şu ğoñçe-i ğül-i şad-berge řīşeyi (Kânî Divanı, Gazel 202, Mısra 1). [zer-keřī şeyi, -i]

zerrāt: Zerreler.

Ḳābe kavseyne çıkar baḥtımızuñ **zerrātı** /Egri toĝrı ne ki dir isem hep ebrū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 19). [zerrātı, -ı]

zerre: Zerre, çok küçük.

Her **zerre** bir defîne her kuvve bir ḥazāne /Ol nükte-i ḥafı ne vīrāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 3). [zerre]

zerre ol-: (Sevgilinin üzerindeki tozun, topraĝın) En küçük parçası.

Zerre olurdim o mihre ḥāksārumdur dise /Ḥāk-pā olurdim ammā ki ğubārumdur dise (Kânî Divanı, Gazel 158, Mısra 1). [zerre olurdim, -urdım]

zerre zerre: En küçük parçasına varıncaya kadar.

Her aʿzā **zerre zerre** pāre pāre laḥt laḥt oldu /Hemān bir cān ḳaldı anı da serdüm niçün küsdüñ (Kânî Divanı, Gazel 104, Mısra 15). [zerre zerre]

zerrece: Zerre kadar, çok az.

Bütün ḥayruñ da řerrüñ de ḳaderdür maşdarı lā-büd /Benüm kendi yedümde **zerrece** ḥayr u şerüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 34). [zerrece]

zevi'l-cāh: Makam, mevki, rütbe sahipleri.

Ne tüvān-ger ne kerem-ver ne **zevi'l-cāh** yapar /Ne ḥıdīv ü ne müşir ü ne şehin-řāh yapar (Kânî Divanı, Gazel 51, Mısra 1). [zevi'l-cāh]

zevķ: Keyif, eğlence.

Başıldı **zevķler** zor-ı mey-i köhneyle meclisde /Aşıldı řevķler Kānī ser-i dīvāra bāb-āsā (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [zevķler, -ler]

Senüñçün ağlamakda buldığım **zevki** haķ-ı Zemzem /Degül bulmaķ müyesser sevdigüm ğayrı ovalarda (Kânî Divanı, Gazel 188, Mısra 5). [zevki, -i]

zevķ u şafâ: Eğlenme, keyfetme; eğlence.

Arkasında o bütüñ **zevķ u şafâdur** maţlab /Lîk maħcüb oluram kendüye bār oldıguma (Kânî Divanı, Gazel 183, Mısra 7). [zevķ u şafâdur, -dur]

Her zamân sâĝar-ı bezm-i meyi dilber mi sürer /Yoĝsa bu **zevķ u şafâyı** yine sâĝar mı sürer (Kânî Divanı, Gazel 47, Mısra 2). [zevķ u şafâyı, -yı]

zevķe ışın-: Eğlenceye alışmak.

Dürüldi ‘âlem-i âbuñ şafâsı mevsim-i deyde /Işındı erba‘inde ħalk zevķe mâh-ı âb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 4). [zevķe ışındı, -dı]

zevķ-i âĝüş-ı miyân: Sevgiliyi belinden sarmanın kucaklamanın zevki.

Lezzet-i būs-ı dehân bir var imiş bir yoĝ imiş /**Zevķ-i âĝüş-ı miyân** bir var imiş bir yoĝ imiş (Kânî Divanı, Gazel 88, Mısra 2). [zevķ-i âĝüş-ı miyân]

zevķ-ı ħâl: Dostlara ulaşmanın vermiş olduĝu mutluluk.

Temîz aşĥâbı **zevķ-ı ħâl** ile ħoş-ĥâldür her vaķt /Çü ibnü’l-vaķt vaķf-ı intizâr olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 5). [zevķ-ı ħâl]

zevķ-ı salţanat-ı şad-cihân: Yüz cihana hükmetme, sultanlık etme zevki.

Nâz itse daĥı vuşlatı biñ el-amân deĝer /Anısı zevķ-ı salţanat-ı şad cihân deĝer (Kânî Divanı, Gazel 61, Mısra 2). [zevķ-ı salţanat-ı şad-cihân]

zevķ-i şarâb-ı nâb: Saf şarabın zevki.

Zevķ-i şarâb-ı nâbı peymâneler de bilmez /Ser-ĥoş-ı bezm-i şevķı mey-ĥâneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 1). [zevķ-i şarâb-ı nâbı, -ı]

zevķ-yâb ol-: Zevk bulmak.

Vaĥdetüñ fehm eyleyen kesretten olmaz zevķ-yâb /Şemme-i ĥâlüñ tıyanlar zülfüne itmez dimâĝ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 9). [zevķ-yâb olmaz, -maz]

zi ins ü cān: İnsan ve cin tayfasında. Yaratılmış tüm canlılar içinde.

Her cān **zi ins ü cān** degül ol feyze müsta'îd /İllā o cān ki cānla her-cāyı ıtdurur (Kānî Divanı, Gazel 40, Mısra 9). [zi ins ü cān]

zīb-i bināgüş it-: Kulağına küpe olarak takmak.

Şu gevherler ki nesr itdüm anı **zīb-i bināgüş it** /Eger olmak dilerseñ 'ālem içre ma'rifet Kānı (Kānî Divanı, Gazel 211, Mısra 17). [zīb-i bināgüş it]

zīb-i cāme vü destār: Sarık ve elbisenin süsü.

Şeref insāna **zīb-i cāme vü destārdan** gelmez /Dıraht-ı huşke revnāk mihr-i pür-envārdan gelmez (Kānî Divanı, Gazel 80, Mısra 1). [zīb-i cāme vü destārdan, -dan]

zīb-i hāl it-: (öç alma düşüncesini) Davranışlarının süsü yapmak. (Sadece öç almak, kötülükleri cezalandırmak fikriyle hareket etmek)

'Azîz zü'n-ntiḳām ismin netīce **zīb-i hāl itme** /'Afüvv ismine hem-dem kııl Ḥalīm ismin Şabūr ismin (Kānî Divanı, Gazel 135, Mısra 7). [zīb-i hāl itme, -me]

zıkr it-: Anmak, zikretmek, hatırlamak.

Bir gün mi geçer ki seni **zıkr itmeye** Kānî /Bir dem mi olur şevküñ ile eylesün dem (Kānî Divanı, Gazel 126, Mısra 11). [zıkr itmeye, -meye]

zıkr ü fikr: Düşünüp konuşulan (şey). Aklımda ve dilimde olan.

Reh-i vefāda ebed **zıkr ü fikrimüz** sensin /Cerāb-ı dilde bizüm ğayrı zādımız yoḡdur (Kānî Divanı, Gazel 37, Mısra 11). [zıkr ü fikrimüz, -imüz]

zinde eyle-: Canlandırmak.

Zinde eyler o dü-leb mürde-i şad-sāleyide /Ten-i dil-mürdede cān bir var imiş bir yoḡ imiş (Kānî Divanı, Gazel 88, Mısra 9). [zinde eyler, -r]

zinhār: Sakın! Sakın ha! Aman!

Kānî meye sen tevbelsin şāhidüz ammā /**Zinhār** anı sen şāhid-i ibrāma tıyurma (Kānî Divanı, Gazel 181, Mısra 10). [zinhār]

Zinhār atmasun tıpayı hūm gibi oda /Sākī bir ihtimāmlıca birke şīşeyi (Kānî Divanı, Gazel 202, Mısra 9). [zinhār]

zîr ü zeber it-: Alt üst etmek, darmadağın etmek.

Görürler görmesem ben idicek zîr ü zeber Allâh /Eyü günler görürsüñ şanma zîrâ bed-du‘âm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 9). [zîr ü zeber idicek, -icek]

zîrâ: Çünkü, şundan dolayı ki.

Lekkelendürme peleng-âsâ kabâ-yı ‘arzi pek /Püstîn-i şîr **zîrâ** istemez naqş u benek (Kânî Divanı, Gazel 105, Mısra 2). [zîrâ]

Her şîvede hāmūş gerek ‘arîf-i bi’llah /**Zîrâ** üdebâ lağz-ı suhnden hâzer eyler (Kânî Divanı, Gazel 24, Mısra 10). [zîrâ]

Görürler görmesem ben idicek zîr ü zeber Allâh /Eyü günler görürsüñ şanma **zîrâ** bed-du‘âm alduñ (Kânî Divanı, Gazel 103, Mısra 10). [zîrâ]

Rûbeh-nijâd ekseri ehl-i zamânenüñ /**Zîrâ** yüze gelince heme rûbehî degül (Kânî Divanı, Gazel 112, Mısra 12). [zîrâ]

Ey ecel nevbet-i per-hâş saña degmeyecek /Şavdı **zîrâ** gönül ol nevbeti der-ceng-i vedâ‘ (Kânî Divanı, Gazel 93, Mısra 4). [zîrâ]

Aldanma bād u bîdine **zîrâ** hılâfdur /Bîd-i çemen iderse kadüñle müşâcere (Kânî Divanı, Gazel 184, Mısra 1). [zîrâ]

zîr-i gîsû: Saçların altı, ardı.

O hâlûñ **zîr-i gîsûdan** zühürü vaşlı müş‘irdür /Sa‘âdet ahterinüñ yümnü zâhirdür tûlû‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [zîr-i gîsûdan, -dan]

zîr-i kâdem: Ayağın altı.

Tâ yek-şademe inmeyicek süllem-i nâzı /**Zîr-i kâdeminde** o bütüñ minbere dönmem (Kânî Divanı, Gazel 120, Mısra 8). [zîr-i kâdeminde, -inde]

zîr-i kâşâne: Sevgilinin evinin (camının) altı.

Raķîbe râst geldüm **zîr-i kâşâneñde** gör bahtı /Selâm virdüm yarım ağızla bi’l-iķrâh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 11). [zîr-i kâşâneñde, -ñde]

Geçerken **zîr-i kâşâneñden** itdüm âh tıyduñ mı /Efendüm korķaram uykuda idüñ âh tıyduñ mı (Kânî Divanı, Gazel 194, Mısra 1). [zîr-i kâşâneñden, -ñden]

zîr-i lühüd: Mezarların altındakiler, ölüler.

Diķkat gerek ‘izâm-ı ecillâ-yı ‘âleme /**Zîr-i lühüd** ‘izâm-ı nev-âhîr degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 4). [zîr-i lühüd]

zîr-i temel: Temelin altı, toprağı.

Yıkar bir hamlede **zîr-i temelden** dil-berân elbet /Binâ-yı şabr-ı ‘âşık üstüvâr olmaz bu yerlerde (Kânî Divanı, Gazel 167, Mısra 3). [zîr-i temelden, -den]

ziyâde: Çok, daha çok, daha fazla.

Bir kerre yârî râm idebilseñ baña felek /Bundan **ziyâde** luřfuñı besdür bes istemez (Kânî Divanı, Gazel 74, Mısra 14). [ziyâde]

ziyâret it-: Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitmek.

‘îmâret-dâde-i mi‘mâr-ı ‘ışkuñ oldıgum günden /**Ziyâret itmedük** hıçbir ĥarâb-âbâd mı kaldı (Kânî Divanı, Gazel 206, Mısra 6). [ziyâret itmedük, -medük]

ziyy-i nazîf: Temiz ve pak kıyafet, görünüş.

Tezyîn-i lafzı ‘ayb diyenler neden dimiş /**Ziyy-i nazîf** ĥıl‘at-ı fâĥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 8). [ziyy-i nazîf]

zor: Çetin, zor.

Vişâlûñ ĥâletin **zor** añlamışken farı-ı ĥayretle /Ne idi sevdiğüm genceldigüñ inceldigüñ günler (Kânî Divanı, Gazel 62, Mısra 11). [zor]

zor-ı mey-i köhne: Eskimiş, yıllanmış şarabın yalanıyla.

Başıldı zevkler **zor-ı mey-i köhneyle** meclisde /Aşıldı şevkler Kânî ser-i dîvâra bâb-âsâ (Kânî Divanı, Gazel 1, Mısra 13). [zor-ı mey-i köhneyle, -yle]

zuhru’l-kirâm olan: Cömert, iyi kalpli, şerefli insanlar biriktiren kimse. Güzel dostluklar kuran kişi.

Zuhru’l-kirâm olan zeri eyler mi iddiĥâr /Ta‘dâd iden mekârimi dâĥir degül midür (Kânî Divanı, Gazel 23, Mısra 5). [zuhru’l-kirâm olan]

zuhûr: Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.

O ĥâlûñ zîr-i ĥîsûdan **zuhûrî** vaşlı müş‘irdür /Sa‘âdet aĥterinüñ yümnü zâhirdür ĥulû‘undan (Kânî Divanı, Gazel 141, Mısra 5). [zuhûrî, -î]

ẓunūn-ı muḥtemel-i kizb: Yalanın olası şüphelisi. (Yalanın muhtemel sebebi)

ẓunūn-ı muḥtemel-i kizb iken elüñdeki āb /Belūr-ı cām-ı mey-i āb-güne ḥaml olunur (Kânî Divanı, Gazel 32, Mısra 11). [ẓunūn-ı muḥtemel-i kizb]

zühre kemānını ele alıp çal-: Zühre'nin eline keman alıp çalması. (Güneş sisteminin en parlak yıldızlarından biri olarak kabul edilen Zühre; feleğin şarkıcısı, güzellikler sergileyen, süslenip bezenme simgesi olarak kullanılır.)

Almışdı ele Zühre kemānını çalardı /Başına güneş daḥı çelengin şokınurdu (Kânî Divanı, Gazel 196, Mısra 3). [zühre kemānını ele almışdı çalardı, -ardı]

zülāl-i vişāl: Vuslatın tatlı ve berrak suyu.

Leb-teşneyüz **zülāl-i vişāle** yanuk yanuk /Bir kez maḳām-būs-ı kenāra varır mıyuz (Kânî Divanı, Gazel 75, Mısra 3). [zülāl-i vişāle, -e]

zü'l-cenāḥeyn: I. iki kanatlı. II. Dünya ve ahirete ait bilgisi olan kimse.

Velī inşā-i menşürü bırakma **zü'l-cenāḥeyn** ol /Şikār it soñra nesr-i ṭā'ir-i gerdūn-ı gerdānı (Kânî Divanı, Gazel 211, Mısra 11). [zü'l-cenāḥeyn]

zül̄f: Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Ol **zül̄f** o perçem ol an dilden çıkar mı bir an /Ḥālüm neden perīşān hīç şāneler de bilmez (Kânî Divanı, Gazel 77, Mısra 11). [zül̄f]

Eyle teblīḡ şevk ile tokınma şakın **zül̄füne** /Mā 'ale'l-meb'ūs min-şavbi'l-hevā ille'l-belāḡ (Kânî Divanı, Gazel 94, Mısra 5). [zül̄füne, -üne]

Ḥayli 'uşşāk koḳu aldı senüñ **zül̄füñden** /Koḳdılar ḡayri o koḳmışları bu bū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 21). [zül̄füñden, -üñden]

Bādeyi virme şusuz baña ki ol şu götürür /**Zül̄füñi** baña koḳutma çelebüm bū götürür (Kânî Divanı, Gazel 55, Mısra 2). [zül̄füñi, -üñi]

Ser-tā-be-ḳadem müy-be-mü oldı girīfte /Ṭolaşdı göñül **zül̄fine** ammā ne ṭolaşdı (Kânî Divanı, Gazel 210, Mısra 4). [zül̄fine, -ine]

Ben āh iderem bād-ı seḫer **zül̄füñi** oḫşār /Sen reşk ile var es şavur ol yelyele virdi (Kânî Divanı, Gazel 191, Mısra 17). [zül̄füñi, -üñi]

zü'l-fikār: Hz. Ali'nin kılıcı. (güç, kudret)

Ben ol şir-i girān kirdār-ı şaḥn-ı ḡābe-i 'ışḳam /Elümde **zü'l-fikārum** vardır ammā Ḥayderüm yoḳdur (Kânî Divanı, Gazel 50, Mısra 20). [zü'l-fikārum, -um]

zülf-i müşg-b: Misk kokulu sa.

O alka alka **zülf-i müşg-b** ol ukde-i gs /Kurulmuş Kni-i n-r şayda fklardur hep (Kn Divanı, Gazel 11, Mısra 9). [zülf-i müşg-b]

zülf-i siyeh: Siyah sa.

Zülf-i siyehn silsile-i cna olaşdı /Tarf-ı klehn gşe-i mna olaşdı (Kn Divanı, Gazel 210, Mısra 1). [zülf-i siyehn, -n]

zülfüne dimg it-: Saçlarını koklamak, koklamaya ihtiyaç duymak (zlf okluk yönüyle kesrete benzetilmiş)

Vaħdetn fehmi eyleyen kesretten olmaz zev-yb /Şemme-i ln uyanlar zülfüne itmez dimg (Kn Divanı, Gazel 94, Mısra 10). [zülfüne dimg itmez, -mez]

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KELEMCI, Necmiye
Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti
Doğum tarihi ve yeri: 24.09.1990, BİLECİK
Telefon: 05389453143
e-mail: necmiykelemci@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	-
Lisans	Ankara Üniversitesi	2012